

ТИ МОЖЕШ ДА РАЗБИРАШ БИБЛИЯТА!

***Евангелието според Петър:
Марк и I & II Петър***

БОБ ЪТЛИ
ПРОФЕСОР ПО ХЕРМЕНЕВТИКА
(ТЪЛКУВАНЕ НА БИБЛИЯТА)

*ПОРЕДИЦА УЧЕБНИ КОМЕНТАРИ
НОВ ЗАВЕТ, ТОМ 2*

MARSHALL, TEXAS: BIBLE LESSONS INTERNATIONAL
2001

Copyright ©2001 by Bible Lessons International, Marshall, Texas (Revised 2010)
All rights reserved. No part of this book may be reproduced in any way or by any means
without the written permission of the publisher.

Bible Lessons International
P. O. Box 1289
Marshall, TX 75671-1289
1-800-785-1005

ISBN 978-1-892691-04-0

The primary biblical text used in this commentary is:

New American Standard Bible (Update 1995)
Copyright ©1960, 1962, 1963, 1968, 1971, 1972, 1973, 1975, 1977, 1995 by the
Lockman Foundation
P. O. Box 2279
La Habra, CA 90632-2279
Used by permission. All rights reserved.

Разделенията по абзаци, заглавията им и подобранияте цитати са от:

1. The Greek New Testament, Fourth Revised Edition
Copyright ©1993 Deutsche Bibelgesellschaft, O Stuttgart. Used by permission. All rights reserved.
2. The New King James Version
Copyright ©1979, 1980, 1982 by Thomas Nelson, Inc.
Limited text used by permission. All rights reserved.
3. The New Revised Standard Version of the Bible
Copyright ©1989 by the Division of Christian Education of National Council of the Churches of
Christ in the U. S. A. Used by permission. All rights reserved.
4. Today's English Version the copyright owner, The American Bible Society, ©1966, 1971. Used
by permission. All rights reserved.
5. The New Йерусалим Bible, copyright ©1966 by Darton, Longman & Todd, Ltd. и Doubleday, a
division of Bantam Doubleday Dell Publishing Group, Inc. Used by permission. All rights reserved.

www.BibleLessonsIntl.com
www.FreeBibleCommentary.org

*Посвещавам този том
на моите деца*

Мишел, Джейсън и Джереми

*Те ми носят огромна радост
и удовлетворение в живота.
Признателен съм на Бога
за прекрасните мигове,
които сме споделяли!*

СЪДЪРЖАНИЕ

От автора: Как ще ви помогне този учебен коментар?.....	iv
Ръководство за четене на Библията: В лично търсене на проверяемата истина	vi
Коментар:	
Човекът Петър	1
Въведение към Марк	4
Марк 1 гл.	9
Марк 2 гл.	39
Марк 3 гл.	51
Марк 4 гл.	68
Марк 5 гл.	83
Марк 6 гл.	93
Марк 7 гл.	107
Марк 8 гл.	120
Марк 9 гл.	134
Марк 10 гл.	151
Марк 11 гл.	177
Марк 12 гл.	188
Марк 13 гл.	211
Марк 14 гл.	236
Марк 15 гл.	262
Марк 16 гл.	280
Въведение към I Петър	286
I Петър 1:1-2:3	292
I Петър 2:4-25	315
I Петър 3 гл.	331
I Петър 4 гл.	348
I Петър 5 гл.	361
Въведение към II Петър	372
II Петър 1 гл.	377
II Петър 2 гл.	398
II Петър 3 гл.	415
I приложение: Кратки определения по гръцка граматика	428
II приложение: Текст критика	436
III приложение: Доктринална изповед	439

ИНДЕКС НА СПЕЦИАЛНИТЕ ПОНЯТИЯ В МАРК И I & II ПЕТЪР

<i>Arch</i> - начало, Марк 1:1	11
Покаяние, Марк 1:4	14
Изповед, Марк 1:5	15
Адопционизъм (осиновяване), Марк 1:10	18
Гностицизъм, Марк 1:10	18
Троицата, Марк 1:11	19
Символични числа в Писанието, Марк 1:13	21
Гръцки понятия за „изпитание“ и техни конотации, Марк 1:13	22
Сатана, Марк 1:13	23
Семейството на Ирод Велики, Марк 1:14	25
Божие царство, Марк 1:15	26
Вяра, <i>Pistis</i> (СЪЩЕСТВИТЕЛНО), <i>Pisteu</i> (ГЛАГОЛ), <i>Pistos</i> (ПРИЛАГАТЕЛНО), Марк 1:15	27
Шабат (празникът Събота), Марк 1:21	30
Книжниците, Марк 1:22	30
Демоничният свят, Марк 1:23	31
Светият, Марк 1:24	32
Екзорцизъм, Марк 1:25	33
Сърцето, Марк 2:6	42
Фарисеите, Марк 2:16	46
Постенето, Марк 2:18	47
Родословието на Ирод, Марк 3:6	54
Погубване (<i>Apollumi</i>), Марк 3:6	55
Синът на Бога, Марк 3:11	56
Числото дванадесет, Марк 3:14	58
Имената на апостолите, Марк 3:16	59
Амин, Марк 3:28	63
Личността на Духа, Марк 3:29	64
Вечното, Марк 3:29	65
Екзегетични процедури за тълкуване на понятието „непростим грях“, Марк 3:29	65
Тълкуване на притчите, Марк 4 въведение	70
Тайното в Новия Завет, Марк 4:11	74
Нуждата да устояваме, Марк 4:17	76
Гръцките глаголни времена за спасението, Марк 4:27-29	79
Помазването в Библията, Марк 6:13	98
Лицемери, Марк 7:6	110
Човешката реч, Марк 7:20	114
Полагането на ръце, Марк 7:32	118
Възкресението, Марк 8:31	128
Изпращането (<i>Apostell</i>), Марк 9:37	144
Къде са мъртвите?, Марк 9:43	147
<i>Ktisis</i> , Марк 10:6	155
Десетте заповеди, Марк 10:19	159
Богатство, Марк 10:23	163
Слава, Марк 10:37	169
Откуп/изкупление, Марк 10:45	171
Исус Назарянинът, Марк 10:47	174
Завинаги (гръцки идиоми), Марк 11:14	182
Ефективната молитва, Марк 11:23-24	185
Краеъгълният камък, Марк 12:10	192

Синедрионът, Марк 12:13.....	193
Садукеите, Марк 12:18.....	197
Мойсеевото авторство на Петокнижието, Марк 12:26.....	199
Имената на Бога, Марк 12:36.....	204
Степени на награди и наказания, Марк 12:40.....	208
Използваните монети в Палестина в епохата на Исус, Марк 12:42.....	209
Защо християните имат толкова много догматични интерпретации на откровението?.....	212
Апокалиптична литература, Марк 13 Intro.....	217
Двата въпроса на учениците от Матей 24:3, Марк 13:4.....	220
Този век и идващият век, Марк 13:8.....	221
Мерзостта на запустението, Марк 13:14.....	223
Избиране/предопределение и нуждата от богословски баланс, Марк 13:20.....	225
Застъпническа молитва, Марк 13:20.....	226
Четиридесет и двата месеца, Марк 13:20.....	228
Завръщането в облаците, Марк 13:26.....	230
Символични числа в Писанието, Марк 13:27.....	230
Баща, Марк 13:32.....	233
Милостиня, Марк 14:5.....	241
Редът на пасхалната служба в юдаизма от Първи век, Марк 14:22.....	246
Господнята трапеза от Йоан 6 гл., Марк 14:22.....	246
Заветът, Марк 14:24.....	247
Изливане, Марк 14:24.....	248
Часът, Марк 14:35.....	252
Проклятието (<i>Anathema</i>), Марк 14:71.....	260
Пилат Понтийски, Марк 15:1.....	264
Жените в Библията, Марк 15:40.....	275
Жените, които следваха Исус, Марк 16:1.....	282
Погребални благоухания, Марк 16:1.....	283
Избиране, I Петър 1:2.....	294
Наследството на вярващите, I Петър 1:4.....	297
Гръцки глаголни времена за спасението, I Петър 1:5.....	298
Исус и Духът, I Петър 1:11.....	303
<i>Kerygma</i> на ранната църква, I Петър 1:11.....	303
Възгледът на Павел за Мойсеевия закон, I Петър 1:12.....	304
Освещението, I Петър 1:15.....	307
Свят, I Петър 1:16.....	307
Изграждане, I Петър 2:5.....	317
Християнството е общностно, I Петър 2:5.....	318
Покорство, I Петър 2:13.....	323
Човешката власт, I Петър 2:13.....	323
Волята (<i>the_l_ma</i>) на Бога, I Петър 2:15.....	325
Съвети от Павел към слугите, I Петър 2:18.....	327
Правдата, I Петър 3:14.....	338
Надеждата, I Петър 3:15.....	339
Къде са мъртвите?, I Петър 3:18.....	343
Гностицизъм, I Петър 3:22.....	346
Пороци и добродетели в Новия Завет, I Петър 4:2.....	348
Библейски гледища за алкохола и алкохолизма, I Петър 4:3.....	351
Защо християните страдат?, I Петър 4:12.....	357
<i>Koin_nia</i> , I Петър 4:13.....	358
Форма (<i>Typos</i>), I Петър 5:3.....	363
Личностното зло, I Петър 5:8.....	366
Устояването, I Петър 5:9.....	367

Сила (Силванус), I Петър 5:12.....	370
Растежът на християнина, II Петър 1:5	384
Увереността, II Петър 1:10	386
Призван, II Петър 1:10	387
Отстъплението (<i>aphist_mi</i>), II Петър 1:10.....	388
Истината, II Петър 1:12.....	390
„Истина” в Йоан, II Петър 1:12	391
Понятия за Второто идване, II Петър 1:16	393
Божиите синове от Битие 6 гл., II Петър 2:4	404
Разрушава, съсипва, погубва (<i>phtheir_</i>), II Петър 2:12	410
Битие, II Петър 3:6.....	418
Огън, II Петър 3:6	419
Евангелските възгледи на автора, II Петър 3:7	421

ОТ АВТОРА:

КАК ЩЕ ВИ ПОМОГНЕ ТОЗИ УЧЕБЕН КОМЕНТАР?

Тълкуването на Библията е рационален и духовен процес, който се стреми да разбере древния вдъхновен свише писател по такъв начин, че посланието от Бога да стане понятно и приложимо в наше време.

Духовният процес е важен, но труден за определяне. Той включва искреност и откритост пред Бога. Необходим е глад (а) за Него, (б) за познаването Му и (в) за служение пред Него. Процесът включва молитва, изповед и готовност за житейска промяна. Неизменна роля в тълкуването има Духът, макар че си остава тайна защо искрени и духовни християни често разбират Библията по различен начин.

Рационалният процес се описва по-лесно. Трябва да сме последователни и да третираме текста справедливо, без да се влияем от лични или деноминационни пристрастия. Всеки от нас е исторически обусловен. Никой не е напълно обективен и неутрален интерпретатор. Този Учебен коментар предлага рационален процес с три тълкувателни принципа за предразсъдъците ни.

Първи принцип

Първият принцип е да отбележим историческата обстановка, в която е писана дадена книга, и конкретния исторически повод. Авторът ѝ е имал цел и основна мисъл. Текстът не може да носи за нас значение, каквото не е замисляно от древния вдъхновен свише автор. Неговото намерение е ключът, а не нашата историческа, емоционална, културна, личностна или деноминационна нужда. Приложението е неразривен спътник на тълкуването, но правилното тълкуване винаги го предхожда. Всеки библейски текст има едно единствено значение. Именно него авторът на текста е искал да предаде на съвременниците си чрез ръководството на Духа. Това значение може да има много различни приложения към различните култури и обстановки. Всички тези приложения следва да бъдат свързани с централната истина на автора. Затова настоящият Учебен коментар се стреми да даде въведение към всяка библейска книга.

Втори принцип

Вторият принцип е да се определят литературните единици. Всяка библейска книга е завършен документ. Тълкувателите нямат право да изолират един аспект на истината, изключвайки други. Затова ще се стремим да проумеем целта на цялата библейска книга, и то преди да тълкуваме нейните части. Една отделна единица – глава, абзац, стих – не може да носи значение, каквото липсва в цялостната книга. Тълкуването трябва да тръгва от дедуктивен подход на цялото към индуктивен подход на отделните части. Настоящият Учебен коментар цели да помага на студента да анализира структурата на всяка литературна единица по абзаци. Разделенията по стих, абзац и глава в нашите Библии не са боговдъхновени, но ни помагат да съзрем къде започва и завършва мисълта.

Тълкуването на ниво абзац (а не изречение, фраза или дума) е ключ към проникването в замисъла на библейския автор. Абзаците се основават на завършена мисъл, често наричана „тема” или „тематично изречение”. Всяка дума, фраза или изречение в абзаца се свързва с тази обща тема. Именно те я ограничават, разширяват, поясняват или оспорват. Истинският ключ към правилното тълкуване да се следи мисълта на автора абзац по абзац с помощта на литературните единици, съставляващи съответната библейска книга. Този Учебен коментар ще подпомага студента в съпоставката на различни съвременни английски преводи на Библията. Те са подбрани, понеже следват няколко специфични теории на превода:

1. Гръцкият текст на *United Bible Society* е ревизираното IV издание (UBS⁴). Този текст е разделен на абзаци от съвременни учени.
2. Преводът *New King James Version* (NKJV) буквален словесен превод, основан на гръцките манускрипти, познати като *Textus Receptus*. Неговите разделения по абзаци са по-дълги от тези в други преводи. Именно по-голямата им дължина е полезна за студента при изследването на цялостни тематични единици.

3. Преводът *New Revised Standard Version* (NRSV) е модифициран буквален словесен превод. Той заема средна позиция между следващите два по-съвременни превода. Неговият подбор на абзаци е доста полезен за определянето на теми.
4. Преводът *Today's English Version* (TEV) е динамично еквивалентен превод на *United Bible Society*. Той се стреми да превежда Библията така, че един съвременен читател на английски да може да разбира значението на гръцкия текст. Често в евангелията той разделя абзаците според говорещия, а не според темата (подобно на NIV). За целите на интерпретацията това не носи особена полза. Струва си да отбележим, че UBS⁴ и TEV са плод на едно и също издателство, макар че абзаците им се различават.
5. Преводът *Йерусалим Bible* (JB) е динамично еквивалентен превод, основан на френската католическа традиция. Полезен е за съпоставка на разделянето на текстовете по абзаци от европейска гледна точка.
6. Текстът в цитатите е от осъвремененото издание на *New American Standard Bible* (NASB) от 1995 г. – буквален словесен превод. Настоящият Учебен коментар следва неговия подбор на разделяне по абзаци.

Трети принцип

Третият принцип е да четем Библията с помощта на различни преводи, за да успеем да обхванем възможно по-широк набор от значения (на семантично ниво), каквито може да има дадена библейска дума или израз. Често се случва дадено понятие на гръцки да може да се разбира по различни начини. Затова разнообразните преводи на Библията извежда на преден план тези варианти и ни помага да си обясним защо понякога в гръцките ръкописи се срещат различаващи се думи. Наличието на подобни разночетения не влияе на доктрината, а ни помага да се завърнем възможно най-близо до първоначалния текст, съставен от вдъхновения свише автор.

Настоящият Учебен коментар предлага бърза схема, по която студентът може да проверява интерпретациите си. Тя не е замислена като дефинитивна норма, а по-скоро като информативно и предизвикващо размисли средство. Често наличието на други възможни интерпретации ни помага да не ставаме тесногръди, догматични и деноминационно едностранчиви. Тълкувателите следва да ползват по-широк набор от интерпретативни възможности, за да помнят колко смътно би могло да е понякога същинското значение на древните текстове. Шокиращо е колко малко съгласие съществува между християните, които твърдят, че Библията е техният единствен източник на истината.

Тези принципи са ми помагали да преодолявам голяма част от собствените ми исторически предразсъдъци, принуждавайки ме да се преборвам с древния текст. Надявам се те да се окажат полезни и за вас.

Боб Ътли

Източнотексаски баптистки университет

27 юни 1996 г.

РЪКОВОДСТВО ЗА ЧЕТЕНЕ НА БИБЛИЯТА: В ЛИЧНО ТЪРСЕНЕ НА ПРОВЕРЯЕМАТА ИСТИНА

Как можем да опознаем истината? Къде да я открием? Можем ли логически да я проверим? Има ли най-висш авторитет? Съществуват ли абсолютни, които ръководят нашия живот, нашия свят? Има ли животът смисъл? Защо сме тук? Накъде отиваме? Тези въпроси, задавани от всички разумни хора, притесняват човешкия разум още от началото на времето (Екл. 1:13-18; 3:9-11). Спомням си моето собствено търсене на центъра на живота ми. Повярвах в Христос още на ранна възраст най-вече заради свидетелството на значимите хора в семейството ми. С течение на времето обаче въпросите за самия мен и за света наоколо започнаха на назряват. Простите културни и религиозни клишета не докарваха смисъл в нещата, за които четях и които преживявах. Беше период на объркване, търсене, копнежи и често усещане за безпомощност пред лицето на суровия и безчувствен свят наоколо.

Мнозина твърдят, че имат отговори на тези висши житейски въпроси, но след известно изследване и размишление открих, че тези отговори се основават на (1) лични философии; (2) древни митове; (3) лични преживявания или (4) психологически проекции. Нуждая се от някаква степен на верификация, от някакво доказателство, от поне някаква рационалност, върху която да основавам миروгледа си и смисъла на живота си.

Всичко това откривам при изучаването на Библията. Започвам да търся доказателства за достоверността ѝ – и наистина ги намирам (1) в историческата меродавност на Библията, потвърдена от археологията; (2) в прецизността на старозаветните пророчества; (3) в единството на библейското послание, което е излагано над шестнайсет века и (4) в личните свидетелства на хората, чийто живот е бил трайно променен от досега с Библията. Като единна система на вярвания, християнството притежава способността да борави със сложните въпроси на човешкия живот. Това не само осигурява рационална рамка, но и практическият аспект на библейската вяра ми предоставя емоционална радост и стабилност.

Смятах, че съм открил интегриращия център на живота ми – Христос, какъвто го опознавам чрез Писанието. Но това разбиране е било само умствено, а освобождението – само емоционално. Но все още си спомням изненадата и шока, когато започна да ми просветва колко много различни интерпретации на тази книга се защитават, и то понякога дори в рамките на една и съща църква или мисловна традиция. Това откритие ме увери, че боговдъхновеността и достоверността на Библията са не краят, а само началото. Как мога да потвърдя или да опровергая разнообразните противоречащи си интерпретации на всички онези трудни текстове в Писанието, излагани от богослови с твърдението, че Библията притежава висш авторитет и достоверност? (Евангелското християнство потвърждава, че Библията има авторитет, но е в разногласие за нейното значение!)

Тази задача постепенно се превърна в житейско предизвикателство за мен. Това щеше да стане моето трайно поклонническо пътешествие на вярата ми. Бях уверен, че вярата ми в Христос ми е донесла мир и радост. В същото време умът ми копнееше за абсолютни в контекста (1) на относителността из заобикалящата ме култура (постмодернизъм); (2) на догматизма на различните противоречащи си светогледи (религиите); (3) на деноминационната арогантност около мен. В търсенето си за валидни подходи към интерпретирането на древна литература с изненада откривах своите собствени исторически, културни, деноминационни и личностни пристрастия. Често четях Библията просто с цел да утвърждавам още повече собствените си възгледи. Използвах я като източник на догми, за да нападам околните, същевременно подсилвайки собствените си несигурности и недостатъци. И колко болезнено се оказа за мен това откритие!

Макар че никога няма да успея да постигна пълна обективност, има начин да стана по-добър читател на Библията. Мога да ограничавам собствените си предразсъдъци, като им давам определение и признавам наличието им. Все още не съм се освободил от тях, но поне се възпротивявам на слабостите си. Интерпретаторът често се оказва най-лошият враг на правилното четене!

Нека да изброя някои предварителни настройки, с чиято помощ подхождам към моето библейско изучаване, за да можем да ги изследваме заедно.

I. Предварителни настройки

- (1) Вярвам, че Библията е единственото вдъхновено свише откровение на единствения истинен Бог. Затова тя трябва да се тълкува в светлината на намерението на първоначалния ѝ Автор (Божият Дух), изложено чрез човешка длан в конкретна историческа обстановка.
- (2) Вярвам, че Библията е написана с обща цел – за всички хора. Бог лично е предприел да говори на нас ясно в точен историко-културен контекст. Бог не желае да крие истината. Напротив, Той иска да я разбираме! Ето защо Библията трябва да се тълкува в светлината на нейната епоха, а не на нашата. Не е възможно Библията да носи за нас значение, каквото никога не е носела на първите си читатели или слушатели. Тя е разбираема с капацитета на средния човешки ум и използва обичайни човешки комуникативни форми и техники.
- (3) Вярвам, че Библията има единно послание и предназначение. Тя не си противоречи, въпреки че съдържа трудни и непонятни текстове. Ето защо най-добрият интерпретатор на Библията е самата тя.
- (4) Вярвам, че всеки текст (освен пророческите) има едно-единствено значение, основано на намерението на първоначалния вдъхновен свише писател. Макар че никога няма да можем да сме абсолютно сигурни в неговото оригинално намерение, множество индикатори ни подпомагат:
 1. жанрът (т.е. литературният стил), с който е изразено посланието;
 2. историческата обстановка и/или конкретен повод за написване;
 3. литературният контекст на цялата книга и на отделните ѝ части;
 4. текстовата подредба (план) на литературните единици и връзката им към цялостното послание;
 5. конкретните граматически черти, с които се изразява посланието;
 6. думите, с които се излага посланието;

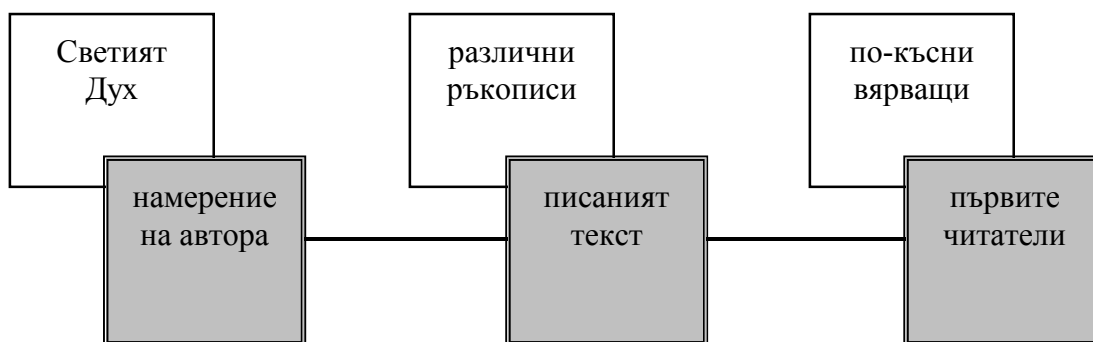
Изследването на всяка от тези области се превръща в цел на изследването на самия текст. Преди да поясня методологията на правилното четене на Библията, нека да изложа някои неправилни методики, които се използват днес, които водят до такова разнообразие на тълкувания и които трябва да избягваме.

II. Неправилни методики за четене на Библията

- (1) Пренебрегване на буквалния контекст на библейската книга. Използване на всяко отделното изречение, фраза или дума като истинно твърдение, несвързано с намерението на автора. Ще го наричаме „пожелателно четене“ („proof-texting“).
- (2) Пренебрегване на историческата обстановка на книгата и заменянето ѝ с друга обстановка, която не се подкрепя от текста.
- (3) Пренебрегване на историческата обстановка на книгата и четенето ѝ като сутрешен вестник, писан само за съвременния отделен християнин.
- (4) Пренебрегване на историческата обстановка на книгата чрез алегорично четене на текста като някакво философско или богословско послание, несвързано с проблемите на първите читатели или намерението на автора.
- (5) Пренебрегване на оригиналното послание чрез подмяна с наша собствена богословска система, усвоена доктрина или съвременна проблематика, несвързана с целта и посланието на автора. С такъв подход човек често се стреми да използва Библията, за да докаже правотата си. Тук ще го наричаме „читателски прочит“ (т.е. интерпретация според онова значение, което текстът носи за мен самия). Във всяка една човешка комуникация могат да се открият поне три свързани помежду си компонента:

В миналото е имало различни техники на четене, фокусиращи се върху един или друг от горните компоненти. Ала за да можем истински да подчертаем уникалната боговдъхновеност на Библията, е нужна друга диаграма:

Истината е, че и трите компонента следва да се включват в процеса на интерпретация. За целите на верификацията моят процес на тълкуване ще се фокусира върху първите два компонента – намерението на автора и писаният текст. Вероятно причината за това е защото реагирам на различни злоупотреби, на които съм бил свидетел, (а) когато текстът се чете прекалено алегорично или прекалено „духовно” или (б) когато има „читателски прочит” (т.е. тълкуване според онова значение, което текстът носи за мен самия). На веки един етап е възможно да се получи изкривяване. Затова винаги трябва да проверяваме своите мотиви, предразсъдъци, техники и приложения. Ала как можем да ги проверяваме, ако не разполагаме с никакви граници на интерпретациите, с никакви ограничения, с никакви критерии? Ето тук идва намерението на автора и текстовата структура. Те ми предоставят някакви критерии за ограничаване на обхвата на възможните валидни интерпретации.

В светлината на гореописаните неправилни техники на четене какво можем да кажем за възможните подходи към правилно четене и интерпретиране на Библията, които биха ни дали някаква степен на верификация и състоятелност?

III. Възможни правилни подходи към четенето на Библията

Тук няма да се спирам на отделните техники на тълкуване на различни конкретни жанрове, а по-скоро ще разгледам общите херменевтични принципи, валидни за всички видове библейски текст. За онези, които искат да се поровят още как да четат Библията според различните жанрове в нея, препоръчвам книгата *How To Read The Bible For All Its Worth*, с автори Gordon Fee и Douglas Stuart (Zondervan).

При моята методология читателят най-напред позволява на Светия Дух да осветли библейския текст посредством четири цикъла на личен прочит. Така Духът, текстът и читателят излизат на първо място в процеса. Освен това така читателят се застрахова срещу нежелани въздействия от коментаторите. Често се казва: „Словото хвърля доста светлина върху коментарите.” Тази поговорка цели не да обезцени стойността на съпътстващите коментари, а по-скоро да посочи кога и къде им е мястото.

Трябва да можем да подкрепяме интерпретациите си с помощта на самия текст. Пет области предлагат поне ограничена верификация:

1. за оригиналния автор:
 - a. историческата обстановка
 - b. литературният контекст
2. изборът на оригиналния автор:
 - a. граматически структури (синтаксис)
 - b. употреба на съвременни думи
 - c. жанр

3. нашето разбиране на:
 - a. съответните паралелни пасажи
 - b. връзката между доктрините (парадокс)

Трябва да можем да излагаме мотивите и логиката на интерпретациите си. Библията е нашият единствен източник на вяра и практики. За жалост, често вярващите не постигат съгласие какво точно твърди тя. Четирите цикъла на прочит целят да предоставят няколко интерпретативни ползи:

A. Първи цикъл на прочит

1. Прочетете книгата на един дъх. После я прочетете в друг превод, по възможност от друга преводаческа теория:
 - a. буквално словесен превод (NKJV, NASB, NRSV)
 - b. динамично еквивалентен превод (TEV, JB)
 - c. перифразиран превод (Living Bible, Amplified Bible)
2. Търсете централната цел на целия откъс. Определете темата.
3. Очертайте (по възможност) отделна литературна единица – глава, абзац или изречение, – която ясно изразява централната тема.
4. Определете доминиращия жанр.
 - a. в Стария Завет:
 - (1) еврейски наратив
 - (2) еврейска поезия (литература на мъдростта, псалм)
 - (3) еврейско пророчество (проза, поезия)
 - (4) законови кодекси
 - b. в Новия Завет:
 - (1) наративи (евангелията, Деяния)
 - (2) притчи (евангелията)
 - (3) писма/послания
 - (4) апокалиптична литература

B. Втори цикъл на прочит

1. Прочетете цялата книга наново, опитвайки се да идентифицирате кои са основните теми и подтеми.
2. Очертайте основните теми и накратко опишете съдържанието им в сбита форма.
3. Съпоставете това, до което сте достигнали, с налични пособия.

C. Трети цикъл на прочит

1. Прочетете цялата книга наново, стремейки се да си съставите представа за историческата обстановка и специфичния повод за написването на библейската книга.
2. Избройте историческите препратки, които се споменават:
 - a. за автора
 - b. за датата
 - c. за получателите
 - d. за повода на написване
 - e. за аспектите на културната обстановка за целта на написването
 - f. за препратките към исторически фигури и местности
3. Разширете плана си до ниво абзаци за конкретния откъс, който ще интерпретирате. Винаги определяйте и очертавайте литературната единица. Тя може да обхваща няколко глави или абзаци. Това ще ви помага да следвате логиката на втора и подредбата на текста.
4. Проверявайте историческата обстановка с помощта на наръчници.

D. Четвърти цикъл на прочит

1. Прочетете пак конкретната литературна единица в различни преводи.
 - a. буквално словесен превод (NKJV, NASB, NRSV)
 - b. динамично еквивалентен превод (TEV, JB)
 - c. перифразиран превод (Living Bible, Amplified Bible)
2. Търсете литературни или граматически структури
 - a. повтарящи се изрази (т.е. Ефес. 1:6,12,13)
 - b. повтарящи се грам. структури (т.е. Римл. 8:31)
 - c. контрастиращи концепции
3. Избройте следните неща:
 - a. значими понятия
 - b. необичайни понятия
 - c. важни граматически структури
 - d. особено трудни думи, фрази и изречения
4. Търсете паралелни пасажии
 - a. Изберете най-ясният пасаж за поучаване по темата, използвайки:
 - (1) книги по „систематично богословие“
 - (2) Библии с препратки в текста
 - (3) конкорданс
 - b. Потърсете в текста евентуална „парадоксна двойка“ по темата ви. Често библейската истина се представя в диалектична двойка със съпътстващо я твърдение. Много деноминационни караници идват от пожелателно четене на половинчатото възприемане на подобна двойка. Цялото Писание е боговдъхновено и затова трябва да търсим пълното му послание, за да си гарантираме библейски баланс в интерпретацията.
 - c. Търсете паралелни текстове в рамките на същата книга, на същия автор или на същия жанр. Библията е най-добрият интерпретатор на самата себе си, понеже има един и същ автор – Светият Дух.
5. Използвайте помощни пособия, за да сверявате своите наблюдения за историческата обстановка и повода на написване.
 - a. с учебни Библии
 - b. с библейски енциклопедии, наръчници и речници
 - c. с уводи към библейските книги
 - d. с библейски коментари (едва на този етап в изучаването ви нека наличните коментари да подпомогнат и да коригират изводите, до които сте достигнали.)

IV. Приложение на библейската интерпретация

След като сме преминали всички горни стъпки, стигаме до приложението. Отделили сте време да разберете текста в първоначалния му контекст. Сега трябва да го приложите към своя живот, в своята култура. Когато говоря за авторитета на Библията, имам предвид „разбиране на онова, което оригиналният автор е казал на съвременниците си, и прилагането на тази истина днес“.

Приложението трябва да следва интерпретацията на авторското намерение както във време, така и в логика. Не можем да прилагаме библейски текст към нашето съвремие, докато не сме проверили какво е било значението му в онова време! Библейският текст не би следвало да носи значение, каквото не е имал никога!

Вашият подробен план на ниво абзаци (от Трети цикъл на прочит) ще бъде ваш спътник. Приложението трябва да се прави на ниво абзаци, но не и на ниво думи. Думите носят значение единствено в своя контекст; фразите носят значение единствено в своя контекст; и изреченията носят значение единствено в своя контекст. Единственият боговдъхновен човек в целия интерпретативен процес е

първоначалният автор на текста. Ние можем само да следваме неговото ръководство под просветлението на Светия Дух. Но просветлението не е боговдъхновение. За да твърдим „тъй рече Господ“, трябва да се придържаме към намерението на автора. Приложението трябва да се свързва конкретно с основната насока в развитието на мисълта в текста, в съответната литературна единица и в съответния абзац.

Не позволявайте на съвременните си проблеми да тълкуват Библията! Нека тя сама да говори! За тази цел извличайте основните принципи на текста. Това е възможно само когато самият текст подкрепя даден принцип. За съжаление, твърде често нашите принципи са си именно „наши“ принципи – а не принципи на самия текст!

При приложението на Библията е важно да помним (освен за пророчествата), че за конкретния библейски текст е валидно едно единствено вярно значение. Това значение се свързва с оригиналното намерение на автора, с което той е адресирал дадена критична ситуация или нужда в своето съвремие. Много възможни приложения могат да се извличат от едно и също текстуално значение. Възможно е приложението да се основава на нуждите на читателя, но задължително трябва да се основава на авторското значение.

V. Духовният аспект на интерпретирането

Дотук се спрях на логическия и текстуалния процес при интерпретирането и прилагането на текста. Нека сега накратко да обсъдим и духовния аспект на целия процес. Ето списък с няколко принципа, които са ми особено полезни:

- A. Молете се за помощта на Духа (вж. I Кор. 1:26-2:16).
- B. Молете се за лична прошка и за очистиране от съзнателните грехове (вж. I Йоан 1:9).
- C. Молете се за по-силен копнеж да познавате Бога (вж. Пс. 19:7-14; 42:1 и сл.; 119:1 и сл.).
- D. Незабавно прилагайте в живота си всяко откритие.
- E. Поддържайте смирен и любознателен дух.

Трудно е да поддържаме равновесие между логическия процес и духовното водителство на Светия Дух. Следните цитати ми помагат да го откривам:

- A. от Джеймс Сайър (James W. Sire, *Scripture Twisting*, стр. 17-18):

„Просветлението идва до ума на Божиите хора – а не само до духовния елит. В библейското християнство не съществува класа от *гуру* учители. Няма *илюминати*, няма специални хора, чрез които единствено може да идва интерпретирането. И макар Светият Дух дава особени дарби на мъдрост, познание и духовно проникновение, Той не назначава съответните обдарени християни да се превръщат в единствените авторитетни тълкуватели на Неговото Слово. Всеки един от неговите хора самостоятелно има отговорност да се изучава, да отсява и да изготвя преценката си с помощта на Библията, която остава висш авторитет дори и за онези хора, на които Бог е раздал специални умения. И така, твърдението ми до този момент гласи, че Библията е единственото истинно Божие откровение към хората, че тя е наш висш авторитет по всички теми в нея самата и че тя не е някаква скрита мистерия, а може да се разбира от обикновените хора във всяка една култура.”

- B. от Киркегор, цитиран в Bernard Ramm, *Protestant Biblical Interpretation* (стр. 75):

Според Киркегор граматическото, лексикалното и историческото изследване на Библията е необходимо и предхожда истинното четене на Библията: „Да четеш Библията *като Божие Слово*, означава да я четеш със сърцето си в уста, застанал на пръсти, с нетърпеливо очакване, в диалог с Бога. Да четеш Библията безразсъдно или безгрижно, или академично, или професионално, не означава да я четеш като Божие Слово. Когато човек я чете като любовно писмо се чете, тогава наистина я чете като Слово на Бога.”

- C. от Х. Раули (H. H. Rowley, *The Relevance of the Bible*, стр. 19):

„Не само интелектуалното разбиране на Библията, а пълноценното може да усвои всичките й богатства. Тя не презира това разбиране, понеже тя е основата на всяко пълноценно разбиране. Ала

този процес трябва да доведе до проумяване на духовните съкровища в тази книга, ако изобщо искаме да имаме някакво пълно разбиране. А за такова духовно проумяване е необходимо нещо повече от интелектуална бдителност. Духовните неща се разбират по духовен начин, а изследователят на Библията трябва да е настроен да приема, да е жаден да вкуси как Бог разкрива Себе си, ако изобщо желае да отиде отвъд научното изследване в дълбините на богатото наследство на тази най-велика от всички книги.”

VI. Методът на настоящия Учебен коментар

Учебният коментар е предназначен да помага на библейския студент в интерпретативните процедури по следните начини:

- A. Кратък исторически преглед въвежда всяка книга. След като извършите Прочита на трети цикъл, следва да се запознаете и с тази информация.
- B. Наблюденията върху контекста се намират в началото на всяка глава. Те ще ви помагат да си изградите представа как се структурират отделните литературни единици.
- C. В началото на всяка глава или основна литературна единица се излагат разделенията по абзац и описателните заглавия от няколко съвременни превода:
 1. The United Bible Society Greek text, fourth edition revised (UBS⁴)
 2. The New American Standard Bible, 1995 Update (NASB)
 3. The New King James Version (NKJV)
 4. The New Revised Standard Version (NRSV)
 5. Today’s English Version (TEV)
 6. The Йерусалим Bible (JB)

Разделенията по абзаци не са боговдъхновени. Те следва да се извеждат от контекста. Чрез съпоставката на няколко съвременни превода, основани на различни преводачески подходи и богословски мирогледи, ще можем да анализираме предполагаемата структура на авторската мисъл. Всеки абзац има една основна мисъл. Тя се нарича „тематично изречение” или „централна идея на текста”. Тази основна мисъл е ключът към правилното историческо и граматическо тълкуване. Човек никога не трябва да тълкува, да проповядва или да поучава върху текст, който е по-малък от един абзац! Също така не забравяйте, че всеки абзац е свързан с околните абзаци. Ето защо е важно да си изграждаме и план на цялото послание на ниво абзаци. Необходимо е също така да проследяваме потока на логическата мисъл на автора върху адресираната тема.

- D. Тълкувателните бележки на Боб проследяват стиховете един по един. Този подход ни принуждава да следим мисълта на автора. Бележките предоставят информация от няколко сфери:
 1. литературен контекст;
 2. историко-културни забележки;
 3. граматическа информация;
 4. словесни изследвания;
 5. свързани паралелни пасажи.
- E. На определени места в коментара давам цитати от американската версия на Библията *New American Standard Version* (1995 update). Те понякога ще се допълват и от цитати от други съвременни превода:
 1. *The New King James Version* (NKJV), който следва текстуалната традиция на ръкописите на „Textus Receptus.”
 2. *The New Revised Standard Version* (NRSV), който е буквална ревизия, подготвена върху *Revised Standard Version* от Националния съвет на църквите в САЩ.
 3. *The Today’s English Version* (TEV), който е динамично еквивалентен превод, подготвен от Американската библейска общност.

4. *The New Йерусалим Bible* (NJB), който е английски превод, основан на френската католическа традиция, следвайки подхода на динамично еквивалентните преводи.

F. За всички онези, които не четат гръцки език, съпоставянето между няколкото английски превода може да помогне при откриването на следните проблеми в теста:

1. различия между оригиналните манускрипти;
2. алтернативни словесни значения;
3. граматически трудности в текста и в структурата;
4. неясни текстове.

Въпреки че не могат да разрешат тези проблеми, английските преводи поне могат да ни дадат насока къде е необходимо да отделим време и старание за по-задълбочено изследване.

G. В края на всяка глава са предоставени актуални въпроси за обсъждане, чиято цел е да насочат вниманието към ключовите интерпретативни проблеми в съответната глава.

ЧОВЕКЪТ ПЕТЪР

НЕГОВОТО СЕМЕЙСТВО

- A. Семейството на Петър живее в езическа Галилея, в град Витсаида, който се намира на северния бряг на Галилейско езеро (наричано още Тивериадско езеро, вж. Йоан 1:44), но в даден момент те са се преместили да живеят в град Капернаум (вж. Марк 1:21,29).
- B. Бащата на Петър се е казвал Йона (вж. Мат. 16:17) или Йоан (вж. Йоан 1:42; 21:15-17).
- C. Рожделното му име е Симон (вж. Марк 1:16,29,30,36), което е доста разпространено в Палестина през I век сл. Хр. По произход това име е юдейската форма на името Симеон (вж. Деяния 15:14; II Петър 1:1), което е името на едно от дванайсетте племена на Израил (вж. Битие 29:33; Изход 1:1).
Исус го преименува на Петър (*Petros*, което означава „скала“ и цели да опише стабилността и силата, които предстои да придобие той) в Мат. 16:18; Марк 3:16; Лука 6:14; и Йоан 1:42. Арамейската форма на името е Кифа (*Cephas*; вж. Йоан 1:42; I Кор. 1:12; 3:22; 9:5; 15:5; Гал. 1:18; 2:9,11,14). Често в Новия Завет тези две имена се изписват заедно едно след друго (вж. Мат. 16:16; Лука 5:8; Йоан 1:40; 6:8,68; 13:6,9,24,36; 18:10,15,25; 20:2,6; 21:2-3,7,11,15).
- D. Братът на Петър се нарича Андрей (вж. Марк 1:16). Той е последовател на Йоан Кръстител (вж. Йоан 1:35,40), а по-късно и ученик на Христос. (вж. Йоан 1:36-37). Именно Андрей довежда Симон пред Исус (вж. Йоан 1:41). Няколко месеца по-късно Исус ги събира край Галилейско езеро и им отправя призив да станат негови последователи (вж. Мат. 4:18-20; Марк 1:16-18; и Лука 5:1-11).
- E. Петър е бил женен (вж. Марк 1:30; I Кор. 9:5), но не се споменава да е имал деца.

НЕГОВОТО ЗАНЯТИЕ

- A. Семейството на Петър е притежавало няколко рибарски лодки и дори е наемало служители.
- B. Семейството на Петър може да са били съдружници заедно с Яков, Йоан и техния баща Заведей (вж. Лука 5:10).
- C. Петър за кратко се звръща към риболова след смъртта на Исус (вж. Йоан 21).

НЕГОВАТА ЛИЧНОСТ

- A. Силните черти на Петър
 1. Бил е отдаден последовател, но доста импулсивен (вж. Марк 9:5; Йоан 13:4-11).
 2. Опитвал е да действа на вяра, но понякога се е провалял (т.е. при ходенето по водата, вж. Мат. 14:28-31).
 3. Бил е смел и даже готов да умре (вж. Мат. 26:51-52; Марк 14:47; Лука 22:49-51; Йоан 18:10-11).
 4. След възкресението си Исус се обръща лично към него като дискредитиран лидер сред Дванайсетте в Йоан 21 гл., като му дава възможност да се покае и да бъде възстановен като водач.

- В. Слабостите на Петър
1. Имал е склонност към юдейски легализъм
 - a. при храненето с езичници (Гал. 2:11-21)
 - b. при правилата за хранене (Деяния 10:9-16)
 2. Също както всички останали апостоли не е разбирал напълно радикалните нови учения на Христос и тяхното приложение
 - a. Марк 9:5-6
 - b. Йоан 13:6-11; 18:10-11
 3. Христос лично и строго го укорява (Марк 8:33; Мат. 16:23)
 4. Вместо да се моли за Исус по време на трудния му час в Гетсимания, той заспива (Марк 14:32-42; Мат. 26:36-46; Лука 22:40-60)
 5. Неколкократно отрича даже да е познавал Исус (Марк 14:66-72; Мат. 26:69-75; Лука 22:56-62; Йоан 18:16-18,25-27)

НЕГОВАТА ВРЪЗКА С ГРУПАТА НА АПОСТОЛИТЕ

- А. Има четири списъка с имената на апостолите (вж. Мат. 10:2-4; Марк 3:16-19; Лука 6:14-16; Деяния 1:13). Във всеки от тях името на Петър фигурира на първо място. Дванайсетте се делят на групи от по трима и четирима. Моето предположение е, че това се е правело, за да могат да се връщат у дома и да наглеждат близките си.
- В. Петър често е говорител на апостолската група (вж. Мат. 16:13-20; Марк 8:27-30; Лука 9:18-21). Тези текстове също така се използват, за да се утвърди авторитетът на Петър сред групата (вж. Мат. 16:18). Обаче тъкмо в този контекст той е и укорен от Исус, че е допуснал Сатана да го използва (вж. Мат. 16:23; Марк 8:33).
Освен това, когато учениците спорят кой е най-голям от тях, това значи, че те още не приемат по презумпция, че тази позиция се заема от Петър (вж. Мат. 20:20-28, особено стих 24; Марк 9:33-37; 10:35-45).
- С. Петър не е водач в йерусалимската църква. Това се пада на Яков, който е наполовина брат на Исус (вж. Деяния 12:17; 15:13; 21:18; I Кор. 15:7; Гал. 1:19; 2:9,12).

НЕГОВОТО СЛУЖЕНИЕ СЛЕД ВЪЗКРЕСЕНИЕТО НА ИСУС

- А. Водачеството на Петър ясно се вижда в ранните глави на Деяния
1. Той ръководи при избора на заместник на Юда (вж. Деяния 1:15-26).
 2. Той проповядва първата проповед на Петдесетница (вж. Деяния 2 гл.).
 3. Той изцелява един куц човек и проповядва втората записана апостолска публична беседа (вж. Деяния 3:1-10; 3:11-26).
 4. Той говори смело пред Синедриона в Деяния 4 гл.
 5. Той ръководи при наложената църковна дисциплина над Анания и Сапфира в Деяния 5 гл.
 6. Той говори на Йерусалимския събор в Деяния 15:7-11.
 7. В Деяния има няколко събития и чудеса, които се приписват на него.
- В. Невинаги обаче Петър отразява духа на евангелието
1. Дълго време поддържа старозаветен мироглед (вж. Гал. 2:11-14).
 2. Налага се да му се даде специално откровение, за да включи Корнилий (вж. Деяния 10 гл.) и другите езичници.

ТИХИТЕ ГОДИНИ

- A. Много малко информация имаме за Петър след Йерусалимския събор от Деяния 15 гл.
 - 1. Галатяни 1:18
 - 2. Галатяни 2:7-21
 - 3. I Коринтяни 1:12; 3:22; 9:5; 15:5

- B. В ранните църковни предания
 - 1. Мъченическата смърт на Петър в Рим се споменава в писмото на Климент Римски до църквата в Коринт през 95 г. сл. Хр.
 - 2. Тертулиан (150-222 г. сл. Хр.) също споменава за мъченическата смърт на Петър при император Нерон (54-68 г. сл. Хр.).
 - 3. Климент Александрийски (200 г. сл. Хр.) твърди, че Петър е убит в Рим.
 - 4. Ориген (252 сл. Хр.) смята, че Петър е екзекутиран в Рим на разпятие, надолу с главата.

ВЪВЕДЕНИЕ КЪМ МАРК

УВОДНИ ДУМИ

- A. Обикновено древната църква избягва да копира, да изучава и да преподава Марк, а за сметка на това предпочита Матей и Лука, понеже на Евангелието на Марк се е гледало като на „олекотена“ версия. По-късно Августин Блажени завтвърждава това мнение.
- B. Марк не се споменава често от ранните гръцки църковни отци, нито от апологетите през II век.
- C. След възхода на съвременния историко-граматически подход Евангелието на Марк придобива нова значимост, понеже се счита, че е първото написано евангелие. Матей и Лука използват същата схема в своите изложения на живота на Исус. Следователно Марк се превръща в основополагащ документ за църквата – първият официален писмен източник за живота на Исус Христос.

ЖАНР

- A. Евангелията не са биографии или жития в съвременния смисъл на думата. Те са подбрани богословски писания, целящи да въведат личността на Исус Христос пред различни аудитории, като довеждат читателя до вяра в него. Те са „добри вести“ за събитията от живота на Исус Христос, които служат за разпространението на Божието царство (вж. Йоан 20:30-31).
- B. Марк адресира четири обособени исторически обстановки и четири богословски цели:
 - 1. Животът и ученията на Исус Христос
 - 2. Животът и служението на Петър
 - 3. Нуждите на ранната църква
 - 4. Благовестителската цел на Йоан Марк
- C. Първите четири евангелия са уникални в цялата блискоизточна гръко-римска литература. Вдъхновени от Бога, авторите им са имали духовна задача да подберат кои поучения и действия на Исус Христос ясно отразяват неговия характер и целта на идването му.

Те подреждат думите и действията на Исус по различен начин. За пример можем да сравним Проповедта според Матей (5-7 гл.) и Проповедта в долината според Лука (вж. 6:20-49). Съвсем очевидно Матей се е постарал да събере всички тези думи на Исус в една по-дълга проповед, докато Лука е разпрострял същите поучения из евангелието си. Същото може да се каже и за избора на Матей да събере чудесата на Исус на едно място, докато Лука ги разпръсква в своя наратив.

Тук виждаме, че авторите на евангелията имат способност не само да подбират и да подреждат ученията на Исус Христос, но и да ги адаптират към своите богословски цели (вж. Fee and Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth*, pp. 113-134). Когато човек чете евангелията, трябва да си задава въпроса какво е било богословското намерение на съответния автор. Защо конкретно събитие, чудо или поучение е било включено тъкмо на това място в историята на Исус?
- D. Евангелието на Марк е добър пример за употребата на гръцки *койне* като втори език в света на Средиземноморието. Майчиният език на Марк е бил арамейски (също както езикът на Исус и на повечето юдеи в Палестина през първи век). Затова в евангелието често се долавя този семитски привкус.

АВТОРСТВО

- А. Йоан Марк традиционно се идентифицира с личността на апостол Петър що се отнася до авторството на евангелието. Подобно на останалите три евангелия обаче самият текст е написан анонимно.
- В. Свидетелство за това, че Петър е очевидецът на разказа, може да се намери във факта, че Евангелието на Марк не включва три конкретни събития, които касаят самия Петър:
1. Ходенето по водата (вж. Мат. 14:28-33)
 2. Фактът, че той е говорителят в Кесария Филипова за вярата на Дванайсетте (вж. Мат. 16:13-20), единствено в Марк 8:27-30 се изпускат изразите „на тази канара“ и „ключовете на царството“.
 3. Историята с храмовия данък, който Петър плаща за себе си и за Исус Христос (вж. Мат. 17:24-27)
- Може би скромността на Петър го е накарала да изпусне тези случки при проповедите си в Рим.
- С. Ранните църковни предания
1. В Първо послание на Климент Римски, писано от Рим през 95 г., се споменава (както и в *Ерм*).
 2. Папий Йераполски (ок. 130 г.) пише съчинението *Тълкувание на Господните думи*, което се цитира от Евсевий (275-339 г.) в неговата *Църковна история* 3:39:15. Той потвърждава, че Марк е преводач на Петър и е записвал с точност (но не и хронологично) спомените на Петър за Исус Христос. По-късно явно Марк е адаптирал проповедите на Петър и ги е организиран в евангелска презентация. Според Папий тази информация той е научил от „старейшината“ – прозвище, което твърде вероятно се отнася за апостол Йоан..
 3. Юстин Мъченик (150 г.) цитира Марк 3:17, като добавя, че това са спомените на Петър.
 4. Антимаркионският преговор към Марк, написан около 180 г. сл. Хр., посочва Петър като свидетел на събитията от Евангелието на Марк. Там също се посочва, че Марк е написал Евангелието в Италия след смъртта на Петър (която традиционно се смята, че е настъпила през 65 г. в Рим).
 5. Иринеи Лионски, който пише около 180 г. сл. Хр., споменава Йоан Марк като преводач на Петър и съставител на неговите мемоари след смъртта му (вж. *Срещу ересите* 3:1:2).
 6. Климент Александрийски (195 г. сл. Хр.) твърди, че хората, които са слушали проповедите на Петър в Рим, са се обърнали към Марк с молба да ги записва.
 7. Мураториевият фрагмент (който представлява набор от приети писания), съставен около 200 г. сл. Хр. от Рим, макар и с непълен текст, изглежда също потвърждава, че Йоан Марк е този, който е записвал проповедите на Петър.
 8. Тертулиан (ок. 200 г. сл. Хр.) в *Срещу Маркион*(4:5) казва, че Марк е публикувал проповедите на Петър.
 9. В *Експозитивен библейски коментар* (Vol. 8, стр. 606, Walter Wessel) Уолтър Уесел прави интересен коментар, че цитираните по-горе традиционни източници от ранната църква всъщност идват от най-разнообразни центрове на християнството.
 - a. Папий от Мала Азия
 - b. Антимаркионският преговор към Марк и Мураториевият фрагмент са от Рим
 - c. Иринеи Лионски (вж. *Adv. Haer.* 3:1:1) е от територията на днешна Франция. Традицията на Иринеи се среща също и при Тертулиан (вж. *Adv. Marc.* 4:5) от Северна Африка и от Климент Александрийски от Египет (вж. *Hypotyposeis* 6, цитиран от Евсевий Кесарийски, *Църковна история* 2:15:1-2; 3:24:5-8; 6:14:6-7). Това географско разнообразие допълнително потвърждава достоверността на евангелието заради неговото широко повсеместно приемане в ранната християнска църква.
 10. Евсевий Кесарийски, *Църковна история* 4:25, Ориген (230 г. сл. Хр.) в *Коментар към Матей* (не ни е известно да е имало коментари на Марк чак до V век) твърди, че Марк е написал своето евангелие така, както Петър му го е разяснявал.

11. Самият Евсевий Кесарийски коментира евангелието на Марк в своята *Църковна история* 2:15, като подчертава, че Марк е записвал проповедите на Петър, за да може да се четат из всичките църкви. Евсевий основава това заключение върху традицията на писанията на Климент Александрийски.
- D. Какво знаем за Йоан Марк.
1. Майка му е добре известна вярваща от Йерусалим в чийто дом се е събирала ранната църква (а вероятно там се е провела и Последната вечеря; вж. Марк 14:14-15; Деяния 1:13-14; Деяния 12:12). Възможно е Марк да е безименният младеж, който е побягнал „гол“ от Гетсимания (Марк 14:51-52).
 2. Съпътствал е чичо си Варнава (вж. Кол. 4:10) и Павел при пътуването към Антиохия от Йерусалим (Деяния 12:25).
 3. Бил е спътник на Варнава и Павел при Първото мисионерско пътешествие (Деяния 13:5), но внезапно е решил да се върне у дома (Деяния 13:13).
 4. По-късно Варнава е поискал да вземе със себе си Марк на Второто мисионерско пътешествие, но това е довело до остър разрыв между Варнава и Павел (Деяния 15:37-40).
 5. Впоследствие Марк отново се присъединява към Павел и става негов приятел и сътрудник (Кол. 4:10; II Тим. 4:11; Филемон 24 ст.).
 6. Бил е съдружник и съработник на Петър (I Петър 5:13) най-вероятно в Рим.
- E. Личните познания на Марк за живота на Исус изглежда са потвърдени в 14:51-52, където се описва как един човек хуква да бяга от Гетсимания при арестуването на Исус. Тази необичайна и неочаквана подробност вероятно отразява спомените на самия автор.

ДАТИРОВКА

- A. Евангелието е описание и тълкувание от очевидец на живота, делата и ученията на Исус. Най-вероятно този очевидец е апостол Петър. Проповедите на апостола са били събирани и разпространявани след смъртта му – според Антимаркионовия преговор и според Иринея Лионски (който също така добавя след смъртта на Петър). Както Петър, така и Павел са загинали мъченически по времето на Нерон (около 54-58 г. сл. Хр.) в Рим (според църковните предания). Точните дати не са уточнени със сигурност, но ако се вземе въпросният период като най-вероятно, тогава датировката на Евангелието на Марк е някъде към средата на шейсетте години на първи век.
- B. Има вероятност Антимаркионовият преговор и сведенията на Иринея Лионски да се отнасят не за смъртта на Петър, а по-скоро за неговото заминаване към Рим. Съществуват някои традиционни свидетелства (т.е. от Юстин Мъченик и от Иполит Римски), според които Петър е посещавал Рим по времето на Клавдий – от 41 до 54 г. сл. Хр. (вж. Евсевий Кесарийски, *Църковна история* 2:14:6).
- C. Изглежда Лука завършва книгата си Деяния с описание как към началото на шейсетте години Павел все още се намира в затвора. Ако е вярно, че Лука е използвал Марк като основа за своето Евангелие, тогава значи Евангелието на Марк е съчинено доста преди Деяния и следователно е публикувано преди началото на шейсетте години на първи век.
- D. Авторството и датировката на Марк не оказват никакво влияние върху историческите, богословските и евангелските истини от това Евангелие. Главният герой на сюжета е Исус, а не човешкият автор на биографията му.
- E. Изненадващо е, че нито едно от Евангелията (включително и Йоан, написано през 95-96 г. сл. Хр.) не споменава и не цитира разрушението на Йерусалим (вж. Мат. 24 гл.; Марк 13 гл.; Лука 21 гл.) през 70

г. сл. Хр. от римския генерал и впоследствие император Тит. Най-вероятно Евангелието на Марк е написано преди това събитие. Много е възможно Матей и Лука също да са били съчинени преди това голямо осъждане на юдаизма. Трябва обаче да се посочи, че точните дати на съставяне на синоптичните евангелия понастоящем не са твърде сигурни (както и точното им отношение едно спрямо друго).

ПОЛУЧАТЕЛИ

- A. Марк е свързан с Рим посредством няколко от ранноцърковните автори:
1. I Петър 5:13
 2. Антимаркионовият преговор (Италия)
 3. Иринеи Лионски (Рим, вж. *Adv. Haer.* 3:1:2)
 4. Климент Александрийски (Рим, вж. Евсевий Кесарийски, *Църковна история* 4:14:6-7; 6:14:5-7)
- B. Марк не уточнява изрично какви са целите на написването на това Евангелие. Съществуват няколко предположения.
1. Евангелски трактат (вж. 1:1), написан конкретно до римски граждани (вж. 1:15; 10:45)
 - a. юдейските традиции се поясняват (вж. 7:3-4; 14:12; 15:42)
 - b. арамейските думи се превеждат (вж. 3:17; 5:41; 7:1,34; 10:46; 14:36; 15:22,34)
 - c. срещат се много латински думи (вж. *executioner*, 6:27; *sextanus*, 7:4; *census*, 12:14; *quadrans*, 12:42; *praetorium*, 15:16; *centurio*, 15:39; *flagellare*, 15:42)
 - d. инклузивни препратки по отношение на Исус
 - (1) инклузивни препратки към хората в Палестина (вж. 1:5,28,33,39; 2:13; 4:1; 6:33,39,41,55)
 - (2) инклузивни препратки към всички хора (вж. 13:10)
 2. Пожарът в Рим пред 64 г. сл. Хр., за който Нерон обвинява християните, довежда до непоносима вълна от гонения срещу вярващите. Марк често споменава гонения (вж. страданията на Исус – 8:31; 9:39; 10:33-34,45; и на неговите последователи – 8:34-38; 10:21,30,35-44).
 3. Забавянето на завръщането на Христос.
 4. Смъртта на очевидците на Исус – и в частност на апостолите.
 5. Възникването на ереси сред широко разпрострелите се християнски общности
 - a. на юдаистите (вж. Посланието до галатяните)
 - b. на гностиците (вж. I Йоан)
 - c. съчетанието на първите две (вж. Колосяни; Ефесяни; II Петър 2 гл.)

СТРУКТУРНА СХЕМА

- A. Марк е структуриран по такъв начин, че последната седмица на Исус застава във фокуса на вниманието с над една трета от обема на евангелието. Богословското значение на Страстната седмица е очевидно.
- B. След като според ранната църковна традиция Марк е съставен по проповедите на Петър (т.е. предимно в Рим), става очевидно защо не са включени никакви разкази за Рождество Христово. Марк започва оттам, откъдето започват спомените на апостол Петър – когато Исус вече е в зряла възраст. Богословски евангелието е свързано с посланието на Йоан Кръстител за покаяние и вяра като подготовка за делото на Месия.
- В проповедите на Петър най-вероятно са се срещали наименованията „Човешки Син“ и „Божи Син“. Евангелието на Марк дава отражение на богословието на Петър по отношение на личността на Исус. Първоначално Исус е възприеман като велик учител и изцелител, но с течение на времето става

очевидно, че е Месия! Този Месия не е очакваният военен предводител, а страдащ служител (вж. Исаия 53 гл.).

- C. Основната географска схема на Марк се споделя от другите синоптични евангелия – Матей и Лука.
 - 1. Галилейско служение (1:14-6:13)
 - 2. Служение отвъд Галилея (6:14-8:30)
 - 3. Пътуването към Йерусалим (8:31-10:52)
 - 4. Последната седмица в областта на Йерусалим (11:1-16:8)
- D. Възможно е даже структурата на Марк да оразява основната схема на ранните апостолски проповеди (т.е. Деяния 10:37-43, вж. С. Н. Dodd, *New Testament Studies* pp. 1-11). Ако това е истина, значи записаните евангелия са кулминация на известен период устни предания (т.е. *kerygma*). В юдаизма устното предание се възприема на по-високо равнище от писмения текст.
- E. Марк се характеризира с динамичен наратив (т.е. думата „веднага”, вж. 1:10) за живота на Исус. Марк не записва дълги проповеди и беседи, а предпочита да се придвижва бързо от едно събитие към друго (и затова използва думата „веднага“ толкова често). Евангелието на Марк представя Исус чрез неговите дела. Тази динамика на действието е наситена с ярки детайли от очевидец (Петър).

ПРОЧИТ НА ПЪРВИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете цялата библейска книга на един дъх. Посочете централната тема на книгата със свои собствени думи.

- 1. Тема на цялата книга
- 2. Тип литература (жанр)

ПРОЧИТ НА ВТОРИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Отново прочетете цялата библейска книга на един дъх. Очертайте основните тематични единици и ги озаглавете с по едно изречение.

- 1. Тема на първата литературна единица:
- 2. Тема на втората литературна единица:
- 3. Тема на третата литературна единица:
- 4. Тема на четвъртата литературна единица:
- 5. И т.н.

МАРК 1 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Проповядването на Йоан Кръстител	Йоан Кръстител подготвя пътя	Делото на Йоан Кръстител	Проповядването на Йоан Кръстител	Апелът на Йоан Кръстител
1:1-8	1:1-8	1:1-8	1:1-3 1:4-5 1:6-8	1:1-8
Кръщението на Исус	Йоан кръщава Исус	Исусовото кръщение	Кръщението и изкушението на Исус	Исус е кръстен
1:9-11	1:9-11	1:9-11	1:9-11	1:9-11
Изкушението на Исус	Сатана изкушава Исус	Исусовото изкушаване		Изпитание в пустинята
1:12-13	1:12-13	1:12-13	1:12-13	1:12-13
Началото на Галилейското служение	Исус започва Своето галилейско служение	Начало на Исусовата дейност в Галилея	Исус призовава четирима рибари	Исус започва да прогласява посланието
1:14-15	1:14-15	1:14-15	1:14-15	1:14-15
Призоваването на четирима рибари	Четирима рибари, призовани за ученици			Повикани са първите четирима ученици
1:16-20	1:16-20	1:16-20	1:16-18 1:19-20	1:16-18 1:19-20
Човекът с нечист дух	Исус изгонва нечист дух		Един човек със зъл дух	Исус поучава в Капернаум и изцелява демонично обладан мъж
1:21-28	1:21-28	1:21-28	1:21-22 1:23-24 1:25 1:26-27 1:28	1:21-22 1:23-28
Изцеляването на много хора	Тъщата на Петър е изцелена		Исус изцелява много хора	Изцеление на Симоновата тъща
1:29-34	1:29-31 Мнозина изцелени след Залеза в събота 1:32-34	1:29-31 1:32-34	1:29-31 1:32-34	1:29-31 Няколко изцеления 1:32-34
Проповедническа обиколка	Проповядване в Галилея		Исус проповядва в Галилея	Исус тихо напуска Капернаум и пътува из Галилея
1:35-39	1:35-39	1:35-39	1:35-37 1:38 1:39	1:35-39

Очистването на прокажения	Исус очисти един прокажен		Исус изцелява един мъж	Изцеление на човек, страдащ от злокачествено кожно заболяване
1:40-45	1:40-45	1:40-45	1:40 1:41-44 1:45	1:40-45

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци ще ни помогнат да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение на 1 глава. Всеки абзац има една централна тема, истина или мисъл. Всеки библейски превод предава тази тема по свой отделен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочетете Библията и да се опитате сами да обособите нейните абзаци и теми. После съпоставете вашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своето ежедневие и в своя живот.

Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I, II и III приложение.

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 1:1

1 Начало на благовестието на Исус Христос, Божия Син.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 1:1

¹The beginning of the gospel of Jesus Christ, the Son of God.

1:1 „Началото” Дали тази уводна дума касае:

1. самото начало, както е описано в Битие 1:1 и Йоан 1:1
2. началото на Исусовото възплъщение, за което се говори в I Йоан 1:1
3. началото на Исусовото публично служение (лични преживявания на Петър)

Първият абзац касае конкретно старозаветно пророчество за Месията от книгата на пророк Исаия. Историята на благовестието води началото си от пророческата традиция на Израил. Цитатът в ст. 2 и 3 е комбинация от Мал. 3:1 и Исаия 40:3.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: *ARCH* – НАЧАЛО

Понятието „domain” (владение, обсег, царство) отговаря на гръцкото *arch*_, което означава „начало” или „произход” на нещо.

1. Началото на сътворения ред (вж. Йоан 1:1; I Йоан 1:1; Евр. 1:10)
2. Началото на благовестието (вж. Марк 1:1; Фил. 4:15; II Сол. 2:13; Евр. 2:3)
3. Първи очевидци (вж. Лука 1:2)
4. Начални знамения (чудеса, вж. Йоан 2:11)
5. Начални принципи (вж. Евр. 5:12)
6. Начало на увереност, основана на евангелската истина (вж. Евр. 3:14)
7. началото, Кол. 1:18; Откр. 3:14

Понятието започва да се използва, за да обозначи „управление” или „власт”

1. на държавни служители
 - a. Лука 12:11
 - b. Лука 20:20
 - c. Римляни 13:3; Тит 3:1
2. на ангелски власти
 - a. Римляни 8:38
 - b. I Кор. 15:24
 - c. Ефес. 1:21; 3:10; 6:12
 - d. Кол. 1:16; 2:10,15
 - e. Юда 6 стих

Тези лъжливи учители презират всяка власт, земна и небесна. Това са либертинците – антиномиани. Те поставят себе си и своите желания на първо място, преди Бог, ангелите, човешките власти и църковните водачи.

□ „на благовестието” Предвид факта, че Марк вероятно е първото написано Евангелие, това е първата употреба на думата *euangelion* (вж. 1:14,15; 8:35; 10:29; 13:10; 14:9) от евангелски автор (Павел я използва в Гал. 2:2 и I Сол. 2:9, което е по-рано в хронологичен ред). Буквално това са „добрите вести” или „доброто послание.” Думата вероятно отразява написаното в Исаия 61:1 и вероятно в 40:9 и 52:7. Според *Jerome Biblical Commentary*, „Марковата употреба на думата ‘благовестие’ е близка до тази на Павел, където се касае или за делото на прогласяване, или за съдържанието на онова, което е прокламирано” (стр. 24).

□ „на Исус Христос, Божия Син” съгласно граматичната форма на думата, тя означава или (1) посланието, изречено от Исус или (2) вестта за Исус. Второто значение е по-вероятно. Обаче, според *the Dictionary of Jesus and the Gospels*, публикуван от IVP, „Предлогът (‘на’), използван с родителен падеж вероятно касае и подлога, и допълнението: Исус прогласява благовестието, а Евангелието прокламира Исусовата история” (стр. 285).

Стих 1 е незавършено изречение. Вероятно то е и заглавието на книгата. Древните гръцки унциални ръкописи \aleph , A, B, D, L, и W добавят израза „Син на Бога”, който се среща в NKJV и the NRSV, TEV, и NIV, но пък липсва в (1) \aleph *; (2) Палестинско Сирийския; (3) един коптски ръкопис; (4) грузинския превод, както и от (5) Арменския превод и (6) цитат от този текст, взет от Оригеновия коментар върху Йоан. The UBS⁴ оценява този вметнат израз с „C”, което означава труден за определяне. Виж специалното понятие „Божия Син” в 3:11.

За съвременните християни, които обичат Библията и вярват в нея, е трудно да приемат рационално различните варианти на гръцките ръкописи. Но колкото и да е трудно да възприемем, че Божието откровение е вдъхновено и опазено, това е факт. Очевидно, изразът е вметнат нарочно, не случайно. Ранните правоверни книжници са наясно с появилите се еретични схващания относно Исус, например, адопционизма, който твърди, че Исус е станал Божи Син. Тези ранни писари често модифицират гръцкия текст, докато го преписват, за да звучи богословски правдоподобно (вж. I Йоан 5:7-8). За по-обширен коментар върху това озадачаващо

нарочно променяне на гръцките ръкописи, виж Bart D. Ehrmans' *The Orthodox Corruption of Scripture*. Не случайно дискутира Марк 1:1 на стр. 72-75.

□ „за Исус” според обичайните традиции на юдаизма в първи век, бащата дава име на детето. В този случай, небесният Баща дава име на детето чрез един ангел. Еврейските имена често носят символично значение; това име не прави изключение. Името Исус (Йешуа) е комбинация от две еврейски съществителни: (1) *YHWH* и (2) спасение. Значението е отбелязано в Мат. 1:21. Исус е гръцки превод на еврейското име Йешуа. Той доказва, че е новият Мойсей, новият Йешуа и новият Първосвещеник.

□ „Христос” Това е гръцкият превод на еврейския термин „Месия”, който означава „помазаник.” В СЗ, когато Бог помазва водачи (пророци, свещеници, и царе), това е символ, че са призовани и подготвени от Него за специална задача.

Понятието „Месия” не е използвано често в СЗ (вж. Дан. 9:25,26 за царя, очакван в последните времена), но идеята е ясна. Понятието съответства на Мат. 1:1, „син на Давид”, което означава, че Исус е царски потомък на свършения еврейски цар „Давид.” Във II Царе 7 глава Бог обещава на Давид, че един от неговите потомци винаги ще царува в Израил. Това обещание изглежда е провалено, когато вавилонците разрушават Йерусалим и преселват неговите жители (586 г. пр. Хр.). Пророците обаче са в очакване на бъдещия Давидов потомък (Исаия, Михей, Малахия). Исус е обещаният „син на Давид”, „човешкият син” (вж. Дан. 7:13), и „Божият Син” (използван пет пъти в Марк).

Удивително е, че единствената употреба на титлата „Исус Христос” в четирите евангелия се намира именно тук, в началния стих (само два пъти в Матей и Йоан, и нито веднъж в Лука). Марк обикновено използва името „Исус”. Тази употреба съответства на богословския акцент на Марковото евангелие, а именно човешката същност на Исус, докато Неговата божественост е завоалирана (месианска тайна) до завършването на месианската мисия (на страдащия Служител). Едва в книгата Деяния името „Исус Христос” се превръща в периодично повтаряща се титла.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 1:2-8

2 Както е писано в книгата на пророк Исаия: „Ето, Аз изпращам вестителя Си пред лицето Ти, който ще устрои пътя Ти пред Теб.” 3 „Глас на един, който вика в пустинята: Пригответе пътя на Господа! Прави направете пътеките за Него.” 4 Йоан дойде, като кръщаваше в пустинята и проповядваше кръщение на покаяние за опрощаване на греховете. 5 И цялата юдейска страна и всичките жители на Йерусалим излизаха при него и се кръщаваха от него в реката Йордан, като изповядваха греховете си. 6 А Йоан носеше облекло от камилска козина и кожен пояс около кръста си и се хранеше с акриди и див мед. 7 И като проповядваше, казваше: След мен идва Онзи, който е по-силен от мен, на когото не съм достоен да се наведа и да развързва ремъка на сандалите Му. 8 Аз ви кръщавам с вода, а Той ще ви кръсти със Светия Дух.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 1:2-8

²As it is written in Isaiah the prophet: „BEHOLD, I SEND MY MESSENGER AHEAD OF YOU, WHO WILL PREPARE YOUR WAY; ³THE VOICE OF ONE CRYING IN THE WILDERNESS, ‘MAKE READY THE WAY OF THE LORD, MAKE HIS PATHS STRAIGHT.’” ⁴John the Baptist appeared in the wilderness preaching a baptism of repentance for the forgiveness of sins. ⁵And all the country of Judea was going out to him, and all the people of Jerusalem; and they were being baptized by him in the Jordan River, confessing their sins. ⁶John was clothed with camel’s hair and wore a leather belt around his waist, and his diet was locusts and wild honey. ⁷And he was preaching, and saying”,After me One is coming who is mightier than I, and I am not fit to stoop down and untie the thong of His sandals. ⁸I baptized you with water; but He will baptize you with the Holy Spirit.”

1:2 „Както е писано” Глаголът „е писано” е в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, и се касае за юдейски идиом, използван, за да опише Божието вечно откровение (Писанието).

□ **„в пророк Исаия”** Този цитат е комбинация от Мал. 3:1 и Исаия 40:3. Той не е взет от еврейския Мазоретски текст или гръцкия превод на СЗ, от Исаия 40:3. По тази причина някои книжници променят текста, за да звучи „написано в Пророците” (в раздела Пророци от старозаветния канон). Думата е в ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО, в гръцките унциални ръкописи \aleph , B, L и D, но е в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО, в MSS A, и W.

В Исаия 40-66 глави са налице два основни есхатологични акцента: (1) Страдащият Служител (особено 52:13-53:12) и (2) новата ера на Духа (особено, глави 56-66). В следващия кратък увод на Марк има няколко вероятни алюзии към Исаия.

□ **„изпращам вестителя си пред лицето Ти”** Думата „вестител” може да се отнася до ангел (вж. Изход 23:20а, което е още една алюзия към Изход), но тук става дума за „пратеник” (вж. Мал. 3:1). Това може да е игра на думи, свързана с термина благовестие (добро послание). Това е един от малкото старозаветни цитати в Марк, който пише основно до римляните. Изразът се отнася до служението на Йоан Кръстител (вж. стих 4). Той показва, че старозаветната пророческа традиция е изпълнена (това е изразено и в Исусовите дела на изцеления и гонене на духове, които са част от месианските пророчества в Исаия). Служението на Йоан Кръстител е споменато и в четирите евангелия.

1:3 „глас на един, който вика в пустинята” Това е цитат от Исаия 40:3 от неизвестен източник. Думата „пустиня” по-скоро означава необитаемо пасище, отколкото суха, брулена от вятъра пясъчна пустиня.

□ **„пригответе пътя на Господа”** Глаголът е в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което говори за неотложност. В Мазоретския текст, присъства думата Господар (*adon*), но в еврейския текст е *YHWE* (ГОСПОД). Първоначално фразата описва физическа подготовка за царска визита (вж. Исаия 57:14; 62:10). По-късно започва да се използва метафорично, описваща служението на Йоан Кръстител, който духовно приготвя пътя за Месията Исус, който е наречен „Господ” (*kurios*).

□ **„прави направете пътеките за Него”** В Мазоретския текст и Септуагинта, изразът е „направете прави пътеките на нашия Бог.” Марк (или Петър) модифицира текста (или цитира непозната текстуална форма), за да се отнася конкретно за Исус, не за *YHWE*.

1:4 „Йоан Кръстител” Защо Йоан кръщава с вода?

12. В Стария Завет това е прецедент, отбелязващ въвеждането на „новия завет” (вж. Изход 19:10,14; Исаия 1:16; Йер. 31:34; Езек. 36:25)
13. Акт на почистване от церемониална нечистота (вж. Левит 15).
14. Есхатологична пророческа метафора за живата вода, дадена от Бога (напр., Исаия 12:2-3; Йер. 2:13; 17:13; Езек. 47:1; Зах. 13:1; 14:8; Откр. 22:1)
15. Подобно на кръщаването на прозелитите като уводен ритуал, който ги прави част от Божия народ
16. Равински метод за подготовка на всички поклонници, които трябва да срещнат *YHWE* в Неговия храм (вероятно се извършва чрез потапяне, вж. Трактата Макваот в *Мишна*). Това ритуално изкъпване още се практикува от мюсюлманите преди да влязат в джамията.

□ **„появи се”** Марк вероятно използва този подход, като алюзия към пророчеството за изненадващата поява на Илия преди „внезапната поява” на Месията (вж. Мал. 3:1).

□ **„проповядваше”** Понятието е „прогласявайки” (*k_russ_*), което означава „да прокламираш нашироко или публично някое послание” (вж. 1:4,7,14,38,39,45). Марк не използва ГЛАГОЛНАТА форма на думата благовестие (*euaggeliz_*).

Йоан идва, проповядвайки кръщение за покаяние (виж следващото Специално понятие). Същото това послание е продължено от Исус, но към него е добавен акцентът на „вярата” (виж Специалното понятие към 1:15). Двете заветни нужди от покаяние и вяра, демонстрирани при кръщението, се превръщат в основни елементи на апостолските проповеди в Деяния (*kerygma*)

1. Петър

- a. първата проповед на църквата (Деяния 2:37-39)
 - (1) покайте се
 - (2) кръстете се
- b. втората проповед на църквата (Деяния 3:16,19)
 - (1) вяра
 - (2) покаяние
- 2. Филип (Деяния 8:12)
 - a. повярвай
 - b. кръсти се
- 3. Павел
 - a. Тъмничаря във Филипи (Деяния 16:31,33)
 - (1) повярвай
 - (2) кръсти се
 - b. сбогуване с ефеските старейшини (Деяния 20:21)
 - (1) покаяние към Бога
 - (2) вяра в Христос
 - c. свидетелство пред Агрипа (Деяния 26:18)
 - (1) обърни се от тъмнината (Сатана), т.е., покай се
 - (2) към светлината (Бога)

За мен изискванията на Новия Завет са

- 1. покай се
- 2. повярвай
- 3. покорявай се
- 4. постоянствай

Целта на Новия Завет е христоводност сега, така че другите да видят промяната и да бъдат привлечени към вярата в Христос!

□ „кръщение на покаяние” Кръщението не е механизъм за прощение, но случай, при който вярващите публично изповядват вярата си. Това не е тайнство, но едно ново отношение към греха и ново взаимоотношение с Бога. То представлява външен белег за вътрешна промяна.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОКАЯНИЕ

Покаянието (заедно с вярата) е заветно изискване, както на СЗ (*Nacham*, BDB 636, напр., 13:12; 32:12,14; *Shuv*, BDB 996, е.г., IV Царе. 8:47; Езек. 14:6; 18:30), така и на Новия Завет.

- 1. Йоан Кръстител (Мат. 3:2; Марк 1:4; Лука 3:3,8)
- 2. Исус (Мат. 4:17; Марк 1:15; Лука 5:32; 13:3,5; 15:7; 17:3)
- 3. Петър (Деяния 2:38; 3:19; 8:22; 11:18; II Петър 3:9)
- 4. Павел (Деяния 13:24; 17:30; 20:21; 26:20; Римл. 2:4; II Кор. 2:9-10)

Но какво е покаяние? Дали е скръб? Дали е прекратяване на греха? Най-добрата глава в НТ, която помага да разберем различните конотации на тази идея е II Коринтяни 7:8-11, където са използвани три различни, но свързани помежду си гръцки понятия.

- 1. „скръб” (*lup*_, вж. ст. 8 [два пъти], 9 [три пъти], 10 [два пъти], 11). Думата означава печал или страдание и има неутрална богословска конотация.
- 2. „покаяние” (*metanoē*_, вж. ст. 9,10). Думата е съставена от две думи „след” и „ум”, което предполага нов ум, нов начин на мислене, ново отношение към живота и Бога. Това е истинско покаяние.
- 3. „съжаление” (*metamelomai*, вж. ст. 8[два пъти], 10). Съставена е от думите „след” и „грижа.” Използвана е за Юда в Мат. 27:3 и за Исав in Евр. 12:16-17. Касае се за скръб заради последиците, не съжаление за стореното дело.

Покаянието и вярата са дела, изисквани от завета (вж. Марк 1:15; Деяния 2:38,41; 3:16,19; 20:21). Има някои текстове, които подсказват, че Бог дава покаянието (вж. Деяния 5:31; 11:18; II Тим. 2:25). Но повечето текстове разглеждат покаянието като необходим човешки отклик на Божията покана за безвъзмездно спасение.

Дефинициите както на еврейските, така и на гръцките понятия изискват обяснение на пълното значение на покаянието. Според еврейския, се касае за „промяна на действията”, докато гръцкият термин предполага „промяна на ума.” Спасеният човек получава нов ум и сърце. Той мисли различно и живее различно. Вместо да пита „Какво ще спечеля от това?” човекът задава въпроса „Каква е Божията воля?” Покаянието не е чувство, което избледнява, нито пък е пълна безгрешност, но едно ново взаимоотношение със Светия Бог, който прогресивно преобразява вярващия, правейки го свят.

□ „за прощението на греховете” Понятието „прощение” буквално означава „отстраняване.” Това е един от няколко библейски понятия за прошка. Той е метафорично свързан със старозаветния Ден на изкуплението (вж. Левит 16 глава), където един от двата специални козела е изпъден от стана на Израил, символично отстранявайки греховете на народа (вж. Левит 16:21-22; Евр. 9:28; I Петър 2:24).

Изразът „на греховете” е ДОПЪЛНЕНИЕ В РОДИТЕЛЕН ПАДЕЖ.

1:5 „цялата юдейска страна отиваше при него, и всички жители на Йерусалим.” Това е типично ориенталско преувеличаване (хипербола), но показва изключителното въздействие на Йоановото проповядване. Той е първият пророчески глас след Малахия, който пише 400 години преди това. Глаголът е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, което означава, че хората продължават да идват, защото приемат Йоан за пророк.

□ „да се кръщават” Това също е ПРОДЪЛЖИТЕЛНО ВРЕМЕ, което говори за продължително действие в минало време. Много юдеи усещат, че настъпва нов ден на Божията работа и се подготвят за него.

□ „изповядваха греховете си” Това е СЕГАШНО ВЪЗВРАТНО ПРИЧАСТИЕ, което буквално означава „да кажеш същото.” Това е публичната им изповед за тяхната нужда от духовно прощение.

Предполага се, че ако тези юдеи се покаят и променят начина си на живот, *ЯХВЕ* напълно ще прости греховете им (вж. 1:4; Мат. 3:6; Лука 3:3). Това определено е старозаветният модел. Той включва пълна прошка посредством покаяние, вяра, промяна на живота, и след това кръщение като външен символ! Този СЗ модел е модифициран от Месианското служение на Исус. Същите елементи все още са валидни, но сега основен елемент е личната вяра в Исус като Христос (вж. Деяния 2:38; 3:16,19; 20:21). Четирите евангелия формират един преходен период. Марк 1:14-15 е в периода на Йоан Кръстител, но в богословско отношение предшества завършеното евангелско послание (покай се, вярвай и живей един нов живот). Основният въпрос е кой е Исус! Той е представителят на *ЯХВЕ*, който разкрива и осъществява изкуплението и осъждението. Това е причината за месианската тайна в Марк. Исус е изцяло Бог от самото начало (зачатието от девица), но това не е разкрито чак до след Неговото възкресение и възнесение.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИЗПОВЕД

- A. Има две форми на един и същ гръцки корен, използвани за изповед или признание, *homologe_* и *exomologe*. Яков използва съставен термин от *homo*, същият; *leg_*, да говоря; и *ex*, извън. Основното значение е да кажеш същото нещо, да се съгласиш с нещо. Частицата *ex* внася идеята за публично заявление.
- B. Английските варианти на тази група думи са:
1. Praise – хвала
 2. agree – съгласявам се
 3. declare - декларирам
 4. profess – изповядвам,
 5. confess - признавам
- C. Тази група от думи изглежда има различна употреба
1. Да прославя (Бога)
 2. Да призная греха
- Идеята може да се е зародила от човешкото усещане за Божията святост и човешката греховност. Ако признаеш едната истина, трябва да признаеш и другата.
- D. Новозаветната употреба на въпросната група думи е както следва:
1. Да обещава (вж. Мат. 14:7; Деяния 7:17)
 2. да се съглася или приема нещо (вж. Йоан 1:20; Лука 22:6; Деяния 24:14; Евр. 11:13)

3. да прославя (вж. Мат. 11:25; Лука 10:21; Римл. 14:11; 15:9)
4. да одобря
 - а. Някоя личност (вж. Мат. 10:32; Лука 12:8; Йоан 9:22; 12:42; Римл. 10:9; Фил. 2:11; I Йоан 2:23; Откр. 3:5)
 - б. Дадена истина (вж. Деяния 23:8; II Кор. 11:13; I Йоан 4:2)
5. да направя публично изявление (правен смисъл, разгърнат в религиозен, вж. Деяния 24:14; I Тим. 6:13)
 - а. Без признание за вина (вж. I Тим. 6:12; Евр. 10:23)
 - б. С признание за вина (вж. Мат. 3:6; Деяния 19:18; Евр. 4:14; Яков 5:16; I Йоан 1:9)

1:6 „Йоан носеше облекло от камилска козина” Това е неговото обичайно облекло (ПЕРФЕКТНО ВЪЗВРАТНО ПРИЧАСТИЕ). Не става дума за кожа от камила, а за дреха, изтъкана от камилска козина, (вж. IV Царе 1:8; Мат. 3:4). Йоан е пустинен човек и пророк (вж. Зах. 13:4). Йоан се облича като Илия, който според Мал. 3:1 и 4:5 е предтеча на Месията.

□ **„скакалци и див мед”** Тази храна е типична за пустинниците. Скакалците са ритуално чиста и приемлива храна (вж. Левит 11:22). Йоан яде онова, което може да си набави от природата.

1:7 Този стих и стих 8 показват подготвителната тема на Йоановото послание. Той осъзнава своята роля и място по отношение на Идващия от Бога (вж. Йоан 3:30). Йоан усеща, че е слуга, роб (само робите събуваха обувките на другите). Самооценката на Йоан е описана и в четирите евангелия (вж. Мат. 3:11; Лука 3:16; и Йоан 1:27; както и в Павловото проповядване в Деяния 13:25). Авторите на евангелията очевидно включват това описание, защото по-късно се формира еретично учение, което се върти около Йоан Кръстител (вж. Деяния 18:24-19:7).

1:8 „Аз ви кръстих с вода” Помнете, Йоановото кръщение е подготвително. Това не се отнася до християнското кръщение. Йоан е последният старозаветен пророк (вж. Лука 16:16), проповедник на прехода, а не първият евангелски проповедник (вж. Лука 16:16; Деяния 19:17). Той, подобно на цитатите от Исаия свързва Стария и Новия Завет.

□ **„Той ще ви кръсти със Светия Дух.”** Това е в контраст с Йоановото кръщение. Месията ще въведе новата епоха на Духа. Неговото кръщение ще бъде с (или „във”, или „чрез”) Духа. Има много дискусии между деноминациите относно това, за кое събитие от християнската опитност се отнасят тези думи. Някои смятат, че се касае за преживяване, съпроводено с изпълване със сила, след спасението, един вид второ благословение. Лично аз смятам, че касае момента, в който човек става християнин (вж. I Кор. 12:13). Не отричам случаите на по-късните изпълвания с Духа, с цел подготовка, но вярвам, че има само едно духовно кръщение в Христос, при което вярващите се отъждествяват с Исусовата смърт и възкресение (вж. Римл. 6:3-4; Ефес. 4:5; Кол. 2:12). Това начално дело на Духа е описано в Йоан 16:8-11. По мое мнение, делата на Светия Дух са:

1. Изобличаване за грях
2. Разкриване истината за Христос
3. Насочва човека към приемане на благовестието
4. Кръщаване в Христос
5. Изобличава вярващия, ако продължава да върши грях
6. Формира христов подобен живот у вярващия

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 1:9-11

9 И през онези дни дойде Исус от Назарет Галилейски и се кръсти от Йоан в Йордан. 10 И като излезе веднага от водата, видя, че небесата се разтварят и че Духът слиза на Него като гълъб. 11 И дойде глас от небесата: Ти си Моят възлюбен Син, в Теб благоволих.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 1:9-11

⁹In those days Jesus came from Nazareth in Galilee and was baptized by John in the Jordan. ¹⁰Immediately coming up out of the water, He saw the heavens opening, and the Spirit like a dove descending upon Him; ¹¹and a voice came out of the heavens: „You are My beloved Son, in You I am well-pleased.”

1:9 „Исус дойде от Назарет в Галилея” Исус е роден във Витлеем Юдейски, живее няколко години в Египет, след което се установява в Назарет, родния град на Йосиф и Мария, което е малко, ново селище на юдейски заселници от север. Ранното служение на Исус преминава в тази северна област, около Галилейското море, което е в изпълнение на пророчеството от Исаия 9:1.

□ **„Исус... се кръсти.”** Евангелията дават различни описания на ранното Исусово служение в Галилея и Юдея. Изглежда, има ранно юдейско служение и по-късно такова, но хронологиите и на четирите евангелия трябва да се синхронизират с цел да се види кога е първото му посещение в Юдея (Йоан 2:13-4:3).

Исусовото кръщение е повод за много тревоги у християните, защото Йоан кръщава с кръщение за покаяние. Исус няма нужда от прошка, защото е безгрешен (вж. II Кор. 5:21; Евр. 4:15; 7:26; I Петър 2:22; I Йоан 3:5).

Познати са следните теории по въпроса:

1. Това е пример, който вярващите трябва да следват
2. С кръщението Той се отъждествява с нуждите на вярващите
3. Кръщението е символ за Исусовото встъпване в служение и подготовка за него
4. То е символ за Неговата изкупителна мисия
5. То е знак на одобрение за служението и посланието на Йоан Кръстител
6. Това е пророческо предсказание за Неговата смърт, погребение и възкресение (вж. Римл. 6:4; Кол. 2:12).

Каквато и да е причината, това е определящ момент в живота на Исус. Макар да не става ясно, че Исус вече е Месията в този момент, което е предмет на ранната ерес – адопционизъм (вж. *The Orthodox Corruption of Scripture* by Bart D. Ehrman, pp. 47-118), кръщението е от голямо значение за Него.

1:10

NASB, NKJV „незабавно”

NRSV „точно като”

TEV „веднага щом като”

NJB „изведнъж”

Това е много често срещан термин при Марк. Той е характерен за неговото евангелие. Тук думата *euthus* е преведена „незабавно” или „веднага” (вж. 1:10,12,18,20,21,20,28,42; 2:2,8,12; 3:6; 4:5,15,16,17,29; 5:5,29,42; 6:25,27,45, 50,54; 7:35; 8:10; 9:15,20,24; 10:52; 11:3; 14:43,45; 15:1).

Това е понятието, който придава на евангелието от Марк усещане за бързина и действие, което би се харесало на римляните. Тази дума и нейните синоними е използвана 47 пъти Марк (вж. *A Translator's Handbook on the Gospel of Mark* by Robert Bratcher и Eugene Nida, стр. 29).

□ **„като излезе от водата”** Това може да е алюзия към Исаия 63:11, където първоначално се използва за Червеното море (един нов изход на Исус, който скоро ще бъде изкушаван четиридесет дни, както Израил бе изкушаван четиридесет години в пустинята). Този стих не може да бъде използван като пожелателно четене за потапянето. В този контекст може да означава излизане от реката, не излизане изпод водата.

□ **„Той видя”** Това може да означава, че само Исус вижда и чува това Месианско потвърждение. Ако е така, то съответства с повтарящия се елемент за Месианската тайна в Марк. Другите Евангелия обаче също описват тази случка по подобен начин (вж. Мат. 3:13-17; Лука 3:21-22).

□ „**че небесата се разтварят**” Това може да е алюзия към Исаия 64:1. Това понятие означава да разкъсам, което би било метафора за раздиране на балдахина над земята (вж. Битие 1:6).

□ „**Духът като гълъб**” Произходът на тази метафора може да идва от

1. Духът, носещ се над водата в Битие 1:2
2. птиците, които Ной изпрати от ковчега Битие 8:6-12
3. равнините го използват като символ за израилската нация (вж. Пс. 68:13; 74:19)
4. символ за кротост и мир (вж. Мат. 10:16)

Една от причините лично аз да предпочитам историко-граматичния метод за библейско тълкуване, който се фокусира върху намерението на автора, изразено в литературния контекст, се свежда до хитрия начин, по който древните тълкуватели (както и съвременните) манипулират текста, за да пасне на тяхната предварително установена богословска структура. Прибавяйки числената стойност на буквите на гръцката дума „гълъб” (*peristera*), която се равнява на 801, човек може да получи същата числена стойност за гръцките думи *alpha* (равно на 1) и *omega* (равно на 800), така че гълъбът е отъждествен с вечния Дух на Христос. Това е много хитро, но не е екзегетично, а е изогетично!

□ „**върху Него.**” Това е ПРЕДЛОГЪТ *eis*, който означава „във, към.” Той няма за цел да подсказе, че Исус вече не е изпълнен със Светия Дух, но е специален видим знак за силата на Духа, за да осъществи своята месианска задача. Това може да бъде и алюзия за изпълнено пророчество (вж. Исаия 63:11).

Марк използва предлога „във” (*eis*), но Матей и Лука използват „върху” (*epi*). Причината е в това, че при Марк липсва описание за раждането на Исус, но евангелието започва с разказ за началното събитие от Исусовото служение, Неговото кръщение. Тази сбитост на описанието е използвана от еретичните групи, адопционисти и гностици, които твърдят, че Исус, бидейки обикновен човек, по свръхестествен начин е овластен с „Христовия Дух” в началото на служението Му, след което може да върши чудеса. По-късно, преписвачите на текста променят предлога на „до” (*pros*).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: АДОПЦИОНИЗЪМ (ОСИНОВЯВАНЕ)

Това е едно от ранните схващания за Исусовата връзка с Божеството. Според него Исус е обикновен човек във всяко отношение и бива осиновен от Бога по специален начин по време на Своето кръщение (вж. Мат. 3:17; Марк 1:11) или при Своето възкресение (вж. Римл. 1:4). Исус живее такъв образцов живот, че Бог в даден момент (кръщение, възкресение) Го осиновява, приемайки Го за Негов „син” (вж. Римл. 1:4; Фил. 2:9). Това е схващане, което се подкрепя от малка група в ранната църква, а по-късно и през осми век. Вместо Бог да стане човек, нещата се обръщат и сега човекът става Бог!

Трудно е да предположим как Исус, Бог - Син, Божеството, съществуващо от преди вечността, може да бъде наградено или въздигнато заради образцовия си живот? Ако притежава божествена слава преди създанието на света, как може да бъде въздигнат повече? Макар че е трудно да го осъзнаем, Отец по своеобразен начин почита Исус заради това, че съвършено изпълнява Неговата роля.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ГНОСТИЦИЗЪМ

- A. Голяма част от познанията ни за тази ерес идват от гностичните писания от втори век. Идеите им обаче са представени и в ръкописи от първи век (Ръкописите от Мъртво море) и в писанията на апостол Йоан.
- B. Проблемът в Ефес (I Тимотей), Крит (Тит) и Колоса (Колосяни) е хибрид от начеващ гностицизъм и легалистки юдаизъм.
- C. Някои догми от Валентинския и Керинтинския гностицизъм от втори век.
 1. Материята и духът съществуват заедно от вечността (онтологичен дуализъм). Материята е зла, духът е добър. Бог, който е дух, не може директно да участва в създаването на злата материя.

2. Съществуват еманации (*еони* или ангелски нива) между Бога и материята. Най-последната или най-нисшата е *ЯХВЕ* от Стария Завет, който създал вселената (*kosmos*).
 3. Исус е еманация като *ЯХВЕ*, но стои по-високо на скалата, по-близо до истинския Бог. Някои го поставят най-отгоре на скалата, но въпреки това не е равен на Бога и в никакъв случай не е изпълнено божество (вж. Йоан 1:14). Тъй като материята е зла, не е възможно Исус да има човешко тяло и в същото време да е божествена личност. Наглед е бил човек, но в действителност е бил само дух (вж. I Йоан 1:1-3; 4:1-6).
 4. Спасението се придобива чрез вяра в Исус плюс специално познание, което е възможно само за специални личности. Знанието (паролите) се предават посредством небесни сфери. В Юдейския легализъм също има изискване за достигане до Бога.
- D. Лъжеучителите - гностици подкрепят две противоположни етични системи.
1. За някои, начинът на живот, няма никаква връзка със спасението. За тях спасението и духовността са капсулирани в скритото знание (пароли) посредством ангелски сфери (*еони*).
 2. За други, начинът на живот е съществен за спасението. В тази книга лъжливите учители акцентират на аскетичния начин на живот като доказателство за истинско спасение (вж. 2:16-23).
- E. За повече информация, виж *The Nag Hammadi Library* by James M. Robinson и Richard Smith

1:11 „глас дойде от небето” Равините наричат небесния глас *Bath Kol* (вж. 9:7), което е метод за потвърждаване на Божията воля по време на междубиблейския период, когато няма пророци. Това е мощно божествено потвърждение за онези, които са запознати с равинския юдаизъм.

□ **„Ти си Моят възлюбен Син”** Тези две титли обединяват царствения аспект на Месията (Пс. 2:7) и страдащия Служител от Исая (Исая 42:1). В СЗ понятието „син” може да се отнася до (1) народа на Израил; (2) Царя на Израил; или (3) идващия Давидов Месиански Цар. Виж Специалното понятие към 3:16.

Забележете трите личности на Троицата в стих 11: Духът, гласът от небето и Синът, към когото се отнасят първите две.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ТРОИЦАТА

Забележете дейността на Трите Личности от Троицата, които работят в хармония. Понятието „троица”, за първи път е въведено от Тертулиан и не е библейска дума, но концепцията е широко разпространена.

- A. Евангелията
 1. Мат. 3:16-17; 28:19 (и паралелните пасажи)
 2. Йоан 14:26
- B. Деяния – Деяния 2:32-33, 38-39
- C. Павел
 1. Римл. 1:4-5; 5:1,5; 8:1-4,8-10
 2. I Кор. 2:8-10; 12:4-6
 3. II Кор. 1:21; 13:14
 4. Гал. 4:4-6
 5. Ефес. 1:3-14,17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6
 6. I Сол. 1:2-5
 7. II Сол. 2:13
 8. Тит 3:4-6
- D. Петър – I Петър 1:2
- E. Юда – ст. 20-21

В СЗ също има намеци за множественост по отношение на Бога.

- A. Употреба на МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО относно Бога.
 1. Името *Elohim* (*Елохим*) е в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО, но когато се използва за Бога, глаголът винаги е в ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО
 2. „Нас” в Битие 1:26-27; 3:22; 11:7
- B. Ангелът Господен е видим представител на Божеството.
 1. Битие 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16
 2. Изход 3:2,4; 13:21; 14:19

3. Съдии 2:1; 6:22-23; 13:3-22
4. Захария 3:1-2
- C. Бог и Неговият Дух са споменати поотделно, Битие 1:1-2; Пс. 104:30; Исаия 63:9-11; Езек. 37:13-14
- D. Бог (YHWH- *ЯХВЕ*) и Месия (*Adon- Адон*) са споменати поотделно, Пс. 45:6-7; 110:1; Зах. 2:8-11; 10:9-12
- E. Месията и Духът са споменати поотделно, Зах. 12:10
- F. И трите личности са споменати в Исаия 48:16; 61:1

Божествеността на Исус и личността на Духа предизвикват проблеми за стриктните, монотеистични, ранни вярващи.

1. Тертулиан – смята, че Синът е второстепенен (подчинен) по отношение на Отца
2. Ориген – смята за второстепенна божествената същност на Сина и Духа
3. Арий – отрича божествеността на Сина и Духа
4. Монархианизъм – вярват в последователното проявление на Отца, Сина и след това, Духа

Понятието „Троица” е историческа формулировка, развита в историята, на основата на библейски материал

5. През 325 г. сл. Хр. на Събора в Никея се утвърждава догмата за пълната божественост на Исус, еднаква с тази на Отец
6. През 381 г. сл. Хр. на Събора в Константинопол се утвърждава доктрината за пълната божественост на Духа, еднаква с тази на Отца и Сина
7. Доктрината за Троицата е най-пълно представена в творбата на Августин *De Trinitate (За Троицата)*

Това наистина е тайна, но изглежда НЗ потвърждава, че съществува една божествена същност с три вечни личностни проявления.

□ „**Моят възлюбен**” Този израз е или (1) титла за Месията, както е в NRSV, NJB, и Williams или (2) или описателен израз, както в NASB, NKJV, и TEV. В гръцкия превод на ОТ, наречен Септуагинта, изразът може да се замени с „любим” или дори „единствен”, подобно на Йоан 3:16.

□ „**в Теб благоволих**” Този описателен израз е паралелен на Мат. 3:17 и 17:5 (Преображението). Описателният израз, обаче липсва в Марк 9:7 и Лука 9:35.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 1:12-13

12 И веднага Духът Го закара в пустинята. 13 И беше в пустинята четиридесет дни, изкушаван от Сатана, и беше със зверовете, а ангелите Му служеха.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 1:12-13

¹²Immediately the Spirit impelled Him *to go* out into the wilderness. ¹³And He was in the wilderness forty days being tempted by Satan; and He was with the wild beasts, and the angels were ministering to Him.

1:12-13 Това описание на изкушението на Исус е твърде кратко в сравнение с Мат. 4:1-11 и Лука 4:1-13. В тези описания целта на изкушението е ясна: как Исус ще използва Своята Месианска власт, за да изпълни изкупителната Си мисия (вж. James Stewart, *The Life and Teaching of Jesus Christ*, pp. 39-46)? Но какво може да е значението на краткото описание на Марк? Възможно е Петър да разглежда това събитие като символ за Исусовата победа над лукавия (посредством силата на Духа), предвкусване на Страдалната седмица. Но това е само спекулация. Самият текст не дава отговор, споменато е само времето – веднага след като Исус (1) бе изпълнен с Духа и (2) утвърден от Отца, преди да започне Своето публично служение. Това е едно от трите събития, споменати преди публичното служение на Исус ([1] Йоановото служение; [2] Йоановото кръщение; и [3] изкушението на Сатана).

1:12 „Незабавно” Виж бележката към 1:10.

□ „**Духът Го закара в пустинята**” Глаголът „подбуди” е синоним на „изхвърля” (използван често при екзорсизъм, вж. 1:34,39; 3:15,22,23; 6:13; 7:26; 9:18,28,38). Изкушението на Сина е извършено от лукавия, но подбудено от Духа (вж. Мат. 4:1-11; Лука 4:1-13). Божията воля е Исус да бъде изпитан! Бих искал да

препоръчам две добри книги по темата, *The Life and Teaching of Jesus* by James S. Stewart и *Between God u Satan* by Helmut Thielicke.

В СЗ пустинята е място за изкушаване на Израил, но също така и време за интимно общение. Равините наричат периода, прекаран в скитане из пустинята меден месец на *ЯХВЕ* и Израил. Илия и Йоан Кръстител израстват в пустинята. Тя е място за уединение с цел обучение, размишление и подготовка за активно служение. Този период е съществен за подготовката на Исус (вж. Евр. 5:8).

1:13 „четиридесет дни” изразът се използва както буквално, така и метафорично в Библията. Описва дълъг, неопределен период от време (по-дълъг от лунен цикъл, но по-кратък от промяна на сезона).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СИМВОЛИЧНИ ЧИСЛА В ПИСАНИЕТО

- A. Определени числа служат не само да опишат цифровата стойност, но са използвани и символично.
1. Едно – Бог (напр., Втор. 6:4; Ефес. 4:4-6)
 2. Четири – цялата земя (четири ъгъла, четири ветрове)
 3. Шест – човешко несъвършенство (с едно по-малко от 7, напр., Откр. 13:18)
 4. Седем – божествено съвършенство (седемте дни на сътворението). Обърнете внимание на символичната употреба в книгата Откровение:
 - a. седем светилника, 1:12,20; 2:1
 - b. седем звезди, 1:16,20; 2:1
 - c. седем църкви, 1:20
 - d. седем Божии духа, 3:1; 4:5; 5:6
 - e. седем лампи, 4:5
 - f. седем печата, 5:1,5
 - g. седем рога и седем очи, 5:6
 - h. седем ангела, 8:2,6; 15:1,6,7,8; 16:1; 17:1
 - i. седем тръби, 8:2,6
 - j. седем гръмотевици, 10:3,4
 - k. седем хиляди, 11:13
 - l. седем глави, 13:1; 17:3,7,9
 - m. седем язви, 15:1,6,8; 21:9
 - n. седем купи, 15:7
 - o. седем царе, 17:10
 - p. седем стъклъца, 21:9
 5. Десет – пълнота
 - a. употреба в Евангелията
 - (1) Мат. 20:24; 25:1,28
 - (2) Марк 10:41
 - (3) Лука 14:31; 15:8; 17:12,17; 19:13,16,17,24,25
 - b. употреба в Откровение
 - (1) 2:10, десет дни на изпитание
 - (2) 12:3; 17:3,7,12,16, десет рога
 - (3) 13:1, десет корони
 - c. умножено по 10 в Откровение
 - (1) $144000 = 12 \times 12 \times 1000$, вж. 7:4; 14:1,3
 - (2) $1000 = 10 \times 10 \times 10$, вж. 20:2,3,6
 6. Дванадесет – човешка организация
 - a. дванадесет сина на Яков (дванадесет племена на Израил, Битие 35:22; 49:28)
 - b. дванадесет стълба, Изход 24:4
 - c. дванадесет камъка върху нагръдника на Първосвещеника, Изход 28:21; 39:14
 - d. дванадесет хляба за масата в Святото място (символ за Божията грижа за дванадесетте племена), Левит 24:5; Изход 25:30
 - e. дванадесет съгледвачи, Втор. 1:23; Исус Навиев 3:22; 4:2,3,4,8,9,20
 - f. дванадесет апостоли, Мат. 10:1

- g. употреба в Откровение
 - (1) дванадесет хиляди подпечатани, 7:5-8
 - (2) дванадесет звезди, 12:1
 - (3) дванадесет врати, дванадесет ангела, дванадесет племена, 21:12
 - (4) дванадесет камъка за основа, имена на дванадесетте апостола, 21:14
 - (5) Новият Йерусалим беше с обиколка дванадесет хиляди стадия, 21:16
 - (6) дванадесет порти, направени от дванадесет бисера, 21:12
 - (7) дърво на живот с дванадесет вида плод, 22:2
- 7. Четиридесет – число за време
 - a. понякога буквално (Изход и скитането в пустинята, напр., Изход 16:35); Втор. 2:7; 8:2
 - b. може да бъде буквално или символично
 - (1) потопа, Битие 7:4,17; 8:6
 - (2) Мойсей на планината Синай, Изход 24:18; 34:28; Втор. 9:9,11,18,25
 - (3) етапи от Мойсеевия живот:
 - (a) четиридесет години в Египет
 - (b) четиридесет години в пустинята
 - (c) четиридесет години предвожда Израил
 - (4) Исус пости четиридесет дни, Мат. 4:2; Марк 1:13; Лука 4:2
 - c. Обърнете внимание (с помощта на Конкорданс) колко пъти числото 40 се среща в Библията, за да обозначи период от време!
- 8. Седемдесет – кръгло число за хора
 - a. Израил, Изход 1:5
 - b. седемдесет старейшини, Изход 24:1,9
 - c. есхатологично, Дан. 9:2,24
 - d. мисионерски екип, Лука 10:1,17
 - e. прошка (70x7), Мат. 18:22
- V. за повече информация по темата:
 - 1. John J. Davis, *Biblical Numerology*
 - 2. D. Brent Sandy, *Plowshares and Pruning Hooks*

□ „беше изкушаван” Глаголът е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, ПРЕДЛОЖЕН ПАДЕЖ в комбинация с НЕСВЪРШЕНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ на глагола „съм”. Понятието „изкушавам” (*peiraz*) съдържа идеята „да изпитам някого с цел да го погубя.” От УСЛОВНИТЕ ИЗРЕЧЕНИЯ ОТ ПЪРВИ ВИД в Мат. 4 (вж. 4:3,6) научаваме, че изкушението цели да накара Исус да използва Своята Месианска сила, за да изпълни Божията изкупителна мисия.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ГРЪЦКИ ПОНЯТИЯ ЗА „ИЗПИТАНИЕ” И ТЕХНИ КОНОТАЦИИ

Има две гръцки понятия, които съдържат идеята за изпитание с определена цел.

1. *Dokimaz*, *dokimion*, *dokimasia*

Това е понятие от металургията, означаващо да изпиташ истинската същност на дадено нещо (метафорично някого) чрез огън. Огънят разкрива истинския метал и изгаря (т.е. очиства) шлага. Този физичен процес се превръща в силен идиом за Бога, Сатана или човеците, които изпитват останалите. Този термин е използван само в позитивен смисъл на тестване с цел приемане и утвърждаване.

В НЗ се използва, когато се говори за опитване на

- a. волове, Лука 14:19
- b. нас самите, I Кор. 11:28
- c. нашата вяра, Яков 1:3
- d. дори Бог, Евр. 3:9

Очаква се изходът от тези изпитания да бъде позитивен (вж. Римл. 1:28; 14:22; 16:10; II Кор. 10:18; 13:3; Фил. 2:27; I Петър 1:7). Затова, понятието съдържа идеята за нечие изпитание, при което човекът е доказал, че е

- a. достоен

- b. добър
- c. искрен
- d. ценен
- e. почтен

2. *Peiraz_*, *peirasmus*

Това понятие съдържа идеята за изпитване с цел провал или отхвърляне. Често се използва във връзка с Исусовото изкушение в пустинята.

- a. Изразява опита Исус да бъде хванат в капан (вж. Мат. 4:1; 16:1; 19:3; 22:18,35; Марк 1:13; Лука 4:2; Евр. 2:18).
- b. Това понятие (*peiraz_*) е използвано като титла за Сатана в Мат. 4:3; I Сол. 3:5.
- c. Използвано е от Исус, когато предупреждава да не изпитваме Бога (вж. Мат. 14:7; Лука 4:12). Описва опита да правиш нещо, което претърпява провал (вж. Деяния 9:20; 20:21; Евр. 11:29).
- d. Използвано е във връзка с изкушенията и изпитанията на вярващите (вж. I Кор. 7:5; 10:9,13; Гал. 6:1; I Сол. 3:5; Евр. 2:18; Яков 1:2,13,14; I Петър 4:12; II Петър 2:9).

□ „от Сатана” Библията многократно изтъква личностната свръхестествена сила на лукавия.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: САТАНА

Това е много трудна тема по няколко причини.

- 1. СЗ не разкрива никакъв свръхнеприятел на доброто, но го описва като слуга на *ЯХВЕ*, който предлага алтернатива на човечеството и го обвинява за неправдата му. Има само един Бог (монотеизъм), една сила, една кауза в Стария Завет – *ЯХВЕ*.
- 2. Представата за личен, свръхнеприятел на Бога, създадена по време на междубиблейската (неканонична) литература под влиянието на персийските дуалистични религии (*Зороастринство*). Те на свой ред силно повлияват на равинския юдаизъм и есейската общност (Ръкописите от Мъртво море).
- 3. Новият Завет разработва старозаветни теми в изненадващо ярки, но селективни категории.
 - a. Ако човек подходи към анализиране на злото от перспективата на библейското богословие (всяка книга, автор или жанр изучавани и схематизирани поотделно), тогава налице са различни схващания за злото.
 - b. Ако обаче човек подходи към изучаване на злото от небиблейска или извънбиблейската перспектива на световните или източните религии, тогава голяма част от новозаветните идеи са загатнати в персийския дуализъм и гръко-римския спиритизъм.
 - c. Ако човек е изцяло посветен на категоричния авторитет на Писанието, тогава новозаветните идеи и доктрини трябва да се разглеждат като прогресивно откровение. Християните трябва да са внимателни и да не допускат идеите им да са под влиянието на еврейския фолклор или западната литература (Данте, Милтън). Определено има мистерия и неяснота в тази област на библейското откровение. Бог е избрал да не разкрива всички аспекти на злото, неговия произход, развитие и цел, но Той разкрива неговото поражение!

В СЗ понятието „сатана” или „обвинител” (BDB 966) може да се отнася до три различни групи.

- 1. човешки обвинители (вж. I Царе 29:4; II Царе 19:22; IV Царе 11:14,20,29; Пс. 109:6)
- 2. ангелски обвинители (вж. Числа 22:22-23; Йов 1-2; Зах. 3:1)
- 3. демонични обвинители (вж. I Лет. 21:1; IV Царе 22:21; Зах. 13:2)

Едва по-късно в междузаветния период, змията от Битие 3 глава започва да се идентифицира със сатана (вж. *Премъдрост* 2.23-24; *II Енох* 31:3), и едва тогава започва да се използва от равините (вж. *Sot* 9b и *Sanh.* 29a). „Божните синове” от Битие 6 гл. стават ангели в *I Енох* 54:6. Споменавам това не с цел да изтъкна неговата богословска акуратност, но за да покажа, че идеята търпи развитие. В Новия Завет тези старозаветни дейности се приписват на зли ангели (вж. I Кор. 11:3; Откр. 12:9).

Трудно или невъзможно (в зависимост от схващането) е да определим произхода на личностното зло от информацията, дадена в СЗ. Една от причините за това е силният монотеизъм на Израил (вж. I Царе 22:20-

22; Екл. 7:14; Исаия 45:7; Амос 3:6). Всяка причинност се приписва на *ЯХВЕ*, за да се демонстрира Неговата уникалност и превъзходство (вж. Исаия 43:11; 44:6,8,24; 45:5-6,14,18,21,22).

Източници на информация по темата са (1) Йов 1-2 глави, където Сатана е представен като един от „синовете на Бога” (ангелите) или (2) Исаия 14 глава и Езекиил 28 глава, където гордите царе от Близкия Изток са използвани (Вавилон и Тир), за да илюстрират гордостта на Сатана (вж. I Тим. 3:6). Този подход ме навежда на смесени чувства. Езекиил използва метафори от Едемската градина, не само за Тирския цар като Сатана (вж. Езек. 28:12-16), но също и за царя на Египет като Дървото за познаване на доброто и злото (Езекиил 31 гл.). Обаче Исаия 14 глава, особено 12-14 ст., изглежда описват ангелски бунт, предизвикан от гордост. Ако Бог иска да ни разкрие конкретната същност и природа на Сатана, това е много уклончив начин и място да го стори. Трябва да внимаваме с тенденцията на систематичното богословие, което взема малки, неясни части от различните завети, автори, книги и жанрове, и ги комбинира като парчета от един божествен ребус.

Съгласен съм с Алфред Едершайм (Alfred Edersheim *The Life and Times of Jesus the Messiah*, том 2, appendices XIII [pp. 748-763] и XVI [pp. 770-776]), че равинският юдаизъм е силно повлиян от персийския дуализъм и спекулация с демоничното. Равините не са добър автентичен източник в тази област. В това отношение Исус радикално се отклонява от поученията на синагогата. Смятам, че идеята за архангела – неприятел на *ЯХВЕ* възниква под влияние на иранския дуализъм и двете върховни божества, *Ahkiman* и *Ormaza*, и по-късно е разработен от равините под формата на библейски дуализъм за *ЯХВЕ* и Сатана.

В НЗ определено е налице прогресивно откровение относно персонификацията на злото, но не е подробно формулирано, както равинското. Добър пример за тази разлика е „войната в небесата.” Падането на сатана е логична необходимост, но подробности не са дадени. Дори и казаното по темата е завоалирано в апокалиптичния жанр (вж. Откр. 12:4,7,12-13). Макар и победен от Исус и заточен на земята, Сатана продължава да служи като слуга на *ЯХВЕ* (вж. Мат. 4:1; Лука 22:31-32; I Кор. 5:5; I Тим. 1:20).

Трябва да обуздаем любопитството си в тази област. Налице е личностна изкусителна и зла сила, но при все това Бог е само един и ние продължаваме да носим отговорност за нашия избор. Духовна битка има както преди, така и след спасението. Победата е възможна единствено в и чрез Триединния Бог. Злото е победено и ще бъде премахнато!

□ „**дивите зверове**” Вероятно това просто е описание на необитаема област. Обаче, тъй като дивите зверове се използват метафорично за демонични същества в Стария Завет (вж. НЕВ), изразът може да се отнася и до място на демонична дейност (вж. Пс. 22:12-13,16,21; Исаия 13:21-22; 34:11-15).

Тези диви зверове може да са една допълнителна алюзия към новия изход, новата епоха на възстановено взаимоотношение между човечеството и животните (вж. Исаия 11:6-9; 65:25; Осия. 2:18). Библията често описва новата епоха като възстановената Едемска градина (вж. Битие 2 глава; Откр. 21-22). Оригиналният образ на Бога в човека (вж. Битие 1:26-27) е възстановен чрез жертвената смърт на Исус. Отново е възможно пълно общение, каквото е имало преди грехопадението (вж. Битие 3).

□ „**ангели Му слугуваха**” Глаголът е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, което означава (1) продължително време в миналото или (2) начало на дейност в миналото. Ангели служеха на (1) Илия в пустинята по същия начин (осигурявайки храна, вж. IV Царе 18:7-8). Това вероятно подсказва, че Исус е новият пророчески глас (вж. Втор. 18:18-22) и (2) Израил в пустинята, така че служат и на Исус, докато е в пустинята. Това може да подсказва, че Исус е новият Мойсей, в паралел с Неговото кръщение и изкушение (вж. I Кор. 10:1-13).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 1:14-15

14 А след като Йоан беше предаден на властта, Исус дойде в Галилея и проповядваше Божието благовестие, като казваше: 15 Времето се изпълни и Божието царство наближи: покайте се и повярвайте в благовестието!

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 1:14-15

¹⁴Now after John had been taken into custody, Jesus came into Galilee, preaching the gospel of God, ¹⁵and saying, „The time is fulfilled, and the kingdom of God is at hand; repent and believe in the gospel.”

1:14-15 Тези два стиха представляват обобщение. Марк често използва тази техника (вж. 1:14-15,21-22,39; 2:13; 3:7b-9; 6:7,12-13). Тези обобщения изразяват няколко библейски истини:

1. Исус е популярен и мнозина идват да слушат Неговите проповеди/поучения
2. Исус е силен, изгонва демони и изцелява хора
3. Той предава силата Си на Своите апостоли (мисионерските пътувания на 12-те и 70-те)
4. Целта на Исусовото послание е покаяние и вяра

1:14 „Йоан беше предаден на властта” Йоан бива затворен (*paradid_mi*, което е използвано двадесет пъти в Марк, за да опише, че някой „е предаден на властите”) от Ирод Антипа, защото продължава публично да осъжда брака на Ирод с бившата жена на брат му (вж. Марк 6:16-17).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СЕМЕЙСТВОТО НА ИРОД ВЕЛИКИ

A. Ирод Велики

1. Цар на Юдея (37-4 г. пр. Хр.), идумеец (от Едом), който чрез политически маневри и с подкрепата на Марк Антоний, успява да стане управител на голяма част от Палестина (Ханаан), назначен от Римския сенат през 40 г. пр. Хр..
2. Споменат е в Мат. 2:1-19 и Лука 1:5
3. Неговите синове
 - a. Ирод Филип (син на Мариамне от Симон)
 - (1) съпруг на Иродиада (4 г. пр. Хр. – 34г. сл. Хр.)
 - (2) споменат в Мат. 14:3; Марк 6:17
 - b. Ирод Филип I (син на Клеопатра)
 - (1) тетрарх на областта на север и на изток от Галилейското море (4 г. пр. Хр. – 34 г. сл. Хр.)
 - (2) споменат в Лука 3:1
 - c. Ирод Антипа
 - (1) Тетрарх на Галилея и Переея (4 г. пр. Хр. – 39 г. сл. Хр.)
 - (2) споменат в Мат. 14:1-12; Марк 6:14,29; Лука 3:1,19; 9:7-9; 13:31; 23:6-12,15; Деяния 4:27; 13:1
 - d. Архелай, Ирод Етнарха
 - (1) управител на Юдея, Самария и Идумея (4 г. пр. Хр. - 6 г.сл.сХр.)
 - (2) споменат в Мат. 2:22
 - e. Аристовул (син на Мариамне)
 - (1) споменат като баща на Ирод Антипа I, който е
 - (a) Цар на Юдея (37-44г. сл. Хр.)
 - (b) споменат в Деяния 12:1-24; 23:35
 - (i) негов син е Ирод Агрипа II – Тетрарх на северната територия (50-70г. сл. Хр.)
 - (ii) негова дъщеря е Верникая – царува заедно с брат си – споменат в Деяния 25:13-26:32
 - (iii) негова дъщеря е Друсила – жена на Феликс – спомената в Деяния 24:24

B. Библейски пасаж, споменаващи Ирод

1. Ирод Тетрарха (четверовластника), споменат в Матей 14:1и сл.ст.; Лука 3:1; 9:7; 13:31, и 23:7, е син на Ирод Велики. След смъртта на Ирод Велики, царството му е разделено сред няколко от синовете му. Понятието „тетрарх” означава управител на „една четвърта част.” Този Ирод е известен като Ирод Антипа, което е съкратено от Антипатър. Той контролира Галилея и Переея. Това означава, че голяма част от Исусовото служение е в територията на този идумейски управител от второ поколение.
2. Иродиада е дъщеря на брата на Ирод Антипа, Аристовул. Преди това тя е омъжена за Филип, полубрат на Ирод Антипа. Това не е четверовластникът Филип, който контролира областта на север от Галилея, но другият брат Филип, който живее в Рим. Иродиада има само една дъщеря от Филип. Когато Ирод Антипа посещава Рим, той среща Иродиада и бива съблазнен от нея, защото тя се

стреми към повече политическа власт. Затова, Ирод Антипа се развежда с жена си, която е Набатска принцеса, а Иродиада се развежда с Филип, за да се омъжи за Ирод Антипа. Освен това тя е сестра на Ирод Агрипа I (вж. Деяния 12).

3. Дъщерята на Иродиада се нарича Саломе. Това научаваме от Йосиф Флавий и неговата книга *The Antiquities of the Jews (Еврейски старини)* 8:5:4. В онзи период тя е между дванадесет и седемнадесет години. Вероятно е контролирана и манипулирана от майка си. По-късно тя се омъжва за четверовластника Филип, но скоро остава вдовица.
 4. Около десет години след обезглавяването на Йоан Кръстител, Ирод Антипа отива в Рим, провокиран от жена си Иродиада, за да иска царска титла, защото брат й, Агрипа I, вече има тази титла. Но Агрипа I пише писмо до Рим и обвинява Антипа в заговор с партяните, които са омразен враг на Рим от Плодородния полумесец (Месопотамия). Императорът очевидно вярва на Ирод Агрипа I и Ирод Антипа, заедно с жена си Иродиада е заточен в Испания.
 5. Може би ще е по-лесно да запомним тези Иродовци с нещата, които се казват за тях в Новия Завет. Ще запомним Ирод Велики като царят, който избя дадецата във Витлеем; Ирод Антипа уби Йоан Кръстител; Ирод Агрипа I уби апостол Яков; и Ирод Агрипа II изслуша посланието на Павел, записано в книгата Деяния на апостолите.
- C. За повече информация относно семейството на Ирод, може да се обърнете към Йосиф Флавий в произведението му *Древните юдеи*.

□ **„Исус дойде в Галилея”** В географско отношение, Евангелията описват служението на Исус в Галилея, в Юдея, в Галилея и пак в Юдея. Исус напуска южна Палестина, когато Йоан бива арестуван (вж. Мат. 4:12; Лука 4:14-15; Йоан 1:43). Служението Му в предимно езическата северна Палестина е в изпълнение на пророчеството от Исаия 9 глава. Никой не очаква нещо забележително духовно да се случи в тази област, защото е твърде отдалечена от Храма (вж. Йоан 1:46). Тя първа е победена и народът е изселен от Месопотамските власти (Асирия и новия Вавилон).

□ **„проповядвайки Божието благовестие”** Тази употреба на понятието „благовестие” трябва да бъде обяснена. Първоначално, посланието на Исус прилича на Йоановото. Пълното благовестие на Исус няма да бъде завършено до края на Неговия живот, смърт, погребение, възкресение и възнесение. Стих 15 ни осигурява съдържанието на ранните Исусови проповеди. Онова, което Йоан проповядва, лично е изпълнено от Исус от Назарет (вж. Йоан 14:6).

1:15 „времето е изпълнено” Този израз е предшестван от *hoti*, знак, поставян преди цитат и често се среща в Марк. Това отразява факта, че Петър си припомня Исусовите думи. Глаголът е в **НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ**, което има пророческо/месианско значение (вж. Ефес. 1:10; Гал. 4:4; I Тим. 2:6; Тит 1:3). **СТРАДАТЕЛНИЯТ ЗАЛОГ** отразява действието на Бог, който е в контрол на времето и историята.

□ **„Божие царство”** Изразът касае царуването на Бога. То е едновременно настояща реалност и бъдещо събитие. В евангелието на Матей обикновено се говори за „небесно царство.” Тези фрази са синонимни (вж. Мат. 13:11 с Марк 4:11 и Лука 8:10). Царството идва, когато Исус се ражда. То е представено и изпълнено в Исусовия живот и поучения. Ще бъде завършено при Неговото завръщане. Божието царство е тема на Исусовите проповеди и притчи. То е централна тема на Неговите устни послания.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: БОЖИЕТО ЦАРСТВО

В Стария Завет *ЯХВЕ* е представен като Цар на Израил (вж. I Царе 8:7; Пс. 10:16; 24:7-9; 29:10; 44:4; 89:18; 95:3; Исаия 43:15; 44:4,6), а Месията е съвършеният Цар (вж. Пс. 2:6; Исаия 9:6-7; 11:1-5). С раждането на Исус във Витлеем (6-4 г. пр. Хр.) Божието царство изгрява в човешката история с нова сила и изкупление (нов завет, вж. Йер. 31:31-34; Езек. 36:27-36). Йоан Кръстител прогласява, че царството е близо (вж. Мат. 3:2; Марк 1:15). Исус ясно заявява, че Божието царство е там, където е Неговото присъствие и Неговото благовестие (вж. Мат. 4:17,23;

9:35; 10:7; 11:11-12; 12:28; 16:19; Марк 12:34; Лука 10:9,11; 11:20; 12:31-32; 16:16; 17:21). Пр все това, царството има и бъдещ аспект (вж. Мат. 16:28; 24:14; 26:29; Марк 9:1; Лука 21:31; 22:16,18).

В синоптичните паралели в Марк и Лука откриваме израза „Божие царство.” Тази позната тема от Исусовото поучение включва настоящото царуване на Бога в човешките сърца, но един ден то ще се осъществи по цялата земя. Това е отразено в Исусовата молитва, в Мат. 6:10. Матей, който пише до юдеите, предпочита фразата, в която не е използвано Божието име (Небесно царство), докато Марк и Лука, които пишат до езичниците, използват общи понятия, в които присъства божественото име.

Това е ключов израз за синоптичните Евангелия. Първата и последната Исусова проповед, както и повечето от Неговите притчи касаят тази тема. Днес тя се отнася до царуването на Бога в човешките сърца! Изненадващо е, че Йоан използва израза само два пъти (но никога в Исусовите притчи). В Евангелието от Йоан ключовата метафора е „вечен живот”.

Напрежението в този израз е предизвикано от двете идвания на Христос. СЗ фокусира вниманието само върху едно идване на Божия Месия – войнствено, наказателно, славно идване – но НЗ показва, че Той идва за първи път като Страдащия Служител от Исая 53 и смирения цар от Зах. 9:9. Двете еврейски епохи, епохата на нечестието и новата епоха на правдата се припокриват. В момента Исус царува в сърцата на вярващите, но един ден ще царува над цялото творение. Той ще дойде, така както е предсказано в СЗ! Вярващите „вече” живеят в царството на Бога и все пак, то „предстои да дойде.” (вж. Gordon D. Fee и Douglas Stuart, *How to Read The Bible For All Its Worth*, pp. 131-134).

NASB, NKJV „е наблизно”

NRSV „е приближило”

TEV „е близо”

NJB „не е далеч”

Глаголът е в **НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ**, **ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ**, **ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ**, което подсказва, че царството е отминала (вж. ст. 1-3), но и настояща реалност (вж. Мат. 12:28; Лука 11:20; 17:21). Изразът „времето е изпълнено” е паралелен на тази фраза и изтъква истинността на пророческото Божие слово, което се превръща в историческо събитие. „Новата ера на правдата” води началото си от Исусовото раждане, но не е изцяло изявена чак до събитията от Страдалната седмица и не е напълно в сила чак до Петдесетница.

Макар че царството вече е дошло, има други новозаветни текстове, които подсказват, че пълното му проявление е в бъдеще време (вж. 9:1; 14:25; Мат. 26:29; Лука 22:18; Деяния 1:11; I Сол. 4:13-18). Отношението ни към Христос сега определя нашите есхатологични надежди в бъдеще (вж. 8:38).

□ „покайте се” Виж Специалното понятие: Покаяние към 1:4.

□ „вярвайте в благовестието” В паралелните пасажи в Мат. (4:17) и Лука (4:14-15) липсва същото обобщение.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВЯРА (PISTIS [СЪЩ.], PISTEU , [ГЛАГОЛ], PISTOS [ПРИЛАГАТЕЛНО])

A. Това е особено важно библейско понятие (вж. Евр. 11:1,6). То е предмет на ранните Исусови проповеди (вж. Марк 1:15). Има поне две новозаветни изисквания: покаяние и вяра (вж. 1:15; Деяния 3:16,19; 20:21).

B. Етимология на термина

a. В СЗ понятието „вяра” означава лоялност, вярност или надеждност и описва Божията природа, не нашата.

b. Идва от еврейското понятие (*emun, emunah*, BDB 53), което означава „да бъде сигурен или стабилен.” Спасителната вяра е качество на ума (набор от истини), морален живот (начин на живот), и главно сродно (приемане на личността) и доброволно посвещение (решение) на тази личност.

C. Неговата старозаветна употреба

Трябва да се подчертае, че Авраамовата вяра не касае бъдещ Месия, но е вяра в Божието обещание за дете и потомци (вж. Битие 12:2; 15:2-5; 17:4-8; 18:14). Авраам откликва на това обещание с доверие в

Бога. Той продължава да има съмнения относно него, защото минават тринадесет години, докато то бъде изпълнено. Неговата несъвършена вяра, обаче, е приета от Бога. Бог е склонен да работи с грешни човешки същества, които откликват на обещанията Му с вяра, дори тя да е голяма колкото синапово зърно (вж. Мат. 17:20).

F. Неговата новозаветна употреба

Глаголът „повярвах“ идва от гръцкото (*pisteu*), което може да се преведе и като „вярвам“, „вяра“ или „доверие“. Например, съществителното не се появява в Евангелието от Йоан, но глаголът се използва често. В Йоан 2:23-25 е изразена несигурност относно искреното посвещение на тълпата към Исус от Назарет, представен като Месия. Други примери за повърхностна употреба на термина „вярвам“ намираме в Йоан 8:31-59 и Деяния 8:13, 18-24. Истинската библейска вяра е нещо повече от първоначален отклик. Тя трябва да бъде последвана от процес на ученичество (вж. Мат. 13:20-22,31-32).

E. Употреба на понятието с ПРЕДЛОЗИ

1. *eis* означава „във“ – Тази уникална конструкция подчертава, че вярващите полагат своята вяра/доверие в Исус.
 - a. В Неговото име (Йоан 1:12; 2:23; 3:18; I Йоан 5:13)
 - b. В Него (Йоан 2:11; 3:15,18; 4:39; 6:40; 7:5,31,39,48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45,48; 17:37,42; Мат. 18:6; Деяния 10:43; Фил. 1:29; I Петър 1:8)
 - c. в Мене (Йоан 6:35; 7:38; 11:25,26; 12:44,46; 14:1,12; 16:9; 17:20)
 - d. в Сина (Йоан 3:36; 9:35; I Йоан 5:10)
 - e. в Исус (Йоан 12:11; Деяния 19:4; Гал. 2:16)
 - f. В Светлината (Йоан 12:36)
 - g. в Бога (Йоан 14:1)
2. *en* означава „в“, както в Йоан 3:15; Марк 1:15; Деяния 5:14
3. *epi* означава „в“ или „върху“, както в Мат. 27:42; Деяния 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Римл. 4:5,24; 9:33; 10:11; I Тим. 1:16; I Петър 2:6
4. ДАТЕЛЕН ПАДЕЖ БЕЗ ПРЕДЛОГ, както в Гал. 3:6; Деяния 18:8; 27:25; I Йоан 3:23; 5:10
5. *hoti*, което означава „вярвам, че“, придава съдържание на онова, в което вярваме
 - a. Исус е Светият Божи (Йоан 6:69)
 - b. Исус е АЗ СЪМ (Йоан 8:24)
 - c. Исус е в Отца и Отец е в Него (Йоан 10:38)
 - d. Исус е Месията (Йоан 11:27; 20:31)
 - e. Исус е Божият Син (Йоан 11:27; 20:31)
 - f. Исус е изпратен от Отца (Йоан 11:42; 17:8,21)
 - g. Исус е едно с Отца (Йоан 14:10-11)
 - h. Исус идва от Отца (Йоан 16:27,30)
 - i. Исус се отъждествява със заветното име на Отца, „АЗ СЪМ“ (Йоан 8:24; 13:19)
 - j. Ние ще живеем с Него (Римл. 6:8)
 - k. Исус умря и отново възкръсна (I Сол. 4:14)

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 1:16-20

16 А когато минаваше край Галилейското езеро, видя Симон и брата на Симон, Андрей, че хвърляха мрежи в езерото, защото бяха рибари. 17 И Исус им каза: Елате след Мен, и аз ще ви направя да станете ловци на хора. 18 И те веднага оставиха мрежите и Го последваха. 19 И като отмина малко, видя Яков Зеведеев и брат му Йоан, които също бяха в кораба си и кърпеха мрежите. 20 И веднага ги повика; и те оставиха баща си Зеведей в кораба с надничарите и отидоха след Него.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 1:16-20

¹⁶As He was going along by the Sea of Galilee, He saw Simon and Andrew, the brother of Simon, casting a net in the sea; for they were fishermen. ¹⁷And Jesus said to them, „Follow Me, and I will make you become fishers of men.” ¹⁸Immediately they left their nets and followed Him. ¹⁹Going on a little farther, He saw James the son of Zebedee, and John his brother, who were also in the boat mending the nets. ²⁰Immediately He called them; and they left their father Zebedee in the boat with the hired servants, and went away to follow Him.

1:16 „Галилейското езеро” Това езеро има няколко имена в Библията.

1. Гинесаретско море (вж. Числа 34:11; Исус Навиев 12:3; 13:27)
2. Гинесаретско езеро (вж. Лука 5:1)
3. Тивериадското езеро (вж. Йоан 6:1; 21:1)
4. Галилейско море (най-често срещано, вж. 1:16; 7:31; Мат. 4:18; 15:29; Йоан 6:1)

□ **„Симон и Андрей... хвърляха мрежи”** Забележете, че Петър е първият официално призван в Марк, докато в Йоан 1:35-42 това е Андрей. Галилейското море снабдява с риба цяла Палестина. Тази мрежа се хвърля с ръце и е дълга между три и четири метра. Рибата е основен елемент в менюто и диетата на евреите.

1:17 „Елате след Мен” Това е ГЛАГОЛ, в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Това едва ли е първата среща между Исус и тези рибари (вж. Йоан 1:35 и сл.ст.). Тук те са призвани да бъдат официални, постоянни последователи на равина (вж. ст. 17 и 20).

□ **„Аз ще ви направя да станете ловци на хора”** Това е игра на думи, свързана с тяхната професия. В СЗ метафората с риболова е свързана главно с осъждане (вж. Йер. 16:16. Езек. 29:4-5; 38:4; Амос 4:2; Авак. 1:14-17). Тук метафората е за спасение.

1:18 Това се повтаря в Мат. 4:18-22, но историята, записана в Лука 5:1-11 е малко по-различна.

1:19-20 „кораб” става дима за големи риболовни кораби. Заведеевите синове, Яков и Йоан са проспериращи рибари от средната класа (имат наемни работници). Йоан очевидно има бизнес контакти и редовно продава риба на свещеническите семейства в Йерусалим (те познаваха Йоан, вж. Йоан 18:15-16).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 1:21-28

21 И дойдоха в Капернаум. И веднага в съботата Исус влезе в синагогата и поучаваше. 22 И те се чудеха на учението Му, защото ги поучаваше като Един, който има власт, а не като книжниците. 23 А в синагогата им имаше човек, хванат от нечист дух, който извика и каза: 24 (Остави ни!) Какво имаш Ти с нас, Исусе Назарянине? Нима си дошъл да ни погубиш? Познавам Те кой си – Светият Божи. 25 Но Исус го смъмри, като каза: Млъкни и излез от него! 26 Тогава нечистият дух, като го сгърчи, изкрещя със силен глас и излезе от него. 27 И всички толкова се смаяха, че започнаха да обсъждат помежду си, като говореха: Какво е това? Що за ново учение е това? С власт заповядва дори на нечистите духове и те Му се покоряват! 28 И веднага слухът за Него се разнесе навред по цялата Галилейска околност.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 1:21-28

²¹They went into Capernaum; and immediately on the Sabbath He entered the synagogue and *began* to teach. ²²They were amazed at His teaching; for He was teaching them as *one* having authority, and not as the scribes. ²³Just then there was a man in their synagogue with an unclean spirit; and he cried out, ²⁴saying, „What business do we have with each other, Jesus of Nazareth? Have You come to destroy us? I know who You are the Holy One of God!” ²⁵And Jesus rebuked him, saying, „Be quiet, and come out of him!” ²⁶Throwing him into convulsions, the unclean spirit cried out with a loud voice and came out of him. ²⁷They were all amazed, so that they debated among themselves, saying, „What is this? A new teaching with authority! He commands even the unclean spirits, and they obey Him.” ²⁸Immediately the news about Him spread everywhere into all the surrounding district of Galilee.

1:21 „Капернаум” Тъй като в Назарет липсва вяра (вж. Лука 4:16-30), а пророчеството трябва да се изпълни (вж. Мат. 4:13-16), Исус се установява в Капернаум (вж. 2:1). Служението в град Капернаум (вж. 1:21-3:6) е типично описание на Исусовото служение по принцип. Тези събития ясно разкриват Неговия авторитет, власт

и Месианство. Това е едно надникване в ежедневиия живот и дела на Исус в този начален период от публичното му служение.

□ „незабавно” Виж бележката към 1:10.

□ „Събота – Шабат” Вж. Специалното понятие по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ШАБАТ (ПРАЗНИКЪТ СЪБОТА)

Понятието идва от еврейската дума, означаваща „почивка” или „прекръпяване.” Свързано е със седмия ден от сътворението, когато Бог приключва Своите дела, след като е завършил акта на сътворението (вж. Битие 2:1-3). Бог не си почива, понеже е изморен, но защото (1) сътворението е завършено и добро (вж. Битие 1:31) и (2) с това дава на човечеството модел за поклонение и почивка. Шабат започва както всички други дни от Битие 1, при здрач, затова официалният период е от залез слънце в петък до залез слънце в събота. В Изход са дадени всички подробности по пазене на съботата (особено глави 16,20,31, и 35), както и в Левит (особено глави 23-26). Фарисеите обсъждат тези изисквания по време на своите дискусии, тълкувайки ги така, че да включват много допълнителни правила. Исус често върши чудеса, знаейки, че нарушава техните измислени правила, за да влезе в диалог с тях. Исус не отхвърля и не омаловажава съботата (Шабат), но се обявява срещу тяхната себеправедност и липса на любов.

□ „синагога” Понятието е съставна дума, която буквално означава „да дойдем заедно.” Исус има обичай редовно да посещава мястото за поклонение. Синагогата възниква в Месопотамия по време на Вавилонското заточение. То е място за поклонение, образование и културно съхранение. То е местната изява на юдейската вяра, така както и Храмът. Във всеки еврейски град с поне десет мъже, има по една синагога.

□ „започна да поучава” Обикновено, член от синагогата или известен гост са избрани да водят поучението по време на богослужението. Обикновено се чете пасаж от Тората (Битие – Второзаконие) и пасаж от Пророците (Исус Навиев – Царете и Исаия – Малахия).

1:22,27 „се смаяха” Буквално това означава „с приковано внимание.” Стилът на Исус и съдържанието на поучението Му са радикално различни от тези на равините. Те се цитират едни други, но Той говори с власт от Бога (вж. Мат. 5:17-48). Исусовото поучение и действия предизвикват удивление, учудване и дори страх (вж. 1:22,27; 2:12; 5:42; 6:2,51; 7:37; 9:6,15; 10:26,32; 11:18; 14:33).

1:22 „не като книжниците” Исус не цитира устната традиция (Талмуда). Юдеите са загрижени да не нарушат Божиите заповеди, затова разтълкуват всеки стих от Тората (писанията на Мойсей, Битие - Второзаконие) по време на равинските дискусии. По-късно се формират школи, една либерална (Хилел) и една консервативна (Шамай). Водещите равини от тези две древни школи, често се цитират като авторитети. Книжниците са професионалните учители на юдаизма, които тълкуват устната традиция според местните ситуации и нужди. По времето на Исус повечето книжници са фарисеи.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: КНИЖНИЦИТЕ

Титлата идва от еврейското СЪЩЕСТВИТЕЛНО (BDB 706), което означава „изговорено послание”, „написан документ/декрет.” Гръцкият превод „grammateus” обикновено се отнася до написано послание. Може да означава

1. образовател (Неемия 8 гл.)
2. държавен служител (IV Царе 22:3-13)
3. записващ/секретар (I Лет. 24:6; II Лет. 34:13; Йер. 36:22)
4. военен служител (вж. Съдии 5:14)
5. религиозен водач (Ездра 7:6; Неем. 12:12-13)

В Новия Завет често са свързвани с фарисеите. В известен смисъл, това са хора с широки познания в СЗ и устните традиции (Талмуда). Те помагат за тълкуване и прилагане на юдейската традиция към ежедневиия живот

(вж. Исус син Сирахов 39:6). Обаче, тяхната правда (юдейският легализъм и ритуалност) не могат да произведат мир с Бога (вж. Мат. 5:20; Римл. 3:19-20; 9:1-5,30-32; 10:1-6; Кол. 2:20-22).

Синопичните евангелия ги описват като (Йоан никога не ги споменава, 8:3 не оригинала) противници на Исус, макар че някои Го приемат (вж. Мат. 8:19).

1. конфликт относно яденето с грешници и бирници, Марк 2:16; Мат. 9:9-13
2. конфликт относно източника на Исусовия авторитет при изгонване на демони Марк 3:22
3. конфликт относно факта, че Исус прощава грехове, Мат. 9:3; Лука 5:21
4. искат публично знамение, Мат. 12:38
5. конфликт относно миенето на ръцете (церемониалните измивания), Мат. 15:1-2; Марк 7:1-5
6. конфликт по повод приветстването на тълпата при триумфалното влизане в Йерусалим; Мат. 21:15
7. Исус обвинява техните мотиви (търсят почит и превъзходство), Марк 12:38-40
8. Исус ги обвинява като лицемери и слепи водачи, седящи на мястото на Мойсей, Мат. 23:1=36

Благодарение на техните библейски познания, те трябва първи да разпознаят и приветстват Исус, но са заслепени (вж. Исая 29:13; 6:9-10) от техните традиции! Когато светлината стане тъмнина, колко голяма е тъмнината!

1:23 „човек... с нечист дух” Това е случай на демонично обладаване (вж. стих 34). Обърнете, че той все още се владее. НЗ прави разлика между физическо заболяване и демонично обладаване, макар че често имат същите симптоми. В тези случаи демонът контролира личността. Личността загубва собствената си воля. Според еврейското схващане има добри (вж. Марк 1:13; Мат. 18:10; Деяния 12:15; IV Царе 6:17) и зли духовни същества (вж. 1:23,26,27; 3:11,20; 5:2,8,13; 6:7; 7:25), които влияят в живота на човека.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ДЕМОНИЧНИЯТ СВЯТ

- A. Древните народи са анимисти. Те приписват човешки качества на природата, животните и обекти от природата. Животът се обяснява като взаимодействие между хората и тези духовни сили.
- B. Тази персонификация се превръща в политеизъм (много божества). Обикновено демоните (*genii*) се възприемат като по-нисши от божествата или са полубожества (добри или зли), които влияят в живота на отделните хора.
1. Месопотамия, хаос и конфликт
 2. Египет, ред и функционалност
 3. Ханаан, вж. W. F. Albright's *Archaeology u the Religion of Israel*, Fifth Edition, pp. 67-92
- C. СЗ не се занимава с темата за по-нисши божества, ангели или демони, сигурно заради стриктния монотеизъм (вж. Изход 8:10; 9:14; 15:11; Втор. 4:35,39; 6:4; 33:26; Пс. 35:10; 71:19; 86:6; Исая 46:9; Йер. 10:6-7; Мих. 7:18). Той споменава лъжливите божества на езическите религии (*Shedim*, вж. Втор. 32:17; Пс. 106:37) и имената на някои от тях.
1. *Se'im* (сатири или космати демони, вж. Левит 17:7; II Лет. 11:15)
 2. *Lilith* (женски, съблазняващ демон, вж. Исая 34:14)
 3. *Mavet* (еврейски термин за смъртта, използван за ханаанския бог на подземния свят, *Mot*, вж. Исая 28:15,18; Йер. 9:21; и вероятно Втор. 28:22)
 4. *Resheph* (чума, вж. Втор. 33:29; Пс. 78:48; Авак. 3:5)
 5. *Dever* (мор, вж. Пс. 91:5-6; Авак. 3:5)
 6. *Az'azel* (името не е ясно, но вероятно се касае за пустинен демон, вж. Левит 16:8,10,26)
(Примерите са взети от *Encyclopaedia Judaica*, том 5, стр. 1523.)
- В СЗ обаче няма дуализъм и ангелите не са независими от *ЯХВЕ*. Сатана е слуга на *ЯХВЕ* (вж. Йов 1-3; Зах. 3), а не независим, самоопределящ се неприятел (вж. А. В. Davidson, *A Theology of the Old Testament*, pp. 300-306).
- D. Юдаизмът се развива по време на Вавилонския плен (586-538 г. пр. Хр.). В богословско отношение той е повлиян от Персийския персонифициран дуализъм на Зороастрианството, добро висше божество, на име *Mazda* или *Ormazd* и неговият зъл опонент, наречен *Ahriman*. Така юдаизмът след преселението формира личностния дуализъм между *ЯХВЕ* и Неговите ангели, и Сатана и неговите ангели или демони.
- Юдейската теология за персонифицираното зло е обяснена и добре документирана от Alfred Edersheim, *The Life and Times of Jesus the Messiah*, том 2, appendix XIII (pp. 749-863) и XVI (pp. 770-776). Юдаизмът персонифицира злото по три начина:
1. Сатана или Самаил

2. злото намерение (*yetzer hara*) в човека

3. Ангелът на смъртта

Edersheim ги определя като (1) Обвинител; (2) Изкусител; и (3) Наказващ (vol. 2, стр. 756). Има ярка богословска разлика между виждането на юдаизма след Вавилонския плен и новозаветното представяне и обясняване на злото.

Е. НЗ, особено Евангелията, подкрепя съществуването и опозицията на злите духовни същества по отношение на човечеството и *ЯХВЕ* (в юдаизма Сатана е враг на човечеството, но не на Бога). Те се противят на Божията воля, на Неговото управление и царство.

Исус конфронтира и изгонва тези демонични същества, които хората са нарекли (1) нечисти духове (вж. Лука 4:36; 6:18) или (2) зли духове (вж. Лука 7:21; 8:2). Исус ясно разграничава заболяване (физическо и душевно) от демонично обладаване. Исус демонстрира Своята сила и духовно прозрение като разпознава и изгонва тези зли духове. Те често Го разпознават и се опитват да се обръщат към Него, но Исус отрича тяхното свидетелство, изисква от тях да мълчат и ги изгонва. Изгонването на зли духове е белег за победа над сатанинското царство.

В новозаветните апостолски послания има изненадваща липса на информация по този предмет. Изгонването на духове (екзорсизъм) никъде не фигурира сред духовните дарби, липсва и методология или процедура за справяне с тях за бъдещите поколения служители или вярващи.

Ф. Злото е реално; злото е лично; злото е налице. Не е разкрит нито неговият произход, нито неговата цел. Библията потвърждава съществуването на злото и активно се противопоставя на неговото влияние. Не се касае за реален дуализъм. Бог е в пълен контрол; злото е поразено и осъдено, и ще бъде премахнато от творението.

Г. Божиите хора трябва да се противят на злото (вж. Яков 4:7). Те не може да бъдат контролирани от него (вж. I Йоан 5:18), но може да бъдат изкушавани, което зле да повлияе на тяхното свидетелство (вж. Ефес. 6:10-18). Злото е очевидна част от християнския светоглед. Съвременните християни нямат право да предефинират злото (демитологизирането на Рудолф Бултман); да го обезличават (социалните структури на Паул Тилих), нито да се опитват изцяло да го обясняват с психологически термини (Зигмунд Фройд). Влиянието на злото е широко разпространено, но е поразено. Вярващите трябва да ходят в победата на Христос!

1:24

NASB „Каква работа имаме ние един с друг”

NKJV „Какво трябва да правим с Теб”

NRSV „какво трябва да правиш с нас”

TEV, NJB „какво искаш от нас”

Това буквално означава: „какво има помежду ни”. В *A Translator's Handbook on the Gospel of Mark* Bratcher и Nida, се казва, че „в класическия гръцки фразата може да означава ‘какво общо има помежду ни?’” Тук обаче, изразът отговаря на еврейския „Защо си играеш с мен?” (р. 49). Този идиом е илюстриран в Съдии 11:12; II Царе 16:10; 19:22; III Царе 17:18; II Лет. 35:12.

□ „Исусе, Назарянине” Виж бележката към 10:47.

□ „Нима си дошъл да ни погубиш” в граматично отношение това може да бъде въпрос или твърдение. Това е старозаветен идиом за враждебност (вж. Съдии 11:12; II Царе 16:10; 19:22; III Царе 17:18; IV Царе 3:13; II Лет. 35:21). Злото знае, че един ден ще бъде осъдено!

□ „Светият Божи” Това е старозаветна Месианска титла. Това не е доброволна изповед, но пресметнат опит да навреди на Исус. По-късно Исус е обвинен, че получава сила от Сатаната (вж. Мат. 9:34; 12:24; Марк 3:22; Лука 11:15).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СВЕТИЯТ

Думата „Светият” може да се отнася до

1. Бог Отец (вж. Редица старозаветни пасажи върху „Светия на Израил”)

2. Бог Син (вж. Марк 1:24; Лука 4:34; Йоан 6:69; Деяния 3:14)
3. Бог Дух (за Неговата титла „Свят Дух“ вж. Йоан 1:33; 14:26; 20:22).

Деяния 10:38 е стих, където трите личности на Божеството са включени в помазването. Исус е помазаникът (вж. Лука 4:18; Деяния 4:17; 10:38). Тук идеята е разширена, за да включва всички вярващи (вж. I Йоан 2:27). Помазаникът е помазал последователи! Това може да е в паралел с Антихрист и антихристите (вж. I Йоан 2:18). Старозаветен символичен акт на помазване с масло (вж. Изход 29:7; 30:25; 37:29) се отнася до онези, които са призвани и подготвени от Бога за специална задача (; пророци, свещеници и царе). Думата „Христос“ е превод на еврейското понятие „Помазаник“ или Месия.

1:25 „Исус го смърти“ Марк често използва този ГЛАГОЛ: (1) понякога за демони (вж. 1:25; 3:2; 9:25); (2) друг път за ветровете и морето (вж. 4:39); и (3) и за Исусовите ученици (вж. 8:30,33; 10:13)

□ **„Замълчи“** Глаголът е в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ и означава „да бъдеш смълчан насила“ (вж. 4:39). Двете заповеди на Исус, насочени към демона са силни изрази с негативно звучене.

□ **„излез от него“** Глаголът е в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЕКЗОРЦИЗЪМ

Изгонването на духове е известна практика по времето на Исус, но Неговите методи са радикално различни. Неговите действия бележат началото на Новата ера. Равините използват магически формули (see Alfred Edersheim, *The Life and Times of Jesus, The Messiah*, том 2, Appendix XIII, pp. 748-763; XVI, pp. 770-776), но Исус си служи със Своя собствен авторитет. Днес цари голямо объркване и има неправилна информация относно изгонването на демони. Част от проблема се дължи на факта, че той не е дискутиран в НЗ. Като пастир бих искал да имам повече информация по въпроса. Ето някои полезни книги по темата:

1. *Christian Counseling and the Occult*, Kurt E. Koch
2. *Demons in the World Today*, Merrill F. Unger
3. *Biblical Demonology*, Merrill F. Unger
4. *Principalities and Powers*, John Warwick Montgomery
5. *Christ and the Powers*, Hendrik Berkhof
6. *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare*, Clinton Anton

За мен е изненадващо, че изгонването на духове не е в списъка с духовните дарби и че темата не е засегната в апостолските послания. Вярвам в библейското схващане, което включва наличието на духовна сфера (добри и зли духове), която е реална и активна във физическата сфера (Йов 1-2 гл.; Дан. 10 гл.; Ефес. 6:10-18). Бог обаче е решил да не разкрива подробности. Като вярващи ние имаме всичката необходима информация, за да живеем благочестив и продуктивен живот за Него! Някои теми обаче не са изявени или разработени.

1:26 Записани са няколко физически проявления, които са налице, когато нечистият дух напуска човека (вж. 1:26; 9:26; и Лука 9:39). Те сигурно имат за цел да потвърдят, че духът наистина е напуснал човека.

Този първи белег на власт ясно показва Месианската същност на Исус. Старозаветната титла (вж. Пс. 16:10), с която демоните признават Него и Силата Му да ги контролира и съди, ясно отразява духовната власт на Исус от Назарет (вж. стих 27в). Това описание е паралелно на Лука 4:31-37.

1:27 „Какво е това? Що за ново учение е това“ Тази гръцка дума за „нов“ (*kainos*) в смисъл на „ново качество“, а не „нов във времето.“ Изразът „с власт“ може да се отнася за Исусовото учение (вж. Мат. 7:29; NASB, NRSV, NJB) или за Неговите заповеди (вж. Лука 4:36; NKJV, TEV). Тъй като Лука 4:36 е директен паралел на Марк, за предпочитане е второто.

Източникът на Исусовата власт се превръща в основна тема за дискусия между Исус и юдейските водачи (вж. 11:28; Мат. 21:23; Лука 20:2). Те не могат да отрекат Неговата власт, затова се съмняват в източника. Това е непроситим грях!

1:28 „незабавно” Виж бележката към 1:10

□ „**слухът за Него се разнесе навред**” Подобен акт на екзорсизъм е разказван отново и отново.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 1:29-31

29 И щом излязоха от синагогата, дойдоха с Яков и Йоан в къщата на Симон и Андрей. 30 А тъщата на Симон лежеше болна от треска; и веднага Му казаха за нея. 31 Той се приближи и като я хвана за ръка, я вдигна; и (начаса) треската я остави и тя им прислужваше.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 1:29-31

²⁹And immediately after they came out of the synagogue, they came into the house of Simon and Andrew, with James and John. ³⁰Now Simon's mother-in-law was lying sick with a fever; and immediately they spoke to Jesus about her. ³¹And He came to her and raised her up, taking her by the hand, and the fever left her, and she waited on them.

1:30 „Симоновата тъща” Това показва, че Петър е женен. Жена му никога не е спомената в НЗ. Може да е починала, но в I Кор. 9:5 се намеква, че може да е пътувала с Петър. Това описание е паралелно на Лука 4:31-37 и Мат. 8:14-17.

□ „**лежеше болна**” Глаголът е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, което показва продължително действие в миналото. Очевидно е боледувала от известно време.

□ „**от треска**” Това буквално означава „поражена от треска.” Глаголът е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, което показва проблем в настоящето. Обърнете внимание, че тази болест не е свързана с демонично присъствие (вж. стих 32). Исусовата власт над болестта е друг белег за Неговата личност и Месианска мисия. В повечето случаи, описани в Евангелията, Исусовите чудеса касаят не само хората в нужда, но и учениците. Исус ясно се изявява на Своите новоизбрани Апостоли. Тук Той показва милост в Събота (Шабат). Това сигурно е шокиращо за тези юдеи.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 1:32-34

32 А като се свечери, когато залезе слънцето, доведоха при Него всичките болни и обладани от демони. 33 И целият град се събра пред вратата. 34 И Той изцели мнозина, които страдаха от разни болести, и изгони много демони, и не позволяваше на демоните да говорят, понеже Го познаваха.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 1:32-34

³²When evening came, after the sun had set, they *began* bringing to Him all who were ill and those who were demon-possessed. ³³And the whole city had gathered at the door. ³⁴And He healed many who were ill with various diseases, and cast out many demons; and He was not permitting the demons to speak, because they knew who He was.

1:32 „Когато се свечери” Вероятно това става след залез слънце, когато съботата (Шабат) официално е приключила и изцелението вече е разрешено от равините.

□ „**дovedоха при Него**” Глаголът е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, което означава „продължително носене.” Исус не иска да се прочува като чудотворец, а като вестител на истината (вж. Лука 4:43), въпреки това вестта се разнася (вж. стих 28).

□ „**болни**” Стих 32 подсказва, че при Исус водят „болни” и демонично обладани от целия град. Според стих 34 Той изцелява или освобождава „мнозина” от тях, но не всички. Интересно е, че термините „болни” и „мнозина” често се използват синонимно в Библията (вж. Исая 53:6 vs. 53:11,12 и Римл. 5:18. vs. 19). Не е

сигурно дали Исус изцелява всеки, доведен при Него или много от тях. Записано е, че в къпалнята Витезда, в Йерусалим Исус изцелява само един болен, макар там да има много. Исус не се отклонява от пътя Си, за да изцелява, но ако се предостави случай (начин учениците да получат урок, а Исус да покаже милост към страдащите в нужда) Той действа с власт. Той обаче се отклонява от пътя с цел да благовества (Самарянката, ср. Йоан 4, особено стих 4). Изцелението е знамение, но благовестването е цел и фокус на Неговото служение.

Има известно объркване относно Исусовия метод на изцеление; понякога той зависи от вярата или отклика на болния, друг път от вярата на някой от приятелите или обичните му хора, и често пъти с цел да се изтъкне Исусовата власт, изцелението не е свързано с вярата на нуждаещия се. Спасението не включва автоматично физическо изцеление или освобождение.

□ „**онези, които бяха обладани от демони**” забележете разграничаването на болестта от демоничното обладаване.

1:33 Тези граждани са любопитни, а някои отчаяно се нуждаят от физическо здраве или духовно освобождение.

1:34 „Той изцели мнозина” Този стих е първият от много такива в Марк (вж. 1:34,43-44; 3:12; 4:11; 5:43; 7:24,36; 8:26,30; 9:9), и обикновено се нарича „Месианската тайна на Марк”. Исус заръчва на учениците и на изцелените да не разказват на другите за изцеленията Му. Исус не иска да бъде известен като изцелител или чудотворец. Това са само белези, които потвърждават Неговата месианска същност, която в този момент от живота Му все още не е ясно изявена. Исус идва (1), за да разкрие Отца; (2) да даде Себе Си като жертва за грях; и (3) да даде на вярващите пример, който да следват. Изцеленията и освобожденията са само белези за Неговото съчувствие в към слабите, бедните и отхвърлените. Това е белег, предсказан в СЗ за служението на Месията (вж. Исаия 61:1).

□ „**не позволяваше на демоните да говорят**” Това е **НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ**, което говори за няколко случая с изгонване на демони (вж. стих 24). Вж. **Специално понятие: ДЕМОНИЧНОТО** към 1:24.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 1:35-39

35 А сутринта, когато беше още тъмно, стана и излезе, и отиде на едно уединено място, и там се молеше. 36 А Симон и онези, които бяха с Него, изтичаха след Него. 37 И като Го намериха, Му казаха: Всички Те търсят. 38 А Той им каза: Да идем другаде в близките градчета, за да проповядвам и там, защото за това съм излязъл. 39 И влизаше в синагогите им по цяла Галилея, като проповядваше и изгонваше демоните.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 1:35-39

³⁵In the early morning, while it was still dark, Jesus got up, left *the house*, and went away to a secluded place, and was praying there. ³⁶Simon and his companions searched for Him; ³⁷they found Him, and said to Him, „Everyone is looking for You.” ³⁸He said to them, „Let us go somewhere else to the towns nearby, so that I may preach there also; for that is what I came for.” ³⁹And He went into their synagogues throughout all Galilee, preaching and casting out the demons.

1:35 „сутринта, когато още беше тъмно” Става дума за последната стража на нощта, някъде между 3:00 и 6:00 след полунощ.

□ „**там се молеше**” Това е **ПРОДЪЛЖИТЕЛНО ВРЕМЕ**, което говори за редовния молитвен живот на Исус. В Евангелието на Лука този израз често се повтаря. В Марк има само три примера за това как Исус се моли: тук, при нахранването на петте хиляди (вж. 8:6), и в Гетсимания (вж. 14:32-42).

1:37-39 Хората търсят Исус, защото ги изцелява, не заради учението Му (вж. Лука 4:43). Исус постоянно е в движение, защото (1) иска всички да чуят посланието МУ, но (2) мисията Му не е разбрана.

1:38

NASB „затова дойдох”
NKJV „защото са тази цел съм дошъл”
NRSV „защото за това съм излязъл да върша”
TEV, NJB „защото за това дойдох”

Исус дълбоко осъзнава, че е изпратен (вж. Лука 4:43) да прогласява благовестието на Бога (вж. 1:14-15). Той знае, че не е изпратен като чудотворец или изцелител, но за да установи нова ера, едно ново взаимоотношение с Отца, началото на Божието царство! Фокусът на Неговото послание се свежда до централното значение на Неговата личност, съдържанието на учението Му, Неговите изкупителни дела, и славното МУ възкресение и възнесение. Месианската тайна на Марк е литературен похват, който ни дава да разберем, че тези истини няма да бъдат изцяло разбрани или разкрити години по-късно.

1:39 Има няколко варианта на стих 39. В някои древни гръцки ръкописи изразът е „той отиде” (вж. \aleph , B, L, Палестинско – Сирийския и Коптските преводи, както и NASB, NRSV, TEV, NJB), докато гръцките унциални ръкописи A, C, D, W, преводите Вулгата и Пешита, както и гръцкият текст, използван от Августин съдържат израза „той беше” (вж. NKJV). Според *The Textual Commentary on the Greek New Testament* by Bruce Metzger, pp. 75-76, е променил израза „той отиде”, за да съвпада с Лука 4:44. Това е добър пример за факта, че повечето гръцки ръкописи нямат значителни богословски или исторически различия, дотолкова, че да променят цялостното значение на текста.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 1:40-45

40 Тогава дойде при Него един прокажен и Му се молеше, като коленичеше пред Него и казваше: Ако искаш, можеш да ме очистиш. 41 А Той го съжали, простря ръка и се допря до него, и му каза: Искам, бъди очистен. 42 И веднага проказата го остави и той се очисти. 43 И Той веднага го отпрати, като го предупреди строго: 44 Внимавай да не кажеш на никого нищо; но иди и се покажи на свещеника, и принеси за очистването си това, което е заповядал Мойсей. 45 А той, като излезе, започна да разгласява много и да разнася за станалото, така че Исус не можеше вече да влезе явно в някой град, а стоеше навън в уединени места; и при Него идваха отвсякъде.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 1:40-45

⁴⁰And a leper came to Jesus, beseeching Him and falling on his knees before Him, and saying, „If You are willing, You can make me clean.” ⁴¹Moved with compassion, Jesus stretched out His hand and touched him, and said to him, „I am willing; be cleansed.” ⁴²Immediately the leprosy left him and he was cleansed. ⁴³And He sternly warned him and immediately sent him away, ⁴⁴and He said to him, „See that you say nothing to anyone; but go, show yourself to the priest and offer for your cleansing what Moses commanded, as a testimony to them.” ⁴⁵But he went out and began to proclaim it freely and to spread the news around, to such an extent that Jesus could no longer publicly enter a city, but stayed out in unpopulated areas; and they were coming to Him from everywhere.

1:40 „един прокажен” Случаят е паралелен на Мат. 8:2-4 и Лука 5:12-16. Според юдаизма проказата е болест, нанесена от Бога (вж. II Лет. 26:16-21). Всеки контакт с прокажен прави човека церемониално нечист. Тази болест означава пълно отделяне от обществото! Изненадващо е (от културна гледна точка), че този изолиран от обществото човек се осмелява да се приближи до Исус и че Исус се докосва до него (вж. стих 41). Старозаветната болест, наречена проказа, е дискутирана в Левит 13-14, където са описани много видове кожни болести. Всички те лишават болния от участие в поклонението.

□ **„като коленичеше”** в Лука 5:12 се казва, че той падна по лице пред Исус. Исус не е като другите равини. Той отделя време, за да се погрижи за отхвърления и изолирания.

□ **„Ако искаш, можеш да ме очистиш”** Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД, което говори за потенциално действие. Прокаженият не се съмнява в Исусовата власт (прокаженият нарича Исус „Господ” в Мат. 8:2), но в желанието Му за действие.

1:41 „Той го съжали” Исус е загрижен за човечеството, създадено по Божии образ. В Западния текст, MS D, думата е „възмутен”, но в MSS N, A, B, и C фигурира думата „състрадание.” Думите са подобни на арамейски. Макар най-старите и добри ръкописи да съдържат думата „състрадание”, много необичайно би било думата да е „възмутен” или „разгневен.” Виж Приложение 2 върху Текстуална критика. Има няколко други места в Марк, където е записано, че гневът на Исус се проявява в неочакван контекст (вж. 1:43; 3:5 и 10:14; така също и един случай в Йоан 11:33, 38). Гневът Му може да е бил насочен към болестта или към злото на тази епоха.

Марк описва Исус като истински човек, чувстващ и изразяващ пълната гама емоции, характерни за Него и околните

1. съчувствие или гняв (1:41; 3:5)
2. физически глад (2:25)
3. дълбока въздишка (7:34, 8:12)
4. възмущение/непреклонност (10:14)
5. любов (10:21)
6. скръб/мъка (10:33-34)
7. изоставеност (15:34)
8. жажда (15:36)

□ **„докосна го”** Според церемониалния закон това е абсолютно „табу!” в Евангелията Исус често докосва хората (вж. 7:33; 8:22; 10:13; има и няколко случая, в които хора докосват Исус, напр. 3:10; 5:22-28,30,31; 6:56) като проява на лична загриженост.

□ **„бъди очистен”** Глаголът е в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Исус изцелява със същата лична власт, с която изгонва и демони.

1:43 „строго го предупреди” Буквално, това е „сумтене”, което означава неопределен звук. Той отразява Месианската тайна на Марк. Благовестието и посланието все още не са завършени. Исус не иска да бъде познат като чудотворец.

□ **„незабавно го отпрати”** Това е същата силна дума, използвана за Духа, който отведе Исус в пустинята (вж. Марк 1:12).

1:44 „принеси за очистването си, каквото Мойсей е заповядал” Това изискване е свързано с изцелението от проказата (вж. Левит 13, 14; Втор. 24:8). Исус отхвърля не Стария Завет (вж. Мат. 5:17-19), а устните традиции, създадени вътре в юдаизма (вж. Мат. 5:21-48). Вероятно това също е за свидетелство на свещениците.

1:45 „разгласява” Това е СЕГАШЕН ИНФИНИТИВ и е ярко неподчинение на строгата молба на Исус (вж. ст. 43-44).

□ **„стоеше в уединени места”** изразът описва ненаселените места, за които се споменава в стих 3.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при

интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо Марк започва със служението на Йоан Кръстител? Кого представлява той?
2. Дали кръщението осигурява или символизира прощение?
3. Защо бива кръстен Исус? Беше ли грешен и имаше ли нужда от покаяние?
4. Къде в този раздел има индиректно доказателство за Троицата?
5. Защо Исус е изкушаван? В кои области от живота Му се промъкна изкушението?
6. Божието царство тук ли е или касае бъдещето?
7. Дали Марк 1 глава описва първата среща на Исус с учениците - рибари?
8. Защо хората от синагогата в Капернаум са толкова изненадани от Исусовото учение?
9. Демоничното обладаване реалност ли е или е културно суеверие?
10. Защо демоните разкриват кой всъщност е Исус?
11. Защо очистването на прокажения е толкова забележително?
12. Защо Исус заповядва на прокажения да не казва на никого какво се е случило с него?

МАРК 2 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Изцеление на паралистик 2:1-12	Исус прощава на един паралистик и го изцелява 2:1-12	Изцеляване на паралистик 2:1-12	Исус изцелява парализиран човек 2:1-5 2:6-7 2:8-11 2:12	Излекуване на един паралистик 2:1-12
Призоваването на Леви 2:13-17	Матей бирникът 2:13-17	Призивът към Леви 2:13-14 2:15-17	Исус призовава Леви 2:13-14 2:15-16 2:17	Призоваването на Леви 2:13-14 На обяд с грешници 2:15-17
Въпроси относно поста 2:18-20 2:21-22	Исус е разпитван относно поста 2:18-22	Постене 2:18-20 2:21-22	Въпроси относно постенето 2:18 2:19-20 2:21-22	Дискусия за постенето 2:18-22
Бране на класове на Шабат 2:23-28	Исус е Господ на съботата (шабат) 2:23-28	Исус и законите относно Съботата (шабат) 2:23-28	Въпросът относно Съботата (шабат) 2:23-24 2:25-26 2:27-28	Събиране зърно в шабат (събота) 2:23-26 2:27-28

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА

- A. Глава 2:1-3:6 свързва четири случки, станали по време на проповедническото пътуване на Исус, за което се говори в 1:38-39.
1. Едно изцеление (2:1-12)
 2. Достигане до една изолирана група (2:13-17)
 3. Въпрос относно поста (2:18-20)
 4. Спорна дискусия относно устната традиция (2:23-38)
- B. Глава 2:1-3:6 е едно литературно цяло, което показва нарастващата опозиция към Исус от страна на религиозното статукво. Самият Исус действа в противовес на Устната традиция (Талмуда) с цел да започне богословски диалог с религиозните водачи. Забележете повторението на въпроса ‘защо’ (ст. 7,16,18,24).
- C. Паралелни пасажи
1. 2:1-12 – Мат. 9:1-8; Лука 5:12-26
 2. 2:13-17 – Мат. 9:9-13; Лука 5:27-32
 3. 2:18-22 – Мат. 9:14-17; Лука 5:33-39
 4. 2:23-25 – Мат. 12:1-8; Лука 6:1-5
- D. Исус идва, за да разкрие Отца. Юдаизмът го е забулил с ритуали и правила. В Марк е описано как Исус разобличава религиозните водачи и техните схеми като се конфронтира с тях. Тези въпроси дефинират разликите между равинския юдаизъм и новата заветна свобода, и истинската религия на Исус.
1. Исус има власт да прощава грехове (2:1-12)
 2. Необходимостта от постене (2:18-22)
 3. Необходимостта от спазване на правилата относно Шабат (2:23-28)
 4. Необходимостта от спазване на церемониалните закони (7:1-8)
 5. Въпросът за развода (10:2-9)
 6. Плащане данъци на Рим (12:13-17)
 7. Същността на възкресението (12:18-27)
 8. Главната заповед (12:28-34)

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 2:1-12

1 След няколко дни Той пак влезе в Капернаум; и се разчу, че бил в къщата. 2 И веднага се събраха много хора, така че и около вратата не можеха да се поберат. А Той им говореше словото. 3 И дойдоха и донесоха при Него един паралитик. Носеха го четирима. 4 И като не можаха да се приближат до Него заради множеството, разкриха покрива на къщата, където беше Той, пробиха го и спуснаха постелката, на която лежеше паралитикът. 5 А Исус, като видя вратата им, каза на паралитика: Синко, прощават ти се греховете. 6 А имаше там някои от книжниците, които седяха и размишляваха в сърцата си: 7 Този защо говори така? Той богохулства. Кой може да прощава грехове освен Един, Бог? 8 Исус, като разбра веднага с духа Си, че така

размишляват в себе си, им каза: Защо размишлявате това в сърцата си? 9 Кое е по-лесно да кажа на паралика: Прощават ти се греховете, или: Стани, вдигни постелката си и ходи? 10 Но за да познаете, че Човешкият Син има власт на земята да прощава грехове – каза на паралика: 11 Казвам ти: стани, вдигни си постелката и си иди у дома. 12 И той веднага стана, вдигна си постелката и излезе пред всичките; така че всички се зачудиха и славеха Бога, и говореха: Никога не сме виждали такова нещо.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 2:1-12

¹When He had come back to Capernaum several days afterward, it was heard that He was at home. ²And many were gathered together, so that there was no longer room, not even near the door; and He was speaking the word to them. ³And they came, bringing to Him a paralytic, carried by four men. ⁴Being unable to get to Him because of the crowd, they removed the roof above Him; and when they had dug an opening, they let down the pallet on which the paralytic was lying. ⁵And Jesus seeing their faith said to the paralytic, „Son, your sins are forgiven.” ⁶But some of the scribes were sitting there and reasoning in their hearts, ⁷„Why does this man speak that way? He is blaspheming; who can forgive sins but God alone?” ⁸Immediately Jesus, aware in His spirit that they were reasoning that way within themselves, said to them, „Why are you reasoning about these things in your hearts? ⁹Which is easier, to say to the paralytic, ‘Your sins are forgiven’; or to say, ‘Get up, and pick up your pallet and walk’? ¹⁰But so that you may know that the Son of Man has authority on earth to forgive sins” – He said to the paralytic, ¹¹„I say to you, get up, pick up your pallet and go home.” ¹²And he got up and immediately picked up the pallet и went out in the sight of everyone, so that they were all amazed и were glorifying God, saying, „We have never seen anything like this.”

2:1 „Капернаум” Името означава „село на Наум”. Поради неверието на хората от Назарет Исус избира този Галилейски град (вж. Мат. 4:13) за Свое седалище. Той е разположен на главния търговски път, който води от Дамаск към Египет. За по-подробно описание, виж *Cities of the Biblical World* by Moine F. DeVries, pp. 269-275.

□ **„беше се разчуло”** Репутацията на Исус кара много хора да идват и да Го видят (болните, любопитните, търсачите на истината и религиозните водачи). Исусовите думи често са насочени към различни групи от публиката, но това не винаги е отбелязано.

□ **„Той беше в къщата”** Не е сигурно дали се касае за къщата на Петър, на Мария или някоя под наем.

2:2 „мнозина се събраха” В източните общества отворената врата означава „заповядайте вътре” и хората откликват.

□ **„така че и около вратата не можеха да се поберат”** Вероятно има и малък двор, но така или иначе къщата не може да побере много хора.

□ **„Той им говореше словото”** Глаголът е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което може да се разбира като (1) началото на действие или (2) повторение на дадено действие. „Словото” е повтарящото се послание на Исус, споменато в 1:14-15. Неговите знамения и дела се променят, централната сърцевина на посланието Му остава същата.

2:3 „един паралик” Думата е съставена от „да освободя” и „покрай.” Вероятно човекът е жертва на инсулт, парализиран от едната страна. Действията на Исус имат двустранна цел: (1) да изпълни Месианското пророчество от Исаия 61:6 и (2) да прогласи Своята божественост и властта си да прощава грехове. За онези, които имат духовни очи, това е ясен, недвусмислен знак!

2:4 „премахнаха покрива” Това буквално означава „те отстраниха покрива.” На покрива може да се стигне от улицата и той често е място за социални сбирки. Обикновено покривите са плоски и направени от кал и клони с трева. В Лука 5:19 е използвана думата „плочки”, което сигурно означава наличието на двор. Можете ли да си представите как Исус поучава, докато парчета от покрива падат върху всички тях?

□ „постелка” Това е малка сламена постелка, използвана за спане.

2:5 „вярата им” Исус вижда вярата на приятелите, както и вярата на самия парализик, и действа според вярата им.

□ „прощават ти се греховете ти” Вероятно и възможно е това да е провокация към присъстващите религиозни водачи. Исус също насърчава вярата на човека. Юдеите вярват, че има връзка между болестта и греха (вж. Йов; Йоан 9:2; Яков 5:15-16). Този човек сигурно се притеснява, че парализата му е по причина на греха му.

В текста на UBS⁴ глаголет е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. В някои гръцки текстове глаголет е в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ (вж. P⁸⁸, S, A, C, D, L, W), което е както в Лука 5:20. Обаче, в Мат. 9:2 и MS B глаголет е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Трудно е да се определи кой вариант е правилният.

2:6 „книжници” Те са експерти по устния и писмен Закон. Те или са (1) официална делегация от Йерусалим, изпратена да контролира Исус, или (2) местни тълкуватели на юдейските традиции за местните хора. Те явно са дошли по-рано, за да влязат в къщата или очакват да им отстъпят място заради техния специален социален статут. Виж **Специално понятие: КНИЖНИЦИ** към 1:22.

□

NASB, NKJV „разсъждавайки в сърцата си”

NRSV „задавайки въпроси в сърцата си”

TEV, NJB „мислеха в себе си”

Богословският въпрос тук е дали Исус е прочел мислите им, давайки друго доказателство за Своята божественост (вж. I Царе 16:7; Пс. 7:9; 139:1-4; Притчи 16:2; 21:2; 24:12; Йер. 11:20; 17:10; 20:12; Лука 16:15; Деяния 15:8; Евр. 4:12), или знаейки традициите им, иска да види израженията на лицата им?

Това (вж. стих 8) може да е още едно знамение. Тълкувайки Исаия 11:3 равините казват, че Месията ще може да разпознава мислите на хората.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СЪРЦЕТО

Гръцкото понятие *kardia* е използвано в Септуагинта и в НЗ, за да отрази еврейската дума *l_b* (BDB 523). Използван е по няколко начина (вж. Bauer, Arndt, Gingrich и Danker, *A Greek-English Lexicon*, pp. 403-404).

1. Център на физическия живот, метафора за личността (вж. Деяния 14:17; II Кор. 3:2-3; Яков 5:5)
2. Център на духовния живот (моралния)
 - a. Бог познава сърцето (вж. Лука 16:15; Римл. 8:27; I Кор. 14:25; I Сол. 2:4; Откр. 2:23)
 - b. Използвано за духовния живот на човека (вж. Мат. 15:18-19; 18:35; Римл. 6:17; I Тим. 1:5; II Тим. 2:22; I Петър 1:22)
3. център на мисловния живот (интелекта, вж. Мат. 13:15; 24:48; Деяния 7:23; 16:14; 28:27; Римл. 1:21; 10:6; 16:18; II Кор. 4:6; Ефес. 1:18; 4:18; Яков 1:26; II Петър 1:19; Откр. 18:7; сърце е синоним на ум във II Кор. 3:14-15 и Фил. 4:7)
4. Център на волята (воля, вж. Деяния 5:4; 11:23; I Кор. 4:5; 7:37; II Кор. 9:7)
5. Център на емоциите (вж. Мат. 5:28; Деяния 2:26,37; 7:54; 21:13; Римл. 1:24; II Кор. 2:4; 7:3; Ефес. 6:22; Фил. 1:7)
6. Уникално място за действие на Духа (вж. Римл. 5:5; II Кор. 1:22; Гал. 4:6 [т.е., Христос в нашите сърца, Ефес. 3:17])
7. Сърцето е метафоричен начин за описване на цялостната личност (вж. Мат. 22:37, цитиращ Втор. 6:5). Мислите, мотивите и действията, приписани на сърцето изцяло разкриват типа личност. В СЗ има няколко удивителни употреби на термина
 - a. Битие 6:6; 8:21, „Бог се наскърби в сърцето Си”, виж също Осия 11:8-9
 - b. Втор. 4:29; 6:5, „с цялото си сърце и цялата си душа”
 - c. Втор. 10:16, „необрязано сърце” и Римл. 2:29
 - d. Езек. 18:31-32, „едно ново сърце”
 - e. Езек. 36:26, „ново сърце” срещу „каменно сърце”

2:7 „Той богохулства” наказанието за богохулство е убиване с камъни (вж. Левит 24:16). Исус е виновен по това обвинение, освен ако не е божествена личност. Прощавайки грехове, Исус предявява претенция за божественост или поне, че действа като представител на божествена сила и власт.

□ **„кой може да прощава освен Един, Бог”** Исусовото послание за покаяние и вяра (вж. 1:14-15) е основано на предположението за греховността на всички човеци (дори и тези от СЗ, вж. Римл. 3:9-18). Грехът е сериозно нещо и има не само временен аспект, касаещ общението, но и вечен, есхатологичен аспект. Исус дойде поради греха, неговата сила и последици (вж. 10:45; II Кор. 5:21).

Само Бог може да прощава греха, защото той е насочен основно към Него (вж. Битие 20:6; 39:9; II Царе 12:13; Пс. 41:4; 51:4). Тъй като цитати от Исаия постоянно се срещат (или алюзии) в Евангелието от Марк, има такива и които касаят темата за новата ера и прощението: 1:18; 33:24; 38:17; 43:25; 44:22. Това е още един Месиански белег.

2:8,12 „Незабавно” Виж бележката към 1:10.

□ **„Исус, знаейки”** Виж бележката към стих 7.

□ **„в Духа Си”** Гръцките унциални ръкописи на НЗ не съдържат

1. Пространство между думите
2. Пунктуационни знаци
3. Главни букви (всички букви били главни)
4. Разделяне на стихове и глави

Само контекстът може да определи нуждата от главни букви. Обикновено главните букви са използвани за

1. Божествените имена
2. Имена на места
3. Лични имена

Съществителното „дух” може да се отнася до:

1. Светия Дух (вж. 1:5)
2. Съзнателния личен аспект на човечеството (вж. 8:12; 14:38)
3. Някакво същество от духовната сфера (нечисти духове, вж. 1:23).

В този контекст се отнася до личността на Исус.

Аз лично отхвърлям богословската концепция, че човекът се състои от три елемента (тяло, душа и дух, на основание на I Сол. 5:23). Обикновено, тези, които подкрепят тази идея, превръщат това богословско предположение в херменевтична система за тълкуване на всички богословски текстове. Тези категории се превръщат в херметически отделения, чрез които Бог общува с човека. Човекът представлява единство (вж. Битие 2:7). За добро обобщение на теориите за човешката природа като двухотомна, трихотомна или единна виж Frank Stagg, *Polarities of Man's Existence in a Biblical Perspective* и Милард Ериксън, *Християнско богословие* (Нов човек, С.).

2:9,11 „Стани, вземи постелката си и ходи” Това са два глагола в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, следвани от един в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Изцелението е внезапно и трайно. То е извършено по три причини:

1. защото Исус е загрижен за нуждаещия се човек и възнагражда вярата, проявена от него и приятелите му
2. за да продължи да говори благовестието на учениците си, тъй като то е свързано с Неговата личност и мисия
3. за да продължи конфронтиращия диалог с религиозните водачи

Тези религиозни водачи имат само две възможности: да повярват в Него или да намерят начин да обяснят Неговата власт и авторитет.

2:10 „Човешкият Син” Това е определящ израз от СЗ. Използван е в Езек. 2:1 и Пс. 8:4 и в истинския етимологичен смисъл касае „човешко същество.” В Дан. 7:13 обаче е използван в уникален контекст, който подсказва както човешката, така и божествената същност на личността, назована с тази нова есхатологична, царска титла (вж. Марк 8:38; 9:9; 13:26; 14:26). Тъй като тази титла не е използвана от равинския юдаизъм и следователно не съдържа никакви националистични, експлозивни, милитаристични намеци, Исус избира да я ползва, защото перфектно забулва и разкрива Неговата двойна същност, изцяло човек и напълно Бог (вж. I Йоан 4:1-3). Това е Неговата любима титла, с която се самоопределя. Използвана е тринадесет пъти в Марк (често във връзка с различни Исусови страдания, вж. 8:31; 9:12,31; 10:33,45; 14:21,41).

□ **„има власт на земята да прощава грехове”** Исус извършва това чудо с цел да свидетелства на тези книжници. Тази тема за властта (*exousia*) ще се превърне в централна. Те не могат да отрекат Неговата сила, така че ще започнат да твърдят, че силата и властта Му имат сатанински произход (вж. Мат. 10:25; 12:24-29; Лука 11:14-22).

2:12 „те всички се зачудиха” Удивлението не е в резултат на изцелението; те и преди са Го виждали да изцелява, но е заради прощаването на грехове ! Те (книжниците и фарисеите) получават своето знамение. Исус ясно показва Своята сила и власт. Чудя се дали тези водачи също са „прославили Бога” в този случай.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 2:13-14

13 И пак излезе край езерото; и цялото множество идваше при Него и Той ги поучаваше. 14 Като минаваше, видя Леви Алфеев, който седеше в бирничеството, и му каза: Следвай Ме. И той стана и Го последва.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 2:13-14

¹³ And He went out again by the seashore; и all the people were coming to Him, и He was teaching them. ¹⁴ As He passed by, He saw Levi the son of Alphaeus sitting in the tax booth, и He said to him, „Follow Me!” And he got up and followed Him.

2:13 „цялото множество идваше при Него и Той ги поучаваше” Тези два глагола са в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ. Исус винаги има време да проповядва благовестието и да се грижи за хората. Ето защо обикновените хора толкова Го обичат. Той е толкова различен от критичните, осъдителни, религиозни водачи.

2:14 „Леви” На еврейски името означава „спътник.” Това е името на свещеническото племе от Израил. Може Исус да променя името му на Матей, което на еврейски означава „дар от ЯХВЕ” (вж. 3:18; Мат. 9:9) или, подобно на Павел, родителите му дават два имена още при раждането.

□ **„седеше в бирничеството”** Събирането на данъци е професия, която евреите презират, защото се събират от римските власти. Бирниците трябва да събират данъци от всички доходи, за да ги внасят в Римската хазна. Ирод Антипа също прибира част от събраните такси. Останалите пари бирниците запазват като своя заплата. Бирниците са известни като измамници. Вероятно Леви събира данъците от търговията с риба.

□ **„Следвай Ме”** Глаголът е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Това е официален призив за ученичество (вж. 1:17,20). Трябва да помним, че равините призовават ученици, които да са посветени на Закона, но Исус призовава тези мъже, за да се отдадат на Него. Исус, а не човешкото изпълнение на Мойсеевия закон (Талмуда) е пътят за спасение. Покаянието не представлява завръщане към Мойсеевия закон, но обръщане към Исус, Месията, изпратен от ЯХВЕ. Исус не отхвърля Закона, но заема Своего традиционно място и излага единственото правилно тълкуване (вж. Мат. 5:17-48). Спасението се свежда до личност, не до правила или изпълнение на някаква система. В основни линии това е причината Исус да влезе в целенасочен конфликт с религиозните водачи .

В книгата *The Method and Message of Jesus' Teachings*, Robert H. Stein прави добро пояснение на това твърдение:

„Независимо, че понятието „тоталитарен“ има много негативни конотации, Archibald M. Hunter го използва правилно и добре описва пълното посвещение, което Исус изисква от Неговите последователи. Ако друга личност би проявила претенциите на Исус, те щяха да бъдат свидетелство за възмутителна егомания, защото Исус ясно заявява, че целият свят се върти около Него и че съдбата на всички човеци зависи от това дали ще Го приемат или отхвърлят... Според Исус, съдбата на всеки човек се върти около Него. Който Го отхвърля, е осъден на вечно наказание; който Го приеме, ще бъде приет от Бога. Исус твърди, че Той Самият заема централно място в историята и спасението. Който Му се покорява, е мъдър и ще избегне осъждението, а който отхвърля словото Му, е безумен и ще погине, защото думите Му са единствената сигурна основа, върху която човек трябва да гради (Мат. 7:24-27)” (p. 118).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 2:15-17

15 И когато Исус седеше на трапезата в къщата му, заедно с Него и учениците Му насядаха и много бирници и грешници; защото бяха мнозина и Го следваха. 16 Тогава книжниците от фарисеите, като видяха, че Той яде с грешниците и бирниците, казаха на учениците Му: Защо яде и пие с бирниците и грешниците? 17 А Исус, като чу това, им каза: Здравите нямат нужда от лекар, а болните. Не съм дошъл да призова праведните, а грешните (на покаяние).

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 2:15-17

¹⁵And it happened that He was reclining *at the table* in his house, and many tax collectors and sinners were dining with Jesus and His disciples; for there were many of them, and they were following Him. ¹⁶When the scribes of the Pharisees saw that He was eating with the sinners and tax collectors, they said to His disciples, „Why is He eating and drinking with tax collectors and sinners?“ ¹⁷And hearing *this*, Jesus said to them, „It is not those who are healthy who need a physician, but those who are sick; I did not come to call the righteous, but sinners.“

2:15 „Исус седеше на трапезата в къщата му“ Става дума за къщата на Леви (вж. Лука 5:29). Исус яде с отхвърлените от обществото и от религиозните водачи, за да започне богословски диалог с тях. Те се събират около Него, защото Той действа толкова различно от себеправедните юдейски водачи. Яденето е специално събитие в Древния Близък Изток, изразяващо приятелство и приемане. Хранещите се са облежани на левия си лакът около ниска маса, с формата на конска подкова, а краката им са сгънати зад тях (това схващане е оспорено от J. Jeremias в книгата му, *The Eucharistic Words of Jesus*, pp. 20-21. Той твърди, че Исус не следва Средиземноморския обичай да поляга около трапезата, освен на празници). В Близкия Изток, останалите хора, които не са поканени на обяда, можели да стоят около стените на трапезарията, или до вратата, или прозорците и да слушат какво се говори.

Човек се пита дали трябва да търсим есхатологичен символизъм в този контекст. Дали този празничен обяд е едно предвкушане на Месианския банкет, който ще включва отхвърлените (вж. Мат. 8:11; Лука 13:29 вероятно отразяват Исайя 59:15b-21)? Ако е така, от него произтича богословското прозрение, че общуването с Исус на земята е отражение на пребиваването с Него в есхатологичното Му царство. Грешниците са примирени с Бога в настоящето и за вечността! Всички грешници са добре дошли (а всички са грешници, дори хората от СЗ, вж. Римл. 3:9-18).

□ **„грешници“** Това се отнася до онези хора, които не спазват всички изисквания на устната традиция (Талмуда). Те често са наричани с пренебрежителния израз „местните хора.“ Те не са съвсем добре дошли в синагогата.

□ **„и Неговите ученици“** Тези подбрани мъже първи чуват и виждат всички думи и дела на Исус. Всъщност, тези думи и дела се отнасят преди всичко за тях. Те трябва да ги запишат, за да представят Исус пред света.

□ „защото бяха мнозина и мнозина Го следваха” Граматиката е неясна, но изглежда изразът се отнася до „грешниците”, а не до Неговите ученици.

2:16 „книжниците от фарисеите” Книжниците не принадлежат към една религиозна/политическа партия, макар че по времето на Исус повечето са фарисеи. Фарисеите са конкретна богословска група (секта) на юдаизма, която възниква и се развива по време на Макавейския период. Те са много отдадени и искрени религиозници, които стриктно следват Устните традиции (Талмуда).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ФАРИСЕИТЕ

- I. Понятието вероятно има един от следните произходи:
 - A. „Да бъде отделен.” Тази група възниква през Макавейския период. (Това е най-широко разпространеното схващане).
 - B. „Да разделям.” Това е друго значение на същия еврейски корен. Според някои означава тълкувател (вж. II Тим. 2:15).
 - C. „Персийски.” Това е друго значение на същия арамейски корен. Някои от доктрините на фарисеите имат много общо с Персийския зороастрийски дуализъм.
1. Те се развиват през Макавейския период от *Хасидимите* (благочестиви). В резултат на антиелинистичната реакция, насочена към Антиох IV Епифан възникват няколко различни групи, сред които и есеите. Фарисеите са споменати първи в книгата на Йосиф Флавий, *Antiquities of the Jews (Еврейски старини)* 8.5.1-3.
2. Техните основни доктрини.
 - A. Вяра в идващ Месия, която е повлияна от междубиблейската юдейска, апокалиптична литература, като I Книга на Енох.
 - B. Бог присъства в ежедневието. Това е в пълен контраст с мнението на Садукееите. Много фарисейски доктрини са в богословски контраст с догмите на Садукееите.
 - C. Физически живот след смъртта, основан на земния живот, който включва наказание и награда (вж. Дан. 12:2).
 - D. Авторитетност на СЗ и Устните предания (Талмуда). Внимателно изпълняват СЗ Божии заповеди, според както са тълкувани и прилагани от школите на равинските изследователи. (Шамай, консервативния и Хилел, либералния). Равинското тълкуване е базирано на диалог между равини от две философски школи, едната – консервативна, а другата - либерална. Тези устни дискусии относно значението на Писанието в крайна сметка имат две писмени форми: Вавилонският Талмуд и незавършеният Палестински Талмуд. Те вярват, че Мойсей е получил тези устни тълкувания на планината Синай. Историческото начало на тези дискусии започва с Ездра и мъжете от „Великата синагога” (по-късно наречена Синедрион).
 - E. Силно развита доктрина за ангелите. Това включва както добри, така и зли духовни същества. Това развитие идва от Персийския дуализъм и междубиблейската юдейска литература.

2:16 „Той яде с грешници” Това трябва да е редовно събитие, а не - изключение (вж. Лука 5:29; 7:34; 15:1-2). То е толкова шокиращо за себеправедния, религиозен елит!

2:17 „онези, които са болни” Те осъзнават нуждата си, което е съществено за вярата (вж. Мат. 5:3-4) и Исус е техен изцелител и приятел (вж. Лука 7:34; 19:10).

□ „**Не дойдох да призова праведните, но грешните**” Това е иронично, вероятно саркастично твърдение, както в 7:19. То няма за цел да намеква, че религиозните водачи са праведни (вж. Мат. 5:20) и следователно нямат нужда от покаяние, но че Исусовото послание (вж. 1:14-15) е по-привлекателно за онези, които осъзнават духовната си нужда. Исус често използва притчи, когато поучава (вж. 2:17,21,22,27; 3:27; 4:21,22,25; 7:15; 8:35,36,37; 9:40,50; 10:25,27,31,43-44). Никой не е по-сляп от онзи, който мисли, че вижда!

В края на стиха Textus Receptus добавя „на покаяние”, както е в паралелния стих от Лука (вж. 5:32) и във Византийския текст, но този вариант дори не е включен като възможност в критичния материал на UBS.⁴

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 2:18-20

18 А учениците на Йоан и фарисеите постеха. И дойдоха и Му казаха: Защо учениците на Йоан и на фарисеите постят, а Твоите не постят? 19 А Исус им каза: Могат ли сватбарите да постят, докато младоженецът е с тях? Докато младоженецът е с тях, те не могат да постят. 20 Но ще дойдат дни, когато младоженецът ще им се отнеме, и тогава, през онези дни, ще постят.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 2:18-20

¹⁸John's disciples and the Pharisees were fasting; and they came and said to Him, „Why do John's disciples and the disciples of the Pharisees fast, but Your disciples do not fast?” ¹⁹And Jesus said to them, „While the bridegroom is with them, the attendants of the bridegroom cannot fast, can they? So long as they have the bridegroom with them, they cannot fast. ²⁰But the days will come when the bridegroom is taken away from them, and then they will fast in that day.”

2:18-20 „постене” С оглед на културния контекст фарисеите и Йоановите ученици са длъжни да постят два пъти в седмицата, в понеделниците и четвъртъците (вж. Лука 18:12). Съгласно Мойсеевият Закон денят за пост е веднъж годишно, Денят на изкуплението (вж. Левит 16 глава). Това постене два пъти в седмицата е добър пример за развитие на традицията (вж. Захария 7-8 глави). Постенето загубва духовната си стойност, когато става ритуално и цели да привлече вниманието (вж. Мат. 6:16-18).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОСТЕНЕТО

Макар и да няма специална заповед за поста в НЗ, от Исусовите ученици се очаква да постят в определено време (вж. Мат. 6:16,17; 9:15; Марк 2:19; Лука 5:35). Правилното постене е описано в Исаия 58 глава. Самият Исус е прецедент в това отношение (вж. Мат. 4:2). Ранната църква пости (вж. Деяния 13:2-3; 14:23; II Кор. 6:5; 11:27). Мотивът и начинът са от съществено значение; времето; дължината и честотата на поста са по желание. СЗ пост не е изискване за новозаветните вярващи (вж. Деяния 15:19-29). Постът не е начин за изтъкване нечия духовност, но път за приближаване до Бога и търсене на Неговото ръководство. Може да бъде от полза за духовното състояние на личността.

Тенденциите, наблюдавани в ранната църква относно аскетизма, карат книжниците да включат „поста” в няколко пасажа (т.е. Мат. 17:21; Марк 9:29; Деяния 10:30; I Кор. 7:5). За допълнителна информация към тези спорни текстове, се консултирайте с Bruce Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, published by United Bible Societies.

□
NASB, NKJV „те дойдоха”
NRSV „хора дойдоха”
TEV, NJB „някои хора дойдоха”

Стих 18 започва с описанието, че фарисеите и Йоановите ученици постят по различни поводи. Други забелязват това, идват и питат Исус защо Неговите ученици също не постят.

2:19 В граматично отношение този въпрос очаква негативен отговор.

□ „младоженец” Има много старозаветни образи, които включват идеята за „младоженец”. В СЗ *ЯХВЕ* е младоженецът или съпругът на Израил. В този контекст Исус е младоженецът, а църквата е невестата (вж. Ефес. 5:23-32). В стих 20 изразът „младоженецът ще се отнеме” касае времето на раздяла.

И така, като тълкуватели имаме два избора. Първо, може да разглеждаме това като културна метафора за радостното време около една сватба. Никой не пости по време на сватба! Второ, може да го приемем като

притча за Исусовото време на земята и за предстоящото Му разпятие. Марк (тълкуващ думите на Петър) би трябвало да е наясно с цялостното приложение на тези заредени с метафори термини (в юдаизма, младоженецът е метафора не за Месията, но за идващото Божие царство). Дали това е предсказание за Исусовата смърт? Той ясно разкрива Своята Месианска роля и божественост посредством думите и делата Си (изгонване на демони, изцеления, прощаване на грехове). Обаче, Месианската тайна на Марк ни кара да се удивяваме! Притчата и нейното приложение от ст. 21-22 ме кара да тълкувам цялостния контекст по косвен, есхатологичен начин (младоженецът умира, но Божият Син се завръща и остава). Между смъртта и завръщането (Месианския банкет), Неговите последователи ще постят по подобаващ начин в правилното време.

2:20 „ще се отнеме” Това може да е алюзия към Исая 53:8 в Септуагинта. След разпятието, възкресението, и възнесението Петър напълно разбира значението на Исая 53 глава.

□ **„те ще постят”** Глаголът е в БЪДЕЩЕ ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ (изповед на вяра), а не в ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ (заповед).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 2:21-22

21 Никой не пришива кръпка от нов плат на стара дреха; защото това, което трябва да я закърпи, се отдира от нея – новото от старото – и съдраното става по-лошо. 22 И никой не налива ново вино в стари мехове; защото виното ще спуква меховете, и ще се изхаят и виното, и меховете; а наливат ново вино в нови мехове.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 2:21-22

²¹”No one sews a patch of unshrunk cloth on an old garment; otherwise the patch pulls away from it, the new from the old, and a worse tear results. ²²No one puts new wine into old wineskins; otherwise the wine will burst the skins, and the wine is lost and the skins *as well*; but *one puts* new wine into fresh wineskins.”

2:21 Това отразява една културна истина, превърната в притча.

2:22 „мехове за вино” Става дума за кожи от кози, които са обработвани така, че да могат да се използват за съхранение на течности. Тези току-що обработени кожи са еластични. Когато остаряят, процесът на ферментация и увеличаване на новото вино ги кара да се пукат. Юдаизмът не е в състояние да приеме прозренията на Исус и Неговите корекции, и затова трябва да бъде анулиран. Новият завет (вж. Йер. 31:31-34; Езек. 36:22-38) е налице в Исус! Нищо не може да остане същото.

Този стих има няколко гръцки варианта. Някои идват от паралелните стихове в Мат. 9:17 и Лука 5:37-38. Марковият сбит начин на описание на тези събития кара книжниците да се опитват да пояснят казаното от него.

Забележете метафоричните титли, използвани за Исус в този контекст: (1) лекар, стих 17; (2) младоженец, стих 19; (3) ново вино, ст. 21-22; и (4) Господ на съботата, стих 28.

□ **„изхабен (изгубен)”** Виж Специалното понятие: *Apollumi* към 3:6.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 2:23-28

23 И в една събота, когато минаваше през посевите, учениците Му, като вървяха по пътя, започнаха да късат класове. 24 А фарисеите Му казаха: Виж! Защо вършат в събота нещо, което не е позволено? 25 Тогава Той им каза: Не сте ли чели какво направи Давид, когато беше в нужда и огладня и той, и мъжете, които бяха с него? 26 Как влезе в Божия дом, когато Авиатар беше първосвещеник, и яде присъствените хлябове, от които не е позволено на никого да яде, освен на свещениците, като даде и на онези, които бяха с него? 27 И им каза: Съботата е направена за човека, а не човекът за съботата; 28 така че Човешкият Син е Господар и на съботата.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 2:23-28

²³And it happened that He was passing through the grainfields on the Sabbath, and His disciples began to make their way along while picking the heads of grain. ²⁴The Pharisees were saying to Him, „Look, why are they doing what is not lawful on the Sabbath?“ ²⁵And He said to them, „Have you never read what David did when he was in need and he and his companions became hungry; ²⁶how he entered the house of God in the time of Abiathar the high priest, and ate the consecrated bread, which is not lawful for anyone to eat except the priests, and he also gave it to those who were with him?“ ²⁷Jesus said to them, „The Sabbath was made for man, and not man for the Sabbath. ²⁸So the Son of Man is Lord even of the Sabbath.”

2:23 „Той минаваше през посевите в Събота” Сигурно се касае за пътеките посред житните ниви, които са засадени покрай градове и села. Вероятно става дума за различни видове жито (ечемик, пшеница).

2:24 „защо правят нещо, което не е разрешено в Съботата” Фарисеите приемат действията на учениците като едно от трите неща, които се приемат за забранени според устната традиция, на основание на Изход 34:21, а именно (1) жънене; (2) отвяване на зърното; и (3) приготвяне храна в съботен ден (шабат). Според Исусовите ученици те не вършат нищо незаконно, съгласно СЗ закони за пабирька (вж. Втор. 23:25); проблемът е в деня (вж. Битие 2:1-3; Изход 20:8-11; 23:12; 31:15; Втор. 5:12-15), в който го правят! Изглежда евангелските автори описват Исусовите действия в събота (шабат), за да покажат (1) конфликтите, които предизвикват, (2) че Исус върши тези неща всеки ден и Съботата не е изключение.

2:25-28 Това известно твърдение на Исус (вж. стих 27) е уникално за Марк. То отразява Неговата власт да тълкува традиционните старозаветни разбирания и насоки (вж. Мат. 5:17-48). Всъщност, това е още един знак, че Исус има претенции да е Божият Месия.

2:25 В граматично отношение този въпрос предполага отрицателен отговор. Касае се за събитие от живота на Давид, записано в I Царе 21 глава. Исус често използва СЗ, за да илюстрира Своето учение (вж. 2:25-26; 4:12; 10:6-8,19; 12:26,29-30,36).

2:26 „Божият дом” Става дума за преносимата Скиния, намираща се в Нод.

□ **„Авиатар”** Това е историчен проблем между I Царе 21:1 и сл.ст., при сравняване с II Царе 8:17 и I Лет. 18:16 относно името Авиатар или Авимелех: (1) както бащата, така и синът са Първосвещеници и (2) Исус използва ПРЕДЛОГА, *epi*, с РОДИТЕЛЕН ПАДЕЖ, а именно „в дните на”, което означава „по негово време” (вж. Деяния 11:28; Евр. 1:2). Знаем, че малко след този случай цар Саул убива Авимелех и Авиатар бяга при Давид (вж. I Царе 22:11-23) и става един от двамата признати първосвещеници (Авиатар и Садок).

Това е един пример за вид проблеми, които просто нямат обяснение. Тук няма вариации в гръцките ръкописи. Ако имаше, грешката щеше да бъде приписана на ранните кописи, още преди появата на папирусите (което е спекулация). Всички библейски учени се смущават, че Исус цитира неточно СЗ история, особено в този контекст, при който Той укорява фарисеите, че не четат Писанията.

Има няколко книги, които се опитват да коментират консервативните варианти при тълкуване на трудни текстове.

1. *Hard Sayings of the Bible* by Walter C Kaiser, Jr., Петър Н. Davids, F. F. Bruce и Manfred T. Branch.
2. *Encyclopedia of Bible Difficulties* by Gleason L. Archer.
3. *Answers to Questions* by F. F. Bruce.

□ **„присъствените хлябове”** Всеки хляб тежи почти 3 килограма! Всяка седмица 12 нови хляба се поставят на масата. Старите хлябове символизират грижата на *ЯХВЕ* за дванадесетте племена на Израил и може да се ядат само от свещениците (вж. Изход 25:23-28; Левит 24:5-9). В този случай Бог прави изключение от

правилото. Исус твърди, че има същата власт като Първосвещеника и същото право като на идещия Давидов цар!

2:27 Изискванията относно съботата (празника „шабат“) се превръщат в приоритет. Тези традиции са предмет на религията, не на любовта към човеците, направени по Божи образ. Приоритетът на правилата измества приоритета на взаимоотношенията. Заслугата измества любовта. Религиозните традиции (устното предание) изместват Божието намерение (вж. Исая 29:13; Кол. 2:16-23). Как човек да угоди на Бога? СЗ жертва би била добра аналогия. Жертвата е начин, подсигурен от Бога, посредством който нуждаещото се човечество да дойде при Него и да възстанови нарушеното взаимоотношение, но тя се превръща в ритуал, в литургична процедура. Същото се отнася до закона за Съботата (шабат)! Човечеството става слуга, а не - обект (причината за законите).

Трите твърдения от ст. 27-28 в един смисъл са паралелни (всички използват общи термини, за да опишат човечеството). Понятието „човешки син“ в стих 28 е семитски идиом за „човешка личност“ (вж. Пс. 8:4; Езек. 2:1). Превръща се в титла, с която Исус се самоопределя. Исус, Човекът, разкрива върховното достойнство и приоритет на човечеството! Бог стана един от нас, заради нас! Човешката нужда предшества човешката традиция. Бог е на наша страна като отделни личности и като човечество.

2:28 „Човешки Син“ Виж бележката към 2:10.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Кои са метафорите, които Исус използва, за да опише Себе Си в 17, 19, 21-22, 28.
2. Защо религиозните водачи са така враждебни към учението на Исус?
3. Защо Исус призовава за Свой ученик човек като Леви, когото хората избягват и мразят?
4. Какво е отношението на Исусовото учение към устните традиции на юдеите?
5. Защо постенето не е редовна част от нашето поклонение към Бога?
6. Каква е централната истина на Исусовата притча в ст. 19-22?
7. Дали Исус пренебрегва церемониалния Закон или има друг начин да изтълкуваме действията Му в ст. 23-28?
8. Какво мислите за историческата грешка, допусната в стих 26?
9. Как стих 27 може да се приложи днес?

МАРК 3 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Човекът с изсъхнала ръка 3:1-6	Изцеление в Събота (шабат) 3:1-6	Исус и Законите за Съботата (шабат) (2:23-3:6)	Човекът с парализирана ръка 3:1-4a 3:4b-6	Изцеляване на човек с изсъхнала ръка 3:1-6
Множество край морския бряг 3:7-12	Голямо множество следва Исус 3:7-12	Дело на изцеление 3:7-12	Тълпа край езерото 3:7-11 3:12	Тълпите следват Исус 3:7-12
Избиране на Дванадесетте 3:13-19	Дванадесетте апостоли 3:13-19	Дванадесетте избрани 3:13-19a	Исус избира дванадесетте апостоли 3:13-15 3:16-19	Определяне на дванадесетте 3:13-19
Исус и Веелзевул 3:20-30	Разделен дом не може да устои 3:20-27	Въпроси относно властта на Исус 3:19b-27	Исус и Веелзевул 3:20-21 3:22 3:23-26 3:27	Исусовото семейство се безпокои за Него 3:20-21 Твърденията на книжниците 3:22-27
Майката и братята на Исус 3:31-35	Исусовата майка и братята Му пращат вест за Него 3:31-35	3:31-35	Исусовата майка и братя 3:31-32 3:33-35	Истинските близки на Исус 3:31-35
	Непростимият грях 3:28-30	3:28-30	3:28-30	3:28-30

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 3:1-6

1 И пак влезе в синагогата; и там имаше човек с изсъхнала ръка. 2 И те Го наблюдаваха дали ще го изцели в съботен ден, за да Го обвинят. 3 И Той каза на човека с изсъхналата ръка: Стани и ела по средата. 4 А на тях каза: Позволено ли е да се прави добро в съботен ден, или да се прави зло? Да се спаси ли живот, или да се погуби? А те мълчаха. 5 И като ги изгледа с гняв, наскърбен поради закоравяването на сърцата им, каза на човека: Протегни си ръката. Той я протегна и ръката му оздравя. 6 И фарисеите, като излязоха, веднага се наговориха с иродианите против Него как да Го убият.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 3:1-6

¹He entered again into a synagogue; and a man was there whose hand was withered. ²They were watching Him *to see* if He would heal him on the Sabbath, so that they might accuse Him. ³He said to the man with the withered hand, „Get up and come forward!” ⁴And He said to them, „Is it lawful to do good or to do harm on the Sabbath, to save a life or to kill?” But they kept silent. ⁵After looking around at them with anger, grieved at their hardness of heart, He said to the man, „Stretch out your hand.” And he stretched it out, and his hand was restored. ⁶The Pharisees went out and immediately *began* conspiring with the Herodians against Him, as to how they might destroy Him.

3:1 „в синагогата” Това събитие има своя паралел в Мат. 12:9-14 и Лука 6:6-11. Синагогата възниква по време на изгнанието във Вавилон. В основни линии тя е място за образование, молитва, поклонение и общение. Тя е местният израз на юдаизма, така както централното място за нацията е Храма.

Исус редовно посещава синагогата. В училището към синагогата в Назарет Той научава Писанията и традициите. Той изцяло участва в юдейското поклонение, което се провежда в първи век.

Интересно е, че очевидно Исус нарочно действа провокативно в Събота и при посещенията си в синагогата. Той нарочно нарушава Устните традиции (Талмуда) на старейшините, за да влезе в богословска конфронтация/дискусия с религиозните водачи (както местни, така и национални; както фарисеи, така и садукееи). Най-обширната дискусия на Неговото богословие, различаващо се от традиционните норми, е Проповедта на планината (вж. Матей 5-7 глави, особено 5:17-48).

□ **„ръката беше изсъхнала”** Глаголът е **НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ**. Лука 6:6 казва, че става дума за дясната ръка, което означава, че човекът е ограничен във възможностите си да работи.

3:2 „те Го наблюдаваха” Това е **НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ**. Изразът описва вечно дебнешото присъствие на религиозните водачи.

□ „**ако**” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно. Исус лекува в събота, в синагогата, точно пред очите им!

□ „**така че да могат да Го обвинят**” Това е *hina*, или цел, причина. Те не се интересуват от сакатия човек. Те искат да хванат Исус в техническо нарушение, така че да Го дискредитират и отхвърлят. Исус действа, воден от съчувствие към човека, за да продължи да поучава учениците Си и да се противопостави на себеправедността на религиозните водачи, която е основана на традициите и правилата.

3:3

NASB „Изправи се и ела отпред!”

NKJV „Пристъпни напред”

NRSV „Ела напред”

TEV „Ела, тук, отпред”

NJB „Изправи се и застани по средата”

Това буквално означава „Изправи се напред.” Глаголът е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Изправен по средата, всеки може да го види.

3:4 Равините имат силно развита Устна традиция (Талмуд), която тълкува Мойсеевия закон (вж. 2:24). Те въвеждат строги правила за законните или незаконни действия, разрешени в Събота (шабат). Човек може да стабилизира някой пострадал в спешното, но без да се погрижи за неговото възстановяване. Въпросът на Исус разкрива проблема на фарисеите, чиито приоритет е да спазват традициите, вместо да снабдяват човешките нужди. Легалистите винаги са имали този проблем!

□ „**избави**” Това е гръцкият термин *s_z_*. Използван е по два различни начина в НЗ: (1) следва старозаветната употреба за избавление от физически проблеми (2) използва се и за духовно спасение. В евангелията обикновено се използва първото значение (вж. 3:4; 8:35a; 15:30-31; дори изцелява, вж. 5:23,28,34; 6:56; 10:52), но в 8:35b; 10:26; 13:13 вероятно се има предвид второто значение. Същата двойна употреба има в Яков (#1 в 5:15,20, но #2 в 1:21; 2:14; 4:12).

□ „**живот**” Това е гръцката дума *psuch_*. Много е трудно да се дефинира. Може да става дума за

1. нашия земен физически живот (вж. 3:4; 8:35; 10:45)
2. нашите чувства и самосъзнание (вж. 12:30; 14:34)
3. нашата духовна, вечна съвест (вж. 8:36,37)

Трудността при превеждане на този термин идва от употребата му в гръцката философия, според която хората **имат** душа, докато според еврейската представа човекът **е** душа (вж. Битие 2:7).

3:5 „**И като ги изгледа с гняв**” Марковото евангелие е най-подробно описание на Исусовите чувства (вж. 1:40-42,43; 3:1-5; 10:13-16,17-22; 14:33-34; 15:34). Мъртвото мълчание и моралното превъзходство на себеправедните религиозни водачи разгневяват Исус! Това събитие допълнително пояснява казаното в 2:27-28.

□ „**наскърбен от закоравяването на сърцето**” Това е подсилена форма на понятието скръб (*lup_*) с ПРЕДЛОГА *sin*. Използван е само тук в НЗ. Исус се отъждествява с проблема и нуждата на този човек, реагирайки негативно на непримиримостта на религиозните водачи. Те не са в състояние да видят истината, защото са заслепени от традицията (вж. Исая 29:13; Кол. 2:16-23). Колко често се случва това с нас?

Понятието „твърдост” означава вкаменяване (вж. Римл. 11:25; Ефес. 4:18). Виж Специално понятие ‘Сърце’ в 2:6.

□ „**възстанови**” Това понятие (да върне в първоначалното състояние) подсказва, че изсъхналата ръка не е дефект по рождение, а повредена при инцидент. Неканоничното *Евангелие на евреите* описва историята по следния начин: човекът е зидар и моли Исус да възстанови ръката му, за да се върне на работа.

3:6 „Фарисеите излязоха” Лука 6:11 добавя „разгневени.” Буквално означава „полудели” (вж. II Тим. 3:9). Виж бележката за Фарисеите към 2:16.

□ „незабавно” Виж бележката към 1:10.

□ „започнаха да заговорничат” Глаголът е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, има се предвид начало на действие в миналото. В стих 11 са използвани три глагола в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, за да покажат продължително действие в миналото. Тези две употреби са основна лингвистична функция на това глаголно време.

□ „с Иродианите” Обикновено консервативните и националистично настроени фарисеи нямат нищо общо с политически ориентирани Иродиани, които подкрепят царуването на Ирод и Римската окупация.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: РОДОСЛОВИЕТО НА ИРОД

Понятието се определя от връзката им с управляващото семейство на Ирод.

Иродовците са Идумейци (Едом), фамилия от владетели, която води началото си от Ирод Велики. При неговата смърт царството се разделя между синовете му. Всички Иродовци подкрепят Римската власт. Техните последователи искат да запазят политическото статукво. Те предпочитат управлението на Иродовците да насочва Римското управление. Тази група е строго политическа. Официално те не се отъждествяват с богословието на фарисеите и садукееите

I. Семейството на **Ирод Велики**

A. Цар на Юдея (37-4 г. пр. Хр.)

B. Споменат в Мат. 2:1-19; Лука 1:5

C. Негови синове

1. Ирод Филип (син на Мариамне от Симон)

a. Съпруг на Иродиада (4 г. пр. Хр. -34г. сл. Хр.)

b. Споменат в Мат. 14:3; Марк 6:17

2. Ирод Филип (син на Клеопатра)

a. Четверовластник на областта на север и запад от Галилейското море (4 г. пр. Хр. – 34г. сл. Хр.)

b. Споменат в Лука 3:1

3. Ирод Антипа

a. Тетрарх на Галилея и Перее (4 г. пр. Хр. - 39 г. сл. Хр.)

b. Споменат в Мат. 14:1-12; Марк 6:14,29; Лука 3:19; 9:7-9; 13:31; 23:6-12,15; Деяния 4:27; 13:1

4. Архелай, Ирод Етнарха

a. Управител на Юдея, Самария и Идумея (4 г. пр. Хр. – 6 г. сл. Хр.)

b. Споменат в Мат. 2:22

5. Аристовул (син на Мариамне)

a. Споменат като баща на Ирод Агрипа I

(1) Цар на Юдея (37-44г. сл. Хр.)

(2) Споменат в Деяния 12:1-24; 23:35

(i)негов син е Ирод Агрипа II

– Тетрарх на северната територия (50-70 г. сл. Хр.)

(ii) негова дъщеря е Верникия

– царува заедно с брат си

– споменат в Деяния 25:13-26:32

(iii) негова дъщеря е Друсила

– жена на Феликс

– спомената в Деяния 24:24

B. Библейски пасажи, споменаващи Ирод

1. Ирод Тетрарха (четверовластника), споменат в Матей 14:1 и сл.; Лука 3:1; 9:7; 13:31, и 23:7, е син на Ирод Велики. След смъртта на Ирод Велики, царството му е разделено сред няколко от синовете му. Понятието „тетрарх” означава управител на „една четвърта част.” Този Ирод е известен като Ирод Антипа, което е съкратено от Антипатър. Той контролира Галилея и Перее.

Това означава, че голяма част от Исусовото служение е в територията на този Идумейски управител от второ поколение.

2. Иродиада е дъщеря на брата на Ирод Антипа, Аристовул. Преди това тя е била омъжена за Филип, полубрат на Ирод Антипа. Това не е четверовластникът Филип, който контролира областта на север от Галилея, но другият брат Филип, който живее в Рим. Иродиада има само една дъщеря от Филип. Когато Ирод Антипа посещава Рим, той среща Иродиада и бива съблазнен от нея, защото та се стреми към повече политическа власт. Затова, Ирод Антипа се развежда с жена си, която е Набатска принцеса, а Иродиада се развежда с Филип, за да се омъжи за Ирод Антипа. Освен това тя е сестра на Ирод Агрипа I (вж. Деяния 12 гл.).
3. Дъщерята на Иродиада се нарича Саломе, и това научаваме от Йосиф Флавий и неговата книга *The Antiquities of the Jews (Еврейски старини)* 8:5:4. В онзи период тя е между дванадесет и седемнадесет години. Вероятно е контролирана и манипулирана от майка си. По-късно тя се омъжва за четверовластника Филип, но скоро остава вдовица.
4. Около десет години след обезглавяването на Йоан Кръстител, Ирод Антипа отива в Рим, провокиран от жена си Иродиада, за да иска царска титла, защото брат ѝ, Агрипа I, вече има тази титла. Но Агрипа I пише писмо до Рим и обвинява Антипа в заговор с Партяните, които са омразен враг на Рим от Плодородния полумесец (Месопотамия). Императорът очевидно вярва на Ирод Агрипа I и Ирод Антипа, заедно с жена си Иродиада е заточен в Испания.
5. Може би ще е по-лесно да запомним тези Иродовци с нещата, които се казват за тях в Новия Завет. Ще запомним Ирод Велики като царят, който избива децата във Витлеем; Ирод Антипа убива Йоан Кръстител; Ирод Агрипа I убива апостол Яков; и Ирод Агрипа II изслушва посланието на Павел, записано в книгата Деяния на апостолите.

□ „как могат да Го погубят” Тези водачи са засегнати от изцелението по време на шабат (събота) , но не виждат проблем в това да планират убийство в същия ден! Те сигурно базират решението си на Изход 31:13-17. Странни неща биват оправдавани в Божието име. Това определено напомня, че Исусовата смърт предстои и ще бъде планирана от юдейските водачи.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОГУБВАНЕ (APOLLUMI)

Това понятие има широко семантично поле, което предизвиква голямо объркване по отношение на богословските концепции за вечно осъждане срещу унищожение. Буквалното значение на думата се определя от двете съставни *apo* и *ollumi*, да погубя, да разруша.

Проблемът се появява, когато говорим за фигуративната употреба на понятието. Това може ясно да се види в Louw и Nida's *Greek-English Lexicon of the New Testament, Based On Semantic Domains*, том 2, стр. 30. В лексикона са споменати няколко значения на термина:

1. разрушавам (напр., Мат. 10:28; Лука 5:37; Йоан 10:10; 17:12; Деяния 5:37; Римл. 9:22 от том 1, стр. 232)
2. не успявам да постигна (напр., Мат. 10:42, том 1, стр. 566)
3. Изгубвам (напр., Лука 15:8, том 1, стр. 566)
4. Не зная мястото (напр., Лука 15:4, том 1, стр. 330)
5. умирам (e.g., Мат. 10:39, том 1, стр. 266)

Герхард Кител опитва се да очертае различните употреби, споменавайки четири значения (вж. Gerhard Kittel, *Theological Dictionary of the New Testament*, том 1, стр. 394):

1. да унищожи или убия (напр., Мат. 2:13; 27:20; Марк 3:6; 9:22; Лука 6:9; I Кор. 1:19)
2. да изгубя или да страдам от загубата на (напр., Марк 9:41; Лука 15:4,8)
3. да загина (напр., Мат. 26:52; Марк 4:38; Лука 11:51; 13:3,5,33; 15:17; Йоан 6:12,27; I Кор. 10:9-10)
4. да бъде погубен (напр., Мат. 5:29-30; Марк 2:22; Лука 15: 4,6,24,32; 21:18; Деяния 27:34)

Kittel заключава, „като цяло може да кажем, че #2 и #4 се отнасят до неща, свързани с този свят, както е в Синоптичните евангелия, докато #1 и #3 касаят неща, свързани с бъдещия свят, както е при Павел и Йоан”.

Тук идва объркването. Понятието има толкова широка семантична употреба, че различните новозаветни автори го използват по различен начин. Харесвам книгата на Robert B. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament*, pp. 275-277. Той свързва понятието с онези човеци, които са морално погубени и ги чака вечно отделяне от Бога,

като ги противопоставя на онези, които познават Христос и имат вечен живот в Него. Втората група е спасена, докато първата е погубена.

Лично аз не смятам, че понятието означава унищожение (вж. E. Fudge, *The Fire That Consumes*). Определението „вечен” е използвано както за вечен живот, така и за вечно наказание в Мат. 25:46. Ако подценим едното, трябва да подценим и другото!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 3:7-12

7 Тогава Исус се оттегли с учениците Си към езерото и ги последва голямо множество от Галилея. 8 И от Юдея, от Йерусалим, от Идумея, от другата страна на Йордан и от околностите на Тир и Сидон голямо множество дойде при Него, като чува колко много чудеса правел. 9 И поръча на учениците Си да Го чакат с една лодка заради множеството, за да не Го притискат. 10 Защото беше изцелил мнозина, така че онези, които имаха страдания, Го притискаха, за да се допрат до Него. 11 И нечистите духове, когато Го виждаха, падаха пред Него и викаха, казвайки: Ти си Божи Син. 12 Но Той строго им казваше да не Го изявяват.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 3:7-12

⁷Jesus withdrew to the sea with His disciples; and a great multitude from Galilee followed; and *also* from Judea, ⁸and from Jerusalem, and from Idumea, and beyond the Jordan, and the vicinity of Tyre and Sidon, a great number of people heard of all that He was doing and came to Him. ⁹And He told His disciples that a boat should stand ready for Him because of the crowd, so that they would not crowd Him; ¹⁰for He had healed many, with the result that all those who had afflictions pressed around Him in order to touch Him. ¹¹Whenever the unclean spirits saw Him, they would fall down before Him and shout, „You are the Son of God!” ¹²And He earnestly warned them not to tell who He was.

3:7-8 Растящата популярност на Исус е другата причина за опозиция от страна на юдейските лидери (вж. Мат. 12:15-16; Лука 6:17-19).

3:8 „Идумея” Отнася се за националните земи на древен Едом, което е родното място на Ирод.

□ **„отвъд Йордан”** Отнася се за областта, наречена Перея в Трансйорданската област. Това е една от трите области, в която се спазва Мойсеевия закон (Юда, Галилея, и земята от другата страна на Йордан [т.е., Перея, вж. *Baba Bathra* 3:2]). Официално е дефинирана като земята между реките Явок и Арнон (в СЗ, това са Амон и Моав).

□ **„околността на Тир и Сидон”** Става дума за древното царство на Финикия.

□ **„голямо множество”** Очевидно се касае за смесена група от юдеи и езичници.

3:9 „лодка” Става дума за малък, груб кораб.

□ **„приготвена за Него по всяко време”** Този кораб винаги е на разположение, в случай, че голямата тълпа Го притисне към морето (вж. 1:45).

3:10 „Го притискаха” Буквално означава „падат върху.” Всеки болен иска да се докосне до Него (вж. 5:25-34). Тази тълпа напомня за чакалня пред кабинет за спешна помощ в селска болница.

3:11 В този стих има поредица от три глагола в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, което показва, че Исус е в непрекъснатата конфронтация с демоните. Виж **Специално понятие**: ИЗГОНВАНЕ НА ДЕМОНИ към 1:25.

□ **„Божи Син”** Тези демони нямат за цел да свидетелстват в полза на Исус, но да изтъкнат погрешните очаквания на тълпата. Това води до обвинението в 3:22, че властта на Исус идва от сатаната (вж. Мат. 9:34;

10:25; 11:18). Юдейските водачи не могат да се съпротивят на Исусовата власт, затова оспорват източника на Неговата сила.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СИНЪТ НА БОГА

Това е една от основните новозаветни титли на Исус. Тя определено има божествени конотации. Тя включва Исус като „Синът” или „Моят Син” и Бог, адресиран като „Баща.” Появява се над 124 пъти в НЗ. Дори когато Исус се самоопределя като „Човешки Син”, титлата има божествени конотации, на основание на Дан. 7:13-14.

В СЗ определението „син” може да се отнася до четири специфични групи.

1. ангели (обикновено е в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО, вж. Битие 6:2; Йов 1:6; 2:1)
2. Царят на Израил (вж. II Царе 7:14; Пс. 2:7; 89:26-27)
3. Нацията на Израил като цяло (вж. Изход 4:22-23; Втор. 14:1; Осия 11:1; Мал. 2:10)
4. Съдиите на Израил (вж. Пс. 82:6)

Втората употреба е свързана с Исус. В този смисъл, двете титли „син на Давид” и „Божи Син” са свързани с II Царе 7 гл.; Псалми 2 и 89. В СЗ понятието „Божи Син” никога не се използва конкретно за Месията, освен само за есхатологичния цар, като една от „помазаните служби” в Израил. В ръкописите от Мъртво море, обаче, често се среща титлата с Месианско звучене (виж конкретните бележки в *Dictionary of Jesus and the Gospels*, сmp. 770). Освен това, „Божият Син” е Месианска титла в две междуиблейски, юдейски, апокалиптични творби (вж. II Ездра 7:28; 13:32,37,52; 14:9 и I Книга на Енох105:2).

Новозаветната употреба на термина, касаеща Исус най-добре е сумирана в няколко категории.

1. Неговото предвечно съществуване (вж. Йоан 1:1-18)
2. Неговото уникално раждане (от девица) (вж. Мат. 1:23; Лука 1:31-35)
3. Неговото кръщение (вж. Мат. 3:17; Марк 1:11; Лука 3:22. Божият глас от небето обединява the царствената фигура от Псалм 2 и страдащия служител от Исаия 53 гл.).
4. Неговото изкушаване от сатана (вж. Мат. 4:1-11; Марк 1:12,13; Лука 4:1-13. Той е изкушаван, за да се усъмни в Своята синовност или поне да изпълни целта си по друг начин, не на кръста).
5. Неговото признаване от неочаквани източници.
 - a. демони (вж. Марк 1:23-25; Лука 4:31-37,41; Марк 3:11-12; 5:7)
 - b. вярващи (вж. Мат. 27:43; Марк 14:61; Йоан 19:7)
6. Неговото признаване от страна на учениците Му
 - a. Мат. 14:33; 16:16
 - b. Йоан 1:34,49; 6:69; 11:27
7. Неговото себеутвърждаване
 - a. Матей 11:25-27
 - b. Йоан 10:36
8. Неговото фамилиарно обръщение към Бог като Негов Баща
 - a. Фактът, че използва обръщението *abba* („татко”), когато назовава Бога
 - 1) Марк 14:36
 - 2) Римляни 8:15
 - 3) Галатяни 4:6
 - b. Непрекъснато се обръща към Бога с *pat_r* („Татко”), което описва Неговата връзка с божеството.

В резюме, титлата „Божи Син” има голямо богословско значение за онези, които знаят Стария Завет и неговите обещания и категории, но новозаветните автори колебливо използват тази титла, когато пишат до езичниците, заради езическото им минало, изпъстрено с множество „божества”, наречени „титани” или „гиганти”, всички родени от жени.

3:12 Продължава акцентът върху Месианската тайна на Марк. Още в началото на евангелието, Исус е изцяло изявен като Месия в слово и дело, но поради неразбирането на(1) юдейските водачи (те очакват Месията като национален герой, който възстановява световната слава на Израил) и (2) тълпата (Месията като чудотворец), Исус увещава различни хора да не разгласяват онова, което знаят за Него. Евангелието е завършено едва в края на живота Му, след Неговата смърт, възкресение и възнесение.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 3:13-19

13 След това се изкачи на хълма и повика при Себе Си онези, които Той искаше, и те отидоха при Него. 14 И определи дванадесет души, за да бъдат с Него и за да ги изпраща да проповядват, 15 и да имат власт да изцеляват болести и да изгонват демони: 16 Симон, на когото даде и името Петър; 17 и Яков Зеведеев и Якововия брат Йоан, на които даде и името Воанергес, тоест синове на гърма; 18 и Андрей и Филип; Вартоломей и Матей; Тома и Яков Алфеев; Тадей и Симон Кананит; 19 и Юда Искариотски, който Го и предаде.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 3:13-19

¹³And He went up on the mountain and summoned those whom He Himself wanted, and they came to Him. ¹⁴And He appointed twelve, so that they would be with Him and that He *could* send them out to preach, ¹⁵and to have authority to cast out the demons. ¹⁶And He appointed the twelve: Simon (to whom He gave the name Peter), ¹⁷and James, the *son* of Zebedee, and John the brother of James (to them He gave the name Boanerges, which means, „Sons of Thunder“); ¹⁸and Andrew, and Philip, and Bartholomew, and Matthew, and Thomas, and James the son of Alphaeus, and Thaddaeus, and Simon the Zealot ¹⁹and Judas Iscariot, who betrayed Him.

3:13 „Той се изкачи на хълма” Това може да се разбира по два начина: (1) Исус напуска областта, близо до Галилейското море и отива в хълмистата страна или (2) това е прелюдия към Проповедта на планината (вж. Мат. 5-7), която не е записана от Марк.

3:14 „избра дванадесет” Това е паралел на проповедта в полето, записана от Лука в 6:12-16. Марк не записва Проповедта на планината, както прави Матей (Мат. 5-7 гл.).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЧИСЛОТО ДВАНДЕСЕТ

Дванадесет винаги е било символично число за човешка организация

- A. извън Библията
 - 1. дванадесетте знака на Зодиака
 - 2. дванадесет месеца в годината
- B. в Стария Завет (BDB 1040 и 797)
 - 1. синовете на Яков (дванадесетте племена)
 - 2. отразени в
 - a. дванадесет стълба на олтара в Изход 24:4
 - b. дванадесет камъка на нагръдника на първосвещеника (колкото са племената на Израил) в Изход 28:21
 - c. дванадесет хляба в свято място, в скинията, в Левит 24:5
 - d. дванадесет съгледвачи, изпратени в Ханаан, Числа 13 (по един от всяко племе)
 - e. дванадесет пръчки (според стандарта на племето) при бунта на Корей, в Числа 17:2
 - f. дванадесет камъка на Исус Навиев в Исус Навиев 4:3,9,20
 - g. дванадесет административни района в Соломоновата администрация в III Царе 4:7
 - h. дванадесет камъка на Илиевия олтар за *ЯХВЕ*, в III Царе 18:31
- C. в Новия Завет
 - 1. дванадесет избрани апостоли
 - 2. дванадесет кошници с хляб (по една за всеки апостол), в Мат. 14:20
 - 3. дванадесет престола, на които седят новозаветните апостоли (според 12-те племена на Израил), в Мат. 19:28
 - 4. дванадесет легиона ангели да избавят Исус в Мат. 26:53
 - 5. символите в Откровението
 - a. 24 старейшини на 24 престола в 4:4
 - b. 144 000 (12x12) в 7:4; 14:1,3
 - c. дванадесет звезди на короната на жената в 12:1

- d. дванадесет порти, дванадесет ангела, отразяващи дванадесетте племена в 21:12
- e. дванадесет камъка за основа на новия Йерусалим и върху тях имената на 12-те апостоли, в 21:14
- f. дванадесет хиляди стаии в 21:16 (размер на новия град, новия Йерусалим)
- g. стената е 144 аршина, в 21:7
- h. дванадесет бисерни порти в 21:21
- i. дърветата в новия Йерусалим с дванадесет вида плод (по един за всеки месец) в 22:2.

3:14 Гръцките унциални ръкописи \aleph , B, и ϵ с малка промяна C добавят още една фраза към този стих. Добавената фраза е „които Той още нарече апостоли” (виж бележката в NRSV). Много критици на текста предполагат, че тази добавка е по подразбиране от Лука 6:13.

– „**така че да бъдат с Него**” Исус е активно ангажиран с обучаването на дванадесетте. Robert Coleman е автор на две полезни книги относно методите на Исус: *The Master Plan of Evangelism* и *The Master Plan of Discipleship*, като и двете се занимават с растежа в ранната църква, използвайки принципите на Исус.

□ „**изпрати ги да проповядват**” Исус идва, за да проповядва добрите вести за царството. Той обучава учениците Си да правят същото: (1) Дванадесетте (вж. 6:7-13; Мат. 10:1,9-14; Лука 9:1-6) и (2) по-късно, седемдесетте ученика (вж. Лука 10:1-20).

3:15 „демони” Това се отнася до падналите ангели, действащи в полза на Сатана. Библията, обаче, мълчи относно произхода на демоничните сили. Исусовата власт над демоните показва Неговата власт и Месианска мисия. Виж Специалното понятие към 1:24.

3:16 „Той определи дванадесетте” Дванадесетте са споменати четири пъти в НЗ (вж. Мат. 10:2-4; Марк 3:16-19; Лука 6:14-16; и Деяния 1:13 [идентично на Мат. 10:2-4]). Списъкът винаги се появява в четири групи от по трима души. Редът често се променя вътре в групите (но Петър винаги е пръв, а Юда Искариотски винаги е последен). Възможно е това групиране да отразява ротационния принцип, по който тези мъже вероятно се завръщат по домовете си за известно време, за да извършат семейните си задължения.

Удивително е колко малко знаем за ранните апостоли. Често разчитаме единствено на църковната традиция.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИМЕНАТА НА АПОСТОЛИТЕ

	Матей 10:2-4	Марк 3:16-19	Лука 6:14-16	Деяния 1:12-18
Първа група	Симон (Петър) Андрей (брат на Петър) Яков (син на Заведей) Йоан (брат на Яков)	Симон (Петър) Яков (син на Заведей) Йоан (брат на Яков) Андрей	Симон (Петър) Андрей (брат на Петър) Яков Йоан	Петър Йоан Яков Андрей
Втора група	Филип Вартоломей Тома Матей (бирник)	Филип Вартоломей Матей Тома	Филип Вартоломей Матей Тома	Филип Тома Вартоломей Матей

Трета група	Яков (син на Алфей) Тадей Симон (ханаанец) Юда (Искаротски)	Яков (син на Алфей) Тадей Симон (ханаанец) Юда (Искаротски)	Яков (син на Алфей) Симон (зилотът) Юда (син на Яков) Юда (Искаротски)	Яков (син на Алфей) Симон (зилотът) Юда (син на Яков)
--------------------	--	--	---	---

□ **„Симон, на когото даде и името Петър”** Повечето юдеи от Галилея имат както еврейско (Симон или Симеон, означаващо „слушаш”), така и гръцко име (което никога не е записано). Исус го нарича „канара.” На гръцки думата е *petros*, а на арамейски е *sephas* (*кифа*) (вж. Йоан 1:42; Мат. 16:16).

Петър е очевиден, апостолският източник, стоящ зад евангелието от Марк. Виж Увода с всички бележки

3:17 „Воанергес... Синове на гърма” Марк превежда арамейското име за читателите езичници (вероятно римляни). Тези братя (Яков и Йоан) отговарят на името си, според Лука 9:54.

3:18 „Андрей” Гръцкото име означава „мъжествен.” От Йоан 1:29-42 научаваме, че Андрей е ученик на Йоан Кръстител и че запознава Исус с брат си, Петър.

□ **„Филип”** Гръцкият термин означава „харесващ конете.” Неговото призоваване е описано в Йоан 1:43-51.

□ **„Вартоломей”** Името означава „син на Толемей”. Той може да е Натанаил от евангелието от Йоан (вж. Йоан 1:45-49; 21:20).

□ **„Матей”** Еврейското име означава „дар на ЯХВЕ.” Става дума за Леви (вж. 2:13-17).

□ **„Тома”** Еврейското име означава „близък” или Дидим (вж. Йоан 11:16; 20:24; 21:2).

□ **„Яков”** Името е еврейско. В списъка на дванадесетте има двама души с това име. Единият е брат на Йоан (вж. стих 17) и част от близкия кръг (Петър, Яков и Йоан). Той е известен като малкият Яков.

□ **„Тадей”** Наречен още „лебей” (вж. Мат. 10:3) или „Юда” (вж. Йоан 14:22). И Тедей и Лебей означават „любимо дете.”

NASB, NJB „Симон Зилотът”
NKJV „Симон Кананит”
NRSV „Симон Ханаанецът”
TEV „Симон Патриотът”

В гръцкия текст на Марк думата е „ханаанец” (също и в Мат. 10:4). Марк, който пише евангелие до римляните, може би не иска да използва политически „неудобната дума зилот”, което напомня за еврейското антиримско бунтовническо движение. Лука го нарича по този начин (вж. Лука 6:15 и Деяния 1:13). Понятието кананит/ханаанец може да има различен произход.

1. От галилейската област, позната като Кана
2. От старозаветната употреба на ханаанец като търговец
3. От общото определение за жител на Ханаан (земята се нарича и Палестина).

Ако определението на Лука е вярно, тогава еврейското „зилот” идва от арамейската дума за „ентузиаст” (вж. Лука 6:15; Деяния 1:17). Избраните от Исус дванадесет ученика идват от различни и конкурентни групи. Симон е член на националистична група, която пропагандира насилствено отхвърляне на Римската власт. При нормални условия този Симон и Матей (Матей бирника) не биха седели заедно е една стая.

3:19 „Юда Искариотски” Има двама Симоновци, двама Якововци и двама Юдовци. „Искариотски” има две възможни тълкувания: (1) човек от Кариот, място в Юдея (вж. Ис. Нав. 15:23) или (2) „кръвник” или убиец, което означава, че и той е бил зилот като Симон.

□ **„който Го предаде”** Този глагол е подсилен от описанието на Юда в евангелието на Йоан (вж. Йоан 6:71; 12:4; 13:2,26-27; 18:2-5). Първоначално означава „да го предаде на властите” (вж. Марк 1:14). Психологическата и богословска мотивация на Юда (да предаде Исус) остават мистерия за нас.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 3:20-27

20 И дойдоха в една къща; и пак се събра народ, така че те не можеха дори хляб да ядат. 21 А Своите Му, като чува това, отидоха да Го хванат; защото казваха, че не бил на Себе Си. 22 И книжниците, които бяха слезли от Йерусалим, казваха, че Той има Веелзевул, и че изгонва демоните чрез началника на демоните. 23 Но Той, като ги повика, им каза с притчи: Как може Сатана да изгонва Сатана? 24 Ако едно царство се раздели против себе си, това царство не може да устои. 25 И ако един дом се раздели против себе си, този дом не ще може да устои. 26 И ако Сатана е въстанал против себе си и се е разделил, той не може да устои, а е дошъл краят му. 27 И никой не може да влезе в къщата на силния и да ограби покъщнината му, ако първо не върже силния – и тогава ще ограби къщата му.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 3:20-27

²⁰And He came home, and the crowd gathered again, to such an extent that they could not even eat a meal. ²¹When His own people heard *of this*, they went out to take custody of Him; for they were saying, „He has lost His senses.” ²²The scribes who came down from Jerusalem were saying, „He is possessed by Beelzebul”, and „He casts out the demons by the ruler of the demons.” ²³And He called them to Himself and began speaking to them in parables, „How can Satan cast out Satan? ²⁴If a kingdom is divided against itself, that kingdom cannot stand. ²⁵If a house is divided against itself, that house will not be able to stand. ²⁶If Satan has risen up against himself and is divided, he cannot stand, but he is finished! ²⁷But no one can enter the strong man’s house and plunder his property unless he first binds the strong man, and then he will plunder his house.

3:20 „Той дойде в къщата” Това може би касае същата къща, както в 2:1 и вероятно в 7:17; 9:38.

□ **„народ”** Това е в резултат на Исусовото служение на изцеление и избавление (вж. 1:45; 2:2,13; 3:7,20).

□ **„те не можеха дори хляб да ядат”** Точно това е причината за загрижеността на семейството Му. Исус винаги има време за нуждаещите се хора. Той дава Себе Си за тях.

3:21

NASB, NKJV „Неговите собствени хора”

NRSV, TEV „Неговото семейство”

NJB „Неговите близки”

Буквално изразът означава „тези от Неговата страна.” В KJV думата е „приятели”, но очевидно се касае за майката и братята Му.

□

NASB „да Го хванат”

NKJV „да Го задържат”

NRSV „да Го ограничат”

TEV, NJB „да поемат грижата за Него”

Този ГЛАГОЛ е много силен в Матей (вж. 14:3; 18:28), не толкова в Марк. Често се използва, за да опише „да помогнеш на някого да се изправи като му подадеш ръка.” Семейството Му се опитва да Го закара в къщи насила, защото смята, че постъпва неразумно (вж. ст. 31-35).

□
NASB „Той си е загубил ума”
NKJV, NJB „Той е полудял”
NRSV „Той е откачил”
TEV „Той е полудял”

Гръцкият текст е неясен относно автора на това твърдение. Дали е казано от семейството (NASB, NKJV, NJB, NIV) или са думи, които семейството чува от други (NRSV, TEV)?

В този контекст понятието означава „лишен от душевен баланс” (вж. II Кор. 5:13). В Марк думата често се използва, за да опише хора, които са „удивени” (вж. 2:12; 5:42).

Това показва, че макар Исус да е популярен сред тълпите, Той е неразбран от (1) Неговите собствени ученици; (2) религиозните водачи; (3) Неговото семейство; и (4) самите множества.

3:22 „Книжниците, които дойдоха от Йерусалим” Това може да се отнася за споменатите в 2:6,16, които очевидно са официална делегация, изпратена от Синедриона, за да събере информация за Исусовото учение и дела.

□ **„Той е обсебен от”** Това означава, че Той е обсебен от демон и властта Му идва от Сатана (вж. Мат. 9:34; Йоан 7:20; 8:48-52; 10:20). Същото се казва за Йоан Кръстител (вж. Мат. 11:18). Те не могат да отрекат Исусовите чудеса и затова оспорват източника на Неговата власт и авторитет.

□ **„Веелзевул”** Това несклоняемо съществително се произнася *Beelzebub* в KJV, но в по-съвременните преводи е Веелзевул. Думата „веел” отразява семитската *ba'al*, която означава „господ”, „притежател”, „господар” или „съпруг”. Това е името на ханаанския бог на плодородието и бурята.

Думата „зевул” може да означава (1) височини (планина или небе); (2) принц (Забул); или (3) тор. Юдеите често променят буквите на чуждите божества, за да се получи пренебрежителна игра на думи.

Ако думата е „зевуб”, може да се отнася до

1. ваал от Екрон (вж. IV Царе 1:2,3,6)
2. бог на филистимците, Зебаба
3. арамейска игра на думи за „господар на враждата” (*be'el debaba*)
4. „господар на мухите” (арамейската дума за „муха” е *dibaba*)

Тази дума, изписана така – *Beelzebub* е непозната в равинския юдаизъм.

За повече информация относно имената на личностното зло, виж *The New International Dictionary of New Testament Theology*, том 3, pp. 468-473.

□ **„началника на демоните”** Името *Веелзевул* не е често срещано име за Сатана в юдаизма. Исус го използва като синоним за Сатана в стих 23.

3:23-26 Исус показва, колко безумно и нелогично е да приписват властта Му на демоните или на Сатана. Очевидно ако един господар работи срещу слугите си, ще последва катастрофа!

3:23 „Той ги повика при Него” Това е, за да им покаже (на книжниците от стих 22), че може да чете мислите им (виж бележката към 2:6b). Това им дава още една възможност ясно да чуят посланието Му.

□ **„притчи”** Буквалното значение на този термин (*parabol*_, използван 13 пъти в Mark) е „да хвърля настрана.” Духовната истина е илюстрирана посредством обичайни случки от живота.

3:24 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД, което означава потенциално действие.

3:27 „освен ако преди това не върже силния човек” Това е забулнено Месианско твърдение, от Исая 49:24-25. Освен това то показва, че Исус е наясно, че е по-силен от Сатана.

Изгонването на духове е честа практика в юдаизма (вж. 9:38; Деяния 19:14). Необичайното е властта и авторитетът, упражнявани от Исус, противопоставени на магическите еликсири и формули, използвани от равините. Исус ясно показва, че с Неговото идване Сатана вече е победен! Августин дори цитира Марк 3:24 като доказателство, че обещаният милениум вече е налице (амилениализъм).

Днес този стих често се използва като пожелателно четене за „връзване” на Сатана в християнските събрания. Този текст не може да служи като прецедент за християните, които се молят срещу сатаната. Никъде няма инструкции вярващите да се занимават със сатана. Този стих е превърнат в суверена мантра, което не е в стила на Новия Завет.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 3:28-30

28 Истина ви казвам, че всичките грехове на човешките синове ще бъдат простени и всичките хули, с които биха богохулствали; 29 но ако някой похули Светия Дух, за него няма прошка до века, а е виновен за вечен грях; 30 защото казваха: Има нечист дух.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 3:28-30

²⁸Truly I say to you, all sins shall be forgiven the sons of men, and whatever blasphemies they utter; ²⁹but whoever blasphemes against the Holy Spirit never has forgiveness, but is guilty of an eternal sin” – ³⁰because they were saying, „He has an unclean spirit.”

3:28 „Истина” Това е буквално „амин.” Исусовата първоначална употреба на „Истина” е уникално. Обикновено тя предшества някое забележително твърдение.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: АМИН

I. СТАРИЯТ ЗАВЕТ

- A. Понятието „амин” е от еврейската дума за
1. „истина” (*emeth*, BDB 49)
 2. „истинност” (*emun, emunah*, BDB 53)
 3. „вяра” или „вярност”
 4. „доверие” (*dmn*, BDB 52)
- B. Етимологията на думата идва от описване на стабилното физическо състояние на човека. Противоположната дума би описала човек, който е нестабилен, хлъзгащ се (вж. Втор. 28:64-67; 38:16; Псалм 40:2; 73:18; Йер. 23:12) препъващ се (вж. Пс. 73:2). Предвид тази буквална употреба, възниква и разширеното метафорично значение на думата, верен, надежден, лоялен и доверен (вж. Битие 15:16; Авак. 2:4).
- C. Специална употреба
1. стълб, IV Царе 18:16 (I Тим. 3:15)
 2. увереност, Изход 17:12
 3. твърдост, Изход 17:12
 4. стабилност, Исая 33:6; 34:5-7
 5. истински, III Царе 10:6; 17:24; 22:16; Притчи 12:22
 6. твърд, II Лет. 20:20; Исая 7:9
 7. надежден (Тора), Пс. 119:43, 142, 151, 168
- D. В Стария Завет два други еврейски термина за използвани за активна вяра.
1. *bathach* (BDB 105), доверие
 2. *ura* (BDB 431), страх, респект, поклонение (вж. Битие 22:12)
- E. Изхождайки от идеята за доверие или надеждност се развива литургичната употреба, която се използва, за да утвърди нечие истинно твърдение (вж. Втор. 27:15-26; Неemia 8:6; Пс. 41:13; 70:19; 89:52; 106:48).

- F. Богословският ключ за този термин не се свежда до човешката вярност, но до тази на *ЯХВЕ* (вж. Изход 34:6; Втор. 32:4; Пс. 108:4; 115:1; 117:2; 138:2). Единствената надежда на падналото човечество е милостивата, вярна, заветна лоялност на *ЯХВЕ* и Неговите обещания. Тези, които познават *ЯХВЕ* трябва да бъдат като Него (вж. Авак. 2:4). Библията е история и разказ за това как Бог възстановява Своя образ (вж. Битие 1:26-27) в човека. Спасението възстановява човешката способност за интимно общение с Бога. За това сме били създадени.

II. НОВИЯТ ЗАВЕТ

- A. Употребата на думата „амин” като завършващо литургично потвърждение на нечие изявление е често срещано в НЗ (вж. I Кор. 14:16; II Кор. 1:20; Откр. 1:7; 5:14; 7:12).
- B. Използването на термина в края на молитвата е типично за НЗ (вж. Римл. 1:25; 9:5; 11:36; 16:27; Гал. 1:5; 6:18; Ефес. 3:21; Фил. 4:20; II Сол. 3:18; I Тим. 1:17; 6:16; II Тим. 4:18).
- C. Исус е единственият, който използва термина (често по два пъти в Йоан) в началото на забележителни твърдения (вж. Лука 4:24; 12:37; 18:17,29; 21:32; 23:43)
- D. Използван е като титла за Исус в Откр. 3:14 (вероятно титла на *ЯХВЕ* от Исаия 65:16).
- E. Концепцията за вярност или вяра, надеждност или доверие е изразена в гръцкото понятие *pistos* или *pistis*, чиито английски еквивалент са думите „доверие”, „вяра”, „вярвам”.

□ „**всички грехове ще бъдат простени на човешките синове, и каквото и да е богохулство**” Това показва обхвата на Божията благодат в Христос. Изразът „човешките синове” е обичаен семитски идиом за човешките същества (вж. Пс. 8:4; Езек. 2:1).

3:29 „но който богохулства срещу Светия Дух” Това трябва да се разбира в историческия контекст преди Петдесетница. Има се предвид отхвърляне на божествената истина. Учението, възникнало въз основа на този стих, се нарича учение за „непростимия грях.” Трябва да бъде тълкувано в светлината на следните критерии:

- 1. Разликата между „съзнателни” и „несъзнателни грехове” в СЗ, (вж. Числа 15:27-31)
- 2. В този контекст неверието на Исусовото семейство е в контраст с неверието на фарисеите
- 3. Твърденията за прощението в стих 28
- 4. Разликите между паралелните стихове в евангелията, по-специално промяната на израза „човешки син”, (вж. Мат. 12:32; Лука 12:10) в „човешки синове”, (вж. Мат. 12:31; Марк 3:28).

В светлината на гореказаното, този грях е извършван от онези, които в присъствието на голямата светлина и прозрение, продължават да отхвърлят Исус като Божието средство за откровение и спасение. Те превръщат светлината на благовестието в тъмнината на сатана (вж. стих 30). Те отхвърлят изобличението на Духа (вж. Йоан 6:44,65). Непростимият грях не е отхвърляне от Бога заради някой единичен акт или дума, но заради постоянното, непрекъснато отхвърляне на Бога в Христос посредством съзнателно неверие (книжниците и фарисеите).

Този грях може да бъде извършен само от онези, които са чули благовестието. Онези, които са чули посланието на Исус очевидно са най-отговорни за Неговото отхвърляне. Това е особено вярно за съвременната култура, която има непрекъснат достъп до евангелието, но отхвърля Исус (Америка, западната култура).

Виж специалното понятие, което следва относно Светия Дух като Третото Лице на Троицата.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЛИЧНОСТТА НА ДУХА

A. В Стария Завет „Духът на Бога” (*ruach*) е сила, която осъществява Божията цел, но няма намек, че се касае за личност (СЗ монотеизъм). Обаче, в НЗ е документиран личният характер и индивидуалност на Светия Дух:

- 1. Той може да бъде похулен (вж. Мат. 12:31; Марк 3:29)
- 2. Той поучава (вж. Лука 12:12; Йоан 14:26)
- 3. Той свидетелства (вж. Йоан 15:26)
- 4. Той изобличава и насочва (вж. Йоан 16:7-15)
- 5. Той е наречен „кой” (*hos*) (вж. Ефес. 1:14)
- 6. Той може да бъде наскърбен (вж. Ефес. 4:30)
- 7. Той може да бъде угасен (вж. I Сол. 5:19)

В. Текстове за Троицата също говорят за три личности.

1. Мат. 28:19
2. II Кор. 13:14
3. I Петър 1:2

С. Духът е свързан с човешката дейност.

1. Деяния 15:28
2. Римл. 8:26
3. I Кор. 12:11
4. Ефес. 4:30

В самото начало на Деяния е изтъкната ролята на Духа. Петдесетница не е началото на работата на Духа, а само една нова глава. Исус винаги е бил изпълнен с Духа. Неговото кръщение не е начало на работата на Духа, а една нова глава. Лука подготвя църквата за една нова глава на ефективно служение. Исус продължава да е фокусът, Духът все още е ефективната сила, а целта е любовта и милостта на Отца да възстановят всички човеци по образа на Бога!

□ „никога няма да му се прости” Това твърдение трябва да се тълкува в светлината на стих 28.

□ „но е виновен за вечен грях” Това е съзнателно отхвърляне на благовестието (личността и делото на Исус) в присъствието на огромна светлина!

Има много варианти на израза „вечен грях.” Някои древни гръцки ръкописи

1. го превръщат в израз в РОДИТЕЛЕН ПАДЕЖ (*hamartias*) – С*, D, W
2. добавят думата „осъждане” (*krise_s*) – А и С² (вж. KJV)
3. добавят думата „мъчение” (т.е. *kolase_s*), малка буква 1234

За ранните книжници е шокиращо да говорят за „вечен грях.”

The UBS⁴ категоризира израза „вечен грях” в категория В, което означава „почти сигурно”.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВЕЧНОТО

Robert V. Girdlestone, в своята книга *Synonyms of the Old Testament*, има интересен коментар на думата „вечен”:

„Прилагателното *ai_nios* е използвано повече от 40 пъти в Новия Завет, имайки предвид *вечен живот*, което се разглежда отчасти като подарък в настоящето и отчасти в бъдещето. Може да се отнася и за безкрайното съществуване на Бога в Римл. 16:26; безкрайната ефикасност на Христовото изкупление в Евр. 9:12, 13:20; и отминалите времена в Римл. 16:25, II Тим. 1:9, Тит 1:2.

Думата е използвана, за да опише *вечния огън*, Мат. 18:8,25. 41, Юда 7 ст.; *вечното наказание*, Мат. 25:46; *вечното осъждане*, Марк 3:29, Евр. 6:2; *вечното погубване*, II Сол. 1.9. Думата в тези пасажии говори за *край*, и очевидно се има предвид, че когато това осъждане настъпи, няма да има абсолютно никакво време за промяна или пък шанс за поправление. Ние знаем много малко за бъдещето, за връзката на човешкия живот с останалата част от съществуването, и за моралната тежест на неверието в светлината на вечността. Ако, от една страна е грешно да добавяме към Божието слово, от друга, не трябва и да отнемем от него; ако приемем доктрината за вечното наказание, така както е представена в Писанията, трябва да сме готови да чакаме, уповаващи на благовестието на Божията любов в Христос, осъзнавайки, че има мрачни ъгли, в които не сме в състояние да проникнем” (pp. 318-319).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЕКЗЕГЕТИЧНИ ПРОЦЕДУРИ ЗА ТЪЛКУВАНЕ НА ПОНЯТИЕТО „НЕПРОСТИМ ГРЯХ”

А. Помнете, че Евангелията описват обстановката и виждането на юдеите

1. Два вида грехове (вж. Левит 4:2,22,27; 5:15,17-19; Числа 15:27-31; Втор. 1:43; 17:12-13)
 - a. несъзнателни
 - b. съзнателни

2. Еврейската обстановка преди Петдесетница (прогласяване на благовестието, Духът още не е изявен)
- V. Забележете литературния контекст на Марк 3:22-30
1. Неверието на семейството на Исус (вж. 3:31-32)
 2. Неверието на фарисеите (вж. 2:24; 3:1,6,22)
- C. Сравнете паралелите, където титлата „Човешки Син“ се променя в „човешки синове“
1. Мат. 12:22-37 (12:32, „дума срещу Човешкия Син“)
 2. Лука 11:14-26; 12:8-12 (12:10, „дума срещу Човешкия Син“)
 3. Марк 3:28 („всички грехове ще се простят на човешките синове“)

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 3:31-35

31 И дойдоха майка Му и братята Му и като стояха навън, изпратиха до Него да Го повикат. 32 А около Него седеше едно множество; и Му казаха: Ето, майка Ти и братята Ти са навън и Те търсят. 33 А Той в отговор им каза: Коя е майка Ми? И кои са братята Ми? 34 И като изгледа седящите около Него, каза: Ето майка Ми и братята Ми! 35 Защото, който върши Божията воля, той Ми е брат и сестра, и майка.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 3:31-35

³¹Then His mother and His brothers arrived, and standing outside they sent *word* to Him and called Him. ³²A crowd was sitting around Him, and they said to Him, „Behold, Your mother and Your brothers are outside looking for You.” ³³Answering them, He said, „Who are My mother and My brothers?” ³⁴Looking about at those who were sitting around Him, He said, „Behold My mother and My brothers! ³⁵For whoever does the will of God, he is My brother and sister and mother.”

3:31-35 Тези стихове са свързани със стих 21. Има очевиден контраст между невежото, но съчувствително неверие на Исусовото семейство (вж. Йоан 7:5) и целенасоченото, враждебно неверие на религиозните водачи. Исус изрично заявява, че волята на Бога е да вярват в Него (вж. Йоан 6:40; 14:6).

3:33 „Коя е майка ми и кои са братята ми?“ Този шокиращ въпрос показва, че Исус е наясно с радикалната същност на библейската вяра, която може да бъде обяснена само с едно ново раждане, едно ново семейство. Семейният живот е важен аспект в юдейското общество, така че е забележително, че Христос използва тези понятия, за да опише вярващите. Вярващите са свързани с Бога като членове от Неговото семейство; Бог е Бащата, Исус е уникалният Син и Спасител, а ние сме Божии деца.

3:35 „защото, който върши Божията воля“ Вярата в Христос е Божията воля за всички човеци (вж. Йоан 1:12; 3:16; 6:40; 14:6; I Йоан 5:12,13). Виж Специалното понятие: Божията воля към I Петър 2:15. Обърнете внимание на инклузивната, универсална покана да откликнем с вяра на Христос и Неговото послание.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо обстановката, описана в Лука, е различна от тази в Марк? (ст. 22-30)
2. С какво описанието на Матей обогатява това на Марк?
3. Защо религиозните водачи отправят тези обвинения към Исус в евангелието от Марк? Те

повече ли знаят от него?

4. Защо Исус се опитва да дискутира с тях?
5. Какъв е „непростимият грях“?
6. В какъв контекст може да се извърши непростим грях днес? Човек може ли да знае дали е съгрешил непростимо?
7. Дали този пасаж за непростимия грях има връзка с I Йоан 5:16 или Евр. 6 и 10 глави?
8. Каква е връзката на този грях със спасението? Каква е връзката на този грях с неверието на Исусовото семейство?
9. Как е възможно богохулството срещу Исус да бъде простено, а богохулството срещу Светия Дух – не? Каква е разликата (сравни Мат. 12:31-32 с Лука 12:10 и Марк 3:28)?

МАРК 4 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Притчата за сеяча 4:1-9	Притчата за сеяча 4:1-9	Поучение с притчи 4:1-9	Притчата за сеяча 4:1-2 4:3-8 4:9	Притчата за сеяча 4:1-9
Целта на притчите 4:10-12	Целта на притчите 4:10-12	4:10-12	Целта на притчите 4:10-12	Защо Исус говори с притчи 4:10-12
Обяснение на притчата за сеяча 4:13-20	Обяснение на притчата за сеяча 4:13-20	4:13-20	Исус обяснява притчата за сеяча 4:13-20	Притчата за сеяча е обяснена 4:13-20
Светлина под шиник 4:21-23	Светлина под кош 4:21-25	4:21-25	Лампа под купа 4:21-23	Приемане и използване на Исусовото учение 4:21-23
4:24-25			4:24-25	Притча за мярката 4:24-25
Притча за растящото семе 4:26-29	Притча за растящото семе 4:26-29	Семето, растящо тайно 4:26-29	Притча за растящото семе 4:26-29	Притча за самораслото семе 4:26-29
Притча за синапеното семе 4:30-32	Притча за синапеното семе 4:30-32	Синапеното семе 4:30-32	Притча за синапеното семе 4:30-32	Притча за синапеното семе 4:30-32
Използване на притчите 4:33-34	Исус използва притчите 4:33-34	4:33-34	4:33-34	Използване на притчите 4:33-34
Смълчаване на бурята 4:35-41	Вятърът и вълните се подчиняват 4:35-41	Вятърът и морето усмирени 4:35-41	Исус усмирява бурята 4:35-38 4:39-40 4:41	Усмиряване на бурята 4:35-41

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на

който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА

- E. Следващите няколко глави от Марк отразяват нарастващата опозиция на религиозните водачи. Марк описва контраста между Исусовата популярност сред тълпите и Неговата непопулярност сред религиозните водачи.
- F. Исус променя мястото на Своите проповеди – от синагогата - на открито. С това той намалява влиянието на религиозните водачи и се възползва от възможността да проповядва словото Си на широките маси.
- G. Проумяването на притчите е свързано с предварителни познания за вярата. Дори и апостолите не разбират значението на Исусовите притчи от самото начало. До известна степен проумяването зависи от
 1. избирането
 2. просветляващата сила на Духа
 3. желание за покаяние и вяраПроумяването включва сила от Бога и отклик от страна на човека, с вяра!
- D. Гръцката дума „притча” е съставна и означава „да хвърлиш настрана.” Използват се случки от живота, за да илюстрират духовни истини. Трябва да помним, обаче, че за новозаветните автори тази гръцка дума отразява еврейската *mashal* (BDB 605), която означава „гатанка” или „поговорка”, мъдра сентенция. Човек трябва да е склонен да премисли отново познатите вече неща в светлината на удивителната същност на Божието царство, което е изявено в Исус. За някои слушатели притчите крият истини (вж. 4:10-12).

- E. Притчите, описани в Марк 4 имат паралели в Матей и Лука

<u>Марк</u>	<u>Матей</u>	<u>Лука</u>
Четирите почви 4:3-20	13:3-23	8:5-15
Скритата светлина 4:21-25		8:16-18
Растящото семе 4:26-29		
Синапеното зърно 4:30-32	13:31-32	
Използване на притчите		

4:33-34
(вж. 4:10-12)

13:33-35

- F. Притчата за почвите или за сеяча, която е описана във всички Синоптични евангелия, е ключът за разгадаване на останалите притчи. Исус отделя време, за да ги разясни на Своите ученици. Преди това те не разбират нищо, така че какъв е шансът и останалите хора да могат да проумеят нещо? Тази притча има типологични и/или алегорични аспекти, които трябва да бъдат дефинирани, в противен случай значението се губи.
- G. Марк 4:21-25 се повтаря в Матей в различен контекст:
Марк 4:21 – Матей 5:15
Марк 4:22 – Матей 10:26
Марк 4:24 – Матей 7:2
Марк 4:25 – Матей 13:12; 25:29
Има поне две обяснения
1. Исус повтаря и повторно пояснява Своите поучения и илюстрации на различни групи хора, по различно време.
 2. Авторите на Евангелията подбират, подреждат и адаптират думите на Исус, за да отговарят на техните литературни и богословски цели (вж. *How to Read the Bible for All Its Worth* by Gordon Fee и Doug Stuart, pp. 113-134).
- H. Марк описва поредица от чудеса, които разкриват Исусовата сила и власт в 4:35-8:26. Чудесата имат за цел да потвърдят истинността на новите и радикални Исусови учения. Той се превръща в център на вниманието!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ТЪЛКУВАНЕ НА ПРИТЧИТЕ

Евангелията са писани много години след земния живот на Исус. Авторите на Евангелията (с помощта на Духа) са културно обвързани с устната традиция. Равините поучават посредством устни предания. Исус подражава на този устен подход при поучаването. Доколкото знаем, Той никога не записва своя проповед или поучение. За да бъдат запомнени, устните поучения биват повтаряни, обобщавани и илюстрирани. Авторите на Евангелията запазват тези помощни средства. Притчите са една от използваните техники при поучаването. Трудно е да бъдат дефинирани:

„Най-добрата дефиниция за притча е: история с две нива на значения; нивото на историята ни снабдява с огледало, което отразява реалността и ние я разбираме.” Определението е взето от *Dictionary of Jesus and the Gospels*, (p. 594).

„Притчата е поговорка или история, с която разказвачът иска да подчертае определена истина, илюстрирайки я с позната житейска ситуация.” Определението е взето от *The Zondervan Pictorial Bible Encyclopedia* (p. 590).

Трудно е да се определи какво точно се има предвид с понятието „притча” в дните на Исус:

1. Някои смятат, че думата е отражение на еврейското *mashal*, което е описание за всякакъв вид загадка (Марк 3:23), мъдра сентенция (Притчи, Лука 4:23), кратко изречение (Марк 7:15) или мистично твърдение („мрачна мисъл”).
2. Други подкрепят по-ограничена дефиниция, а именно – „кратка история”.

В зависимост от това как се дефинира понятието, една трета от записаните Исусови поучения са под формата на притчи. В Новия Завет това е основен литературен жанр. Всъщност, притчите са автентичните думи на Исус. Ако човек приеме втората дефиниция, има няколко различни вида кратки истории

9. Прости истории (Лука 13:6-9)
10. Сложни истории (Лука 15:11-32)
11. Контрастни истории (Лука 16:1-8; 18:1-8)

4. Типлогични/алегорични (Матей 13:24-30,47-50; Лука 8:4-8, 11-15 гл.; 10:25-37; 14:16-24; 20:9-19; Йоан 10 гл.; 15:1-8)

Изследвайки разнообразния материал, написан под формата на притчи, човек трябва да тълкува написаното на няколко нива. Първото ниво касае общи херменевтични принципи, приложими за всички библейски жанрове. Ето и някои насоки:

1. Определете целта на цялата книга или поне на по-голямата литературна единица
Определете оригиналните читатели. Забележително е, че често пъти една и съща притча е разказвана на различни групи от хора, например:
 - a. изгубените овце в Лука 15 гл., насочена към грешници
 - b. изгубените овце в Мат. 18 гл., насочена към учениците
2. Обърнете внимание на непосредствения контекст на притчата. Често пъти Исус или авторът на Евангелието изтъкват основната истина (обикновено в края на притчата или непосредствено след нея).
3. Изразете основната цел(и) на притчата в едно изречение. В притчите често има по двама или трима основни герои. Обикновено всеки от тях крие някаква истина, цел или гледна точка.
4. Проверете паралелните пасажии в другите Евангелия, след това в другите новозаветни и старозаветни книги.

Второто ниво на принципите за тълкуване касае конкретния материал от притчата:

1. Прочетете (чуйте, ако е възможно) притчата отново и отново. Материалът е представен така, че да въздейства устно, а не да бъде анализиран писмено.
2. Повечето притчи имат само една централна истина, която е свързана с историческия и литературен контекст, както на Исус, така и на автора на евангелието.
3. Бъдете внимателни при тълкуване на подробностите. Често пъти те са само част от обстановката.
4. Помнете, че притчите не са реалност. Те са житейски аналогии, но често преувеличени, с цел да покажат някоя истина.
5. Определете основните елементи от историята, които биха били разбрани от еврейската аудитория от първи век. След това търсете обрати или изненади в историята. Обикновено се появяват в края на притчата (вж. А. Berkeley Mickelsen, *Interpreting the Bible*, pp. 221-224).
6. Всички притчи се разказват с цел да предизвикат отклик. Това отклик обикновено е свързан с идеята за „Божие царство.“ Исус въвежда новото Месианско царство (Мат. 21:31; Лука 17:21). Онези, които чуят вестта за Него, трябва да откликнат сега!
Царството има и бъдещ аспект (Матей 25 гл.). Бъдещето на всеки човек зависи от това как откликва на Исус в настоящето. Притчите за царството описват царството, което е налице с идването на Исус. Те представят неговите морални и радикални изисквания за ученичество. Нищо не може да е както преди. Всичко е радикално ново и фокусирано върху Исус!
7. Често пъти, притчите не изразяват ясно централната истина. Тълкувателят трябва да потърси контекстуалните ключове, които разкриват оригиналните, културно обусловени истини, които днес са скрити за нас.

Третото ниво, което е спорно, касае скритата част на истината от притчата. Исус често говори за скритото значение на притчите (вж. Мат. 13:9-15; Марк 4:9-13; Лука 8:8-10; Йоан 10:6; 16:25). Това е свързано с пророчеството в Исаия 6:9-10. Съзнанието на читателя определя нивото на проумяване (вж. Мат. 11:15; 13:9,15,16,43; Марк 4:9,23,33-34; 7:16; 8:18; Лука 8:8; 9:44; 14:35).

Трябва обаче да се отбележи, че често пъти тълпата (Мат. 15:10; Марк 7:14) и фарисеите (Мат. 21:45; Марк 12:12; Лука 20:19) съвсем точно разбират казаното от Исус, но отказват да откликнат с вяра и покаяние. В известен смисъл, това е истината за Притчата с почвите (Матей 13 гл.; Марк 4 гл.; Лука 8 гл.).

Притчите са средство за разкриване на истината (Мат. 13:16-17; 16:12; 17:13; Лука 8:10; 10:23-24).

Grant Osborne, в своята книга *Hermeneutical Spiral*, стр. 239, отбелязва, че „притчите са ‘механизъм за сблъсък’, който действа различно в зависимост от аудиторията... Всяка група (водачи, тълпи, ученици) реагира по различен начин на притчите.“ Често пъти дори учениците не разбират нито притчите, нито поученията на Исус (вж. Мат. 15:16; Марк 6:52; 8:17-18,21; 9:32; Лука 9:45; 18:34; Йоан 12:16).

Четвъртото ниво също е спорно. То касае централната истина от притчата. Повечето съвременни тълкуватели (оправдано) реагират на алегоричното тълкуване на притчите. Алегорията превръща отделните детайли в подробна и обстойна система за научаване на истината. Този метод на тълкуване не е фокусиран върху контекста, литературната обстановка или намерението на автора, но ни запознава с мисленето на тълкувателя, а не със смисъла на текста.

Трябва да признаем обаче, че притчите тълкувани от Исус са в голяма степен алегорични или поне типологични. Исус използва детайлите, за да покаже истината (сеячът, Матей 13 гл.; Марк 4 гл.; Лука 8 гл. и неверните наемници, Матей 21 гл.; Марк 12 гл., Лука 20 гл.).

Някои от другите притчи също имат по няколко различни основни истини. Добър пример е притчата за Блудния син (Лука 15:11-32). За пълното значение (тълкуване) на притчата са важни не само любовта на Бащата и непослушанието на малкия син, но така също и отношението на по-големия син.

Полезен цитат от книгата, *Linguistics and Biblical Interpretation* by Peter Cotterell и Max Turner:

„Adulf Julicher повече от всеки друг насърчава новозаветните учени в категоричните им опити да проумеят ролята на притчите в Исусовото учение. Радикалното алегоризиране на притчите е оставено и започва да се търси ключ, който да проникне в установяване на истинското им значение. Но както става ясно от друг автор, Джеремаяс, ‘Усилията му да лиши притчите от фантастичните и случайни интерпретации на всеки детайл, го карат да изпадне във фатална грешка.’

Грешката се състои в това, че според него притчата не само отразява една-единствена идея, но и че тази идея трябва да бъде възможно най-обща” (p. 308).

Друг полезен цитат от *The Hermeneutical Spiral* на Grant Osborne:

„Според мен има много индикации, че притчите всъщност са алегорични и значението се определя от намерението на автора. Всъщност, Блумберг твърди (1990), че в притчите има толкова много истини, колкото и герои, и историите са алегорични. Макар и да звучи пресилено, това твърдение е по-близо до истината от подхода, според който истината е само една-единствена.” (p. 240).

Трябва ли притчите да бъдат използвани за преподаване на доктринални истини или да илюстрират такива? Повечето тълкуватели са повлияни от злоупотребата с алегоричния метод при тълкуване на притчи, което им позволява да ги използват за въвеждане на доктрини, които нямат връзка с оригиналното намерение на Исус, нито на евангелските автори. Исус и авторите на евангелието са били под вдъхновението на Духа, за разлика от съвременните тълкуватели.

Колкото и зле да са използвани притчите, те все още служат като средства за илюстриране на истината, доктриналната истина. Ето и мнението на Бърнард Рам по въпроса:

„Притчите отразяват библейските доктрини и е неуместно да се твърди, че въобще не трябва да се използват в доктринални изследвания...ние трябва да сверяваме резултатите си с ясното учение на нашия Господ в светлината на целия Нов Завет. Прилагани внимателно, притчите могат да илюстрират библейски доктрини, да хвърлят светлина върху християнски преживявания и да преподават практични уроци.” *Protestant Biblical Interpretation*” (p. 285).

В заключение нека представя три цитата с предупреждения относно тълкуването на притчите:

6. Цитат от *How to Read the Bible For All Its Worth* от Gordon Fee и Doug Stuart:

„Притчите са били жертва на неправилно тълкуване от страна на църквата и са на второ място в това отношение, след книгата Откровение.” (p. 135).

7. Цитат от *Understanding and Applying the Bible* от J. Robertson McQuilkin,

„Притчите са източник на неизказани благословения в просветляване на Божия народ относно духовните истини. В същото време, притчите са били източник на огромно объркване, както в доктринално отношение, така и по отношение на църковната практика.” (p. 164).

8. Цитат от *The Hermeneutical Spiral* by Grant Osborne,

„Притчите са сред най-коментирани и при все това най-погрешно разбираемите части от Писанията...сред най-динамичните и въпреки това, най-трудно разбираемите библейски жанрове. Притчата има огромен потенциал за комуникация, тъй като представлява сравнение или история, базирана на случки от ежедневието. Тази история, обаче, може да има много значения и съвременният читател е също толкова затруднен да разкрие истинското значение, колкото и оригиналната аудитория.” (p. 235).

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 4:1-9

1 И пак започна да поучава край езерото. И при Него се събра едно твърде голямо множество, така че Той се качи в един кораб и седеше на езерото, а цялото множество беше на сушата край езерото. 2 И ги поучаваше много с притчи и им казваше в поучението Си: 3 Слушайте! Ето, сеячът излезе да сее. 4 И когато сееше, някои зърна паднаха край пътя; и птиците дойдоха и ги изкълваха. 5 Други паднаха на каменисто място, където нямаше много пръст; и скоро поникнаха, защото нямаше дълбока почва, 6 а когато изгря слънцето, прегоряха и понеже нямаха корен, изсъхнаха. 7 А други паднаха между тръни; и тръните пораснаха и ги задушиха, и не дадоха плод. 8 А други паднаха на добра земя; и дадоха плод, който растеше и се умножаваше, и принесоха – кое тридесет, кое шестдесет, а кое сто. 9 И каза: Който има уши да слуша, нека слуша.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 4:1-9

¹He began to teach again by the sea. And such a very large crowd gathered to Him that He got into a boat in the sea and sat down; and the whole crowd was by the sea on the land. ²And He was teaching them many things in parables, and was saying to them in His teaching, ³“Listen to this! Behold, the sower went out to sow; ⁴as he was sowing, some seed fell beside the road, and the birds came and ate it up. ⁵Other seed fell on the rocky ground where it did not have much soil; and immediately it sprang up because it had no depth of soil. ⁶And after the sun had risen, it was scorched; and because it had no root, it withered away. ⁷Other seed fell among the thorns, and the thorns came up and choked it, and it yielded no crop. ⁸Other seeds fell into the good soil, and as they grew up and increased, they yielded a crop and produced thirty, sixty, and a hundredfold.” ⁹And He was saying, „He who has ears to hear, let him hear.”

4:1 „Той започна да поучава край езерото” Това не е нещо ново (вж. 2:113; 3:7), но след като синагогата става все по-недостъпна за Него, Исус продължава да поучава на открито. Той иска обикновените хора да имат достъп до Него и учението Му.

□ **„събра се едно твърде голямо множество”** Множеството е огромно, но според притчата само малцина откликват на призива. Присъствието на огромна тълпа е често срещан елемент в Марк (вж. 2:13; 3:9; 4:1,36; 5:31; 7:33; 8:1,2; 9:14,17; 14:43; 15:8).

□ **„един кораб”** Гръцката дума описва платноходен кораб. В 3:9 Исус моли за лодка, в която да застане в случай, че тълпата започне да го притиска. Впоследствие, корабът се превръща в платформа за проповядване. Всеки болен иска да се докосне до Исус. Това сигурно предизвиква голямо напрежение.

□ **„седеше”** Човек се чуди дали Исусовата позиция – седнал (може да проповядва изправен) отразява обичайния модел (т.е. равините поучават седнали) или се определя от факта, че корабът се клати.

□ **„на сушата”** Исус вероятно използва естествения шум на водата, за да подсили звука, докато говори на огромната тълпа.

4:2 „Той ги поучаваше” Глаголът е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което означава, че Исус поучава отново и отново (т.е. „много неща”).

□ **„притчи”** Виж Специалното понятие: Тълкуване на притчите към увода на глава 4.

4:3 „Слушайте” Глаголът е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Помнете, притчите са представяни в устна форма. Равините първо поучават, след това обобщават и накрая илюстрират. Исус следва този модел (вж. William L. Blevins' *Birth of a New Testament*, pp. 1-13).

□ **„сеяч”** Тази гледка е добре позната в Галилея. Притчата е особено нагледна предвид факта, че тези фермери изорават земята навсякъде около селото. Правят бразди покрай пътя, заобикалят бурените и пр. След това

засяват на ръка цялото поле. Исус използва тази обща практика, за да илюстрира човешката възприемчивост и продуктивност (четири вида почви).

4:4 „покрай пътя” Изразът описва пътя, по който се движат хората покрай полето. Когато полето бъде разорано, браздите бързо се заличават, но лесно могат да бъдат използвани.

4:5 „камениста почва” изразът говори за каменната основа, скрита под няколко сантиметра пръст, а не просто камъни, разпръснати из почвата. Плитката почва не е очевидна за сеяча.

4:7 „сред тръните” Става дума за трънливи места, които също не са видни за сеяча в процеса на сеене, а се проявяват по-късно.

4:8 „и дадох плод, който растеше и се умножаваше, и принесоха – кое тридесет, кое шестдесет, а кое сто” различните видове почва и различното място дават различен плод. Има няколко варианта на гръцки ръкописи с различна употреба на ПРЕДЛОГА *en*. Това обаче не променя значението на текста. Вероятно и в трите случая предлогът е *en*, което е под влияние на арамейския.

4:9, 23 „Който има уши да слуша, нека слуша” Това е семитски идиом. Показва нуждата от внимателно обмисляне и лично приложение на чулото (вж. Мат. 11:15; 13:9,43; Лука 8:8; 14:35; Откр. 2:7,11,17,29; 3:6,13,22; 13:9). Изразът очевидно отразява еврейската молитва, известна като *Shema* (вж. Втор. 6:4), което означава „да слушаш така, че да изпълниш.” Слушането трябва да премине в действие (вж. Яков 2:14-26).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 4:10-12

10 И когато остана сам, онези, които бяха около Него с дванадесетте, Го попитаха за притчите. 11 И Той им каза: На вас е дадено да познаете тайната на Божието царство; а на онези, външните, всичко се дава в притчи; 12 така че „гледащи да гледат, а да не виждат; и слушащи да слушат, а да не разбират; да не би да се обърнат и да им се прости (грехът)”.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 4:10-12

¹⁰As soon as He was alone, His followers, along with the twelve, *began* asking Him *about* the parables. ¹¹And He was saying to them, „To you has been given the mystery of the kingdom of God, but those who are outside get everything in parables, ¹²so that WHILE SEEING, THEY MAY SEE AND NOT PERCEIVE, AND WHILE HEARING, THEY MAY HEAR AND NOT UNDERSTAND, OTHERWISE THEY MIGHT RETURN AND BE FORGIVEN.”

4:10 „И когато остана сам” Това означава, насаме с учениците. Те очевидно се притесняват да задават въпроси пред всички. Явно не разбират значението на притчата.

4:11 „На вас е дадено” Глаголът е в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Ние сме отговорни настойници на духовните истини, които са ни поверени. „на когото много е дадено, много ще се изисква” (вж. Лука 12:48).

Това лично поучение, което изглежда е често явление, може да обясни разликите между Синоптичните евангелия и евангелието от Йоан. В Йоан Исус говори по различен начин. Възможно е притчите, които са толкова типични за синоптичните евангелия, да са разказвани пред множествата, а стилът да е съвсем различен (твърденията „Аз СЪМ”), когато Исус общува насаме с учениците, което е описано в евангелието от Йоан.

Възможно е специалното обучение на Дванадесетте да има специална роля в ранната църква, за да подчертае авторитета на Апостолите. Те и единствено те знаят „истинското” значение на Исусовите думи. Цялото откровение идва посредством тези избрани и вдъхновени ученици.

□ „тайната” Това е гръцкото понятие *must_ rion*. Използва се в НЗ в няколко различни смисъла. В този контекст се касае за истина, която е скрита за тълпата и за религиозните водачи (вж. Исаия 6:9-10).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ТАЙНОТО В НОВИЯ ЗАВЕТ

- A. В Синоптичните евангелия думата „тайна” е използвана за духовните прозрения, скрити в притчите на Исус.
 - 1. Марк 4:11
 - 2. Матей 13:11
 - 3. Лука 8:10
- B. Павел използва понятието по няколко различни начина.
 - 1. Частично закоравяване на Израил, за да бъдат включени езичниците. Това приобщаване на езичниците трябва да служи като механизъм за евреите, да приемат Исус като Месията (Помазаника) (вж. Римл. 11:25-32).
 - 2. Евангелието, изявено на народите, според което всички са включени в Христос и чрез Него (вж. Римл. 16:25-27; Кол. 2:2).
 - 3. Новите тела на вярващите при Второто идване на Христос (вж. I Кор. 15:5-57; I Сол. 4:13-18).
 - 4. Обединяването на всички неща в Христос (вж. Ефес. 1:8-11).
 - 5. Езичниците и евреите са сънаследници (вж. Ефес. 2:11-3:13).
 - 6. Близката връзка между Христос и Църквата, описана с понятия от брака (вж. Ефес. 5:22-33).
 - 7. Езичниците включени в заветния народ и изпълнени с Духа на Христос, така че да произведат христоводна зрялост, тоест да възстановят изгубения Божия образ в човека (вж. Битие 1:26-27; 5:1; 6:5,11-13; 8:21; 9:6; Кол. 1:26-28).
 - 8. Антихристът, който ще се открие в последното време (вж. II Сол. 2:1-11).
 - 9. В I Тим. 3:16 намираме химна на ранната църква за тайната на благовестието.
- C. в Откровението на Йоан думата е използвана, за да обозначи апокалиптичните символи, които апостолът споменава.
 - 1. 1:20
 - 2. 10:7
 - 3. 17:5,6
- D. Това са истини, които хората не могат да разкрият; те трябва да бъдат разкрити от Бога. Тези прозрения са съществени за правилното разбиране на вечния Божия план за изкупление на всички хора (вж. Битие 3:15).

□ „Божие царство” Виж бележката към 1:15.

□ „а на онези, външните” За да проумеем духовната истина са нужни Светият Дух и лична проникателност. Онези, които отхвърлят Духа, вършат грях, съгласно казаното в 3:29. Притчите имат двойната цел да скрият истината (вж. Мат. 11:25-27) и после ясно да я разкрият (вж. Лука 10:29 и притчата, която следва). Ключът е в сърцето на слушателя.

4:12 Този цитат е от арамейския *Таргум* на Исаия 6:9. Матеевият паралел на Септуагинта цитира както Исаия 6:9, така и 10 ст. Проповядването на Исаия е отхвърлено по подобен начин от твърдоглавите евреи, към които той се обръща в осми век преди Христос. В този цитат преобладават ПОДЧИННИТЕ ГЛАГОЛИ, което говори за волева случайност от страна на слушателите.

Независимо че Марк пише до езичници, вероятно римляните, той често прави алюзии към старозаветни текстове (вж. 1:2-3; 2:25-26; 4:12; 10:6-8,19; 12:26,29-31,36).

□ „да не би да се обърнат” Това е старозаветното (*shub*, BDB 996) понятие за покаяние.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 4:13-20

13 И им каза: Не разбирате ли тази притча? А как ще разберете всичките притчи? 14 Сеячът сея словото. 15 А онези край пътя, където се сея словото, са тези, които чуват, но Сатана веднага идва и грабва посятото в тях слово. 16 Също и посятото на каменистите места са тези, които, като чуят словото, веднага с радост го приемат; 17 нямат обаче корен в себе си, а са кратковременни; после, когато настане напаст или гонение заради словото, веднага отпадат. 18 Посятото между тръните са други. Те са онези, които са слушали словото, 19 но светските грижи, примамката на богатството и пожеланията за други работи, като влязат, заглушават словото и то става безплодно. 20 А посятото на добра земя са тези, които слушат словото, приемат го и дават плод – тридесет, шестдесет и стократно.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 4:13-20

¹³And He said to them, „Do you not understand this parable? How will you understand all the parables? ¹⁴The sower sows the word. ¹⁵These are the ones who are beside the road where the word is sown; and when they hear, immediately Satan comes and takes away the word which has been sown in them. ¹⁶In a similar way these are the ones on whom seed was sown on the rocky *places*, who, when they hear the word, immediately receive it with joy; ¹⁷and they have no *firm* root in themselves, but are *only* temporary; then, when affliction or persecution arises because of the word, immediately they fall away. ¹⁸And others are the ones on whom seed was sown among the thorns; these are the ones who have heard the word, ¹⁹but the worries of the world, and the deceitfulness of riches, and the desires for other things enter in and choke the word, and it becomes unfruitful. ²⁰And those are the ones on whom seed was sown on the good soil; and they hear the word and accept it and bear fruit, thirty, sixty, and a hundredfold.”

4:13 „Не разбирате ли тази притча? А как ще разберете всичките притчи?” Това изречение се намира единствено в Марк, но показва, че Исус очаква от учениците да разбират. Семейството Му не Го разбира, тълпите не Го разбират, религиозните водачи не го разбират, и дори учениците Му не проумяват казаното от Него, ако няма специално внимание и пояснение.

Притчата е загадка за другите. Ето няколко ключови принципа за тълкуване на притчи:

1. Обърнете внимание на историческия и литературен контекст
2. Определете централната истина
3. Не се вглъбявайте в детайлите
4. Проверете паралелните пасаж в другите евангелия
5. Търсете неочакван обрат или изненадващо твърдение, което означава призив за действие, на основание на етиката на Царството

4:14 Семето означава прогласяване на благовестието. В паралелния пасаж от Матей е наречено (вж. 13:19) „словото на Царството.”

4:15 „Сатана” Този крадец на истината е изобразен много ясно във II Кор. 4:4. В паралелния пасаж от Матей (вж. Мат. 13:19) е добавено, че „те не го разбират”, затова Сатана го отнема от ума им и сърцата им, за да не размишляват повече върху него. Виж Специалното понятие към 1:13.

□ **„отнема”** Тази гръцка дума *air_* може да означава (1) да унищожи (вж. Йоан 11:48) или (2) да отнеме човешки живот (вж. Лука 23:18; Деяния 12:19); без словото, няма живот!

4:16 „като чуят словото, веднага с радост го приемат” първоначалното приемане на истината не е единственият критерий (вж. ст. 17 и 19). Библейската вяра не е основана на емоционално решение от миналото, но на изграждаща се връзка. Спасението не е застраховка срещу пожар или билет за небето, но възстановяване на „Божия образ”, което дава възможност за близко, всекидневно общение с Бога. Едно радостно поклъване не може да измести растящо взаимоотношение, което принася плод (вж. стих 20).

4:17 „нямат обаче корен в себе си” Този израз е паралелен на Йоановата употреба на вяра в 8:30 и сл.ст.

□ „когато настане напаст или гонение” устояването е доказателство за истинска вяра.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: НУЖДАТА ДА УСТОЯВАМЕ

Библейските доктрини, касаещи християнската вяра са трудни за обяснение, защото са представени с типични източни понятия под формата на диалектични двойки. Те изглеждат контрастни, но и двете са библейски. Западните християни имат тенденцията да приемат едната истина и да игнорират или подценяват противоположната. Нека да го илюстрирам.

- A. Дали спасението е единично решение да се доверим на Христос или е доживотно посвещение на ученичество?
- B. Дали спасението е избор по благодат от един суверенен Бог или се свежда до човешкия отклик на божествената покана с покаяние и вяра?
- C. Дали веднъж придобито спасението не може да се изгуби или има нужда от постоянно усърдие?

Темата за устояването е предмет на непрекъснати коментари в хода на църковната история. Проблемът започва с наглед конфликтни пасажи от Новия Завет:

- A. текстове относно сигурността в спасението
 - 1. изявления на Исус (Йоан 6:37; 10:28-29)
 - 2. изявление на Павел (Римл. 8:35-39; Ефес. 1:13; 2:5,8-9; Фил. 1:6; 2:13; II Сол. 3:3; II Тим. 1:12; 4:18)
 - 3. изявления на Петър (I Петър 1:4-5)
- B. текстове относно нуждата от устояване (постоянство)
 - 1. изявления на Исус (Мат. 10:22; 13:1-9,24-30; 24:13; Марк 13:13; Йоан 8:31; 15:4-10; Откр. 2:7,17,20; 3:5,12,21)
 - 2. изявления на Павел (Римл. 11:22; I Кор. 15:2; II Кор. 13:5; Гал. 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Фил. 2:12; 3:18-20; Кол. 1:23)
 - 3. изявления на автора на Евреите (2:1; 3:6,14; 4:14; 6:11)
 - 4. изявления на Йоан (I Йоан 2:6; II Йоан 9)
 - 5. изявление на Бог Отец (Откр. 21:7)

Библейското спасение зависи от любовта, милостта и благодатта на суверенния Триединен Бог. Нито един човек може да бъде спасен без инициативата на Духа (вж. Йоан 6:44,65). Бог действа пръв и постановява модела, но изисква от хората да откликнат с покаяние и вяра, както в началото, така и постоянно. Бог работи с човека в контекста на заветните взаимоотношения. Има привилегии и отговорности!

Спасението се предлага на всички човещи. Исусовата смърт е по причина на греха на падналото човечество. Бог промисля начин и иска всички, направени по Неговия образ да откликнат на Неговата любов и промисъл, показани в Христос.

Ако искате да прочетете повече по темата от некалвинистична перспектива, вижте

- 1. Dale Moody, *The Word of Truth*, Eerdmans, 1981 (pp. 348-365)
- 2. Howard Marshall, *Kept by the Power of God*, Bethany Fellowship, 1969
- 3. Robert Shank, *Life in the Son*, Westcott, 1961

В тази област Библията адресира два различни проблема: (1) сигурността в спасението, използвана като разрешение да живеем безплоден и себичен живот и (2) нужда от насърчение за онези, които страдат с проблеми в служението или поради лични грехове. Проблемът е там, че неправилните групи от хора подхождат към неправилните текстове и изграждат богословски системи върху ограничени библейски пасажи. Някои християни отчаяно се нуждаят от послание за увереност, докато други имат нужда от остро предупреждение! Към коя група принадлежите вие?

□ „поради словото” Обърнете внимание, че гонението е свързано с благовестието (вж. Мат. 5:10-12; I Петър 2:11-12,21; 3:14-17; 4:12-16). Божият Син, Божието Слово и Божият народ са мишени в този грешен свят.

4:18 Третият вид почва се отнася до онези, които слушат словото, но външни проблеми (вж. стих 19) го карат (семето-словото) да умре. Забележете ялната разлика между покълване и принасяне на плод! Доброто начало не означава победа в състезанието, трябва да финиширате добре (вж. Йоан 15; Евр. 11).

4:19 „светските грижи, примамката на богатството” Тези изрази описват изкушенията в този грешен свят (или епоха).

4:20 „тридесет, шестдесет и стократно” Количеството не е толкова важно, по-важно е да има плод!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 4:21-25

21 И им каза: Затова ли се донася светилото – за да го сложат под шиника или под леглото? Не е ли за това – да го поставят на светилника? 22 Защото няма нищо тайно, което да не стане явно, нито е било скрито нещо, освен за да излезе наяве. 23 Ако има някой уши да слуша, нека слуша. 24 Каза им също: Внимавайте в това, което слушате. С каквато мярка мерите, с такава ще ви се отмери и ще ви се прибави. 25 Защото, който има, на него ще се даде, а който няма, от него ще се отнеме и това, което има.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 4:21-25

²¹And He was saying to them, „A lamp is not brought to be put under a basket, is it, or under a bed? Is it not brought to be put on the lampstand? ²²For nothing is hidden, except to be revealed; nor has *anything* been secret, but that it would come to light. ²³If anyone has ears to hear, let him hear.” ²⁴And He was saying to them, „Take care what you listen to. By your standard of measure it will be measured to you; and more will be given you besides. ²⁵For whoever has, to him *more* shall be given; and whoever does not have, even what he has shall be taken away from him.”

4:21 „светило” Първите два въпроса от стих 21 предполагат негативен отговор. Светлината е предназначена да осветява. Вярата трябва да носи плод. Този параграф пояснява защо мнозина не разбират Исусовите притчи. Притчите имат за цел да влеят светлина, но злите човешки сърца и мотиви (не Бог) блокират светлината. Бог иска да комуникира (вж. стих 22).

В светлината на непосредствения контекст Исус сигурно говори за бъдещото прокламиране на пълното благовестие след Неговото възкресение и възнесение. Повтарящата се тема за Месианската тайна на Марк, разкриването на истината посредством притчи, и липсата на разбиране от страна на учениците, предполага, че въпросът трябва да се тълкува в някакъв бъдещ контекст (след Петдесетница).

□ **„шиника”** Това е съд, който събира няколко килограма сухо вещество. Понятието е латинско и вероятно потвърждава, че евангелието на Марк е писано до Римляните.

□ **„леглото”** Буквално думата е „сламеник”. Използва се не само за спане (вж. 7:30), но и като възглавница, когато човек яде в полегло положение.

□ **„светилника”** Това може да се отнася до няколкото различни начина за поставяне на светилата, с цел да се постигне най-добро осветление: (1) ниша в стената; (2) халка на стената; (3) или някакъв вид поставка.

4:23 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД. Исус предполага, че някои (в крайна сметка) ще разберат Неговата личност, мисия и обещания.

4:24-25 Това представлява един духовен принцип. Евангелското послание се разпространява; ключът за растежа се крие в типа почва, в която пада семето. От съществено значение е как човек откликва на духовната истина. Това не касае само първоначалната реакция, но и по-нататъшното отношение. Повърхностната, емоционална реакция ще бъде отхвърлена.

4:24 „Внимавайте в това, което слушате” Този израз касае личното приемане или отхвърляне на Исус. Равините вярват, че умът на човека е като разорана градина, готова за засяване. Онова, което очите виждат и ушите чуват (вж. ст. 9,23) пуска корени. Ние се превръщаме в онова, за което постоянно мислим и фокусираме, в онова, което е наш приоритет!

□ „с каквато мярка мерите, с такава ще ви се отмери” Този стих няма нищо общо с материалното даване, но с духовното прозрение. Тази истина е отразена и в Мат. 5:7; 6:14-15; 18:21-35; Марк 11:25; Лука 6:36-37; Яков 2:13; 5:9. Не се касае за дела на правда, но за истината, че постъпките на човека разкриват онова, което е в сърцето му.

4:25 Когато се касае за благовестието, то продължава да дава на онези, които са откликнали на него, но онези, които са го отхвърлили, не получават нищо! Исус използва една парадоксална притча (вж. 4:22,25;6:4; 8:35; 10:43-44). Това е типично за учителите от Близкия Изток.

Този пасаж е в СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, предполага че, че активният фактор е Бог. Той е неспоменатият подлог в изречението.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 4:26-29

26 И каза: Божието царство е както когато човек хвърли семе в земята; 27 и спи, и става нощ и ден; а как никне и расте семето, той не знае. 28 Защото земята сама си произвежда: първо стрък, после клас, а след това – пълно зърно в класа. 29 А когато узрее плодът, начаса изпраща сърп, защото е настанала жетва.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 4:26-29

²⁶And He was saying, „The kingdom of God is like a man who casts seed upon the soil; ²⁷and he goes to bed at night and gets up by day, and the seed sprouts and grows – how, he himself does not know. ²⁸The soil produces crops by itself; first the blade, then the head, then the mature grain in the head. ²⁹But when the crop permits, he immediately puts in the sickle, because the harvest has come.”

4:26 „семе” Тази притча е уникална за Марк. Благодарение на стих 14, знаем, че семето е евангелското послание. Растежът е в резултат на добро семе и добра почва. Това са двата аспекта на завета – божественият и човешкият.

4:27-29 Тези стихове вероятно отразяват спасението като процес (вж. I Кор. 1:18; 15:2; II Кор. 2:15; II Петър 3:18). Тази притча описва тайнствения и удивителен растеж на вярата в живота на грешните деца на Адам! Целта е принасяне на плод!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ГРЪЦКИТЕ ГЛАГОЛНИ ВРЕМЕНА ЗА СПАСЕНИЕТО

Спасението не е продукт, а взаимоотношение. То не завършва в момента, когато човек се доверява на Христос; това е само началото! Спасението не е застраховка срещу пожар, нито е билет за небето, но представлява живот на растящо уподобяване с Христос. В Америка има поговорка, която казва, че колкото по-дълго една семейна двойка живеят заедно, толкова повече заприличват един на друг. Това е целта на спасението!

СПАСЕНИЕТО КАТО ЗАВЪРШЕНО ДЕЛО (минало свършено време)

- Деяния 15:11
- Римляни 8:24
- II Тимотей 1:9
- Тит 3:5
- Римляни 13:11 (комбиниращи МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ с ориентация за в БЪДЕЩЕ)

СПАСЕНИЕТО КАТО НАСТОЯЩА РЕАЛНОСТ (перфектно време)

- Ефесяни 2:5,8

СПАСЕНИЕТО КАТО ПРОДЪЛЖИТЕЛЕН ПРОЦЕС (сегашно време)

- I Коринтяни 1:18; 15:2
- II Коринтяни 2:15
- I Петър 3:21

СПАСЕНИЕТО КАТО ЗАВЪРШЕНО ДЕЙСТВИЕ В БЪДЕЩЕ (БЪДЕЩЕ КАТО ВРЕМЕ ИЛИ КОНТЕКСТ)

- Римляни 5:9,10; 10:9,13
- I Коринтяни 3:15; 5:5
- Филипяни 1:28;
- I Солунци 5:8-9
- Евреи 1:14; 9:28
- I Петър 1:5,9

Следователно, спасението започва с първоначално решение на вяра (вж. Йоан 1:12; 3:16; Римл. 10:9-13), но то трябва да се прояви в един живот на вяра (вж. Римл. 8:29; Гал. 3:19; Ефес. 1:4; 2:10), а един ден ще бъде изцяло завършено (вж. I Йоан 3:2). Този последен етап се нарича прославяне. Той може да бъде илюстриран като

1. първоначално прославяне - оправдание (спасение от наказанието за греха)
2. прогресивно спасение - освещение (спасение от силата на греха)
3. окончателно спасение - прославяне (спасение от присъствието на греха)

4:29 „изпраща сърп” Това е метафора за жетвата, в края на времето. Става дума за съдния ден (вж. Йоан 3:13; Мат. 3:12; 13:30).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 4:30-32

30 Каза още: С какво да сравним Божието царство или с каква притча да го представим? 31 То прилича на синапено зърно, което, когато се посее в земята, е по-малко от всичките семена, които са на земята. 32 Но когато се посее, расте и става по-голямо от всички стръкове, и пуска големи клони, така че небесните птици могат да се подслонят под сянката му.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 4:30-32

³⁰And He said, „How shall we picture the kingdom of God, or by what parable shall we present it? ³¹*It is like a mustard seed, which, when sown upon the soil, though it is smaller than all the seeds that are upon the soil, ³²yet when it is sown, it grows up and becomes larger than all the garden plants and forms large branches; so that THE BIRDS OF THE AIR CAN NEST UNDER ITS SHADE.*”

4:30 Това е паралел на Мат. 13:31-32.

4:31 „синапено семе” Равините казват, че това е най-малкото семе. Въпреки това, дървото израства до почти четири метра височина. Тази притча е паралелна на по-горната. Духовният растеж може да започне с нещо малко, но резултатите са огромни! Както семето на евангелието израства в сърцето на отделната личност по подобие на Христос, така и Божието царство расте и става универсално (вж. Мат. 13:33).

4:32 Краят на този стих може би е алюзия към огромните дървета, описани в старозаветните текстове на Езек. 17:22-24 и Дан. 4:11-12, които представляват Царството.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 4:33-34

33 И с много такива притчи им говореше словото, както можеше да слушат. 34 А без притча не им говореше, но насаме обясняваше всичко на Своите ученици.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 4:33-34

³³With many such parables He was speaking the word to them, so far as they were able to hear it; ³⁴and He did not speak to them without a parable; but He was explaining everything privately to His own disciples.

4:33 „С много такива притчи им говореше словото” Само малка част от Исусовите устни поучения достигат до нас в писмен вид (вж. Йоан 21:25). Всички искаме да знаем повече за Неговите слова и дела (вж. Йоан 20:30), но трябва да сме наясно, че разполагаме с всичко нужно, за да познаваме Бога, греха, живота, смъртта и пр. (вж. Йоан 20:31). Трябва да действат според онова, с което разполагаме. Тези два стиха са паралелни на Мат. 13:33-35.

□ **„както можеха да слушат”** Това касае тяхната духовна възприемчивост (вж. ст. 9,23). Днес вярващите имат привилегиата на живеещия в тях Свети Дух, който им помага да разберат Исусовите думи.

4:34 Това отразява предишните твърдения от 4:10-12 и 13.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 4:35-41

35 И в същия ден, когато се свечери, Исус им каза: Да минем на отвъдната страна. 36 И като разпуснаха множеството, Го взеха със себе си в кораба, както беше; и имаше и други кораби с Него. 37 И се надигна голяма ветрена буря; и вълните се нахвърляха върху кораба, така че корабът вече се пълнеше с вода. 38 А Той беше на задната част, заспал на възглавница. И те Го събудиха и Му казаха: Учителю! Нима не Те е грижа, че загиваме? 39 А Той, като се събуди, смъмри вятъра и каза на езерото: Мълчи! Утихни! И вятърът престана и настана голяма тишина. 40 И Той им каза: Защо сте страхливи? Още ли нямате вяра? 41 И голям страх ги обзе; и те си казаха един на друг: Кой ли е Този, че и вятърът и езерото Му се покоряват?

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 4:35-41

³⁵On that day, when evening came, He said to them, „Let us go over to the other side.” ³⁶Leaving the crowd, they took Him along with them in the boat, just as He was; and other boats were with Him. ³⁷And there arose a fierce gale of wind, and the waves were breaking over the boat so much that the boat was already filling up. ³⁸Jesus Himself was in the stern, asleep on the cushion; and they woke Him and said to Him, „Teacher, do You not care that we are perishing?” ³⁹And He got up and rebuked the wind and said to the sea, „Hush, be still.” And the wind died down and it became perfectly calm. ⁴⁰And He said to them, „Why are you afraid? How is it that you have no faith?” ⁴¹They became very much afraid and said to one another, „Who then is this, that even the wind and the sea obey Him?”

4:35-41 Този пасаж слага началото на поредица от чудеса, 4:35-8:26. Исус потвърждава Своето послание като изявява силата Си. Това конкретно събитие е паралелно на Мат. 8:18,23-27 и Лука 8:22-25.

4:36 Този стих има няколко странни елемента, които не се срещат в паралелните пасажи.

1. Какво означава изразът „както беше”? В превода на TEV изразът е „учениците влязоха в лодката, в която Исус вече седеше.” Изглежда това е най-добрият вариант.
2. Какво означава изразът „с Него имаше и други лодки”? Дали апостолската група е разположена в няколко лодки или други лодки наоколо също са попаднали в бурята?

Очевидно се касае за подробности на очевидците (Петър), но не е сигурно каква е тяхната цел и приложение.

4:37 „И се надигна голяма ветрена буря” Внезапните ветрени бури са често явление около Галилейското море, заради околните хълмове и факта, че е разположено под морското равнище. Това трябва да е била много сериозна буря, защото дори и опитните рибари, намиращи се в групата, са уплашени.

4:38 Това събитие очевидно е използвано, за да опише спокойствието на Исус и страхът на учениците от постигналите ги обстоятелства. Въпросът относно грижата на Исус е универсален. Ако Бог ни обича и е всемогъщ, защо вярващите преминават през опасни житейски изпитания?

□ „погубване” Вж. Специално понятие: **ПОГУБВАНЕ** (*Apollumi*) към 3:6.

4:39 Този стих мощно демонстрира властта и силата на Исус – дори неодоушевените природни сили Му се покоряват.

□ „**Мълчи, утихни!**” Глаголът е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, следван от глагол в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Исус, който е в основата на сътворението (вж. Йоан 1:3,10; I Кор. 8:6; Кол. 1:16; Евр. 1:2), имаше и има власт над него (вж. Пс. 33:7; 65:2; 147:18).

4:40 Това е добър въпрос за всички вярващи във всяка ситуация. Исус поучава учениците си със слово и на дело.

4:41 Този въпрос ясно показва богословската незрялост на Апостолите. В контекста е налице контраст на няколко вида неверие: (1) от страна на Исусовото семейство; (2) на религиозните водачи; и (3) на учениците. Номера 1 и 3 демонстрират духовен растеж. Тяхното неверие е основано на невежество, докато това на номер 2 е целенасочено. Те получават знамение след знамение, истина след истина, но заради съществуващите предразсъдъци религиозните водачи не само отказват да вярват, но и приписват Исусовите учения и действия на силата на Сатана! Това е непростим грях!

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо тази притча (ст. 3-5) е толкова важна за тълкуването на всички останали?
2. Как в този пасаж е обяснена връзката между Божия суверенитет и човешката свободна воля?
3. Каква е централната истина в следните стихове:
 - a. ст. 21-23
 - b. ст. 24-25
 - c. ст. 28-29
 - d. ст. 30-32
4. Каква е основната истина във всички тези притчи? (Помнете контекста)
5. Споменете трите групи невярващи в този контекст.

МАРК 5 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Изцелението на обладания Герасинец	Демонично обладан човек – изцелен	Обладаният от демони Герасинец	Исус изцелява човек със зъл дух	Обладаният от демони Герасинец
5:1-10	5:1-20	5:1-13	5:1-5 5:6-8 5:9a 5:9b-10	5:1-20
5:11-20		5:14-20	5:11-13 5:14-16 5:17 5:18 5:19 5:20	
Дъщерята на Яир и жената, която се докосна до Исусовата дреха	Момиче бива върнато към живот и жена бива изцелена	Дъщерята на Яир бива възкресена	Дъщерята на Яир и жената, която докосна дрехата на Исус	Изцеляване на жената с кръвотечение- дъщерята на Яир – възкресена
5:21-24a	5:21-43	5:21-24a	5:21-23 5:24	5:21-24
5:24b-34		5:24b-34	5:25-28 5:29-30 5:31 5:32-34	5:25-34
5:35-43		5:35-43	5:35 5:36-39 5:40-41 5:42-43	5:35-43

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте

съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА от 5:1-43

Тази глава има за цел да опише един типичен ден от ежедневието на Исусовото служение. Неговата сила и власт са показани посредством

- A. Демонично обладаният гадаринец, паралелните стихове са в Мат. 8:28-34 и Лука 8:26-39
Стихове 1-20 (Показва Исусовата власт над духовната сфера)
- B. Дъщерята на Яир, паралелните стихове са в Мат. 9:18-19,23-26 и Лука 8:40-42,49-56
Стихове 21-24, 35-43 (Показва Исусовата власт над смъртта)
- C. Жена с кръвотечение, паралелните стихове са в Мат. 9:20-22 и Лука 8:43-48
Стихове 25-34 (Показва Исусовата власт над болестите)

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 5:1-13

1 И преминаха отвъд езерото, в гадаринската страна. 2 А като слезе от кораба, веднага Го срещна един човек с нечист дух, който излезе от гробищата. 3 Той имаше обиталище в гробищата и никой вече не можеше да го върже дори с верига, 4 защото много пъти го бяха връзвали с окови и с вериги, но той беше разкъсвал веригите и счупвал оковите; и никой нямаше сила да го укроти. 5 И всякога, нощем и денем, в гробищата и по баирите, той викаше и се посичаше с камъни. 6 Но когато видя Исус отдалеч, бързо отиде при Него и Му се поклони. 7 И изкрещя със силен глас и каза: Какво имам аз с Теб, Исусе, Сине на Всевишния Бог? Заклевам Те в Бога, недей ме мъчи! 8 Защото му казваше: Излез от човека, ти, нечисти душе. 9 И Исус го попита: Как ти е името? А той Му каза: Легион ми е името. Защото сме мнозина. 10 И много Му се молеше да не ги изпраца във от страната. 11 А там на бърдото пасеше голямо стадо свине. 12 И демоните Му се помолиха, казвайки: Прати ни в свинете, за да влезем в тях. 13 Исус им позволи. И нечистите духове излязоха и влязоха в свинете. Тогава стадото – на брой около две хиляди – се спусна по стръмнината в езерото и всички се издавиха в езерото.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 5:1-13

¹They came to the other side of the sea, into the country of the Gerasenes. ²When He got out of the boat, immediately a man from the tombs with an unclean spirit met Him, ³and he had his dwelling among the tombs. And no one was able to bind him anymore, even with a chain; ⁴because he had often been bound with shackles and chains, and the chains had been torn apart by him and the shackles broken in pieces, and no one was strong enough to subdue him. ⁵Constantly, night and day, he was screaming among the tombs and in the mountains, and gashing himself with stones. ⁶Seeing Jesus from a distance, he ran up and bowed down before Him; ⁷and shouting with a loud voice, he said, „What business do we have with each other, Jesus, Son of the Most High God? I implore You by God, do not torment me!”

⁸For He had been saying to him, „Come out of the man, you unclean spirit!” ⁹And He was asking him, „What is your name?” And he said to Him, „My name is Legion; for we are many.” ¹⁰And he *began* to implore Him earnestly not to send them out of the country. ¹¹Now there was a large herd of swine feeding nearby on the mountain. ¹²*The demons* implored Him, saying, „Send us into the swine so that we may enter them.” ¹³Jesus gave them permission. And coming out, the unclean spirits entered the swine; and the herd rushed down the steep bank into the sea, about two thousand of them; and they were drowned in the sea.

5:1 „Преминаха отвъд езерото” Вероятно още е нощ (вж. 4:35). Учениците трябва да гребат в лодката, защото Исус напълно е усмирил бурята.

□ **„в Гадаринската страна”** Това е североизточният ъгъл на Галилейското езеро, наречен Декаполис. Тази област е почти изцяло населена с езичници и е много елинистична. Синоптичните евангелия наричат мястото по различен начин : Гераса (MSS \aleph^* , B, D, и Лука 8:26), Гергеса (MSS \aleph^2 , L), Гергуста (MS W), или Гадара (MSS A, C, и Мат. 8:28). Това са имена на градове от споменатата област.

5:2 „А като слезе от кораба” Учениците вероятно чуват крясъците (v. 5) и с радост отстъпват място на Исус да слезе първи!

□ **„веднага”** Виж бележката към 1:10.

□ **„един човек”** В Мат. 8:28 и сл.ст. са споменати двама мъже. Матей споменава и двама слепци извън Ерихон (вж. Мат. 20:29; Марк 10:46; Лука 18:35). Това е характерно за евангелието от Матей. Марк и Лука са единопутни, че демонично обладаният е само един (вж. Лука 8:26 и сл.ст.). За подробен коментар, виж *Hard Sayings of the Bible* pp. 321-322.

— „с нечист дух, който излезе от гробищата” Това е очевидно описание на демонично обладан човек. Новият Завет не описва как е станало обладаването, нито разкрива подробно как трябва да се справят с тях. Изгонването на духове никъде не е споменато в списъците с духовни дарби: Вж. **Специалните понятия: ДЕМОНИЧНИЯТ СВЯТ и ЕКЗОРЦИЗМЪТ** към 1:25.

5:3 „имаше обиталище в гробищата” Те слизат на сушата в областта на местно гробище. Местните хора са прогонили обладания лунатик в това отдалечено място. То се е превърнало в негов дом.

□ **„никой вече не можеше да го върже”** Той има свръхестествена сила.

5:4 „много пъти го бяха връзвали с окови и с вериги” Глаголът е в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ИНФИНИТИВ. Очевидно хората от града са се опитвали да го вържат или оковат. За местните, той е добре познат проблем.

□ **„той беше разкъсвал оковите и счупвал веригите”** Това също показва неговата свръхестествена сила.

5:5 „той викаше... и се посичаше с камъни” Това поведение може да бъде свързано със самоунищожение или със старозаветните езически практики на поклонение (вж. III Царе 18:28). Подробната информация относно обичайното поведение на този човек трябва да е дошла от местните хора.

5:6 „отиде при Него и Му се поклони” Първото понятие говори за враждебност. Второто подсказва респект и признаване на Исусовото положение и власт (вж. стих 4b).

5:7 „И изкрещя със силен глас и каза: Какво имам аз с Теб, Исусе, Сине на Всевишния Бог?” Един от демоните се обръща към Исус. Те знаят кой е Той (вж. 1:23; Яков 2:19). Те дори се обръщат към Него с Месианската Му титла. В този случай, мотивът им е страх (за разлика от 1:23).

□ **„Заклевам Те в Бога”** Това е еврейски идиом, което означава „да се кълнеш в Бога.”

□ **„не ме мъчи”** В граматично отношение това или е МИНАЛО СВЪРШЕНО, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ за забрана или е МИНАЛО СВЪРШЕНО, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, с функцията на МИНАЛО СВЪРШЕНО, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което означава „никога не предприемай действие” (вж. Barbara и Timothy Friberg's *Analytical Greek New Testament*, стр. 120). Демонично обладаният знае, че осъждението предстои (вж. 1:23-24; Мат. 25:41; Откр. 12:9; 20:10). Паралелните пасажи от Мат. 8:29 и Лука 8:28 и 31 също говорят за есхатологичен съд. Тези демони очевидно не знаят за двете идвания на Месията. Дори „духовете” могат да страдат!

5:8,9 „защото му казваше” НЕСВЪРШЕНОТО ВРЕМЕ се използва основно по два начина: (1) повтарящо се действие в миналото или (2) начало на действие в миналото. В този контекст изглежда, че само #2 пасва. Ако, обаче, Исусовите думи към обладания не са записани в хронологичен ред, тогава и #1 може да пасва. Марк може би си служи с разговорен език в случая, тъй като същото глаголно време е използвано и в стих 10.

5:9 „Как ти е името” Този въпрос е еврейски идиом, който касае характеристиките на името.

□ **„Легион”** В Римската армия 6000 войници съставляват един Легион. Това е едно от многото латински понятия, използвани от Марк. Думата вероятно е метафора за огромния контрол, който духовете са имали над човека. Обаче, предвид казаното в стих 13, има вероятност думата да е използвана буквално, тъй като се споменава, че демоните причиняват смъртта на 2000 прасета.

5:10 „вн от страната” Това може да се отнася за (1) гробищата; (2) областта Декаполис; или (3) вероятно за бездната, за която се споменава в Лука 8:31. В паралелния пасаж от Матей е добавен изразът „преди определеното време” (вж. Мат. 8:29).

25:11 Стадото от свине показва, че областта е населена от езичници.

5:12 „Прати ни в свинете” Обърнете внимание, че демоните отправят молба към Исус. Текстът не казва защо Исус разрешава на демоните да отидат в свинете или защо те искат това. Вероятно обладаването на свинете от демоните е доказателство, че те са напуснали човека и той може да бъде насърчен, че е бил избавен (нагледно средство, както намазването на очите с кал). Демоните може би искат това, защото (1) предпочитат прасетата да отидат в бездната или (2) защото това действие ще накара жителите на града да помолят Исус да си тръгне. Демоните не правят услуги на Исус!

5:13 „всички се издавиха” Глаголът е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Свинете скачат от хълма една след друга !

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 5:14-20

14 А онези, които ги пасяха, побягнаха и известиха за това в града и по околността. И жителите дойдоха да видят какво е станало. 15 И като дойдоха при Исус, видяха обладания от демоните, в когото беше легионът, да седи облечен и разумен; и се уплашиха. 16 И онези, които бяха видели всичко, им разказаха за станалото с обладания от демоните и за свинете. 17 А те започнаха да Му се молят да си отиде от техните земи. 18 А като влизаше в кораба, този, който беше преди това обладан от демони, Му се молеше да бъде заедно с Него. 19 Той обаче не му разреши, а му каза: Иди си у дома при своите и им кажи какви неща ти стори Господ и как се

смили над теб. 20 И човекът тръгна и започна да разгласява в Декапол какви неща му стори Исус. И всички се чудеха.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 5:14-20

¹⁴Their herdsmen ran away and reported it in the city and in the country. And *the people* came to see what it was that had happened. ¹⁵They came to Jesus and observed the man who had been demon-possessed sitting down, clothed and in his right mind, the very man who had had the „legion“; and they became frightened. ¹⁶Those who had seen it described to them how it had happened to the demon-possessed man, and *all* about the swine. ¹⁷And they began to implore Him to leave their region. ¹⁸As He was getting into the boat, the man who had been demon-possessed was imploring Him that he might accompany Him. ¹⁹And He did not let him, but He said to him, „Go home to your people and report to them what great things the Lord has done for you, and *how* He had mercy on you.“ ²⁰And he went away and began to proclaim in Decapolis what great things Jesus had done for him; and everyone was amazed.

5:14 „И жителите дойдоха да видят какво е станало“ Любопитството и страхът мотивират местните хора да дойдат при Исус, дори през нощта.

5:15 „да седи“ Това е едно от многото определения, които описват новото състояние на човека – той е мирен и спокоен.

□ **„облечен“** Това подсказва, че обикновено е гол (вж. Лука 8:27).

□ **„и разумен“** Демоничното обладаване се изразява по много начини

1. Човек не може да говори (Марк 9:17,25; Мат. 9:32)
2. Не може да говори или вижда (Мат. 12:22)
3. епилепсия (Мат. 17:15,18)
4. голяма сила (Марк 5:3-4)
5. конвулсии (Марк 1:26; 9:20)
6. парализа (Деяния 8:17)

Не всички физически проблеми, обаче, имат демоничен произход. На много места в Евангелията болестта и обладаването от демон биват разграничавани (вж. Марк 1:32,34; 6:13; Мат. 4:24; 10:8; Лука 4:40-41; 9:1; 13:32).

5:17 „те започнаха да Му се молят да си отиде от техните земи“ Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, както и СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ИНФИНИТИВ. Това отхвърляне е една от причините демоните да искат да влязат в свинете! Местните хора искат Онзи, който усмири човека, който никой от тях не успя да усмири, да си тръгне. Колко са различни селяните, описани в Йоан 4глава. Очевидно икономическото им благосъстояние ги вълнува повече отколкото съдбата на този човек.

5:19 „Иди си у дома при своите“ Глаголът е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Исус казва на човека да си иде у дома. Исус знае, че присъствието на последовател – езичник ще отблъсне някои от юдеите. Оставайки в тази езическа област, освободеният човек се превръща в свидетел за Исус. Исус продължава да е загрижен за тези материалисти!

□ **„и им кажи“** Глаголът е в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Сподели с твоите хора какво Бог е направил за теб. Очевидно човекът се справя добре (вж. стих 20). Това показва Исусовата загриженост за езичниците.

5:20 „Декаполис“ Тази гръцка дума означава „десет града.“ Става дума за конфедерация от времето на Александър Велики. Тази област е на север от Перейя и на изток от Галилейското море. То е център на елинистичната култура.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 5:21-24

21 Когато Исус пак премина с кораба на отвъдната страна, при Него се събра голямо множество. И Той беше край езерото. 22 Тогава дойде един от началниците на синагогата на име Яир, който, като Го видя, падна пред краката Му 23 и много Му се молеше, казвайки: Малката ми дъщеря е на умирање. Моля Ти се да дойдеш и да положиш ръце на нея, за да оздравее и да живее. 24 И Той отиде с него. И едно голямо множество Го следваше и Го притисаха.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 5:21-24

²¹When Jesus had crossed over again in the boat to the other side, a large crowd gathered around Him; and so He stayed by the seashore. ²²One of the synagogue officials named Jairus came up, and on seeing Him, fell at His feet ²³and implored Him earnestly, saying, „My little daughter is at the point of death; *please* come and lay Your hands on her, so that she will get well and live.” ²⁴And He went off with him; and a large crowd was following Him and pressing in on Him.

5:22 „Един от началниците на синагогата, на име Яир” Неговото име означава „ЯХВЕ е просветлил”. Това е човекът, който отговаря за административните задачи, например, поддържането на сградата на синагогата. Вероятно е човек с известно религиозно положение в обществото.

□ **„падна пред краката Му”** Това е жест на почит и поклонение (вж. 5:6,22,33 където са използвани различни думи, но същият жест). Водач от Ориента, прострян на улицата пред краката на неофициален равин, е доста неочаквана гледка!

– **„Малката ми дъщеря е на умирање”** В Матей 9:18 се казва, че е умряла. Този човек вярва, че Исусовото присъствие и докосване ще изцели/възстанови дъщеря му.

5:23

NASB, TEV „тя ще оздравее”

NKJV „тя ще бъде изцелена”

NRSV „тя може да оздравее”

NJB „тя може да бъде спасена”

Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ на понятието *s_z*, използвано в старозаветен смисъл за физическо избавление (вж. Яков 5:15). В Новия Завет понятието се използва в смисъл на духовно спасение. Богословски не е сигурно дали всички хора изцелени от Исус, са духовно спасени. Действията Му може да са начало на процес, който по-късно кулминира в духовния живот на човека, но това не е описано в Писанията.

Като пример за това в тази глава, вижте как вярата на демонично обладания човек се проявява след като е изцелен, не преди това. Младото момиче бива избавено заради вярата на своя баща, а жената с кръвотечението е готова да оскверни Исус церемониално, докосвайки се до Него, което изглежда егоистично (даже суеверно). Къде свършва личният интерес и къде започва вярата?

5:24 „и Го притисаха” Лука 8:42 добавя, че тълпата Го притиска толкова силно, че е трудно да се диша.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 5:25-34

25 И една жена, която беше имала кръвотечение дванадесет години 26 и беше много пострадала от мнозина лекари, и беше изразходвала целия си имот, без да види някаква полза, а напротив, беше й станало по-зле, 27 като чу какво се говореше за Исус, дойде между народа изотзад и се допря до дрехата Му. 28 Защото си казваше: Ако само се допра до дрехата Му, ще оздравея. 29 И начаса кръвотечението й престана и тя усети в тялото си, че се изцели от болестта. 30 А Исус, който веднага усети в Себе Си, че е излязла от Него сила, се

обърна сред множеството и каза: Кой се допря до дрехите Ми? 31 Учениците Му казаха: Ти виждаш, че множеството Те притиска, а казваш: Кой се допря до Мен? 32 Но Той се оглеждаше, за да види тази, която беше направила това. 33 А жената, уплашена и разтреперена, като знаеше станалото с нея, дойде и падна пред Него, и Му каза цялата истина. 34 А Той ѝ каза: Дъще, твоята вяра те изцели; иди си с мир и бъди здрава от болестта си.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 5:25-34

²⁵A woman who had had a hemorrhage for twelve years, ²⁶and had endured much at the hands of many physicians, and had spent all that she had and was not helped at all, but rather had grown worse – ²⁷after hearing about Jesus, she came up in the crowd behind *Him* and touched His cloak. ²⁸For she thought, „If I just touch His garments, I will get well.” ²⁹Immediately the flow of her blood was dried up; and she felt in her body that she was healed of her affliction. ³⁰Immediately Jesus, perceiving in Himself that the power *proceeding* from Him had gone forth, turned around in the crowd and said, „Who touched My garments?” ³¹And His disciples said to Him, „You see the crowd pressing in on You, and You say, ‘Who touched Me?’” ³²And He looked around to see the woman who had done this. ³³But the woman fearing and trembling, aware of what had happened to her, came and fell down before Him and told Him the whole truth. ³⁴And He said to her, „Daughter, your faith has made you well; go in peace and be healed of your affliction.”

5:25 „беше имала кръвотечение дванадесет години” Това я прави церемониално нечиста (вж. Левит 15:25-27) и следователно я изключва от всички форми на еврейското поклонение (синагогата и храма).

5:26 „и беше пострадала много от мнозина лекари” Лекарят Лука пропуска този коментар в Лука 8:43 и сл.

□ **„беше изразходвала целия си имот, без да види някаква полза”** Еврейските лекове за този проблем, споменати в Талмуда, са (1) носене пепел от шраусово яйце в ленена превръзка около врата през лятото и в памучна превръзка през зимата и (2) носене ечемично зърно от екскрементите на бяла магарица (вж. Shabb. 110 A & B).

5:27 „се допря до дрехата Му” Вероятно е докоснала молитвения шал на Исус, носен от мъжете за покриване на главата, по време на поклонение. Нарича се Талит (вж. Числа 15:38-40; Втор. 22:12). Безкрайно неуместно е една церемониално нечиста жена да се докосва до равин. Тази жена трябва да е отчаяна.

5:30 „Незабавно” Виж бележката към 1:10.

□ **„Исус, който веднага усети в Себе Си”** Не е ясно какво представлява тази сила. Очевидно е от Бога (вж. Лука 5:17). Исус усеща и знае ефекта. Той я дарява на другите, когато изпраща дванадесетте и седемдесетте на мисия.

□ **„че е излязла сила от Него”** Матей 8:17 цитира Исаия 53:4, че Месията ще ни изцели, защото носи нашите немощи.

□ **„Кой се допря до дрехите Ми”** Тълпата е огромна (вж. стих 31). В Матей 9:20 думата е „пискул.” Молитвеният шал има тринадесет сини пискула, напомнящи за Мойсеевия Закон.

5:32 „Но Той се оглеждаше” Този глагол в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ подсказва, че Исус започва да оглежда множеството. В този случай Исус не изявява по свръхестествен начин кой се е докоснал до него. Вероятно въпросът е предназначен за жената (дава ѝ се възможност публично да изяви вярата си).

5:33 „уплашена и разтреперана” Жените имат толкова ниско положение в обществото. Жената се колебае да говори пред всички. Освен това тя знае, че е церемониално нечиста и не ѝ е позволено да се докосва до който и да е равин.

5:34 „Дъще” Учението на Исус разкрива основната истина, че посредством вяра в Исус човешките същества могат да станат членове на Божието семейство. Спасението е описано с правни термини, подсказващи семейни връзки. Какви силни метафори за християнската опитност!

□ **„твоята вяра те изцели”** не докосването, а действието с вяра в Исус са ключът за изцелението. Самата вяра също не е най-важна, по-скоро - обектът на вярата (Исус). Тук няма нищо магично, не се касае за положително мислене, но за силата на Исус. Това е друга употреба на гръцкото *s_z* в старозаветен смисъл (вж. стих 23). Тук глаголът е в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което подсказва, че жената е изцелена и физическият ѝ проблем е окончателно решен.

□ **„иди си с мир и бъди здрава от болестта си”** И двата глагола са в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Понятието ‘мир’ (*eir_n*) съдържа идеята за цялост и благополучие, а не просто отсъствие на проблеми. Понятието „болка, страдание” идва от корена „да бичувам.”

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 5:35-43

35 Докато Той още говореше, при Него дойдоха от къщата на началника на синагогата и казаха: Дъщеря ти умря; защо още затрудняваш Учителя? 36 Но Исус, като чу това, което си говореха, каза на началника на синагогата: Не се бой, само вярвай. 37 И не позволи на никого да Го придружи освен на Петър, Яков и Якововия брат Йоан. 38 И като дойдоха до къщата на началника на синагогата, Той видя вълнение и мнозина, които плачеха и викаха силно. 39 И като влезе, им каза: Защо се вълнувате и плачете толкова? Детето не е умряло, а спи. 40 А те Му се присмиваха. Но Той, като изкара всички навън, взе бащата и майката на детето и онези, които бяха с Него, и влезе там, където лежеше детето. 41 И като хвана детето за ръка, му каза: Талита куми, което значи: Момиче, на теб казвам, стани! 42 И момичето веднага стана и започна да ходи, защото беше на дванадесет години. И те бяха много смаяни. 43 А Той строго им заповяда никой да не узнае за това; и им заръча да ѝ дадат да яде.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 5:35-43

³⁵While He was still speaking, they came from the *house of* the synagogue official, saying, „Your daughter has died; why trouble the Teacher anymore?” ³⁶But Jesus, overhearing what was being spoken, said to the synagogue official, „Do not be afraid *any longer*, only believe.” ³⁷And He allowed no one to accompany Him, except Peter and James and John the brother of James. ³⁸They came to the house of the synagogue official; and He saw a commotion, and *people* loudly weeping and wailing. ³⁹And entering in, He said to them, „Why make a commotion and weep? The child has not died, but is asleep.” ⁴⁰They *began* laughing at Him. But putting them all out, He took along the child’s father and mother and His own companions, and entered *the room* where the child was. ⁴¹Taking the child by the hand, He said to her, „Talitha kumi!” (which translated means, „Little girl, I say to you, get up!”). ⁴²Immediately the girl got up and *began* to walk, for she was twelve years old. And immediately they were completely astounded. ⁴³And He gave them strict orders that no one should know about this, and He said that *something* should be given her to eat.

5:35 „е умряло” Глаголът е в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Сигурен съм, че Яир е бил много нетърпелив! Изглежда това е изпитание за вярата му или още един пример за Исусовата сила и власт.

5:36

NASB „дочувайки какво се говори”

NKJV „веднага след като чу какво се говори”

NRSV, NJB „дочувайки какво казват”

TEV „Исус не обърна внимание на техните думи”
NIV „пренебрегвайки казаното от тях”

Гръцкият корен означава „да слушам нехайно”. Може да се разбира и като „пренебрегвам” или „дочувам.” Това понятие е толкова неясно, че още ранните преписвачи на текста променят думата на „чувам” (вж. MSS \mathcal{N}^a , A, C, D, и K), която се среща в паралелния текст от Лука 8:50.

□ **„Не се бой”** Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което обикновено означава спиране на започнало действие. Обратното на страха е вяра!

□ **„само вярвай”** Това е друг глагол в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Толкова просто, но съществено твърдение (вж. Деяния 16:31).

5:37 „Не позволи на никого да Го придружи” Не е ясно защо Исус има по-тесен кръг ученици (вж. 1:29; 5:37; 9:2; 13:3; 14:33). Евангелието на Марк е свидетелското описание на Петър. Този вътрешен кръг не е свързан със специални привилегии, защото Яков е убит твърде рано.

Исус не иска да бъде известен като изцелител или като такъв, който възкресява мъртви. Това е едно от няколкото типа изявления в Марк, които богословите наричат „Месианската тайна” (вж. стих 43). Исус вече има известни логистични проблеми с тълпата.

□ **„Петър, Яков и Йоан”** Това е вътрешният кръг от Исусови ученици (вж. 9:2; 14:33; Мат. 17:1; 26:37; Лука 9:28).

5:38 „мнозина, които плачеха и викаха силно” Това са обичайни, даже очаквани, еврейски погребални практики. Ритуалът показва, че семейството е очаквало смъртта на малката дъщеря и е направило нужните приготовления.

5:39 „Детето не е умряло, а спи” Спането е старозаветен евфемизъм, описващ смъртта. Исус го използва за Лазар в Йоан 11:11. Тук, думата е използвана в контраст със смъртта. Ако приемем, че стих 37 е препратка към идеята за „Месианската Тайна в Марк”, тогава защо Исус казва тези думи на тълпата, освен ако не се опитва да редуцира въздействието (слуховете) от възкресението, което предстои да извърши?

5:40 „а те Му се присмиваха” Глаголът е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, което подсказва, че стоящите наоколо продължават да се смеят за дълъг период от време или че започват да се смеят, чувайки тези думи.

□ **„онези, които бяха с Него”** Това се отнася до Петър, Яков и Йоан. В много отношения Исусовите чудеса не само служат, за да помагат на хората, но и да обучават учениците и да изграждат вярата им!

5:41 „Талита, куми” Това е арамейски израз. По времето на Исус евреите говорят арамейски, а не еврейски. Това трябва да е майчиният език на Исус. В Евангелията са записани няколко арамейски фрази (вж. *Sabbata* (Шабат), 3:4; *Boanerges* (Синове на гърма), 3:17; *Satan* (Сатана), 3:23,26; 8:33; *Talitha cumi* (Момиче, стани), 5:41; *Ephphatha* (Отвори се), 7:35; *Gehanna* (геена – ад), 9:43,45,47; *pascha* (пасха), 14:14; *Abba* (Отче), 14:36; *Eloi, Eloi, lama sabachthani* (Боже мой, Боже мой, защо си ме оставил, 15:34). Фактът, че Марк превежда израза показва, че читателите му са езичници.

5:42 „незабавно...незабавно” Виж бележката към 1:10.

□ **„беше на дванадесет години”** Това означава, че трябва да спазва Закона (*бат мицва*) и е на възраст за женене. Момчетата стават отговорни пред Закона и могат да се женят, когато навършат тринадесет (*бар мицва*). Продължителността на живота е по-кратка и различните поколения живеят заедно като едно семейство; затова, младите се женят много по-рано, отколкото сега.

5:43 „Той строго им заповяда никой да не узнае за това” Исус не иска да бъде известен като изцелител или чудотворец. Той върши всички тези дела, за да разкрие Божието съчувствие и да потвърди Своето послание и власт (вж. Марк 1:44; 3:12; 5:43; 7:36; 8:26,30; 9:30; Мат. 8:4; 9:30; 12:16; 17:9).

□ **„и им заръча да й дадат да яде”** Това е още една подробност, споделена от очевидец. Исус показва загриженост към малкото момиче. Това също доказва, че физическият ѝ живот е напълно възстановен.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Какво представлява демоничното обладаване? Може ли да се случи днес? Важи ли за християните?
2. Защо Исус допуска прасетата да се издавят?
3. Защо местните хора отпращат Исус?
4. Защото изцеленият човек трябва да си остане у дома?
5. Какво означава изразът „сила излезе от него?”
6. Защо Исус нарича мъртвите „спящи?”
7. Защо Исус иска да запази в тайна възкресението на Яировата дъщеря?
8. Защо Исус има вътрешен кръг от ученици?

МАРК 6 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Отхвърлянето на Исус в Назарет 6:1-6a	Исус, отхвърлен в Назарет 6:1-6	Отхвърлен у дома 6:1-6a	Исус, отхвърлен в Назарет 6:1-3 6:4 6:5-6a	Посещение в Назарет 6:1-6a
Мисията на Дванадесетте 6:6b-13	Изпращане на Дванадесетте 6:7-13	Изпращане и инструктиране на Дванадесетте 6:6b-13	Исус изпраща Дванадесетте ученика 6:6b-11 6:12-13	Мисията на Дванадесетте 6:6b-13
Смъртта на Йоан Кръстител 6:14-29	Йоан Кръстител обезглавен 6:14-29	Смъртта на Йоан 6:14-16 6:17-29	Смъртта на Йоан Кръстител 6:14 6:15a 6:15b 6:16-18 6:19-20 6:21-23 6:24a 6:24b 6:25 6:26-29	Ирод и Исус 6:14-16 Йоан Кръстител обезглавен 6:17-20 6:21-29
Нахранване на 5 хиляди 6:30-44	Нахранване на 5 хиляди 6:30-44	5 хиляди нахранени 6:30-44	Исус храни 5 хиляди 6:30-32 6:33-36 6:37a 6:37b 6:38a 6:38b	Първо чудо с хлябовете 6:30-44

			6:39-44	
Ходене по вода	Исус ходи по морето	Исус ходи по вода	Исус ходи по водата	Исус ходи по водата
6:45-52	6:45-52	6:45-46	6:45-50a	6:45-52
		6:47-52		
			6:50b-52	
Изцеляване на болни в Генисарет	Мнозина се докосват до Него и биват изцелени	Вяра в Исусовата влас да изцелява	Исус изцелява болните в Генисарет	Изцеления в Генисарет
6:53-56	6:53-56	6:53-56	6:53-56	6:53-56

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

ПАРАРЕЛНИ ПАСАЖИ В СИНОПТИЧНИТЕ ЕВАНГЕЛИЯ

- A. Стихове 1-6а са паралелни на Мат. 13:54-58.
- B. Стихове 6b-13 са паралелни на Мат. 9:35-11:1 и Лука 9:1-6.
- C. Стихове 14-29 са паралелни на Мат. 14:1-12 и ст. 14-16 и Лука 9:7-9.
- D. Стихове 30-44, описващи нахранването на петте хиляди души, се намират във всички евангелия (Марк 6:30-44; Мат. 14:13-21; Лука 9:10-17; Йоан 6:1-13).
- E. Стихове 45-52 са паралелни на Мат. 14:22-23 и Йоан 6:14-21.
- F. Стихове 53-56 са паралелни на Мат. 14:34-36.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 6:1-6а

1 И Той излезе оттам и дойде в Своето родно място; и учениците Му Го следваха. 2 И когато дойде съботата, започна да поучава в синагогата. И мнозина, като Го слушаха, се чудеха и говореха: Откъде е на Този всичко това? И каква е тази мъдрост, която Му е дадена, и какви са тези чудеса, извършени от ръцете Му? 3 Не е ли Той дърводелецът, син на Мария и брат на Яков, Йосия, Юда и Симон? И сестрите Му не са ли тук, между нас? И те се отвърнаха от Него. 4 А Исус им каза: Никой пророк не е без почит, освен в своето родно място, сред своите роднини и в своя дом. 5 И не можеше да извърши там никакво чудо, освен че положи ръце на няколко болни и ги изцели. 6 И се чудеше на тяхното неверие.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 6:1-6а

¹Jesus went out from there and came into His hometown; and His disciples followed Him. ²When the Sabbath came, He began to teach in the synagogue; and the many listeners were astonished, saying, „Where did this man *get* these things, and what is *this* wisdom given to Him, and such miracles as these performed by His hands? ³Is not this the carpenter, the son of Mary, and brother of James and Joses and Judas and Simon? Are not His sisters here with us?” And they took offense at Him. ⁴Jesus said to them, „A prophet is not without honor except in his hometown and among his *own* relatives and in his *own* household.” ⁵And He could do no miracle there except that He laid His hands on a few sick people and healed them. ⁶And He wondered at their unbelief.

6:1 „И Той излезе от там” Става дума за Капернаум, което е неговото главно седалище.

□ **„и дойде в Своето родно място”** Буквалният израз е „Неговото родно място” и се отнася до Назарет (вж. 1:9,24), където Исус израства. Намира се на около тридесет километра, югоизточно от Капернаум. Очевидно отскоро се населява с юдеи.

□ **„и учениците Му Го последваха”** Исус обучава учениците Си като ги води с Него навсякъде (see Robert Coleman, *The Master Plan of Evangelism*). Голяма част от Исусовите поучения и чудеса се отнасят за тях.

6:2 „започна да поучава в синагогата” Исус редовно посещава синагогата. Той често е канен да говори като гост, което е обичайна практика.

□ **„и мнозина като Го слушаха, се чудеха”** Те не са несъгласни с учението Му, но оспорват Неговите квалификации и образование. Това ни напомня за фарисеите, които оспорват Неговата власт.

□ **„Откъде е на този всичко това”** Исусовата мъдрост, сила и власт учудват всички. Като дете Исус не се различава от останалите деца. Различни хора започват да се питат откъде идват Неговите качества? За всички е очевидно, че Исус притежава огромна мъдрост и власт!

□ **„какви са тези чудеса, извършени от ръцете Му”** Капернаум е само на 30 километра от Назарет, така че вестта за Исусовите чудеса бързо се разнася.

6:3 „Не е ли Той дърводелецът” Думата за дърводелец означава „майстор-занаятчия”, което може да означава човек, обработващ дърво, метал или камък. Юстин смята, че думата се отнася до човек, който прави плугове и хомоти (*Dial.* 88:8). Очевидно Исус става градският дърводелец след смъртта на Йосиф.

□ **„син на Мария”** Подобно на израза „този човек” от стих 2, това може да е начин за изразяване на презрение. Хората от града са знаели за бременността на Мария. Ориген казва, че оригиналният текст гласи „сина на дърводелеца и Мария”, защото е много необичайно името на майката да се споменава. Поради казаното в Йоан 8:41, някои смятат, че този израз има връзка с широко разпространеният слух, че Исус е незаконен син на

Римски войник. Повечето от Мазоретските текстове са базирани на богословското предположение на преписвачите, които се боят, че доктрината за Непорочното зачатие може да бъде компрометирана от израза в Матеевото евангелие: „сина на дърводелеца и Мария” (вж. Мат. 13:55).

□ „**брат на**” Това показва нормалното детство на Исус (вж. Лука 2:40,52). Говори също, че Мария има и други деца. От този списък с братя и сестри (вж. Мат. 13:55-56), двама са новозаветни автори, Яков и Юда.

□

NASB „те се засегнаха от Него”

NKJV „те бяха засегнати от Него”

NRSV „те се обидиха от Него”

TEV „те Го отхвърлиха”

NJB „те не Го приеха”

Това е понятието *skandalon*, което означава „примамка”. От там идва и понятието „скандал”, което ние използваме.

Тази идея има голямо Месианско значение в СЗ (вж. Пс. 118:22; Исаия 8:14; 28:16). Подобно на религиозните водачи местните хора също не могат да загърбят своите предразсъдъци (вж. стих 4).

6:4 „пророк” Стих 4 е популярна поговорка по времето на Исус. Със сигурност Исус е повече от пророк, но това е една от титлите, използвана от Мойсей за специалната Личност от Бога, която предстои да дойде (вж. Втор. 18:15,18).

6:5 „и не можеше да извърши там никакво чудо” Това не означава слабост от страна на Исус, но целенасочено ограничаване на Неговото служение. В паралелния стих от Мат. 13:58 глаголът е „не извърши”, а не „не можеше”. Исус не угажда на човеци; Той няма любимци. Лука 7:11-14 показва, че Исус не винаги изисква вяра, но това е обичайното условие. Вярата в Бога и в Исус отваря вратата към духовната сфера. Силата на вярата не е толкова важна, колкото личността, към която е адресирана!

□ „**Положи ръце на няколко болни и ги изцели**” Вж. Специалното понятие към 7:32.

6:6a

NASB „Той се чудеше на неверието им”

NKJV „Той се дивеше заради неверието им”

NRSV „Той беше удивен от тяхното неверие”

TEV „Той беше силно изненадан, че хората нямаха вяра”

NJB „Той беше удивен от липсата им на вяра”

Това е **НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ**, което говори за повтарящо се действие. Исус е удивен от слепотата и коравосърдечието на хората (Исус е отхвърлян на два пъти в Назарет, вж. Лука 4:16-31). Въпреки великата истина и чудните знамения (вж. стих 2), те отказват да повярват (вж. Исаия 6:9-10).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 6:6b-13

И обикаляше околните села и поучаваше. 7 И като повика дванадесетте, започна да ги изпраща двама по двама и им даде власт над нечистите духове. 8 И им заповяда да не вземат нищо за из път освен една тояга – нито хляб, нито торба, нито пари в пояса; 9 а да се обуват със сандали. И каза: И не се обличайте с две дрехи. 10 И им каза: В която къща влезете, оставайте в нея, докато си тръгнете оттам. 11 И ако в някое място не ви приемат и не ви послушат, като излизате оттам, изгърсете праха изпод краката си като свидетелство против тях. 12 И те излязоха и проповядваха, че хората трябва да се покаят. 13 И изгонваха много демони и помазваха с масло мнозина болни, и ги изцеляваха.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 6:6b-13

^{6b}And He was going around the villages teaching. ⁷And He summoned the twelve and began to send them out in pairs, and gave them authority over the unclean spirits; ⁸and He instructed them that they should take nothing for *their* journey, except a mere staff – no bread, no bag, no money in their belt – ⁹but *to* wear sandals; and *He added*, „Do not put on two tunics.” ¹⁰And He said to them, „Wherever you enter a house, stay there until you leave town. ¹¹Any place that does not receive you or listen to you, as you go out from there, shake the dust off the soles of your feet for a testimony against them.” ¹²They went out and preached that *men* should repent. ¹³And they were casting out many demons and were anointing with oil many sick people and healing them.

6:7 „започна да ги изпраща по двама” Този израз вероятно отразява конкретна мисия, а не универсална заповед.

□ **„по двама”** Това сигурно е свързано с изискването за наличие на двама свидетели (вж. Втор. 19:15). Може да касае и социологичния аспект на окуражаване, когато човек не е сам. Тези двама свидетели се изправят пред един враждебен свят.

□ **„и им даде власт над нечистите духове”** Паралелният стих от Лука 9:1 съдържа израза „и да лекуват болести.” Паралелният стих от Мат. 10:8 добавя „Болни изцелявайте, мъртви възкресявайте, прокажени очиствайте, бесове изгонвайте.” Всички тези дела са старозаветни месиански знаци, знамения на Божията грижа, знамения на Божията сила и Неговото бъдещо царство. Вж **Специалното понятие** към 1:25.

Иисусовата сила и власт могат да бъдат делегирани на Неговите последователи. Връзката между Иисус и дванадесетте апостоли не може да бъде дублирана, тя остава уникална, но Неговата църква разполага с власт от Бога. Къде е тази власт днес? Изглежда, знаменията са използвани за потвърждаване на евангелското послание и за да придадат авторитет на онези, които го прогласяват. Това е валидно и днес. Обаче, на места, където евангелското послание е пуснало корени, вярващите трябва да ходят с вяра, не с виждане; да се доверяват на Бога, вместо да очакват чудеса (вж. Йоан 4:48). Чудесата не са отговор на проблемите на вярата! Възможно е Божието осъждение над охладнялата църква да идва под формата на външен успех, но без реална ефективност!

По времето на Иисус и на апостолите, знаменията и чудесата, както и ангелската и демоничната активност се засилват. Тази духовна дейност със сигурност присъства във всяка епоха, но е особено интензивна по време на първото Иисусово идване и ще бъде засилена отново, когато наближи второто Му идване.

Лично аз се радвам на знаменателните прояви на Божията любов и сила (дарбите все още са в сила), но се доверявам на евангелските истина, а не на наличието или липсата на физически потвърждения. Чудесата и знаменията могат да бъдат имитирани (вж. Мат. 24:24; II Сол. 2:9; Откр. 13:13; 16:14; 19:20). Вярващите не трябва да изискват потвърждение! Детската вяра духовно превъзхожда свръхестествените знамения и чудеса.

6:8 „И им заповяда да не вземат нищо за из път освен една тояга – нито хляб, нито торба, нито пари в пояса” Всички синоптични евангелия записват това, но с леки различия. В Матей 10:9-11 се казва „не купувайте чужда тояга.” Лука 9:3 прилича на Мат. 10:10, но пропуска израза „не търсете” of Мат. 10:9. Всички пътници носят тояга, за защита. Тези изрази показват, че мисионерите трябва да разчитат на Божията грижа (както физически, така и духовно), а не на своите собствени средства.

За по-обширна дискусия върху несъответствията между Матей, Марк и Лука относно това какво трябва да носят (или не носят) учениците по време на тяхното мисионерско пътуване, вж, *Hard Sayings of the Bible*, pp. 422-24.

□ **„торба”** Сигурно става дума за раница.

□ **„пари в пояса”** Вероятно се касае за пояс, в който се слагат парите.

6:9 „Не се обличайте с две дрехи” Става дума за горната дреха, която се използва като покривало при спане. Това означава „не вземайте допълнителни дрехи”, (не се опитвайте да предвидите всяка евентуалност).

6:10 „оставяйте в нея, докато си тръгнете” Те не трябва да търсят по-добри условия. Трябва да останат в първото място, което с вяра отвори дома си за тях.

6:11 „и ако в някое място не ви приемат и не ви послушат” „Някое място” може да се отнася до град или синагога. Буквално глаголет е „получава, приема”, но с идеята за приветстване.

– **„изтърсете крака изпод краката си като свидетелство против тях”** Това включва видим символ, означаващ осъждане и отделяне (вж. Деяния 13:51; подобен акт има и в 18:6). Това е типичен еврейски обичай, когато се влиза в Юдея, на идване от Самария.

□ В стих 11 има допълнително изречение, NKJV, „Истина ви казвам, в Съдния ден ще бъде по-лесно за Содом и Гомор, отколкото за този град.” Изразът се намира в ръкопис А и в много ранни гръцки ръкописи, написани с малки букви. Първоначално, изречението не присъства в Евангелието на Марк и вероятно е възприето от Мат. 10:15.

6:12 „те проповядваха, че хората трябва да се покаят” Покаянието е съществено за връзката с Бога, която става чрез вяра (вж. Мат. 3:2; 4:17; Марк 1:15; 6:12; Лука 13:3,5; Деяния 2:38; 3:19; 20:21). Еврейското понятие означава промяна на делата, докато гръцкото съдържа идеята за промяна на ума. Покаянието е готовност за промяна на едно егоистично съществуване към живот, просветен и насочен от Бога. Покаянието изисква промяна на приоритетите и освобождаване от егоизма. В основни линии се касае за едно ново отношение, нов светоглед, нов господар. Покаянието е Божията воля за всяко човешко същество, направено по Неговия образ (вж. Езек. 18:21,23,32; Лука 13:1-5; и II Петър 3:9).

Новозаветният пасаж, който най-добре отразява различните гръцки термини за „покаяние” е II Кор. 7:8-12

1. *lure*, „скръб” или „мъка” ст. 8 (два пъти), ст. 9 (три пъти), ст. 10 (два пъти), ст. 11

2. *metamelomai*, „освобождаване”, ст. 8 (два пъти), 9

3. *metanoe_*, „покай се”, „промени ума”, ст. 9, 10

Контрастът е лъжливо покаяние [*metamelomai*], вж. Юда, Мат. 27:3 и Исав, Евр. 12:16-17, сравнено с истинско покаяние [*metanoe_*].

Истинското покаяние е богословски свързано с

1. Исусовото проповядване за условията на Новия Завет (вж. Мат. 4:17; Марк 1:15; Лука 13:3,5)

2. апостолските проповеди в Деяния (the *kerygma*, вж. Деяния 3:16,19; 20:21)

3. Божия суверенен дар (вж. Деяния 5:31; 11:18 и II Тим. 2:25)

4. погубването (вж. II Петър 3:9). Покаянието не е по избор.

Вж. **Специално понятие: ПОКАЯНИЕ** към 1:4d.

6:13 „изгонваха демони и помазваха с масло много болни, и ги изцеляваха” Обърнете внимание, че НЗ прави разлика между изцеление и изгонване на демони. Виж бележката към 1:25с.

□ **„помазваха с масло”** Маслото е използвано в различни случаи: (1) като лекарство (вж. Яков 5:14); (2) като символ за Светия Дух, особено при помазване на старозаветно царе, свещеници и пророци; и (3) като психологическа помощ за разпознаване на Божието присъствие. Исус използва различни физически средства при изцеленията.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОМАЗВАНЕТО В БИБЛИЯТА (BDB 603)

А. Използвано за разкрасяване (вж. Втор. 28:40; Рут 3:3; II Царе 12:20; 14:2; II Лет. 28:1-5; Дан. 10:3; Амос 6:6; Михей 6:15)

Н. Използвано за гости (вж. Пс. 23:5; Лука 7:38,46; Йоан 11:2)

- I. Използвано при изцеления (вж. Исая 6:1; Йер. 51:8; Марк 6:13; Лука 10:34; Яков 5:14) [използвано с хигиенична цел в Езек. 16:9]
- D. Използвано при подготовка за погребение (вж. Битие 50:2; II Лет. 16:14; Марк 16:1; Йоан 12:3,7; 19:39-40)
- G. Използвано в религиозен смисъл (на обект, вж. Битие 28:18,20; 31:13 [стълб]; Изход 29:36 [олтар]; Изход 30:36; 40:9-16; Левит 8:10-13; Числа 7:1 [скинията])
- H. Използвано при поставяне на водачи
 - 1. Свещеници
 - a. Аарон (Изход 28:41; 29:7; 30:30)
 - b. Аароновите синове (Изход 40:15; Левит 7:36)
 - c. стандартен израз или титла (Числа 3:3; Левит 16:32)
 - 2. Царе
 - a. От Бога (вж. I Царе 2:10; II Царе 12:7; IV Царе 9:3,6,12; Пс. 45:7; 89:20)
 - b. От пророците (вж. I Царе 9:16; 10:1; 15:1,17; 16:3,12-13; III Царе 1:45; 19:15-16)
 - c. От свещеници (вж. III Царе 1:34,39; IV Царе 11:12)
 - d. От старейшини (вж. Съдии 9:8,15; II Царе 2:7; 5:3; IV Царе 23:30)
 - e. За Исус като Месиански Цар (вж. Пс. 2:2; Лука 4:18 [Исая 61:1]; Деяния 4:27; 10:38; Евр. 1:9 [Пс. 45:7])
 - f. Исусовите последователи (вж. II Кор. 1:21; I Йоан 2:20,27 [*chrisma*])
 - 3. вероятно за пророците (вж. Исая 61:1)
 - 4. невярващи инструменти на божественото избавление
 - g. Кир (вж. Исая 45:1)
 - h. Царя на Тир (вж. Езек. 28:14, където са използвани метафори за Едом)
 - 5. понятието или титлата „Месия“, което означава „Помазаник“ (BDB 603)

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 6:14-16

14 И цар Ирод чу за Исус, защото Името Му стана известно, и казваше: Йоан Кръстител е възкръснал от мъртвите и затова тези велики сили действат чрез него. 15 А други казваха, че е Илия. Други пък казваха, че Той е пророк като един от пророците. 16 Но Ирод, като чу за Него, каза: Това е Йоан, когото аз обезглавих; той е възкръснал.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 6:14-16

¹⁴And King Herod heard of it, for His name had become well known; and *people* were saying, „John the Baptist has risen from the dead, and that is why these miraculous powers are at work in Him.” ¹⁵But others were saying, „He is Elijah.” And others were saying, „*He* is a prophet, like one of the prophets *of old*.” ¹⁶But when Herod heard *of it*, he kept saying, „John, whom I beheaded, has risen!”

6:14 „цар Ирод” „Цар” не е официалната титла на Ирод Антипа. Той е наречен Тетрарх, което означава „управител на една четвърт.” Той е син на Ирод Велики и една самарянка. Той управлява Переея и Галилея в периода 4 г. пр. Хр.-39г. сл. Хр., след което бива заточен, защото иска от Цезар титлата „цар”.

Вж. **Специалното понятие: СЕМЕЙСТВОТО НА ИРОД ВЕЛИКИ** към 1:14.

□ **„Йоан Кръстител е възкръснал от мъртвите”** Това отразява вярата на фарисеите във физическото възкресение (вж. Деяния 23:6; 24:21; Евр. 6:2). Това е още един опит да се обясни Исусовата сила и власт (религиозните водачи я приписват на Сатана или демоничното; местните хора я отричат, защото познават Исус от дете; тези хора я приписват на Йоан Кръстител или някой старозаветен пророк).

6:15 „Илия” Това показва Месианските елементи на Исусовото служение. Те са свързани с конкретните предсказания в Мал. 3:1-2 и 4:5-6.

□ „**Други пък казваха, че Той е пророк като един от пророците**” Това показва, че хората усещат нова власт в Исусовото поучение, невиджана в Израил стотици години, след Малахия (или автора на Летописите). Той отразява и Мойсеевото месианско пророчество от Втор. 18:15 и сл.ст. за идващия пророк, подобен на Мойсей.

6:16 „когото аз обезглавих” Това показва виновната съвест на Ирод (вж. Мат. 14:10; Лука 9:9) и липса на информация относно връзката между Йоан и Исус.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 6:17-29

17 Защото този Ирод беше изпратил да хванат Йоан и да го вържат в тъмница заради Иродиада, жената на брат си Филип, понеже я беше взел за жена. 18 Защото Йоан казваше на Ирод: Не ти е позволено да имаш жената на брат си! 19 А Иродиада се настрои против него и искаше да го убие, но не можеше; 20 защото Ирод се страхуваше от Йоан, като знаеше, че той е праведен и свят човек, и го пазеше здраво; и когато го слушаше, вършеше много неща и с удоволствие го слушаше. 21 И като дойде подходящ ден, когато Ирод даде вечеря за рождения си ден на големците си и на хилядниците, и на галилейските старейшини, 22 самата дъщеря на Иродиада влезе и танцува, и угоди на Ирод и на седящите с него; и царят каза на момичето: Искай от мен, каквото желаш, и ще ти го дам! 23 И ѝ се закле: Каквото и да поискаш от мен, ще ти дам, даже до половината на царството ми. 24 А тя излезе и каза на майка си: Какво да поискам? И тя каза: Главата на Йоан Кръстител. 25 И начаса момичето влезе бързо при царя и поиска, като каза: Искам да ми дадеш още сега на блюдо главата на Йоан Кръстител. 26 И царят много се наскърби, но пак заради клетвите си и заради седящите с него не пожела да ѝ откаже. 27 И царят прати веднага един телохранител, на когото заповяда да донесе главата му; и той отиде, обезглави го в тъмницата 28 и донесе главата му на блюдо, и я даде на момичето, а момичето я даде на майка си. 29 А учениците му, като чува това, дойдоха и вдигнаха тялото му, и го положиха в гроб.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 6:17-29

¹⁷For Herod himself had sent and had John arrested and bound in prison on account of Herodias, the wife of his brother Philip, because he had married her. ¹⁸For John had been saying to Herod, „It is not lawful for you to have your brother’s wife.” ¹⁹Herodias had a grudge against him and wanted to put him to death and could not *do so*; ²⁰for Herod was afraid of John, knowing that he was a righteous and holy man, and he kept him safe. And when he heard him, he was very perplexed; but he used to enjoy listening to him. ²¹A strategic day came when Herod on his birthday gave a banquet for his lords and military commanders and the leading men of Galilee; ²²and when the daughter of Herodias herself came in and danced, she pleased Herod and his dinner guests; and the king said to the girl, „Ask me for whatever you want and I will give it to you.” ²³And he swore to her, „Whatever you ask of me, I will give it to you; up to half of my kingdom.” ²⁴And she went out and said to her mother, „What shall I ask for?” And she said, „The head of John the Baptist.” ²⁵Immediately she came in a hurry to the king and asked, saying, „I want you to give me at once the head of John the Baptist on a platter.” ²⁶And although the king was very sorry, *yet* because of his oaths and because of his dinner guests, he was unwilling to refuse her. ²⁷Immediately the king sent an executioner and commanded *him* to bring *back* his head. And he went and had him beheaded in the prison, ²⁸and brought his head on a platter, and gave it to the girl; and the girl gave it to her mother. ²⁹When his disciples heard *about this*, they came and took away his body and laid it in a tomb.

6:17-29 Това е извън хронологичното описание на събитията. Има за цел да обясни стих 14.

6:17 „Иродиада” Тя е бивша съпруга на Филип, брата на Ирод Антипа (вж. Мат. 14:3). Живеели са в Рим. Освен това, тя е племенница на Антипа чрез Аристовул. Антипа я взема от Филип и се оженва за нея.

Според Йосиф Флавий (*Antiquities of the Jews* 18.5.4), Иродиада е омъжена за сина на Ирод Велики, Ирод (чиято майка е Мариане, дъщеря на първосвещеника). Йосиф твърди, че дъщерята на Иродиада, Саломе по-късно се омъжва за Филип. Възможно е Ирод да е известен и като Ирод Филип.

6:18 Тази връзка е в нарушение на Левит 18:16; 20:21.

6:19 „Иродиада се настрои против него” Глаголът е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ. Вероятно тя непрекъснато е повдигала въпроса пред Ирод Антипа. Ирод се опитва (НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ) да го опази от нея (v. 20).

6:20 „Ирод се страхуваше от Йоан” Страхът е породен от факта, че Йоан е свят човек. Според Матей 14:4 Ирод се страхува от Йоановата популярност сред хората. Ирод е страхливец. Той се бои от Йоан, Иродиада и своите гости – много жалко, че не се страхува от Бога!

6:21 Гостите са три групи: (1) представители на гражданската власт; (2) военни; и (3) местни, богати и влиятелни водачи.

□ **„когато го слушаше”** Вероятно Ирод кара да повикат Йоан при него или отива в килията му, в затвора Макарус (на източната страна на Мъртво море, вж. Йосиф Флавий, *Antiquities* 18.5.2).

□ **„вършеше много неща, но с удоволствие го слушаше”** Това показва парадокса на човек, който е привлечен от истината и въпреки това отхвърля светлината (вж. Йоан 3:19-21).

□ Иродиада изчаква подходящия момент – публично събитие, пиянско парти, гуляй с танци, някое безумно обещание – за да принуди Ирод да изпълни искането й.

6:22 „дъщерята на Иродиада” Йосиф Флавий я нарича Саломе (Саломия), дъщеря на Филип.

□ **„танцува”** За жена с нейното положение не е не е типично да танцува на подобно събиране. Тези еротични танци обикновено се изпълняват от проститутки или професионални танцьорки.

□ **„Искай от мен, каквото желаеш, и ще ти го дам”** Ирод изрича това в присъствието на своите административни служители и не може да вземе думите си назад (вж. ст. 21,26).

6:23 „и й се закле” Той използва Божието име, за да потвърди достоверността на обещанието си.

6:24 Този стих потвърждава коварните мотиви и заговора на майката (вж. 28b).

6:26 Иродовата нужда да впечатли своите приятели и семейство надвишават страха (*perilupos*, думата описва нарастваща скръб, вж. Мат. 26:38; Марк 14:34).

6:27 „телохранител” Това е латинско понятие за специалните телохранители на Ирод. Първоначално, думата се използва за шпионин, но по-късно става „екзекутор” (Сенека). В Марк има повече латински понятия и фрази, отколкото в другите Евангелия. Вероятно е написано специално за Римляните.

□ **„в затвора”** В книгата си *Antiquities* 18.5.2 Йосиф Флавий казва, че крепостта на Ирод се нарича Макарус и е разположена близо до Мъртво море, в Моав.

6:29 Йоан Кръстител очевидно изпълнява Божията воля. При все това служението му трае само осемнадесет месеца. Независимо че смъртта му е предизвикана от зловните интриги на една нечестива жена, Бог продължава да контролира историята, изпълнявайки Своите цели. Този стих отразява грижата на евреите за едно подобаващо погребение.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 6:30-44

30 И апостолите се събраха при Исус и Му разказаха всичко, каквото бяха извършили и каквото бяха поучавали. 31 И Той им каза: Елате вие сами на уединено място насаме и си починете малко. Защото мнозина

идваха и си отиваха, а те нямаха време даже да ядат. 32 И отидоха с кораба на уединено място насаме. 33 А като отиваха, хората ги видяха и мнозина ги познаха; и от всички градове се стекоха там пеша и ги изпревариха. 34 И Исус, като излезе, видя едно голямо множество и ги съжали, защото бяха като овце, които нямат пастир; и започна да ги поучава за много неща. 35 И когато беше станало вече късно, учениците Му се приближиха при Него и казаха: Мястото е уединено и вече е късно. 36 Разпусни ги, за да отидат по околните колиби и села и да си купят хляб, защото нямат нищо за ядене. 37 А Той в отговор им каза: Дайте им вие да ядат. А те Му казаха: Да идем ли да купим хляб за двеста динария и да им дадем да ядат? 38 А Той им каза: Колко хляба имате? Идете и вижте. И като узнаха, казаха: Пет, и две риби. 39 И им заповяда да насядат всички на групи по зелената трева. 40 И те насядаха в редици – по сто и по петдесет. 41 И като взе петте хляба и двете риби, Исус погледна към небето и благослови. После разчупи хлябовете и даваше на учениците да ги слагат пред тях; и двете риби раздели на всичките. 42 И всичките ядоха и се наситиха. 43 И вдигнаха дванадесет пълни коша с къшеи, а така също и от рибите. 44 А онези, които ядоха хлябовете, бяха пет хиляди мъже.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 6:30-44

³⁰The apostles gathered together with Jesus; and they reported to Him all that they had done and taught. ³¹And He said to them, „Come away by yourselves to a secluded place and rest a while.” (For there were many *people* coming and going, and they did not even have time to eat.) ³²They went away in the boat to a secluded place by themselves. ³³The *people* saw them going, and many recognized *them* and ran there together on foot from all the cities, and got there ahead of them. ³⁴When Jesus went ashore, He saw a large crowd, and He felt compassion for them because they were like sheep without a shepherd; and He began to teach them many things. ³⁵When it was already quite late, His disciples came to Him and said, „This place is desolate and it is already quite late; ³⁶send them away so that they may go into the surrounding countryside and villages and buy themselves something to eat.” ³⁷But He answered them, „You give them *something* to eat!” And they said to Him, „Shall we go and spend two hundred denarii on bread and give them *something* to eat?” ³⁸And He said to them, „How many loaves do you have? Go look!” And when they found out, they said, „Five, and two fish.” ³⁹And He commanded them all to sit down by groups on the green grass. ⁴⁰They sat down in groups of hundreds and of fifties. ⁴¹And He took the five loaves and the two fish, and looking up toward heaven, He blessed *the food* and broke the loaves and He kept giving *them* to the disciples to set before them; and He divided up the two fish among them all. ⁴²They all ate and were satisfied, ⁴³and they picked up twelve full baskets of the broken pieces, and also of the fish. ⁴⁴There were five thousand men who ate the loaves.

6:30 „Апостолите” Това е единствената употреба на това понятие в Марковото евангелие. Той обикновено ги нарича „ученици.” „Апостол” идва от гръцката дума, която означава „да изпратя” (*apostell*). Исус избра дванадесет от Неговите ученици да бъдат с Него по специален начин и ги нарече „апостоли” (вж. Лука 6:13). Този ГЛАГОЛ често е използван за Исус, който е изпратен от Отца (вж. Мат. 10:40; 15:24; Марк 9:37; Лука 9:48; Йоан 4:34; 5:24,30,36,37,38; 6:29,38,39,40,57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3,8,18,21,23,25; 20:21). В еврейските източници, понятието е използвано за някого, който е изпратен като официален представител на друга личност, подобно на „посланик.” Те поемат на това мисионерско пътуване като съработници на Исус. Той им делегира Неговата власт и сила.

□ **„те Му разказаха всичко”** Това е част от Исусовото обучение. Той ги научава, показва им как, изпраща ги и после чака отчет. Така те се научават. Виж книгата на Robert Coleman, *The Master Plan of Evangelism*, която документираща и прилага Исусовото обучение на Неговите ученици/апостоли.

6:31 Исус има нужда да се измъкне от пресата на тълпата (вж. 3:20), същото изпитват и учениците Му. Хората прииждат да търсят помощ двадесет и четири часа в денонощието. Обучението на учениците не е завършено. Те имат нужда от време, прекарано насаме с Исус!

6:32 „кораб” Тази дума обикновено описва голям риболовен кораб, който би събрал тринадесет мъже (вж. Мат. 4:21-22; 823; Деяния 21:2-3), но се използва и за по-малки кораби (вж. Лука 5:2).

6:33 „от всички градове се стекоха там” можете ли да си представите огромната тълпа от болни, сакати и любопитни хора, които се стичат покрай брега? Тези хора са отчаяни.

6:34 „Той ги съжали” Исус винаги има време за хората в нужда (вж. Мат. 9:36).

□ **„като овце, които нямат пастир”** Тази метафора се корени в СЗ (вж. Числа 27:17; Езек. 34:5; Зах. 13). Това може би е завоалирана алюзия към Исусовите думи в Йоан 10 глава.

□ **„Той започна да ги поучава”** Исусовото учение е Неговият отговор за нуждите на тълпата. Хората се нуждаят от духовно изцеление, не само от физическо възстановяване. Исус снабдява и двете нужди (вж. Мат. 14:14).

6:35 „Това място е уединено” Това е „усамотеното” място от стих 31.

6:37 „Дайте им вие да ядат” Исус изпитва вярата на учениците. Те правилно отчитат проблема, сега трябва да снабдят нуждата!

□ **„двеста динария”** Един динарий е дневната надница за среден работник (вж. Мат. 20:2) или войник.

6:38 „пет и две риби” Те нямат достатъчно храна дори за себе си. Исус използва възможността да покаже на учениците, че онова, което имат е достатъчно и дори в повече, ако е предоставено на Него с вяра!

6:39 „да насядат всички на групи” Този идиом (буквално *sumpin_*, *sumpin_*, да се съберат) означава „да имат готовност да се хранят!” изглежда, Исус заповядва на учениците да организират множеството, така че всеки да получи храна при нормални условия.

□ **„на тревата”** Това е подробност, запомнена от очевидеца Петър. Очевидно става дума за времето, около празника Пасха, през пролетта.

6:41 „погледна към небето” Тази еврейска поза за молитва е обичайна – човек е изправен, с протегнати ръце, и издигната глава и отворени очи. Исус показва, че източникът на Неговата власт е небесният Отец.

– **„разчупи...даваше”** Двата глагола са съответно в МИНАЛО СВЪРШЕНО и в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ. Чудото на умножаването се извършва в ръцете на Исус.

Паралелният пасаж от Йоан 6 глава прави очевидни богословските очаквания на тълпата. Юдеите по времето на Исус очакват Месията да им осигурява храна, така както прави Мойсей по време на скитанията в пустинята (вж. Йоан 6:30-40). Исус им осигурява точно знаменieto, което искат, но те не искат или не могат да го видят.

6:42 Това твърдение е използвано в Септуагинта (гръцкия превод на СЗ) за старозаветния Божий народ, който получава манна и пъдпъдъци (вж. Пс. 78:29; 105:40). Тази старозаветна тема е разгърната в Йоан 6:30-40, където Исус осъществява равинското очакване да снабди храна, както прави Мойсей, Исус е новият Мойсей; Неговото избавление е новият изход; и Той въвежда новата ера на благоденствие (вж. Пс. 132:15; Исаия 49:10).

6:43 „дванадесет пълни коша с къшеи, а така също и от рибите” Това показва, че Исус не само снабдява нуждата им от храна за деня. Те трябва да запазят онова, което е останало, за да го използват в бъдеще.

Някои коментатори (William Barclay) отричат чудотворния елемент и смятат, че след като момчето споделя обяда си (вж. Йоан 6:9), другите хора от множеството виждат това и също споделят храната, която носят. Ако е така, откъде се вземат тези дванадесет коша с останали къшеи? Нашите предразсъдъци влияят на тълкуването точно толкова силно, колкото и предразсъдъците на хората от времето на Исус!

6:44 „пет хиляди мъже” Пътуването е дълго (вж. стих 33) и мястото е усамотено (вж. стих 32). Вероятно няма много жени и деца. Не знаем точният размер на тълпата. Била е огромна!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 6:45-46

45 И веднага накара учениците Си да влязат в кораба и да отидат преди Него на отвъдната страна към Витсаида, докато Той разпусне множеството. 46 И след като се прости с тях, отиде на хълма да се помоли.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 6:45-46

⁴⁵Immediately Jesus made His disciples get into the boat and go ahead of *Him* to the other side to Bethsaida, while He Himself was sending the crowd away. ⁴⁶After bidding them farewell, He left for the mountain to pray.

6:45 „Витсаида” Името на този град означава „дом на светлината.” Намира се на западния край на езерото.

□ **„Той разпусна множеството”** Паралелният текст от Йоан 6 глава ни дава много повече информация относно реакцията на множеството. Марк изтъква необходимостта от обучение за учениците и съчувствието на Исус, докато Йоан описва факта, че Исус изпълнява юдейските очаквания за Месията, който трябва да храни народа, както го е правел Мойсей (т.е. манната). Те се опитват да Го направят цар. Това показва тяхното неразбиране относно мисията на Исус (т.е. подобно на Неговите ученици, семейството Му и религиозните водачи.)

6:46 „Той отиде на хълма да се помоли” Исус редовно прекарва време в молитва. Това е особено очевидно в Евангелието от Лука. Исус знае, че това чудо ще бъде разтълкувано погрешно. Той не само не желае да бъде изцелител, Той не иска да бъде и хранител (вж. Йоан 6:15). Той идва, за да разкрие Отца, но множеството не може или не иска да види това. В известен смисъл това е изпълнение на сатанинското изкушение в пустинята, за нуждата на човека от хляб (свръхестествена храна, вж. Мат. 4:3-4).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 6:47-52

47 А като се свечери, корабът беше в средата на езерото, а Той – сам на сушата. 48 И като ги видя, че се мъчат, като гребат с веслата, защото вятърът им беше насрещен, около четвъртата стража на нощта дойде при тях, като вървеше по езерото; и щеше да ги отmine. 49 А те, като Го видяха да ходи по езерото, си помислиха, че е призрак, и извикаха; 50 защото всички Го видяха и се изплашиха. А Той веднага им проговори, като им каза: Держайте! Аз съм. Не се бойте! 51 И влезе при тях в кораба и вятърът утихна. А те много се изумиха и учудиха в себе си, 52 защото не се бяха вразумили от чудото с хлябовете, тъй като сърцето им беше закоравяло.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 6:47-52

⁴⁷When it was evening, the boat was in the middle of the sea, and He was alone on the land. ⁴⁸Seeing them straining at the oars, for the wind was against them, at about the fourth watch of the night He came to them, walking on the sea; and He intended to pass by them. ⁴⁹But when they saw Him walking on the sea, they supposed that it was a ghost, and cried out; ⁵⁰for they all saw Him and were terrified. But immediately He spoke with them and said to them, „Take courage; it is I, do not be afraid.” ⁵¹Then He got into the boat with them, and the wind stopped; and they were utterly astonished, ⁵²for they had not gained any insight from the *incident of* the loaves, but their heart was hardened.

6:48 „Като ги видя” Не става ясно дали се касае за (1) физическото Му зрение или (2) свръхестествено знание.

□ **„че се мъчат”** От гръцки тази дума се превежда като „мъчение.” Трудно е да се гребете срещу вятъра.

□ **„около четвъртата стража на нощта”** Според Римските изчисления на времето, това е между 3:00 и 6:00 след полунощ.

□ „Той дойде при тях, като вървеше по езерото” Това е поредното чудо на Исус, свързано с природните сили с цел да укрепят вярата на учениците. Те стават свидетели на Неговата власт и сила по много различни начини. Но все още се страхуват, все още се чудят и (вж. ст. 49-50) се удивляват (вж. стих 51).

Има вероятност това чудо да е извършено, за да се изпълни казаното в Йов 9:8; 38:16; Пс. 77:19; и Исая 43:16. Исус върши божествените дела, предсказани в СЗ (вж. стих 52).

– „и щеше да ги отмине” Това сякаш не пасва на контекста, освен ако не се касае за връзка с текста от Йов 9:8 и 11! В превода на TEV, в бележката под линия, изразът е „присъедини се към тях” Този глагол има същата конотация в Лука 12:32 и 17:7.

6:49 „призрак” Тук понятието буквално е „фантом”, както в Мат. 14:26. Това е силно понятие, използвано, за да опише „умственото и духовно смущение и объркване” на учениците (вж. The Greek-English Lexicon of Bauer, Arndt, Gingrich, и Danker, стр. 805).

6:50 „Дерзайте” Този глагол е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, и Исус го използва доста често (вж. Мат. 9:2,22; 14:27; Марк 6:50; 10:49; Йоан 16:33; Деяния 23:11).

□ „не се бойте” Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ (отлагателен) ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, също често използван от Исус (вж. Мат. 14:27; 17:7; 28:10; Марк 6:50; Лука 5:10; 12:32; Йоан 6:20; Откр. 1:17). Това отново може да свърже Исус с Мойсей (вж. Изход 14:13; 20:20). Исус е новият Мойсей или новият божествен говорител (вж. Битие 15:1; Исус Навиев 8:1).

6:51 Очевидно е отсъствието на разказа за Петровото ходене (и потъване) по водата (вж. Мат. 14:28-31). Според книгата на А. Т. Robertson, *Word Pictures in the New Testament*, том 1, стр. 319, „вероятно Петър няма желание да разказва тази история.”

6:52 „защото не се бяха вразумили” Учениците учат бавно. Исус е търпелив към тях. Това е толкова насърчително за мен!

□ „сърцето им беше закоравяло” Глаголът е в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Това е трудна богословска концепция. Означава ли това (имайки предвид употребата на СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ), че Бог или Духът са затворили умовете им? Вероятно, това е идиом, изразяващ техните собствени предразсъдъци и еврейските традиции, които ги заслепяват за очевидните истини, видни в Исусовите думи и дела (вж. 8:17-18). Този „човек” не се вписва в никоя от познатите им категории (вж. 4:13,40; 7:18). Тази тема многократно се повтаря в Марк. Вж. **Специално понятие: СЪРЦЕ** към 2:6.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 6:53-56

53 И като преминаха отвъд езерото, дойдоха в генисаретската земя и излязоха на сушата. 54 И когато излязоха от кораба, хората веднага Го познаха; 55 и се разтичаха по цялата онази околност и започнаха да носят болните на легла там, където чуеха, че се намирал Той. 56 И където и да влизаше, в села или в градове, или в колиби, слагаха болните по пазарите и Му се молеха те да се допрат поне до полите на дрехите Му. И колкото души се допираха, се изцеляваха.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 6:53-56

⁵³When they had crossed over they came to land at Gennesaret, and moored to the shore. ⁵⁴When they got out of the boat, immediately *the people* recognized Him, ⁵⁵and ran about that whole country and began to carry here and there on their pallets those who were sick, to the place they heard He was. ⁵⁶Wherever He entered villages, or cities, or countryside, they were laying the sick in the market places, and imploring Him that they might just touch the fringe of His cloak; and as many as touched it were being cured.

6:55 Този стих показва нуждата, хаоса и съчувствието и силата на Исус. В същото време, той е урок за това, че хората винаги имат приоритетно място. Исус винаги има време за тях!

6:56 „до полите на дрехите Му” Отнася се за Неговия „молитвен шал” (вж. Числа 15:38-40; Втор. 22:12). Тези хора са отчаяни, суеверни и себични.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Как обяснявате несъответствията между различните евангелия?
2. Защо има такова разнообразие в мненията относно личността на Исус?
3. Дали възкресението е необичайна идея по времето на Исус?
4. Защо Бог допуска омразна, зла жена да предизвика смъртта на свят човек, като Йоан?
5. Защо Исус привлича такива големи множества?
6. Защо Исус нахрани 5000 души?
7. Каква е връзката между Исусовото служение на поучение и Неговите изцеления?

МАРК 7 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Традицията на старейшините	Омърсяването идва отвътре	Традиция на старейшините	Учението на предците	Традициите на фарисеите
7:1-13	7:1-23	7:1-8	7:1-2 7:3-4 7:5 7:6-7 7:8	7:1-13
		7:9-13	7:9-13	
			Неща, които правят човека нечист	За чистото и нечистото
7:14-23		7:14-16 7:17-23	7:14-16 7:17-19 7:20-23	7:14-16 7:17-23
Сирофиникийката	Езичница показва вярата си	Сирофиникийката	Вярата на една жена	Дъщерята на сирофиникийката е изцелена
7:24-30	7:24-30	7:24-30	7:24-27 7:28 7:29 7:30	7:24-30
Глух и нем човек бива изцелен	Исус изцелява глухоням	Изцеления	Исус изцелява глухоням	Изцеление на глух човек
7:31-37	7:31-37	7:31-37	7:31-34 7:35-37	7:31-37

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

ПАРАЛЕЛНИ ТЕКСТОВЕ В СИНОПТИЧНИТЕ ЕВАНГЕЛИЯ

- A. Марк 7:1-23 е паралелен на Мат. 15:1-20
- B. Марк 7:24-30 е паралелен на Мат. 15:21-28
- C. Марк 7:31-8:9 е паралелен на Мат. 15:29-38

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 7:1-8

1 И се събраха при Исус фарисеите и някои от книжниците, които бяха дошли от Йерусалим, 2 и бяха видели, че някои от учениците Му ядат хляб с нечисти, тоест неизмити ръце. 3 Защото фарисеите и всички юдеи, като държат преданието на старейшините, не ядат, без да си измият ръцете до лактите; 4 и когато се връщат от пазар, не ядат, без да се измият. Има и много други неща, които са приели да спазват – измивания на чаши, глинени и медни съдове (и легла). 5 И така, фарисеите и книжниците Го запитаха: Защо Твоите ученици не вървят по преданието на старейшините, а ядат хляб с нечисти ръце? 6 А Той им каза: Добре е пророкувал Исаия за вас, лицемерите, както е писано: „Този народ Ме почита с устните си, но сърцето им се намира далеч от Мен. 7 Но напразно Ме почитат, като учат за поучение човешки заповеди.” 8 Вие оставяте Божията заповед и спазвате човешкото предание: (миенето на стомни и на чаши; и правите много други неща).

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 7:1-8

¹The Pharisees and some of the scribes gathered around Him when they had come from Jerusalem, ²and had seen that some of His disciples were eating their bread with impure hands, that is, unwashed. ³(For the Pharisees and all the Jews do not eat unless they carefully wash their hands, *thus* observing the traditions of the elders; ⁴and *when they come* from the market place, they do not eat unless they cleanse themselves; and there are many other things which they have received in order to observe, such as the washing of cups and pitchers and copper pots.) ⁵The Pharisees and the scribes asked Him, „Why do Your disciples not walk according to the tradition of the elders, but eat their bread with impure hands?” ⁶And He said to them, „Rightly did Isaiah prophesy of you hypocrites, as it is written:

‘THIS PEOPLE HONORS ME WITH THEIR LIPS, BUT THEIR HEART IS FAR AWAY FROM ME. ⁷BUT IN VAIN DO THEY WORSHIP ME, TEACHING AS DOCTRINES THE PRECEPTS OF MEN.’

⁸Neglecting the commandment of God, you hold to the tradition of men.”

7:1 „фарисеи” Това са най-искрените религиозни хора на своето време. В културно отношение те са най-добрите сред най-добрите. Исусовите разговори с тях са описвани често (вж. 7:5-8; 11:27-33; 12:13-17). Виж по-подробния коментар към Марк 2:6.

□ „някои от книжниците...дошли от Йерусалим” Религиозните водачи винаги Го следват, за да Го хванат в нарушение (вж. 3:22; Йоан 1:19). Вероятно, те са официално избран комитет, изпратен от Синедриона (вж. **Специалното понятие** към Марк 12:13) от Йерусалим. Синедрионът се състои от 70 души от

1. управляващи свещенически семейства (садукеи, вж. **Специалното понятие** към Марк 12:18)
2. местни религиозни водачи (фарисеи)
3. богати местни земевладелци

7:2 „нечисти, тоест, неизмити ръце” Това е религиозно, а не хигиенно изискване (вж. стих 4). За тях, церемониалната чистота е много сериозна тема (вж. Лука 11:38; Мат. 15:2). Коментирана е по специален начин в Талмуда. Спорът е около Устните традиции, които тълкуват старозаветни текстове.

□ „нечисти” Това е гръцкото понятие *koinos*, което означава „общо” или „достъпно до всички.” Това е името, с което съвременните хора са нарекли гръцкия език на обикновените хора от времето на Исус. Латинското понятие Вулгата съдържа същата идея (т.е. достъпен за всички). В този контекст, думата се отнася до нещата, които са церемониално нечисти, защото са били в контакт с други нечисти неща.

7:3

NASB „докато внимателно не си измият ръцете”

NKJV „докато не си измият ръцете по специален начин”

NRSV „докато старателно не си измият ръцете”

TEV „докато не си измият ръцете по правилния начин”

NJB „без измиване на ръцете чак до лактите”

В гръцките ръкописи има няколко варианта на този израз. Най-необичайният вариант е *pugm*, което означава „юмрук”, намерен в древните унциални ръкописи А, В, и L, докато *pukna*, което означава „често”, се среща в \aleph , W, и във Вулгата и Пешита. Някои древни текстове просто пропускат сумите в скоби от ст. 3-4 (ръкопис 037 от девети век, известен с гръцката буква „делта”, и някои коптски и сирийски преводи и Диатесарон). Ръкописът UBS⁴ отбелязва #1 с категория „А”, което означава „сигурен”.

Възможно е това трудно гръцко понятие да отразява арамейската фраза „докато не измият ръцете си в (специална) стомна” (вж. *Theological Dictionary of the New Testament*, edited by Gerhard Friedrich и Geoffrey W. Broomiley, vol. 6, стр. 916). Фарисеите вземат старозаветните изисквания, които се отнасят до свещениците и техните задължения в Храма, и ги приписват на всички „истински” юдеи от своето време. С това те добавят към Мойсеевия закон.

Друг вариант е да приемем, че това се отнася до равинския метод за измиване на ръцете със затворен юмрук, но това не е потвърдено от нито една писмена равинска традиция, освен ако не се отнася до идеята за улавяне на водата, изливана върху лактите (с ръцете надолу) с отворени шепи, така че да бъде върната отново към лактите.

Понятието „измивам” (*nipt*, вж. Мат. 15:2) обикновено се използва за измиване на част от тялото, а не за цялостно изкъпване (*lou*, вж. Йоан 13:10).

□ „като държат преданието на старейшините” Тези традиции (вж. Гал. 1:14) са изложени в Талмуда (Мишна). Има две издания на тези равински традиции. По-пълното идва от Вавилонския Талмуд, а недовършеното идва от Палестина. Съвременното изучаване на тази литература е затруднено, защото никой не е сигурен кога точно са водени или записвани тези дискусии. Развиват се две равински школи за тълкуване, едната е консервативна (*Шамай*), а другата е либерална (*Хилел*). Всички въпроси биват дискутирани въз основата на тези равински дискусии. Равините цитират своите предци като авторитетни източници.

7:4 „без да се измият” Юдеите разширяват законите, които се отнасят до служението на свещениците в скинията, като включват в тях всички евреи (вж. Изход 30:19). Тези изисквания касаят церемониалната чистота. Те се развиват за дълъг период от време, посредством намеса и добавки, взети от правилата, касаещи левитите.

Този израз се среща в няколко варианта в различните гръцки ръкописи. В някои гръцки текстове, те са:

1. МИНАЛО СВЪРШЕНО ВЪЗВРАТНО ПОДЧИНТЕЛНО на глагола *baptiz_* (MSS A, D, W както и във Вулгата и в сирийските преводи)
2. СЕГАШНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ на *baptiz_* (MSS F, L)
3. МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ, ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ на *rantiz_* „да поръся” (i.e., MSS S, V и коптския превод). Съвременните преводи го окачествяват с #1. Ранните книжници биха го категоризирали с #3, защото *baptiz_* е станал техническо понятие за християнското кръщение. The UBS⁴ окачествява #1 в категория „B”, което означава (почти сигурно).

□	
NASB	„и медни съдове”
NKJV	„медни съдове и легла”
NRSV	„медни чайници”
TEV	„медни купи и легла”
NJB	„медни чинии”

Понятието „съдове” е латинско. Марк използва повече латински думи от всички други новозаветни автори. Това вероятно подсказва, че евангелието е писано в Рим за римляните.

Има гръцки ръкописен вариант, който включва думата *klin_n* (легла или дивани) съответно в A, D, и W, докато P⁴⁵, S, V, и L я пропускат. Вероятно, книжниците, запознати с Левит 15 глава, добавят израза, а по-късните преписвачи, незапознати със старозаветния текст, го смятат за неуместен и го изтриват. Спекулацията е интересна, но няма богословска стойност.

7:5 „Го запитаха” Глаголът е в МИНАЛО НЕСВЪРШЕНО време, което подсказва, че са го питали многократно или са започнали да Го питат.

□ „не вървят според преданието на старейшините” За тях това е сериозен религиозен въпрос. В юдейската литература е записан инцидент, при който един равин е отлъчен, загдето не си мие ръцете по правилния начин. За фарисеите, авторитетен е Талмудът, който представлява писмен запис на равинските дискусии за тълкуване и прилагане на СЗ.

7:6 „Добре е пророкувал Исаия за вас” Исус смята, че конкретни старозаветни текстове от времето на Исаия се отнасят до това поколение на фарисеите, живеещи седем века по-късно. Това показва, че Писанието е валидно за всяко ново поколение. Божиите истини са повлияни от културната среда, но те надскачат всяко време и култура! Исус цитира Исаия 29:13.

□ „лицемери” Това понятие е съставено от две думи: „под” и „да съдя.” Понятието се използва, за да опише актьори, които играят роли под маски. Исус ги обвинява в прекалена ревност по някои въпроси, но пълно пренебрегване на други (вж. Исаия 29:13; Кол. 2:16-23). Не е случайно, че „лицемерите” и миенето на ръцете вървят заедно в Пс. 26:4 и 6!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЛИЦЕМЕРИ

Това съставно понятие буквално се превежда „да съдя под.” Може да означава (1) театрално понятие за някой, който говори под маска (2) по-ранната употреба е „да прекаля при тълкуването.” В този контекст се касае за религиозно разиграване.

Фарисеите разиграват различни религиозни ритуали с цел да бъдат хвалени от околните, а не да угодят на Бога (макар да съм сигурен, че това е един от мотивите им):

1. дават милостиня, не само за да помогнат на бедните, но да бъдат похвалени от хората, Мат. 6:2
2. молят се в синагогата и на открито, за да бъдат видени от хората, Мат. 6:5
3. когато постят, изглеждат разрошени, за да впечатлят околните със своята духовност, Мат. 6:16
4. дават десетък и от най-дребните подправки, но пропускат важните неща от Закона, Мат. 23:23
5. те чистят чашата отвън, но не и отвътре, Мат. 23:25 (вж. Марк 7:1-8)

6. те са себеправедни, Мат. 23:29-30
7. те пречат на другите да влязат в Царството, Мат. 23:13-15
8. опитват се да уловят Исус в капан с коварни въпроси, без да търсят истинска мъдрост, Мат. 22:15-22
9. имат специално място в ада, Мат. 24:51
10. те са варосана гробница, пълна в нечистота, Мат. 23:27 (вж. *Dictionary of Biblical Imagery*, стр. 415)

□ **„както е писано”** Глаголът е в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, което означава „то стои написано.” Това е стандартен юдейски идиом, отнасящ се до вдъхновеното Писание (вж. 9:12-13; 11:17; Мат. 4:4,7,10). Цитиран е стих от Септуагинта, от Исаия 29:13, който описва човешката себеправедност. Исус дава пример за това в ст. 9-19 и в паралелния пасаж от Мат. 15:4-6.

□ **„СЪРЦЕ”** За юдеите, това е центърът на умствената активност, следователно, основата за действие. Те използват религиозния ритуал като средство, за да бъдат приети от Бога. Техните традиции се превръщат в самоцел! Тази опасност винаги е налице при религиозните хора. Вж **Специалното понятие** към 2:6.

□ **„Е ДАЛЕЧЕ”** Това означава „да държиш на разстояние.” Религиозните практики често са използвани, за да попречат на пълното посвещение на Бога. Често пъти, религията е бариера, а не мост към Бога.

7:7 Какво категорични осъждане на религиозното лицемерие и формализъм.

7:8 „оставяте” Това означава „да отпратя” (Божии заповеди) и е в директен контраст с глагола „да задържа”, което означава „да хвана”, „да улова” или „да остана верен” на традициите.

□ **„Божията заповед, а спазвате човешкото предание”** Въпросът е Старозаветното откровение срещу традицията (Талмуда). Това е въпрос, който стои пред всеки човек във всяка култура (или деноминация). Религиозният авторитет е важна тема!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 7:9-13

9 И им каза: Вие успешно осуетявате Божията заповед, за да спазите своето предание! 10 Защото Мойсей каза: „Почитай баща си и майка си”, и: „Който злослови баща или майка, непременно да се умъртви.” 11 Но вие казвате: Ако каже човек на баща си или на майка си: Това моето, с което би могъл да си помогнеш, е курбан, това значи, подарено е на Бога – това го освобождава; 12 и вие не го оставяте вече да направи нищо за баща си или за майка си. 13 И така осуетявате Божието слово заради вашето предание, което сте предали; и вършите много такива неща, подобни на това.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 7:9-13

⁹He was also saying to them, „You are experts at setting aside the commandment of God in order to keep your tradition. ¹⁰For Moses said, ‘HONOR YOUR FATHER AND YOUR MOTHER’; and, ‘HE WHO SPEAKS EVIL OF FATHER OR MOTHER, IS TO BE PUT TO DEATH’; ¹¹but you say, ‘If a man says to *his* father or *his* mother, whatever I have that would help you is Corban (that is to say, given *to God*),’ ¹²you no longer permit him to do anything for *his* father or *his* mother; ¹³*thus* invalidating the word of God by your tradition which you have handed down; and you do many things such as that.”

7:9

NASB „Вие сте експерти по отстраняване”
NKJV „Вие отхвърляте всичко много добре”
NRSV „Вие имате чудесен начин на отхвърляне”
TEV „Вие имате умен начин на отхвърляне”
NJB „Колко изкусно се справяте”

Това е остър сарказъм, както в Йоан 3:10.

7:10 „Мойсей каза” В паралелния стих от Мат. 15:4 изразът е „Бог каза.” Това показва, че Божието вдъхновение стои зад написаното от Мойсей .

□ „**почит**” Това е цитат от десетте заповеди, записани в Изход 20:12 и повторени в Втор. 5:16. Произлиза от еврейското търговско понятие „да придам нужната тежест на” (BDB 457), което означава да признаеш истинската стойност на него.

7:11 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД, което говори за потенциално действие Исус говори за съвременните начини за заобикаляне на Божия Закон (вж. стих 12).

□ „**БАЩА СИ И МАЙКА СИ**” Това показва, че и двамата родители се нуждаят от еднакво уважение.

□ „**КОЙТО ЗЛОСЛОВИ БАЩА ИЛИ МАЙКА**” Това е цитат от Изход 21:17. Липсата на почит води до остро осъждане. Равините изтъкват този стих, когато обслужва целите на традицията.

□ „**Курбан**” Това е гръцка транслитерация на еврейската дума (не арамейска) „дар”, даден на Бога (или на Храма, вж. NKJV). Исус дава един пример за това как еврейските религиозни хора по Негово време заобикалят старозаветните закони за сметка на своите устни традиции. Техните устни традиции имат много вратички (вж. Мат. 5:33-34; 23:16-22).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 7:14-16

14 И пак повика множеството и им каза: Слушайте Ме всички и разбирайте. 15 Няма нищо извън човека, което, като влиза в него, може да го оскверни; но тези неща, които излизат от него, те оскверняват човека. 16 (Ако има някой уши да слуша, нека слуша.)

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 7:14-16

¹⁴After He called the crowd to Him again, He *began* saying to them, „Listen to Me, all of you, and understand: ¹⁵there is nothing outside the man which can defile him if it goes into him; but the things which proceed out of the man are what defile the man. ¹⁶[If anyone has ears to hear, let him hear.]”

7:14 „И пак повика множеството” Исус публично излага лицемерието на книжниците и техните устни традиции.

В превода на NKJV понятието е *panta* (всички), вместо *palin* (отново).

□ „**Слушайте...разбирайте**” И двата глагола са в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Този израз въвежда един важен и шокиращ пример.

7:15 Това е класически пример за това как Исус тълкува СЗ (вж. Мат. 5:17-48). Той анулира правилата за нечистата храна, описани в Левит 11. Това е мощен начин за налагане на Неговата власт (Той може да промени или премахне СЗ, това не е тяхно право). Тези думи са и предупреждение за онези, които придават религиозно значение на храната и пиетето (вж. Римл. 14:13-23; I Кор. 8:1-13; 10:23-33). Исусовите думи разкриват изключителната свобода на Новия Завет (вж. Римл.14:1-15:13; I Кор. 8-10).

7:16 Този стих е включен в много гръцки унциални ръкописи (A, D, K, W, θ), в Диатесарон, както и в гръцките текстове, използвани от Августин (вж. NKJV и NJB). Той обаче липсва в MSS ℵ, B, и L. Вероятно се касае за добавка на преписвача, взета от Марк 4:9 от 23. Преводът на NASB (1995 Update) го включва в скоби, за да

покаже, че има известно съмнение относно присъствието му в оригиналния текст. USB⁴ определя липсата на стиха в категория „А“, което означава (сигурно).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 7:17-23

17 И като остави множеството и влезе въщи, учениците Му Го попитаха за притчата. 18 И Той им каза: И вие ли още не проумявате? Не разбирате ли, че нищо, което влиза в човека отвън, не може да го оскверни? 19 Защото не влиза в сърцето му, а в корема и се изхожда. С това Той обяви всички ястия за чисти. 20 Каза още: Това, което излиза от човека, то осквернява човека. 21 Защото отвътре, от сърцето на хората, излизат лоши мисли, блудства, кражби, убийства, 22 прелюбодейства, користолобие, злина, коварство, сладострастие, лукавство, богохулство, гордост, безумство. 23 Всички тези зли неща излизат отвътре и оскверняват човека.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 7:17-23

¹⁷When he had left the crowd and entered the house, His disciples questioned Him about the parable. ¹⁸And He said to them, „Are you so lacking in understanding also? Do you not understand that whatever goes into the man from outside cannot defile him, ¹⁹because it does not go into his heart, but into his stomach, and is eliminated?” (Thus He declared all foods clean.) ²⁰And He was saying, „That which proceeds out of the man, that is what defiles the man. ²¹For from within, out of the heart of men, proceed the evil thoughts, fornications, thefts, murders, adulteries, ²²deeds of coveting and wickedness, as well as deceit, sensuality, envy, slander, pride and foolishness. ²³All these evil things proceed from within and defile the man.”

7:17 „Учениците Му Го попитаха” В Матей 15:15 питащият е Петър. Исусовите думи са толкова шокиращи за тези юдеи от първи век! Исус анулира Мойсей! За кого се мисли този неофициален равин?

7:18 „И вие ли още не проумявате” Исус се удивява, че учениците бавно проумяват думите Му. Посланието Му е толкова по-различно от всичко, което са чували през живота си (богословието на фарисеите). Традицията трудно се променя (вж. 4:13,40; 6:52; 8:21). Доверието в Исус като обещаеният Месия означава радикално скъсване с техните религиозни традиции и културни очаквания. „Живото Слово” измества „писаното слово”! Вярващите се покланят на Исус, не на Библията.

Обикновено коментаторите твърдят, че Исус отхвърля устните традиции, но винаги утвърждава старозаветните закони. Обаче, това отхвърляне на закона за храната, както и отхвърлянето на Мойсеевия закон за развода в Мат. 5:31-32 (вж. Марк 10:2-12) ясно показва, че Исус гледа на Себе Си като на истинският тълкувател и Господар на Стария Завет (вж. Мат. 5:38-39). Той е цялостното Божие откровение. Всички ние, които ценим Библията, изпитваме известно неудобство, четейки тези думи. Ние считаме Библията за авторитетна и валидна. Обаче, колко много други старозаветни текстове са отхвърлени от Исус, защото не разкриват ясно намерението на Бога? Това не само шокира книжниците, но до известна степен шокира и мен! Това ми напомня, че Старият Завет не е задължителен за новозаветните вярващи (вж. Деяния 15 гл.; Галатяни 3 гл.). Той е вдъхновено Писание и със сигурност разкрива Бога, но не съм длъжен да спазвам неговите ритуали или процедури (вж. Деяния 15:6-11,19). Длъжен съм да се ръководя от неговия светоглед и откровение за Бога, и да следвам неговите цели и обещания (вж. Мат. 5:17-20)!

7:19

NASB, NRSV „(така Той обяви всяка храна за чиста)”

NKJV „така очисти всички храни”

TEV „(Исус обяви, че всички храни за годни за ядене)”

NJB „(Така Той обяви, че всичката храна е чиста)”

Изразът е поставен в скоби, което е напомняне от преводача, че текстът е добавен допълнително (вероятно след преживяването на Петър, описано в Деяния 10 гл.). Това е особено важна новозаветна истина (вж. Римл. 14:13-23; I Кор. 8:1-13; 10:23-33). Човеците не се оправдават пред Бога на основание на онова, което ядат или

не! Новият завет не е основан на старозаветни правила (Левит 11 гл.; Деяния 15 гл.). Бог гледа на сърцето, не на стомаха!

7:20 старозаветните равини казват, че умът е като плодородна почва, готова за сеене, а очите и ушите са прозорците на душата. Каквото позволим да влезе в нея, пуска корен. Грехът започва в мисловния живот и се развива в действие. Човешката реч разкрива сърцето!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЧОВЕШКАТА РЕЧ

I. УВОДНИ МИСЛИ ОТ ПРИТЧИТЕ

- A. Езикът е част от Божия образ в човека (Сътворението е в резултат на изговорено слово и Бог говори на Своето творение). Езикът е съществена част от нашата човешка личност.
- B. Човешката реч ни дава възможност да споделим с другите мислите си за живота. Следователно, те разкриват кои сме всъщност (Притчи 18:2; 4:23 [20-27]). Речта е ярък тест за личността (Пр. 23:7).
- C. Ние сме социални същества. Всеки човек иска да бъде приет и оценен. Искаме да сме приети от Бога и от останалите човеци. Думите имат сила да снабдяват тези нужди както по положителен (Пр. 17:10), така и по отрицателен (Пр. 12:18) начин.
- D. Човешката реч има огромна сила (Пр. 18:20-21) – власт да благославя и изцелява (Пр. 10:11,21) и сила да проклина и разрушава (Пр. 11:9).
- E. Ние жънем онова, което сеем (Пр. 12:14).

II. ПРИНЦИПИ ОТ ПРИТЧИТЕ

- A. Отрицателният и разрушителен потенциал на човешката реч
 - 1. думите на злите хора (1:11-19; 10:6; 11:9,11; 12:2-6)
 - 2. думите на прелюбодейките (5:2-5; 6:24-35; 7:5 и сл.ст.; 9:13-18; 22:14)
 - 3. думите на лъжците (6:12-15,19; 10:18; 12:17-19,22; 14:5,25; 17:4; 19:5,9,28; 21:28; 24:28; 25:18; 26:23-28)
 - 4. думите на безумните (10:10,14; 14:3; 15:14; 18:6-8)
 - 5. думите на лъжливите свидетели (6:19; 12:17; 19:5,9,28; 21:28; 24:28; 25:18)
 - 6. думите на клюкаря (6:14,19; 11:13; 16:27-28; 20:19; 25:23; 26:20)
 - 7. думите, изречени твърде бързо (6:1-5; 12:18; 20:25; 29:20)
 - 8. думите на ласкателите (29:5)
 - 9. твърде много думи (10:14,19,23; 11:13; 13:3,16; 14:23; 15:2; 17:27-28; 18:2; 21:23; 29:20)
 - 10. преиначени думи (17:20; 19:1)
- B. положителният, изцелителен и изграждащ потенциал на човешката реч
 - 1. думите на праведните (10:11,20-21,31-32; 12:14; 13:2; 15:23; 16:13; 18:20)
 - 2. думите на проумяващите (10:13; 11:12)
 - 3. думите на знание (15:1,4,7,8; 20:15)
 - 4. думите на изцеление (15:4)
 - 5. думите на езичника (15:1,4,18,23; 16:1; 25:15)
 - 6. думите на приятния събеседник (12:25; 15:26,30; 16:24)
 - 7. думите на закона (22:17-21)

III. СТАРОЗАВЕТНИЯТ МОДЕЛ ПРОДЪЛЖАВА В НОВИЯ ЗАВЕТ

- A. Човешката реч ни дава възможност да споделим с другите мислите си за живота. Следователно, те разкриват кои сме всъщност (Мат. 12:33-37; 15:1-20; Марк 7:2-23).
- B. Ние сме социални същества. Всеки човек иска да бъде приет и оценен. Искаме да сме приети от Бога и от останалите човеци. Думите имат сила да снабдяват тези нужди както по положителен (II Тим. 3:15-17), така и по отрицателен (Яков 3:2-12) начин.
- C. Човешката реч има огромна сила, сила да благославя (Ефес. 4:29) и сила да проклина (Яков 3:9). Ние сме отговорни за онова, което казваме (Мат. 12:36-37; Яков 3:2-12).
- D. Ще бъдем съдени от думите си (Мат. 12:33-37; Лука 6:39-45), както и по делата си (Мат. 25:31-46). Ние жънем, каквото сме посели (Гал. 6:7).

7:21 „от сърцето на човека” Исус споменава поредица от греховни отношения и действия. Същите тези грехове са осъдени от стоиците. Павел също представя няколко списъка с грехове, подобни на този (вж. Римл. 1:29-31; I Кор. 5:11; 6:9; II Кор. 12:20; Гал. 5:19-21; Ефес. 4:31; 5:3-4; Кол. 3:5-9; II Тим. 3:2-5). Вж. **Специално понятие: ПОРОЦИ И ДОБРОДЕТЕЛИ** към I Петър 4:2.

□ **„блудства”** Английската дума „порнография” има същия корен като това гръцко понятие. Отнася се до всякаква нередна сексуална дейност: секс преди брака, хомосексуалност, сексуални отношения с животни, или дори отказ да се изпълнят семейни отговорности (отказ на мъж да се ожени за вдовицата на брат си, за да се роди наследник).

В Стария Завет се прави разлика между брачна изневяра (прелюбодейство) и сексуална нечистота преди брака (блудство). В новозаветния период тази разлика се губи.

□ **„убийства... користолобие... коварство... гордост”** Същите тези понятия описват езическия свят в Римл. 1:29-31. Те говорят за необузданост, за сърце, което е „водено от своите егоистични мотиви.”

□ **„прелюбодейства”** Това е гръцката дума *moicheia*, която описва сексуалните връзки извън брака (вж. I Кор. 6:9-10). Метафорично се използва, за да опише идолопоклонството. В Стария Завет *ЯХВЕ* е съпругът, а Израил е съпругата; следователно, поклонение на други богове е форма на изневяра.

□ **„сладострастие”** Тази дума е използвана в Римл. 13:13, за да опише как вярващите не трябва да живеят. В *Greek-English Lexicon of the New Testament Based on Semantic Domains*, том 1, стр. 771, Louw и Nida това понятие е дефинирано като „поведение, напълно лишено от морални ограничения, обикновено съпроводено от сексуална разпуснатост.” Обърнете внимание, колко много от тези термини описват разпуснатата сексуалност, толкова характерна за езическата култура от първи век.

7:22 Редът на този списък с грехове варира от превод до превод. С две думи, животът, отделен от Бога е забранена територия! Списъкът на Павел в Гал. 5:19-21 описва злото, а списъкът в Гал. 5:22-23 споменава характеристиките на благочестивите.

□
NASB, NRSV, NJB „злоба”
NKJV „зла епоха”
TEV „завист”

Буквалният израз е „зло око” (вж. Бележката в полето на NASB). В Близкия Изток хората са много внимателни някой да не им направи магия (лоши очи). В еврейския език думата съдържа идеята за егоистична завист (вж. Втор. 15:9; Пр. 23:6).

□
NASB, NRSV, TEV, NJB „клевета”
NKJV „богохулство”

Буквално понятието означава „богохулство”, което означава да кажеш нещо невярно за някого. Може да се използва за клевета или неверни думи по отношение на Бога и хората (вж. Деяния 6:11; Римл. 2:24).

□ **„гордост”** Думата описва надменен, презрителен или горделив човек (вж. Лука 1:51; Римл. 1:30; II Тим. 3:2; Яков 4:6; I Петър 5:5).

7:23 Паралелният стих от Мат. 15:20 обобщава цялата идея (вж. I Царе 16:7).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 7:24-30

24 И като стана оттам, отиде в Тирската и Сидонската страни; и влезе в една къща и не искаше никой да Го знае, но не можа да се укрие. 25 А веднага чу за Него една жена, чиято малка дъщеря имаше нечист дух; и тя дойде и падна пред краката Му. 26 (Жената беше гъркиня, по рождение сиропфиникийка.) И Му се молеше да изгони демона от дъщеря ѝ. 27 А Исус ѝ каза: Остави децата да се наситят, защото не е прилично да се вземе хлябът от децата и да се даде на кученцата. 28 А тя в отговор Му каза: Така е, Господи, но и кученцата под масата ядат от трошите, които падат от децата! 29 А Той ѝ каза: За тази дума – иди си; демонът излезе от дъщеря ти. 30 И като си отиде у дома, намери, че детето лежеше на постелката, а демонът беше излязъл.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 7:24-30

²⁴Jesus got up and went away from there to the region of Tyre. And when He had entered a house, He wanted no one to know *of it*; yet He could not escape notice. ²⁵But after hearing of Him, a woman whose little daughter had an unclean spirit immediately came and fell at His feet. ²⁶Now the woman was a Gentile, of the Syrophenician race. And she kept asking Him to cast the demon out of her daughter. ²⁷And He was saying to her, „Let the children be satisfied first, for it is not good to take the children’s bread and throw it to the dogs.” ²⁸But she answered and said to Him, „Yes, Lord, *but* even the dogs under the table feed on the children’s crumbs.” ²⁹And He said to her, „Because of this answer go; the demon has gone out of your daughter.” ³⁰And going back to her home, she found the child lying on the bed, the demon having left.

7:24 „Тир” Това е на северозапад от Галилейското море, извън границите на старозаветната обещана земя. В областта преобладават езичници. Изразът „и Сидон” липсва в няколко древни гръцки ръкописа, например в D, L, и W, но присъства в Мат. 15:21 и Марк 7:31 и в ръкописите S, A, и B, както и във Вулгата и Пешита.

□ **„но не можа да се укрие”** Това е резултат от Неговите чудеса (вж. 3:8). Дори и в областите, населени предимно с езичници, Исус не може да намери покой и да бъде насаме с учениците Си.

7:25 „чиято малка дъщеря имаше нечист дух” Нито тук, нито в описанието в 9:17-29 е обяснено как едно дете може да бъде обладано от нечист дух. В нито един от двата случая не е споменато да става дума за семеен дух (демонът се предава от поколение на поколение в семейството). Вж. **Специално понятие: ИЗГОНВАНЕ НА ЗЛИ ДУХОВЕ** към 1:25.

□ **„падна пред краката Му”** Това е символичен жест, типичен за източната култура (1), когато някой има молба към висшестоящ (2) или е израз на смирение. Възможно е тя да е чула за чудесата на Исус и тласкана от отчаяние да се обръща към този еврейски равин със страх!

7:26 „гъркиня, по рождение сиропфиникийка” Спомнете си, че Исус помага и на други езичници (вж. 5:1; 11:17; Мат. 8:5-13; Йоан 4), но в географските граници на Обещаната земя. Ако Исус започне да изцелява на езическа територия, Той ще бъде отхвърлен от евреите, заради техните предрасъдци.

Съществува интересен паралел между Исусовото служение по отношение на финикийката и това на Илия, описано в III Kgs. 17 глава. И в двата случая е показана Божията любов, грижа и помощ към омразните езичници. Това може да е друго завоалирано доказателство за Неговата Месианска роля.

На какъв език се води диалогът между Исус и жената? Изглежда очевидно, че разговорът се води на гръцки. Исус израства в северна Палестина и най-вероятно говори три езика. В Лука 4:16-20 Исус чете от еврейския ръкопис на Исаия. Изглежда е запознат с библейския еврейски, докато посещава училището към местната синагога. Исус обикновено говори арамейски. Вероятно говори и гръцкия Койне (в личния разговор с Пилат).

□ **„и Му се молеше”** Глаголът е в МИНАЛО НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ. Тя Го умолява многократно!

□ „да изгони демона” Този глагол е в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Тя все още изпитва съмнение относно Исусовата способност или желание за действие, което е изразено в ПОДЧИНТЕЛНОТО НАКЛОНЕНИЕ.

7:27 „децата” Това фамилиарно понятие се отнася до Израил (вж. Мат. 15:24).

7:27-28

NASB, NRSV, TEV „кучета”
NKJV, NJB „кученца”

Това е единствената употреба на това понятие в Новия Завет. Остротата на думата е смекчена от факта, че е използвана в УМАЛИТЕЛНА форма (*kunarion*), „малки кученца” (в NJB думата е „домашни кучета”). Евреите подигравателно наричат езичниците кучета. Този диалог има за цел да помогне на учениците да преодолеят своите предразсъдъци относно езичниците (вж. Мат. 15:23). Исус признава и публично потвърждава величието на вярата ѝ (вж. Мат. 15:28).

7:28 „Господи” Думата вероятно е използвана като културно обръщение в смисъла на „господин” или „господар”, както е в Йоан 4:11. Удивително е, че това е единственият пример, при който е използвана думата *kurios* като обръщение към Исус в евангелието от Марк.

□ „на децата” Буквалният израз е „малки деца” (*paidion*). Има няколко умалителни форми, използвани в този контекст. В *Word Pictures in the New Testament*, том 1, стр. 326, А. Т. Robertson казва, че „малките деца нарочно пускали по няколко трохи, за да ядат кученцата.” На човек му се иска да прочете какъв е бил тонът на Исус, както и Неговото изражение и жестове. Според мен срещата е протекла много по-позитивно, отколкото е изразено с думи.

□ „трохите, които падат от децата” След ядене, богатите използват хляб вместо салфетка, за да си почистят ръцете.

7:29 „За тази дума” Исус е впечатлен от отношението на майката, което показва постоянство и вяра (вж. Мат. 15:28). Описани са няколко случая, при които Исус изцелява/освобождава хора, на основание на вярата им (вж. 2:3-12; 9:14-29; Мат. 8:5-13).

□ „иди си, демонът излезе от дъщеря ти” Тази жена вярва, че Исус е в състояние да изгонва демони дори от разстояние, без някакъв ритуал или магия.

7:29,30 „демонът беше излязъл” В стих 29 глаголът е в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. А в стих 30 се касае за ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, което се фокусира върху продължителния резултат от минало действие. Демонът е изгонен.

7:30 „лежеше на постелката” Това е ПЕРФЕКТНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, което може да се разбира по два начина: (1) демонът напуска със сила (вж. 1:26; 9:26) и тръшка малкото момиче на леглото или (2) присъствието на демона е приковало детето към леглото.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 7:31-37

31 И като излезе пак от тирската и сидонската страни, дойде към Галилейското езеро през средата на декаполските области. 32 И доведоха при Него един глух и заекващ човек и Му се молеха да положи ръка на него.

33 Исус го отведе настрана от множеството, сложи пръстите Си в ушите му и като плюна, се докосна до езика му; 34 и като погледна към небето, въздъхна и му каза: Еффата, тоест: Отвори се. 35 И ушите му се отвориха и връзката на езика му се развърза, и той говореше ясно. 36 И им заръча на никого да не казват за това; но

колкото повече им заръчваше, толкова повече те Го разгласяваха; 37 и се чудеха твърде много и говореха: Всичко върши добре: и глухите прави да чуват, и немите да говорят!

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 7:31-37

³¹Again He went out from the region of Tyre, and came through Sidon to the Sea of Galilee, within the region of Decapolis. ³²They brought to Him one who was deaf and spoke with difficulty, and they implored Him to lay His hand on him. ³³Jesus took him aside from the crowd, by himself, and put His fingers into his ears, and after spitting, He touched his tongue *with the saliva*; ³⁴and looking up to heaven with a deep sigh, He said to him, „Ephphatha!” that is, „Be opened!” ³⁵And his ears were opened, and the impediment of his tongue was removed, and he *began* speaking plainly. ³⁶And He gave them orders not to tell anyone; but the more He ordered them, the more widely they continued to proclaim it. ³⁷They were utterly astonished, saying, „He has done all things well; He makes even the deaf to hear and the mute to speak.”

7:31 Географското описание е необичайно. Сидон е на север от Тир, по крайбрежието, докато Декапол е на юг и изток от Галилейското езеро. В превода на NKJV изразът е „напускайки областта на Тир и Сидон”, но този вариант не се подкрепя от P⁴⁵, A, W, и Пешита. Повечето текстуални критици подкрепят по-трудния текст, според който Исус отива на север и изток, преди да тръгне на юг.

□ **„Галилейското езеро”** Този воден басейн е наречен и (1) Кенерет в СЗ; (2) Генисаретско езеро в Лука 5:1; и (3) Тивериадско море в Римския период от първи век в Йоан 6:1; 21:1.

□ **„Декаполските области”** Това е областта на гадаринеца, обладан от духове (вж. 5:1-20). Областта е заселена главно от езичници и се намира на изток и на юг от Галилейското езеро. Исусовото служение в тези области показва любовта Му към езичниците.

7:32 „един глух и заекващ човек” Това понятие е използвано само тук в НЗ, а в Септуагинта се среща в Исаия 35:6. Стих 37 може да се отнася до Исаия 35:5-6, което описва бъдещото изцелително служение на Месията.

□ **„да положи ръка на него”** Вж. Специалното понятие по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОЛАГАНЕТО НА РЪЦЕ

Този жест, показващ лично участие, е използван по няколко различни начина в Библията.

1. обричане (ръка под бедрото [Битие 24:2,9; 47:29])
2. предаване на семейното ръководство (вж. Битие 48:14,17,18)
3. отъждествяване със смъртта на жертвеното животно като заместител
 - a. свещеници (вж. Изход 29:10,15,19; Левит 16:21; Числа 8:12)
 - b. обикновени хора (вж. Левит 1:4; 3:2,8; 4:4,15,24; II Лет. 29:23)
4. отделяне на хора, които да служат на Бога по специален начин (вж. Числа 8:10; 27:18,23; Втор. 34:9; Деяния 6:6; 13:3; I Тим. 4:14; 5:22; II Тим. 1:6)
5. участие в присъда по убиване с камъни на някой грешник (вж. Левит 24:14)
6. когато човек поставя ръка на устата си, това означава мълчание или съгласие (вж. Съдии 18:19; Йов 21:5; 29:9; 40:4; Михей 7:16)
7. когато човек сам поставя ръка на главата си, това символизира скръб/мъка (II Царе 13:19)
8. приемане благословение за здраве, щастие и дълголетие (вж. Мат. 19:13,15; Марк 10:16)
9. свързано с физическо изцеление (вж. Мат. 9:18; Марк 5:23; 6:5; 7:32; 8:23; 16:18; Лука 4:40; 13:13; Деяния 9:17; 28:8)
10. приемане на Светия Дух (вж. Деяния 8:17-19; 9:17; 19:6)

Налице е удивителна липса на унисон в pasajите, които са използвани в историческия контекст в подкрепа на идеята за поставяне на църковни водачи (ръкополагане).

1. В Деяния 6:6 Апостолите полагат ръце на седмина от местните хора.
2. В Деяния 13:3 пророците и учителите полагат ръце на Варнава и Павел за мисионерско служение.
3. В I Тим. 4:14 местните водачи участват в призоваването и поставянето на Тимотей на служба.

4. Във II Тим. 1:6 Павел полага ръце на Тимотей.

Разнообразието и неяснотата говорят за липса на организация в ранната църква от първи век. Ранната църква е много по-динамична и редовно използва духовните дарби на вяращите (вж. I Кор. 14 гл.). Новият завет просто не е написан с цел да въведе или очертае държавен модел или процедура по ръкополагане.

7:33 „отведе го настрана от множеството” Той прави това с цел да ограничи историите за Неговите изцеления, както и за да предразположи човека (вж. 8:23).

□ **„сложи пръстите Си в ушите му”** Исус обяснява на човека какво ще стори с оглед на културно приемливите физически жестове (пръст в ухото и слюнка на езика).

□ **„като плюна, се докосна до езика му”** Слюнката е често използвана от медицината в Средиземноморския свят, в първи век. Жестът има за цел да засили вярата на човека.

7:34 „и като погледна към небето” Това е стандартната физическа поза за еврейска молитва по времето на Исус (изправен, отворени очи, издигната глава, протегнати нагоре ръце).

□ **„въздъхна”** Това е израз на силно чувство (вж. Римл. 4; 8:22-23; II Кор. 5:12). В зависимост от контекста може да бъде положително (вж. Марк 7:34; Римл. 8:26) или отрицателно (вж. Деяния 7:34; Яков 5:9). Исусовата въздишка е израз на Неговата скръб за греха и болестите в един свят, поразен от бунт и непокорство. Пособна форма на това понятие намираме в 8:12.

□ **„Ефата”** Това е арамейски глагол в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, означаващ „отвори се” (и ушите се отвориха, вж. стих 35). Петър си спомня арамейските думи, изговорени от Исус и Марк ги превежда на гръцки заради читателите езичници (римляни). Виж бележката към 5:41.

7:36 „И им заръча на никого да не казват” Причината за това е, че евангелието все още не е завършено. Исус не иска да става известен като чудотворец. Притискането на тълпата се превръща в проблем. Тази „Месианска тайна” е характерна за евангелието от Марк. Изненадващо е, обаче, че Исус извършва толкова много дела и разкрива тайни за Себе Си в Марк. Исус ясно се разкрива като Месия и изпълнява еврейските очаквания за онези, които имат духовните очи да видят това!

7:37 Изцелението на глухия е явен Месиански знак (вж. Исаия 35:5-6).

□ **„Всичко върши добре”** Глаголът е в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Какво обобщаващо заключение от страна на хората от северна Палестина!

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Как се отнасяме към традицията? Дефинирайте „традиция”.
2. Исус премахва ли Стария Завет? Ако е така, как го разглеждаме като вдъхновено писание? (ст. 19)
3. Обяснете разликата между Исусовото схващане за религия и виждането на фарисеите.
4. Защо Исус отива в предимно езическа област? (ст. 24)
5. Как едно дете може да бъде обладано от демон? Случва ли се това днес? (ст. 25)
6. Защо Исус им заръчва да не казват на никого за изцелението на човека? (ст. 36)

МАРК 8 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Нахранване на четирите хиляди 8:1-10	Нахранване на четирите хиляди души 8:1-10	Четири хиляди нахранени 8:1-10	Исус нахранва четирите хиляди души 8:1-3 8:4 8:5 8:6-10	Второ чудо с хлябове 8:1-10
Искане на знамение 8:11-13	Фарисеите търсят знак 8:11-12 Внимавайте с кваса на фарисеите и Ирод 8:13-21	Коментар относно знаменията 8:11-13	Фарисеите искат чудо 8:11-12 8:13	Фарисеите искат знамение от небето 8:11-13
Квасът на фарисеите и Ирод 8:14-21		Кваса на фарисеите 8:14-21	Квасът на фарисеите и Ирод 8:14-15 8:16 8:17-19 8:20 8:21	Квасът на фарисеите и Ирод 8:14-21
Изцелението на слепец от Витсаида 8:22-26	Сляп паралистик, изцелен във Витсаида 8:22-26	Слепец бива изцелен 8:22-26	Исус изцелява сляп човек във Витсаида 8:22-23 8:24 8:25-26	Изцелението на слепец във Витсаида 8:22-26
Петровото изявление относно Исус 8:27-30	Петър изповядва Исус като Христос 8:27-30	Петровата изповед 8:27-30	Петровото изявление относно Исус 8:27 8:28 8:29a 8:29b 8:30	Петровата изповед на вяра 8:27-30
Исус предсказва Своята смърт и възкресение 8:31-9:1	Исус предсказва Своята смърт и възкресение 8:31-33 Вземи кръста си и ме следвай	За ученичеството 8:31-33	Исус говори за Своего страдание и смърт 8:31-33	Първо пророчество за страданията 8:31-33 Условието за следване на Исус

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)**ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ**

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

ПАРАЛЕЛНИ ТЕКСТОВЕ В СИНОПТИЧНИТЕ ЕВАНГЕЛИЯ

- A. Човек се чуди дали Исус често храни тълпите или по някаква причина, неизвестна за Западните тълкуватели, това събитие е повторено (6:34-44 и 8:1-10).
- B. Марк 8:10-12 е паралелен на Мат. 15:39-16:4.
- C. Марк 8:13-26 е паралелен на Мат. 16:5-12.
- D. Марк 8:27-30 е паралелен на Мат. 16:13-20 и Лука 9:18-21.
- E. Марк 8:31-37 е паралелен на Мат. 16:21-26 и Лука 9:22-25.
- F. Марк 8:38-9:1 е паралелен на Мат. 16:27-28 и Лука 9:26-27.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ**ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 8:1-10**

1 През онези дни, когато пак се беше събрало голямо множество и нямаха какво да ядат, Исус повика учениците Си и им каза: 2 Жал Ми е за множеството, защото три дни вече седят при Мен и нямат какво да ядат. 3 Ако ги разпусна гладни по домовете им, ще им прималее по пътя, защото някои от тях са дошли отдалеч. 4 А учениците Му отговориха: Откъде ще може някой да насити тези хора с хляб тук, в това уединено място? 5 А Той ги попита: Колко хляба имате? И те казаха: Седем. 6 Тогава Той заповяда на множеството да насядат на земята; и като взе седемте хляба, благодари, разчупи и даде на учениците Си, за да ги сложат. И те ги сложиха пред множеството. 7 Имаха и няколко малки риби; и като благослови, заповяда да сложат и тях. 8 И ядоха и се наситиха. И вдигнаха седем кошници с останали къшеи. 9 А онези, които ядоха, бяха около четири хиляди. И ги разпусна. 10 И веднага се качи в кораба с учениците Си и дойде в Далманутанските области.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 8:1-10

¹In those days, when there was again a large crowd and they had nothing to eat, Jesus called His disciples and said to them, ²"I feel compassion for the people because they have remained with Me now three days and have nothing to

eat. ³If I send them away hungry to their homes, they will faint on the way; and some of them have come from a great distance.” ⁴And His disciples answered Him, „Where will anyone be able *to find enough* bread here in *this* desolate place to satisfy these people?” ⁵And He was asking them, „How many loaves do you have?” And they said, „Seven.” ⁶And He directed the people to sit down on the ground; and taking the seven loaves, He gave thanks and broke them, and started giving them to His disciples to serve to them, and they served them to the people. ⁷They also had a few small fish; and after He had blessed them, He ordered these to be served as well. ⁸And they ate and were satisfied; and they picked up seven large baskets full of what was left over of the broken pieces. ⁹About four thousand were *there*; and He sent them away. ¹⁰And immediately He entered the boat with His disciples and came to the district of Dalmanutha.

8:1 „През онези дни” Това събитие се случва в населената основно от езичници Декаполска област (вж. 7:31).

□ **„пак се беше събрало голямо множество”** Това е характерно за Исусовото служение от този период.

8:2 „жал Ми е за множеството” Това понятие „съчувствие” идва от гръцката дума, описваща вътрешните органи от тялото (черен дроб, бъбреци, черва). Старозаветните юдеи смятат, че вътрешностите са седалище на емоциите.

Исус обича хората (вж. 1:41; 6:34; 8:2; 9:22; Мат. 9:36; 14:41; 15:32; 18:27; 20:34; Лука 7:13; 10:33). Тези хора са отхвърляни от равнините през целия си живот. Те се тълпят около Исус, защото Той е грижовен.

□ **„защото три дни вече седят при мен”** Това е дълъг период за обучение. Евреите броят дните от залез до залез. Всяка част от деня се измерва; следователно, едва ли се отнася за три дни от по 24 часа. Те не могат да се откъснат от Него, дори за да си купят храна. Очевидно са изяли онова, което са носили със себе си.

8:3 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД, което говори за потенциално действие. Исус няма предвид, че хората са пред припадък, но очевидно някои от тях са слаби и може да им прималее.

□ **„ще им прималее по пътя”** Това може да бъде породено от липсата на храна. Виж Съдии 8:15 и Плач на Еремия 2:19 в Септуагинта. Очевидно са изяли всичката налична храна и са преминали към пост.

□ **„някои от тях са дошли отдалеч”** Това означава, че Исусовата слава на чудотворец е нараснала. Отчаяните хора биха отишли навсякъде, биха пробвали всеки източник на помощ!

8:4 „Откъде ще може някой да насити тези хора с хляб” Дори и да разполагат с пари, те са на уединено място, откъдето не могат да купят храна. Исус изпитва вярата на учениците в Неговата способност да снабди нуждата! Те отново се провалят (вж. 6:34-44).

8:6 „да насядат” Това намеква за полулегнало положение, готови да се хранят.

8:6-8 „хляб... риба” Това е част от обичайното меню на хората в Палестина. Това много напомня за 6:34-44.

□ **„благодари”** Тази молитва за благословение на храната е признание за всекидневната Божия грижа и промисъл (вж. Мат. 6:11). Евреите винаги се молят преди хранене.

□ **„разчупи... да сложат”** Това са два глагола, първият е в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, а вторият е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ. Чудото с умножаването става, когато Исус разчупва хляба, както в 6:41.

8:8 „седем кошници с останали къшеи” Това е друга дума за кош, различна от използваната в 6:43. Тези кошници са много големи (вж. Деяния 9:25). Тези останали къшеи са събрани, за да бъдат използвани по-късно. От стих 14 обаче научаваме, че учениците забравят да ги вземат.

8:9 „около четири хиляди” Матей 15:83 добавя думата „мъже”, което означава, че тълпата е голяма. В тази усамотена област едва ли е имало много жени и деца, но със сигурност има известен брой.

8:10 „незабавно” Вж. бележката към 1:10.

□ **„Далманутанските области”** Има няколко варианта на тази фраза. Проблемът е в това, че няма известно място с такова име в Палестина от времето на Исус. Затова, преписвачите променят името на мястото, за да съвпада с това при Матей – „Магадан” (NKJV „Магдала”).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 8:11-13

11 И фарисеите излязоха и започнаха да спорят с Него. И като Го изпитваха, поискаха от Него знамение от небето. 12 А Той въздъхна дълбоко в духа Си и каза: Защо този род иска знамение? Истина ви казвам: на този род няма да се даде знамение. 13 И ги остави, като пак се качи в кораба и мина на отвъдната страна.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 8:11-13

¹¹The Pharisees came out and began to argue with Him, seeking from Him a sign from heaven, to test Him. ¹²Sighing deeply in His spirit, He said, „Why does this generation seek for a sign? Truly I say to you, no sign will be given to this generation.” ¹³Leaving them, He again embarked and went away to the other side.

8:11 „Фарисеите... започнаха да спорят с Него” Това е често срещано явление. Те не могат да отрекат Неговата власт, сила и популярност, затова се опитат да го хванат натясно с отговори на въпроси, които ще отблъснат част от слушателите Му. Вж. **Специално понятие:** ФАРИСЕИТЕ към 2:16.

□ **„знамение от небето”** В евангелието от Йоан думата „знамение” има специално значение, но тук се отнася до искането на фарисеите за доказателство за Неговата власт, вероятно някое (1) предсказание (вж. Втор. 13:2-5; 18:18-22); (2) знамение от небето (вж. Исаия 7:11; 38:7-8); или (3) апокалиптичен знак (военна победа над неприятелите).

□ **„като Го изпитваха”** Думата *peiraz* съдържа идеята на опитване, изпитване или изкушаване „с цел разрушение.” Това вероятно е завоалирано изказване за неверието на евреите, които се скитат из пустинята (вж. Изход 17:7; Числа 14:11-12,22; Втор. 33:8). Вж. **Специалното понятие:** ГРЪЦКИ ПОНЯТИЯ ЗА „ИЗПИТАНИЯ” към 1:13.

8:12 „въздъхна дълбоко” Това е сложна и следователно по-интензивна форма на „простена” (вж. 7:34). Исус вече е доказал Своята власт с думи и на дело, но тяхната духовна слепота си остава.

□ **„в Духа Си”** Изразът касае Исусовата личностност (вж. 2:8). Идеята е същата, както в 14:38 по отношение на човешките личности. Понятието „дух” е използвано в Марк за

1. Светия Дух (1:10,12)
2. нечисти духове (демони, 1:23,26,27; 3:11,30; 5:2,8,13; 6:7; 7:25; 9:17,20,25)
3. човешкия дух (2:8; 8:12; 14:38)

□ **„това поколение”** Това понятие има и старозаветни конотации, свързани с периода на скитанията в пустинята (вж. Числа 32:13; Втор. 1:35; 32:5,20).

□ **„Истина”** Думата буквално е „амин”. Вж. **Специалното понятие:** АМИН към 3:28.

□ **„ви казвам, на този род няма да се даде знамение”** Това е еврейски идиом за силно отрицание (а не гръцко условно изречение), което подразбира, макар и неизречен обреч. Ако го сравним с Мат. 16:4, Исус

потвърждава, че няма да има повече знамения. Исус им дава много знамения (старозаветни обещания, изпълнение в Неговите думи и дела), но те отхвърлят и тях и Него, защото Той предизвиква техните традиции, културна позиция и популярност.

8:13 Исус активно пътува из северна Палестина, защото Той иска всички да чуят посланието Му, но и заради притискането на тълпата

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 8:14-21

14 А учениците Му забравиха да вземат хляб и нямаха при себе си в кораба повече от един хляб. 15 И Той им заръча, като каза: Внимавайте! Пазете се от кваса на фарисеите и от кваса на Ирод. 16 И те разискваха помежду си, като говореха: Това е защото нямаме хляб. 17 А Исус, като разбра това, им каза: Защо разисквате за това, че нямате хляб? Още ли не разбирате, и не съзнавате? Още ли е закоравяло сърцето ви? 18 Като имате очи, не виждате ли? И като имате уши, не чувате ли? И не помните ли? 19 Когато разчупих петте хляба на петте хиляди души, колко коша пълни с къшеи вдигнахте? Казаха Му: Дванадесет. 20 А когато разчупих седемте на четирите хиляди души, колко кошници пълни с къшеи вдигнахте? Казаха Му: Седем. 21 И им каза: Още ли не разбирате?

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 8:14-21

¹⁴And they had forgotten to take bread, and did not have more than one loaf in the boat with them. ¹⁵And He was giving orders to them, saying, „Watch out! Beware of the leaven of the Pharisees and the leaven of Herod.” ¹⁶They began to discuss with one another *the fact* that they had no bread. ¹⁷And Jesus, aware of this, said to them, „Why do you discuss *the fact* that you have no bread? Do you not yet see or understand? Do you have a hardened heart? ¹⁸HAVING EYES, DO YOU NOT SEE? AND HAVING EARS, DO YOU NOT HEAR? And do you not remember, ¹⁹when I broke the five loaves for the five thousand, how many baskets full of broken pieces you picked up?” They said to Him, „Twelve.” ²⁰„When I broke the seven for the four thousand, how many large baskets full of broken pieces did you pick up?” And they said to Him, „Seven.” ²¹And He was saying to them, „Do you not yet understand?”

8:14 Очевидно това е подробност, записана от очевидеца Петър.

8:15 „Той им заръча” Глаголът е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, произтичащ от силното понятие „да наредя с власт” (вж. 5:43; 7:36; 8:15; 9:9). Това понятие е характерно за Марк (често свързано с „Месианската тайна”).

□

NASB, NRSV „Внимавайте!”

NKJV „Бъдете внимателни”

TEV „Внимавайте”

NJB „Дръжте очите си отворени”

Буквално думата е „гледайте” (*hora*). Глаголът е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което говори за продължително старание за поддържане на правилния ред.

□

NASB, NKJV,

NRSV „Пазете се”

TEV „Пазете се от”

NJB „Бдете”

Глаголът е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Тези две остри заповеди идват от различни гръцки думи, означаващи „да гледам” (*hora* и *blep*), което подсказва, че вярващите трябва постоянно да бдят (вж. 4:24; 12:38; 13:5,9,23,33) срещу себебеправедния легализъм и институционализма.

□ „на Ирод” ранните преписвачи имат тенденцията да стандартизират думите на Исус. В 3:6 и 12:13 Исус казва „иродианите”; затова, гръцките ръкописи P⁴⁵, G, и W, както и някои варианти на Вулгата, и Коптски преводи, променят тази ГЕНИТИВНА форма. Според повечето гръцки ръкописи думата е в ГЕНИТИВ (вж. MSS N, A, B, C, D, и L). Вж. **Специалното понятие: СЕМЕЙСТВОТО НА ИРОД ВЕЛИКИ** към 1:14.

□ „квас” Обикновено думата е символ на корупция, както е в този текст (вж. I Кор. 5:6-8; Гал. 5:9). Може да се касае и за игра на думи, на арамейски, тъй като двете понятия „квас” и „слово” са много подобни. Учениците имат същия проблем, както фарисеите, поразени са от духовна слепота или глупост. Трябва постоянно да бдят срещу нея. Семейството на Ирод символизира обратния проблем – светщината, статуквото на всяка цена!

8:16 „те (започнаха) разискваха помежду си: Това е, (поради факта, че) защото нямаме хляб” Глаголът е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ. Учениците още не са научили урока. Исус ще снабди всичките им нужди! Исус говори за покваряващо влияние, а те мислят, че става дума за храна!

Преводът на NKJV добавя думата „казвайки” в това изречение (както и много по-късни гръцки ръкописи с малки букви) по примера на Мат. 16:7. Преводът на NASB прави същото като добавя думи в курсив („започнаха” и „факта”).

8:17 „Исус, като разбра това” Не винаги е очевидно откъде Исус знае нещата. Понякога е свръхестествено знание, а друг път, съдейки по човешкото поведение и характер.

□ „Защо разисквате за това, че нямате хляб?” Това е първият от поредица от шест или седем въпроса, с които Исус изразява Своето разочарование, че собствените Му ученици не Го разбират! Цялостният контекст на Марковото евангелие разкрива колко е трудно за „приятелите и враговете” на Исус да схванат Неговото ново и радикално послание. Неговите ученици, семейството Му, Неговите съграждани, тълпите и религиозните водачи – никой нямаше духовни очи и уши, за да прозре истината!

□ „Още ли не разбирате и не съзнавате?” Тази тема се повтаря многократно (вж. стих 21; 6:52). Семейството на Исус, родният Му град, Неговите ученици и религиозните водачи не Го разбират. Вероятно това е начин да се покаже какъв е духовният климат преди да се излее пълнотата на Духа, на Петдесетница (когато Месианската тайна бъде разкрита в разпнатия и възкръснал Господ).

□ „Още ли е закоравяло сърцето ви?” Глаголът е в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, което говори за установено духовно състояние, вследствие на действие отвън (вж. 4:13,40; 6:52; 7:18; 8:17,21,33; 9:10,32). Точно това ще се случи с Юда Искариотски. Вж. **Специално понятие: СЪРЦЕ** към 2:6.

8:18 Това е старозаветен цитат от Езекиил 12:2 (вж. Йер. 5:21), което е богословски паралел на Исаия 6:9-10 (вж. Марк 4:12). Старозаветните пророци говорят Божието Слово, но са погрешно разбрани поради духовното състояние на техните слушатели. Тези старозаветни цитати са в граматична форма, която предполага положителен отговор.

□ „И не помните ли?” Исус ги укорява за липсата на духовно прозрение, свързано с чудотворното нахранване на множествата (вж. ст. 17-21). Този израз има и старозаветен паралел (вж. Втор. 4:9-10; 8:11,19). Божиите хора трябва да помнят Божиите истини и да постъпват съгласно тях.

8:19 „кошници” Тук думата е различна от използваната в 8:8. Това понятие е използвано в 6:43 (по-малки кошници). Исус им напомня за предишното чудо с хлябовете. Очевидно учениците не правят сами връзката (вж. 8:32-33; 9:32-34; 10:35-37).

8:20 Стих 19 се отнася до нахранването на множеството в глава 6, но стих 20 касае чудото с хлябовете от глава 8.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 8:22-26

22 След това дойдоха във Витсаида. И доведоха при Него един сляп и Му се молиха да се докосне до него. 23 А Той хвана слепия за ръка и го изведе вън от селото; и като плюна на очите му, положи на него ръце и го попита: Виждаш ли нещо? 24 А той, като повдигна очи, каза: Виждам хората; защото виждам неща като дървета, които ходят. 25 После пак положи ръце на очите му и той втрени очите си, оздравя и виждаше всичко ясно. 26 И го изпрати у дома му, като каза: Не влизай в селото, (нито казвай това на някого от селото).

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 8:22-26

²²And they came to Bethsaida. And they brought a blind man to Jesus and implored Him to touch him. ²³Taking the blind man by the hand, He brought him out of the village; and after spitting on his eyes and laying His hands on him, He asked him, „Do you see anything?” ²⁴And he looked up and said, „I see men, for I see *them* like trees, walking around.” ²⁵Then again He laid His hands on his eyes; and he looked intently and was restored, and *began* to see everything clearly. ²⁶And He sent him to his home, saying, „Do not even enter the village.”

8:22 „един сляп” Според едно от Исаевите пророчества за Месията, Той ще връща зрението на слепите (вж. Исаия 29:18-35:5; 42:7,16,18,19).

Физическата слепота е старозаветна метафора за духовната липса на зрение (вж. Исаия 56:10; 59:10). Същата тази игра на дума, свързана с физическата и духовна слепота е колоритно представена в Йоан 9. Това очевидно се отнася до духовната слепота на учениците в 8:15,18.

8:23 „дovedоха при Него” Исус прави това с цел човекът да се чувства удобно и за да запази изцелението в тайна (вж. 7:33; 8:26).

□ „като плюна на очите му, положи на него ръце” И двата жеста символизират изцеление, едното е физическо, а другото - духовно. Има за цел да изгради вяра у човека. Вж. **Специално понятие: ПОЛАГАНЕТО НА РЪЦЕ** към 7:32.

8:24 „Виждам хората, защото виждам неща като дървета” Исусовата сила не е ограничена, Той прави това, за да изгради вярата на слепаца. Това е единственото частично изцеление (или изцеление на етапи), описано в Евангелията.

8:25 Този стих започва с това как Исус полага ръце на очите на човека. След това действието се насочва към самия човек (вж. NJB). Той трябва да се фокусира и да гледа старателно (вж. Мат. 7:5). Когато човекът изпълнява заръките, зрението му незабавно се възстановява.

8:26 Този стих ни връща към многократните Исусови изявления, записани от Марк, при които Исус внимателно увещава хората да не разгласяват за случилото се. В Textus Receptus (KJV or NKJV) дори е добавена фраза, която е съвсем конкретна. Исус не иска да бъде известен като изцелител. Той използва изцеленията, за да покаже Божията милост, да изгради вярата на учениците, и да потвърди Своето служение на поучение.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 8:27-30

27 И Исус излезе с учениците Си по селата на Кесария Филипова. И по пътя попита учениците Си, като им каза: Какво казват хората, кой съм аз? 28 А те в отговор Му казаха: Йоан Кръстител; други – Илия; а други – един от пророците. 29 Тогава ги попита: А вие какво казвате, кой съм? Петър в отговор Му каза: Ти си Христос. 30 И Той им заръча да не казват на никого за Него.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 8:27-30

²⁷Jesus went out, along with His disciples, to the villages of Caesarea Philippi; and on the way He questioned His disciples, saying to them, „Who do people say that I am?” ²⁸They told Him, saying, „John the Baptist; and others say Elijah; but others, one of the prophets.” ²⁹And He *continued* by questioning them, „But who do you say that I am?” Петър answered and said to Him, „You are the Christ.” ³⁰And He warned them to tell no one about Him.

8:27-30 Това събитие е разводнено в Евангелието на Марк. Този момент бележи края на исусовите чудеса, които имат за цел да потвърдят Неговата власт, сила и божественост. От тук нататък центърът е разпятието. Евангелието на Марк променя своя фокус от личността на Исус към Неговото велико изкупително дело (онова, което извърши).

8:27 „по селата” В Матей 16:13 е добавен и изразът „в областта на.” Исус иска да направи две неща (1) да се отдалечи от тълпите и (2) да проповядва във всички села. В този случай причина #1 доминира.

□ **„Кесария Филипова”** Този град е разположен на 40 км на север от Галилейското езеро, в предимно езическа област. Тя е под контрола на Ирод Филип, не на Ирод Антипа.

□ **„и по пътя попита”** Докато вървят Исус започва (НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ) да разговаря с тях.

□ **„Какво казват хората, кой съм аз?”** в Матей 16:13 изразът е „Човешкия Син”, титла, която Сам Исус избира за Себе Си. Това е централният религиозен въпрос.

8:28 „Йоан Кръстител” Това е мнението на Ирод Антипа, както и на някои други хора (вж. Марк 6:14,16; Лука 9:19).

□ **„Илия”** Това би означавало, че Исус е предтечата на Месията (вж. Мал. 4:5).

□ **„един от пророците”** В Матей 16:14 е споменато името „Еремия.” Всички тези варианти включват елементи на възкресение и почетни титли, но не описват конкретно Месията.

8:29 „а вие какво казвате, Кой съм?” Въпросът е в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО и е адресиран към всички ученици. „Вие” е подчертано на гръцки, тъй като личното местоимение е на преден план (първа дума в изречението).

□ **„Ти си Христос”** Петър, екстровеъртът на групата отговаря пръв. Думата е транслитерация на еврейското „Месия” (BDB 603), което означава „Помазаникът” Исус се колебае публично да приеме тази титла, заради фалшивите политически, военни и националистични еврейски тълкувания на понятието. В това тясно обкръжение, обаче, Той приема, дори очаква това обръщение. Паралелният стих в Мат. 16:16 съдържа пълната титла, „Христос, Синът на Живия Бог.” Марк (по спомени на Петър) пропуска да запише Исусовата похвала, отправена към Петър (вж. Мат. 16:17,19).

8:30 „а Той им заръча да не казват на никого за Него” Това е друг пример за Месианската тайна, толкова често срещана в Марк (вж. 1:33-34,43; 3:12; 4:11; 5:43; 7:24,36; 8:26,30). Те са запознати с титлата, но не и с Месията!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 8:31-33

31 И започна да ги учи, че Човешкият Син трябва много да пострада и да бъде отхвърлен от старейшините и главните свещеници, и книжниците и да бъде убит, и след три дни да възкръсне. 32 И открито говореше това слово. А Петър Го взе настрана и започна да Го мъмри. 33 А Той, като се обърна и погледна учениците Си, смъмри Петър, като каза: Махни се, Сатана, и иди зад Мен, защото не мислиш за Божиите неща, а за човешките.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 8:31-33

³¹And He began to teach them that the Son of Man must suffer many things and be rejected by the elders and the chief priests and the scribes, and be killed, and after three days rise again. ³²And He was stating the matter plainly. And Петър took Him aside and began to rebuke Him. ³³But turning around and seeing His disciples, He rebuked Петър and said, „Get behind Me, Satan; for you are not setting your mind on God’s interests, but man’s.”

8:31 „И Той почна да ги учи” Глаголът в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ може да означава (1) началото на действие или (2) продължително действие в миналото. В случая вариант #1 е подсказан от контекста, но има още един глагол в НЕСВЪРШЕНО време в 8:32 който подсказва, че вариант #2 е за предпочитане. Това е първото предсказание на Исус за Неговите страдания и смърт, но има и следващи (вж. 9:12,31; 10:33-34).

„Човешкият Си трябва” Това показва, че Исус ясно разбира Своята мисия и нейната цел (вж. Марк 10:45). Това е точно типа предсказателен знак, който фарисеите търсят в стих 12, като потвърждение, че е истински пророк (вж. Втор. 13:2-5; 18:18-22).

□ **„много да пострада”** Това е аспектът от Месианското служение, който евреите пропускат (вж. Битие 3:15; Псалм 22; Исая 52:13-53:12; Зах. 9-14). За евреите Месията е потомък на Давид, военният герой на Израил. Но Той може да бъде и свещеник, както в Псалм 110 и Захария 3-4. Тази двойствена същност е отразена в ръкописите от Мъртво море, в които ясно се вижда очакването за двама Месии, единият е царствена фигура (от Юда), а другият е свещеник (от племето на Леви). Това очакване за динамичен водач очевидно е в пълен контраст с идеята за един страдащ и умиращ Месия.

Исус на няколко пъти се опитва да информира учениците за предсказаните страдания, които му предстоят (вж. 8:31; 9:12,30-31; 10:33-34), но те не могат да разберат (вж. 8:32-33; 9:32-34; 10:35-37).

□ **„да бъде отхвърлен”** Това означава „неодобрен”, защото Исус не отговаря на еврейските очаквания и разбирания за Месиански водач. Той не покрива техните очаквания.

□ **„от старейшините и главните свещеници и книжниците”** Това се отнася до Синедриона, съвет от седемдесет водачи от Йерусалим, подобно на върховен съд. Вж. **Специалното понятие** към Марк 12:13.

□ **„да бъде убит... да възкръсне”** Това е същността на евангелското послание: заместническа жертва, и славно божествено потвърждение за Неговото одобрение.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВЪЗКРЕСЕНИЕТО

A. Доказателство за възкресението

1. Петдесет дни по-късно на Петдесятница, възкресението става ключова тема на Петровата проповед (вж. Деяния 2 гл.). Повярват хиляди, които чуват тази проповед в града, където става възкресението!
2. Животът на учениците се променя радикално от обезсърчение (те не очакват възкресение) към дързост и даже мъченичество.

B. Значение на възкресението

1. Показва, че Исус е този, за когото се представя (вж. Мат. 12:38-40 предсказание за смърт и възкресение)
2. Бог показва Своето одобрение на Исусовия живот, учение и заместническа смърт! (вж. Римл. 4:25)
3. Дава ни обещание, което касае всички християни (т.е. възкресенски тела, вж. I КОРИНТИЯНИ 15 гл.)

C. Исус Сам предсказва, че ще възкръсне от мъртвите

1. Мат. 12:38-40; 16:21; 17:9,22, 23; 20:18-19; 26:32; 27:63
2. Марк 8:31; 9:1-10, 31; 14:28,58
3. Лука 9:22-27
4. Йоан 2:19-22; 12:34; глави 14-16

D. За допълнително изследване

1. *Evidence That Demands a Verdict* by Josh McDowell
2. *Who Moved the Stone?* by Frank Morrison
3. *The Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible*, „Resurrection”, „Resurrection of Jesus Christ”
4. *Systematic Theology* by L. Berkhof, pp. 346, 720.

□ **„след три дни да възкръсне”** Този израз може да се отнася до Осия 6:1-2. Тълкуването на този стих в арамейския Таргум е много подобно. Обаче, Исус изглежда прави алюзия към Йона 1:17 (вж. Мат. 12:39; 16:4). Точно такава предсказателно знамение търсят евреите в стих 12 (вж. Мат. 16:4). Този тип предсказание е в основата на определяне на истинския пророк съгласно Втор. 13:2-5; 18:18-22. Исус им дава знамение след знамение, но те не могат и не виждат!

8:32

NASB „Той твърдеше това ясно”
NKJV „Той каза тази дума открито”
NRSV, NJB „Той каза всичко това доста ясно”
TEV „Той им изясни това много добре”

Този глагол също е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, както в стих 31. Там думата е „започнаха”, но тук може да се отнася до повтарящо се действие (Исус няколко пъти им казва за Своето страдание и смърт. Той им говори ясно – без притчи, символи и метафори (вж. Йоан 10:24; 11:14; 16:25,29; 18:20).

□ **„Петър Го взе настрана”** Това е направено искрено, но без разбиране. Петър действа, воден от Сатана, за да каже на Исус как да изпълни Своята Месианска служба в достигане и спасяване на хората (вж. 1:12-13; Мат. 4:1-11).

□ **„и започна да Го мъмри”** Това е силна гръцка дума (вж. Септуагинта в Битие 37:10; Лука 4:41; II Тим. 4:2). Използва се за Исус в 1:25; 3:12; 4:39; и 9:25. В този контекст Петър „мъмри” или „цензурира” думите на Исус. Определено, мотивът Му е да предпази Исус, не да Го осъди. Петър не разбира жертвената и пророческа същност на Исусовото страдание.

Исус порицава Петър в 8:33 за липсата на духовно прозрение и бавно проумяване.

8:33 „погледна учениците Си” Исус казва тези думи на Петър, но в известен смисъл те са отправени към всички ученици.

□ **„Махни се, Сатана и иди зад Мен”** Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Исус заповядва на Петър да се махне от погледа Му. Тези думи съдържат старозаветни конотации за отхвърляне („хвърли зад гърба си”, вж. III Царе 14:9; Езек. 23:35). Без да осъзнава, Петър изкушава Исус по същия начин, по който го прави и Сатана в пустинята (вж. 1:12-13; Мат. 4:1-11). Сатана се опитва да накара Исус да спечели верността на хората по всеки друг начин, но не и с Голгота (храни ги, показва им чудеса, иска да компрометира посланието Му). Петър не осъзнава, че страданието и смъртта на Исус влизат в Божия план (вж. 10:45; Деяния 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; II Кор. 5:21). Вж. **Специално понятие:** САТАНА към 1:13.

Често пъти най-болезнените и ужасни изкушения идват от приятелите и семейството! Най-висшият приоритет е Божието царство, без лични предпочитания или привилегии, без лични цели (вж. 8:34-38).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 8:34-9:1

34 И повика множеството заедно с учениците Си и им каза: Ако някой иска да дойде след Мен, нека се отрече от себе си, нека вземе кръста си и нека Ме следва. 35 Защото, който иска да спаси живота си, ще го загуби; а който загуби живота си заради Мен и заради благовестието, ще го спаси. 36 Понеже какво се ползва човек, като спечели целия свят, а изгуби живота си? 37 Защото, какво би дал човек в замяна на живота си? 38 Защото, ако

се срамува някой заради Мен и заради Моите думи в този прелюбодееен и грешен род, то и Човешкият Син ще се срамува от него, когато дойде в славата на Своя Отец със светите ангели.

9:1 И им каза: Истина ви казвам: има някои от стоящите тук, които няма да вкусят смърт, докато не видят Божието царство, дошло със сила.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 8:34-9:1

³⁴And He summoned the crowd with His disciples, and said to them, „If anyone wishes to come after Me, he must deny himself, and take up his cross and follow Me. ³⁵For whoever wishes to save his life will lose it, but whoever loses his life for My sake and the gospel’s will save it. ³⁶For what does it profit a man to gain the whole world, and forfeit his soul? ³⁷For what will a man give in exchange for his soul? ³⁸For whoever is ashamed of Me and My words in this adulterous and sinful generation, the Son of Man will also be ashamed of him when He comes in the glory of His Father with the holy angels.

^{9:1}And Jesus was saying to them, ‘Truly I say to you, there are some of those who are standing here who will not taste death until they see the kingdom of God after it has come with power.’

8:34 „повика множеството заедно с учениците Си” Марк е единственото евангелие, което описва присъствието на тълпата в Кесария Филипова. Обикновено това събитие се разглежда като време за лично поучение, но очевидно има и други присъстващи. Това множество вероятно включва не-евреи и едва ли има фарисеи и религиозни водачи, защото се случва извън Обещаната земя, в област, населена от езичници. Именно пред това множество Исус разкрива истинската цена на ученичеството, необходимостта от пълно и радикално предаване на Неговите последователи. Той им нарежда да До следват, но ясно им заявява каква е цената!

□ **„ако”** Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно от страна на автора или е използвано с литературна цел.

□ **„ако някой иска да дойде след Мен”** Обърнете внимание на универсалността на Исусовата покана да бъдем Негови ученици. Но има цена (спасението е безплатно, но личното ученичество е много необходимо и струва изключително скъпо). Интересно е, че думите, казани от Исус на Петър в стих 33 (*hupage opis_ tou*) тук са използвани отново (*opis_ tou*), но в смисъла на „върви след Мене” (ученичество). Има правилно следване (Петър като инструмент на Сатана) и неправилно следване (несебично служение). Същото нещо, за което Петър смъмри Исус сега ясно е заявено като цел за всички: „Вземи кръста си!”

□ **„нека се отрече от себе си”** Глаголът е в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ на понятието, което означава „да отрека”, „да се откажа от”, „да отхвърля”, или „да пренебрегна” (вж. Мат. 16:24; 20:35,75; Марк 8:34; 14:30,32,72; Лука 9:23; 12:9; 23:34,61; Йоан 13:38).

Грехопадението (вж. Битие 3) превръща човешката независимост и себичност в житейска цел, но сега вярващите трябва да се завърнат към саможертвената зависимост от Бога. Спасението представлява възстановяване на Божия образ в човека, образ, който е увреден при грехопадението. Това дава възможност за близко общение с Отца, което е и целта на сътворението.

– **„нека вземе кръста си”** Глаголът е в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Този израз „вземи кръста си” се отнася до осъдения престъпник, който е длъжен да носи горната летва от кръста си до мястото на разпятието. Това е културна метафора за болезнена, срамна смърт. В този контекст, се касае за „смъртта на нашата стара грешна природа.” Благовестието е радикален призив за едно вечно общение, ученичество (вж. Мат. 10:38; 16:24; Лука 9:23; 14:27; 17:33; Йоан 12:25). Така както Исус дава живота Си за другите, така и ние трябва да следваме Неговия пример (вж. II Кор. 5:14-15; Гал. 2:20; I Йоан 3:16). Това ясно показва, че резултатите от грехопадението са премахнати.

□ „и нека **Ме следва**” Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Това е терминологията на равинското ученичество. Християнството е решаващ избор, следван от едно продължително ученичество (вж. Мат. 28:19-20; Ефес. 2:8-10).

8:35-37 „спечели живота си... загуби живота си” Това е игра с гръцката дума за „собствено аз”, *psychē*. В този контекст има контраст между духовния живот (фокусиран към Царството) и себичното съществуване (земно, егоцентрично). В новозаветния превод на Williams изразът е „по-висш живот... по-нисш живот.” Ако живеем за Христос, ще живеем вечно; ако живеем за себе си, ние сме духовно мъртви (вж. Битие 3 гл.; Исая 59:2; Римл. 5:18-19; 7:10-11; 8:1-8; Ефес. 2:1,5; Кол. 2:13; Яков 1:15) и един ден ще бъдем мъртви завинаги (вж. Откр. 2:11; 20:6,14; 21:8). Тази истина напомня за притчата за „богатия глупак” (вж. Лука 12:16-20).

8:35 „заради благовестието” Думата е съставена от *eu* (добро) и *angelos* (послание). Първоначално означава да прогласиш добри вести, но впоследствие започва да се използва за посланието за Исус като Месия, който носи спасение (и всички свързани с това послание доктрини). Думата включва християнските истини и прогласяването на тези истини. Вероятно евангелието на Марк е първото, което използва понятието в този му смисъл (вж. 1:1,14-15; 8:35; 10:29; 14:9).

8:36 „да спечели целия свят” Това също е едно от сатанинските изкушения към Исус (вж. Мат. 4:8-9).

□ „а **изгуби живота си**” Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО, СТРАДАТЕЛЕН ИНФИНИТИВ на понятието, използвано да опише липсата на нещо, което човек преди това е притежавал (вж. Мат. 16:26; Деяния 27:10).

8:37 Това е силен въпрос. Къде е приоритетът – сегашният живот или вечен живот? Себичният живот ограбва човека от радостта и дара на вечния живот! Този живот е едновременно дар и настойничество.

8:38 „ако се срамува някой заради Мен и заради Моите думи” Това се отнася до времето, когато всеки човек се среща с благовестието. Същата истина е изразена по различен начин в Мат. 10:32-33 и Лука 12:8-9. Днешното решение на хората относно благовестието определя тяхното бъдеще. Исус е благовестието!

Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД, което говори за евентуалност (вж. TEV и NJB).

□ „в този **прелюбодеен и грешен род**” Евреите от междубиблейския период изграждат богословие на два века. Настоящият век е характерен с грях, себичност и неправда. Вж. **Специално понятие: ТОЗИ ВЕК И ИДВАЩИЯТ ВЕК** към Марк 13:8. Бог, обаче, ще изпрати Месията и ще установи нов век на правда. Исус заявява, че Той Самият въвежда този нов век и че тази нова правда зависи (се определя от, вж. Йоан 1:12; 3:16) от личната вяра на човека и доверието му в Христос, а не в човешките дела (вж. Йер. 31:31-34; Мат. 5:20).

□ „**Човешкият Син**” Това е Исусовото самоопределение; то е лишено от националистичните, войнствени и ексклузивни намеци, типични за юдаизма от първия век. Понятието идва от неговата типична употреба в Езек. 2:1 и Пс. 8:4, където означава „човешко същество” и Дан. 7:13, където има индикации за Месията и Божеството (яхнал небесните облаци, отива при Бога и получава вечното Царство). Понятието комбинира двата аспекта на Исусовата личност, изцяло Бог и изцяло човек (вж. I Йоан 4:1-3).

□ „**когато дойде**” Старият Завет ясно разкрива едно идване на Месията. Обаче, земният живот на Исус Битие 3:15; Псалм 22; Исая 53 гл.; и Захария 9-14 гл. говори също и за страданието на Месията. Второто славно идване на Месията като Господ и Съдия на вселената ще бъде точно според еврейските очаквания първия път. Техният тесногръд, богословски догматизъм ги кара да отхвърлят Исус.

Второто идване е основна и често повтаряна новозаветна истина (вж. Мат. 10:23; 16:27-28; 24:3,27,30,37; 26:64; Марк 8:38-39; 13:26; Лука 21:27; Йоан 21:22; Деяния 1:11; I Кор. 1:7; 15:23; Фил. 3:20; I Сол. 1:10; 2:19; 3:13; 4:16; II Сол. 1:7,10; 2:1,8; Яков 5:7-8; II Петър 1:16; 3:4,12; I Йоан 2:28; Откр. 1:7).

□ „в славата на Своя Отец със Своите свети ангели” Това е старозаветно предсказание от Дан. 7:10 (вж. Мат. 16:27; Марк 13:20; Лука 9:26; II Сол. 1:7). Това се отнася до Второто идване. Това е още един начин за потвърждаване на Исусовата божественост. На няколко пъти в Матей ангелите са есхатологичните инструменти, които събират и разделят човечеството (вж. 13:39-41,49; 24:31).

□ „слава” в СЗ най-често използваната дума за „слава” (*kabod*) първоначално е търговско понятие (което се отнася до чифт везни) и означава „да тежа.” Онова, което е тежко, е ценно и има търговска стойност. често към това понятие се добавя и идеята за блясък, за да се изрази Божието могъщество (вж. Изход 15:16; 24:17; Исая 60:1-2). Само Той е достоен и заслужава слава. Грешното човечество не е достойно за гледката, защото Той е твърде бляскав (вж. Изход 33:17-23; Исая 6:5). Бог може да бъде познат истински единствено чрез Христос (вж. Йер. 1:14; Мат. 17:2; Йоан 14:8-9; Евр. 1:3; Яков 2:1).

Понятието „слава” е донякъде неясно.

1. то може да се отнася до „Божията правда”
2. може да касае „светостта” или „съвършенството” на Бога
3. може да описва Божия образ, по който е създадено човечеството (вж. Битие 1:26-27; 5:1; 9:6), но по-късно той е изгубен заради беззаконието (вж. Битие 3:1-22)

За първи път думата е използвана, за да опише присъствието на *ЯХВЕ* сред Неговия народ в облака от слава, по време на скитанията из пустинята (вж. Изход 16:7,10; Левит 9:23; Числа 14:10).

9:1 Има много теории, които обясняват това Исусово твърдение. Има вероятност да се отнася до

1. Исусовото възнесение
2. Царството, което вече присъства в Исус
3. Идването на Духа на Петдесетница
4. Разрушаването на Йерусалим през 70 г. сл. Хр.
5. Очакването на Исусовото идване в ранната църква
6. Бързото разпространяване на християнството
7. Преображението.

Тези теории се фокусират върху различни фрази в текста: (1) „някои от хората, стоящи тук”; (2) „Божие царство”; или (3) „дошло със сила.” Най-доброто предположение е #7, заради непосредствения контекст в Марк 9:2-13 и II Петър 1:16-18. Освен това, никоя друга теория не може да обясни и трите аспекта на текста. В крайна сметка обаче, това се отнася само до Петър, Яков и Йоан.

□ „истина” Буквално това означава „амин”. Вж. **Специалното понятие** към 3:28.

□ „няма да вкуси смърт” Това е силен ДВОЕН НЕГАТИВ, използван като метафоричен израз (преживяване, прекъсващо живота).

□ „Божие царство” Виж бележката към 1:15.

□ „дошло със сила” Това е ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, което говори за пълното идване на царството. Това е в контраст с факта, че Царството, в известен реален смисъл, започва с идването на Исус (въплъщението), но трябва да се очаква и едно бъдещо събитие (Второто идване).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на

посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Дали Исус нахранва две множества или събитието е едно, разказано от различни перспективи?
2. Какъв вид „знамение” искат фарисеите?
3. Защо Исус смърря учениците?
4. Защо първоначално Исус изцелява само частично слепия човек?
5. Защо описанието на Петровата изповед от Матей е много по-пълно от това на Марк?
6. Какво точно означава Петровата изповед относно Исус?
7. Защо учениците са толкова шокирани, когато Исус говори за Своята смърт в Йерусалим?
8. Обяснете със свои думи значението на стихове 34-38.

МАРК 9 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Преображението на Исус	Исус – преобразен на планината	Преображението	Преображението	Преображението
9:2-8	9:2-13	9:2-8	9:2-6	9:2-8
		Пророчества относно Илия	9:7-8	Въпросът относно Илия
9:9-13		9:9-13	9:9	9:9-13
			9:10-11	
			9:12-13	
Изцеляване на момче с нечист дух	Едно момче е изцелено	Дете-епилептик е изцелено	Исус изцелява едно момче със зъл дух	Епилептикът с нечист дух
9:14-29	9:14-29	9:14-29	9:14-16	9:14-29
			9:17-18	
			9:19-20a	
			9:20b-21a	
			9:21b-22	
			9:23	
			9:24	
			9:25	
			9:26-27	
			9:28	
			9:29	
Исус отново предсказва смъртта и възкресението Си	Исус отново предсказва смъртта и възкресението Си	Страданията - предсказани	Исус отново говори за Своята смърт	Второ пророчество за страданията
9:30-32	9:30-32	9:30-32	9:30-31 9:32	9:30-32
Кой е най-велик?	Кой е най-велик?	Истинско величие	Кой е най-велик?	Кой е най-велик?
9:33-37	9:33-37	9:33-37	9:33	9:33-37
			9:34-37	
Който не е против нас, е с нас	Исус забранява сектантството	Неизвестният екзорсис	Който не е против нас, е с нас	Относно използване на Исусовото име
9:38-41	9:38-41	9:38-41	9:38	9:38-40
			9:39-41	Щедрост към Христовите ученици 9:41

Искушение към грях	Исус предупреждава за оскърблението	Предупреждения за ада	Искушения към грях	Относно отклоняване на околните
9:42-50	9:42-48	9:42-48	9:42-48	9:42-50
	Обезсолената сол е безполезна	Осолени ученици		
	9:49-50	9:49-50	9:49	
			9:50a	
			9:50b	

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

ПАРАЛЕЛНИ ТЕКСТОВЕ В СИНОПТИЧНИТЕ ЕВАНГЕЛИЯ

- A. Марк 9:2-8 съответства на Мат. 17:1-8 и Лука 9:28-36.
- B. Марк 9:9-13 съответства на Мат. 17:9-13 и Лука 9:36.
- C. Марк 9:14-29 съответства на Мат. 17:14-20 и Лука 9:37-43.
- D. Марк 9:30-32 съответства на Мат. 17:22-23 и Лука 9:43-45.
- E. Марк 9:33-37 съответства на Мат. 18:1-5 и Лука 9:46-48.
- F. Марк 9:38-50 съответства на Мат. 18:6-14 и Лука 9:49-50.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 9:2-8

2 И след шест дни Исус взе Петър, Яков и Йоан и ги заведе на една висока планина насаме; и се преобрази пред тях. 3 Дрехите Му станаха блестящи и изключително бели, като сняг, както никога белач на земята не може да избели. 4 И им се яви Илия с Мойсей и те разговаряха с Исус. 5 Тогава Петър заговори и каза на Исус: Равви, добре е да сме тук; и нека направим три шатри – една за Теб, една за Мойсей и една за Илия; 6 защото не знаеше какво да каже, понеже се бяха изплашили много. 7 И се яви облак и ги засени; и от облака дойде глас, който каза: Този е Моят възлюбен Син. Него слушайте. 8 И внезапно, като се озърнаха, не видяха вече никого при себе си освен Исус.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 9:2-8

²Six days later, Jesus took with Him Peter and James and John, and brought them up on a high mountain by themselves. And He was transfigured before them; ³and His garments became radiant and exceedingly white, as no launderer on earth can whiten them. ⁴Elijah appeared to them along with Moses; and they were talking with Jesus. ⁵Peter said to Jesus, „Rabbi, it is good for us to be here; let us make three tabernacles, one for You, and one for Moses, and one for Elijah.” ⁶For he did not know what to answer; for they became terrified. ⁷Then a cloud formed, overshadowing them, and a voice came out of the cloud, „This is My beloved Son, listen to Him!” ⁸All at once they looked around and saw no one with them anymore, except Jesus alone.

9:2 „шест дни” В Лука 9:28 е записано „осем дни”. Подобно конкретно споменаване на период от време е много необичайно за евангелието от Марк.

– „Петър и Яков, и Йоан” Това е вътрешният кръг ученици, които винаги присъстват при важни събития (вж. 5:37). Това конкретно събитие касае колкото Исус, толкова и тях самите.

□ **„на една висока планина”** Според традицията (неканоничното евангелие на Евреите) планината е Тавор, но вероятно се касае за един от хълмовете на планината Ермон.

Човек се чуди дали това събитие не е типологичен начин, напомнящ за преживяването на Мойсей на планината Синай.

1. висока планина
2. облак
3. прославени лица (Изход 34:29)
4. шестдневен период (вж. Изход 24:16)

Този елемент от Изхода (Исус като новият Мойсей, даващ нов завет, извеждащ своя народ от робството на греха) е повтаряща се алюзия в Марк. В евангелието от Лука се казва, че Исус, Мойсей и Илия дискутират предстоящите събития от бъдещето на Исус.

□ **„насаме”** Според Лука 9:28 целта е „да се моли.” Исус иска да се измъкне от тълпите и да поучава учениците Си насаме. В този случай Той прекарва с вътрешния кръг от ръководни мъже.

□ **„и се преобрази пред тях”** Глаголът е в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ на сложното понятие *meta* (след) и *morpho_* (форма), което означава „да промениш нечия външност.” От това гръцко понятие идва и думата „метаморфоза”. Бляскавата слава, която Исус има преди възплъщението сега е видна в Неговото плътско тяло. Блясъкът на Неговата истинска божествена същност е видима за учениците (вж. II Петър 1:16-18). Понятието *morph_* (вж. Фил. 2:6-7) описва неизменната същност на нещо или някого (противоположното на *sch_ma*, вж. Фил. 2:8, променящата се външна форма).

Същата тази трансформация е възможна за Неговите последователи (вж. Римл. 12:2; II Кор. 3:18). В известен смисъл това касае възстановяването на божествения образ в човека, който е изгубен при грехопадението, описано в Битие 3 глава. Исус ни прави истински човеци, наистина христоводни.

9:3

NASB „Дрехите Му станаха бляскави и изключително бели”
NKJV „Дрехите Му станаха сияйни, изключително бели”
NRSV „дрехите Му станаха бляскаво бели”
TEV „дрехите Му станаха бляскаво бели”
NJB „дрехите Му станаха брилянтно бели”

Матей 17:2 добавя, че „Неговото лице свети като слънцето.” Това определено е аспект от Исусовата слава, която често има бляскав елемент (вж. По-подробните бележки към 8:38).

□

NASB, NKJV „никой белач на земята не може да избели”
NRSV „такива каквито никой на земята не може да избели”
TEV „по-бели отколкото някой в света може да измие”
NJB „по-бели, отколкото някой белач може да направи”

Изразът се отнася до човек, който се занимава с избелване.

При стихове като този, е от полза да сме чели исторически книги. Ще спомена няколко, които са били от помощ за мен в разбирането на културата на Древния Близък Изток.

1. Roland de Vaux, *Ancient Israel*, two vols.
2. Fred H. Wright, *Manners and Customs of Bible Lands*
3. James M. Freeman, *Manners and Customs of the Bible*
4. Jack Finegan, *Light From the Ancient Past*, two vols.
5. James S. Jeffers, *The Greco-Roman World of the New Testament Era*
6. K. A. Kitchen, *Ancient Orient and the Old Testament*
7. Edwin M. Yamauchi, *The Stones and the Scriptures*

9:4 „Илия... Мойсей... Исус” Това показва, че Бог продължава да се открива. Забележете, че те се появяват във вече прославени тела, което е изненадващо в светлината на I Сол. 4:13-18. В Стария Завет има две основни фигури, с изразен есхатологичен, пророчески аспект (Илия преди Месията и Мойсей, пророк като Исус).

□ **„яви се”** Това понятие се използва за ангелските появи в Лука 1:11 и 22:43, и за Исус в Лука 24:34.

□ **„те разговаряха с Исус”** Това е ПЕРИФРАЗИРАНО НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, което говори за дълъг разговор. В Лука 9:31 се казва, че те дискутират Исусовото оттегляне (изход) от Йерусалим. Има удивителна връзка между този пасаж и Изход 24:12-18.

1. времевият елемент от „шест дни” (ст. 2)
2. мястото, „на една висока планина” (ст. 2)
3. присъствието на облак и Бог, който говори от него (ст. 7)
4. споменаване славата на Мойсеевото лице и в случая, прославеното лице на Исус (Лука 9:29; Изход 34:29-30)

9:5 „Петър каза на Исус” Лука 9:32 казва, че тримата ученици заспиват след дългия ден и трудното изкачване и Петър се събужда тъкмо навреме, за да види как Илия и Мойсей си тръгват.

□ **„Равви”** В паралелния стих от Матей думата е „Господи”, а в Лука е „Учителю”.

□ **„добре е да сме тук”** Какво удивително духовно и физическо преживяване трябва да е било; какво потвърждение за личността на Исус като обещания старозаветен Месия.

□ **„шатри”** Това сигурно е постройка, подобна на временните колиби, използвани по време на Празника на Шатрите. Думите на Петър подсказват, че ако прославените старозаветни посетители искат да останат, учениците също са готови да останат с тях!

9:6 Винаги когато не знае какво да прави, Петър започва да говори!

9:7 „облак” Това е символ за присъствието на *ЯХВЕ* в Изход (вж. Изход 13-14). Равините наричат това явление „*Shekinah* = облакът на Славата”, което означава, че *ЯХВЕ* обитава видимо и постоянно в Израил.

□ **„ги засени”** Това понятие отразява старозаветния смисъл на присъствието на *ЯХВЕ*, което осигурява сянка (защита) и ръководство за Божия народ по време на скитанията в пустинята (38 години). Този облак се появява три пъти в присъствието на Исус.

1. при Неговото зачатие Мария е осенена от Духа (вж. Лука 1:35)
2. при Неговото кръщение, до Него идва глас от небето (самият облак не е споменат конкретно, вж. Мат. 3:17)
3. по време на Преображението се чува глас (вж. Мат. 17:5; Лука 9:34)

Това понятие е използвано още два пъти в Новия Завет, е единия случай сянката на Петър пада върху хората и в резултат те биват изцелени (вж. Деяния 5:15), а сложна форма на същата дума е използвана в Евр. 9:5, където се споменават херувимите, които осеняват умиловитилицето върху Ковчегата на завета.

□ **„глас”** Това касае или (1) гласът на *ЯХВЕ*, който говори отсрещо облака в пустинята или (2) а *Bath Kol* (глас от небето), което е Божият начин да разкрие волята на *ЯХВЕ* в този междузаветен период, когато няма пророк (вж. Марк 1:11).

□ **„Моят възлюбен Син”** в този старозаветен израз понятието „син” е използвано за (1) Израил като цяло; (2) Израилевия цар като представител на *ЯХВЕ*; и (3) обещаният, идващ Месия (вж. Пс. 2:7). Това е вторият случай, при който Отец се обръща към Сина по този специален начин, с тази специална титла (вж. Мат. 3:17; 17:5). Виж по-подробното обяснение към 1:11 и **Специалното понятие** към 3:11.

□ **„Него слушайте”** Този глагол е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което отразява пророчеството от Втор. 18:15. Пълното откровение на Отец трябва да бъде разбрано и трябва да мъ се покорим (вж. Лука 6:46).

9:8 Този стих подсказва или че (1) става дума за видение или е (2) бърза промяна обратно към физическата сфера.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 9:9-13

9 И като слизаха от планината, Той им заръча да не казват на никого това, което бяха видели, освен когато Човешкият Син бъде възкресен от мъртвите. 10 И те пазеха това слово, като се питаха помежду си какво значи да възкръсне от мъртвите. 11 И Го попитаха, казвайки: Защо казват книжниците, че първо Илия трябва да дойде? 12 А Той им каза: Наистина първо Илия ще дойде и ще възстанови всичко. И как е писано за Човешкия Син? Писано е, че трябва да пострада много и да бъде унижен. 13 Но аз ви казвам, че Илия е дошъл, и те постъпиха с него както си искаха, така както е писано за него.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 9:9-13

⁹As they were coming down from the mountain, He gave them orders not to relate to anyone what they had seen, until the Son of Man rose from the dead. ¹⁰They seized upon that statement, discussing with one another what rising from the dead meant. ¹¹They asked Him, saying, „Why is it that the scribes say that Elijah must come first?” ¹²And He said to them, „Elijah does first come and restore all things. And yet how is it written of the Son of Man that He will suffer many things and be treated with contempt? ¹³But I say to you that Elijah has indeed come, and they did to him whatever they wished, just as it is written of him.”

9:9 „Той им заръча да не казват на никого това, което бяха видели, освен когато Човешкият Син бъде възкресен от мъртвите” Това е единственият случай, в който факторът време е свързан с Исусовите

предупреждения да не говорят за Него (вж. 5:43; 7:36; 8:30). Това ограничение е свързано с факта, че евангелието все още не е завършено. В бъдеще, спомените за това събитие ще бъдат ясно разбрани в светлимата на всички евангелски събития (вж. II Петър 1:16-18).

9:10 „като се питаха помежду какво значи да възкръсне от мъртвите” Учениците не разбират разликата между „Второто идване” (8:38) и „Възкресението” (9:9). Евреите от времето на Исус очакват само едно историческо идване на Месията и то е свързано с военната история и с превъзходството на нацията Израил на световната сцена. Вж. **Специално понятие: ВЪЗКРЕСЕНИЕТО** към 8:31.

9:11 „книжниците” Това са уважаваните старозаветни тълкуватели, които обясняват СЗ и казват как трябва да бъде прилаган в съвремението. По онова време повечето книжници са фарисеи. Вж. **Специалното понятие** към 2:6.

9:12-13 „първо Илия трябва да дойде... Илия наистина ще дойде” Исус пояснява, че Йоан Кръстител е изпълнил пророческата роля на Илия, за която се говори в Мал. 3:1 и 4:5. Този Исусов отговор е дискутиран много. Той конкретно заявява, че Илия вече е дошъл в служението на Йоан Кръстител (вж. Мат. 11:10, 14; Марк 9:11-13; Лука 1:17). Обаче, когато фарисеите питат самия Йоан Кръстител в евангелието от Йоан (1:20-25) дали той е Илия, те получават отрицателен отговор. Това (наглед) противоречие може да бъде обяснено с факта, че Йоан отрича да е възкресеният Илия, но Исус потвърждава, че Йоан символизира изпълнението на подготвително служение на Илия. Те и двамата се обличат и действат по подобен начин, така че е нормално еврейците да уприличат единия на другия, защото са чували за Илия и лично са наблюдавали Йоан Кръстител (Лука 1:17).

9:12 „трябва да пострада много и да бъде унижен” Това е толкова шокиращо за еврейците по времето на Исус, които очакват мощен избавител, подобен на старозаветните съдии, а не някакъв страдащ спасител. Те пропускат няколко старозаветни описания (Битие 3:15; Псалм 22; Исаия 52:13-53:12; Захария 9-14 гл.). На дванадесетте ученика са нужни години, за да осъзнаят това; те не го разбират напълно до момента на Петдесетница, в който е налице специалното откровение и служение на Духа (вж. Йоан 16:13-14).

Обърнете внимание, че Исус се опитва да води богословски диспут с учениците. Той ги кара да видят връзката между две различни пророчества. Официално, апостолите не са „книжници”, но скоро ще им се наложи да действат като такива.

Исус ги изненадва с едно неочаквано изпълнение на пророчеството, което не е буквално, а типологично (действията на Йоан Кръстител са в изпълнение на пророчеството за идването на Илия, който подготвя пътя за Месията).

Исус използва всеки момент насаме, за да поучава учениците. Дори докато слизат от планината, Той започва да дискутира познатата тема (пророчеството на Малахия относно Илия). Исус се възползва от всяка възможност да ги обучава по богословски въпроси, съгласно съвета на Писанията във Втор. 6:7 и 11:19.

9:13 „писано е” Илия е преследван от Йезавел (вж. III Царе 19:2,10,14), така както Йоан – от Иродиада.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 9:14-29

14 И когато Той дойде при учениците, видя около тях едно голямо множество и книжници, които спореха с тях. 15 И веднага, като Го видя, цялото множество се смая и се завтече към Него, и Го поздравяваха. 16 И Той попита книжниците: За какво спорите с тях? 17 И един от множеството Му отговори: Учителю, доведох при Теб сина си, който има ням дух. 18 И където и да го хване, го тръшка; и той се запеня, скърца със зъби и се вцепенява. Казах на Твоите ученици да изгонят демона, но те не можаха. 19 А Той в отговор им каза: О, роде невярващ, докога ще бъда с вас? Докога ще ви търпя? Доведете го при Мен. 20 И го доведоха при Него. И когато Го видя, духът веднага го сгърчи; и той падна на земята и се валяше запенен. 21 И Исус попита баща му: От колко време му става така? А той каза: От детинство. 22 И много пъти го е хвърлял и в огън, и във вода, за да го погуби. Но ако можеш да направиш нещо, съжали ни и ни помогни! 23 А Исус му каза: Ако можеш!

Всичко е възможно за този, който вярва. 24 Веднага бащата на детето извика и каза със сълзи: Вярвам (Господи)! Помогни на моето неверие! 25 А Исус, като видя, че се стича народ, смъмри нечистия дух, като му каза: Няма и глух души, аз ти заповядвам: излез от него и не влизай повече в него! 26 И като изпищя и го сгърчи силно, излезе. И детето стана като мъртво, затова повечето казаха, че е умряло. 27 Но Исус го хвана за ръката и го вдигна; и то стана. 28 И когато влезе в една къща, учениците Му Го попитаха насаме: Защо ние не можахме да го изгоним? 29 А Той им каза: Този род с нищо не може да излезе, освен с молитва (и пост).

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 9:14-29

¹⁴When they came *back* to the disciples, they saw a large crowd around them, and *some* scribes arguing with them. ¹⁵Immediately, when the entire crowd saw Him, they were amazed and *began* running up to greet Him. ¹⁶And He asked them, „What are you discussing with them?” ¹⁷And one of the crowd answered Him, „Teacher, I brought You my son, possessed with a spirit which makes him mute; ¹⁸and whenever it seizes him, it slams him *to the ground* and he foams *at the mouth*, and grinds his teeth and stiffens out. I told Your disciples to cast it out, and they could not *do it*.” ¹⁹And He answered them and said, „O unbelieving generation, how long shall I be with you? How long shall I put up with you? Bring him to Me!” ²⁰They brought the boy to Him. When he saw Him, immediately the spirit threw him into a convulsion, and falling to the ground, he *began* rolling around and foaming *at the mouth*. ²¹And He asked his father, „How long has this been happening to him?” And he said, „From childhood. ²²It has often thrown him both into the fire and into the water to destroy him. But if You can do anything, take pity on us and help us!” ²³And Jesus said to him, „If You can?” All things are possible to him who believes.” ²⁴Immediately the boy’s father cried out and said, „I do believe; help my unbelief.” ²⁵When Jesus saw that a crowd was rapidly gathering, He rebuked the unclean spirit, saying to it, „You deaf and mute spirit, I command you, come out of him and do not enter him again.” ²⁶After crying out and throwing him into terrible convulsions, it came out; and *the boy* became so much like a corpse that most of *them* said, „He is dead!” ²⁷But Jesus took him by the hand and raised him; and he got up. ²⁸When He came into *the house*, His disciples *began* questioning Him privately, „Why could we not drive it out?” ²⁹And He said to them, „This kind cannot come out by anything but prayer.”

9:14 „Когато Той дойде при учениците” Исус оставя останалите ученици в подножието на планината. В Лука 9:37 се казва, че се връщат на следващия ден.

„голямо множество... книжници, които спореха” Тези две неща са характерни за Исусовото служение и в случая учениците преживяват едно предвкушане на онова, което им предстои – тяхното собствено служение. Това са проблеми, които се повтарят, но също и възможности.

9:15 „незабавно” Виж бележката към 1:10.

□ **„цялото множество се смая”** Някои смятат, че удивлението се дължи на факта, че Исусовото лице все още свети, подобно на описанието в Изход 34:29-30, но контекстът очевидно подсказва, че Исус се появява в точния момент, когато може да упражни Своето служение и поучение.

□
NASB **„започнаха да тичат към Него, да Го поздравят”**
NKJV **„тичайки към Него, поздравиха Го”**
NRSV **„те изтичаха напред да Го поздравят”**
TEV **„изтичаха към Него и Го поздравиха”**
NJB **„изтичаха да Го поздравят”**

Глаголът е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, което може да означава (1) началото на някакво действие (вж. NASB) или (2) повтарящо се действие в миналото. Това множество е въодушевено да види Исус и един след друг тичат, за да Го поздравят.

9:16 „За какво спорите с тях” Исус задава въпрос на тълпата . Книжниците не са загрижени за малкото момче, но се интересуват от богословския аспект на проблема – неспособността на учениците да извършат изцеление.

9:17 „който има ням дух” Евангелията ясно разграничават обладаването от демон от физическата болест. В този конкретен случай очевидно има размиване на тази разлика. Симптомите, описани от бащата и присъствието на някои гръцки думи в текста говорят за епилепсия, особено големия припадък. Този физически елемент е подсилен или провокиран от демоничното присъствие. Вж. **Специално понятие: ДЕМОНИЧНИЯТ СВЯТ** към 1:23.

9:18 „вцепенява го” Това е описание на сериозен епилептичен припадък.

□ **„казах на Твоите ученици да изгонят демона, но те не можаха”** Учениците също са изненадани. Исус им дава власт над демоните в 6:7,13, но в този случай опитите им се провалят!

9:19 Исус използва два риторични въпроса в стих 19, за да изрази Своего разочарование от липсата на вяра у учениците, множеството и книжниците.

9:20 „когато Го видя, духът веднага го сгърчи” Това е демонично обладаване, изразено в епилепсия.

9:21 В Евангелията има няколко описания на демонично обладани деца. Как и защо е станало никъде не се споменава.

9:22 Разрушителната сила на демона в живота на малкото момче, ясно се вижда в симптомите, които бащата описва.

□ **„погуби”** Вж. **Специално понятие: APOLLUMI** към 3:6.

□ **„if”** Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно от страна на автора или за неговите литературни цели. Така бащата потвърждава своята вяра в Исусовата способност да изцелява.

□ **„съжали ни и ни помогни”** Този баща има вяра в Исус дори и след като Неговите ученици не са успели да избавят сина му.

В *Word Studies in the New Testament*, том 1. стр. 113, М. R. Vincent отбелязва, че този баща изцяло се отъждествява с проблемите на сина си, както прави сиропинийката, чиято дъщеря беше болна (вж. Мат. 15:22).

9:23 „ако можеш” Това е повторение на думите на човека, казани в стих 22. Това също е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД. Този човек вярва в способността на Исус; сега Исус изпитва вярата му.

□ **„Всичко е възможно за този, който вярва”** Това не е обещание, което дава зелена светлина на човечеството (дори и на вярващите) да манипулират Бога, но обещание, че Той ще извърши волята Си чрез убедителна вяра (see Gordon Fee, *The Disease of the Health and Wealth Gospels*). Има две условия: (1) Божията воля и (2) убедителна вяра! Вж. **Специално понятие: ЕФЕКТИВНАТА МОЛИТВА** към 11:23.

9:24 „Вярвам, помогни на моето неверие” Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Спомнете си, че обектът на вярата, а не нейното качество, са от съществено значение (вж. Мат. 17:20; Лука 17:6). Забележете, че Исус се занимава със съмненията на този човек, както прави и с нас.

Исус се занимава с вярата на бащата, не на момчето, тъй като то е било обладано от ранна възраст. Човек се пита дали една от причините учениците да не могат да изгонят демона от детето, не се свежда до липсата на вяра у бащата – той няма доверие в учениците. Исус често се фокусира върху вярата на родителите или

приятелите, за да извърши изцеление или избавление. Думите на този баща описват нуждата му и той умолява Исус да засили вярата му. Това е молитва, която всички ние можем да използваме!

Текстус Рецептус добавя обръщението *kurie* (ЗВАТЕЛЕН ПАДЕЖ за Господ), което може да е добавка на преписвача, за да се покаже, че бащата вярва, назовавайки Исус, но тази добавка не се среща в никой от съвременните преводи, единствено в KJV и NKJV.

9:25 „се стича народ” Не е ясно доколко това е свързано с изгонването на демона. То е в разрез с Месианската тайна, която така често се среща в Марк. Исус демонстрира Своята сила и власт с ситуация, която учениците не успяват да овладеят. Притискането и любопитството на множеството винаги е проблем, но също така и възможност. Това може да е същата тълпа, спомената в ст. 14-15 или пък е по-голямо множество, с новодошли.

□ **„Ням и глух душе”** Очевидно това са допълнителни аспекти от физическия проблем на момчето (вж. стих 17), свързани с обладаването от демона.

□ **„излез от него и не влизай повече в него”** Глаголите са съответно в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ и МИНАЛО СВЪРШЕНО, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което означава „излез и да не си посмя, да се връщаш отново.”

9:26 Очевидно изгонването на демони в НЗ е съпроводено с присъствието на физическия прояви в момента, когато злият дух напуска тялото.

□ **„детето стана като мъртво”** Това е още един симптом на епилептичен припадък.

9:27 „Исус го хвана за ръката и го вдигна” Това показва Исусовата загриженост и съчувствие (вж. 1:31; 5:41). Той не се страхува да докосва болните и обладаваните!

9:28 „Защо ние не можахме да го изгоним?” Те са изненадани! В миналото те са изгонвали демони; защо не успяват сега? Матей 17:20 казва, че причината е в тяхната малка вяра.

9:29 „Този род с нищо не може да излезе, освен с молитва” Много други гръцки ръкописи добавят „и пост.” Изразът обаче не присъства в \aleph или В, нито в гръцките ръкописи, използвани от Климент. Добавянето на този израз е много древно и широко разпространено, заради влиянието на юдаизма в ранната църква, в тази област. Добавеният израз е включен в MSS P⁴⁵, \aleph^2 , А, С, D, K, L, W, X, и в Диатесарона. Вж. **Специално понятие:** ПОСТЕНЕ към 2:18-20. UBS⁴ окачествява по-краткия текст с „А”, което означава (сигурен).

В богословско отношение, това описание показва, че има различни видове демони, които изискват различни техники. Вж. **Специално понятие** към 1:25.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 9:30-32

30 И като излязоха оттам, минаха през Галилея; а Той искаше никой да не узнае това. 31 Защото учеше учениците Си, като им казваше: Човешкият Син ще бъде предаден в ръцете на хора и те ще Го убият. И след като Го убият, на третия ден Той ще възкръсне. 32 Но те не разбраха думата и се страхуваха да Го попитат.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 9:30-32

³⁰From there they went out and *began* to go through Galilee, and He did not want anyone to know *about it*. ³¹For He was teaching His disciples and telling them, „The Son of Man is to be delivered into the hands of men, and they will kill Him; and when He has been killed, He will rise three days later.” ³²But they did not understand *this* statement, and they were afraid to ask Him.

9:30 „минаха през Галилея” Това става след като слизат от Планината на преображението и тръгват на юг през Галилея. Исус иска лично да говори с възможно повече хора.

□ **„Той искаше никой да не узнае това”** Това е още един аспект от желанието на Исус да не бъде известен като чудотворец или изцелител, защото тълпата го притиска, търсеща физическа помощ, а това пречи на Неговото проповядване и поучаване

9:31 „Човешкият Син” Вж. Бележката към 8:38с.

□ **„ще бъде предаден”** Глаголът е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Понятието означава „да бъде предаден на властите.” Това е третият случай, в който Исус ясно разкрива на учениците какво ще се случи в Йерусалим (вж. 8:31; 9:12).

□ **„ще възкръсне”** Вж. Специално понятие към 8:31.

– **„три дни”** Предвид еврейското изчисляване на времето, вероятно се касае за 30-38 часа (малко време в петък преди залез, целият съботен ден, и част от неделята преди изгрев). Този период многократно е свързан с преживяното от Йона (вж. Мат. 12:39-40; 16:3; Лука 11:29-32).

9:32 „те не разбраха” Тази тема често се повтаря в Синоптичните Евангелия. Евангелието от Лука ясно описва ситуацията.

1. учениците не разбраха (2:50; 9:45; 18:34)
2. те трябваше да разберат, защото Исус им разтълкува думите Си (8:10)
3. Исус отвори умовете на учениците (24:45)

Те са слепи, също както множествата, докато думите на Исус и вдъхновението на Духа не отворят техните умове и сърца за истината на новия завет. Грешният човешки ум не може да схване библейските иситни без помощта на Духа, но дори и тогава, процесът на израстване от спасение към осветение е бавен.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 9:33-37

33 И дойдоха в Капернаум. И когато беше в къщата, Той ги попита: Какво разисквахте по пътя? 34 А те мълчаха, защото по пътя бяха спорили помежду си кой от тях е по-голям. 35 И като седна, повика дванадесетте и им каза: Който иска да бъде пръв, ще бъде последен от всички и служител на всички. 36 Тогава взе едно детенце и го постави посред тях. И като го прегърна, им каза: 37 Който приеме едно от тези дечица в Мое Име, Мен приема; и който приеме Мен, приема не Мен, а Този, който Ме е пратил.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 9:33-37

³³They came to Capernaum; and when He was in the house, He *began* to question them, „What were you discussing on the way?” ³⁴But they kept silent, for on the way they had discussed with one another which *of them* was the greatest. ³⁵Sitting down, He called the twelve and said to them, „If anyone wants to be first, he shall be last of all and servant of all.” ³⁶Taking a child, He set him before them, and taking him in His arms, He said to them, ³⁷„Whoever receives one child like this in My name receives Me; and whoever receives Me does not receive Me, but Him who sent Me.”

9:33 „Капернаум” Този град, в който живеят Петър и Андрей, става главна квартира на Исус, след като Той е прогонен от неверието в Назарет.

□ **„когато беше в къщата”** Това вероятно е къщата на Петър (вж. 1:29) или къща под наем, използвана от Исус.

□ **„Какво разисквахте по пътя”** Те не просто дискутират, а спорят. Той им казва за Своята смърт (три пъти) и те искат да знаят кой от тях ще Го наследи като водач (вж. Мат. 18:1-18; Лука 9:46-48; 22:24).

9:34 „по-голям” Това показва ревността на другите ученици към вътрешния кръг, съставляващ Петър, Яков и Йоан. Може да отразява и техните еврейски идеи за националистично земно царство.

9:35 „седна” Това означава, че следва официално време за поучаване (вж. 4:1; 9:35; Мат. 5:1; Лука 4:20).

□ **„Който иска да бъде пръв”** Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което авторът приема за истина. Исус не осъжда амбицията, но я дефинира с понятията на новата етика на Царството! Величието е свързано със слугуването (ср. 10:31,45; Мат. 20:26; 19:30; Йоан 13:5), а не с контрола или властта! Божието царство е толкова различно от човешките общества.

Тези думи са добър пример за това как Исус повтаря Своите поучения в различни ситуации, по различно време (вж. 10:43-44; Мат. 23:11; Лука 22:24-25).

□ **„служител”** Исус говори арамейски . Това (ст. 35-37) може да е игра на думи с арамейската *talya*, която означава както „дете”, така и „служител.”

9:36 „Взе едно детенце” Матей 18:1-18, Лука 9:46-49, и Марк (в този стих) ясно показват, че Исус говори за новите вярвачи, не за децата.

□ **„като го прегърна”** Това е още една подробност, отбелязана от очевидеца Петър. Много е вероятно това да се случва в къщата на Петър и това да е неговото дете!

9:37 „който приеме едно от тези дечица в Мое име” „В Мое Име” означава „в характера на Исус.” В повтарянето на определени думи няма магия. Силата идва от познаването на Исус и подражаването на Неговите действия. Любящото ни отношение към другите, защото сме последователи на Исус, е начин да изразим любовта си към Него (вж. Мат. 25:31-45).

От Деяния 19:13-16 знаем, че юдейските екзорцисти използват „името на Исус”, но резултатите са изненадващи. От Мат. 7:21-23 знаем, че личната връзка с Христос е от значение, а не просто повтарянето на Неговото име.

□ **„който приеме Мен, приема не Мен, а Този, който Ме е пратил”** Исус категорично потвърждава възвеличеното положение на Отца. Това постоянно се повтаря в Евангелието от Йоан. Това покорство на Отца не е израз на неравенство, но е функция, вътре в Троицата.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИЗПРАЩАНЕТО (APOSTELL)

Това е често използвана гръцка дума за „изпращам” (*apostell*) Това понятие има няколко богословски употреби:

1. Равините го използват за човек, който е призован и изпратен и като официален представител на друг човек, нещо като съвременното понятие „посланик” (вж. II Кор. 5:20)
2. Евангелията често използват това понятие, за да покажат, че Исус е изпратен от Отца. В Йоан понятието приема месиански нотки (вж. Мат. 10:40; 15:24; Марк 9:37; Лука 9:48 и особено Йоан 4:34; 5:24,30,36,37,38; 6:29,38,39,40,57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3,8,18,21,23,25; 20:21). Използвано е за Исус, който изпраща учениците (вж. Йоан 17:18; 20:21)
3. Новият Завет го използва за учениците
 - a. Първоначалният кръг от дванадесет близки ученици (вж. Лука 6:13; Деяния 1:21-22)
 - b. Специална група от апостолски помагачи и съработници
 - (1) Варнава (вж. Деяния 14:4,14)
 - (2) Андроник и Юниас (KJV, Юния, вж. Римл. 16:7)
 - (3) Аполос (вж. I Кор. 4:6-9)

- (4) Яков, братът Господен (вж. Гал. 1:19)
 - (5) Силван и Тимотей (вж. I Сол. 2:6)
 - (6) вероятно Тит (вж. II Кор. 8:23)
 - (7) вероятно Епафродит (вж. Фил. 2:25)
- с. действаща дарба в църквата (вж. I Кор. 12:28-29; Ефес. 4:11)
4. Павел използва тази титла за себе си в повечето послания, така че да подчертае дадената му от Бога власт като Христов представител (вж. Римл. 1:1; I Кор. 1:1; II Кор. 1:1; Гал. 1:1; Ефес. 1:1; Кол. 1:1; I Тим. 1:1; II Тим. 1:1; Тит 1:1).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 9:38-41

38 Тогава Йоан Му каза: Учителю, видяхме един човек да изгонва демони в Твое Име и му забранихме, защото не ни следва. 39 А Исус каза: Не му забранявайте, защото няма никой, който да извърши чудо в Мое Име и да може скоро да Ме злослови. 40 Понеже онзи, който не е против нас, е откъм нас. 41 Защото, който ви напои с чаша вода в Мое Име, понеже сте Христови, истина ви казвам, той никак няма да изгуби наградата си.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 9:38-41

³⁸John said to Him, „Teacher, we saw someone casting out demons in Your name, and we tried to prevent him because he was not following us.” ³⁹But Jesus said, „Do not hinder him, for there is no one who will perform a miracle in My name, and be able soon afterward to speak evil of Me. ⁴⁰For he who is not against us is for us. ⁴¹For whoever gives you a cup of water to drink because of your name as *followers* of Christ, truly I say to you, he will not lose his reward.”

9:38 „и му забранихме, защото не ни следва” Има няколко варианта в гръцките ръкописи. Този стих е труден за тълкуване. Това кара древните преписвачи да го променят. Повечето английски преводи приемат текста (следвайки UBS⁴), който се намира в MSS \aleph и В и съгласно традицията на сирийските преводачи .

9:39 „Не му забранявайте” Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ С ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което обикновено говори за спиране на действие, което вече е в процес.

9:40 „Понеже, който не е против нас, е откъм нас” Исус често използва културни притчи в Своето поучение (вж. 2:17,21,22; 3:27; 4:21,22,25; 7:15; 8:35,36,37; 9:40,50; 10:25,27,31,43-44). Сравнете това с казаното в Мат. 12:30 и Лука 11:23.

Има интересна дискусия за очевидното противоречие между Марк 9:40 и Лука 11:23 в *Hard Sayings of the Bible*, публикувано от IVP, pp. 466-467. Тази книга е полезно помагало, написана от известни, евангелски учени. Те смятат, че видимото противоречие отпада, ако вземем предвид контекста

9:41 Вижте паралелните пасажии в Мат. 10:42; 25:40. Има ярък контраст между ст. 38-41 и ст. 42-48. Онези, които не са официално свързани с Исус, са похвалени за добрите дела, но онези, които Го познават, са предупредени със силни метафорични изрази, че носят отговорност за новите вярвачи. Този шокиращ парадокс илюстрира истината от ст. 33-37.

Освен това този стих споменава за наградите на царството за онези, които служат вярно (вж. 9:41; 10:21,28-31 и на няколко пъти в Исусовата проповед на Планината 5:12,46; 6:5-6,16-18,19-21). Трудно е да се балансира спасението по благодат със завършеното дело на Христос и заветните отговорности на вярвачите, които трябва да покажат вярата си на дело.

Трудно е да се балансира и новозаветната идея за различните награди и наказания (вж. Мат. 10:45; 11:22; 18:6; 25:21,23; Марк 12:40; Лука 12:47-48; 20:47). Вж. **Специално понятие** към 12:40.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 9:42-48

42 А който съблазни едно от тези малките, които вярват в Мен, за него би било по-добре да му се окачи голям воденичен камък на врата и да бъде хвърлен в морето. 43 И ако те съблазнява ръката ти, отсечи я. По-добре е за теб да влезеш в живота недъгав, отколкото да имаш две ръце и да отидеш в пъкъла, в неугасимия огън, 44 (където „червеят им не умира и огънят не угасва”). 45 И ако те съблазнява кракът ти, отсечи го. По-добре е за теб да влезеш в живота куц, отколкото да имаш два крака и да бъдеш хвърлен в пъкъла, (в неугасимия огън, 46 където „червеят им не умира и огънят не угасва”). 47 И ако те съблазнява окото ти, извади го. По-добре е за теб да влезеш в Божието царство с едно око, отколкото да имаш две очи и да бъдеш хвърлен в пъкъла, 48 където „червеят им не умира и огънят не угасва”.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 9:42-48

⁴²”Whoever causes one of these little ones who believe to stumble, it would be better for him if, with a heavy millstone hung around his neck, he had been cast into the sea. ⁴³If your hand causes you to stumble, cut it off; it is better for you to enter life crippled, than, having your two hands, to go into hell, into the unquenchable fire, ⁴⁴[where THEIR WORM DOES NOT DIE, AND THE FIRE IS NOT QUENCHED.] ⁴⁵If your foot causes you to stumble, cut it off; it is better for you to enter life lame, than, having your two feet, to be cast into hell, ⁴⁶[where THEIR WORM DOES NOT DIE, AND THE FIRE IS NOT QUENCHED.] ⁴⁷If your eye causes you to stumble, throw it out; it is better for you to enter the kingdom of God with one eye, than, having two eyes, to be cast into hell, ⁴⁸where THEIR WORM DOES NOT DIE, AND THE FIRE IS NOT QUENCHED.”

9:42 „Който съблазни едно от тези, малките” Богословски, това касае новите вярващи. Може да се намери и контекстуална връзка с урока, който току-що научихме от обладаното момче. Бог обича децата и не иска никой да се възползва от тях.

□ **„които вярват”** Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, което говори за продължителна вяра.

Някои древни гръцки ръкописи добавят „в Мене” (вж. MSS A, B, C², L, W, и Вулгатата, Сирийските и Коптски преводи). Очевидно това е добавка на преписвача, взета от паралелния стих в Мат. 18:6, защото тези думи липсват в MSS X и C. Вж. **Специално понятие** към 1:15.

□ **„да съблазни”** Буквално думата се използва, за да опише капан с примамка.

□ **„ако”** Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД. Това е сериозно предупреждение към християнските водачи. Великият Пастир се грижи за всички овце, особено за новите и уязвимите, така трябва да постъпват и те!

Това е хипербола (вж. Мат. 5:29,30,38-46; 6:2-4; 7:3-5; 23:23-24; 10:24-25). Исус говори метафорично за вечното осъждане. Тези ориенталски преувеличения объркват западните вярващи от много поколения насам. Любовта ни към Библията и желанието ни да следваме Исус, карат западните вярващи да пренебрегват библейските метафори и жанрове, които са характерни за Изтока.

□ **„голям воденичен камък”** Това е описание на горната кръгла част на голям воденичен камък. Това е поредното ориенталско твърдение, използвано за да акцентира Исусовото послание.

□ **„да бъде хвърлен в морето”** Това е ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което говори за постоянно състояние. Това е силна метафора за осъждане. Тъй като са пустинен народ, евреите се страхуват от вода.

9:43-47 Това е метафоричен (хиперболичен) език, но това показва радикалното посвещение, изисквано от Исус (вж. Robert H. Stein, *The Method and Message of Jesus' Teachings*, pp. 8-11).

Тези стихове са добър пример за еврейска поезия, синонимен паралелизъм, толкова често срещан в СЗ (вж. Марк 2:21-22; 3:4,24-25,28; 4:22,30; 8:17,18; 9:43-47; 10:38,43-44; 13:24-25). Ето няколко примера от Марк за контрастен паралелизъм: 2:19-20; 3:28-19; 4:25; 7:8,15; 8:35 (вж. Stein, pp. 27-29).

9:43 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД, което говори за потенциално действие.

□ „**да влезеш в живота**” в НЗ има две думи за живот: (1) *bios* (земен живот) и (2) *zo_* (духовен живот). Исус говори за навлизане в духовната сфера (вечен живот). Този израз е паралелен на „Божието царство” в стих 47. Вярващите могат да влязат в царството още сега, и в известен смисъл, дори предвкушат небето (вж. Ефес. 2:5-6).

Тази истина е представена по няколко начина в НЗ.

1. идещият свят, вечен живот (Марк 10:17,30)
2. спаси... изгуби живота (Марк 8:35; Мат. 10:39; Лука 17:33)
3. влиза в живота (Марк 9:43; Мат. 25:46)
4. влиза в радостта на Господа (Мат. 25:21,23)

□ „**пъкъла**” Думата е *Gehenna* (вж. Йер. 7:31). Това е мястото за поклонение на огнения финикийски бог на плодородието Молах, в долината на Хиномовите синове, на юг от Йерусалим. Там първородните деца са принасяни в жертва на ханаанския бог на плодородието (вж. Левит 18:21; 20:2-5; Втор. 12:31; 18:10; IV Царе 21:6; II Лет. 28:3; 33:6; Йер. 2:23; 7:32; 32:35). Евреите толкова се срамуват от идолопоклонството на своите предци, че превръщат тази област в сметището на Йерусалим. Исусовите метафори за вечното отделяне от любовта на Отца (огън, червей, смрад) идват точно от това сметище.

Това понятие е използвано от Исус много пъти, но само веднъж от друг новозаветен автор (Яков 3:6). Адът е също толкова реален, колкото и небето (вж. Мат. 25:46). Вж. **Специалното понятие** по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: КЪДЕ СА МЪРТВИТЕ?

I. Стар завет

A. Всички човеци отиват в *Sheol* (етимологията е несигурна, BDB 1066), това е начин да се опише смъртта или гробът, най-вече в Литературата на мъдростта и в Исаия. В СЗ, това е място на мрачно, съзнателно, но безрадостно съществуване (вж. Йов 10:21-22; 38:17; Пс. 107:10,14).

B. Характеристики на *Sheol*

1. свързан с Божието осъждение (огън), Втор. 32:22
2. свързан с наказанието преди Съдния ден, Пс. 18:4-5
3. свързан с *abaddon* (унищожение), в което Бог също присъства, Йов 26:6; Пс. 139:8; Амос 9:2
4. свързан с „рова” (гроба), Пс.16:10; Исаия 14:15; Езек. 31:15-17
5. нечестивите слизат живи в *Sheol*, Числа 16:30,33; Пс. 55:15
6. описван често като звяр с голяма уста, Числа 16:30; Исаия 5:14; 14:9; Авак. 2:5
7. хората, намиращи се там, се наричат *Repha'im*, Исаия 14:9-11)

II. Нов Завет

A. Еврейската дума *Sheol* (Шеол) се превежда с гръцкото *Hades - Хадес* (невидимият свят)

B. *Hades* – Хадес е характерен със следното:

1. Отнася се до смъртта, Мат. 16:18
2. Свързан със смъртта, Откр. 1:18; 6:8; 20:13-14
3. Често е аналог на мястото за вечно наказание (*Gehenna - геена*), Мат. 11:23 (старозаветен цитат); Лука 10:15; 16:23-24
4. Често се свързва с гроба, Лука 16:23

C. Вероятно е разделен (равинско схващане)

1. Мястото на праведните се нарича „рай” (синоним за небето, вж. II Кор. 12:4; Откр. 2:7), Лука 23:43
2. Мястото на нечестивите се нарича *Tartarus (Тартар)*, II Петър 2:4, там се намират всички зли ангели (вж. Битие 6 глава; I Книга на Енох)

D. *Gehenna - геена*

1. Отразява старозаветни истини, „долината на Хиномовите синове”, (на юг от Йерусалим). Това е мястото, където се покланят на финикийския бог на огъня, Молах, *Molech* (BDB 574), посредством деца, принасяни в жертва (вж. IV Царе 16:3; 21:6; II Лет. 28:3; 33:6), което е забранено в Левит 18:21; 20:2-5.
2. Йеремиа го променя от място на езическо поклонение в място за осъждане от страна на *ЯХВЕ* (вж. Йер. 7:32; 19:6-7). То се превръща в място на огнено, вечно осъждане в I Книга на Енох 90:26-27 и Sib. 1:103.
3. Юдеите от времето на Исус са толкова отвратени от това участие на предците им в езическо поклонение, че превръщат тази област в сметището на Йерусалим. Много от Исусовите метафори за вечно осъждане идват от това сметище (огън, дим, червеи, смрад, вж. Марк 9:44,46). Понятието *Gehenna* (геена) е използвано единствено от Исус (с изключение на Яков 3:6).
4. Исус използва думата *Gehenna* (Геена) за:
 - a. огън, Мат. 5:22; 18:9; Марк 9:43
 - b. вечност, Марк 9:48 (Мат. 25:46)
 - c. място на унищожение (както душата, така и тялото), Мат. 10:28
 - d. паралел на *Sheol* (Шеол), Мат. 5:29-30; 18:9
 - e. определя нечестивите като „синове на ада”, Мат. 23:15
 - f. резултат от съдебна присъда, Мат. 23:33; Лука 12:5
 - g. идеята за *Gehenna* (Геената) е паралелна на втората смърт (вж. Откр. 2:11; 20:6,14) или огненото езеро (вж. Мат. 13:42,50; Откр. 19:20; 20:10,14-15; 21:8). Възможно е огненото езеро да стане постоянно обиталище на човеците (от *Sheol*) и злите ангели (от *Tartarus*, II Петър 2:4; Юда, стих 6 или бездната, вж. Лука 8:31; Откр. 9:1-11; 20:1,3).
 - h. не е създадена за хората, но за сатана и неговите ангели, Мат. 25:41
- E. поради припокриване на понятията *Sheol*, *Hades*, и *Gehenna*, възможно е
 1. първоначално всички човеци да отиват в *Sheol/Hades*
 2. тяхното преживяване там (добро/лошо) се влошава след Съдния ден, но мястото на нечестивите остава същото (ето защо KJV превежда *hades* (гроб) като *gehenna* (ад).
 3. Единственият новозаветен текст, който споменава за мъчение преди Съдния ден е притчата в Лука 16:19-31 (Лазар и богаташът). *Sheol* е описан и като място за наказание сега (вж. Втор. 32:22; Пс. 18:1-5). Обаче, човек не може да основава доктрина на притча.

III. Междинно състояние между смъртта и възкресението

- A. Новият завет не учи за „безсмъртието на душата”, което е едно от няколкото древни схващания за състоянието след смъртта.
 1. Човешките души съществуват преди техния физически живот
 2. Човешките души са вечни преди и след физическата смърт
 3. Често физическото тяло се разглежда като затвор за душата, а смъртта я освобождава и връща към предишното ѝ състояние
- B. Новозаветни намеци за безтелесно състояние в периода между смъртта и възкресението
 1. Исус говори за разделяне на тялото и душата, Мат. 10:28
 2. Авраам може да има тяло сега, Марк 12:26-27; Лука 16:23
 3. Мойсей и Илия имат физически тела при Преображението, Матей 17 глава
 4. Павел твърди, че при Второто идване, душите с Христос първи ще получат своите нови тела, I Сол. 4:13-18
 5. Павел твърди, че вярващите получават техните нови духовни тела в деня на Възкресението, I Кор. 15:23,52
 6. Павел твърди, че вярващите няма да отидат в *Hades*, но след смъртта си ще бъдат с Исус, II Кор. 5:6,8; Фил. 1:23. Исус побеждава смъртта и взема праведните с Него на небето, I Петър 3:18-22.

IV. Небе

- A. Това понятие има три значения в Библията.
 1. Атмосферата над земята, Битие 1:1,8; Исаия 42:5; 45:18
 2. Звездните небеса, Битие 1:14; Втор. 10:14; Пс. 148:4; Евр. 4:14; 7:26
 3. Мястото на Божия престол, Втор. 10:14; III Царе 8:27; Псалми 148:4; Ефес. 4:10; Евреи 9:24 (трето небе, II Кор. 12:2)
- B. Библията не говори много за живота след смъртта, вероятно защото грешните човеци нямат капацитета или способността да разберат тази истина (вж. I Кор. 2:9).

С. Небето е както място (вж. Йоан 14:2-3), така и личност (вж. II Кор. 5:6,8). Небето може да бъде възстановената Едемска градина (Битие 1-2 гл.; Откровение 21-22 гл.). Земята ще бъде изчистена и възстановена (вж. Деяния 3:21; Римл. 8:21; II Петър 3:10). Божият образ (Битие 1:26-27) е възстановен в Христос. Сега близкото общение с Бога от Едемската градина, е възможно отново.

Обаче, това може да бъде метафорично (небето като огромен, павиран град от Откр. 21:9-27), а не буквално. I Коринтяни 15 гл. описва разликата между физическото тяло и духовното тяло, както семето и порасналото растение. Отново I Кор. 2:9 (цитат от Исаия 64:4 и 65:17) е велико обещание и надежда! Знаем, че когато Го видим, ще бъдем като Него (вж. I Йоан 3:2).

II. Полезни източници

A. William Hendriksen, *The Bible on the Life Hereafter*

B. Maurice Rawlings, *Beyond Death's Door*

9:44,46 Стихове 44 и 46 са същите като стих 48. Те не се намират в древните гръцки унциални ръкописи \aleph , B, C^L, или W. Очевидно някой древен преписвач е взел думите от стих 48 и ги е сложил в ст. 44 и 46.

9:48 „където **ЧЕРВЕЯТ ИМ НЕ УМИРА И ОГЪНЯТ НЕ УГАСВА**” Това е цитат от Исаия 66:24. Юдеите са толкова шокирани, че техните предци принасят децата си в жертва на идолите (IV Царе 21:6), че превръщат в сметище това място, близо до Йерусалим. От тук Исус черпи Своите метафори, когато говори за отделянето от Бога – Ада. Същото понятие, вечен, използвано за небето в Мат. 25:46, се използва в същия стих за осъждението.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 9:49-50

49 Защото всеки ще се осоли с огън (и всяка жертва ще се осоли със сол). 50 Добро нещо е солта; но ако солта обезсолее, с какво ще я подправите? Имайте сол в себе си и мир имайте помежду си.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 9:49-50

⁴⁹”For everyone will be salted with fire. ⁵⁰Salt is good; but if the salt becomes unsalty, with what will you make it salty again? Have salt in yourselves, and be at peace with one another.”

9:49 „осоли с огън” Солта е средство за лечение, пречистване и консервиране. Използва се и за подпечатване на завети (вж. Числа 18:19). Солта е много важен житейски компонент за пустинните хора. В този контекст понятията сол и огън са синоними за пречистване. Стих 49 има много варианти. Най-вероятно това се дължи на несигурността на (1) връзката между този стих и стих 48 или (2) значението на самия стих. Вероятно преписвачът вижда връзка в Левит 2:13 и го поставя в полето отстрани на текста. Исус често използва солта като аналогия за предаване на духовната истина (вж. Мат. 5:13; Лука 14:34-35).

9:50 Този стих, подобно на стих 49, донякъде изглежда няма връзка с предишния контекст. Както стих 49 е включен заради понятието „огън”, така и този стих е включен заради понятието „сол”. Може да има връзка със стих 35. Има значение как живеят християните!

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо Исус е „преобразен?“
2. Каква е връзката на това събитие със СЗ?
3. Защо учениците са объркани относно Илия?
4. Защо учениците продължават да не разбират относно Исусовата смърт и възкресение?
5. Нередно ли е християнин да бъде амбициозен?
6. Как Исус дефинира величието?
7. Дали Исус говори за децата в ст. 35-37 и 42 или ги използва като пример, за да опише възрастните?
8. Има ли различни степени на осъждение?
9. Дали ст. 43-47 трябва да бъдат приемани буквално?
10. Какво символизира солта?

МАРК 10 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Поучение относно развода	Брак и развод	За брака и развода	Исус учи относно развода	Въпросът за развода
10:1-12	10:1-12	10:1 10:2-9 10:10-12	10:1 10:2 10:3 10:4 10:5-9 10:10-12	10:1-12
Дечицата - благословени	Исус благославя децата	Благославяне на децата	Исус благославя децата	Исус и децата
10:13-16	10:13-16	10:13-16	10:13-16	10:13-16
Богаташът	Исус съветва богатия млад управител	Богатият човек	Богатият човек	Богатият младеж
10:17-22	10:17-22	10:17-22	10:17 10:18-19 10:20 10:21-22	10:17-22 Опасността на богатството
10:23-31	10:23-31	10:23-27 10:28-31	10:23 10:24-25 10:26 10:27 10:28 10:29-31	10:23-27 Наградата за себеотрицанието 10:28-31
Исус трети път предсказва смъртта и възкресението Си	Исус трети път предсказва смъртта и възкресението Си	Страданията, предсказани за трети път	Исус говори за трети път за Своята смърт	Трето пророчество за страданията
10:32-34	10:32-34	10:32-34	10:32-34	10:32-34
Молбата на Яков и Йоан	Най-големият слугува	Яков и Йоан искат почит	Молбата на Яков и Йоан	Заведеевите синове отправят молбата си
10:35-45	10:35-45	10:35-40	10:35 10:36 10:37 10:38	10:35-40

			10:39-40	Водачество със слугуване
		10:41-45	10:41-45	10:41-45
Изцелението на слепия Вартимей	Исус изцелява слепия Вартимей	Слепият Вартимей	Исус изцелява слепия Вартимей	Слепецът от Йерихон
10:46-52	10:46-52	10:46-52	10:46-47	10:46-52
			10:48	
			10:49	
			10:50	
			10:51a	
			10:51b	
			10:52	

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

ПАРАЛЕЛИ В СИНОПТИЧНИТЕ ЕВАНГЕЛИЯ

- A. Развод, 10:2-12 (паралел в Матей 19:1-12)
- B. Благославяне на децата, 10:13-16 (паралелен на Матей 19:13-15; Лука 18:15-17)
- C. Богатият млад управител, 10:17-31 (паралелен на Матей 19:16-20:16; Лука 18:18-30)
- D. Предсказване на разпятието, 10:32-34 (паралелен на Матей 20:17-20; Лука 18:31-34)
- E. Синовеите на Заведей, 10:35-45 (паралелен на Матей 20:21-28)
- F. Слепият Вартимей, 10:46-52 (паралелен на Матей 20:29-34; Лука 18:35-43)

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 10:1

1 И стана оттам, и дойде в юдейските области и местата отвъд Йордан. И при Него пак се стече народ; и Той пак ги поучаваше според обичая Си.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 10:1

¹Getting up, He went from there to the region of Judea and beyond the Jordan; crowds gathered around Him again, and, according to His custom, He once more *began* to teach them.

10:1 „дойде в юдейските области и в местата отвъд Йордан” В преводите на RSV и ASV изразът е „дойде в териториите на Юдея и Трансйордания.” Контекстът предполага, че Исус е на своето финално пътуване към Йерусалим. Очевидно Той пътува на север, през Самария, прекосява Галилея и се присъединява към множествата поклонници, поели към Йерусалим. Повечето юдеи отказват да минават през Самария на път за Йерусалим, затова прекосяват източната страна на Йордан (т.е. през Перея) и след това прекосяват отново западната страна при Йерихон. Ако наистина това е станало, то обяснява този объркващ стих (Според А. Т. Robertson, *Word Pictures in the New Testament*, том 1, стр. 348, една трета от събитията, описани в евангелието от Лука се вписват в разказа на Марк 9 и 10 [т.е., 9:57-18:14]; както и на Мат. 18 и Йоан 7-11).

□ „при Него пак се стече народ” Това може да се отнася до (1) поклонниците на път за Йерусалим за празника или (2) болните, любопитните, еврейските водачи и учениците. Исус винаги привлича множества.

□ „според обичая Си” Когато има възможност да поучава, Исус винаги го прави (вж. 1:21; 2:13; 4:2; 6:2,6,34; 12:35; 14:49). Съдържанието на Неговото послание е

1. покайте се и повярвайте (подобно на посланието на Йоан Кръстител)
2. в Божието царство се влиза с вяра в Христос
3. Божието царство радикално променя нашето мислене и начин на живот.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 10:2-9

2 А някои фарисеи се приближиха и за да Го изпитат, Го попитаха: Позволено ли е на мъж да напусне жена си? 3 В отговор Той им каза: Какво ви е заповядал Мойсей? 4 А те казаха: Мойсей е позволил на мъжа да напише разводно писмо и да я напусне. 5 А Исус им каза: Поради вашето коравосърдечие ви е написал той тази заповед;

6 но в началото на създанието Бог ги е направил мъжко и женско. 7 „Затова ще остави човек баща си и майка си и ще се привърже към жена си; 8 и двамата ще бъдат една плът”; така че не са вече двама, а една плът. 9 И така, онова, което Бог е съчетал, човек да не го разлъчва.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 10:2-9

²Some Pharisees came up to Jesus, testing Him, and *began* to question Him whether it was lawful for a man to divorce a wife. ³And He answered and said to them, „What did Moses command you?” ⁴They said, „Moses permitted a man TO WRITE A CERTIFICATE OF DIVORCE AND SEND her AWAY.” ⁵But Jesus said to them, „Because of your hardness of heart he wrote you this commandment. ⁶But from the beginning of creation, God MADE THEM MALE AND FEMALE. ⁷FOR THIS REASON A MAN SHALL LEAVE HIS FATHER AND MOTHER, ⁸AND THE TWO SHALL BECOME ONE FLESH; so they are no longer two, but one flesh. ⁹What therefore God has joined together, let no man separate.”

10:2 „фарисеи” Вж. Специално понятие: ФАРИСЕИТЕ at 2:16.

□ „изпитат” Тази дума *periaz* има идеята на изпитване с цел унищожение (вж. 8:11; 10:2; 12:15; **Специално понятие:** ГРЪЦКИ ПОНЯТИЯ ЗА „ИЗПИТАНИЕ” към 1:13). Този въпрос има за цел да (1) поляризира хората и равнините относно мненията на двете равински школи, съответно на *Шамай* (консервативната) и *Хилел* (либералната) или (2) да предизвика гнева на Ирод Антипа.

□ „позволено ли е на мъж да напусне жена си” Забележете, че въпросът на фарисеите касае развода, а не повторния брак. Освен това, обърнете внимание, че Исус отговаря на конкретен въпрос. Исус не коментира въпроса в неутрален контекст. Тези фарисеи се опитват да Го хванат в капан, като Го впишат като (1) последовател на Хилел, който има либерално схващане относно развода. Матей 19:3 разширява въпроса, за да включва причината за развода или (2) случая на Ирод Антипа, който също е разведен (вж. 6:17-20).

Понятието „позволено” може да се отнася до Мойсеевия закон или до равинските традиции (*Талмуда*). В отговор, Исус цитира пасаж от Второзаконие.

10:4 „ДА НАПИШЕ РАЗВОДНО ПИСМО” Цитатът е от Втор. 24:1-4. Мойсей въвежда законова процедура, за да предпази жената (вж. Изход 21:1-11). Тази правна процедура има няколко изисквания.

1. отнема известно време
2. нужен е свещеник или левит да напише писмото
3. вероятно включва връщане на зестрата

Тези процедури се правят с надеждата двойката да размисли и се помири.

Трябва също да се отбележи, че Втор. 24 глава предполага правото за повторна женитба, както на мъжа, така и на жената. Обаче, в този контекст на пасажа от Второзаконие, не са взети предвид такива културни въпроси като (1) доказване девствеността и верността на булката и (2) определяне на конкретни процедури и ограничения относно повторен брак.

Реален проблем съществува при либералното тълкуване на този пасаж от равинската школа на Хилел (вж. *The Christ of the Gospels* by J. W. Shepherd, pp. 451-457). Тази школа се фокусира върху понятието „непочтеност” и разширява нейното оригинално значение и рамки. Фарисеите цитират Мойсей само за да впримчат Исус. Те не търсят информация.

Исус потвърждава Божията цел за брака на един мъж и една жена за цял живот. Всичко друго е извън Божия идеал. Проблемът е в това как да балансираме Исусовите думи в този контекст с Неговата заповед за прошка, на други места. Стандартът, който следват последователите на Царството е висок, но такава е и Божията благодат. В този смисъл индивидуалният подход е за предпочитане пред стриктните правила на закона.

В Стария Завет *ЯХВЕ* използва развода, за да опише действията Си по отношение на Израил след идолопоклонството на народа (вж. Исаия 50:1; Йер. 3:1-8; Осия. 2:2). Има старозаветни примери, в които разводът се налага (вж. Битие 21:8-14; Изход 21:10-11; Втор. 21:10-14; Ездра 9-10). Има отлична, провокативна статия в „*Journal of the Evangelical Theological Society*” том 40 # 4, озаглавена „Старозаветни перспективи за развода и повторния брак” от Joe M. Sprinkle.

10:5 „Поради вашето коравосърдечие” Исус описва евреите като „коравосърдечни” (вж. Езек. 2:4; 3:7). Понятието „коравовратни” е синонимна метафора (вж. Изход 32:9; 33:3,5,9; Втор. 9:6,13). Те винаги искат да правят нещата по техния начин. Това е вечната тенденция на падналото човечество! Това отношение се вижда дори и сред Неговите ученици (вж. Марк 3:5 и 6:52).

Въпросът за развода е добър пример за проблем с пожелателно четене. Трябва да дадем възможност на Библията да ни говори по всеки въпрос. Това не е единственият пасаж, който говори за развод и повторен брак.

Това твърдение на Исус е стряскащо за мен. Откъде да знам, че Втор. 24:1-4 не е последната дума на *ЯХВЕ* по този въпрос? Той се намира в Библията. Ако Исус не е конфронтиран по този въпрос, аз вероятно никога нямаше да знам неговата ограничена валидност. Проблемът е в това колко много други старозаветни текстове говорят за „коравосърдечие” и колко от тях представляват Божията воля за човечеството? Единственият правилен отговор е възможен при систематично изследване на богословските теми, като вземаме предвид както двата завета, така и историческия контекст (т.е. 7:14-16,17-23). Съвременните евангелски християни прибръзват с пожелателното четене и извеждат абсолютни истини от изолирани, единични текстове.

В богословско отношение, Исусовата реакция към Мойсей е поразителна. Това е силен начин за потвърждаване Неговия авторитет. Тези еврейски ученици сигурно са били удивени да чуят защо Мойсей е направил нещо, както и да узнаят, че Исус има силата и властта, дадена от *ЯХВЕ*, да промени това решение на Мойсей. Тази част от Марк е богословски паралел на Мат. 5:17-48.

10:6 „но в началото на създанието” Вж. Специално понятие: *KTISIS* по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: *KTISIS*

Това понятие, *ktisis*, има различни употреби в НЗ. Лексиконът на Louw и Nida описва следните възможности.

1. творението (акта на творението, вж. Марк 13:19; Римл. 1:20; Ефес. 3:9)
2. твар (живите същества, вж. Марк 10:6; Римл. 1:25; 8:39; Кол. 1:15;23)
3. вселената (всичко, което е сътворено, вж. Марк 13:19; Римл. 8:20; Евр. 9:11)
4. институция (вж. I Петър 2:13)
5. власт (вж. I Петър 2:13)

Павел също персонифицира творението в Римл. 8:18-25. Той описва новото творение на Бога, новия век, века на Духа във II Кор. 5:17 и Гал. 6:15. Вярващите трябва да живеят като граждани на новия век (вж. Римл. 6:4).

□ **„Бог ги е направил мъжко и женско”** Бракът присъства в оригиналния Божий план на сътворението (вж. Битие 1:27). Сексът беше/е дар от Бога, за да осъществи плана Му за изпълване на земята (вж. Битие 1:28).

10:7 „ще остави човек баща си и майка си” Това е друг цитат от Битие (вж. 2:24). Той показва високия статут на брака, който надвишава родителския авторитет. Нужно е душевно отделяне от родителите, макар не винаги да е възможно физическо отделяне (няколко поколения живеят заедно).

10:8 „и двамата ще бъдат една плът” Този цитат също е от Битие 2:24. В брака двама стават едно – физически, емоционално и във всяко отношение. Това показва постоянството на брака в Божия план.

Мойсей живее много години след събитията, описани в Битие. В описанието на сътворението, в Битие Мойсей пише за приоритета на брака с оглед на ситуацията на първата двойка.

10:9 „което Бог е съчетал” Буквалният израз е „впрегнати заедно.” Разводът е един от начините, измислен от грешното човечество, за да разруши онова, което Бог е постановил като социална норма (бракът е стълб на стабилното общество, вж. Втор. 5:16,33; 4:40; 32:47, „за да ти се продължат дните и да ти бъде добре в земята, която Господ, твоят Бог ти дава”). Това е добър пример за това как един заветен вярващ може да предпочете своята воля, пред тази на Бога.

□ **„човек да не го разлъчва”** Това е СЕАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ С ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което означава да спреш действие, което е в процес. За добър коментар върху брака, семейството и развода, виж Frank Staff, *New Testament Theology*, pp. 296-302.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 10:10-12

10 И в къщата учениците пак Го попитаха за това. 11 А Той им каза: Който напусне жена си и се ожени за друга, той прелюбодейства против нея. 12 И ако тя напусне мъжа си и се омъжи за друг, тя прелюбодейства.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 10:10-12

¹⁰In the house the disciples *began* questioning Him about this again. ¹¹And He said to them, „Whoever divorces his wife and marries another woman commits adultery against her; ¹²and if she herself divorces her husband and marries another man, she is committing adultery.”

10:10 „учениците пак го попитаха за това” Матей 19:10 описва удивлението на учениците. Те са любопитни да научат нещо повече от това, което са научили относно брака и развода. Този израз показва Исусовия метод на поучаване пред голямо множество и след това разясняване на въпроса в тесен кръг. Той показва, колко лесно Исусовите думи може да се разтълкуват погрешно. Тези моменти, прекарани насаме с дванадесетте, представляват възможност за тях, правилно да разберат новите радикални перспективи на Божието царство. Исус заявява, че Той е крайният авторитет, не Старият завет (вж. Мат. 5:17-19), макар Той да почита и издига Писанията..

10:11-12 „прелюбодейства... прелюбодейства” И двата глагола са в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Формата (морфологията) на думата „прелюбодейство” в гръцкия *Койне*, може да бъде или ВЪЗВРАТЕН или СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ. В Матей 5:32, който коментира същия въпрос, глаголт е в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ИНФИНИТИВ. Това подсказва, че всички форми на глагола са в СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ. Ако това е истина, тогава не разводът и повторният брак са форма на прелюбодейство, а законовият акт, довел до изоставянето на жената, което я заклеява като прелюбодейка. Буквално, „тя е принудена да извърши прелюбодейство”. Това не е цялостна библейска забрана за повторен брак. Свързано е с богословския аспект на еврейското тълкуване (*Хилел* срещу *Шамай*).

Прекратяването на брачния завет между вярващи, обаче (които в Христовото име са обещали да запазят брака си) никога не е идеалният вариант, предвиден от Бога. Вярващите имат по-висок стандарт, този на „Царството.” Често пъти разводът е по-малката от двете злини; това не е непостимият грях! Виж пълния коментар върху стих 4.

10:12 „ако тя напусне мъжа си и се ожени за друг, тя прелюбодейства” Този превод следва александрийските гръцки текстове. В Западните текстове се казва, „че тя напуска съпруга си, но не е разведена и се омъжва за друг, тогава извършва прелюбодейство.” Паралелният пасаж от Мат. 19: 1-12 пропуска този стих, вероятно защото Матей пише до евреи и стихът е излишен. В юдаизма, жените нямат право да се развеждат с мъжете си. Марк, който пише до езичници, е записал това, за да покаже универсалността на Исусовото учение. То набляга на правното равенство между съпруга и съпругата, което е отразено в Римския закон. Това е още едно доказателство, че Марк пише до Римляните. Исус е за семейството (вж. ст. 13-16)!

□ „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД, което означава потенциално действие.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 10:13-16

13 Тогава доведоха при Него дечица, за да се докосне до тях; а учениците им се скараха. 14 Но Исус, като видя това, възнегодува и им каза: Оставете дечицата да дойдат при Мен и не ги спирайте; защото на такива е Божието царство. 15 Истина ви казвам: който не приеме Божието царство като дете, той никак няма да влезе в него. 16 И Той ги прегърна и ги благослови, като положи ръцете Си на тях.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 10:13-16

¹³And they were bringing children to Him so that He might touch them; but the disciples rebuked them. ¹⁴But when Jesus saw this, He was indignant and said to them, „Permit the children to come to Me; do not hinder them; for the kingdom of God belongs to such as these. ¹⁵Truly I say to you, whoever does not receive the kingdom of God like a child will not enter it *at all*.” ¹⁶And He took them in His arms and *began* blessing them, laying His hands on them.

10:13 „доведоха” Глаголт е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ. Родителите постоянно водят децата си при Него, за традиционното равинско благословение. Това няма нищо общо със спасението на тези деца. Те вече са считани за част от Израил посредством обрязването и чакат да бъдат окончателно приобщени, когато навършат дванадесет години за момичетата и тринадесет години за момчетата.

□ „деца” В Лука 18:15 думата е „пеленачета.” В еврейските среди момичетата под 12 и момчетата под 13 са считани за деца.

□ „**да се докосне до тях**” В Матей 19:13 изразът е „да положи ръцете си над тях” (вж. стих 16). По времето на Исус е много обичайно родителите да водят децата си при равините, за да ги благословят. Същото се вижда в Битие 48:8 и сл.ст. Това обикновено се прави на рождения ден на детето. Това благословение служи по-скоро за успокоение на родителите, а не толкова за „спасението” на децата!

□ „**учениците им се скараха**” Изразът е неясен, затова ранните преписвачи добавят „на онези, които гу бяха довели” (вж. NKJV). Тази добавка, обаче, не се среща в древните гръцки ръкописи \aleph , B, или C, но е включена в A, D, и W. По-краткият вариант се среща и в Мат. 19:13 и Лука 18:15. Децата в Близкия изток нямат същите привилегии, както тези на Запад. Учениците си мислят, че предпазват Исус от хора, които биха прекъснали или нарушили служението Му. За Исус, обаче, хората винаги са приоритет.

10:14

NASB, NKJV, NJB „Той беше възмутен”

NKJV „Той беше силно възмутен”

TEV „той беше разгневен”

Това е силна дума, използвана в 10:4, за да опише гнева на учениците срещу Яков и Йоан, заедно се стремят към лидерски позиции 14:4, както и по отношение реакцията на Юда, който е против помазването на Исус. Матей също използва тази дума няколко пъти (вж. 20:24; 21:15; 26:8).

Евангелието от Марк разкрива човешката същност на Исус, като описва Неговите емоции (вж. *Jesus and the Rise of Early Christianity* by Paul Barnett, стр. 156).

1. съчувствие към прокажен (1:40-42)
2. гняв заради коравосърдечieto на фарисеите (3:1-5)
3. възмущение към апостолите (10:13-16)
4. любов към богатия млад управител (10:17-22)
5. дълбока тъга в Гетсимания (14:33-34)
6. изоставеност на кръста (15:34)

Исус често показва недоволство от поведението на учениците (вж. 6:52; 8:17; 9:19). Той смята, че децата са забележително Божие творение и ги обича. Исус често използва децата като пример за истинска вяра и ученичество.

□ „**Оставете дечицата да дойдат при Мен**” Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което говори за спешност или интензивност.

□ „**не ги спирайте**” Глаголът е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което означава да спреш действие, което вече е в процес.

□ „**Божие царство**” Тази позната евангелска фраза се отнася до Божието царуване в човешките сърца сега, а един ден то ще се осъществи на земята, както е сега на небето. Вж. **Специално понятие** към 1:15.

10:15 „Истина” Вж. **Специално понятие:** АМИН към 3:28.

□ „**който не приеме**” Това се отнася към възрастните. Исус често използва децата за духовни примери (вж. Мат. 18). Новият Завет е откровение за възрастни. Той не дискутира духовното състояние на децата!

Това гръцко понятие *dechomai* в оригинал означава „да се придържаш към нещо.” В този смисъл, то е паралелно на *lamban_*. Започва да се използва в смисъла на „приемане”, „варване” или „приветстване.” Може да има известна разлика в смисъл, че думата *dechomai* набляга върху подлога (онзи, който дава), докато *lamban_* отразява активното участие на получателя (вж. *Greek-English Lexicon of the New Testament Based on Semantic Domains* by Louw и Nida, том 1, стр. 572, бележка под линия 31).

Богословската идея е, че хората трябва да „приемат”, „повярват”, „приветстват” Исус. Спасението включва приветстване на Исусовата личност, доверие в Неговите истини (евангелието), и живот, който Го издига, Спасението има и аспект, който показва желанието и готовността на човека го приеме.

□ „**той никак няма да влезе**” Това е силен ДВОЕН НЕГАТИВ, което означава „абсолютно никога.”

В известен смисъл Исус отъждествява Божието царство с детското доверие в Неговата личност и учение. Днес това звучи неприемливо, но е ясно отразено като учение в НЗ. То често се нарича „скандала на изключването в благовестието.” Да, това е истина. Вярата в Исус е единственият път към Бога (вж. Йоан 14:6)! То трябва да поражда молитва, свидетелство и смирение, а не арогантност, осъдителност и гордост!

10:16 „и Той ги прегърна” Това е друга подробност, описана от очевидеца Петър, както в 9:36.

□ „**и ги благослови, като положи ръцете Си на тях**” Исус отделя време за всеки. Ние можем да поверим нашите деца на Божията любов, която е така ясно изявена в Исус. Исус не само издига социалния статут на жената, Той прави същото и за децата. Вж. **Специално понятие: ПОЛАГАНЕТО НА РЪЦЕ** към 7:32.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 10:17-22

17 А когато излизаше на пътя, един се завтече, коленичи пред Него и Го попита: Учителю благи, какво да направя, за да наследя вечен живот? 18 А Исус му каза: Защо Ме наричаш благ? Никой не е благ, освен Един, Бог. 19 Знаеш заповедите: „Не убивай; не прелюбодействай; не кради; не лъжесвидетелствай; не увреждай; почитай баща си и майка си.” 20 А той Му каза: Учителю, всичко това съм опазил от младостта си. 21 А Исус, като го погледна, го възлюби и му каза: Едно не ти достига: иди, продай всичко, което имаш, и дай на бедните; и ще имаш съкровище на небето. И ела и Ме следвай. 22 Но той посърна от това слово и си отиде наскърбен, защото имаше много имот.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 10:17-22

¹⁷As He was setting out on a journey, a man ran up to Him and knelt before Him, and asked Him, „Good Teacher, what shall I do to inherit eternal life?” ¹⁸And Jesus said to him, „Why do you call Me good? No one is good except God alone. ¹⁹You know the commandments, ‘DO NOT MURDER, DO NOT COMMIT ADULTERY, DO NOT STEAL, DO NOT BEAR FALSE WITNESS, Do not defraud, HONOR YOUR FATHER AND MOTHER.’”, ²⁰And he said to Him, „Teacher, I have kept all these things from my youth up.” ²¹Looking at him, Jesus felt a love for him and said to him, „One thing you lack: go and sell all you possess and give to the poor, and you will have treasure in heaven; and come, follow Me.” ²²But at these words he was saddened, and he went away grieving, for he was one who owned much property.

10:17 „А когато излизаше на пътя” Марковото евангелие е познато с това, че описва пътуванията на Исус. Това е литературен похват за структуриране на Петровите спомени (или проповеди).

□ „**един човек**” Матей 19:20 добавя прилагателното „млад”; Мат. 19:22 добавя „Той притежаваше много имот („богат”); докато Лука 18:18 го нарича „управител.” Очевидно, този човек е богат, морален, значим гражданин и религиозен водач. Понятието „водач” подсказва, че е водач в местната синагога. Вж. **Специално понятие: ПРАВДА** към I Петър 3:14.

□ „**завтече се... и коленичи**” Това е много необичайно действие за богат ориенталец на публично място. Изглежда, този човек е искрен в питането си и в желанието си за повече знания. Това не е опит да изпита или да впримчи Исус.

□ „**Учителю благи**” Този израз два възможност на Исус да провери духовния светоглед на младежа (вж. стих 18). Понятието „добър, благ” (*agathos*) може да се разбира по няколко начина (добър, полезен, щедър, изгоден, праведен или благодетелен). Човекът сигурно има предвид едно значение, но Исус използва думата в нейния пълен смисъл.

□ „**какво да направя**” Неговото разбиране за духовните въпроси е фокусирано върху действията му. Този човек е възпитан в традицията на равините (вж. Мат. 19:16).

□ „**за да наследя**” Тази позната дума подсказва лична връзка с Бога. В СЗ се казва, че свещениците са Божието наследство, а Той е тяхното, защото те не наследяваха земя, както другите племена. Този въпрос подсказва, че този човек смята, че е приет от Бога, но все пак иска да бъде сигурен.

□ „**вечен живот**” Идеята за живота след смъртта (или есхатологичното царство) произтича от такива пасажи като Дан. 12:2 или Йов 14:14; 19:25-27. Фарисеите потвърждават идеята за живот след смъртта, но с физически термини. Те са уверени, че *ЯХВЕ* ще им даде вечен живот, заради (1) тяхната расова идентичност (деца на Авраам) и (2) факта, че изпълняват Устните традиции (*Талмуда*).

10:18 „благ” Тази дума е използвана, за да покаже, че единственият истински стандарт за сравнение е Божията праведност. Понятието „праведен” идва от старозаветната дума речна тръстика, използвана в строителството като мярка или отвес.

□ „**Никой не е благ, освен Един, Бог**” Исус не прави изявление относно Своята доброта, но иска да предизвика повърхностното мислене на този човек относно Бога и истинската доброта (вж. Мат. 5:48). Това може да е старозаветна алюзия към I Лет. 16:34; II Лет. 5:13; 7:3; Пс. 25:8; 86:5; 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; Ездра 3:11.

Паралелният пасаж в Матей представя въпроса по следния начин: „Учителю, какво добро да сторя, за да получа вечен живот?” (Мат. 19:16). Така зададен, въпросът по-ясно излага идеята на човека за добротата и за начина, по който може да я постигне (вж. 19:20).

10:19 „Знаеш заповедите” Това е обобщение на втората половина от Десетте заповеди, където се говори за това какви трябва да бъдат отношенията между заветните партньори.

□ „**Не увреждай**” Това може да се отнася до пожелаването. Така представена, тази заповед, не е част от Десетте заповеди, нито може да бъде намерена на друго място в СЗ. Освен това, паралелните пасажи в Мат. 19:18-19 и Лука 18:20 не съдържат тази фраза. За да бъдем честни, обаче, Синоптичните евангелия по различен начин цитират Исус, когато споменава заповедите. Това е обичаен проблем, когато се касае за спомени на очевидци. Това със сигурност не влияе на боговдъхновеността или авторитета на евангелските послания!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ДЕСЕТТЕ ЗАПОВЕДИ (вж. Изход 20:1-17; Втор. 5:6-21)

I. Понятия

- A. Буквално „Десетте думи” (вж. Изход 34:28; Втор. 4:13; 10:4).
- B. Климент ги нарича „Декалогът” (*Deka Logous*) и ранните църковни отци следват тази традиция.
- C. В Стария Завет Десетте заповеди са наречени още:
 - 1. „Завет” (на еврейски *berith*, BDB 136, Изход 34:28; Втор. 4:13; 9:9)
 - a. от академската дума *barah* – да ям (обичайно ястие)
 - b. от академската дума *biritu* – да вържа или окова (връзка между хората)
 - c. от академската дума *birit* – между (договорка между две страни)
 - d. *baru* – вкус (задължение)
 - 2. Свидетелство” – Изход 16:34; 25:16 (двете плочи)

II. Цел

- A. Те разкриват Божия характер
 - 1. Уникален и властен (монотеистичен)
 - 2. Морален, както по отношение на обществото, така – и към отделната личност
- B. Те се отнасят за
 - 1. всички хора, защото разкриват Божията воля за човека, а всички хора са създадени по Божи образ
 - 2. заветните вярващи, защото не е възможно да ги разберем и да им се подчиним без Божията

помощ

3. К.С. Луис – морален усет, налице дори и сред най-примитивните племена (Римл. 1:19-20; 2:14-15).
- C. Подобно на всички древни законови кодекси, те са
 1. Дадени, за да регулират и контролират междуличностните отношения
 2. Дадени с цел да поддържат стабилност в обществото
- D. Те превръщат разнородната група от египетски роби и отхвърлени хора в общество на вярата и закона. В. S. Childs, *Old Testament Library, Exodus* – ”осемте негативни аспекта показват външните рамки на заветните граници. Няма дребни престъпления, всички грехове нарушават самата същност на връзката между Бога и човека. Двата положителни аспекта показват какъв е животът на хората, участващи в завета. Декалогът е насочен както навътре, така и навън; той има за цел да ни предпази от пътя на смъртта и да ни насочи в пътя на живота” (р. 398).

III. Паралели

A. Библейски

1. Десетте думи са записани два пъти, в Изход 20 глава и Второзаконие 5 глава. Малките разлики в 4^{ата}, 5^{ата}, и 10^{ата} показват, че общите принципи могат да бъдат адаптирани в различни ситуации.
2. Тяхното единство, обаче, ни показва с каква прецизност са достигнали до нас.
3. Вероятно са четени и повтаряни редовно, както се вижда от Исус Навиев 24 глава.

B. Културни

1. Други законови кодекси от древния Близък Изток
 - a. Ур-Наму (Шумерски, 2050 г. пр. Хр.) от град Ур
 - b. Липит-Иштар (Шумерски, 1900 г. пр. Хр.) от град Исин
 - c. Ешнуна (Akkadian, 1875 в.с.) от град Есхуна
 - d. Кодекс на Хамурапи (Вавилонски, 1690 г. пр. Хр.) от Вавилон, но плочата е намерена в

Суса

2. Формата на законите в Изход 20:18-23:37 много прилича на древните кодекси от Близкия Изток. При все това, Десетте думи са написани в уникална форма, което подсказва за техния авторитет (заповедите са във 2 лице – безусловни).
3. Най-очевидната културна връзка е с Договорите на Хетските Владетели от 1450-1200 г. пр. Хр. Добри примри за тази прилика намираме в:
 - a. Десетте думи
 - b. Книгата Второзаконие
 - c. Исус Навиев 24 гл.

Елементите на тези договори включват

- a. Представяне на Царя
- b. Описание на неговите велики дела
- c. Заветни задължения
- d. Инструкции за поставяне на договора в светилището, за да се чете пред всички
- e. Божествата на двете страни са призовани за свидетели
- f. Благословения за вярност и проклетии за нарушителите
4. Добра и полезна информация по въпроса:
 - a. George Mendenhall, *Law u Covenant in Israel and the Ancient Near East*
 - b. Dewey Beegle, *Moses, The Servant of Yahweh*
 - c. W. Bezzel, *Origin and History*
 - d. D. J. McCarthy, *Treaty and Covenant*

IV. Вътрешна структура

- A. Alt, в своята книга, *The Origins of Israelite Law*, пръв прави разлика между безусловни и условни закони.
 1. Условните закони са типична форма на Закона от Древния Близък Изток, които съдържат условните думи - „ако”... „тогава”
 2. Безусловните закони (аподиктични) изразяват директна заповед, която не подлежи на обсъждане: „Да почиташ . . .” или „Да не...”
 3. Roland de Vaux, *Ancient Israel: Social Institutions*, том 1, стр. 146, казва, че условните закони се използват главно в гражданските дела, а безусловните касаят областта на свещеното.
- B. Десетте думи са основно негативни в изказа си – 8 от 10. Формата е във 2 лице единствено число. Те са адресирани към цялото заветно общество или към всеки отделен член, или касаят и двете!

- C. Смята се, че Двете каменни плочи (Изход 24:12; 31:18) са свързани с вертикалните и хоризонтални аспекти на Десетте думи. Връзката на човека с *ЯХВЕ* е формулирана в четири заповеди, а взаимоотношенията между хората са предмет на останалите 6 заповеди. Обаче, ако съдим по модела на договорите на хетските владетели, може би се касае за два екземпляра от списъка със заповеди.
- D. Исторически преглед на Десетте заповеди
1. Очевидно е, че става дума за 10 заповеди. Обаче, точният брой не е споменат.
 2. Съвременните юдеи изчисляват първата заповед като 20:2. За да се придържат към числото 10, втората заповед е в стихове 3-6.
 3. Римокатолическите и лютерански църкви следват модела на Августин, а според него, Изход 20:3-6 е първата заповед и за да спазят числото до 10, те разделят стих 17 на две отделни заповеди.
 4. Реформираните църкви по модела на Ориген и на ранните източни и западни църкви заявяват, че Изход 20:3 е първата заповед. Това е ранното юдейско схващане, което се защитава също така от Филон и Йосиф Флавий.
- V. Какво трябва да бъде отношението на християните към 10-те думи?
- A. Високото Исусово мнение за Писанията е видно от Проповедта на планината в Матей 5-7 гл. и особено 5:17-48, което ни показва сериозността на въпроса. Изглежда, Неговата проповед е изцяло базирана на Десетте думи и тяхното правилно приложение.
- B. Теории за приложението
1. За вярващи
 - a. Roy Honeycutt, *These Ten Words*
 - (1) „Ние никога не ще надраснем Десетте заповеди, защото никога няма да надживеем Бога” (р. 7).
 - (2) „Тъй като заповедите свидетелстват за Бога, това означава, че в известен смисъл, тяхната валидност и актуалността на Бога са толкова преплетени, че са неразделни. Следователно, ако Бог е толкова актуален в твоя живот, Заповедите също ще бъдат валидни, защото те отразяват Божия характер и изисквания” (р. 8).
 - b. В личен план, трябва да разгледаме тези заповеди от позицията на вярата, която вече имаме. Ако са отделени от вярата и посвещението на Бога, това би ги обезценило. По тази причина, за мен те са универсални в смисъл, че Бог иска всички хора по света да Го познават. Освен това, те са свързани с вътрешното Божие свидетелство към цялото Му творение. Павел изразява това в Римляни 1:19-20; 2:14-15. В този смисъл, Заповедите представляват пътеводна светлина, която е валидна за цялото човечество.
 2. За всички хора, във всички общества, по всяко време
 - a. Elton Trueblood, *Foundations for Reconstruction*

„Тезата на тази малка книжка е, че възстановяването на моралния закон, така както е представен в Еврейския Декалог, е един от начините да намерим противоотрова за потенциалния упадък” (р. 6).
 - b. George Rawlinson, *Pulpit Commentary*, „Exodus”

„Те съставляват за вечни времена едно стегнато обобщение на човешките задължения към божеството, което е валидно за всички форми на човешкото общество и докато свят светува, винаги ще бъде актуално. Християнските общества запазват Декалога като най-добро резюме на моралния закон, именно на това основание и то представлява едно свидетелство за неговото превъзходство” (р. 130).
 3. Те не са средство за спасение и никога не са били Божият начин за духовно изкупление на грешното човечество. Павел ясно заявява това в Гал. 2:15-4:31 и Римл. 3:21-6:23. Те служат като насоки за човека в обществото. Те сочат към Бога и след това към човека до нас. Ако пропуснем първия елемент, сме пропуснали всички останали! Моралните правила, без променени сърца, в които Бог обитава, представляват картина за безпомощната човешка греховност! Десетте заповеди са валидни, но само като подготовка да срещнем Бога в нашата неадекватност. Отделени от изкуплението те са като инструкции, без наръчник

10:20 „Всичко това съм опазил” Този мъж изпълнява всички религиозни изисквания на своята култура. Апостол Павел също смята, че е изпълнил религиозните изисквания (вж. Деяния 23:1-2; Фил. 3:6). Този мъж не лъже. Той вярва, че е непорочен пред Бога.

□ „от младостта си” Има се предвид церемонията *Bar Mitzvah*, която се провежда, когато момчето е на 13 и се счита, че от този момент то става мъж, отговорен да спазва Закона.

10:21 „Исус като го погледна, го възлюби” Този израз е уникален за евангелието от Марк. Исусовата обич обаче не занижава стандартите на Божието царство. Това е парадоксът на безусловната любов, изискваща подобаващ отговор на вяра.

□ „Едно не ти достига” Този коментар е подобен на 12:34. Исус е наясно, че отделните хора са на различно разстояние от истинското Царство, което не е основано на изпълнение на Мойсеевия закон и на расова идентичност (вж. Йоан 8:33), но на лична вяра в Него. Този религиозен водач идва с правилно отношение при точната личност, задава правилния въпрос, но очевидно не е в състояние да направи решаващия избор! Исус не занижава стандарта! Човекът си отива посърнал! Толкова близо и при все това – така далеч!

□ „продай всичко, което имаш и дай на бедните... и ела, и Ме следвай” Това показва радикалната същност на новозаветната вяра (вж. Лука 14:33). Исус знае какви са приоритетите на този човек. За да бъдеш християнин, трябва да оставиш настрана всички други приоритети. В известен смисъл, това наистина прави християнството много трудно! В това изявление Исус се фокусира върху първата половина на Десетте заповеди, които касаят първостепенното посвещение само и единствено на Бога (вж. Мат. 5:20).

Този текст не може да бъде превърнат в закон за всички вярващи (бедността е най-доброто от Бога за теб). Трябва да го разгледаме в контекста. Духовната връзка между бога и човека трябва да има приоритет над физическите връзки (богатство, слава, работа, семейство, притежания, дори собствения ни живот). Ако притежанията са лоши сами по себе си, защо да бъдат давани на бедните?

Още един въпрос. Ние винаги фокусираме внимание върху искането на Исус, но осъзнавате ли, че Исус предостави на този човек една уникална мотивация. Той го кани да се присъедини към Неговата група от ученици! Възможността, която му се дава е много по-голяма от цената!

□ „ще имаш съкровище на небето” Поради бунта на човечеството, Божиите благословения се пазят за след смъртта (вж. стих 30; Мат. 5-7). Човеците трябва да бъдат готови да се откажат от земните богатства като доказателство за духовната промяна, не като основание за нея.

10:22 „той посърна” Това понятие може да има две значения: (1) шок или изненада или (2) тъга, изразена в посърналото му лице. И двете са валидни в този контекст.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 10:23-27

23 А Исус се огледа наоколо и каза на учениците: Колко трудно ще влязат в Божието царство онези, които имат богатство! 24 А учениците се смаяха на Неговите думи. Но в отговор Исус пак им каза: Деца, колко е трудно да влязат в Божието царство онези, които се уповават на богатството! 25 По-лесно е камилата да мине през иглени уши, отколкото богат да влезе в Божието царство. 26 А те се зачудиха твърде много и Му казаха: Тогаво кой може да се спаси? 27 Исус ги погледна и каза: За хората това е невъзможно, но не и за Бога; защото за Бога всичко е възможно.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 10:23-27

²³And Jesus, looking around, said to His disciples, „How hard it will be for those who are wealthy to enter the kingdom of God!” ²⁴The disciples were amazed at His words. But Jesus answered again and said to them, „Children, how hard it is to enter the kingdom of God! ²⁵It is easier for a camel to go through the eye of a needle than for a rich man to enter the kingdom of God.” ²⁶They were even more astonished and said to Him, „Then who can be saved?” ²⁷Looking at them, Jesus said, „With people it is impossible, but not with God; for all things are possible with God.”

10:23 „А Исус се огледа наоколо” Този израз е използван няколко пъти, за да опише, че Исус наблюдава как поученията Му влияят на околните (вж. 3:5,34; 5:32; 10:23; 11:11). Само Лука 6:10 съответства в случая. Очевидно това е спомен на Петър.

□ **„Колко трудно ще влязат в Божието царство онези, които имат богатство”** Това е толкова изненадващо за учениците (вж. стих 24). Според традиционното старозаветно схващане, основано на Втор. 27-28, богатството и здравето са свързани с изпълнението на завета и се считат за Божие благословение. Тази тема е адресирана в книгата Йов и Псалм 73. Богатите имат склонност да уповават на своите собствени средства, а не на Бога.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: БОГАТСТВО

- I. Перспективата на СЗ като цяло
 - A. Бог е собственик на всичко
 1. Битие 1-2
 2. I Летописи 29:11
 3. Псалм 24:1; 50:12; 89:11
 4. Исая 66:2
 - B. Човеците са настойници на богатството за Божиите цели
 1. Второзаконие 8:11-20
 2. Левит 19:9-18
 3. Йов 31:16-33
 4. Исая 58:6-10
 - C. Богатството е част от поклонението
 1. двата десетъка
 - a. Числа 18:21-29; Втор. 12:6-7; 14:22-27
 - b. Втор. 14:28-29; 26:12-15
 2. Притчи 3:9
 - D. Богатството се разглежда като подарък от Бога за вярност към завета
 1. Второзаконие 27-28
 2. Притчи 3:10; 8:20-21; 10:22; 15:6
 - E. Предупреждение относно богатството, когато се придобива за сметка на другите
 1. Притчи 21:6
 2. Йеремиа 5:26-29
 3. Осия 12:6-8
 4. Михей 6:9-12
 - F. Богатството не е грешно само по себе си освен ако не е превърнато в приоритет
 1. Псалм 52:7; 62:10; 73:3-9
 2. Притчи 11:28; 23:4-5; 27:24; 28:20-22
 3. Йов 31:24-28
- II. Уникалната перспектива на Притчите
 - A. Богатството като резултат от целенасочени човешки усилия
 1. мързелът е осъден – Притчи 6:6-11; 10:4-5,26; 12:24,27; 13:4; 15:19; 18:9; 19:15,24; 20:4, 13; 21:25; 22:13; 24:30-34; 26:13-16
 2. усърдният труд е похвален – Притчи 12:11,14; 13:11
 - B. Бедността в контраст на богатството е използвана, за да илюстрира правдата в контраст с неправдата – Притчи 10:1и сл.ст.; 11:27-28; 13:7; 15:16-17; 28:6,19-20
 - C. Мъдростта (да познаваш Бога и Словото Му, и да живееш според това знание) струва повече от богатствата – Притчи 3:13-15; 8:9-11,18-21; 13:18
 - D. Предупреждения и увещания
 1. предупреждения
 - a. внимавай, когато ставаш гарант на ближния си (поръчителство) – Притчи 6:1-5; 11:15; 17:18; 20:16; 22:26-27; 27:13

- b. внимавай да не забогатееш по нечестен начин – Притчи 1:19; 10:2,15; 11:1; 13:11; 16:11; 20:10,23; 21:6; 22:16,22; 28:8
 - c. внимавай, когато вземаш на заем – Притчи 22:7
 - d. помни, че богатството бързо отлита – Притчи 23:4-5
 - e. богатството няма да ти помогне в Съдния ден – Притчи 11:4
 - f. богатството има много „приятели” – Притчи 14:20; 19:4
2. увещания
- a. щедростта е препоръчана – Притчи 11:24-26; 14:31; 17:5; 19:17; 22:9,22-23; 23:10-11; 28:27
 - b. праведността струва повече от богатството – Притчи 16:8; 28:6,8,20-22
 - c. молете се за нуждите, не за богатство – Притчи 30:7-9
 - d. давайки на бедните, даваш на Бога – Притчи 14:31

III. Перспективата на Новия Завет

A. Исус

1. Богатството крие уникалното изкушение да разчитаме на себе си и средствата си, вместо на Бога и Неговите начини
 - a. Матей 6:24; 13:22; 19:23
 - b. Марк 10:23-31
 - c. Лука 12:15-21,33-34
 - d. Откровение 3:17-19
2. Бог ще снабди нашите физически нужди
 - a. Матей 6:19-34
 - b. Лука 12:29-32
3. Сеенето е свързано с жъненето (както в духовен, така и във физически смисъл)
 - a. Марк 4:24
 - b. Лука 6:36-38
 - c. Матей 6:14; 18:35
4. Покаянието влияе на богатството
 - a. Лука 19:2-10
 - b. Левит 5:16
5. Икономическата експлоатация е осъдена
 - a. Матей 23:25
 - b. Марк 12:38-40
6. Съдът в края на дните ни е свързан с това как сме използвали богатството си – Матей 25:31-46

B. Павел

1. Практично схващане, подобно на Притчи (работа)
 - a. Ефесяни 4:28
 - b. I Солунци 4:11-12
 - c. II Солунци 3:8,11-12
 - d. I Тимотей 5:8
2. Духовно схващане, подобно на Исусовото (материалните неща отлитат, бъди доволен)
 - a. I Тимотей 6:6-10 (доволство)
 - b. Филипияни 4:11-12 (доволство)
 - c. Евреи 13:5 (доволство)
 - d. I Тимотей 6:17-19 (щедрост и доверие в Бога, не богатства)
 - e. I Коринтяни 7:30-31 (преобразяване на нещата)

IV. Заключение

- C. Няма систематично библейско богословие относно богатството.
- D. Няма категоричен пасаж по въпроса, затова трябва да съдим по проблясъци от различни пасаж. Внимавайте да не нагласите вашето схващане към съществуващите текстове.
- E. Притчите са писани от мъдри мъже (саги) и имат различна перспектива от тази, на другите библейски жанрове. Притчите са фокусирани практично към отделната личност. Казаното в Притчите трябва да бъде в баланс с истините в другите библейски книги (вж. Йер. 18:18).

- F. Днес отново трябва да анализираме схващанията относно богатството в светлината на Библията. Ско се ръководим от принципите на капитализма или комунизма, мнението ни ще бъде изопачено. Въпросите защо и как човек успява са по-важни от количеството на богатството
- G. Трупането на богатства трябва да бъде балансирано с истинско поклонение и отговорно настойничество (вж. II Коринтяни 8-9 гл.).

10:24 „Деца” Исус използва това обръщение за учениците и в предишните Си поучения (вж. ст. 13-16). Това още веднъж потвърждава, че „децата” всъщност са възрастни вярващи.

□ **„колко трудно ще влязат в Божието царство”** Това твърдение е шокиращо. Спасението е безплатен подарък, заради завършеното дело на Христос за всеки, който откликне с покаяние и вяра. Проблемът е налице, когато ние започнем да смятаме, че го заслужаваме или можем да го спечелим! Вратата е трудно нещо за гордите, себедостатъчни, грешни човеци. Сигурно щеше да ни харесва повече, ако връзката с Бог беше нещо трудно, така че да се гордеем, когато успеем, но в случая Божият начин за покаяние и вяра е унизителен за грешното човечество, особено за богатите, образовани и привилегирани хора.

Този стих е толкова изразителен, че някои древни преписвачи се опитват да ограничат обхвата му, добавяйки допълнителна фраза (вж. Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*:

1. „за онези, които уповават на богатството” намира се в MSS A, C, D, и в *Текстус рецентус*
2. „един богат човек” в MS W
3. „онези, които имат имот” в текст с малки букви 1241

10:25 „камилата да мине през иглени уши” Подобно на Мат. 23:24, тази фраза е суперлатив, типичен за Ориента. Някои книжници и много коментатори се опитват да обяснят това твърдение като (1) като игра на думи между „камила” (*kam_los*) и „въже” (*kamilus*), която идва от пети век или (2) използвайки израза „иглено око” имат предвид малка порта, намираща се в една от големите Йерусалимски порти, но няма историческо доказателство за нито едно от двете предположения (вж. Fee и Stuart's *How To Read the Bible For All Its Worth*, p.21). Тези опити нямат общо с идеята на хиперболата (вж. Мат. 19:24; Лука 18:25).

10:26 „зачудиха” Марк често използва това понятие (*ekpl_ssomai*), за да опише как хората реагират на Исусовите поучения и действия (вж. 1:22; 6:2; 7:37; 10:26; 11:18; както и синонимното *thambe_* в 10:24). Исусовото послание е толкова различно от това на равините, както по форма (Неговата власт), така и по съдържание (същността на Царството).

□

NASB „казвайки Му”
NKJV „казвайки помежду си”
NRSV „казаха един на друг”
TEV „питаха се един друг”
NJB „казвайки един на друг”

Тези различни преводи се отнасят до различни древни гръцки ръкописи.

1. NKJV, MSS A, D, W, и *Textus Receptus*
2. NRSV, TEV, NJB, MS M* и превода *Пешита*
3. NASB, MSS S, B, и C
4. един ръкопис с малки букви (569) и някои Коптски преводи пропускат израза, както правят и Мат. 19:25 и Лука 18:26

10:27 Наблегът на този стих върху Божията благодат е много добър баланс за радикалната същност на новозаветното ученичество. Хората не могат да пристъпят към Светия Бог, но удивителната истина е, че Той се приближава до нас!

Този израз може да е старозаветна алюзия към Битие 18:14 или Йер. 32:17,24. Единствената надежда на човечеството се свежда до характера, обещанията и действията на единия, истински Бог!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 10: 28-31

28 Петър започна да Му говори: Ето, ние оставихме всичко и Те последвахме. 29 Исус каза: Истина ви казвам: няма човек, който да е оставил къща или братя, или сестри, или майка, или баща, или деца, или ниви заради Мен и заради благовестието, 30 и да не получи сега, в това време, сто пъти повече къщи и братя, и сестри, и майки, и деца, и ниви, заедно с гонения, а в идващия свят – вечен живот. 31 Обаче мнозина първи ще бъдат последни, а последните – първи.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 10: 28-31

²⁸Peter began to say to Him, „Behold, we have left everything and followed You.” ²⁹Jesus said, „Truly I say to you, there is no one who has left house or brothers or sisters or mother or father or children or farms, for My sake and for the gospel’s sake, ³⁰but that he will receive a hundred times as much now in the present age, houses and brothers and sisters and mothers and children and farms, along with persecutions; and in the age to come, eternal life. ³¹But many *who are* first will be last, and the last, first.”

10:28 „ние оставихме всичко... и Те последвахме” Това е глагол в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ (оставили веднъж завинаги), следван от глагол в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ (продължаваме да бъдем ученици). В известен смисъл Петър излага решението на учениците да останат Исусови последователи. Петър може би се опитва да сравни тяхното посвещение с Исусовото изискване към богатия, млад управител.

10:29 Този стих включва някои от обичайните аспекти от еврейското общество, които касаят и Неговите последователи. Очевидно е, че стихът описва и тяхното посвещение, лично към Исус („заради Мене”) и Неговите истини („заради благовестието”).

Ранната църква е под влиянието на гръцкия аскетизъм и по-специално, идеята за безбрачието. Интересно е, че съпругите не са споменати конкретно в списъка. Това вероятно предполага, че от учениците не се очаква да се откажат от брака. Обаче, вписването на „децата” може да означава, че съпругите са включени в израза „да остави къща.” Посвещението към Исус трябва да надвишава дори отдадеността към семейството (вж. I Тим. 5:8). Това не означава безбрачие, но се отнася до елемента на пълното посвещение.

10:30 Исус описва Божието царство по (1) много земни начини, което представлява паралел на онова, което учениците „пропускат” в този живот и (2) връзката с настоящия световен ред. Някои от стотиците благословения получаваме сега като сме част от Божия народ.

Тези обичайни семейни понятия имат за цел да ни уверят, че ако жертваме семейния живот заради ученичеството, ще бъдем компенсирани посредством по-голямото, Божието семейство. Не смятам, че тази фраза е обещание за изобилие от материални неща, както Втор. 27-28. Ако благословието е награда за нашето служение, тогава какъв е смисълът от благодатта? Не всички благочестиви християни получават материални благословения, но всички могат да се радват на изобилието на голямото християнско семейство!

□ „заедно с гонения” Това е шокираща добавка и се среща само в Марк. Християните ще бъдат преследвани в този грешен свят (вж. Мат. 5:10-12; Римл. 8:17; II Кор. 1:5,7; Фил. 3:10; II Тим. 2:9-12; I Петър 4:12-16). Това преследване има няколко цели, поставени от Бога: (1) свидетелство, че са спасени; (2) Божие средство да бъдем формирани по образа на Христос и (3) доказателство, че светът ще бъде съден.

□ „в идващия свят” Междузаветният юдаизъм (равините и авторите на ръкописите от Мъртво море) разделя историята на две епохи. Настоящият зъл век, доминиран от бунта на ангелите и човеците и идеият век, в който Бог ще въведе нов ред посредством Месията, век на правда и мир. Понякога това е представяно като време на земно изобилие, изхождайки от Втор. 27-28 (вж. Амос 9:13-15) и понякога с „ново небе и нова земя” (вж. Исая 56-66). От НЗ става ясно, че новият век (Божие царство) е установено при възплъщението на Христос във Витлеем, но все още не е изявено напълно. НЗ ясно говори за две идвания на Месията, първият

път като Страдащият слуга от Исаия 53 и а вторият, като Цар на царете. Християните „вече са в него, но все още не са“ го наследили, заради припокриването на двете еврейски епохи. Като последователи на Христос ние сме духовно благословени и в двете (вж. Ефес. 2:5-6). Вж. **Специално понятие: НАСТОЯЩИЯТ И БЪДЕЩИЯТ БЕК** към 13:8.

□ **„вечен живот“** Това е и въпросът на богатия млад управител – за живота с Бога, Божия живот. Марк използва едно и също прилагателно (*ai_nios*) за вечен грях в 3:29 и вечен живот в този стих. Отнася се за живота (*z_a*) в новия век, животът в Божието царство. Той е изявен в Христос, но ще дойде в пълнота заедно в Христовото завръщане (*parousia* = присъствие).

Този описателен израз се среща рядко в Синоптичните евангелия, но е често използван от Йоан. Той се явява ключов за Йоановите писания (вж. Йоан 3:15; 4:36; 5:39; 6:54,68; 10:28; 12:25; 17:2,3; I Йоан 1:2; 2:25; 3:15; 5:11,13,20). Вж. **Специално понятие: ВЕЧЕН** към 3:29.

10:31 „първи ще бъдат последни“ Това е поразителна духовна истина (вж. Мат. 19:30; 20:16). Истинското богатство и положение нямат нищо общо със земните стандарти (вж. Исаия 55:8-9). Тази смяна на ролите е в контраст със старозаветните схващания на учениците за вярата и делата (вж. Мат. 19:30; Лука 13:30). See Gordon Fee, *The Disease of the Health and Wealth Gospel*.

Това може би е свързано с изявлението на Петър относно тяхната жертвоготовност да бъдат ученици (вж. 10:28). Този пасаж подготвя богословската обстановка за 10:41-45. Исус, есхатологичният Цар на царете става Страдащият слуга от Исаия 52:13-53:12! Вярващите трябва да подражават на Неговия живот, смърт и служение (вж. I Йоан 3:16). Евангелието е слугуване, не - власт; любов, не сила!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 10:32-34

32 А когато бяха на път, като отиваха към Йерусалим, Исус вървеше пред тях, а те се чудеха. И онези, които Го следваха, бяха обзети от страх. И като събра пак дванадесетте, започна да им казва това, което щеше да Го сполети: 33 Ето, ние се изкачваме към Йерусалим и Човешкият Син ще бъде предаден на главните свещеници и на книжниците. И те ще Го осъдят на смърт и ще Го предадат на езичниците; 34 и ще Му се подиграят, ще Го бият, ще Го плюят и ще Го убият; и на третия ден ще възкръсне.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 10:32-34

³²They were on the road going up to Jerusalem, and Jesus was walking on ahead of them; and they were amazed, and those who followed were fearful. And again He took the twelve aside and began to tell them what was going to happen to Him, ³³saying, „Behold, we are going up to Jerusalem, and the Son of Man will be delivered to the chief priests and the scribes; and they will condemn Him to death and will hand Him over to the Gentiles. ³⁴They will mock Him and spit on Him, and scourge Him and kill Him, and three days later He will rise again.”

10:32 „бяха на път“ в СЗ метафората за пътя се използва, за да опише богоугодния живот (вж. Пс. 23:3; 32:8; 50:23; 119:1; 139:3; Притчи 2:12-15; 4:18; 12:28; 15:24). Описва и служението на Йоан Кръстител, който приготви „пътя за Господа“ (вж. Исаия 40 гл.). В Деяния, първото название на Христовите последователи беше хората на „Пътя“ (вж. 9:2; 19:9,23; 22:4,14,22).

Изглежда, Марк структурира своето евангелие около тази библейска метафора за живота на вяра (вж. 1:2,3; 8:27; 9:33,34; 10:32,52). Исус е поел своето пътуване до кръста (вж. 10:45).

□ **„Исус вървеше пред тях“** Това може да се отнася до апостолската група или да описва група поклонници, които се изкачват към Йерусалим за празника.

□ **„онези, които Го следваха, бяха обзети от страх“** Тази фраза може би се отнася до трите предишни предсказания на Исус за Неговите страдания и смърт в Йерусалим от ръцете на юдейските и римски водачи.

Исус знае какво Го очаква там и въпреки това крачи бързо и уверено. Те сигурно се безпокоят, че Неговите страдания и смърт ще засегнат и тях!

□ **„като събра дванадесетте”** Това е четвъртото предсказание за Исусовото страдание и смърт (вж. 8:31; 9:12;31). То е най-подробно в сравнение с останалите. Той знае точно какво Му предстои (вж. 10:45). Учениците продължават да не разбират защо е нужно всичко това (вж. 9:32; Лука 9:45; 18:34).

□ **„започна да им казва онова, което щеше да Го сполети”** Повечето от ГЛАГОЛИТЕ в стих 32 са в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, което говори за повтарящо се действие. Смятам, че се отнася и за повтарящото се Исусово пророчество за Неговото страдание; затова, „започна” е неправилен превод на НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ (вж. TEV). В известен смисъл Исус разкрива Своята власт и сила, знаейки бъдещето и имайки контрол над собствената Си смърт и възкресение (вж. Йоан 10:17-18).

10:33 „Човешкият Син” Виж бележката към 8:38с.

□ **„ще бъде предаден на главните свещеници и на книжниците”** Това е израз, описващ Синедриона (вж. 14:43 и сл.ст.), който е върховният съд за юдеите, макар че в първи век има само ограничена власт. Виж **Специалното понятие** към 12:13.

Исус предсказва реакцията на Синедриона. Триумфалното Исусово влизане в Йерусалим и Неговото очистване на храма, решават съдбата Му. Първото събитие вбесява фарисеите, а второто разгневява садукееите.

□ **„ще Го предадат на езичниците”** Този израз касае Римската армия, окупираше Юдея (вж. 15:1). Синедрионът няма властта да налага смъртно наказание; само Римските управници могат да го сторят.

10:34 „ще Му се подиграят” Това се изпълнява от Римските войници в 15:16-20. Марк не описва как Исус е съден от Ирод Антипа (вж. Лука 23).

□ **„ще Го плюят”** Това е старозаветен символ на презрение (вж. Числа 12:14; Втор. 25:9; Йов 17:6; 30:10; Исаия 50:6). Римските войници изливат своята ярост над всички евреи и по особено специален начин – над Исус (вж. 14:65).

□ **„ще Го бият”** Бичуването е обичайна практика преди разпъването (вж. 15:15). Ръцете на жертвата биват вързани около нисък кол. Войникът използва бич от кожени ленти с прикрепени към тях парчета камък, метал или кости. Бичът е дълъг повече от метър и с него удрят затворника по гърба. Бичуването разранява тялото и може да избие зъбите или очите на жертвата. Много затворници умират още при бичуването. Боят е особено жесток (вж. Исаия 52:14).

□ **„и след три дни”** Това е буквално „след три дни.” Този времеви период вероятно е свързан с преживяването на Йона (вж. Мат. 12:39-41; 16:4,21; Лука 11:39,32). Той дори е споменат от Павел в неговото резюме на благовестието в I Кор. 15:4.

Исус използва това пророчество за „третия ден” във връзка с две събития: (1) Неговото възкресение от Хадес (вж. 8:31; 9:31; 10:34), но също така (2) факта, че Той ще изгради един нов храм (вж. 14:58; 15:29; Йоан 2:19; Деяния 6:14).

Има вариант на един гръцки ръкопис, който е свързан с тази фраза. В паралелните стихове (Мат. 20:19 и Лука 18:33) изразът е „на третия ден.” Той се намира тук, в Марк, MSS A и W. Обаче, фразата, характерна за Марк, използвана в 8:31 и 9:31, е „след три дни”, и се среща в MSS S, B, C, D, и L.

□ **„ще възкръсне”** Глаголът е в БЪДЕЩЕ ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Фокусът е върху факта, че Исус Сам ще възкреси Себе Си (вж. Йоан 10:17-18). Повечето от пасажите за възкресението на Христос са в СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, при което Бог Отец е агентът на възкресението, което показва, че приема

жертвата на Исус. В известен смисъл, всички личности от Троицата участват в Исусовото възкресение (Духът в Римл. 8:11). Вж. **Специално понятие: ВЪЗКРЕСЕНИЕ** към 8:31

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 10:35-40

35 Тогава при Него се приближиха Яков и Йоан, Зеведеевите синове, и Му казаха: Учителю, желаем да ни направиш, каквото и да Ти поискаме. 36 А Той им каза: Какво желаете да ви направя? 37 Те Му казаха: Да ни дадеш да седнем – един от дясната Ти страна, а друг от лявата Ти страна в Твоята слава. 38 А Исус им каза: Не знаете какво искате. Можете ли да пиете чашата, която Аз пия, или да се кръстите с кръщението, с което Аз се кръштавам? 39 Те Му казаха: Можем. А Исус им каза: Чашата, която Аз пия, ще пиете; и с кръщението, с което Аз се кръштавам, ще се кръстите; 40 но да седнете от дясната Ми или от лявата Ми страна не е Мое да дам, а ще се даде на онези, за които е било приготвено.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 10:35-40

³⁵James and John, the two sons of Zebedee, came up to Jesus, saying, „Teacher, we want You to do for us whatever we ask of You.” ³⁶And He said to them, „What do you want Me to do for you?” ³⁷They said to Him, „Grant that we may sit, one on Your right and one on Your left, in Your glory.” ³⁸But Jesus said to them, „You do not know what you are asking. Are you able to drink the cup that I drink, or to be baptized with the baptism with which I am baptized?” ³⁹They said to Him, „We are able.” And Jesus said to them, „The cup that I drink you shall drink; and you shall be baptized with the baptism with which I am baptized.” ⁴⁰But to sit on My right or on My left, this is not Mine to give; but it is for those for whom it has been prepared.”

10:35 „Зеведеевите синове” В Матей 20:20 се казва, че въпросът е зададен от майката на двамата братя.

□ **„искаме да ни направиш, каквото и да поискаме от Тебе”** Всеки път, когато Исус предсказва Своето страдание и смърт, Неговите ученици започват да планират кой ще заеме мястото Му като водач. Техните мисли все още са насочени към земното царство и тяхната лидерска позиция. Учениците не схващат тази идея чак до Петдесетница!

В известен смисъл, този случай е описан, за да покаже липсата на разбиране у учениците (вж. Лука 18:34). Това е поразителна ирония!

10:37 „отдясно... отляво” Те искат почести и власт. Този случай показва, че Петър не е приет като очевидният водач на апостолската група. Темпераментът му е такъв, че винаги прибързва да говори пръв, но те не го усещат като свой водач.

□ **„в Твоята слава”** в Матей изразът е 20:21 „в Твоето царство.” В Марк се касае за видимото проявление на есхатологичното Божие царство (8:38; 10:37; 13:36).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СЛАВА (DOXA)

Трудно е да дефинираме библейската идея за „слава.” Славата на вярващите се свежда до това, че разбират благовестието и прославят Бога, не себе си (вж. 1:29-31; Йер. 9:23-24).

В СЗ най-обичайната еврейска дума за „слава” (*kbd*, VDB 217) първоначално е търговско понятие, свързано с чифт везни („да бъде тежък”). Онова, което тежи е ценно и има търговска стойност. Често пъти към понятието се добавя и идеята за блясък, за да изрази Божието могъщество (вж. Изход 19:16-18; 24:17; Исаия 60:1-2). Само Той е достоен за слава и почит. Той е твърде славен, за да бъде видян от грешните човеци (вж. Изход 33:17-23; Исаия 6:5). *ЯХВЕ* може да бъде познат истински единствено чрез Христос (вж. Йер. 1:14; Мат. 17:2; Евр. 1:3; Яков 2:1).

До известна степен понятието „слава” е неясно.

1. може да се отнася до „Божията правда”
2. може да касае Божията „святост” или „съвършенство”
3. може да отразява Божия образ, по който е създадено човечеството (вж. Битие 1:26-27; 5:1; 9:6), но който

по-късно бе изгубен заради бунта (вж. Битие 3:1-22). За първи път се използва за присъствието на *ЯХВЕ* |
всрещ Неговия народ по време на странстванията из пустинята, в Изход 16:7,10; Левит 9:23; и Числа
14:10.

10:38 „Не знаете какво искате” „искате” е ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ, което фокусира вниманието върху подлога, „вие, вас.” Следващият израз „можете ли” също е ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ.

□ **„чашата”** В СЗ това е метафора за съдбата на човека, обикновено в негативен смисъл (вж. Пс. 75:8; Исаия 51:17-23; Йер. 25:15-28; 49:12; 51:7; Плач на Йер. 4:21-22; Езек. 32:34; Авак. 2:16; Зах. 12:2). Същата метафора е използвана и от Исус в Гетсимания (вж. 14:36) за Неговото разпятие.

□ **„кръщението, с което Аз се кръщавам”** Това е метафора за страдание, дори смърт (вж. Лука 12:50). Неговата слава включва болка (вж. Евр. 2:18; 5:8).

10:39 Тези водачи ще бъдат подложени на същите страдания и преследване, през каквото премина Исус (Яков в Деяния 12:2 и Йоан в Откр. 1:9).

10:40 „на онези, за които е било приготвено” Това е още един пример за Исусовото покорство на плана и целта на Отца. Планът е божествен (вж. Деяния 2:3; 3:18; 4:28; 13:29). В древния александрийски текст (MS A*) е добавен и изразът „от Моя Отец”, което се среща и в Мат. 20:23.

Древните унциални гръцки ръкописи са написани изцяло с главни букви, без разстояние между думите, без пунктуация или параграфи. Понякога е объркващо да се определи как думите да бъдат разделени в изречението. Това изречение може да бъде разделено по два начина (вж. *Interpreting the New Testament*, by Hans Conzelmann и Andreas Lindemann, translated by Siegfried S. Schotzmann, стр. 22)

1. „за когото е определено”
2. „то е определено за други” (вж. Сирийските преводи).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 10:41-45

41 А десетимата, като чува това, започнаха да негодуват против Яков и Йоан. 42 Но Исус ги повика и им каза: Вие знаете, че онези, които се считат за владетели на народите, господаруват над тях и големците им властват над тях. 43 Но между вас не е така; а който иска да стане велик между вас, нека ви бъде служител; 44 и който иска да бъде пръв между вас, нека бъде слуга на всичките. 45 Защото и Човешкият Син не дойде да Му служат, а да служи и да даде живота Си откуп за мнозина.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 10:41-45

⁴¹Hearing *this*, the ten began to feel indignant with James and John. ⁴²Calling them to Himself, Jesus said to them, „You know that those who are recognized as rulers of the Gentiles lord it over them; and their great men exercise authority over them. ⁴³But it is not this way among you, but whoever wishes to become great among you shall be your servant; ⁴⁴and whoever wishes to be first among you shall be slave of all. ⁴⁵For even the Son of Man did not come to be served, but to serve, and to give His life a ransom for many.”

10:41 „като чува това” Това показва, че Яков и Йоан чакат да останат насаме с Исус. Показва и човешката същност на апостолите. Те не са „супер светии”, просто мъже, призовани, подготвени и използвани от Бога. Другите ученици се възмушават не защото молбата на Яков и Йоан е непристойна, но защото са ги изпреварили с питането. Тези избрани Апостоли продължават да проявяват егоизъм и грях.

10:42 Исус обръща внимание на тяхната амбиция и погрешно разбиране на Царството.

10:43

NASB „Но не е така между вас”
NKJV „Все пак, няма да е така между вас”
NRSV „Но не е така сред вас”
TEV „Това, обаче, не е така сред вас”
NJB „Между вас това не се случва”

Тези преводи показват наличието на различни варианти от гръцки ръкописи. В някои ръкописи (S, B, C*, D, L, W) е използвано СЕГАШНО ВРЕМЕ (вж. NASB, NRSV, TEV), същото е използвано и в паралелния текст от Мат. 20:26. Обаче, в други ръкописи (A и C³) глаголното време е БЪДЕЩЕ (вж. NKJV и NJB).

□ „който иска да стане велик” Исус не е против величието или амбицията, но дефинира истинското величие като слугуване и смирение (вж. Мат. 20:26; Марк 9:35).

□ „служител” Това е понятието *diakonos*, от което по-късно идва титлата дякон. Всички вярващи са призвани да служат (вж. Ефес. 4:11-12).

10:44 Това ни помага да си обясним 10:31.

□ „слуга” Това е понятието *doulos*, което описва домашните прислужници.

10:45 „Човешкият Син” Виж бележката към 8:38с.

□ „не дойде да Му служат, а да служи” Това е истинската дефиниция за величие. Исус ни представя модел, който да подражаваме относно живота в Царството (вж. I Петър 2:21). Тази истина е представена символично, когато Исус измива краката на учениците в горната стая в нощта преди да бъде предаден (вж. Йоан 13:14-15).

Тази истина винаги е трудна за църковните водачи. Без нея, обаче, няма църква от служители.

□ „да даде живота Си” Това е обобщаващият стих от Евангелието на Марк. Исус винаги говори за смъртта Си като за дар или слава. Тя е жертвено, заместническо изкупление (жертва за грях, вж. II Кор. 5:21) на Христос (вж. Битие 3:15; Исаия 52:13-53:12).

□ „откуп” Буквално това означава „да откупя” или „да платя цена” (вж. Мат. 20:28; Тит 2:14; I Петър 1:18). Думата отразява старозаветно понятие за откупуване на слуги или военни пленници, често от близък родственик (*go'el*). Исус обединява в Себе Си любовта и правдата на Бог Отец. Грехът струва един живот – Бог Го подсигуриява!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ОТКУП/ИЗКУПЛЕНИЕ

1. СТАР ЗАВЕТ

А. В основни линии има два еврейски правни термина, които отразяват тази идея.

1. *Ga'al* (BDB 145, I), което по принцип означава „да освободиш като платиш цена.” Друга форма на понятието е *go'el*, където е налице елемент на посредничество, обикновено от член на семейството (сродник - изкупител). Този културен аспект, включващ правото на откупуване на обекти, животни, земя (вж. Левит 25,27) или роднини (вж. Рут 4:15; Исаия 29:22), има своята богословска основа в избавянето на Израил от Египет посредством *ЯХВЕ* (вж. Изход 6:6; 15:13; Пс. 74:2; 77:15; Йер. 31:11). Той се превръща в „изкупител” (вж. Йов 19:25; Пс. 19:14; 78:35; Пр. 23:11; Исаия 41:14; 43:14; 44:6,24; 47:4; 48:17; 49:7,26; 54:5,8; 59:20; 60:16; 63:16; Йер. 50:34).
2. *Padah* (BDB 804), което означава „да избавя” или „да изкупя”
 - a. избавлението на първородните (Изход 13:13,14 и Числа 18:15-17)
 - b. физическото избавление в контраст с духовното избавление (Пс. 49:7,8,15)
 - c. *ЯХВЕ* ще избави Израил от греха и непокорството (Пс. 130:7-8)

- V. Богословската идея включва няколко елемента.
3. Налице е нужда, робство, затвор.
 - a. физическо
 - b. социално
 - c. духовно (вж. Пс. 130:8)
 4. Трябва да бъде платена цена за свободата, пускането и възстановяването.
 - a. на израилския народ (вж. Втор. 7:8)
 - b. на отделната личност (вж. Йов 19:25-27; 33:28)
 5. Някой трябва да действа като посредник и благодетел. В думата *gaal* това обикновено е член от семейството или близък роднина (*go'el*, BDB 145).
 6. *ЯХВЕ* често се представя, използвайки фамилни термини
 - a. Баща
 - b. Съпруг
 - c. Близък сродник/Отмъстител

Изкуплението е сигурно, благодарение на личната намеса на *ЯХВЕ*; цената е платена и изкуплението е налице!

II. НОВ ЗАВЕТ

- A. Има няколко термина, използвани, за да опишат богословската идея.
1. *Agoraz_* (вж. I Кор. 6:20; 7:23; II Петър 2:1; Откр. 5:9; 14:3-4). Това е търговско понятие, което отразява, че е платена цена за нещо. Ние сме хора, изкупени с кръв, които не контролират сами живота си. Ние принадлежим на Христос.
 2. *Exagoraz_* (вж. Гал. 3:13; 4:5; Ефес. 5:16; Кол. 4:5). Това също е търговско понятие. То отразява заместническата смърт на Исус заради нас. Исус понесе проклятието на закона, който изисква вършене на дела (Мойсеевия закон вж. Ефес. 2:14-16; Кол. 2:14), защото грешните човеци не са в състояние да го изпълнят. Той понесе проклятието (вж. Втор. 21:23) за всички нас (вж. Марк 10:45; II Кор. 5:21)! В Исус, Божията правда и любов преливат в пълно прощение, приемане и достъп до Бога!
 3. *Lu_*, „да освободя“
 - a. *Lutron*, „платена цена“ (вж. Мат. 20:28; Марк 10:45). Това са силни думи, произнесени от Самия Исус относно целта на Неговото идване, да бъде Спасител на света, плащайки дълга за грях, който Той не е извършил (вж. Йоан 1:29).
 - b. *Lutro_*, „да освободя“
 - (1) да изкупи Израил (Лука 24:21)
 - (2) да даде Себе Си за изкуплението и очистването на народа (Тит 2:14)
 - (3) да бъде непорочен заместник (I Петър 1:18-19)
 - c. *Lutr_ sis*, „изкупление“, „избавление“, или „освобождение“
 - (1) Захариевото пророчество за Исус, Лука 1:68
 - (2) Анна прославя Бога заради Исус, Лука 2:38
 - (3) Исусовата по-добра жертва, принесена веднъж завинаги, Евр. 9:12
 4. *Apolytr_ sis*
 - a. Изкупление при Второто идване на Христос (вж. Деяния 3:19-21)
 - (1) Лука 21:28
 - (2) Римляни 8:23
 - (3) Ефесяни 1:14; 4:30
 - (4) Евреи 9:15
 - b. изкупление в Христовата смърт
 - (1) Римляни 3:24
 - (2) I Коринтяни 1:30
 - (3) Ефесяни 1:7
 - (4) Колосяни 1:14
 5. *Antilytron* (вж. I Тим. 2:6). Този текст е важен (както в Тит 2:14), защото прави връзка между освобождението и заместническата смърт на Исус на кръста. Той е единствената приемлива жертва, Този, който умря за „всички“ (вж. Йоан 1:29; 3:16-17; 4:42; I Тим. 2:4; 4:10; Тит 2:11; II Петър 3:9; I Йоан 2:2; 4:14).
- V. Богословската идея в Новия Завет.

1. Човечеството е под робството на греха (вж. Йоан 8:34; Римл. 3:10-18; 6:23).
2. Фактът, че човекът е поробен от греха е разкрит от Мойсеевия закон в Стария Завет (вж. Гал. 3 гл.) и Исусовата проповед на планината (вж. Матей 5-7 гл.). Човешките дела водят до смъртна присъда (вж. Кол. 2:14).
3. Исус, безгрешният Божий Агнец дойде и умря вместо нас (вж. Йоан 1:29; II Кор. 5:21). Ние сме изкупени от греха, за да служим на Бога (вж. Римляни 6).
6. По същия начин *ЯХВЕ* и Исус са близките сродници, които действат в наша полза. Това е поредната семейна метафора (баща, съпруг, син, брат, близък сродник).
5. Изкуплението не е цена, платена на Сатана (Средновековното богословие), но примирение на Божието слово и Неговата правда с любовта на Бога и пълното спасение в Христос. На кръста мирът бива възстановен, човешкият бунт бива простен, Божият образ в човека отново действа с пълна сила, а близкото общение между Бога и човека е възстановено!
6. Изкуплението има и един бъдещ аспект (вж. Римл. 8:23; Ефес. 1:14; 4:30), което включва възкресението на нашите тела и лично общение с Триединния Бог. Нашите възкресенски тела ще бъдат като Неговото (вж. I Йоан 3:2). Той има физическо тяло, но то не е ограничено от земното измерение. Трудно е да дефинираме парадокса от I Кор. 15:12-19 и I Кор. 15:35-58. Очевидно има физическо, земно тяло и ще има небесно, духовно тяло. Исус има и двете!

□ „за” Това е гръцкият ПРЕДЛОГ *anti*. Понякога той е прикрепен към СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО „откуп” (*lutron* = *antilutron*, вж. I Тим. 2:6). Може да означава „место”, „за сметка на”, или „на мястото на.” Връзката между ПРЕДЛОЗИТЕ *anti* и *hyper* трябва да се определи от контекста (вж. II Кор. 5:14; Евр. 10:12; I Петър 2:21; 3:18; I Йоан 3:16). Всички те съдържат идеята за жертвеното, заместническо изкупление на Исус. Той умря на наше място, понесе нашия грях (вж. Исаия 53:4-6).

□ „мнозина” Понятието „мнозина” е използвано от някои коментатори, за да ограничи Христовото изкупление само до „избраните.” Понятията „мнозина” и „всички” са синонимни в два ключови пасажа, които говорят за изкуплението. Сравни Исаия 53:11-12, „мнозина” с Исаия 53:6, „всички.” Този паралелизъм ясно се вижда в Римл. 5:18, „всички” и Римл. 5: 19, „мнозина.” Исус плаща цената за всички, но само онези, които откликнат с покаяние и вяра на умоляването на Духа, биват изкупени.

Марк 10:45 представлява богословската сърцевина на Евангелието. То е отговорът на личната амбиция. Човешката амбиция трябва да бъде върната на Бога като дар (вж. Римл. 12:1-2). Християните трябва да подражават на саможертвата на Христос (вж. I Йоан 3:16).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 10:46-52

46 След това дойдоха в Ерихон. И когато Той излизаше от Ерихон с учениците Си и с едно голямо множество, Тимеевият син Вартимей, който беше сляп, седеше край пътя и просеше. 47 И когато чу, че това е Исус Назарянинът, започна да вика, като казваше: Исусе, Сине Давидов, смили се над мен! 48 И мнозина го мъмреха, за да млъкне; но той още повече викаше: Сине Давидов, смили се над мен! 49 И така, Исус се спря и каза: Повикайте го. Повикаха слепия и му казаха: Дерзай, стани, вика те. 50 И той хвърли дрехата си и скочи, и дойде при Исус. 51 А Исус заговори и му каза: Какво искаш да ти направя? Слепият Му каза: Равуни, да прогледна! 52 А Исус му каза: Иди си, твоята вяра те изцели. И той веднага прогледна и Го последва по пътя.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 10:46-52

⁴⁶Then they came to Jericho. And as He was leaving Jericho with His disciples and a large crowd, a blind beggar named Bartimaeus, the son of Timaeus, was sitting by the road. ⁴⁷When he heard that it was Jesus the Nazarene, he began to cry out and say, „Jesus, Son of David, have mercy on me!” ⁴⁸Many were sternly telling him to be quiet, but he kept crying out all the more, „Son of David, have mercy on me!” ⁴⁹And Jesus stopped and said, „Call him *here*.” So they called the blind man, saying to him, „Take courage, stand up! He is calling for you.” ⁵⁰Throwing aside his cloak, he jumped up and came to Jesus. ⁵¹And answering him, Jesus said, „What do you want Me to do for you?” And the blind man said to Him, „Rabboni, I *want* to regain my sight!” ⁵²And Jesus said to him, „Go; your faith has made you

well.” Immediately he regained his sight and *began* following Him on the road.

10:46 „Ерихон” Това е един от най-старите градове в света и често е наричан „Градът на палмите.” Името означава „парфюмиран.” Областта е много плодородна и красива. По Исусово време има два Ерихона, старият град и новият Римски град, намиращ се на около 3 километра. Градът се намира на около 27 км североизточно от Йерусалим, на брега на реката Йордан.

□ **„Той излизаше”** В Матей 20:29 думата е „излизаше”; В Лука 18:35 е „приближаваше.” Тази неточност говори за това, че описанието е дело на различни очевидци. Да си спомним, че по времето на Исус има два града с името Ерихон. Исус може би напуска единия и влиза в другия.

□ **„едно голямо множество”** Това са поклонници на път към Йерусалим за Пасхата, заедно с любопитни хора от града. Много от свещениците, служещи в храма, живеят в Ерихон. Пътят от Ерихон до Йерусалим е много опасен заради разбойниците (притчата за Добрия самарянин); затова, хората пътуват на големи групи.

□ **„беше сляп... седеше край пътя”** Тази фраза се среща в няколко варианта в гръцките ръкописи. СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО за „просяк” се среща рядко (вж. Йоан 9:8). Обикновено идеята се изразява с ПРИЧАСТИЕ (MSS A, K, W, X и *Текстус рецентус*, вж. NKJV). обаче, СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО (*prosaite*) се намира в MSS X, B, L (вж. NASB, NRSV, TEV, и NJB). В ръкопис D е използван синоним (*epaite*), и двете думи са форми на корена „да помоля”), който се намира в паралелния стих от Лука 18:35. Тези варианти не влияят върху тълкуването на пасажа.

□ **„Вартимей”** Тази дума означава „син на Тимей”. За Марк е много необичайно да споменава имената на хората, които Исус изцелява или избавя от духове. Интересно е, че Матей споменава за двама слепци (вж. Мат. 20:30). Не е сигурно защо е така, но е обичайна разлика между Матей и Марк/Лука.

□ **„Тимеев син”** На арамейски тази дума означава „нечист.” Това е опит да се обясни името Вартимей на читателите езичници.

□ **„седеше край пътя”** Вероятно слепият просяк седи там всеки ден с надежда да получи милостиня (евреите са длъжни да дават подаяния на бедните).

10:47 „Исус, Назарянина” Само Марк записва титлата по този начин *Nazar_nos* (вж. 1:24; 10:47; 14:67; 16:6). В евангелието на Матей се казва, че „Той ще бъде наречен Назарянинът” (вж. Мат. 2:23).

Селото, в което Исус израства, се нарича Назарет. То не е споменато в СЗ, в Талмуда или от Йосиф Флавий. Вероятно не е установено чак до времето на Йоан Хиркан (Хасмонеец), който управлява от 134-104 г. пр. Хр.. присъствието на Йосиф и Мария в това село подсказва, че в него вероятно живеят потомци на Давид.

Възможна е етимологична връзка между името Назарет и Месианската титла Отрасъла, еврейската дума е *netser* (вж. Исаия 11:1; Йер. 23:5; 33:15; Зах. 3:8; 6:12; Откр. 5:5; 22:16).

Вероятно е презрително име, защото мястото е отдалечено от Йерусалим в област, населена от езичници (вж. Йоан 1:46 и Деяния 24:5; макар че това също е пророчество, Исаия 9:1). Сигурно затова е включено в табелата, поставена над главата на Исус, на кръста.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИСУС НАЗАРЯНИНЪТ

Новият Завет използва няколко различни гръцки понятия, когато говори за Исус.

А. Новозаветни понятия

1. Назарет – град в Галилея (вж. Лука 1:26; 2:4,39,51; 4:16; Деяния 10:38). Този град не е споменат в съвременните архиви, но е намерен в по-късни източници.

Фактът, че е от Назарет, не е комплимент за Исус (вж. Йоан 1:46). Табелата, над Исусовия кръст

- съдържа името на това място като знак за презрението на евреите.
2. *Nazar_nos* – изглежда вероятно касае и географска област (вж. Лука 4:34; 24:19).
 3. *Naz_raios* – може да се касае за град, но може да е игра на думи с Месианското понятие „Отрасъл” (*netzer*, вж. Исаия 4:2; 11:1; 53:2; Йер. 23:5; 33:15; Зах. 3:8; 6:12; в НЗ, Откр. 22:16). Лука използва това име за Исус в 18:37 и Деяния 2:22; 3:6; 4:10; 6:14; 22:8; 24:5; 26:9.
 4. Във връзка с вариант #3 *n_zir*, което означава „посветен чрез обрек.”
- V. историческа употреба извън НЗ.
1. Описва (пред-християнска) еретична група (на арамейски: *n_s_rayu*).
 2. В еврейските кръгове е използвана, за да опише християните (вж. Деяния 24:5,14; 28:22, *nosri*).
 3. Става обичайно понятие, описващо вярващите в Сирийските (арамейски) църкви. В гръцките църкви, вярващите се наричат „християни”.
 4. Малко след падането на Йерусалим, фарисеите се събират в Ямния и обявяват формалното отделяне между синагогата и църквата. Името „Назаряни”, използвано за вярващите се среща и като сред формулите за проклинане на християните в така наречените „Осемнадесет благословения, от *Berakoth* 28b-29a:

„Нека Назаряните и еретиците да бъдат изличени в миг; те ще бъдат изличени от книгата на живота и няма да бъдат вписани сред верните.”
 5. Използвано е от Юстин Мъченик в *Dial.* 126:1, който използва думата от Исаия *netzer* по отношение на Исус.
- C. Мнението на автора
- Изненадан съм от многото варианти на името, макар да знам, че това е характерно за СЗ, тъй като името „Йошуа” се пише по няколко различни начина на еврейски. Следните примери ме карат да се съмнявам в точното значение:
1. близката връзка с Месианското понятие „Отрасъл” (*netzer*) или подобното на него *n_zir* (някой, който е посветен чрез обрек)
 2. негативното звучене на името в Галилея
 3. нищожни или почти никакви сведения за града Назарет в Галилея от онова време
 4. името е произнесено от демон в есхатологичен смисъл (т.е. „Нима си дошъл да ни погубиш?”).
- За пълна библиографска справка по изследване на това име, вж. Colin Brown (ed.), *New International Dictionary of New Testament Theology*, том 2, стр. 346 or Raymond E. Brown, *Birth*, pp. 209-213, 223-225.

□ „Сине Давидов” Това е Месианска титла (вж. II Царе 7), която има националистични нюанси. Тази титла е рядко използвана в Марк (вж. 10:47,48; 12:35).

□ „смили се над мене” Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което говори за интензивност. Това е обичайна молитва в Псалмите (вж. 51:1).

10:48 „Мнозина го мъмреха” Глаголът е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ. Той вика отново и отново, и множеството го мъмри многократно (вж. Лука 18:39).

10:49 „Исус ги спря” Дори и по пътя, водещ към смъртта Му, Исус има време за един просяк! Това е още един пророчески знак от Исаия за онези, които трябва да прогледат духовно!

□ „Дерзай, стани, вика те” Обикновено в гръцкия Койне всяка фраза е свързана с предишната посредством СЪЮЗ или МЕСТОИМЕНИЕ, което е свързано с нещо от предишния контекст. Когато тези свързващи думи липсват (както е тук), те привличат вниманието към самото твърдение. Това са думи, които търпят градация. Първите два глагола са в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, а последният е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ.

10:50 „хвърли дрехата си” Тази дреха е използвана за (1) покривало при спане и (2) за да събира в нея храната и милостинята. В известен смисъл тя е символ на неговата вяра, че ще бъде изцелен.

□ „**скочи**” Това са подробности на очевидец, запомнени от Петър.

10:51 „Какво искаш да ти направя” Исус го кара да заяви молбата си с вяра.

□ „**да прогледна**” изцелението на слепите има Месианско значение (вж. Исая 35:4-5; 42:7,16; 61:1). Това е едно от знаменателните доказателства, искано от фарисеите.

10:52 „твоята вяра те изцели” Буквално думата е „спаси” (i.e., *s_z_*) в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Понятието е използвано в неговата старозаветна конотация за физическо избавление (вж. Яков 5:15).

□ „**и Го последва**” Лука 18:45 добавя „славейки Бога.”

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо родителите искат Исус да положи ръце на децата им?
2. Защо учениците се опитват да ги спрат?
3. Защо Исус се възмущава от постъпката им?
4. Каква е връзката на децата с Божието царство?
5. Какви детски качества търси Исус у учениците?
6. Защо Исус толкова често говори на учениците за предстоящата Му смърт?
7. Дефинирайте истинското величие.

МАРК 11 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Триумфалното влизане в Йерусалим 11:1-11	Триумфалното влизане 11:1-11	Палмова Неделя 11:1-10 11:11	Триумфалното влизане в Йерусалим 11:1-3 11:4-5 11:6-10 11:11	Месията влиза в Йерусалим 11:1-11
Проклинането на смокинята 11:12-14	Смокинята изсъхва 11:12-14	Смокинята е прокълнатата 11:12-14	Исус проклина смокинята 11:12-14a 11:14b	Безплодната смокиня 11:12-14
Очистването на храма 11:15-19	Исус очиства храма 11:15-19	Очистване на храма 11:15-19	Исус отива в храма 11:15-17 11:18 11:19	Изгонване на дилърите от храма 11:15-19
Поуката от изсъхналата смокиня 11:20-25	Поуката от изсъхналата смокиня 11:20-24 Прощение и молитва 11:25-26	Значението на изсъхналата смокиня 11:20-24 11:25	Поуката от смокинята 11:20-21 11:22-25	Изсъхналата смокиня Вяра и молитва 11:20-25
Пропуска стих 26		Пропуска стих 26	Пропуска стих 26	пропуска стих 26
Исусовата власт е оспорена 11:27-33	Исусовата власт е оспорена 11:27-33	Относно Исусовата власт 11:27-33	Въпросът за властта на Исус 11:27-28 11:29-30 11:31-33a 11:33b	Исусовата власт е оспорена 11:27-33

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА

- A. Триумфалното влизане в Йеруалим е забележителен пророчески знак; Исус е посрещнат като обещания Месия. Текстът от Марк е паралелен на Мат. 21:1-11, Лука 19:29-44, и Йоан 12:12-19.
- B. Триумфалното влизане има и парадоксален аспект. Очевидно Исус изпълнява пророчеството от Зах. 9:9 и виковете на (литургия от Псалмите) тълпата са потвърждение на Неговото Месианство. Трябва да помним, обаче, че тези хвалебни псалми са използвани всяка година, за да приветват поклонниците, идващи на Пасхата. Фактът, че този път приветствените хвалебствия са насочени към една конкретна личност, правят това събитие уникално. Това е видно от реакцията на смаяните и ужасени религиозни водачи.
- C. Очистването на храма, описано в ст. 15-19 явно се случва за втори път в живота на Исус. Първото е описано в Йоан 2:15. Не приемам схващанията на литературните критици, които представят тези две събития като едно. Независимо че има проблем при унифициране хронологията на Синоптичните евангелия и тази в евангелието на Йоан, предвид разликите на двете описания, наличието на две събития (а не едно) е най-доброто за тълкуване за мен; едното е в началото на Исусовото служение, а другото е в края. Това може да обясни ранната и нарастваща враждебност на религиозните водачи от Йерусалим. Това събитие е паралелно на Мат. 21:12-16 и Лука 19:45-47.
- D. Проклинането на смокинята е очевиден знак за това, че Исус отхвърля юдаизма. То е паралелно на Мат. 21:18-19 и Лука 19:45-48.
- E. Описанието на изсъхналата смокиня е (Марк 11:20-25) паралелно на Мат. 21:19-22 и Лука 21:37-38.
- F. Исусовата власт е оспорена (Марк 11:27-12:12). Неговата власт е ключов богословски въпрос! Пасаждът е паралелен на Мат. 21:23-46 и Лука 20:1-19.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 11:1-10

1 И когато дойдоха близо до Йерусалим, до Витфагия и Витания при Елеонския хълм, Той изпрати двама от учениците Си и им каза: 2 Идете в селото, което е насреща ви, и щом влезете в него, ще намерите вързано магаренце, което нито един човек още не е възсядал. Отвържете го и го докарайте. 3 И ако някой ви каже: Защо правите това?, кажете: На Господа трябва; и той веднага ще го прати тук. 4 И така, те отидоха и намериха едно магаренце вързано до вратата, във край пътя, и го отвързаха. 5 А някои от стоящите там им казаха: Какво правите, че отвързвате магаренцето? 6 А те им отговориха, както беше заръчал Исус; и те ги оставиха. 7 И докараха магаренцето при Исус и метнаха дрехите си върху него, и Той го възседна. 8 И мнозина постилаха

дрехите си по пътя, а други – клони, като ги сечаха от полята. 9 И тези, които вървяха отпред, и онези, които идваха отзад, викаха: Осанна! Благословен, който иде в Господното Име! 10 Благословено царството на баща ни Давид, (което иде в Господното Име)! Осанна във висините!

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 11:1-10

¹As they approached Jerusalem, at Bethphage and Bethany, near the Mount of Olives, He sent two of His disciples, ²and said to them, „Go into the village opposite you, and immediately as you enter it, you will find a colt tied *there*, on which no one yet has ever sat; untie it and bring it *here*. ³If anyone says to you, ‘Why are you doing this?’ you say, ‘The Lord has need of it’; and immediately he will send it back here.” ⁴They went away and found a colt tied at the door, outside in the street; and they untied it. ⁵Some of the bystanders were saying to them, „What are you doing, untying the colt?” ⁶They spoke to them just as Jesus had told *them*, and they gave them permission. ⁷They brought the colt to Jesus and put their coats on it; and He sat on it. ⁸And many spread their coats in the road, and others *spread* leafy branches which they had cut from the fields. ⁹Those who went in front and those who followed were shouting: „Hosanna! BLESSED IS HE WHO COMES IN THE NAME OF THE LORD; ¹⁰Blessed is the coming kingdom of our father David; Hosanna in the highest!”

11:1 „Витфагия” Името означава „дом на смокини” ,място „място на неузрели смокини.” Разположен е на хребет, който гледа към Йерусалим, наречен Маслинен хълм. В равинската литература градчето е описано като предградие на Йерусалим. Близко е до главния път от Ерихон, използван от поклонниците.

□ **„Витания”** Името означава „дом на фурми.” Йоан 11:18 казва, че е на 3 км югоизточно от Йерусалим на пътя за Ерихон и е родно място на Мария, Марта и Лазар. По време на трите големи годишни празници (вж. Левит 23) всеки, който живее близо до Йерусалим споделя дома си с поклонниците. Исус отсяда тук, когато е в Йерусалим (вж. 11:11; Мат. 21:17).

– **„при Елеонския хълм”** Тези две малки селища са разположени на един и същи хребет (дълъг около 4 км), известен като „Елеонския (Маслинения) хълм.”

□ **„Той изпрати двама от учениците Си”** Вероятно Петър е един от тези двама ученици и разказва това на Йоан Марк.

11:2 „незабавно” Виж бележката към 1:10.

□ **„магаренце”** Тази случка е изпълнение на пророчество (вж. Битие 49:11; Зах. 9:9). Магаретата са обичайно средство, на което яздят юдейските царе (това е споменато и в плочите от Мари и в Шумерския епос на Гилгамеш). Това младо магаренце изпълнява едно царствено пророчество (само царят язди на това магаре, то не е яздено преди това), обявявайки, че идва с мир. При второто си идване Господ ще се появи, яздец на бял жребец като Цар на царете и Съдия на вселената (вж. Откр. 19:11-16). Равините разпознават тези Месиански пророчества и казват, че ако Израил е достоен, дори и за един ден, тогава Месията ще дойде на облаци в слава, но ако не е, то Месията отново ще дойде, яхнал магаре.

□ **„ниито един човек още не е възсядал”** Царското магаре не е яздено от никой друг, само от царя. Пример за този символ на власт намираме в III Царе 1:33, където Соломон язди магарето на Давид.

11:3 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД което говори за потенциално действие.

□ **„на Господа трябва”** Четейки евангелските описания, често е трудно да определим дали Исус използва Своео пророческо знание или предварително организира събитията (вж. 14:12-16).

Тази титла рядко се използва от Марк *kurios* (*господ*) по отношение на Исус (вж. 7:28; 11:3). Тъй като думата може да означава „господар” или „собственик”, може да се отнася до собственика на магарето. Контекстът, обаче, подсказва, че думата се отнася до Исус. Богословското значение се определя от факта, че в

СЗ *ЯХВЕ* (вж. стих 9) е представен с името *Adon*, което означава „собственик”, „господар”, „господ”, или „съпруг” на еврейски.

□ **„и той веднага ще го изпрати тук”** Не е ясно дали това е коментар на учениците относно магарето или е част от думите на Исус. Стихът има няколко варианта в гръцките ръкописи, тозно заради неяснотата на този израз.

11:5 „някои от стоящите” В паралелния стих от Лука 19:33 думата е „собственици.”

11:7 „метнаха дрехите си върху него” Дрехите служат като възглавница или седло. Техните цветове вероятно създават усещане за празничност или парадност (царска процесия).

11:8 „мнозина постилаха дрехите си по пътя” Кого описва думата „мнозина”? Ако касае учениците, тогава е жест към Исусовата царственост (вж. IV Царе 9:13). Ако се отнася за жителите на Йерусалим, едва ли биха правили това всяка година, защото дрехите им щяха да се съсият от тежестта на магарето върху каменния път. Вероятно са чули за Исус и знаят, че Той е уникален.

□ **„а други - клони”** Според Йоан 12:13 това са палмови клони, които растат на Елеонския хълм (вж. Йосиф Флавий). Очевидно това е знак за победа или триумф (вж. Откр. 7:9). Този ритуал се изпълнява всяка година от жителите на Йерусалим на празниците Шатроразпъване и Пасха за прииждащите поклонници, които влизат в града. Тази година идващият Цар бива почетен!

Въпреки че този символичен акт се изпълнява обикновено на празника Шатроразпъване (вж. Левит 23:13-20), онези клони са по-големи от тези. Клоните, използвани тук са по-малки и могат да бъдат сравнени с ритуала по разпръскване на розови листенца пред булката по пътя за олгара. Тези три действия – (1) дрехите върху животните, (2) дрехите, застлани по пътя, и (3) клоните, поставени на пътя – показват, че хората почитат Исус като идещ цар (вж. Псалм 2), Давидовият Месия (вж. II Царе 7 гл.).

11:9 „Онези... викаха” Очевидно славните възгласи от ст. 9-10 са част от ежегодното празнуване. Те имат забележителни националистични елементи (това може да е арамейски идиом за „царска власт на”). Обаче, тъй като се повтаря всяка година, Римляните не се чувстват застрашени. Тази година те намират своето уникално изпълнение в Исус от Назарет. Възгласите на прослава се превръщат в откровение!

□ **„Осанна”** еврейският идиом означава „приветствай Го.” Той е част от хвалебния Псалм 118:25, който се цитира всяка година, докато поклонниците се изкачват към Йерусалим. Буквално означава „спаси сега” (вж. II Царе 14:4; IV Царе 6:16), но постепенно се превръща в стандартен поздрав.

□ **„Благословен, който иде в Господнето име”** Това е цитат от Пс. 118:26. Той е един от хвалебните Псалми (113-118), цитирани на празника Пасха. Псалм 118 имат силно Месианско значение (вж. стих 22). В паралелния стих в Лука 19:38 изразът е: „Благословен е Царят, който идва в Господнето име.” Това ежегодно ритуално приветствие се превръща в изпълнено пророчество!

11:10 „благословено царството на баща ни Давид” Този израз съдържа националистични елементи (вж. II Царе 7; Осия 3:5). Човек се чуди дали тази молитва е произнасяна всяка година или е добавена специално заради Исус. Думите може да се отнасят до Зах. 9:9. Матей 21:5 директно заявява това пророчество. Паралелният стих в Лука 19:39 показва силният гняв на фарисеите в момента, когато тези думи са изречени по отношение на Исус.

□ **„Осанна във висините”** Този идиом може да означава (1) прослава на Бога в небесата или (2) нека небесният Бог да Го спаси (Исус).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 11:11

11 И Исус влезе в Йерусалим, в храма; и като разгледа всичко, понеже вече се беше свечерило, отиде във Витания с дванадесетте.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 11:11

¹¹Jesus entered Jerusalem and *came* into the temple; and after looking around at everything, He left for Bethany with the twelve, since it was already late.

11:11 „храма” Тази дума (*hieron*) обозначава цялата храмова област, не само централната част (Свялото и Пресвято място).

□ **„вече се беше свечерило”** Вече са изминали 27 км от Ерихон. Районът около храма сигурно е почти празен. Исус иска всички да видят Неговия символичен акт по почистването и възстановяването на храма съгласно неговото оригинално предназначение от Бога.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 11:12-14

12 А на сутринта, когато излязоха от Витания, Той огладня. 13 И като видя отдалеч една разлистена смокиня, отиде, за да намери нещо на нея; но като дойде до нея, не намери нищо, освен листа, защото не беше време за смокини. 14 И Той ѝ каза: Отсега нататък никой да не яде плод от теб до века! И учениците Му чуха това.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 11:12-14

¹²On the next day, when they had left Bethany, He became hungry. ¹³Seeing at a distance a fig tree in leaf, He went to see if perhaps He would find anything on it; and when He came to it, He found nothing but leaves, for it was not the season for figs. ¹⁴He said to it, „May no one ever eat fruit from you again!” And His disciples were listening.

11:12 Исус използва една физиологична нужда (храна) като възможност да даде забравим урок за осъждане и отхвърляне.

11:13 „една смокиня” Спомнете си, че името на град Витфагия означава „къща със смокини.” Очевидно в областта има много смокинови дървета.

□ **„разлистена”** много коментатори са дискутирали относно тази смокиня, задавайки въпроса защо Исус дойде при нея.

1. смокинята е на сенчесто място и рано се разлиства, вероятно е имало млки смокини
2. листата изглеждат обещаващо, но без резултат, също както Израил
3. Исус не търси смокини, но те може би вече са изядени от хората, които са минали преди Него (вж. F. E. Bruce, *Answers to Questions*, стр. 56 от *Hard Sayings of the Bible*, pp. 441-442).

Аз смятам, че това е символичен акт на осъждане (вж. Лука 13:6-9), подобно на почистването на храма, за юдаизма от времето на Исус, който е съсредоточен в Йерусалим. То предшества разрушаването на града през 70 г. пр. Хр. от Римския генерал (по-късно император) Тит и есхатологичното осъждане, поради тяхното неверие в Исус (вж. ст.14).

□ **„защото не беше време за смокини”** Времето е около Пасха и вероятно дори листата не са напълно разлистени. Тази фраза показва символичната същност на събитието. Обърнете внимание, че Исус говори високо, така че учениците Му да чуят. Израил често е представян символично от смокини (обаче, по-често от лозя, вж. Йер. 29:17; Осия 9:10; Йоил 1:7; Михей 7:1-6). Фактът, че дървото има много листа показва, че то трябва да роди плод. Израил не го прави! Тази история за смокинята е разделена на две, а по средата е описано почистването на храма, за да стане ясно, че Бог осъжда религиозната система на юдеите от първи век и техните водачи (което е асно от самото изчистване на храма). Не е ясно дали осъждението е насочено срещу целия

Израил или само срещу несправедните водачи (онези садукееи, които купуват службите си от Римляните). Това осъждение, тегнещо над Израил, е подчертано и в Лука 13:6-9, и в Марк 12:1-12.

11:14 Това е силно и категорично осъждение!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЗАВИНАГИ (ГРЪЦКИ ИДИОМ)

Един гръцки идиоматичен израз се превежда „навеси“ (вж. Лука 1:33; Римл. 1:25; 11:36; 16:27; Гал. 1:5; I Тим. 1:17), което е равнозначно на еврейското *‘olam*. Вж. Robert B. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament*, pp. 319-321, и старозаветното понятие ЗАВИНАГИ (*‘Olam*). Други синонимни фрази са „до века“ (вж. Мат. 21:19 [Марк 11:14]; Лука 1:55; Йоан 6:58; 8:35; 12:34; 13:8; 14:16; II Кор. 9:9) и „във всички родове навеки“ (вж. Ефес. 3:21). Изглежда, всички тези гръцки идиоми имат предвид една дума: „завинаги.“ Понятието „векове“ може да бъде в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО, във фигуративен смисъл предвид равинската граматична структура, наречена „множествено число за царственост“ или се има предвид идеята за няколко „века“ в еврейския смисъл на „век на нечестият“, „идещия век“ или „века на правдата.“

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 11:15-18

15 И дойдоха в Йерусалим. А Исус, като влезе в храма, започна да изпъжда онези, които продаваха, и онези, които купуваха в храма; и преобърна масите на онези, които обменяха пари, и пейките на онези, които продаваха гълъбите. 16 И не позволяваше на никого да пренесе каквото и да било съд през храма. 17 И поучаваше, като им говореше: Не е ли писано: „Домът Ми ще се нарече молитвен дом на всичките народи“, а вие го направихте „разбойнически вертеп“? 18 И главните свещеници и книжниците чува това; и търсеха начин да Го погубят, понеже се бояха от Него, защото цялото множество се чудеше на учението Му.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 11:15-18

¹⁵Then they came to Jerusalem. And He entered the temple and began to drive out those who were buying and selling in the temple, and overturned the tables of the moneychangers and the seats of those who were selling doves; ¹⁶and He would not permit anyone to carry merchandise through the temple. ¹⁷And He *began* to teach and say to them, „Is it not written, ‘MY HOUSE SHALL BE CALLED A HOUSE OF PRAYER FOR ALL THE NATIONS’? But you have made it a ROBBERS’ DEN.” ¹⁸The chief priests and the scribes heard *this*, and *began* seeking how to destroy Him; for they were afraid of Him, for the whole crowd was astonished at His teaching.

11:15 „влезе в храма“ Има се предвид конкретно двора на езичниците, където търговците разполагат своите сергии (сериите са собственост на семейството на Първосвещеника). Евангелието от Йона описва едно по-ранно очистване (вж. Йоан 2:13 и сл.ст.). Исус не винаги е кроткият човек, за когото Го смятаме!

Този акт предизвиква властта на садукееите, така както думите и действията на поклонниците разгневяват фарисеите по време на триумфалното Исусово влизане в Йерусалим. Те обричат Исус на смърт (вж. стих 18).

□ **„започна да изпъжда онези, които продаваха и които купуваха“** Това може би е алюзия към Зах. 14:21, „във онзи ден няма да има повече ханаанец (търговец) в дома на Господа на Силите.“

□ **„онези, които купуваха и продаваха“** Тези търговци представляват семейството на първосвещеника, които купуват свещеническата служба и концесионните права от Рим (поне до 30 г. сл. Хр. Смятам, че Исус е разпънат в 34г. сл. Хр.).

□ **„онези, които обменяха пари“** Храмовата такса се заплаща в шекели (вж. Изход 30:13). По Исусово време единственият шекел се прави в Тир. Поклонниците трябва да платят 1/24 от шекела като обменна такса при смяната на тяхната валута.

□ **„онези, които продаваха гълъбите“** Гълъбът е жертва, принасяна от бедните, прокажените и жените.

Обикновено обичайната цена се утвърдява в двора на храма. Дори ако поклонниците са довели свои собствени жертвени животни от дома, свещеникът обикновено им намира недостатък, за да ги принуди да закупят друго животно.

11:16 „не позволяваше на никого да пренесе какъвто и да било съд през храма” Тази фраза е уникална за евангелието от Марк. Дворът на езичниците се превръща в кратък път между града и Елеонския хълм. Той загубва своето специално предназначение като място, където всички народи трябва да дойдат, за да се поклонят на *ЯХВЕ*.

11:17 „Домът Ми ще се нарече молитвен дом на всичките народи” Това е цитат от Исаия 56:7. Той показва универсалната любов на Бога. Матей, който пише до евреите, пропуска тази последна фраза.

□ **„разбойнически вертеп”** Това е цитат от известната храмова проповед на Йеремия, в която се говори за празни ритуали и религиозни суеверия (вж. Йер. 7:11). В името на религията са постигнати големи печалби за сметка на тихото място за молитва, предназначено за езичниците. Думата „разбойници” може да означава „метежници.”

11:18 „Главните свещеници и книжниците” Богатите семейства контролират службата на първосвещеника. Това вече не е семейна привилегия на Аароновото потомство, но служба, продавана от Римляните на онзи, който ще плати най-висока цена.

□ **„книжници”** Тази категория водачи носи началото си от времето на Ездра. По времето на Исус повечето книжници са фарисеи. Те тълкуват практичните аспекти от закона за обикновените хора, особено от Устната традиция (Галмуда). Тази група е подобна по функции на съвременните равини. Вж. **Специалното понятие** към 2:6.

□ **„търсеха начин да Го погубят”** Глаголът е в **НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ**. Може да означава „започнаха” (вж. NASB, TEV), но може и да подсказва, че от този момент нататък непрекъснато се опитваха да убият Исус (вж. NRSV).

Всички **ГЛАГОЛИ** в стих 18 са в **НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ**, описващи действия, които започват и продължават през цялата последна седмица от живота на Исус. Моделите на поведение се повтарят. Триумфалното влизане и почистването на храма определят съдбата на Исус, точно както е предсказал.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 11:19

19 А когато се мръкна, Той излезе вън от града.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 11:19

¹⁹When evening came, they would go out of the city.

11:19 Този стих вероятно трябва да се отнесе към ст. 15-18. Това е още една подробност на очевидеца Петър. Тази кратка фраза има няколко варианта в различни гръцки ръкописи (някои са в **МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО**, а други - в **ЕДИНСТВЕНО**).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 11:20-26

20 И така, като минаваха на сутринта, видяха, че смокинята е изсъхнала до корен. 21 И Петър си спомни и Му каза: Равви, виж – смокинята, която Ти прокле, е изсъхнала. 22 А Исус в отговор им каза: Имайте вяра в Бога. 23 Истина ви казвам: който каже на тази планина: Вдигни се и се хвърли в морето! – и не се усъмни в сърцето си, а повярва, че онова, което казва, се сбъдва – ще му се сбъдне, каквото и да каже. 24 Затова ви казвам: за всичко, което поискате в молитва, вярвайте, че го получавате, и ще ви се сбъдне. 25 И когато стоите на

молитва, прощавайте, ако имате нещо против някого, за да прости и вашият Отец, който е на небесата, вашите прегрешения. 26 (Но ако вие не прощавате, то и вашият Отец, който е на небесата, няма да прости вашите прегрешения.)

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 11:20-26

²⁰As they were passing by in the morning, they saw the fig tree withered from the roots *up*. ²¹Being reminded, Петър said to Him, „Rabbi, look, the fig tree which You cursed has withered.” ²²And Jesus answered saying to them, „Have faith in God. ²³Truly I say to you, whoever says to this mountain, ‘Be taken up and cast into the sea,’ and does not doubt in his heart, but believes that what he says is going to happen, it will be *granted* him. ²⁴Therefore I say to you, all things for which you pray and ask, believe that you have received them, and they will be *granted* you. ²⁵Whenever you stand praying, forgive, if you have anything against anyone, so that your Father who is in heaven will also forgive you your transgressions. ²⁶ [But if you do not forgive, neither will your Father who is in heaven forgive your transgressions.”]

11:20 „като минаваха” Те поемат по същия път от Витания към Йерусалим.

□ **„изсъхнала до корен”** Това е белег за пълното отхвърляне на Израил (вж. Марк 12:1-12), или поне на неговите настоящи водачи.

11:21 „Петър си спомни и Му каза” Петър ясно си спомня!

11:22 „Исус в отговор им каза” Петър отново играе ролята на говорител, който изразява мнението на цялата група ученици.

□ **„имайте вяра в Бога”** Глаголът е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Тази тема е често срещана в Евангелията. Вярата, доверието, вярването (СЪЩЕСТВИТЕЛНО, *pistis*; ГЛАГОЛ, *pisteu_*; вж. **Специалното понятие** към 1:15) в *ЯХВЕ* (и Неговия Месия) е единствената надежда на грешното човечество. Настоящата световна система и нейните структури не трябва да привличат нашето внимание и да ни безпокоят. Бог е с нас и действа за нас. Гледайте на Него, само на НЕГО!

Този символичен акт на осъждане и отхвърляне оказва влияние на цялата традиционна верска система. Можем само да си представим колко радикално звучат новите Исусови учения и перспективи за тези традиционно мислещи еврейски мъже от първи век! Исус властно и открито отхвърля храма (и начина му на функциониране) и неговите водачи, както садукееите, така и фарисеите (както либералните, школата на Хилел, така и консервативните, школата на Шамай).

Има вариант на един гръцки ръкопис, който добавя условната частица *ei* („ако”) в MSS \aleph и D. Това означава, че се касае за УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД. Обаче, може да се касае и за еврейски идиом, обозначаващ директен цитат. Не е включен в MSS A, B, C, L, или W, нито в някой от английските преводи, използвани в този коментар. Сигурно е направена от някой преписвач, който иска текстът да звучи точно, както в Лука 17:6 или дори Мат. 21:21 (където частицата е *ean*, вместо *ei*, както е в Лука).

11:23 „Истина” Буквално думата е „амин”.” Вж. **Специално понятие** към 3:28.

□ **„на тази планина”** Това може да е (1) буквално Елеонския хълм (вж. Зах. 14:4) или (2) фигуративно, както в Зах. 4:7. Тази фраза е обичайна равинска метафора за премахване на трудности.

В СЗ тези думи, описващи „изравняване” обикновено са свързани с идването на *ЯХВЕ* (вж. Михей 1:3-4; Наб. 3:6). Той ще бъде достъпен за цялата земя, тъй като планините ще бъдат изравнени (вж. Зах. 14:4), долините ще бъдат запълнени, а реките и моретата – пресушени, така че всички да могат да отидат при Него в Йерусалим. В НЗ градът „Йерусалим” в Палестина е изместен от „Новия Йерусалим, светият град, който слиза от небето. НЗ универсализира старозаветните пророчества, свързани с географския Йерусалим и Палестина.

□ „в морето” Вероятно се отнася до Мъртво море, което се вижда от Елеонския хълм.

– „не се усъмни” Вярата е ключов фактор за молитвата (вж. Яков 1:6-8).

□ „сърцето” Вж. **Специално понятие** към 2:6.

11:23-24 „ще му се даде” Това твърдение трябва да бъде балансирано с други библейски изявления относно вярата. Това е добър пример защо не трябва да приемаме един стих като пожелателно четене и да твърдим, „щом Библията го казва, значи е така.” Библията казва още много други неща за молитвата. Най-лошото нещо, което Бог може да направи за повечето християни, е да отговори на молитвите им! Обикновено се молим все за неправилни неща. Моля, прочетете и размишлявайте над специалното понятие върху „Ефективната молитва”, дадено по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЕФЕКТИВНАТА МОЛИТВА

A. Свързана е с личната връзка между човека и Триединния Бог

1. Свързана с Божията воля

- a. Мат. 6:10
- b. I Йоан 3:22
- c. I Йоан 5:14-15

2. Пребъждане в Исус

- a. Йоан 15:7

3. Молитва в името на Исус

- a. Йоан 14:13,14
- b. Йоан 15:16
- c. Йоан 16:23-24

4. Молитва в Духа

- a. Ефес. 6:18
- b. Юда 20 ст.

B. Свързана е с личните мотиви на човека

1. Без да се съмнява

- a. Мат. 21:22
- b. Яков 1:6-7

2. Моли се напразно

- a. Яков 4:3

3. Моли се себично

- a. Яков 4:2-3

C. Свързана с личния избор на човека

1. Постоянство

- a. Лука 18:1-8
- b. Колосяни 4:2
- c. Яков 5:16

2. Разногласия в дома

- a. I Петър 3:7

3. Грях

- a. Псалми 66:18
- b. Исаия 59:1-2
- c. Исаия 64:7

Всички молитви получават отговор, но не всяка молитва е ефективна. Молитвата е двустранна връзка. Най-лошото нещо, което Бог може да направи е да отговори на всички неправилни молитви на вярващите. Вж. **Специално понятие: ЗАСТЪПНИЧЕСКА МОЛИТВА** към Кол. 4:3. Вж. **Специално понятие: ЗАСТЪПНИЧЕСКА МОЛИТВА** към I Йоан 5:14.

11:24 „ще ви се сбъдне” Има няколко варианта с гръцки ръкописи, които касаят ВРЕМЕТО на ГЛАГОЛА *lamban*. Единият е в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, което отразява еврейския идиом за неочаквано изпълнение, намерен в MSS \aleph , B, C, L, и W. Очевидно книжниците променят глагола (1) в БЪДЕЩЕ ВРЕМЕ, за да пасва на Мат. 21:22 (вж. MS D и Вулгата) или (2) в СЕГАШНО ВРЕМЕ (вж. MS A и Арменския превод).

11:25 „Когато стоите на молитва” Обичайната поза за молитва е изправен, с отворени очи и глава и ръце, издигнати нагоре. Те се молят така, сякаш разговарят с Бога.

□ **„ако имате нещо против някого”** Когато прощаваме на другите, това е доказателство, не основа за това ние самите да бъдем простени (вж. Мат. 5:7; 6:14-15; 7:1-2; 18:21-35; Лука 6:36-37; Ефес. 4:32; Кол. 3:13; Яков 2:13; 5:9). Непростителният човек никога не е имал среща с Бога!

□ **„ако”** Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД. Вярващите често проявяват непростителност. Когато познаваме Бога чрез Христос, това трябва да промени отношението ни. След като ни е простено толкова много, как можем да се отнасяме към другите, направени по Божия образ, с презрение и открита враждебност?

□ **„вашият Отец, който е на небесата”** Исус говори арамейски, което означава, че на много от местата, където „Отец” е на гръцки, *Pater*, става дума за арамейското *Abba* (вж. 14:36). Това близко обръщение „татко” или „тате” отразява близката връзка между Исус и Бог Отец; Той разкрива това пред Своите последователи, за да насърчи нашата собствена близост в Бог Отец. В СЗ думата „Отец” се използва само за *ЯХВЕ*, но Исус го използва често и нашироко. Това е основното откровение за нашата нова връзка с Бога чрез Христос.

11:26 Този стих липсва в гръцките унциални ръкописи \aleph , B, L, и W. Включен е в няколко варианта в MSS A, D, K, X, както и в превода Пешита и в Диатесарона (четирите Евангелия, слети в едно). Изглежда, някой от древните книжници добавя тази фраза от Мат. 6:15.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 11:27-33

27 И пак дойдоха в Йерусалим. И когато ходеше в храма, при Него дойдоха главните свещеници, книжниците и старейшините и Му казаха: 28 С каква власт правиш това? И кой Ти е дал тази власт да правиш това? 29 Исус им каза: Ще ви задам и аз един въпрос. Отговорете Ми, и аз ще ви кажа с каква власт правя това. 30 Йоановото кръщение от небето ли беше, или от хората? Отговорете Ми. 31 А те разискваха помежду си, като казваха: Ако кажем: От небето; ще каже: Тогава защо не го повярвахте? 32 Но да кажем ли: От хората? А се бояха от множеството, защото всички считаха, че Йоан наистина беше пророк. 33 И така, в отговор на Исус казаха: Не знаем. А Исус им каза: И аз също не ви казвам с каква власт правя това.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 11:27-33

²⁷They came again to Jerusalem. And as He was walking in the temple, the chief priests and the scribes and the elders came to Him, ²⁸and began saying to Him, „By what authority are You doing these things, or who gave You this authority to do these things?” ²⁹And Jesus said to them, „I will ask you one question, and you answer Me, and then I will tell you by what authority I do these things. ³⁰Was the baptism of John from heaven, or from men? Answer Me.” ³¹They began reasoning among themselves, saying, „If we say, ‘From heaven,’ He will say, ‘Then why did you not believe him?’ ³²But shall we say, ‘From men?’” – they were afraid of the people, for everyone considered John to have been a real prophet. ³³Answering Jesus, they said, „We do not know.” And Jesus said to them, „Nor will I tell you by what authority I do these things.”

11:27 „И пак дойдоха в Йерусалим” Това изглежда подсказва, че напускат Йерусалим и прекарват нощите във Витания, вероятно с Лазар, Мария и Марта.

□ **„когато ходеше в храма”** Може ли да си представите как търговците са наблюдавали Исус! Исус не се крие,

нито избягва конфронтация. Това е Неговият момент да въздейства в Йерусалим.

□ „**главните свещеници и книжниците, и старейшините**” Това е пълно описание на Синедриона. Това е официалният ръководен орган, състоящ се от седемдесет души, който е в Йерусалим и се заражда от Великата синагога, от времето на Ездра. В него влизат Първосвещеникът и семейството му, местните книжници и богатите, влиятелни водачи от областта около Йерусалим. Вж. **Специалното понятие** към 12:13.

11:28 „С каква власт правиш всичко това” Това е вечният въпрос, който е съществен за личността на Исус. Откъде идват силата и властта, с които говори и действа? Исус не отговаря на техните очаквания относно това как ще постъпва Месията, изпратен от *ЯХВЕ!*

11:29 Исус често използва тази техника да отговаря на въпроса с въпрос, когато е питан от хора, които се опитват да Го впримчат или хванат в капан (вж. 2:6-9,19,25-26; 3:23-24; 10:3,37-39; 12:14-16). Той е готов да им отговаря открито, ако те имат същото отношение към Него (вж. стих 33).

11:30 „Йоановото кръщение от небето ли беше” Исус отговаря на въпроса им с въпрос, който касае отхвърлянето на Йоан Кръстител. Те не се интересуват от истината (вж. ст. 31-33). По-скоро ги вълнува тяхната репутация и това да запазят властта си (вж. стих 32).

11:31 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД, което означава потенциално действие.

11:33 Исус им отговаря с притчата от Марк 12:1-12, която една от най-жестоките присъди за Израил и нейните водачи в целия Нов Завет.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Какво разкрива тази глава за Исус?
2. Защо Исус приема титлата „Давидов Син?”
3. Каква е връзката между вяра и изцеление?
4. Защо триумфалното влизане е толкова важно?
5. Какво означават виковете на тълпата?
6. Защо Исус проклена смокинята?
7. Защо Исус изгонва търговците? Дали това се случва за първи път?
8. Защо храмовата полиция не Го спира?
9. Можем ли да искаме всичко от Бога? Каква е връзката между нашата вяра и отговорените молитви?
10. Защо въпросът, зададен в стих 28, е толкова важен?

МАРК 12 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Притчата за лозето и наемниците	Притчата за нечестивите лозари	Притча за лозето	Притчата за наемниците и лозето	Притча за нечестивите наемници
12:1-11	12:1-12	12:1-11	12:1-8 12:9-11	12:1-11
12:12		12:12	12:12	12:12
Плащане данък на Кесаря	Фарисеите: законно ли е да плащаме данък на Кесаря?	Плащане данъци на Кесаря	Въпросът за плащане на данъци	Относно таксите за Кесаря
12:13-17	12:13-17	12:13-17	12:13-14 12:15 12:16a 12:16b 12:17a 12:17b	12:13-17
Въпросът за възкресението	Садукееите: какво смяташ за възкресението?	Въпроси относно възкресението	Въпросът относно възкресението от мъртвите	Възкресението на мъртвите
12:18-27	12:18-27	12:18-23 12:24-27	12:18-23 12:24-27	12:18-23 12:24-27
Великата заповед	Книжниците: Коя е най-голямата заповед?	Великата заповед	Великата заповед	Най-голямата от всички заповеди
12:28-34	12:28-34	12:28-34	12:28 12:29-31 12:32-33 12:34	12:28-34
Въпросът относно Давидовия Син	Исус: Как може Давид да нарича своя наследник Господ?	Давидов Син	Въпросът относно Месията	Исус е не само Син, но и Господ за Давид
12:35-37	12:35-37	12:35-37	12:35-37a	12:35-37
Изобличаването на книжниците	Внимавайте с книжниците	Размисли за гордостта и смириенето	Исус предупреждава относно законниците 12:37b-40	Книжниците – осъдени от Исус
12:38-40	12:38-40	12:38-40		12:38-40
Лептата на вдовицата	Двете лепти на вдовицата	Приносът на вдовицата	Приносът на вдовицата	Лептата на вдовицата
12:41-44	12:41-44	12:41-44	12:41-44	12:41-44

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

ПАРАЛЕЛНИ ТЕКСТОВЕ В СИНОПТИЧНИТЕ ЕВАНГЕЛИЯ

- A. Представителите на Синедриона задават въпроси (вж. 11:27-12:12) и Исус отговаря с притча (Марк 12:1-12). Този пасаж е паралелен на Мат. 21:33-46 и Лука 20:1-19.
- B. Фарисеите и иродианите питат относно плащането данъци на Кесаря (Марк 12:13-17), което е паралел на Мат. 22:15-22 и Лука 20:20-26.
- C. Садукееите задават въпрос относно възкресението (Марк 12:18-27), което е паралелно на Мат. 22:23-33 и Лука 20:27-40.
- D. Един книжник пита коя е най-голямата заповед (Марк 12:28-34), което е паралелно на Мат. 22:34-40.
- E. Исус задава въпрос на еврейските водачи относно връзката на Месията с Давид (Марк 12:35-37), което е паралел на Мат. 22:41-46 и Лука 20:41-44.
- F. Исус избличава книжниците (Марк 12:38-40), което е паралел на Мат. 23:1-39 и Лука 20:45-47.
- G. Дарението, принесено от вдовицата (Марк 12:41-44), е паралел на Лука 21:1-4.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 12:1-11

1 И започна да им говори с притчи: Един човек насади лозе, ограда го с плет, изкопа лин и съгради кула; и го даде под наем на лозари и отиде в чужбина. 2 И по времето на плода изпрати до лозарите един слуга, за да

прибере от лозарите от плода на лозето. 3 А те го хванаха, биха го и го отпратиха празен. 4 Пак изпрати до тях друг слуга; а те го замериша с камъни, нараниха го по главата и го отпратиха, като го оскърбиха безсрамно. 5 Изпрати и друг, когото убиха; и мнозина други, от които едни биха, а други убиха. 6 Имаше той още и един възлюбен син. Него изпрати последен до тях, като казваше: Ще почетат сина ми. 7 Но онези лозари казаха помежду си: Това е наследникът. Елате да го убием, и наследството ще бъде наше. 8 И го хванаха и го убиха, и го хвърлиха вън от лозето. 9 И така, какво ще направи стопанинът на лозето? Ще дойде и ще погуби тези лозари, а лозето ще даде на други. 10 Не сте ли чели това писание: „Камъкът, който отхвърлиха зидарите, той стана глава на ъгъла. 11 От Господа е това и чудно е в нашите очи”?

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 12:1-11

¹And He began to speak to them in parables: „A man PLANTED A VINEYARD AND PUT A WALL AROUND IT, AND DUG A VAT UNDER THE WINE PRESS AND BUILT A TOWER, and rented it out to vine-growers and went on a journey. ²At the *harvest* time he sent a slave to the vine-growers, in order to receive *some* of the produce of the vineyard from the vine-growers. ³They took him, and beat him and sent him away empty-handed. ⁴Again he sent them another slave, and they wounded him in the head, and treated him shamefully. ⁵And he sent another, and that one they killed; and *so with* many others, beating some and killing others. ⁶He had one more *to send*, a beloved son; he sent him last *of all* to them, saying, ‘They will respect my son.’ ⁷But those vine-growers said to one another, ‘This is the heir; come, let us kill him, and the inheritance will be ours!’ ⁸They took him, and killed him and threw him out of the vineyard. ⁹What will the owner of the vineyard do? He will come and destroy the vine-growers, and will give the vineyard to others. ¹⁰Have you not even read this Scripture: ‘THE STONE WHICH THE BUILDERS REJECTED, THIS BECAME THE CHIEF CORNER *stone*; ¹¹THIS CAME ABOUT FROM THE LORD, AND IT IS MARVELOUS IN OUR EYES’?”

12:1 „да им говори с притчи” Местоимението „им” касае директно представителите на Синедриона (вж. 11:27), но индиректно се отнася за цялото множество.

Цялата глава е поредица от въпроси, зададени от религиозните водачи:

1. от Синедриона (11:27-12:12)
2. от фарисеите и иродианите (12:13-17)
3. от садукееите (12:18-27)
4. от един книжник (12:28-34)
5. от Исус (11:29-33; 12:9,35-37)

□ **„насади лозе, огради го с плет, изкопа лин и съгради кула”** Това е цитат от Септуагинта, от Исая 5:1-2. Лозето е един от символите за народа на Израил (подобно на смокинята в 11:12-14,20-25). В Исая 5 глава се намира известната народна песен за лозето, което символизира Израил. Матей използва още няколко притчи, които описват народа на Израил (вж. Мат. 22:1-14). Трудно е да се определи дали Господ отхвърля

1. Незаконните еврейски водачи, които не са от Аароновото племе
2. себеправедния, осъдителен легализъм
3. или неверието на нацията като цяло. Израил, наред с всички свои заветни привилегии (вж. Римл. 9:4-5), има и отговорности, наложени от Мойсеевия закон (вж. Второзаконие 27-28)

Удивителна е разликата между Божията щедрост и любов, описани в Исая 5, проявени към всички, които идват при Него, в контраст с жестокото и грубо отношение на наемниците, за които се говори в тази притча.

12:2 „По времето на плода” Обикновено са нужни поне пет години преди едно лозе да започне да произвежда плод за търговски цели. Собственикът очаква да получи печалба от инвестициите си.

12:2,4,5,6 „изпрати” Бог се опитва да установи връзка с тях като изпраща различни свои представители, дори Собствения Си Син. Това е знак за Божието дълготърпение и Неговото желание да установи заветна връзка с Израил.

12:2,4,5 „един слуга” Тези слуги представляват старозаветните пророци. Матей говори за двама слуги, което е

характерно за него (вж. Мат. 21:34). Този текст ясно показва как Матей комбинира разказа на Марк, в който са споменати няколко слуги, които идват по различно време.

12:3 „биха го” Това означава жесток побой. Буквално означава „да одера” или „да смъкна кожата” (вж. 13:9).

12:4 „нараниха го по главата” Изразът говори за многократни удари по главата. Това ни напомня, че онези, които са изпратени от Бога и говорят за Него, ще страдат (старозаветните пророци) от ръцете на Неговия заветен народ.

□ **„като го оскърбиха безсрамно”** Това е ГЛАГОЛНА форма на името Тимотей, което означава „почит” или „достойнство” с ОТРИЦАТЕЛНА НАСТАВКА. Думата описва „безсрамно поведение” или „пълно неуважение” (вж. Яков 2:6).

12:5 Защо Бог изпраща слуга след слуга? Бог създава човечеството с определена цел – за да общува с Него. Той иска да създаде народ за Себе Си, но хората не желаят това. Въпреки това, Бог отново и отново се опитва да ни достигне! Той изпитва любов към Своето творение, „която няма да премине.”

12:6 „Имаше той още и един възлюбен син” Това очевидно се отнася до Исус. Същият този израз е използван от Отец за Исус при Неговото кръщение (Мат. 1:11; 3:17) и преображение (9:7; Мат. 17:5). Същата истина е изявена и в Йоан 3:16 и Евр. 1:1-2. Това е комбинация от Царски псалм (2:7) и пасаж за Страдания служителя (Исая 42:1).

12:7 „и наследството ще бъде наше” Този израз се отнася до еврейския закон за „собствеността, лишена от собственик, към която може да бъдат предявени претенции. Той отразява греховното отношение на човечеството „да има все повече и повече за себе си на всяка цена”. Човекът иска да бъде на мястото на Бога (вж. Битие 3).

12:8 „и го хвърлиха вън от лозето” Лишаването от почтено погребение показва пълното презрение към собственика и неговия син!

Отделните евангелия ясно представят последователността на събитията – лозарите изхвърлят сина извън лозето и след това го убиват (вж. Мат. 21:39; Лука 19:15). Това вероятно обозначава подробностите около смъртта на Исус – извън градските стени на Йерусалим.

12:9 Този стих показва какъв е Божият отговор към ония, които убиват Сина Му. В Евангелието от Марк Исус задава въпрос на множеството. Той е отражение на Исая 5:3-4, където пророкът задава въпрос. Слушателите биват осъдени от собствените си думи (Мат. 21:41). Бог ще иска сметка от цялото творение за дара на живота. Всички ние жънем онова, което сме посели (вж. 4:21-25; Мат. 13:12; 25:14-30; Гал. 6:7).

□ **„ще даде лозето на други”** Тези „други” вероятно се отнася до църквата, която се състои от вярващи евреи и езичници (вж. Ефес. 2:11-3:13).

12:10 „Не сте ли чели това Писание” Това е Исусовото въведение към един стих, който се използва всяка година от поклонниците, които идват в Йерусалим за празниците (Пс. 118:22-23). Този въпрос многократно се повтаря в НЗ (вж. Мат. 21:42; Лука 20:17; Деяния 4:11; Римл. 9:32-33; 1 Петър 2:7). Той обяснява как Израил може да пропусне идването на своя Месия (вж. Римл. 9-11). Това твърдение е плесница в лицето на всеки, който претендира, че познава Писанията!

□ **„КАМЪК”** Това е цитат от Пс. 118:22-23 от Септуагинта. В равинските писания, този камък е символ за Авраам, Давид или Месията (вж. Дан. 2:34-35). Същият този псалм се цитира като част от хвалебните псалми, които са използвани, за да приветстват поклонниците, които идват в Йерусалим за Пасхата.

□ **„ЗИДАРИ”** В писанията на равините, това понятие се отнася до книжниците. Коментарите, които Исус

добавя, са записани в Мат. 21:43-44. Забележете, че в случая зидарите са осъдени, заедно са пропуснали най-важната истина: Исус е обещаният Месия.

- „ГЛАВА НА ЪГЪЛА” Метафората за Месията като крайъгълен камък идва от няколко старозаветни пасажа.
1. Силата и стабилността на *ЯХВЕ* (вж. Пс. 18:1-2)
 2. Видението на Данаил във 2 глава (вж. Дан. 2:34-35,48)
 3. Строителен елемент, който:
 - a. или е в основата на сградата (крайъгълен камък)
 - b. или носи тежестта на сградата (централен камък или ключов камък в свода)
 - c. или завършва сградата (камък, поставян най-отгоре)
- Метафорично сградата представлява Божия народ, истинския храм (вж. I Кор. 3:16-17; II Кор. 6:16; Ефес. 2:19-22).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: КРАЙЪГЪЛЕН КАМЪК

I. Старозаветна употреба

- A. Идеята за камъка като твърд и дълготраен елемент, който представлява здрава основа, е използвана, за да опише *ЯХВЕ* (вж. Пс. 18:2).
- B. Впоследствие понятието се използва като Месианска титла (вж. Битие 49:24; Пс. 118:22; Исаия 28:16).
- C. Започва да се използва, за да опише осъдението на *ЯХВЕ* посредством Месията (вж. Исаия 8:14; Дан. 2:34-35,44-45).
- D. Така понятието се превръща в строителна метафора.
 1. Камък от основата, поставен първи, който е стабилен и по него се равнява цялата сграда, наречен е „крайъгълен камък”
 2. Може да се отнася и за последния камък, който се поставя върху сградата, който носи стените (вж. Зах. 4:7; Ефес. 2:20,21), наричан „най-горен камък”, от еврейското *rush* (глава)
 3. Може да се отнася до „ключовия камък”, който е в центъра на входния свод и носи тежестта на цялата стена

II. Новозаветна употреба

- A. Исус цитира Псалм 118 няколко пъти, отнасящ го към себе си (вж. Мат. 21:41-46; Марк 12:10-11; Лука 20:17)
- B. Павел използва Псалм 118 във връзка с това, че *ЯХВЕ* отхвърля неверния, непокорен народ на Израил (вж. Римл. 9:33)
- C. Павел използва идеята за крайъгълния камък в Ефес. 2:20-22 по отношение на Христос
- D. Петър използва тази идея за Исус в I Петър 2:1-10. Исус е крайъгълният камък, а вярващите са живите камъни (вярващите са храмове, вж. I Кор. 6:19), изградени върху Него (Исус е новият храм, вж. Марк 14:58; Мат. 12:6; Йоан 2:19-20). Юдеите отхвърлят същинската основа на своята надежда, когато отхвърлят Исус като Месия.

III. Богословски твърдения

- A. *ЯХВЕ* позволява на Давид/Соломон да изгради храм. Той им казва, че ако спазват завета, Той ще ги благослави и ще бъде с тях (вж. II Царе 7), но ако са непокорни, храмът ще бъде съсипан (вж. I Царе 9:1-9)!
- B. Равинският юдаизъм се фокусира върху формата и ритуала, и пренебрегва личния аспект на вярата (вж. Йер. 31:31-34; Езек. 36:22-38). Бог изисква всекидневно, лично богоугодно взаимоотношение с онези, които са създадени по Неговия образ (вж. Битие 1:26-27). Лука 20:17-18 съдържа заплашителни думи на осъждение, насочени към юдаизма, което е видно и в Мат. 5:20.
- C. Исус използва идеята за храма, за да говори за Своето физическо тяло (вж. Йоан 2:19-22). Това продължава и разширява идеята за личната вяра в Исус като Месия, която е ключова за връзката с *ЯХВЕ* (Йоан 14:6; I Йоан 5:10-12).
- D. Спасението има за цел да възстанови поразения Божий образ в човека (Битие 1:26-27 и глава 3), така че общуването с Бога отново да бъде възможно. Целта на християнството е уподобяване с Христос сега.

Вярващите трябва да станат живи камъни (малки храмове, но по модела на Христос).

- Е. Исус е основата на нашата вяра и неин върховен камък (Алфа и Омега). Той е и камък за препъване и съблазън. Ако Го пропуснем пропускате всичко. Тук средно положение няма!

12:11 Този стих подсказва, че всичко, което е свързано с отхвърлянето на Исус и Неговата смърт, се знае и е пророкувано предварително (вж. Исаия 53:10; Лука 22:22; Деяния 2:23; 3:18; 4:28; I Петър 1:20).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 12:12

12 И те искаха да Го хванат, но се уплашиха от множеството, понеже разбраха, че за тях каза тази притча. И Го оставиха и си отидоха.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 12:12

¹²And they were seeking to seize Him, and *yet* they feared the people, for they understood that He spoke the parable against them. And *so* they left Him and went away.

12:12 „те искаха да Го хванат” Юдейските водачи разбират, че притчата се отнася до тях и постъпват предсказуемо (опитват се да Го убият).

□ „но се уплашиха от множеството” Тези водачи се интересуват по-скоро от мнението на хората (вж. 11:18,32; Мат. 21:26,46; Лука 19:48), отколкото от Божието слово, за да планират действията си.

□ „те разбраха, че за тях каза тази притча” Това местоимение „те” може да се разбира по два начина: (1) водачите се страхуват от Исусовата популярност сред гълпата (вж. Мат. 21:45) или (2) множеството също разбира, че притчата се отнася до религиозните водачи.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 12:13-17

13 Тогава изпратиха при Него някои от фарисеите и иродианите, за да Го уловят за някоя от Неговите думи. 14 И те, като дойдоха, Му казаха: Учителю, знаем, че си истинен и не Те е грижа от никого, защото не гледаш на лицето на хората, а учиш Божия път според истината. Право ли е да даваме данък на императора, или не? 15 Да даваме ли, или да не даваме? А Той, като знаеше тяхното лицемерие, им каза: Защо Ме изпитвате? Донесете Ми един динарий, за да го видя. 16 И те Му донесоха. Тогава Той им каза: Чий е този образ и надпис? А те Му казаха: На императора. 17 Исус им каза: Отдавайте императорското на императора и Божието на Бога. И те много Му се зачудиха.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 12:13-17

¹³Then they sent some of the Pharisees and Herodians to Him in order to trap Him in a statement. ¹⁴They came and said to Him, „Teacher, we know that You are truthful and defer to no one; for You are not partial to any, but teach the way of God in truth. Is it lawful to pay a poll-tax to Caesar, or not? ¹⁵Shall we pay or shall we not pay?” But He, knowing their hypocrisy, said to them, „Why are you testing Me? Bring Me a denarius to look at.” ¹⁶They brought *one*. And He said to them, „Whose likeness and inscription is this?” And they said to Him, „Caesar’s.” ¹⁷And Jesus said to them, „Render to Caesar the things that are Caesar’s, and to God the things that are God’s.” And they were amazed at Him.

12:13 „те изпратиха” Става дума за Синедриона, който представлява религиозната власт в Израил (вж. 11:27).

I. Източници на информация

- A. Самият Нов Завет
- B. Йосиф Флавий и творбата му *Antiquities of the Jews* (*Еврейски старини*)
- C. Раздел от Талмуда, наречен Мишна (трактата със заглавие „Синедрион“)

За съжаление, Новият Завет и Йосиф Флавий се разминават с равинските писания, според които в Йерусалим има два Синедриона, един свещенически (садукейски), под властта на първосвещеника и занимаващ се с гражданското и криминално правосъдие и втори, контролиран от фарисеите и книжниците, занимаващ се с религиозните и традиционни въпроси. Обаче, равинските писания датират от 200 г. сл. Хр. и отразяват културната ситуация след падането на Йерусалим под ръководството на римския генерал Тит, през 70 г. сл. Хр. Евреите възстановяват своя религиозен живот в град, наречен Ямния и по-късно се преместват (ОКОЛО 118г. сл. Хр.) в Галилея.

II. Терминология

Проблемът с идентифицирането на този съдебен орган идва от различните имена, с които той е познат. Има няколко различни имена, които описват съдебните органи, съществуващи в еврейското общество, в Йерусалим.

- A. *Gerousia* – „сенат“ или „съвет“. Това е най-старото понятие, което се използва до края на Персийския период (вж. Йосиф Флавий, *Antiquities* 12.3.3 и *II Книга на Макавеите* 11:27). Използвано е от Лука в Деяния 5:21 заедно с думата „Синедрион“. Вероятно е използвано, за да обясни думата на гръцките читатели (вж. *I Книга на Макавеите*. 12:35).
- B. *Synedrion* – „Синедрион“. Това е сложно съставна дума от *syn* (заедно със) и *hedra* (място). Учудващо е, че това понятие е използвано на арамейски, но отразява гръцка дума. До края на Макавейския период, това понятие е широко използвано и обозначава върховния съд на евреите в Йерусалим (вж. Мат. 26:59; Марк 15:1; Лука 22:66; Йоан 11:47; Деяния 5:27). Проблемът идва, когато същата терминология е използвана за местните еврейски съдилища извън Йерусалим (вж. Мат. 5:22; 10:17).
- C. *Presbyterion* – „съвет от свещеници“ (вж. Лука 22:66). Това е старозаветната дума за „племенен съвет“. Впоследствие, започва да се използва за събора в Йерусалим (вж. Деяния 22:5).
- D. *Boul* – Това понятие „съвет“ е използвано от Йосиф Флавий (*Войни* 2.16.2; 5.4.2, но не и в НЗ), за да опише различни съдебни органи: (1) Римския сенат; (2) местни римски съдилища; (3) върховния еврейски съд в Йерусалим; и (4) местните еврейски съдилища. Йосиф от Ариматея е описан като член на Синедриона с подобно на това понятие (*bouleut*_s, което означава „съветник“, вж. Марк 15:43; Лука 23:50).

III. Историческо развитие

Смята се, че Ездра основава Великата Синагога (вж. Коментара на Таргума върху Песен на песните 6:1) в периода след вавилонския плен, което изглежда прераства в Синедриона, познат от времето на Исус.

- A. Мишната (Талмуда) споменава, че в Йерусалим има две основни съдилища (вж. Синедрион 7:1).
 1. Едното, съставено от 70 (или 71) члена (в *Sand.* 1:6 дори се твърди, че Мойсей основава първия Синедрион в Числа 11, вж. Числа 11:16-25).
 2. едно, състоящо се от 23 члена (но това може да се отнася до местните синагоги и съдилища).
 3. някои еврейски учени смятат, че в Йерусалим е имало три Синедриона с по 23 члена. Когато трите се събират заедно с двамата водачи, те съставляват „Великия Синедрион“ със 71 члена (*Nasi* и *Av Bet Din*).
 - a. един свещенически (садукеите)
 - b. един, който играе ролята на съд (фарисеите)
 - c. един аристократичен (старейшините)
- B. В периода след Вавилонския плен, завърналият се Давидов потомък е Зоровавел, а наследникът на Аарон е Исус Йоседековият син. След смъртта на Зоровавел, Давидовата династия е прекъсната, така че съдийската мантия изцяло преминава в ръцете на свещениците (вж. *I Книга на Макавеите* 12:6) и местните старейшини (вж. Неем. 2:16; 5:7).
- C. Свещеническата роля при съдебните решения е документирана от Диодор 40:3:4-5, по време на елинистичния период.
- D. Свещеническата роля в управлението продължава и в периода на Селевкидите. Йосиф цитира Антиох

„Велики” III (223-187 г. пр. Хр.) в *Еврейски старини* 12.138-142.

- E. Властта на свещениците продължава и в Макавейския период според Йосиф Флавий и творбата му *Antiquities* 13.10.5-6; 13.15.5.
- F. По време на Римския период управителят на Сирия (Габинус 57-55 г. пр. Хр.) установява пет местни „Синедриона” (вж. Йосиф Флавий, *Старини* 14.5.4; и *Воини* 1.8.5), но по-късно това решение е анулирано от Рим (47 г. пр. Хр.).
- G. Синедрионът е в политическа конфронтация с Ирод (*Старини* 14.9.3-5), който през 37 г. сл. Хр. си отмъщава и избива голяма част от върховните съдии (вж. Йосиф Флавий, *Старини*, 14.9.4; 15.1.2).
- H. По време на Римските прокуратори (т.е. 6-66 г. сл. Хр.) Йосиф ни казва (вж. *Старини* 20.200,251), че Синедрионът отново спечелва значителна власт и влияние (вж. Марк 14:55). В НЗ са записани три съдебни процеса, където Синедрионът под ръководството на първосвещеническото семейство раздава правосъдие.
 - a. Процеса на Исус (вж. Марк 14:53-15:1; Йоан 18:12-23,28-32)
 - b. Петър и Йоан (вж. Деяния 4:3-6)
 - c. Павел (вж. Деяния 22:25-30)
- I. Когато евреите се разбунтуват през 66г. сл. Хр., впоследствие римляните унищожават еврейската общност и Йерусалим през 70 г. сл. Хр. Синедрионът е разпуснат за постоянно, макар че фарисеите в Ямния отново се опитват да възстановят върховния съд (т.е. *Beth Din*) като част от религиозния живот (но не гражданския или политическия) на евреите.

IV. Членство

- A. Върховният съд в Йерусалим за първи път се споменава във II Лет. 19:8-11. Той включва (1) левити; (2) свещеници и (3) родоначалници (старейшини, вж. I Макавеи 14:20; II Макавеи 4:44).
- B. По време на Макавейския период съдът е доминиран от (1) садукейски свещенически семейства и (2) местна аристокрация (вж. I Макавеи 7:33; 11:23; 14:28). По-късно в този период и „книжниците” (законници, обикновено фарисеи) се присъединяват към този състав, вероятно под влияние на Саломе, жената на Александър Яней (76-67 г. пр. Хр.). Споменава се също, че под нейно влияние, фарисеите се превръщат в доминираща група (вж. Йосиф Флавий, *Еврейски войни* 1.5.2).
- C. По времето на Исус, върховният съд се състои от
 - 1. семействата на първосвещениците
 - 2. местни представители на богати семейства
 - 3. книжници (вж. 11:27; Лука 19:47)

V. Източници на информация

- A. *Dictionary of Jesus and the Gospels*, IVP, pp. 728-732
- B. *The Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible*, том 5, pp. 268-273
- C. *The New Schaff-Herzog Encyclopedia of Religious Knowledge*, том 10, pp. 203-204
- D. *The Interpreter's Dictionary of the Bible*, том 4, pp. 214-218
- E. *Encyclopedia Judaica*, том 14, pp. 836-839

□ **„Фарисеи”** Това е религиозна група, която се развива по време на Макавейския период. Фарисеите са силно привързани към устните традиции (Талмуда). Вж. **Специално понятие:** ФАРИСЕИ към 2:16.

□ **„Иродиани”** Това е политическа група, която подкрепя царуването на династия на Иродовците от Идумея. Те се отнасят благосклонно към Римското статукво. По принцип фарисеите и иродианите са врагове. Фактът, че са склонни да си съдействат, показва колко сериозно възприемат заплахата от учението на Исус. Вж. **Специално понятие:** ИРОДИАНИ към 1:14.

□ **„за да Го уловят”** Това буквално означава „да го хванат”. Думата се използва за улавяне на животни. Превръща се в метафора за измъкване на информация, която би уличила някого в грешка или нередност (вж. Лука 11:54). Задавайки този въпрос, те смятат, че са хванали Исус в капан между две враждуващи групи: римските власти и народа.

12:14 „Учителю, знаем, че си истинен и не Те е грижа от никого, защото не гледаш на лицето на хората, а учиш Божия път според истината” Тези водачи ласкаят Исус с цел да го хванат натясно, но на практика казват истината за Него. Исус казва истината, точно така, както *ЯХВЕ* изявява истината. Това е върховна ирония! Техните коварни твърдения всъщност са най-големият комплимент.

□ **„Не гледаш на лице”** Буквално, еврейският идиом гласи: „защото Ти не гледаш на лицето на хората”. В исторически план, това ни връща към съдиите на Израил. Когато съдят някого, обвиняемите държат главите си наведени, за да не бъдат разпознати. Ако съдията постави ръка под брадата си и повдигне лице, така че да види подсъдимия, шансът за предубедена присъда е много по-голям. Затова, правосъдието трябва да бъде съляпо!

□ **„Право ли е да даваме”** Това е въпрос от правото, свързан с Мойсеевия закон, но касаещ и временното състояние на Израил – под владичеството на Рим. Книжниците всекидневно се занимават с решаването на подобни въпроси. Има два начина да се отговори на подобен въпрос, единият е базиран на текстовете от Мойсеевия закон, а другият е свързан с Римското право и окупация. Тези водачи търсят законови основания да вмъкнат Римското право в тяхната религиозна дилема (вж. Лука 20:20). Ако отговори с „да”, Исус ще обиди zelotите; ако даде отрицателен отговор, ще трябва да се разправя с римляните .

□ **„данък”** Това е транслитерация на латинското понятие „преброяване”. Става дума за общия данък, който римляните налагат на всички поробени народи. Този широко известен данък (6-20г. сл. Хр.) трябва да бъде плащан от всички представители от мъжки пол, на възраст от четиринадесет до шестдесет и пет години, и от всички жени на възраст от 20 до 65, които живеят в императорските провинции. Данъкът отива директно при императора. Ето защо Йосиф трябва да напусне Назарет и да отиде във Витлеем с бременната Мария (вж. Лука 2:1-6).

12:15 „Той, като знаеше тяхното лицемерие... защо Ме изпитвате” Понятието „лицемерие” (*hypokrisis*) първоначално се отнася за актьори, които играят зад маски. Те се представят за други хора (вж. Мат. 23:28; Лука 12:1; 20:20; I Тим. 4:2; I Петър 2:1). Думата се използва, за да опише манипулативни хора, които се опитват да измамат другите, създавайки фалшива представа. Всичко, казано от тези водачи в стих 14, е в противоречие с техните действия в стих 15. Понятието изпитване (*peiraz*) съдържа идеята за тест с цел провал. Вж. **Специално понятие:** ПОНЯТИЯ ЗА ИЗПИТАНИЕ към 1:13.

□ **„един динарий”** Тази сребърна валута е единствената възможна при плащането на този данък. Равнява се на работна заплата за един ден на обикновен наемник или войник. Динарият е символ за Римската власт. Вж. **Специалното понятие** към 12:42.

12:16 „Чий е този образ и надпис” Тиберий (14-37 г. сл. Хр.) е императорът по онова време. Тази монета е демонстрация за божествените претенции на императора. На едната страна на монетата пише: „Тиберий Цезар Август, син на Божествения Август”. На гърба на монетата е изсечен образът на Тиберий, седящ на трона, както и надписът „Върховен свещеник”.

12:17 „Отдавайте императорското на императора” Вярващите трябва да се покоряват на светските власти, защото Бог е заповядал така (вж. Римл. 13:1-7; Тит 3:1; I Петър 2:13-14). Гръцкото понятие „отплащам” може да означава „давам на някого нещо, което му принадлежи.”

□ **„и Божието на Бога”** Държавата може да има божествени права, но не и божествен статус. Ако управляващите имат претенции за върховна власт, това трябва да бъде отхвърлено от последователите на единия, истински Бог. Мнозина са се опитвали да въведат и подкрепят политическата доктрина за отделянето на църквата и държавата, на основание на този стих. Този стих адресира проблема в много ограничен смисъл, но не може да бъде библейската подкрепа за тази съвременна политическа теория. Тази теория е истина, осъзната в хода на историята, а не просто извлечена от Писанията.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 12:18-27

18 След това дойдоха при Него садукей, които казват, че няма възкресение, и Го попитаха, казвайки: 19 Учителю, Мойсей ни е писал, че ако на някого умре брат му и остави жена, а не остави деца, то брат му да вземе жена му и да създаде потомство на брат си. 20 Имаше седем братя. Първият взе жена и когато умря, не остави потомство. 21 Взе я и вторият и той умря, и не остави потомство; а също и третият. 22 (Имаха я и) седмината и не оставиха потомство. А след всички умря и жената. 23 И така, при възкресението, когато те ще възкръснат, на кого от тях ще бъде жена? Защото и седмината я имаха за жена. 24 Исус им каза: Не затова ли се заблуждавате – понеже не знаете нито Писанията, нито Божията сила? 25 Защото, когато възкръснат от мъртвите, нито се женят, нито се омъжват, а са като ангели на небесата. 26 А за мъртвите – че биват възкресени – не сте ли чели в книгата на Мойсей, как Бог му говори при къпината и му каза: „Аз съм Бог Авраамов, Бог Исааков и Бог Яковов”? 27 Той не е Бог на мъртвите, а на живите. И така, вие много се заблуждавате.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 12:18-27

¹⁸Some Sadducees (who say that there is no resurrection) came to Jesus, and *began* questioning Him, saying, ¹⁹”Teacher, Moses wrote for us that IF A MAN’S BROTHER DIES and leaves behind a wife and LEAVES NO CHILD, HIS BROTHER SHOULD MARRY THE WIFE AND RAISE UP CHILDREN TO HIS BROTHER. ²⁰There were seven brothers; and the first took a wife, and died leaving no children. ²¹The second one married her, and died leaving behind no children; and the third likewise; ²²and *so* all seven left no children. Last of all the woman died also. ²³In the resurrection, when they rise again, which one’s wife will she be? For all seven had married her.” ²⁴Jesus said to them, „Is this not the reason you are mistaken, that you do not understand the Scriptures or the power of God? ²⁵For when they rise from the dead, they neither marry nor are given in marriage, but are like angels in heaven. ²⁶But regarding the fact that the dead rise again, have you not read in the book of Moses, in the *passage* about *the burning* bush, how God spoke to him, saying, ‘I AM THE GOD OF ABRAHAM, AND THE GOD OF ISAAC, and the God of Jacob’? ²⁷He is not the God of the dead, but of the living; you are greatly mistaken.”

12:18 „садукеи” Това е аристократична, свещеническа секта на юдаизма, която контролира първосвещенството и Синедриона. Те са богата и властна политическа групировка. Много са консервативни и приемат само писанията на Мойсей (Битие до Второзаконие) за авторитетни (отхвърлят Устната традиция).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: САДУКЕИ

I. Произход на групата

- A. Повечето учени вярват, че името идва от Садок, един от Давидовите първосвещеници (вж. II Царе 8:17; 15:24). По-късно, Соломон изселва Авиатар, заедно подкрепя бунта на Адония (вж. III Царе 2:26-27) и признава Садок за единствен първосвещеник (вж. III Царе 2:35). След Вавилонския плен, свещеническата линия е възстановена в лицето на Исус (вж. Агей 1:1). Семейството на левитите е избрано, за да служи в храма. По-късно, онези, които следват тази свещеническа традиция и нейните поддръжници биват наричани „задокити” или „садукеи”.
- B. Една равинска традиция от девети век след Христос (*Aboth* на Рави Натан) твърди, че Садок е ученик на Антигон от Соко (2-и век преди Христос). Садок погрешно тълкува едно известно твърдение на своя ментор, което касае „наградите след смъртта” и развива богословие, което отрича задгробния живот и следователно отхвърля идеята за телесното възкресение.
- C. В по-късната юдейска традиция садукейците са отъждествени с Бегусейте. Бегус също е ученик на Антигон от Соко. Той изгражда богословие, подобно на Садоковото, което отхвърля живота след смъртта.
- D. Името Садукей не е познато до времето на Йоан Хиркан (135-104 г. пр. Хр.), когато е цитирано от Йосиф (вж. *Старини* 13:10:5-6). В *Еврейски старини* 13:5:9 Йосиф казва, че съществуват „три мисловни школи”, фарисеи, садукей и есеи.
- E. Според една конкурентна теория, садукейците идват от времето на Селуцидите, които се опитват да погърчат свещенството по времето на Антиох IV Епифан (175-163 г. пр. Хр.). По време на Макавейското

въстание се заражда ново свещеничество при Симон Макавей (142-135 г.пр. Хр.) и неговите наследници (вж. I Макавеи 14:41). Тези нови първосвещеници Хасмонеи слагат началото на аристократичната секта от садукееи. Фарисеите възникват по същото време от Хасидимите („отделените”, вж. I Макавеева 2:42; 7:5-23).

- F. Съществува съвременна теория (Т. W. Manson), според която думата *садукей* е транслитерация на гръцкото понятие *sundikoi*. Това понятие описва местните власти, които взаимодействат с Римската власт. Това обяснява защо някои садукееи не са от първосвещениците – аристократи, но са членове на Синедриона.

II. Характерни вярвания

- A. Садукееите представляват консервативната свещеническа фракция сред еврейските секти от времето на Хасмонейския и Римския периоди.
- B. Те особено се интересуват от храмовите процедури, протокола, ритуалите и литургията.
- C. Придържат се към писаната Тора (Битие – Второзаконие) като авторитетно писание, но отхвърлят устната традиция (Талмуда).
- D. Следователно, садукееите отхвърлят много от ценните доктрини на фарисеите:
1. възкресението на тялото (вж. Мат. 22:23; Марк 12:18; Лука 20:27; Деяния 4:1-2; 23:8)
 2. безсмъртието на душата (вж. *Старини* 18.1.3-4; *Войни* 2.8.14)
 3. съществуването на сложна ангелска йерархия (вж. Деяния 23:8)
 4. приемат буквално принципа „око за око” (*lex talionis*) и подкрепят физическото наказание и смъртната присъда (вместо парична компенсация)
- E. Друга област от богословския диспут касае въпроса за предопределението срещу свободната воля. От трите групи, споменати от Йосиф
1. Есеите се придържат към определен вид детерминизъм
 2. Садукееите поставят акцент върху свободната човешка воля (вж. *Старини* 13.5.9; *Войни* 2.8.14)
 3. Фарисеите поддържат балансирана позиция между първите две
- F. В известен смисъл конфликтът между двете групи (садукееи – фарисеи) е отражение на напрежението, съществуващо между свещениците и пророците в СЗ.

Друг вид напрежение произтича от факта, че садукееите представляват социалните и поземлени благородници. Те са аристократите (вж. Йосиф Флавий *Старини* 13.10.6; 18.1.4-5; 20.9.1), докато фарисеите и книжниците са учените и благочестивите всред народа на Израил. Това напрежение може да бъде представено нагледно, ако противопоставим храма в Йерусалим на местните синагоги.

Напрежението е налице и благодарение на това, че садукееите отхвърлят влиянието на Зороастрианизма върху фарисейското богословие. Например: силно развита ангелология, дуализъм между *ЯХВЕ* и сатана, и подробна система за задгробния живот с ярки физически понятия. Това прекаляване от страна на фарисеите и есеите предизвиква реакция от страна на садукееите. Те се завръщат към консервативната позиция на богословие, основано само на Мойсеевите писания, опитвайки се да осуетят спекулациите на други еврейски групи.

Източници на информация

- A. Йосиф Флавий е основният източник на информацията относно садукееите. Той е повлиян от своите предразсъдъци, които включват предпочитания към фарисеите и интерес да представи една положителна картина на еврейския живот пред римляните.
- B. Другият източник на информация е равинската литература. Тук обаче също е налице силно предубеждение. Садукееите отхвърлят валидността и авторитета на устните писания (Талмуда). Очевидно тези фарисейски писания представят опонентите им в негативна, вероятно преувеличена светлина (въображаем противник, тактика).
- C. Не е известно да има оцелели Садукеейски писания. С разрушаването на храма в Йерусалим през 70 г. сл. Хр. всички документи заедно с влиянието на свещеническия елит биват унищожени.

Те искат да установят регионален мир и единственият начин да постигнат това в първи век, е като сътрудничат на Рим (вж. Йоан 11:48-50).

12:19 „Мойсей ни е писал” Има се предвид коментара на Мойсей върху женитбата на овдовялата съпруга с брата на починалия съпруг във Втор. 25:5-10.

□ „**че ако на някого умре брат му**” Този еврейски закон става известен като „брака между овдовяла снаха и девер”. Понятието идва от латинския израз за „девер”. Наследствените права са особено важни в Израил, защото Бог дава обещаната земя на еврейските племена чрез жребий (вж. Исус Навиев 12-19). Затова, ако човек умре без да има мъжки наследник, очаква се брат му да се ожени за вдовицата и да има дете от нея; така детето става наследник на цялото състояние на мъртвия брат.

12:23 Тук, въпросът има за цел да хвърли презрение върху идеята за телесното възкресение и живота след смъртта.

12:24 Сразяващият въпрос на Исус се фокусира върху липсата на разбиране от страна на садукееите относно божествените писания. Тази граматична форма предполага положителен отговор на зададения въпрос.

12:25 „а са като ангели на небесата” Този израз е причина за много спекулации. В СЗ ангелите обикновено са в мъжки род (освен в Зах. 5:9). Дали този кратък Исусов коментар се отнася до тяхната сексуалност или касае сексуалните връзки помежду им? Как това се отразява на разбирането ни за Битие 6:1-2? Може би се опитваме да извлечем твърде много богословски заключения от този разговор със садукееите. Връзките и преживяванията на небето са много по-различни от тези на земята. Не е сигурно как точно функционира тази нова междуличностна, вечна, духовна сфера. Библията решава да не предостави много информация относно задгробния живот. По-добре е да говорим за тази реалност, на основание на Божиите обещания в Христос и да сме готови да останем неинформирани до смъртта си. Библията осигурява всичката информация, нужна за вярващите!

Исус заявява, че небесното съществуване е лишено от (възпроизвеждане) сексуален елемент. Има много въпроси, които човек би искал да зададе в тази област, но НЗ не дава повече обяснения. Може просто да означава, че ангелите са създадени от Бога, не с цел сексуално възпроизвеждане.

12:25-26 „ангели... а за мъртвите, че биват възкресени” Садукееите отхвърлят както съществуването на ангели, така и възкресението. Фарисеите вярват и в двете.

12:26 „а за мъртвите, че биват възкресени” Има няколко старозаветни текста, които потвърждават тази истина (вж. Йов 14:14-15; 19:25-27; Пс. 23:6; Исая 25:6-9; 26:14-19; Дан. 12:2). Въпреки това, за СЗ животът след смъртта е представен като забулена реалност. Прогресивното откровение на НЗ пояснява и дефинира тази реалност, но тя отново е представена метафорично и завоалирано. Небето е сигурно обещание и реалност, но фактическата му същност си остава тайна.

□ „**в книгата на Мойсей**” Исус подкрепя Мойсеевото авторство на Второзаконие. Този въпрос също изисква положителен отговор.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: МОЙСЕЕВОТО АВТОРСТВО НА ПЕТОКНИЖИЕТО

- A. Самата Библия не споменава автора (което е факт и за други старозаветни книги). В Битие няма параграфи, които да започват в първо лице, единствено число „Аз”, както е в Ездра и Неемия или „ние”, както е в Деяния на апостолите.
- B. Еврейската традиция
 1. Древните еврейски автори твърдят, че Мойсей е писал Петокнижието
 - a. Бен Сирах в *Ecclesiasticus*, 24:23, писана около 185 г. пр. Хр.
 - b. Баба Батра 14b, част от Талмуда, който определя традиционното авторство на старозаветните книги
 - c. Филон от Александрия, Египет, еврейски философ, живял около 20 г. пр. Хр. до 42 г. сл. Хр.
 - d. Йосиф Флавий, еврейски историк, живял около 37-70 г. сл. Хр.
 2. *ЯХВЕ* разкрива истината на Мойсей
 - a. казано е, че Мойсей пише за народа

- (1) Изход 17:14
- (2) Изход 24:4, 7
- (3) Изход 34:27, 28
- (4) Числа 33:2
- (5) Второзаконие 31:9, 22, 24-26
- b. Казано е, че Бог говори на народа чрез Мойсей
 - (1) Второзаконие 5:4-5, 22
 - (2) Второзаконие 6:1
 - (3) Второзаконие 10:1
- c. Казано е, че Мойсей говори Божиите думи на народа
 - (1) Второзаконие 1:1, 3
 - (2) Второзаконие 5:1
 - (3) Второзаконие 27:1
 - (4) Второзаконие 29:2
 - (5) Второзаконие 31:1, 30
 - (6) Второзаконие 32:44
 - (7) Второзаконие 33:1
- 3. Старозаветните автори го приписват на Мойсей
 - a. Исус Навиев 8:31
 - b. IV Царе 14:6
 - c. Ездра 6:18
 - d. Неемия 8:1; 13:1-2
 - e. II Летописи 25:4; 34:12; 35:12
 - f. Данаил 9:11
 - g. Малахия 4:4
- C. Християнската традиция
 - 1. Исус приписва цитати от Тората на Мойсей
 - a. Матей 8:4; 19:8
 - b. Марк 1:44; 7:10; 10:5; 12:26
 - c. Лука 5:14; 16:31; 20:37; 24:27, 44
 - d. Йоан 5:46-47; 7:19, 23
 - 2. Други новозаветни автори приписват цитати от Тората на Мойсей
 - a. Лука 2:22
 - b. Деяния 3:22; 13:39; 15:1, 15-21; 26:22; 28:23
 - c. Римляни 10:5, 19
 - d. I Коринтяни 9:9
 - e. II Коринтяни 3:15
 - f. Евреи 10:28
 - g. Откровение 15:3
 - 3. Повечето ранни Църковни отци приемат Мойсеевото авторство. Обаче, Иринеи, Климент от Александрия, Ориген и Тертулиан оспорват Мойсеевото авторство що се касае за съвременната канонична форма на Битие (вж. D. 2. На стр. 3).
- D. Съвременните учени
 - 1. Очевидно са налице някои добавки към Тората (с цел древната творба да бъде по-разбираема за съвременните читатели, което е характерно за египетските автори):
 - a. Битие 12:6; 13:7; 14:14; 21:34; 32:32; 36:31; 47:11
 - b. Изход 11:3; 16:36
 - c. Числа 12:3; 13:22; 15:22-23; 21:14-15; 32:33ff
 - d. Второзаконие 3:14; 34:6
 - 2. Древните книжници са високо образовани и обучени. Техниките им обаче варират в различните страни:
 - a. В Месопотамия те внимават да не променят нищо и дори проверяват творбите си за неточности. Ето една древна Шумерска бележка от около 1400 г. пр. Хр.: „творбата е завършена от начало до край, преписана, редактирана, сравнена и проверена знак по знак.”
 - b. В Египет свободно ревизират древните текстове, за да ги актуализират за съвременните читатели. Книжниците в Кумран (ръкописите от Мъртво море) следват този подход.

3. Учените от 19-и век стигат до извода, че Тората е сборен документ, съставен от много източници за продължителен период от време (Graff-Wellhausen). Тази теория се основава на:
 - a. различните имена за Бога
 - b. очевидни дублирания в текста
 - c. литературните форми на разказа
 - d. богословието на описанията
4. Предполагаеми източници и дати
 - a. J източник (използва името *ЯХВЕ* и идва от южен Израил) – 950 г. пр. Хр.
 - b. E източник (използва името Елохим и идва от северен Израил) – 850 г. пр. Хр.
 - c. JE комбиниран източник – 750 г. пр. Хр.
 - d. D източник – 621 г. пр. Хр. (Книгата на Закона, IV Царе 22:8, открита по време на Йосиевата реформа, докато ремонтира храма, вероятно е книгата Второзаконие, писана от неизвестен свещеник от времето на Йосия с цел подкрепа на реформата му).
 - e. P източник (свещенически препис на СЗ, със специален акцент върху ритуала и религиозните церемонии) – 400 г. пр. Хр.
5. Очевидно има и добавки към Тората, прибавени по-късно. Според юдеите, това е правено от
 - a. Първосвещеника (или член от семейството му) по време на написването
 - b. Пророк Йеремиа
 - c. Книжникът Ездра – в IV Книга на Ездра се казва, че той я пренаписва отново, защото оригиналът е унищожен при падането на Йерусалим през 586 г. пр. Хр.
6. Теорията на J. E. D. P. казва повече за нашите съвременни литературни форми и категории, отколкото свидетелствата на самата Тора (R. K. Harrison, *Introduction to the Old Testament*, pp. 495-541 и *Tyndale's Commentaries*, „Leviticus” pp. 15-25).
7. Характеристиките на Еврейската литература
 - a. Повторенията, като Битие 1 & 2, са често явление в еврейската литература. Първо е дадено общото описание, последвано от по-конкретен разказ. Това вероятно е начин да се изтъкне истината или да се запомни по-лесно наизуст.
 - b. Древните равини твърдят, че най-често използваните имена за Бога имат богословско значение:
 - (1) *ЯХВЕ* – заветното име на божеството, разкриващо връзката му с Израил като Спасител и Изкупител (вж. Пс. 19:7-14; 103).
 - (2) Елохим – божеството като Създател, който се грижи и поддържа живота на земята (вж. Пс. 19:1-6; 104).
 - c. небиблейската литература от Близкия изток е характерна с разнообразие от стилове и литературни похвати в различни творби (вж. R. K. Harrison, pp. 522-526).
8. напоследък се появи теория, според която книжниците (в различни части от Израил) работят върху различни части от Петокнижието по едно и също време под ръководството на Самуил (вж. I Царе 10:25). Тази теория за първи път е предложена от E. Robertson's *The Old Testament Problem*.
- E. Свидетелства от литературата на древния Близък Изток подсказват, че Мойсей използва написани клиновидни документи или ползва Месопотамския стил (патриархален) на устната традиция при написването на Битие. Това по никакъв начин не омаловажава вдъхновеността на Писанията, но е опит да се обясни литературния феномен на книгата Битие (вж. P. J. Wiseman's *New Discoveries in Babylonia about Genesis*). Започвайки от Битие 37 глава, наблюдаваме определено египетско влияние по отношение на стила, формата и езика, което подсказва, че Мойсей сигурно използва както писмени, така и устни източници от онова време, както от Египет, така и от Месопотамия. Мойсей получава своето образование изключително в Египет! Не е ясно как точно възниква и се формира Петокнижието. Аз вярвам, че Мойсей играе ролята на автор и редактор на голяма част от Петокнижието, макар че сигурно е използвал книжници и/или устни (патриархални) традиции. Неговите писания са осъвременявани от книжниците в по-късен период. Историческата достоверност и актуалност на тези първи книги от СЗ са илюстрирани от съвременната археология.

□ „**Аз съм Бог на Авраам**” Това е цитат от Изход 3:2-6 и представлява игра на думи с еврейския ГЛАГОЛ „съм”. Форма на този ГЛАГОЛ (КАУЗАТИВЕН) представлява името на заветния Бог на Израил, *ЯХВЕ* (вж. Изход 3:14). Титлата подсказва, че Бог е вечно живият и единственият. Тъй като Той живее, онези, които Му принадлежат, също са живи (вж. стих 27; Пс. 103:15-17; Исаия 40:6-8; I Петър 1:24-25). Забележете, че Исус

доказва реалността на задгробния живот, цитирайки писанията на Мойсей, които са единствената част от еврейския канон, призната за авторитетна от садукитеите.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 12:28-34

28 А един от книжниците, който дойде и ги чу, като спореха, като видя, че им отговори добре, Го попита: Коя е първата от всички заповеди? 29 Исус отговори: Първата е: „Слушай, Израилю: Господ, нашият Бог, е един Господ; 30 и да възлюбиш Господа, твоя Бог, с цялото си сърце, с цялата си душа, с целия си ум и с цялата си сила!” 31 А ето втората, (подобна на нея): „Да възлюбиш ближния си като себе си!” Друга заповед, по-голяма от тези, няма. 32 Книжникът Му каза: Правилно, Учителю! Ти говори според истината, защото Бог е един и няма друг, освен Него; 33 и да Го люби човек с цялото си сърце, с целия си разум и с цялата си сила, и да люби ближния си като себе си – това е много повече от всичките всеизгаряния и жертви. 34 Исус, като видя, че той отговори разумно, му каза: Не си далеч от Божието царство. И никой вече не смееше да Му задава въпроси.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 12:28-34

²⁸One of the scribes came and heard them arguing, and recognizing that He had answered them well, asked Him, „What commandment is the foremost of all?” ²⁹Jesus answered, „The foremost is, ‘HEAR, O ISRAEL! THE LORD OUR GOD IS ONE LORD; ³⁰AND YOU SHALL LOVE THE LORD YOUR GOD WITH ALL YOUR HEART, AND WITH ALL YOUR SOUL, AND WITH ALL YOUR MIND, AND WITH ALL YOUR STRENGTH.’ ³¹The second is this, ‘YOU SHALL LOVE YOUR NEIGHBOR AS YOURSELF.’ There is no other commandment greater than these.” ³²The scribe said to Him, „Right, Teacher; You have truly stated that HE IS ONE, AND THERE IS NO ONE ELSE BESIDES HIM; ³³AND TO LOVE HIM WITH ALL THE HEART AND WITH ALL THE UNDERSTANDING AND WITH ALL THE STRENGTH, AND TO LOVE ONE’S NEIGHBOR AS HIMSELF, is much more than all burnt offerings and sacrifices.” ³⁴When Jesus saw that he had answered intelligently, He said to him, „You are not far from the kingdom of God.” After that, no one would venture to ask Him any more questions.

12:28 „книжници” Те не са свещеници (не са левити), но стават експерти в областта на Устната еврейска традиция (Талмуда). В Стария Завет местните левити тълкуват свещените писания на хората от народа (вж. Неем. 8 гл.). Тъй като местната синагога възниква по време на Вавилонския плен, ролята на местните учители и тълкуватели значително нараства. До времето на Исус по-голямата част от тези книжници са фарисеи. Те търпят развитие в исторически план (след разрушаването на Храма) в равинския юдаизъм. Вж. **Специалното понятие** към 2:6.

□ **„и ги чу, като спореха”** Паралелният пасаж от Мат. 22:34-35 изглежда подсказва скрити мотиви, но евангелието от Марк разкрива, че той е искрено заинтеригуван от дискусията.

12:29 „чувам” Исус цитира от Втор. 6:4-5, но не от Мазоретския текст или от Септуагинта (паралелният стих от Мат. 22:37 е по-близък до Мазоретския текст, но не точно). Исусовият цитат е с добавена фраза, както по отношение на Мазоретския текст, така и на гръцкия Септуагинт. Този точен цитат е неизвестен и не може да бъде приписан на конкретен старозаветен текст. Септуагинта променя еврейската дума „сърце”, превеждайки я като „ум” или „разбиране”. Но този цитат добавя израза „с целия си ум” към тройната фраза (т.е. „сърце, душа, сила”) в Мазоретския текст и Септуагинта. Преводът на NJB показва това като принтира израза, който не е част от старозаветния цитат (не е в курсив). Интересно че, гръцкият унциален ръкопис D (Bezae) от пети век пропуска израза „и с целия си ум”. Това може да отразява оригинала, защото вариантът, в който изразът липсва, пасва на отговора на книжниците в стих 33.

В паралелния пасаж (22:32) Матей цитира думите на Исус, „с цялото сърце, с цяла душа и с всичкия ум”. Тук, еврейският израз „с всичката сила” липсва. В случая, Марк и Матей се различават помежду си и, както и с МТ и Септуагинта. Това е чудесен пример за свободната употреба на много от старозаветните цитати в НЗ (дори и тези, които се приписват на Исус). Тук не е възможна прецизност. Всички те (Септуагинта, Матей и Марк) отразяват общия смисъл на цитата от Мойсей.

This старозаветен текст (Втор. 6:4-5) се нарича *Shema*, което е превод на еврейската дума „слушам”. Означава да чуеш нещо и да го направиш. Този пасаж е еврейското потвърждение на монотеизма. Вярващите

евреи се молят с тази молитва всеки ден и всяка събота. Има и други текстове в Пророците относно единството и уникалността на Бога, но този е част от Мойсеевите писания (Битие _ Втор.) и следователно се приема от всички Исусови слушатели (садукеи и фарисеи).

12:30 Исусовият отговор подсказва, че има два аспекта на първата Божия заповед: (1) единството и уникалността на Бога и (2) нашето пълно посвещение на Него и само на Него!

□ „сърце” Вж. **Специалното понятие** към 2:6.

12:31 „да възлюбиш ближния” Това е цитат от Левит 19:18 от Септуагинта. Исус прави връзка между богословската истина и практичната, морална дилема (вж. Захария 7-8 гл.). Невъзможно е да обичаш Бога и да мразиш онези, които са направени по Негов образ (вж. I Йоан 2:9-11; 3:15; 4:20).

Невъзможно е да обичаш ближния си (заветен брат или сестра) както себе си, ако не обичаш себе си. Съществува правилна любов, която се предполага, че изпитваме към себе си на основание на Божията любов към човечеството. Ние сме Негово творение, създадени по Неговия образ (вж. Битие 1:26,27). Трябва да се радваме на дарбите, които имаме и да приемем нашето душевно, умствено и психологическо състояние (вж. Пс. 139). Когато критикуваме себе си, критикуваме нашия Създател! Той може да преобрази нашата греховна същност, така че да отразява Неговата слава (христороподобие).

Християнството включва лично посвещение на вяра към Бога посредством Христос. То започва като индивидуално, доброволно решение за покаяние и вяра и прераства в едно семейно преживяване. Ние получаваме дарби, които са за обща полза (вж. I Кор. 12:7). Ние сме части от Христовото тяло. Начинът, по който се отнасяме към другите разкрива истинското ни посвещение на Христос. Единството на Бога и човечеството, създадено по Божий образ и подобие изисква подобаващ отговор по отношение на Бога и другите хора (особено тези от семейството на вярата).

□ „Друга заповед, по-голяма от тези, няма” Това твърдение се приема много трудно от легалистичните (слабите; вж. Римл. 14:1-15:13) вярващи. Когато наистина обичаме Бога и братята (и дори невярващите), няма нужда от правила. Правилата произтичат от промененото сърце и ум; те не могат да произведат благочестие!

12:32-33 „Той... Него” Тези местоимения се отнасят до *ЯХВЕ*. Благодарение на Изход 20:7, повечето евреи не смеят да произнасят на глас името на Бога.

□ „няма друг освен Него” Тази фраза не отрича съществуването на други духовни творения, като ангелите. Това буквално означава, че няма друг преди *ЯХВЕ* или равен на Него. Той е уникална категория (вж. Изход 8:10; 9:14; Втор. 4:35,39). Този книжник изразява уникалността на *ЯХВЕ*!

12:33 „обичай... това е много повече от всичките всеизгаряния и жертви” Този книжник има невероятно разбиране за връзката между вяра и ритуали (вж. I Царе 15:22; Исаия 1:11-14; Осия 6:6; Амос 5:21-24; Михей 6:6-8). Той няма за цел да омаловажи храмовия ритуал, но да подчертае, че правилните мотиви и вярата са нещо съществено (в съответствие с прозренията на свещениците и пророците.)

12:34 „Не си далеч от Божието царство” Това твърдение е друг начин, използван от Исус, за да подчертае централната същност на позитивната и искрена вяра към Него. Царството е налице в онзи момент (чрез вяра в Христос), не някъде в бъдещето. Независимо че този човек разбира старозаветното богословие, той няма правилно взаимоотношение с Бога, ако не положи вярата си в Христос. Правилното богословие не осигурява спасение! Познаването на Библията не осигурява спасение! Извършването на религиозните ритуали и литургията не осигуряват спасение! Само вярата в Христос прави това!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 12:35-37

35 И когато поучаваше в храма, Исус заговори и каза: Как казват книжниците, че Христос е Давидов Син? 36

Сам Давид каза чрез Светия Дух: „Каза Господ на моя Господ: Седи от дясната Ми страна, докато положи враговете Ти под краката Ти.” 37 Сам Давид Го нарича Господ. Как тогава Той е негов Син? И голямото множество Го слушаше с удоволствие.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 12:35-37

³⁵And Jesus began to say, as He taught in the temple, „How is it that the scribes say that the Christ is the son of David? ³⁶David himself said in the Holy Spirit, ‘THE LORD SAID TO MY LORD, „SIT AT MY RIGHT HAND, UNTIL I PUT YOUR ENEMIES BENEATH YOUR FEET.’” ³⁷David himself calls Him ‘LORD’; so in what sense is He his son?” And the large crowd enjoyed listening to Him.

12:35 „Как казват” Тази глава съдържа поредица от въпроси от страна на

1. Синедриона (11:27-12:12)
2. Фарисеите и иродианите (12:13-17)
3. садукееите (12:18-27)
4. един книжник (12:28-34)
5. Исус (11:29-33,35-37)

Сега Исус им задава въпрос, както прави и в 11:29-30. Този метод на въпроси и отговори е типичен за равинския юдаизъм.

□ **„Христос е Давидов Син”** Прочетете Мат. 12:23 и сл.ст.; 21:15; II Царе 7:11-16 и ги сравнете с Пс. 110:1. Исус се опитва да спечели религиозните водачи. Той е загрижен за тях, затова използва тяхната логика на разсъждение и тяхната екзегетика. Те разполагат с толкова много светлина, но са заслепени от традицията.

12:36 „Давид каза чрез Светия Дух” Това показва, че Псалм 110 е вдъхновен от Светия Дух. Библията е божествена истина (от Духа), но написана на езика на оригиналните автори, отразяваща тяхната култура.

□ **„КАЗА ГОСПОД НА МОЯ ГОСПОД”** Това е цитат от Пс. 110:1 от Септуагинта. На еврейски, първата дума „ГОСПОД” (изписана с главни букви) е превод на YHWH - *ЯХВЕ*. Това е така, защото евреите не смеят да използват заветното име на Бога. Затова, когато някой дойде в текста до името YHWH (*ЯХВЕ*), той го замества с еврейската дума *Adon*, която означава „господар”, „съпруг”, „собственик” или „господ”. На гръцки думата е *kurios*. Тази разлика не е видна в гръцкия текст, където и двете еврейски думи за Бога се превеждат като *kurios*.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИМЕНАТА НА БОГА

A. *Ел* (BDB 42, KB 48)

1. Оригиналното значение на термина в древността не е съвсем ясно, макар че според мнозина учени той идва от акадийския корен „да бъде силен” или „да бъде могъщ” (вж. Битие 17:1; Числа 23:19; Втор. 7:21; Пс. 50:1).
2. В ханаанския пантеон върховният бог е *Ел* (в текстовете от Рас Шамра)
3. В Библията *Ел* обикновено се свързва с други термини. С тези комбинации се характеризира Бога.
 - a. *Ел-Елион* („Върховен Бог”, BDB 42 & 751 П), Битие 14:18-22; Втор. 32:8; Исаия 14:14;
 - b. *Ел-Рой* („Бог, Който вижда” или „Бог, Който се изявява” BDB 42 & 909), Битие 16:13;
 - c. *Ел-Шадай* („Всемогъщ Бог” или „Бог на всяка милост” или „Бог на планината” BDB 42 & 994), Битие 17:1; 35:11; 43:14; 49:25; Изход 6:3;
 - d. *Ел-Олам* („Вечният Бог”, BDB 42 & 761), Битие 21:33. Този термин богословски е свързан с Божието обещание към Давид, II Царе 7:13, 16;
 - e. *Ел-Берит* („Бог на завета” BDB 42 & 136), Съдии. 9:46
4. *Ел* отговаря на:
 - a. *ЯХВЕ* в Пс. 85:8; Исаия 42:5;
 - b. *Елохим* в Битие 46:3; Йов 5:8, „Аз съм *Ел*, *Елохим* на баща ти”;
 - c. *Шадай* в Битие 49:25;
 - d. „ревнив” в Изход 34:14; Втор. 4:24; 5:9; 6:15;

- e. „милостив” във Втор. 4:31; Неем. 9:31; „верен” във Втор. 7:9; 32:4;
- f. „велик и страшен” във Втор. 7:21; 10:17; Неем. 1:5; 9:32; Дан. 9:4;
- g. „знание” в I Царе 2:3;
- h. „силната ми крепост” във II Царе 22:33;
- i. „отмъщава за мен” във II Царе 22:48;
- j. „свят” в Исаия 5:16;
- k. „мощ” в Исаия 10:21;
- l. „мое спасение” в Исаия 12:2;
- m. „велик и силен” в ер. 32:18;
- n. „отплата” в Йер. 51:56.

5. В Исус Навиев 22:22 се среща комбинация на всички основни старозаветни имена на Бога (*Ел, Елохим, ЯХВЕ*, повторени).

V. *Елион* (BDB 751, KB 832)

1. Основното му значение „висок”, „издигнат”, „възвишен” (вж. Битие 40:17; III Царе 9:8; 4 Царе 18:17; Неем. 3:25; Йер. 20:2; 36:10; Пс. 18:13).
2. Използва се като паралел на няколко други имена/ титли на Бога.
 - a. *Елохим* – Пс. 47:1-2; 73:11; 107:11;
 - b. *ЯХВЕ* – *Битие* 14:22; 4 Царе 22:14;
 - c. *Ел-Шадай* – Пс. 91:1, 9;
 - d. *Ел* – Числа 24:16;
 - e. *Ела* – използва се често в Данаил гл. 2-6 и Ездра гл. 4-7, като се свързва с *илаир* (арамейският термин за „върховен бог”) в Дан. 3:26; 4:2; 5:18, 21.
3. Използва се често от не-Израилтяни.
 - a. Мелхиседек. Битие 14:18-22;
 - b. Валаам, Числа 24:16;
 - c. Мойсей, като говори за народите във Втор. 32:8;
 - d. Евангелието на Лука в Новия Завет, което е написано за езичниците, също използва гръцкия еквивалент *хюристос* (вж. 1:32, 35, 76; 6:35; 8:28; Деян. 7:48; 16:17).

C. *Елохим* (мн. ч.), *Елоах* (ед. ч.), използва се предимно в поезия (BDB 43, KB 52)

1. Този термин не се среща извън Стария Завет.
2. Думата може да означава Бога на Израил или боговете на народите (вж. Изход 12:12; 20:3). Семейството на Авраам е политеистично (вж. Исус Навиев 24:2).
3. Терминът *Елохим* се използва също и за други духовни създания (ангели, демони), както във Втор. 32:8 (LXX); Пс. 8:5; Йов 1:6; 38:7. Може да се отнася и за съдиите сред хората (вж. Изход 21:6; Пс. 82:6).
4. В Библията това е първото име/ титла на Бога (вж. Битие 1:1). Само то се използва до Битие 2:4, където се съчетава с *ЯХВЕ*. Принципно (богословски) се отнася до Бог като Творец, даряващ и поддържащ живота на земята (вж. Пс. 104). Синоним е на *Ел* (вж. Втор. 32:15-19). Може да бъде паралел и на *ЯХВЕ*, както например в Пс. 14 (*Елохим*), който е напълно като Пс. 53 (*ЯХВЕ*), освен в промяната на божествените имена.
5. Макар да е в множествено число и да се използва и за други богове, този термин често се отнася до Бога на Израил, като обикновено обаче глаголът след него е в единствено число, за да се изяви монотеистичната му употреба.
6. Терминът често се среща в речта на не-Израилтяни като име за техните богове:
 - a. Мелхиседек, Битие 14:18-22;
 - b. Валаам, Числа 24:2;
 - c. Мойсей, когато говори на народите, Втор. 32:8.
7. Странно е, че често употребявано име за монотеистичния Бог на Израил е в множествено число! Не е съвсем ясно защо е така, но има няколко теории:
 - a. В еврейския език има много различни видове множествено число, често използвани за поставяне на ударение върху дадена дума. По-късно в езика се появява граматическа черта, наречена „множественост на величие”, където множественото число се използва, за да подсили дадена идея;
 - b. Терминът може да говори за ангелския съвет, който Бог събира на небето и изпраща за

целите Си (вж. III Царе 22:19-23; Йов 1:6; Пс. 82:1; 89:5, 7;

- с. Възможно е дори да отразява новозаветното откровение на Бог в три лица. В Битие 1:1 Бог създава; в Битие 1:2 Духът се носи, а в Новия Завет Исус е пратен от Отец в творението (вж. Йоан 1:3, 10; Римл. 11:36; I Кор. 8:6; Кол. 1:15; Евреи 1:2; 2:10).

D. *ЯХВЕ* (BDB 217, KB 394)

1. Това име изявява Бог като Бог на завета; като спасител и изкупител! Хората престъпват заветите си, но Бог е верен на думата Си, на обещанията, на завета (вж. Пс. 103).
Среща се за първи път в Битие 2:4, в комбинация с *Елохим*. В Битие гл. 1-2 няма описания на два процеса на сътворяване, а е един, разгледан от различни гледни точки: (1) Бог като творец на света (физическа) и (2) Бог като творец на специалното творение – човека. Битие 2:4 започва със специалното откровение за привилегированата позиция и целта на човека, както и с проблема за греха и бунта, който е свързан с тази уникална позиция.
2. В Битие 4:26 се казва: „*хората* започнаха да призовават името на Господа” (*ЯХВЕ*). В Изход 6:3 обаче става ясно, че първите хора на завета (патриарсите и техните родове) познават Бог единствено като *Ел-Шадай*. Името *ЯХВЕ* се обяснява само на едно място – в Изход 3:13-16, особено в ст. 14. В писанията на Мойсей обаче често се появяват популярни игри на думи, а не етимологични термини (вж. Битие 17:5; 27:36; 29:13-35). Няколко са теориите за значението на това име (взети от IDB, том 2, pp. 409-11).
 - a. от арабски корен, „показвам искрена любов”;
 - b. от арабски корен, „отвявам” (*ЯХВЕ* като буреносен Бог);
 - c. от угаритски (ханаански) корен, „говоря”;
 - d. в един финикийски надпис се среща КАУЗАТИВНО ПРИЧАСТИЕ със значение „Този, който поддържа” или „Този, който постановява”;
 - e. от еврейска *Qal* форма, „Този, който е” или „Този, който е тук” (в бъдеще време: „Този, който ще бъде”);
 - f. от еврейска *Hiphil* форма, „Този, който причинява”;
 - g. от еврейски корен, „живея” (напр. Битие 3:20), като означава „вечно живеят, единствено живеят”;
 - h. от контекста в Изход 3:13-16, игра на думи на формата в ИМПЕРФЕКТ, използва в ПЕРФЕКТ: „Аз ще продължа да бъда това, което бях” или „Аз ще продължа да бъда това, което винаги съм бил” (вж. J. Wash Watts, *A Survey of Syntax in the Old Testament*, стр. 67). Пълното име *ЯХВЕ* често се използва в абривиация или вероятно в оригиналната си форма.
 - (1) *Ях* (напр. в алелу-я)
 - (2) *Яху* (в имена, напр. в Исаия)
 - (3) *Йо* (в имена, напр. в Йоил)
3. В късния юдаизъм това заветно име става толкова свято (четирибуквието), че евреите започват да се страхуват да го изрекат, за да не нарушат заповедта от Изход 20:7; Втор. 5:11; 6:13. Затова те заменят еврейския термин с дума за „господар”, „владетел”, „съпруг” – *адон* или *адонай* (господарю мой). Когато четат Стария Завет и срещат *ЯХВЕ*, те прочитат „Господ”. Затова в много преводи *ЯХВЕ* се превежда като Господ.
4. Както и с *Ел*, *ЯХВЕ* често се съчетава с други термини, за да подчертае определени характеристики на заветния Бог на Израил. Възможните комбинации са много, но ето някои от тях.
 - a. *ЯХВЕ* – *Ире* (*ЯХВЕ* ще осигури), Битие 22:14;
 - b. *ЯХВЕ* – *Рофека* (*ЯХВЕ* е твоят изцелител), Изход 15:26;
 - c. *ЯХВЕ* – *Ниси* (*ЯХВЕ* е моето знаме), Изход 17:15;
 - d. *ЯХВЕ* – *Мекадишекем* (*ЯХВЕ*, Който те освещава), Изход 31:13;
 - e. *ЯХВЕ* – *Шалом* (*ЯХВЕ* е мир), Съд. 6:24;
 - f. *ЯХВЕ* – *Саваот* (*ЯХВЕ* на силите), I Царе 1:3, 11; 4:4; 15:2; често в пророците);
 - g. *ЯХВЕ* – *Ро И* (*ЯХВЕ* е моят пастир), Пс. 23:1;
 - h. *ЯХВЕ* – *Сидкenu* (*ЯХВЕ* е наша правда), Йер. 23:6;
 - i. *ЯХВЕ* – *Шамат* (*ЯХВЕ* е тук), Езек. 48:35.

□ „**СЕДИ ОТ ДЯСНАТА МИ СТРАНА**” Местоимението „ми” касае *ЯХВЕ*. Тази антропоморфична фраза (Бог, представен с човешки термини) има за цел да покаже властта, авторитета и превъзходството на Месията. Тя го представя като Цар на вселената, който споделя престола си с още някого (Неговия Месия, вж. 14:62).

□ „**ДОКАТО ПОЛОЖА ВРАГОВЕТЕ ТИ ПОД КРАКАТА ТИ**” Това е продължение на цитата от Пс. 110:1. Тази фраза описва победата на *ЯХВЕ* в полза на Неговия Месия (вж. Псалм 2). Тази истина е разкрита по-подробно в I Кор. 15:24-27 и дори се споменава за кулминацията на вечното царство на Отца в I Кор. 15:28!

Марковият (и Мат. 22:44) цитат от Пс. 110:1 произтича от Мазоретския еврейски текст и от Септуагинта (както и цитатът на Марк от Втор. 6:4-5 в ст. 29-30). В Мазоретския текст и в Септуагинта, изразът е „докато направя враговете ти подножие за краката ти” (вж. Лука 20:43; Деяния 2:34-35). Книжниците (MSS S, A, L, и преводите Вулгата и Пешита) променят цитата на Марк, за да съответства на старозаветния цитат.

12:37 Това е същността на въпроса. Той показва, че (1) религиозните водачи не разбират (са духовно слепи за) Писанията, Месията или (2) Христос, макар и Син на Давид, духовно го превъзхожда, и на практика има божествен произход. Книжниците се опитват да уловят Исус с трудни въпроси, но сега Той успява да ги накара да млъкнат.

Аз смятам, че вариант #2 е правилният богословски отговор. Старозаветният *ЯХВЕ* избира Месията без да се съобразява с човешките традиции или предпочитания (всички патриарси се женят за безплодни жени и никога първородният син не е начело на рода)! Това непряко, но ярко потвърждава, че Месията ще бъде по-велик от Давид (Давидов „господ” или „господар”), което говори, че се касае за божествен акт или дори божествена личност.

□ „**И голямото множество Го слушаше с удоволствие**” Големите множества са постоянно явление за евангелието от Марк. Местните хора, които често са подигравани или пренебрегвани от религиозния елит (вж. ст. 38-40), с удоволствие наблюдават как Исус обръща масите на арогантните религиозни фанатици, използвайки техните собствени методи.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 12:38-40

38 И в поучението Си казваше: Пазете се от книжниците, които обичат да ходят пременени и да приемат поздравите по пазарите 39 и първите пейки по синагогите, и първите места на празненствата – 40 тези, които изпожждат домовете на вдовиците, даже когато принасят дълги молитви за показ. Те ще приемат по-голямо осъждане.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 12:38-40

³⁸In His teaching He was saying: „Beware of the scribes who like to walk around in long robes, and *like* respectful greetings in the market places, ³⁹and chief seats in the synagogues and places of honor at banquets, ⁴⁰who devour widows' houses, and for appearance's sake offer long prayers; these will receive greater condemnation.”

12:38 „книжниците, които обичат да” Временната връзка между 12:25-27 и ст. 38-40 не е много сигурна. Очевидно Исус се обръща към същата група водачи (книжници), но не е напълно сигурно дали се отнася за книжниците, споменати в стихове 35-37 или други книжници, които се опитват да се похвалят със своята религиозност. Исусовите думи определено се отнасят и до фарисеите и садукееите, които демонстрират религиозна показност, за да бъдат одобрени от хората.

□ „**които обичат да ходят пременени**” Изразът има предвид белия ленен *tallith* (*шал*) с големи сини пискюли, носени от книжниците. Талмудът изисква хората да стоят прави в присъствието на равините. Тези мъже обичат специалното отношение (характерни молитвени шалове, почтителни поздравии, най-добрите места в синагогите и почетно място по време на банкети и тържества). Те имат всичко, но пропускат Христос!

12:40 „които изпождат домовете на вдовиците” Това вероятно е метафора, касаеща (1) бремето на подаянията, които тези водачи изискват от всички хора (2) практиката, която убеждава вдовиците да дават наследеното от тях (прехраната си) на храма. Това ни подсказва какви са манипулативните похвати за събиране на подаяния от страна на религиозните водачи.

□ **„когато принасят дълги молитви за показ”** Те се молят така, че да бъдат видени от другите, а не да бъдат послушани от Бога. Тяхната религия е показно представление (вж. Исаия 29:13; Мат. 7:21-23; Кол. 2:16-23), но те не разпознават най-великия дар на Бога!

□ **„те ще приемат по-голямо осъждане”** Тяхната религиозна вяра е показна и външна, а не дейна вяра на любов и слугуване (вж. ст. 28-34). Този израз може да касае (1) различните степени на наказание (вж. Мат. 10:15; 11:22,24; 18:6; 25:21,23; Лука 12:47-48; 20:47; Яков 3:1) или (2) просто е типично ориенталско преувеличение (хипербола).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СТЕПЕНИ НА НАГРАДИ И НАКАЗАНИЯ

- A. Подходящият и неподходящият отклик към Бога се основава на познание. Колкото по-малко е това познание, толкова по-малка е отговорността на човека. Обратното също е вярно.
- B. Знанието за Бога идва по два основни начина
1. Творението (вж. Псалм 19; Римляни 1-2)
 2. Писанията (вж. Псалми 19, 119; евангелието)
- C. Старозаветни свидетелства
1. награди
 - a. Битие 15:1 (обикновено се свързва със земна награда, земя и синове)
 - b. Второзаконие 27-28 (заветното покорство води до благословение)
 - c. Дан. 12:3
 2. наказание
 - a. Второзаконие 27-28 (заветното непокорство предизвиква проклетие)
 3. Старозаветният модел на награждаване за лична, заветна праведност се променя заради човешкия грях. Тази модификация е видна в книгата Йов и в Псалм 73. Новият Завет променя фокуса от този свят към идващия (вж. Проповедта на планината, Матей 5-7).
- D. Новозаветни свидетелства
1. награди (освен спасението)
 - a. Марк 9:41
 - b. Мат. 5:12,46; 6:1-4,5-6,6-18; 10:41-42; 16:27; 25:14-23
 - c. Лука 6:23,35; 19:11-19,25-26
 2. наказание
 - a. Марк 12:38-40
 - b. Лука 10:12; 12:47-48; 19:20-24; 20:47
 - c. Матей 5:22,29,30; 7:19; 10:15,28; 11:22-24; 13:49-50; 18:6; 25:14-30
 - d. Яков 3:1
- E. За мен единствената смислена аналогия е взета от операта. Аз не ходя на оперни представления, затова не ги разбирам. Колкото повече интерес проявявам към трудния и заплетен сюжет, музика и танц, толкова по-високо ще мога да оценя представлението. Смятам, че небето ще бъде върхът на нашето духовно преживяване, но делата ни в настоящето ще определят доколко ще се наслаждаваме на това върховно изживяване.
- Следователно, знанието и откликът на това знание определят наградите и наказанието (вж. Мат. 16:7; I Кор. 3:8,14; 9:17,18; Гал. 6:7; II Тим. 4:14). Има един духовен принцип – ние жънем каквото сме поселили! Някои сеят повече и жънат повече (вж. Мат. 13:8,23).
- F. „Короната на правдата” е наша заради завършеното дело на Исус Христос (вж. II Тим. 4:8), но забележете, че „венецът на живота” е свързан с устояването по време на изпитания (вж. Яков 1:12; Откр. 2:10; 3:10-11). За християнските водачи „венецът на славата” е свързан с техния начин на живот (вж. I Петър 5:1-4). Павел знае, че притежава неувяхващ венец, но упражнява свършена самодисциплина (вж. I Кор. 9:24-27).

Тайната на християнския живот се състои в това, че евангелието е напълно безплатно заради завършеното дело на Христос, но откликвайки на Божията покана в Христос, ние трябва да откликнем и на Неговата сила за християнски живот. Християнският живот е свръхестествен както и спасението, но ние трябва да го приемем и да стоим верни в него. Тайната на наградите и сеенето/жетвата се свежда до парадокса на евангелието – безплатно-но-струващо-всичко.

Ние не сме спасени чрез добри дела, но за добри дела (вж. Ефес. 2:8-10). Добрите дела са доказателство, че Го познаваме (вж. Матей 7). Човешката заслуга в областта на спасението води до погибел, но благочестивият живот, който произтича от спасението, получава награда.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 12:41-44

41 И като седна Исус срещу касата, гледаше как народът пускаше пари в касата; и мнозина богаташи пускаха много. 42 А една бедна вдовица дойде и пушна две лепти#най-дребната гръцка монета#, тоест един кодрант. 43 А Исус повика учениците Си и им каза: Истина ви казвам: тази бедна вдовица пушна повече от всички, които пускат в касата. 44 Защото те всички пускат от излишъка си, а тя от немотията си пушна всичко, което имаше – цялото си препитание.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 12:41-44

⁴¹And He sat down opposite the treasury, and *began* observing how the people were putting money into the treasury; and many rich people were putting in large sums. ⁴²A poor widow came and put in two small copper coins, which amount to a cent. ⁴³Calling His disciples to Him, He said to them, „Truly I say to you, this poor widow put in more than all the contributors to the treasury; ⁴⁴for they all put in out of their surplus, but she, out of her poverty, put in all she owned, all she had to live on.”

12:41 „касата” Според *Мишина* (и книгата на Alfred Edersheim’s *Temple*, pp 48-49) в женския двор на Храма има тринадесет каси с формата на тръби, всяка от които за различни благотворителни цели. Не са намерени физически доказателства за тях, нито пък има литературно потвърждение, което да доказва съществуването им, като изключим Мишната.

12:42 „две лепти” Буквално думата означава „гънък” и струва 1/24 или 1/96 от динария. Това е най-малко струващата медна еврейска монета.

□ **„тоест, един кодрант”** Това е латинското понятие *quadrans*, което е еквивалент на *lepton*, най-малката римска медна монета (1/4 от *assarion*, което е 1/16 от динария). Марк вероятно пише до римляните.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: МОНЕТИ, ИЗПОЛЗВАНИ В ПАЛЕСТИНА ПО ВРЕМЕТО НА ИСУС

I. Медни монети

- A. *cherma* (черма) – малка стойност (вж. Йоан 2:15)
- B. *chalchos* (калхос) – малка стойност (вж. Мат. 10:9; Марк 12:41)
- C. *assarion* (асурий) – Римска медна монета, която струва около 1/16 от един *динарий* (вж. Мат. 10:29)
- D. *kodrant* (кодрант) – Римска медна монета, която струва 1/64 от един *динарий* (вж. Мат. 5:26)
- E. *lepton* (лепта) – еврейска медна монета, която струва около 1/128 от един *динарий* (вж. Марк 12:42; Лука 21:2)
- C. *quadrans/farthing* – Римска медна монета с ниска стойност

II. Сребърни монети

- A. *arguros* („сребърна монета”) – много по-ценна от медните или бронзови монети (вж. Мат. 10:9; 26:15)
- B. *d_narius* (динарий) – Римска сребърна монета, равна на заплатата за един ден труд (вж. Мат. 18:28; Марк 6:37)
- C. *drachm* (драхма) – Гръцка сребърна монета, равна по стойност на един *d_narius* (вж. Лука 15:9)
- D. *di-drachmon* (дидрахма) – двойна *drachma*, равна на един *еврейски шекел* (вж. Мат. 17:24)
- E. *stat_r* (статир) – сребърна монета, струваша около 4 динария (вж. Мат. 17:27)

III. Златни монети – *chrysos* („златни монети“) – с най-висока стойност (вж. Мат. 10:9)

IV. Общи понятия за тегло на метали

- A. *mina* – латинската дума е *mina* (*мина*), по тегло се равнява на 100 *динария* (вж. Лука 19:13)
 - B. *talanton* (Талант)– Гръцка мерна единица (вж. Мат. 18:24; 25:15,16,20,24,25,28)
 - 1. в сребро се равнява на 6000 *динария*
 - 2. в злато се равнява на 180000 *динария*
 - C. *sheqel*(*шекел*) – старозаветна еврейска мярка за сребро (вж. Битие 23:15; 37:28; Изход 21:32)
 - 1. *p_m* – 2/3 от шекела
 - 2. *beka* – S шекел
 - 3. *gerah* – 1/20 от шекела
- По-големи мерни единици
- 1. *maneh* – 50 шекела
 - 2. *kikkar* – 3000 шекела

12:43 „истина“ Това буквално означава „Амин“. Вж. **Специалното понятие** към 3:28.

12:44 Пълната вяра на тази жена е в контраст с религиозната гордост и повърхностност на книжниците. Те лишават вдовиците от прехраната им. Тази вдовица дава всички свои средства на Бога и следователно се осланя с вяра на Него да снабди нуждите ѝ. Когато даваме, Бог гледа на сърцето, не на количеството (вж. II Кор. 8-9). Забележете обаче, че сумата беше всичко, което жената има. Подобно на делата и думите, даването разкрива сърцето! Вж. **Специално понятие**: БОГАТСТВО към 10:23.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Отбележете какво е значението на всеки един от елементите в притчата (12:1-12)
 - a. Собственикът на лозето:
 - b. Лозето:
 - c. Наемниците:
 - d. Слугите:
 - e. Синът:
2. Защо част от цитирания Псалм 118 така добре пасва тук (стих 10)?
3. Какво е значението на притчата за народа на Израил (ст. 1-12, вж. Мат. 21:43-44)? Разгледайте също така и Римл. 9-11, за да извлечете по-балансирано заключение.
4. Сумирайте централните истини в твърденията на Исус.
 - a. По отношение на гражданските власти (ст. 13-17)
 - b. Относно възкресението (ст. 18-27)
 - c. По отношение на закона (ст. 28-34)
 - d. Относно титлата „Давидов Син“ (ст. 35-40)
 - e. Относно даването и посвещението (ст. 41-44)
5. Има ли различни степени на наказание (вж. стих 40)?

МАРК 13 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Разрушаването на храма е предсказано	Исус предсказва разрушаването на храма	Разрушаването на Йерусалим – предсказано	Исус говори за разрушаването на храма	Есхатологична беседа: Увод
13:1-2	13:1-2	13:1-2	13:1-2	13:1-2
Начало на бедите	Белезите на времето и края на века	Относно края на века	Беди и преследване	
13:3-13	13:3-13	13:3-13	13:3-8	13:3-4
				Началото на скърбите
				3:5-8
			13:9-13	13:9-10
				13:11-13
Голямата скръб	Голямата скръб		Ужасни страдания	Голямата скръб в Йерусалим
13:14-23	13:14-23	13:14-23	13:14-20	13:14-20
			13:21-23	13:21-23
Идването на Човешкия Син	Идването на Човешкия Син		Идването на Човешкия Син	Идването на Човешкия Син
13:24-27	13:24-27	13:24-27	13:24-27	13:24-27
Поуката от смокинята	Притчата за смокинята		Поуката от смокинята	Времето за това настава
13:28-31	13:28-31	13:28-31	13:28-31	13:28-31
Незнайният ден и час	Никой не знае деня или часа		Никой не знае деня или часа	
13:32-37	13:32-37	13:32-37	13:32-37	13:32
				Бдете
				13:33-37

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА

- A. Новозаветните есхатологични пасажии отразяват старозаветните пророчески прозрения, които гледат на събитията от последните времена с оглед на съвременната обстановка. Исус следва този модел. Старозаветните пророци Михей и Йеремиа предсказват разрушаването на Йерусалим и храма като знак за Божието осъждане над неверния Израил. Бог ще призове езичниците, които да осъдят Неговия народ и да завземат земята им. Тук, в НЗ, Божиите хора отново проявяват неверие. Те отхвърлят Божия Месия. Те ще бъдат унищожени заедно с града и храма (т.е., 70г. сл. Хр. от Тит). Тяхната обещана земя е дадена на други (вж. 12:1-12, особено стих 9, т.е., очевидно вярващите езичници. Мисията на езичниците е описана в 13:9-13).
- B. Матей 24, Марк 13, и Лука 21 са много трудни за тълкуване, защото разглеждат няколко въпроса едновременно.
1. кога ще бъде разрушен храма?
 2. какъв ще бъде белегът за завръщането на Месията?
 3. кога ще свърши този век?
- C. Новозаветната есхатология е жанр, който обикновено е комбинация от апокалиптичен и пророчески език, който целенасочено е двусмислен и с много символика.
- D. Няколко пасажа в НЗ (вж. Мат. 24, Марк 13, Лука 17 и 21, I и II Сол. и Откр.) говорят за Второто идване на Христос. Тези пасажи показват,
1. че точното време на събитието не е известно, но то е напълно сигурно
 2. че последното поколение ще знае времето като цяло, но не и конкретния момент или събитие
 3. че идването ще стане внезапно и неочаквано
 4. че всяко поколение от вярващи трябва да се моли, да бди и да изпълнява поверените му задачи
- E. Основният фокус на тази глава е върху практичния съвет (19 ИМПЕРАТИВА), а не в точното определяне хронологичната последователност на събитията, свързани с Второто идване.
- F. Двете ключови фрази са (1) „внимавайте“ (ст. 5,9,23,33) и (2) „не още“ (ст. 7,10). Този двоен фокус с наставления „бъдете готови“ и „чакайте търпеливо“ е в баланс с другия парадокс на „вече“ и „все още не.“

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЕСХАТОЛОГИЯ

ЗАЩО ХРИСТИЯНИТЕ ИМАТ ТОЛКОВА РАЗЛИЧНИ ТЪЛКУВАНИЯ НА ОТКРОВЕНИЕТО?

(Тази статия е част от коментара на Dr. Utley върху книгата Откровение, том 12, 1998)

В годините, докато изучавах есхатология си дадох сметка, че повечето християни нямат или не искат да имат добре изградена, систематична хронология на последните времена. Има някои християни, които се

фокусират върху тази богословска област поради чисто теологични, психологически или деноминационни причини. Изглежда, те са обсебени от мисълта как точно ще свърши всичко и някак си пропускат същността на евангелието! Вярващите не могат да повлияят на Божия есхатологичен (последното време) план, но те могат да участват в мисията на благовестието (вж. Мат. 28:19-20; Лука 24:47; Деяния 1:8). Повечето вярващи подкрепят доктрината за Второто идване на Христос и последното време като кулминация на Божиите обещания. Проблемите при тълкуването на тази кулминация произтичат от няколко библейски парадокса.

1. напрежението между старозаветните пророчески модели и новозаветните апостолски модели
2. напрежението между библейския монотеизъм (един Бог за всички) и избирането на Израил (един специален народ)
3. напрежението между условния аспект на библейските завети и обещания („ако... тогава“) и безусловната вяроност на Бога по отношение изкуплението на падналото човечество
4. напрежението между литературните жанрове от Близкия изток и съвременните западни литературни модели
5. напрежението между идеята за Божието царство като настояща и бъдеща реалност.
6. напрежението между вярата в скорошното завръщане на Христос и убеждението, че някои събития трябва да се изпълнят преди това.

Нека коментираме относно тези напрежения поотделно.

ПЪРВО НАПРЕЖЕНИЕ (Старозаветните расови, национални и географски категории по отношение на всички вярващи по света)

Старозаветните пророци предсказват възстановяване на Юдейското царство в Палестина, с център в Йерусалим, където всички народи на земята ще се съберат, за да издигнат и служат на един владетел от Давидовия род, но нито Исус, нито апостолите се фокусират върху тази идея. Нима СЗ не е боговдъхновен (вж. Мат. 5:17-19)? Дали новозаветните автори не пропускат съществени събития, свързани с последното време?

Има няколко източника на информация, които касаят края на света.

1. Старозаветните пророци (Исаия, Михей, Малахия)
2. Старозаветните апокалиптични автори (вж. Езек. 37-39; Дан. 7-12; Захария)
3. Междузаветните, неканонични еврейски автори (като I Енох, за която се споменава в Юда)
4. Самият Исус (вж. Мат. 24 гл.; Марк 13 гл.; Лука 21 гл.)
5. Писанията на Павел (вж. I Коринтяни 15 гл.; II Кор. 5; I Солунци 4-5 глави; II Солунци 2 глава)
6. Писанията на Йоан (I Йоан и Откровение)

Дали всички тези източници на информация са единни относно схемата за последното време (събития, хронология, личности)? Ако не е така, защо? Нима всички те не са боговдъхновени (като изключим междузаветните еврейски писания)?

Духът разкрива библейските истини на старозаветните автори с понятия и категории, които са разбираеми за тях. Посредством прогресивното откровение обаче Духът разширява тези старозаветни есхатологични идеи, които придобиват универсален характер („тайната на Христос“, вж. Ефес. 2:11-3:13. Вж. **Специалното понятие** към 10:7). Ето няколко уместни примера:

1. В СЗ град Йерусалим е използван като метафора за Божия народ (Сион), но намира място и в НЗ като понятие, отразяващо факта, че Бог приема всички хора, които се покаяват и вярват в Него (новият Йерусалим от Откровение 21-22 глави). Така, в богословски аспект, буквалният физически град става символ за новия Божий народ (вярващите евреи и езичници), нещо, което е обещано още в Битие 3:15, когато Бог промисля план за спасение на падналото човечество. Когато това обещание е дадено, евреи още няма, а Йерусалим още не е тяхна столица. Дори призивът към Авраам (вж. Битие 12:1-3) включва и езичниците (вж. Битие 12:3; Изход 19:5).
2. В СЗ врагове на Божия народ са окръжаващите го племена от древния Близък Изток, но в НЗ това са всички невярващи хора, които са против Бога и са вдъхновени от Сатана. От регионален конфликт битката се превръща в световен космически проблем (вж. Колосияни)
3. Обещанието за земя, което е толкова съществено в СЗ (обещанията, дадени на Патриарсите в Битие, вж. Битие 12:7; 13:15; 15:7,15; 17:8) сега обхваща цялата планета. Новият Йерусалим слиза долу на една обновена земя, която не е ограничена само до Близкия изток (вж. Откровение 21-22 гл.).
4. Ето още няколко примера за това как старозаветните пророчески идеи придобиват по-широк смисъл
 - a. семето на Авраам сега са духовно обрязаните (вж. Римл. 2:28-29)
 - b. заветният народ сега включва езичниците (вж. Осия 1:10; 2:23, цитирани в Римл. 9:24-26; също Левит 26:12; Изход 29:45, цитирани във II Кор. 6:16-18 и Изход 19:5; Втор. 14:2, цитиран в Тит

2:14)

- c. храмът сега е Исус (вж. Мат. 26:61; 27:40; Йоан 2:19-21) и чрез Него о местната църква (вж. I Кор. 3:16), както и отделният вярващ (вж. I Кор. 6:19)
- d. дори и Израил и характерните старозаветни фрази, които го описват, сега се отнасят до целия Божи народ (т.е. „Израил“, вж. Римл. 9:6; Гал. 6:16, т.е., „царство от свещеници“, вж. I Петър 2:5, 9-10; Откр. 1:6)

Пророческият модел сега е осъществен и разширен, за да включва повече хора. Исус и апостолските писатели не представят последното време по същия начин, както го правят старозаветните пророци (вж. Martin Wyngaarden, *The Future of The Kingdom in Prophecy u Fulfillment*). Съвременните тълкуватели, които се опитват да превърнат старозаветния модел в нормативен, представят Откровението като типично еврейска книга и влагат различен смисъл в силните, двусмислени думи на Исус и Павел! Новозаветните автори не анулират старозаветните пророци, но показват тяхното универсално приложение. Няма организирана, логична система, която да обяснява есхатологията на Исус или Павел. Тяхната цел е основно изкупителна или пасторска.

Обаче, в самия НЗ е налице напрежение. Няма ясно систематизиране на есхатологичните събития. В много случаи, вместо да използва учението на Исус, Откровението изненадващо използва старозаветни алюзии, за да опише края (вж. Матей 24; Марк 13)! То следва модела на литературния жанр, въведен от Езекиил, Данаил и Захария, който търпи развитие по време на междузаветния период (еврейската апокалиптична литература). Това може би е начинът на Йоан да свърже Стария и Новия Завет. Откровението показва стария модел на човешкото непокорство и бунт и Божието посвещение за изкупление на човечеството! Трябва да се отбележи обаче, че макар да използва старозаветен език, личности и събития, Откровението ги тълкува в светлината на Рим, какъвто е познат в първи век след Христос (вж. Откр. 1:7).

ВТОРО НАПРЕЖЕНИЕ (монотеизъм срещу избран народ)

Библията поставя ударението върху един личностен, духовен, създател и изкупител, Бог (вж. Изход 8:10; Исаия 44:24; 45:5-7,14,18,21-22; 46:9; Йер. 10:6-7). В известен смисъл уникалността на СЗ се свежда до неговия монотеизъм. Всички околни народи вярват в множество богове. Вярата в единия Бог е сърцевината на старозаветната религия (вж. Втор. 6:4). Сътворението е осъществено с цел Бог да има общение с човечеството, което е създадено по Неговия образ и подобие (вж. Бит. 1:26-27). Обаче, човечеството се разбунтува, съгрешава срещу Божията любов, водачество и цел (вж. Битие 3). Божията любов и намерение са толкова силни и сигурни, че Той обещава да изкупи падналото в грях човечество (вж. Битие 3:15)!

Напрежението възниква, когато Бог избира да използва един човек, едно семейство, един народ, за да достигне до останалата част от човечеството. Когато Бог избира Авраам и евреите, за да бъдат царство от свещеници (вж. Изход 19:4-6) това предизвиква не служение, а гордост, води до изключване и изолиране, вместо да приобщава. Когато Бог първоначално избира Авраам, това включва благословение за цялото човечество (вж. Битие 12:3). Трябва да помним и да подчертаем, че старозаветното избиране е за служение, а не за спасение. Никога в хода на историята целият Израил не е демонстрирал праведност пред Бога, нито пък е бил спасен единствено заради националната си принадлежност (вж. Йоан 8:31-59; Мат. 3:9), но чрез лична вяра и послушание (вж. Битие 15:6, цитиран в Римляни 4 гл.). Израил пропусна мисията си (сега църквата е царство от свещеници вж. 1:6; II Петър 2:5,9), замени привилегиите си да служи с претенция за специален статут! Бог избра един, за да избере всички!

ТРЕТО НАПРЕЖЕНИЕ (условни завети срещу безусловни завети)

Налице е богословско напрежение или парадокс между условните и безусловните завети. Очевидно е вярно, че Божията изкупителна цел/план е безусловна (вж. Битие 15:12-21). Обаче, откликът на човека винаги е условен!

Моделът „ако...тогава“ се появява както в СЗ, така и в НЗ. Бог е верен, човечеството е невярно. Това напрежение е довело до голямо объркване. Тълкувателите обикновено се фокусират само върху „единия край на дилемата“: Божията вяроност или човешките усилия; Божият суверенитет или човешката свободна воля. И двете са библейски и необходими.

Това е свързано с есхатологията и с Божиите обещания към Израил. Ако Бог е обещал, тогава ще стане! Бог е верен на Своите обещания; Неговата репутация е поставена на карта (вж. Езек. 36:22-38). Безусловните и условните завети се срещат в Христос (вж. Исаия 53), решението не е Израил! Божията свършена вяроност се свежда до изкуплението на всички, които ще се покаят и повярват, а не до това, коя майка ти или кой е баща ти! Христос, не Израил е ключът към всички Божии завети и обещания. Ако в Библията има богословски модел, който е поставен между другото, то това е Израил, не - Църквата (вж. Деяния 7 глава и Галатяни 3 глава).

Световната мисия на прогласяване на благовестието е предадена на Църквата (вж. Мат. 28:19-20; Лука

24:47; Деяния 1:8). Това все още е условен завет! Това не означава, че Бог напълно е отхвърлил евреите (вж. Римл. 9-11). В последното време Бог е предвидил място и цел за вярващия Израил (вж. Зах. 12:10).

ЧЕТВЪРТО НАПРЕЖЕНИЕ (Близкоизточни литературни модели срещу западни модели).

Жанрът е съществен елемент за правилно тълкуване на Библията. Църквата възниква в западна (гръцка) културна среда. Източната литература е много по-фигуративна, метафорична и символична от моделите на съвременната западна култура. Тя по-скоро се фокусира върху хора, срещи и събития, а не толкова върху стегнати предполагаеми истини. Християните имат склонност да използват своята история и литературни модели при тълкуване на библейските пророчества, което е недостатък (както СЗ, така и НЗ). Всяко поколение и географска единица използва своята култура, история и литература, за да тълкува Откровението. Всички тези тълкуватели са допускали грешки! Арогантно е да се смята, че съвременната западна култура е във фокуса на библейското пророчество!

Жанрът, който оригиналният, боговдъхновен автор използва, служи като литературен мост между него и читателя. Книгата Откровение не е исторически разказ. Тя е комбинация от писма (глави 1-3), пророчество и преди всичко апокалиптична литература. Погрешно е да изискваме от Библията да ни казва повече, отколкото е възнамерявал нейния автор, както да спестяваме част от казаното! Арогантността и догматизмът на тълкувателите се развихрят с пълна сила при коментара на книги като Откровение.

Църквата никога не е била единодушна по отношение на един приемлив коментар на книгата Откровение. Моята основна цел е да имаме поглед върху цялата Библия, а не само върху отделни части от нея. Източният библейски модел представя истината посредством дублетни форми, изпълнени с напрежение. Западният модел има склонност да се придържа към предполагаеми истини, което не е нередно, но му липсва баланс! Смятам, че е възможно да избегнем част от напрежението при тълкуване на Откровението, отбелязвайки променящата се цел на книгата за различните поколения вярващи. За повечето тълкуватели е очевидно, че Откровението трябва да се тълкува в светлината на жанра и времето, в което е написана. Историческият подход към Откровението включва казаното към оригиналните читатели на книгата – онова, което те биха разбрали от нея. В много отношения съвременните тълкуватели са загубили смисъла на символите в книгата. Основната тема на Откровение е да насърчи преследваните вярващи. Тя показва Божия контрол над историята (както правят старозаветните пророци); утвърждава, че историята се движи към определения за нея край, осъждение или благословение (както е при старозаветните пророци). С помощта на еврейски апокалиптични понятия от първи век, Откровението утвърждава идеята за Божията любов, присъствие, сила и суверенитет!

Книгата има същата богословска цел за всяко поколение от вярващи. Тя описва космическата борба между доброто и злото. За нас подробностите от първо век едва ли са от значение, но силните и убедителни истини са с вечна стойност. Когато съвременните, западни автори се опитват да налагат своето тълкуване на Откровението, напасвайки го към тяхната историческа обстановка, лъжливите тълкувания продължават!

Напълно възможно е подробностите от книгата отново да станат съвсем буквални (както СЗ описва раждането, живота и смъртта на Христос) за последното поколение от вярващи, когато се изправят пред Антихриста (вж. II Солунци 2 глава) и тяхната култура. Никой не може да знае дали Исусовите думи от Откровение ще се изпълнят буквално (вж. Мат. 24 гл.; Марк 13 гл.; и Лука 21 гл.) и тези на Павел (вж. I Кор. 15 гл.; I Сол. 4-5 гл.; II Сол. 2 гл.), когато настъпи съответният исторически момент. Предположенията, спекулациите и догматизмът не са желателни. Апокалиптичната литература позволява тази гъвкавост. Да благодарим на Бога за образите и символите, които надхвърлят историческото повествование! Бог е в контрол; Той царува; Той идва!

Повечето съвременни тълкуватели пропускат да се съобразят с жанра! Съвременните западни тълкуватели често търсят ясна, логична богословска система, вместо правилно да подходят към драматичния жанр на еврейската апокалиптична литература, която е изпълнена със символизъм и двусмисленост. Тази истина е добре отразена от Ralph P. Martin в неговата статия, „Approaches to New Testament Exegesis”, в книгата *New Testament Interpretation*, edited by I. Howard Marshall:

„Докато не осъзнаем драматичния характер на това писание и не си припомним, че езикът е използван като мощно средство за отразяване на богословската истина, ще продължаваме да допускаме груби грешки при тълкуване на Откровението, и погрешно ще тълкуваме виденията му, сякаш се касае за прозаична творба, описваща емпрически исторически събития. Ако поемем този курс, ще допуснем много проблеми при тълкуването. Нещо повече, това ще доведе до изкривяване на същността на апокалиптиката и ще омаловажим великата стойност на тази част от Новия Завет като драматично потвърждение в митологичния език за суверенитета на Бога в Христос и парадокса на Неговото управление, смесено в любов (вж. 5:5,6; Лъвът е Агнето)” (p. 235).

W. Randolph Tate в своята книга *Biblical Interpretations* казва:

„Никой друг библейски жанр не е четен така ревностно и с такива депресиращи резултати както апокалиптичният, и особено книгите Данаил и Откровение. Този жанр е страдал много поради погрешно тълкуване, благодарение на неправилното разбиране на неговите литературни форми, структура и цел. Тъй като твърди, че разкрива предстоящи събития, апокалиптичната литература се разглежда като карта с инструкции за бъдещето. Трагичният недостатък на това схващане е предположението, че написаното се отнася до съвременните читатели, а не оригиналната аудитория на автора. Този неправилен подход към апокалиптичната литература (особено Откровение) води до разглеждане на жанра като шифрограма, която служи за тълкуване на съвременните събития посредством символите от текста... преди всичко, тълкувателят трябва да е наясно, че апокалиптичният автор предава посланието си посредством символи. Ако приемем символа буквално, при положение, че трябва да се тълкува метафорично, тогава е налице погрешно тълкуване. Въпросът не се свежда до това дали описаните в апокалиптичната литература са исторически. Събитията може да са исторически; те може наистина да са се случили или да предстоят в бъдеще, но авторът представя събитията и техния смисъл посредством образи и типология” (р. 137).

От *Dictionary of Biblical Imagery*, edited by Ryken, Wilhost и Longman III:

„Съвременните читатели често са изумени и объркани от този жанр. Неочакваните образи и свръхестествени преживявания изглеждат странни и се различават от останалите Писания. Приемайки този жанр буквално много читатели са принудени да запитат ‘какво ще се случи когато.’ Така, те пропускат целта на апокалиптичното послание” (р. 35).

ПЕТО НАПРЕЖЕНИЕ (Божие царство е в настоящето, но въпреки това предстои)

Божие царство е в настоящето, но въпреки това предстои. Богословският парадокс се фокусира върху есхатологията. Ако човек очаква буквално изпълнение на всички старозаветни пророчества относно Израил, тогава Царството касае основно възстановяването на Израил в неговите географски граници и богословско преимущество! Това означава, че Църквата трябва да е грабната тайно след глава 5 и останалите глави се отнасят до Израил (но забележете казаното в Откр. 22:16).

Обаче, ако фокусът на Царството е върху началото му с идването на обещания старозаветен Месия, тогава то започва при първото идване на Христос и тогава фокусът е върху възплъщението, живота, поучението, смъртта и възкресението на Христос. Богословският акцент е върху настоящето спасение. Царството е настъпило, СЗ е изпълнен в Христовата покана за спасение към всички, не в хиляда годишното царство, което предстои!

Истина е, че Библията говори и за двете Христови идвания, но къде да поставим акцентът? Според мен, повечето старозаветни пророчества поставят фокуса върху първото Христово идване, установяването на Месианското царство (вж. Данаил 2 глава). В много отношения това е аналог на вечното царуване на Бога (вж. Данаил 7 глава). В Стария Завет фокусът е върху вечното царуване на Бога, при все това механизмът за проявлението на това царуване е служението на Месията (вж. I Кор. 15:26-27). Въпросът не се свежда до това, кое от двете е вярно; и двете са реални, но къде е акцентът? Трябва да се каже, че някои тълкуватели толкова силно акцентират върху хиляда годишното царуване на Месията (вж. Откровение 20 гл.), че пропускат библейския фокус върху вечното царуване на Отца. Христовото царуване е подготвително събитие. Така както двете идвания на Христос не са очевидни в СЗ, така и земното царуване на Месията!

Ключът към Исусовото проповядване и поучаване е Божие царство. То е в настоящето (в спасение и служение), и в бъдещето (широко разпространено и с власт). Ако е фокусирано върху хиляда годишното царуване на месията, Откровението (вж. Откровение 20 гл.), е предварително, не окончателно (вж. Откровение 21-22 глави). От СЗ не става ясно, че има нужда от земно царуване; всъщност, Месианското царуване, за което говори Данаил в 7 глава, е вечно, не хиляда годишно.

ШЕСТО НАПРЕЖЕНИЕ (предстоящо завръщане на Христос срещу забавено *Второ идване*)

Повечето вярващи живеят с идеята, че Исусовото идване предстои скоро, внезапно и неочаквано (вж. Мат. 10:23; 24:27,34,44; Марк 9:1; 13:30; Откр. 1:1,3; 2:16; 3:11; 22:7,10,12,20). Обаче, до момента всички поколения вярващи, които са живели в очакване, са грешали! Близостта (непосредствеността) на Исусовото идване е мощна надежда, обещана на всяко поколение, но на практика никой не го е преживял (особено на преследваните за вярата). Вярващите трябва да живеят така, сякаш Той идва утре, но трябва да планират и изпълняват Великата заповед (вж. Мат. 28:19-20), ако Той се забави.

Някои пасажии от Евангелията (вж. Марк 13:10; Лука 17:2; 18:8) и I и II Солунци са основани на забавеното Второ Идване (*Parousia*). Първо трябва да се случат някои исторически събития:

1. Световно благовестие в широк мащаб (вж. Мат. 24:14; Марк 13:10)

2. Откровението на „Човешкия Син” (вж. Мат. 24:15; II Солунци 2 гл.; Откровение 13 гл.)

3. Великото преследване (вж. Мат. 24:21,24; Откровение 13 гл.)

Думите нарочно са двусмислени (вж. Мат. 24:42-51; Марк 13:32-36)! Живей всеки ден, като че ли е последен, но планирай и бъди готов за служение в бъдеще!

ПОСЛЕДОВАТЕЛНОСТ И БАЛАНС

Трябва да признаем, че различните школи за съвременно есхатологично тълкуване съдържат половинчати истини. Те добре обясняват и тълкуват някои текстове. Проблемът се свежда до последователността и баланса. Често са налице редица предпоставки, които използват библейския текст, за да пасне на определен богословски модел. Библията не разкрива една логична, хронологична, систематична есхатология. Тя е като семеен албум. Снимките са истински, но не винаги са подредени в контекст и логична последователност. Някои от снимките са изпаднали от албума и следващите поколения от семейните членове не знаят къде точно да ги поставят. Ключът за правилното тълкуване на Откровение се свежда до намерението на оригиналния автор, разкрито в неговия избор на литературен жанр. Повечето тълкуватели се опитват да използват екегетичните инструменти, които ползват при другите новозаветни жанрове и при тълкуване на Откровението. Те се фокусират върху СЗ, вместо да дадат място на учението на Исус и Павел да определи богословската структура, а книгата Откровение да служи само като илюстратор .

Трябва да признаем, че подхождам към този коментар със страх и трепет, не заради проклятието, изречено в Откр. 22:18-19, но поради степента на противоречие, което тълкуването на тази книга е предизвикало сред Божиите деца. Аз обичам Божието откровение. Вярно е, че всички хора са лъжци (вж. Римл. 3:4)! Моля, използвайте този коментар като опит за провокация, а не категорично послание, като пътен знак, а не - карта, като „какво ако”, а не - „така казва Господ”. Наясно съм със своите неумения, предубеждения и богословска схема. Зная какво предлагат и другите тълкуватели. Както изглежда, хората намират в Откровение онова, което очакват да намерят. Самият жанр предразполага към злоупотреби! Обаче, той е оставен в Библията с определена цел. Не е случайно, че е поставена като заключителното „слово” на Бога. То съдържа Божието послание към Неговите деца от всички поколения. Бог иска от нас да разбираме! Нека да обединим усилия, вместо да формираме различни школи; нека да затвърдим ясните и централни истини; не всичко, което би могло, но онова, което е възможно да е истина. Бог да е на помощ на всички ни!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: АПОКАЛИПТИЧНА ЛИТЕРАТУРА

(Това специално понятие е взето от коментара върху Откровението)

Книгата Откровение е написана в уникален за еврейската литература жанр - апокалиптичен. Често е използван в трудни времена, изпълнени с напрежение, за да изрази убеждението, че Бог контролира историята и ще избави Своя народ. Този литературен жанр се характеризира със

1. силно усещане за универсалния суверенитет на Бога (монотеизъм и детерминизъм)
2. борба между доброто и злото, този век и идващия век (дуализъм)
3. използване на тайни закодирани думи (обикновено от старозаветната или междузаветната еврейска, апокалиптична литература)
4. използване на цветове, числа, животни, понякога полуживотни/полухора
5. ангели, които обикновено служат като посредници, обясняващи сънищата и виденията
6. основен фокус върху последното време (новият век)
7. използване на фиксиран модел със символи, които са нереални, но отразяват посланието на последното време
8. Някои примери за този жанр са
 - a. Стар завет
 - (1) Исаия 24-27, 56-66
 - (2) Езекиил 37-48
 - (3) Данаил 7-12
 - (4) Йоил 2:28-3:21
 - (4) Захария 1-6, 12-14
 - b. Нов Завет
 - (5) Матей 24 глава, Марк 13 глава, Лука 21 глава, и I Коринтяни 15 (в известен смисъл)
 - (2) II Солунци 2 глава (в много случаи)

- (3) Откровение (глави 4-22)
1. неканонични (взети от D. S. Russell, *The Method and Message of Jewish Apocalyptic*, pp. 37-38)
- (1) I Енох, II Енох (тайната на Енох)
 - (2) Книгата на Юбилеите
 - (3) Предсказанията на Сибил III, IV, V
 - (4) Заветът на дванадесетте патриарси
 - (5) Псалмите на Соломон
 - (6) Възнесението на Мойсей
 - (7) Мъченичеството на Исаия
 - (8) Откровението на Мойсей (Животът на Адам и Ева)
 - (9) Откровението на Авраам
 - (10) Заветът на Авраам
 - (11) II Ездра (IV Ездра)
 - (12) Варух II, III

В този жанр се наблюдава известен дуализъм. Той разглежда реалността като поредица от дуализъм, контрасти или напрежение (толкова типични за писанията на Йоан) между

- a. небе – земя
- b. зъл век (зли хора и зли ангели) – нов век на правда (благочестиви хора и добри ангели)
- c. настояще съществуване – бъдещо съществуване

всички тези събития вървят към своя край, който е предвиден от Бога. Това не е светът, такъв какъвто Бог го изисква, но Той продължава да действа и да проектира Своята воля, за да възстанови близкото общение, започнало в Едемската градина. Идването на Христос е решаващият момент в Божия план, но събитията около двете идвания на Божия Син водят до известен дуализъм.

ВЪЗМОЖЕН ПЛАН, СВЪРЗАН С ВЪПРОСИТЕ НА УЧЕНИЦИТЕ (taken from E. F. Bruce's *Answers to Questions*, стр. 57)

- A. Предупреждения да не бъдат заблудени (13:5-8)
- B. Предсказания за предстоящо гонение (13:9-13)
- C. Разрушаването на Йерусалим (13:14-23)
- D. Завръщането на Христос (13:24-27)
- E. Увещания да бъдат внимателни в съвременната обстановка, която ще доведе до разрушаването на Йерусалим (13:28-31, т.е., това поколение, стих 34)
- F. Увещания да бъдат внимателни и да очакват Христовото идване (13:32-37; т.е., никой не знае, само Отец, стих 36)
- G. F. F. Bruce прави паралел между Марк 13 глава и първите шест печата от Откровение 6 глава (вж. стр. 57 и 138)

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 13:1-2

1 И когато излизаше от храма, един от Неговите ученици Му каза: Учителю, виж какви камъни и какви здания!
 2 А Иисус му каза: Виждаш ли тези големи здания? Няма да остане тук камък върху камък, който да не се срине.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 13:1-2

¹As He was going out of the temple, one of His disciples said to Him, „Teacher, behold what wonderful stones and what wonderful buildings!” ²And Jesus said to him, „Do you see these great buildings? Not one stone will be left upon another which will not be torn down.”

13:1 „храма” Това е думата (*hieron*) и се отнася за цялата област около храма. Исус обикновено поучава там от времето на събитията, описани в Марк 11 (вж. Мат. 26:55). Тези сгради се превръщат в голямата надежда на евреите, символ за изключителната Божия любов към Израил (вж. Йер. 7 гл.; Йоан 8:31-59).

□ **„един от Неговите ученици”** Вероятно се касае за Петър (вж. стих 3). Йоан Марк очевидно ни запознава със спомените на Петър за казаното от Исус. Това е най-дългата част с проповеди в евангелието на Марк.

□ **„какви камъни”** Това буквално означава „огромни камъни”. Йосиф ни казва, че Ирод Велики използва огромни полирани варовикови камъни или *mezzeh*, които често се срещат в тази област. Те са с размери 25 x 8 x 12 лакътя (вж. *Antiquities* 15.11.3). Камъни от подобен материал и с такава форма все още могат да бъдат видени при стената на плача в Йерусалим.

□ **„какви здания”** Това буквално означава „огромни сгради”. Това е полиран бял варовик със златен обков. Този огромен и скъп строителен проект има за цел да предразположи юдеите, които не искат да се примирят с цар, който е идумеец. Това ремонтиране и разширяване на храма започва около 20/19 г. пр. Хр. и завършва около 63/64 г. сл. Хр. (вж. Йосиф Флавий, *Старини* 15.11.1-7; *Войни* 5.5.1-6).

13:2 „Няма да остане тук камък върху камък” в този израз има два ДВОЙНИ НЕГАТИВА в ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. В гръцкия език няма по-силна граматична форма за отрицание! Това говори за пълно разрушение. Тези думи сигурно ги шокират! Йосиф ни казва, че през 70 г. сл. Хр. римляните разрушават това място до такава степен, че човек спокойно може да оре земята с плуг (вж. Михей 3:12; Йер. 26:18).

Тази фраза се среща в няколко варианта в различните гръцки ръкописи. Един от тях следва фразеологията на Мат. 24:2, което е характерно за ръкописи \aleph , B, L, и W. Другият е подобен на Лука 21:6, срещаш се в MS A и Вулгата. UBS⁴ следва Мат. 24:2, който добавя НАРЕЧИЕТО „тук” или „на това място.”

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 13:3-8

3 И когато седеше на Елеонския хълм срещу храма, Петър, Яков, Йоан и Андрей Го попитаха насаме: 4 Кажете ми, кога ще бъде това? И какъв ще бъде знакът, когато всичко това предстои да се изпълни? 5 А Исус започна да им казва: Пазете се да не ви подмами някой. 6 Защото мнозина ще дойдат в Мое Име и ще кажат: Аз съм Христос; и ще подмамят мнозина. 7 А когато чуете за войни и за военни слухове, не се плашете, защото това трябва да стане, но то още не е краят. 8 Защото ще се надигне народ против народ и царство против царство. Ще има земетресения на разни места, ще има глад и смутове; но тези неща са само началото на страданията.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 13:3-8

³As He was sitting on the Mount of Olives opposite the temple, Peter and James and John and Andrew were questioning Him privately, ⁴”Tell us, when will these things be, and what *will be* the sign when all these things are going to be fulfilled?” ⁵And Jesus began to say to them, „See to it that no one misleads you. ⁶Many will come in My name, saying, ‘I am *He!*’ and will mislead many. ⁷When you hear of wars and rumors of wars, do not be frightened; *those things* must take place; but *that is* not yet the end. ⁸For nation will rise up against nation, and kingdom against kingdom; there will be earthquakes in various places; there will *also* be famines. These things are *merely* the beginning of birth pangs.”

13:3 „седеше на Елеонския хълм” Това е хълм, който се простира на около 4 км на изток с изглед (около 300-400 фута по-високо) към Йерусалим и областта около храма.

□ **„Петър и Яков, и Йоан и Андрей”** Само евангелието от Марк споменава тази подробност. Това вероятно е един от личните спомени на Петър.

13:4 „какъв ще бъде знакът, когато всичко това предстои да се изпълни” Матей 24:3 представя въпросите по-подробно. Има няколко събития, които представляват интерес за учениците: (1) времето на разрушаването на храма; (2) времето на Второто идване; и (3) времето, когато ще настъпи края на века. Учениците вероятно смятат, че и трите ще настъпят по едно и също време. Забележете как Исус смесва временното и есхатологичното, подобно на старозаветните пророци.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ДВАТА ВЪПРОСА НА УЧЕНИЦИТЕ ОТ МАТЕЙ 24:3

(by F. F. Bruce in *Answers to Questions*, p 57).

- A. Предупреждение срещу заблудата, лъжливите пророци или бедствията, които не са края
 - 1. Мат. 24:4-
 - 2. Марк 13:5-8
 - 3. Лука 21:8-11
- B. Предсказване на предстоящото преследване и обещание за помощ
 - 1. Мат. 24:9-14
 - 2. Марк 13:9-13
 - 3. Лука 21:12-19
- C. Отговор на първия въпрос, свързан с разрушаването на Йерусалим и разпръскване на жителите му
 - 1. Мат. 24:15-28
 - 2. Марк 13:14-23
 - 3. Лука 21:20-24
- D. Отговор на втория въпрос, описващ идването на Христос
 - 1. Мат. 24:29-31
 - 2. Марк 13:24-27
 - 3. Лука 21:20-24
- E. Увещание за бдителност в ситуацията, която ще доведе до падането на Йерусалим
 - 1. Мат. 24:32-35
 - 2. Марк 13:28-31
 - 3. Лука 21:29-33
- F. Увещание за бдителност по отношение идването на Христос
 - 1. Мат. 24:36-44
 - 2. Марк 13:32-37
 - 3. Лука 21:34-36

13:5-13 „Пазете се да не ви подмами някой” Глаголът е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Исус им заповядва постоянно да бдят. В известен смисъл те вече са предубедени относно еврейските традиции около идването на Месията. Тези стихове говорят за лъжливи знамения или белези, които могат да се случат по всяко време. Този израз често се повтаря (вж. ст. 5,9,23,33). Ще има мнозина, които ще се опитат да ги заблудят по тези въпроси.

Всяко поколение от християни се опитва да вмести своята съвременна история в това библейско пророчество. До момента всички грешат! Част от проблема е, че християните живеят ден за ден, очаквайки Второто идване, докато пророчествата са написани за едно-единствено поколение от последното време, в което вярващите ще бъдат преследвани. Радвайте се, че не знаете!

13:6 „Мнозина ще дойдат в Мое име” Това се отнася до лъжливите Месии (вж. Мат. 24:11,23-24). За това споменава и Йосиф Флавий в своята творба *Воините на евреите* 6.54, коментирайки, че римляните разрушават Йерусалим, заради фанатизма на лъжливите пророци, които заблуждават хората с фалшиви обещания за намесата на *ЯХВЕ*, който ще спаси Йерусалим, на основание на пророчествата от Исаия (Исаия 37), разбира се, без да споменават многократните предсказания на Йеремиа за падането на неверния Йерусалим.

□ **„Ще кажат: Аз съм Христос”** Това буквално е „Аз съм”. Това е Месианско название, използващо титлата на старозаветния заветен БОГ, *ЯХВЕ* от еврейския ГЛАГОЛ „да бъда” (вж. Изход 3:12,14; Йоан 4:26; 8:24,58; 13:19;

18:5). Вж. **Специалното понятие** към 12:36.

□ **„и ще подмамят мнозина”** Този тип предупреждения и терминология са характерни за апокалиптичната литература. Това показва убедителната сила на лъжливите Месии и духовния вакуум на падналото човечество (вж. Мат. 24:11,23-26). Показва също и наивността на новите вярващи и/или плътските християни (вж. I Кор. 3:1-3; Евр. 5:11-14).

13:7 „не се плашете” Глаголът е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ със ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което обикновено означава спиране на действие, което вече е в процес.

□ **„защото това трябва да стане, но това още не е края”** Войните и земетресенията не са белези за края, но предупредителни знаци, които са характерни за всеки век (вж. ст. 8,10; Мат. 24:6-8). Тези ужасни природни бедствия не са белези за Второто идване, но отразяват живота в грешния свят (вж. Йоан L. Bray, *Matthew 24 Fulfilled*, pp. 25,28, което е добро изложение за Тълкуване на Миналото).

13:8 „ще има глад” някои гръцки ръкописи добавят „и неволи” (вж. MSS A, W, и NKJV). Има и много други варианти, но повечето английски преводи добавят „и глад”, което се среща в Мат. 24:7 и MSS S, V, и L (и MS D в малко по-различна форма). В паралелния текст от Лука 21:11 са изброени няколко други неща. UBS⁴ поставя по-краткия вариант в категория „B” (почти сигурен).

□ **„родилни болки”** Целият идиом е „родилните болки” на новия век (вж. Исаия 13:8; 26:17; Йер. 30:6-7; Михей 4:9-10; Мат. 24:8; Марк 13:8; Деяния 2:24; I Сол. 5:3). Това отразява еврейското вярване, че преди да настъпи векът на правдата злоото ще бъде интензивно (вж. ст. 19-20 и *Книгата на Юбилеите* 23:18 заедно с *Откровението на Варух* 27-29). Евреите вярват в два века: настоящият зъл век, характерен с грях и бунт срещу Бога и „идещия век”. Новият век ще започне с идването на Месията (вж. Псалм 2). Той ще бъде век на праведност и вяност към Бога. Макар че еврейското схващане е отчасти вярно, то не взема предвид двете идвания на Месията. Ние живеем в периода на припокриване на тези два века: „осъщественото вече” и „все още не настъпилото” Божие царство!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ТОЗИ ВЕК И ИДВАЩИЯТ ВЕК

Старозаветните пророци разглеждат бъдещето като продължение на настоящето. За тях бъдещето е свързано с възстановяване на географския Израил. Но дори и те са склонни да го разглеждат като едно ново време (вж. Исаия 65:17; 66:22). Тъй като наследниците на Авраам продължават съзнателно да отхвърлят *ЯХВЕ* (дори след плена във Вавилон), еврейската междузаветна, апокалиптична литература изгражда нов модел (I Енох, IV Ездра, II Варух). Тези писания правят разграничаване между два века: сегашният зъл век, доминиран от Сатана и идещият век на правда, започващ с идването на Месията (често представян като динамичен войн).

В тази богословска област (есхатология) е налице очевидно развитие. Богословите го наричат ‘прогресивно откровение’. Новият Завет потвърждава тази нова космична реалност на двата века (временен дуализъм).

<u>Исус</u>	<u>Павел</u>	<u>Евреи</u>
Матей 12:32	Римляни 12:2	1:2
Матей 13:22 & 29	I Кор. 1:20; 2:6,8; 3:18	6:5
Марк 10:30	II Кор. 4:4	11:3
Лука 16:8	Галатяни 1:4	
Лука 18:30	Ефесяни 1:21; 2:1,7; 6:12	
Лука 20:34-35	I Тимотей 6:17	
	II Тимотей 4:10	
	Тит 2:12	

В новозаветното богословие тези две еврейски епохи се припокриват заради неочакваните и пренебрегвани предсказания за двете идвания на Месията. Въплъщението на Исус изпълнява старозаветните пророчества за началото на новия век (Дан.2:44-45). Обаче СЗ гледа на Него и като Съдия и Победител, но при все това при първото си идване, Той е Страдащ Слуга (вж. Исаия 53 гл.; Зах. 12:10), смирен и кротък (вж. Захария 9:9). Той ще

се завърне с власт, точно както е предсказано в СЗ (вж. Откровение 19 гл.). Това изпълнение, което се осъществява на два етапа, прави реалността на Царството настояща (започнала вече), но и очаквана в бъдеще (не осъществена изцяло). Това е новозаветното напрежение между вече и все още не!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 13:9-13

9 А вие внимавайте на себе си, защото ще ви предадат на събори и в синагоги ще ви бият; и пред управители и царе ще застанете заради Мен – за да им свидетелствате. 10 Но трябва първо да се проповядва благовестието на всичките народи. 11 А когато ви поведат, за да ви предадат, не се безпокойте предварително какво ще говорите, а каквото ви се даде в онзи час, това говорете! Защото не сте вие, които говорите, а Светият Дух. 12 Брат брата ще предаде на смърт и баща – детето; и деца ще се изправят срещу родителите си и ще ги докарват до смърт. 13 И ще бъдете мразени от всички заради Моето Име; но който устои докрай, той ще бъде спасен.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 13:9-13

⁹“But be on your guard; for they will deliver you to *the* courts, and you will be flogged in *the* synagogues, and you will stand before governors and kings for My sake, as a testimony to them. ¹⁰The gospel must first be preached to all the nations. ¹¹When they arrest you and hand you over, do not worry beforehand about what you are to say, but say whatever is given you in that hour; for it is not you who speak, but *it is* the Holy Spirit. ¹²Brother will betray brother to death, and a father *his* child; and children will rise up against parents and have them put to death. ¹³You will be hated by all because of My name, but the one who endures to the end, he will be saved.”

13:9-13 Този материал не е паралелен на Матей 24 глава, но се появява в Мат. 10:17-22. Това показва, че Исус сигурно повтаря тези истини в няколко случая или пък, че Матей и Марк структурират материала си тематично.

13:9 „Внимавайте” Този глагол е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ (същата форма е и в ст. 5 и 23). Има елемент на лична отговорност, която е част от подготовката за гоненията при събитията от последното време.

□ **„събори... синагоги... пред управители и царе”** Фразата „събори и синагоги” не се среща в Мат. 24:9. Тя показва, че християните ще бъдат преследвани както от политическите, така и от религиозните власти, както от езичници, така и от евреи (вж. I Петър 4:12-16).

□ **„събори”** Това е форма на МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО на думата Синедрион. Става дума за местните синагоги, които играят ролята на съдилища (вж. II Кор. 11:24).

□ **„бият”** Това буквално означава „пребити” или „одрани” (вж. II Кор. 11:24). Евреите бичуват провинилите се по тридесет и девет пъти – тринадесет пъти отпред и двадесет и шест пъти по гърба, в съответствие с Втор. 25:1-3.

13:9,12 „заради Мене” Дали вярващите ще бъдат преследвани не заради тяхното престъпление или нечестие, но само защото са християни (вж. Мат. 5:10-16; I Петър 4:12-16)?

13:10 „Трябва първо да се проповядва благовестието на всичките народи” Тази дума „трябва” е гръцкото *dei*, което говори за необходимост. Исус (или Петър или Марк, всички те боговдъхновени) се опитват да покажат на учениците (1) тяхната мисия сред езичниците (вж. Битие 12:3; I Царе 8:60; Исаия 42:6; 49:6; 51:4; 52:10; 60:1-3; Мат. 24:14; 28:19-20; Деяния 1:8; Римл. 11:25-27) и (2) че ще има продължителен период от време между разрушаването на Йерусалим и Второто идване на Христос (вж. II Солунци 2 гл.; II Петър 2 гл.). Трябва да съумеем да балансираме напрежението между двете истини: Господ може да дойде всеки момент и някои неща трябва да се изпълнят преди това. В НЗ има истинско напрежение относно времето на Второто идване: предстои скоро, ще се забави или времето му е неизвестно.

13:11 Духът винаги ще бъде с вярващите! Духът ще даде сила на вярващите по време на изпитанията (вж. Деяния 4)! Духът често е отъждествяван с Исус, както е видно от паралелния текст от Лука 21:15. Това обещание не измества необходимостта от лична подготовка при редовно проповядване и когато има възможност за поучаване; следователно, присъствието на Духа не измества усърдното изучаване. Това е специална благодат, която позволява на вярващите да свидетелстват за вярата си в Христос по време на гонения (вж. Мат. 10:19-20; Лука 12:11-12; 21:14-15).

□ „в този час” Вж. **Специално понятие:** ЧАС към 14:35.

13:12 „брат... брата” Семейството е същността на еврейския живот, но семейства ще се разделят заради Христос (вж. Мат. 10:21,35-37). Това е повтаряща се тема в апокалиптичната литература (вж. *Юбилеи* 23:19 и *II Варух* 70:3).

13:13 „но който устои до край, той ще бъде спасен” Това е доктрината за устояването (вж. Мат. 10:22). Трябва да бъде разглеждана в светлината на диалектичното напрежение с доктрината за сигурността в спасението (вж. Откр. 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7). Вж. **Специално понятие:** НУЖДАТА ДА УСТОЯВАМЕ към 4:17.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 13:14-23

14 И когато видите мерзостта на запустението, (за която говори пророк Даниил) да стои там, където не трябва – който чете, нека разбира – тогава онези, които са в Юдея, да бягат в планините; 15 и който е на покрива на къщата, да не слиза в къщата си и да не влиза да вземе нещо от нея; 16 и който е на нивата, да не се връща назад да вземе дрехата си. 17 А горко на бременните и на кърмещите през онези дни! 18 Молете се да не стане това през зимата. 19 Защото през онези дни ще има такава скръб, каквато не ще е имало дотогава от началото на творението, което Бог е създал, нито ще има след това. 20 И ако Господ не съкратеше онези дни, не би се избавило нито едно създание; но заради избраните, които Той избра, Той е съкратил дните. 21 Тогава ако ви каже някой: Ето, тук е Христос!, или: Ето, там е! – не вярвайте. 22 Защото ще се появят лъжехристи и лъжепророци, които ще покажат знамения и чудеса, за да подмамят, ако е възможно, и избраните. 23 А вие внимавайте. Ето, предказах ви всичко.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 13:14-23

¹⁴”But when you see the ABOMINATION OF DESOLATION standing where it should not be (let the reader understand), then those who are in Judea must flee to the mountains. ¹⁵the one who is on the housetop must not go down, or go in to get anything out of his house; ¹⁶and the one who is in the field must not turn back to get his coat. ¹⁷But woe to those who are pregnant and to those who are nursing babies in those days! ¹⁸But pray that it may not happen in the winter. ¹⁹For those days will be a *time of* tribulation such as has not occurred since the beginning of the creation which God created until now, and never will. ²⁰Unless the Lord had shortened *those* days, no life would have been saved; but for the sake of the elect, whom He chose, He shortened the days. ²¹And then if anyone says to you, ‘Behold, here is the Christ’; or, ‘Behold, *He* is there’; do not believe *him*; ²² for false Christs and false prophets will arise, and will show signs and wonders, in order to lead astray, if possible, the elect. ²³But take heed; behold, I have told you everything in advance.”

13:14

NASB, NKJV

„мерзостта на запустението”

NRSV

„запустялото кошунство”

TEV

„Ужасната погнуса”

JB

„погубителната мерзост”

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: МЕРЗОСТТА НА ЗАПУСТЕНИЕТО

М. R. Vincent добре описва понятието мерзост: „Сродният глагол, *Йδελύσσαι*, означава да усещаш гадене или да се гнушиш от храна, което обикновено се изразява с отвращение. В морален смисъл се касае за обекта на морална или религиозна погнуса. Виж II Лет. 15:8; Йер. 13:27; Езек. 11:21; Дан. 9:27; 11:31. Думата е използвана като еквивалент на идол в 3 Царе 11:17; Втор. 7:26; 4 Царе 23:13. Тя описва всяка проява на отдалечаване от Бога; включително и ядене на нечисти животни, Левит 11:11; Втор. 14:3; и като цяло, всички форми на езичество. Този морален смисъл трябва да се изтъкне, когато говорим за новозаветната употреба на думата. Сравнете Лука 16:15; Откр. 17:4,5; 21:27. Не става дума само за естетична или физическа погнуса. в случая, стихът вероятно се отнася до окупирането на храма от римските идолопоклонници, под ръководството на Тит, които налагат техните стандарти и знамена. Йосиф казва, че след изгарянето на храма, римляните внасят знамената си през източната порта и там принасят жертви, тържествено обявявайки Тит за император (*Word Studies in the New Testament*, pp. 74-75).

Думата „запустение“ означава светотатство. Тази фраза е използвана в Дан. 9:27, 11:31, и 12:11.

1. Първоначално изразът се отнася до Антиох IV Епифан, който поставя олтар на олимпийския Зевс в храма, в Йерусалим през 167 г. пр. Хр. (вж. Дан. 8:9-14; I Макавеи 1:54).
2. Освен това, в Дан. 7:7-8 думата се отнася до Антихриста и последното време (вж. II Сол. 2:4).
3. В Лука 21:20 вероятно става дума за идването на Римския генерал (по-късно император) и неговата армия през 70г. сл.Хр., който принася жертви съгласно армейските стандарти, посветени на езическите богове, близо до източната порта на храма. Едва ли се отнася за обсадата на самия Йерусалим, защото за вярващите ще е твърде късно да избягат.

Това е пример за фраза, която е използвана много пъти, в различен контекст, но подобен смисъл. Тя представлява многократно изпълнено пророчество. Трудно е да се разтълкува преди събитието да се е изпълнило; поглеждайки назад, типологията е очевидна.

□

NASB „стояща там, където не трябва“
NKJV „стойейки, където не трябва“
NRSV, NJB „поставена, където не трябва да бъде“
TEV „стояща на място, където не трябва да бъде“

ПРИЧАСТИЕТО „стоящ“ е в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, МЪЖКИ РОД, ВИНИТЕЛЕН ПАДЕЖ според *Analytical Greek New Testament* by Barbara и Timothy Friberg, стр. 154 (вж. TEV), но ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, СРЕДЕН РОД, ВИНИТЕЛЕН ПАДЕЖ според *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament* by William D. Mounce, p.219 (вж. NASB, NRSV, NJB). Ако е в СРЕДЕН РОД, тогава се отнася до (1) „мерзостта“ (*bdelugma*) или (2) до армията на Тит (*strateuma*). Матей 24:15 добавя „стоящ на Светото място“ (Светото място на храма), което предполага МЪЖКИ РОД и се отнася до Римския генерал. Това също се отнася до Тит, който налага римските стандарти (и техните богове) в Йерусалимския храм.

□ „(който чете, нека разбира)“ Това означава „да обмисля внимателно“ или „да размисля добре“ (вж. II Тим. 2:7). Това е коментар от автора на евангелието. Вероятно има за цел да предизвика допълнителна дискусия (Мерзостта на запусението от Дан. 9:27; 11:31; 12:11) по въпроса от човека, който чете текста на глас на група от хора, събрани на богослужение, нещо подобно на нашите класове от Неделното училище.

— „онези, които са в Юдея, да бягат в планините“ Евсевий Кесарийски, църковен историк от четвърти век пише, че християните напускат Йерусалим и бягат в Пела, който се намира на около 30 км на югоизток от Галилейското езеро, точно преди римляните да обсадят града през 70 г. сл. Хр. (вж. *Църковна история* 3:5:2-3).

13:15 „който е на покрива на къщата“ Къщите имат плоски покриви. През горещите месеци се използват като място за събиране на приятели и роднини. Казва се, че човек може да обходи Йерусалим, прескачайки от покрив на покрив. Очевидно някои къщи са строени близо до градските стени. Когато видят, че приближава войска, незабавно трябва да напуснат къщата.

13:16 „дрехата“ Става дума за горната дреха, която се използва и за покривало при спане. Хората, които са на

полето едва ли носят такава дреха със себе си.

13:17 „горко” Това понятие е използвано в СЗ, за да представи пророчествата на осъждане. Използва се и по време на оплакване, при погребения. Божието осъждане над Йерусалим ще повлияе както на вярващите, така и на невярващите (същото важи и за Голямата скръб).

□ **„бременните”** Това вероятно се отнася само за разрушаването на Йерусалим. За бременните жени ще е трудно бързо да избягат през стената. Това няма нищо общо с Второто идване! Тези три въпроса, зададени от учениците на Исус, касаят три различни събития: разрушаването на Йерусалим, Второто Идване и края на века. Проблемът е, че и трите въпроса са зададени наведнъж. Не е никак лесно да се разделят тематично по стихове.

13:18 „през зимата” Бързото придвижване също е трудно през зимата, особено за бременните жени и малките деца.

13:19 Това може да означава (1) жестоко преследване на вярващите и Божие осъждане над невярващите или (2) Ориенталска хипербола. Трудно е да разберем дали се касае за буквален или фигуративен език (ср. Йоил 2:28-32 и Петровата употреба на цитата в Деяния 2 глава, където не е използван буквално). Новият Завет е източна книга. Хората от Изтока са свикнали да използват преувеличения и фигури на речта, които не са типични за съвременните западни хора. Не става дума за това дали приемаме сериозно откровението. По-скоро се касае за херменевтичен въпрос, касаещ намерението на оригиналния автор, който е боговдъхновен. Ако всеки път приемаме буквално казаното в НЗ, това не е просто библейски консерватизъм, но и неправилно тълкуване.

Този стих може би е алузия към Дан. 12:1, но с добавена фраза. Избраните са онези, чиито имена са в книгата на живота (вярващи евреи, вярващ остатък и вярващи езичници, тайна, скрита от Бога, но разкрита за нас сега, вж. Ефес. 2:11-3:13)!

□ **„от началото на творението”** Вж. **Специалното понятие** към 10:6.

13:20 Въпросът, свързан с тълкуването е за кое от трите събития ((1) разрушаването на Йерусалим; (2) Идването на Христос; или (3) края на века) се отнася този стих? Тези три събития може да се дискутират с припокриване помежду им. Липсва ясно и точно разделяне по стихове. Според мен стихът се отнася до Второто идване и края на века, а не за разрушаването на Йерусалим, защото християните напускат града, преди той да бъде разрушен.

□ **„И ако”** Това е рядко УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ВТОРИ ВИД, наричащо се „противно на факта”. То включва неправилно предположение, което води до невярно заключение. Буквално това може да означава: „Ако Бог не беше съкратил дните (което Той прави), никой не би се спасил (но те се избавят).”

□ **„Господ”** Това сигурно се отнася до *ЯХВЕ*, не - Исус. *ЯХВЕ* е този, който избира (вж. Ефес. 1:4).

□ **„би се избавило”** Тук понятието е използвано в неговия старозаветен смисъл на физическо избавяне (вж. Яков 5:15), не – духовно спасение.

□ **„но заради избраните, които Той избра”** Вж. **Специалното понятие** по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИЗБИРАНЕ/ПРЕДОПРЕДЕЛЕНИЕ И НУЖДА ОТ БОГОСЛОВСКИ БАЛАНС

Доктрината за избрането е чудесна. Тя обаче не е израз на фаворитизъм, но с цел избраните да служат като посредник за изкуплението на другите! В СЗ понятието обикновено се използва за служение; в НЗ употребата касае обикновено спасението с цел служение. Библията никога не примирява нагледното противоречие между Божия суверенитет и свободната човешка воля, но утвърждава и двете истини! Добър пример за това библейско напрежение е Римляни 8 глава относно Божия суверенен избор и Римляни 10 глава относно необходимостта от

отклик от страна на човека (вж. 10:11,13).

Ключът към това богословско напрежение може да бъде намерен в Ефесяни 1:4. Исус е избраният от Бога човек и всички останали са потенциално избрани в Него (Карл Барт). Исус е Божието „да“ на нуждата на падналото човечество (Карл Барт). Ефесяни 1:4 също ни помага да изясним въпроса, като подчертава, че целта на предопределението не е небето, а постигане на святост (христоподобие). Често пъти ние сме привлечани от ползите от благовестието и пренебрегваме отговорностите! Божият призив (избиране) е както за настоящето време, така и за вечността!

Споменатата доктрина е свързана с други истини, не е представена като отделна, самостоятелна истина. В случая, подходяща е аналогията между едно съзвездие и звездите в него. Бог представя истината по източен модел и жанр, не - западен. Не трябва да премахваме напрежението, предизвикано от (парадоксални) двойки от доктринални истини:

- A. Предопределение срещу свободна човешка воля
- B. Сигурност на вярващите срещу нуждата от устояване
- C. Първороден грях срещу съзнателен грях
- D. Безгрешност (перфекционизъм) срещу по-малко съгрешаване
- E. Първоначално спонтанно оправдание и освещение срещу прогресивно освещение
- F. Християнска свобода срещу Християнска отговорност
- G. Божията трансцендентност срещу Божията иманентност
- H. Бог е напълно непознаваем срещу Бог е познаваем чрез Писанията
- I. Божието царство е сред над срещу Божието царство предстои
- J. Покаянието като дар от Бога срещу покаянието като необходима човешка заветна отговорност
- K. Исус като божествен срещу Исус като човешка личност
- L. Исус като равен на Отец срещу Исус като подчинен на Отец

Богословската идея за „завета“ обединява Божия суверенитет (който винаги поема инициативата и налага плана) и човешкия отговор, който трябва да бъде съпроводен с постоянно покаяние и вяра. Внимавайте да не изтъквате само едната страна на парадокса за сметка на другата! Внимавайте да не налагате своята собствена любима доктрина, система или теология!

□ **„Бог не съкрати дните“** Тази фраза подсказва, че неизменният Бог (вж. Пс. 102:26-27; Мал. 3:6) може да промени плановете Си! Неговият характер и изкупителни намерения никога не се променят, но молитвите на Неговите хора Му влияят и Той често променя плановете Си. Това е тайна! Но то е и същността на застъпническата молитва.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЗАСТЪПНИЧЕСКА МОЛИТВА

I. Увод

- A. Молитвата е от значение заради примера на Исус
 - 1. Лична молитва, Марк 1:35; Лука 3:21; 6:12; 9:29; 22:29-46
 - 2. Очистването на храма, Мат. 21:13; Марк 11:17; Лука 19:46
 - 3. Молитва - образец, Мат. 6:5-13; Лука 11:2-4
- B. Молитвата е овеществяване на нашата вяра в един личен, грижовен Бог, който е сред нас и е готов да действа в наша полза и в полза на околните посредством нашите молитви.
- C. Бог лично е ограничил себе си, така че да действа в отговор на молитвите на Своите деца в много области (вж. Яков 4:2)
- D. Основната цел на молитвата е нашето общение и време, прекарано с триединния Бог.
- E. Обсегът на молитвата включва всяка личност или всяко нещо, свързано с вярващите. Ние може да се помолим веднъж, с вяра или да се молим отново и отново, ако имаме грижи или тревоги.
- F. Молитвата може да включва няколко елемента
 - 1. Прослава и възхвала на Триединния Бог
 - 2. Благодарност към Бога за Неговото присъствие, общение и промисъл
 - 3. Изповед на нашата греховност от миналото и настоящето
 - 4. Прошения за нашите нужди или желания
 - 5. Ходатайство, когато представяме нуждите на другите пред Отца
- G. Ходатайствената молитва е тайна. Бог обича повече от нас онези, за които се молим, при все това нашите

молитви често водят до промяна, отклик или нужда не само у нас самите, но и у тях.

II. Библейски материал

A. Стар Завет

1. Някои примери за застъпническа молитва :
 - a. Авраам се застъпва за Содом, Битие 18:22 и сл.ст.
 - b. Мойсеевите молитви за Израил
 - (1) Изход 5:22-23
 - (2) Изход 32:31 и сл.ст.
 - (3) Второзаконие 5:5
 - (4) Второзаконие 9:18,25 и сл.ст.
 - c. Самуил се моли за Израил:
 - (1) I Царе 7:5-6,8-9
 - (2) I Царе 12:16-23
 - (3) I Царе 15:11
 - d. Давид се моли за детето си, II Царе 12:16-18
2. БОГ търси ходатаи, Исаия 59:16
3. Известен, неизповядан грях или непокаяно състояние може да повлияят на молитвите ни
 - a. Псалм 66:18
 - b. Притчи 28:9
 - c. Исаия 59:1-2; 64:7

B. Нов завет

1. Застъпническото служение на Сина и Светия Дух
 - a. Исус
 - (1) Римляни 8:34
 - (2) Евреи 7:25
 - (3) I Йоан 2:1
 - b. Светия Дух, Римляни 8:26-27
2. Ходатайственото служение на Павел
 - a. Моли се за евреите
 - (1) Римляни 9:1 и сл.ст.
 - (2) Римляни 10:1
 - b. Моли се за църквите
 - (1) Римляни 1:9
 - (2) Ефесяни 1:16
 - (3) Филипяни 1:3-4,9
 - (4) Колосяни 1:3,9
 - (5) I Солунци 1:2-3
 - (6) II Солунци 1:11
 - (7) II Тимотей 1:3
 - (8) Филимон, стих 4
 - c. Павел умолява църквите да се молят за него
 - (1) Римляни 15:30
 - (2) II Коринтяни 1:11
 - (3) Ефесяни 6:19
 - (4) Колосяни 4:3
 - (5) I Солунци 5:25
 - (6) II Солунци 3:1
3. Ходатайственото служение на църквата
 - a. Молитва един за друг
 - (1) Ефесяни 6:18
 - (2) I Тимотей 2:1
 - (3) Яков 5:16
 - b. Молитва, принасяна за специални групи
 - (1) Нашите врагове, Мат. 5:44

- (2) Християнските работници, Евреи 13:18
- (3) владетелите, I Тимотей 2:2
- (3) болните, Яков 5:13-16
- (5) отстъпилите, I Йоан 5:16

III. Условия за отговорени молитви

- C. Нашето взаимоотношение с Христос и Духа
 - 1. Пребъждане в Него, Йоан 15:7
 - 2. В Неговото име, Йоан 14:13,14; 15:16; 16:23-24
 - 3. В Духа, Ефесяни 6:18; Юда 20
 - 4. Според Божията воля, Матей 6:10; I Йоан 3:22; 5:14-15
- B. Мотиви
 - 1. Без колебания, Матей 21:22; Яков 1:6-7
 - 2. Смирение и покаяние, Лука 18:9-14
 - 3. Търсене напразно, Яков 4:3
 - 4. Себичност, Яков 4:2-3
- C. Други аспекти
 - 1. Постоянство
 - a. Лука 18:1-8
 - b. Колосяни 4:2
 - 2. Продължително застъпване
 - a. Матей 7:7-8
 - b. Лука 11:5-13
 - c. Яков 1:5
 - 3. Раздори у дома, I Петър 3:7
 - 4. Изповядали всеки съзнателен грях
 - a. Псалм 66:18
 - b. Притчи 28:9
 - c. Исая 59:1-2
 - d. Исая 64:7

IV. Богословско заключение

- A. Каква привилегия. Каква възможност. Какво задължение и каква отговорност
- B. Исус е нашият пример. Духът е нашият водач. Отец очаква с нетърпение.
- C. Молитвата може да промени вас, вашето семейство, вашите приятели и света.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЧЕТИРИДЕСЕТ И ДВАТА МЕСЕЦА

Числото четиридесет и два месеца е пророческа характеристика за период на гонение. Потъпкването на външния двор е символ за преследването на Божия народ и доминирането на невярващите в различни исторически периоди – Антиох Епифан, римляните през 70 г. сл. Хр., и Антихрист в последното време.

Четиридесет и два месеца или техният еквивалент са споменати на няколко пъти в Библията. Изглежда, оригиналът е книгата Данаил.

- 1. Данаил 7:25; 12:7 споменато е „време, времена и половин време” или 1277 дни (предполага се, че „време” означава 1 година)
- 2. Данаил 8:14 споменава 2300 вечери и сутрини
- 3. Данаил 12:11 споменава 1290 дни
- 4. Данаил 12:12 споменава 1335 дни. Подобна фразеология откриваме в Откр. 12:6 (1260 дни) и 13:5 (42 месеца).

Когато вземем предвид всички тези места, тяхното разнообразие ни говори за символичната същност на числата, докато тяхната равностойност на четиридесет и два месеца изглежда ни показва, че се касае за период на преследване. Тъй като три и половина е половината на седем, изглежда се касае за пълен период от преследване, който е бил съкратен (вж. Мат. 24:22; Марк 13:20; Лука 21:24). Преследването е ограничено заради Божията любов, същото се касае и за Неговото осъждение.

13:21 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД, което означава потенциално действие.

□ **„не вярват в Него”** Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което обикновено означава спиране на активно действие, но в този контекст то няма обичайното си приложение.

Християните трябва да бъдат мъдри като змиите и незлобливи като гълъбите (вж. Мат. 10:16). Наивните и лековерни християни, които остават бебета, са често явление. Трябва да изпитваме духовете (вж. I Йоан 4:1), за да сме наясно, че онези, които ни говорят, са от Бога. Тъжно ми е, когато чувам за християни, които се събират около дървета, врати или специални градове, за да видят Исус. Този контекст е напълно ясен! Когато Той дойде, всички ще Го видят и познаят (вж. Мат. 24:27).

Непосредственият контекст от ст. 14-23 се отнася за онези, които бягат от Йерусалим, за да не бъдат спрени от някой, който твърди, че е видял Христос тук или там.

13:22 „ще покажат знамения и чудеса” Тези самозванци ще вършат лъжливи чудеса. Бъдете внимателни, не всички чудеса са от Бога (вж. Изход 7:11-12,22; Втор. 13:1 и сл.ст.; Мат. 24:24; II Сол. 2:9-12; Откр. 13:13-14). Лъжливите вярващи също могат да вършат чудеса (вж. Мат. 7:21-23).

□ **„ако е възможно”** Според мен съдържанието на стих 22 е контекстуално свързано със стих 20 (УСЛОВЕН ИЗРАЗ ОТ ВТОРИ ВИД), защото избраните (вж. ст. 20 и 22) не могат да бъдат заблудени!

13:23 Това е един от Исусовите начини (което отразява предсказанията на *ЯХВЕ* в С3) да докаже на Своите последователи, че ТОЙ контролира историята и изкуплението, като предсказва предстоящите събития. *ЯХВЕ* и Неговият Христос контролират времето и историята! Дори и трудните времена са част от Неговия цялостен изкупителен план.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 13:24-27

24 Но през онези дни, след онази скръб, слънцето ще потъмнее, луната няма да даде светлината си, 25 звездите ще падат от небето и силите в небето ще се разклатят. 26 Тогава ще видят Човешкия Син, идещ на облаци с голяма сила и слава. 27 И тогава ще изпрати ангелите си и ще събере избраните си от четирите ветрища, от края на земята до края на небето.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 13:24-27

²⁴”But in those days, after that tribulation, THE SUN WILL BE DARKENED AND THE MOON WILL NOT GIVE ITS LIGHT, ²⁵AND THE STARS WILL BE FALLING from heaven, and the powers that are in the heavens will be shaken. ²⁶Then they will see THE SON OF MAN COMING IN CLOUDS with great power and glory. ²⁷And then He will send forth the angels, and will gather together His elect from the four winds, from the farthest end of the earth to the farthest end of heaven.”

13:24 „Но” Това е силен ПРОТИВОПОСТАВЯЩ СЪЮЗ, който показва разрыв в контекста. Изявен е нов период от време.

13:24 „СЛЪНЦЕТО ЩЕ ПОТЪМНЕЕ” Това е старозаветно апокалиптично описание на последното време (вж. Езек. 32:7-8; Йоил 2:10; 3:15; 28:3-4; Амос 8:9; also see II Ездра 5:5; Възнесение на Мойсей 10:5; и I Енох 80:4-7). Ето и няколко старозаветни цитата:

1. стих 24 е от Исаия 13:10
2. стих 25 е от Исаия 34:3
3. стих 26 е от Дан. 7:13

Това вероятно е природен катаклизъм, който говори за приближаването на Създателя (вж. II Петър 3:7,10,11,12; Римл. 8:18-22). Често пъти тези апокалиптични космически събития се използват, за да опишат падането на световни владичества.

13:25 Това е цитат от Исая 34:4. Той отразява вярването, че звездите са небесни сили (вж. Съдии 5:20; Йов 38:7). В апокалиптичната литература падащите звезди често символизират ангели (вж. Откр. 8:10; 9:1; 12:4). В Библията ангелите са Божии служители, но в митологията на Месопотамия, те са богове, които контролират човешката съдба (дванадесет знака на зодиака или движението на планетите).

13:26 „ЧОВЕШКИЯТ СИН, ИДЕЩ НА ОБЛАЦИ” Исусовата човешка и божествена същност са изявиени с понятието „Човешки син”, както е и в Пс. 8:4; в неговия типичен, идиоматичен еврейски смисъл като човешко същество в Езек. 2:1; и в божествен смисъл в Дан. 7:13 (вж. Марк 8:38; 13:26; 14:62 навсякъде в Дан. 7:13). Фактът, че този „Човешки син” язди на облаците показва Неговата божествена същност (вж. Пс. 68:4; 104:3). Облаците са транспортното средство и покривалото на *YHWH* (*Shekinah* е Облакът от слава, придружаващ Израил по време на скитанията в пустинята, описани в Изход и Числа. Исус напуска земята на облак [ср. Деяния 1:9] и се завръща на облаците [ср. I Сол. 4:17]).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЗАВРЪЩАНЕТО В ОБЛАЦИТЕ

Този израз очевидно се отнася до Второто идване. Това идване на облаците е много забележително есхатологично събитие. Използвано е по три различни начина в СЗ:

17. За да покаже физическото присъствие на Бога, *Shekinah* (Шекина) – облакът от Слава (вж. Изход 13:21; 16:10; Числа 11:25)

18. Да покрие Неговата святост, да не би човек да го види и да умре (вж. Изход 33:20; Исая 6:5)

19. Да придвижи Божествената личност от едно място на друго (вж. Исая 19:1)

В Данаил 7:13 облаците служат, за да транспортират Божествената личност, Месията. Това пророчество от Данаил има около 30 новозаветни алузии. Същата връзка на Месията с небесните облаци може да бъде видяна в Мат. 24:30; Марк 13:26; Лука 21:27; 14:62; Деяния 1:9,11 и I Сол. 4:17.

□ **„голяма сила и слава”** Това показва драстичния контраст между Неговото първо идване (вж. Зах. 9:9; Исая 53) и Второто МУ идване (вж. Откр. 19). В Мат. 24:30 изразът е паралелен, но с различни думи.

13:27 „ангелите” Във II Сол. 1:7 ангелите са наречени Исусови ангели. Обикновено се наричат ангелите на *ЯХВЕ* (вж. Jude 14).

□ **„ще събере избраните си”** Това е старозаветен език, типичен за пророците (вж. Втор. 30:35; Исая 43:6; и Пс. 50:5). Не е ясно какъв ще е точният ред на тези есхатологични събития от последното време. Павел вярва, че след смъртта си вярващият отива веднага при Христос (вж. II Кор. 5:6,8). Според I Сол. 4:13-18 нашите физически тела ще се съединят с нашите духове при Господното идване. Това означава, че в периода между нашата смърт и деня на възкресението, нашето състояние ще бъде безплатно. Много подробности относно събитията около последното време и живота след смъртта не са описани в Библията.

□ **„от четирите ветрища, от края на земята, до края на небето”** Това означава, че Исус има последователи от всички краища на света! Това също означава, че ще е нужен дълъг период от време за разпространяване на евангелието!

Числото четири има символично значение в Библията и се отнася до земята. Споменават се четирите ъгъла на света (Исая 11:12), четирите небесни ветрища (Дан. 7:2; Зах. 2:6), и четирите края на небето (Йер. 49:36). Избраните ще бъдат събрани от всяко място, на което са пръснати.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СИМВОЛИЧНИ ЧИСЛА В ПИСАНИЕТО

А. Определени числа служат не само да опишат цифровата стойност, но са използвани и символично.

1. Едно – Бог (напр., Втор. 6:4; Ефес. 4:4-6)

2. Четири – цялата земя (четири ъгъла, четири ветрове)
3. Шест – човешко несъвършенство (с едно по-малко от 7, напр., Откр. 13:18)
4. Седем – божествено съвършенство (седемте дни на сътворението). Обърнете внимание на символичната употреба в книгата Откровение:
 - a. седем светилника, 1:12,20; 2:1
 - b. седем звезди, 1:16,20; 2:1
 - c. седем църкви, 1:20
 - d. седем Божии духа, 3:1; 4:5; 5:6
 - e. седем лампи, 4:5
 - f. седем печата, 5:1,5
 - g. седем рога и седем очи, 5:6
 - h. седем ангела, 8:2,6; 15:1,6,7,8; 16:1; 17:1
 - i. седем гръби, 8:2,6
 - j. седем гръмотевици, 10:3,4
 - k. седем хиляди, 11:13
 - l. седем глави, 13:1; 17:3,7,9
 - m. седем язви, 15:1,6,8; 21:9
 - n. седем купи, 15:7
 - o. седем царе, 17:10
 - p. седем стъкълца, 21:9
5. Десет – пълнота
 - a. употреба в Евангелията
 - (1) Мат. 20:24; 25:1,28
 - (2) Марк 10:41
 - (3) Лука 14:31; 15:8; 17:12,17; 19:13,16,17,24,25
 - b. употреба в Откровение
 - (1) 2:10, десет дни на изпитание
 - (2) 12:3; 17:3,7,12,16, десет рога
 - (3) 13:1, десет корони
 - c. умножено по 10 в Откровение
 - (1) $144000 = 12 \times 12 \times 1000$, вж. 7:4; 14:1,3
 - (2) $1000 = 10 \times 10 \times 10$, вж. 20:2,3,6
6. Дванадесет – човешка организация
 - a. дванадесет сина на Яков (дванадесет племена на Израил, Битие 35:22; 49:28)
 - b. дванадесет стълба, Изход 24:4
 - c. дванадесет камъка върху нагръдника на Първосвещеника, Изход 28:21; 39:14
 - d. дванадесет хляба за масата в Святото място (символ за Божията грижа за дванадесетте племена), Левит 24:5; Изход 25:30
 - e. дванадесет съгледвачи, Втор. 1:23; Исус Навиев 3:22; 4:2,3,4,8,9,20
 - f. дванадесет апостоли, Мат. 10:1
 - g. употреба в Откровение
 - (1) дванадесет хиляди подпечатани, 7:5-8
 - (2) дванадесет звезди, 12:1
 - (3) дванадесет врати, дванадесет ангела, дванадесет племена, 21:12
 - (4) дванадесет камъка за основа, имена на дванадесетте апостола, 21:14
 - (5) Новият Йерусалим беше с обиколка дванадесет хиляди стадия, 21:16
 - (6) дванадесет порти, направени от дванадесет бисера, 21:12
 - (7) дърво на живот с дванадесет вида плод, 22:2
7. Четиридесет – число за време
 - a. понякога буквално (Изход и скитането в пустинята, напр., Изход 16:35); Втор. 2:7; 8:2
 - b. може да бъде буквално или символично
 - (1) потопа, Битие 7:4,17; 8:6
 - (2) Мойсей на планината Синай, Изход 24:18; 34:28; Втор. 9:9,11,18,25
 - (3) етапи от Мойсеевия живот:
 - (a) четиридесет години в Египет
 - (b) четиридесет години в пустинята

- (с) четиридесет години предвожда Израил
- (4) Исус пости четиридесет дни, Мат. 4:2; Марк 1:13; Лука 4:2
- с. Обърнете внимание (с помощта на Конкорданс) колко пъти числото 40 се среща в Библията, за да обозначи период от време!
- 8. Седемдесет – кръгло число за хора
 - а. Израил, Изход 1:5
 - б. седемдесет старейшини, Изход 24:1,9
 - с. есхатологично, Дан. 9:2,24
 - д. мисионерски екип, Лука 10:1,17
 - е. прошка (70x7), Мат. 18:22
- В. за повече информация по темата:
 - 1. John J. Davis, *Biblical Numerology*
 - 2. D. Brent Sandy, *Plowshares and Pruning Hooks*

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 13:28-32

28 И научете притчата от смокинята: когато клоните ѝ вече омекнат и развият листа, знаете, че лятото е близо. 29 Също така и вие, когато видите, че става това, да знаете, че Той е близо при вратата. 30 Истина ви казвам: това поколение няма да премине, докато не се сбъдне всичко това. 31 Небето и земята ще преминат, но Моите думи няма да преминат. 32 А за онзи ден или час никой не знае, нито ангелите на небесата, нито Синът, а само Отец.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 13:28-32

²⁸”Now learn the parable from the fig tree: when its branch has already become tender and puts forth its leaves, you know that summer is near. ²⁹Even so, you too, when you see these things happening, recognize that He is near, right at the door. ³⁰Truly I say to you, this generation will not pass away until all these things take place. ³¹Heaven and earth will pass away, but My words will not pass away. ³²But of that day or hour no one knows, not even the angels in heaven, nor the Son, but the Father *alone*.”

13:28 „смокинята” Очевидно в тази притча смокинята не е символ за народа на Израил, както в Марк 11:12-14, но метафора за вярващите, които разпознават времето като цяло, макар и не конкретното време на Господнето идване. Смокинята цъфти по-късно. Тя сигнализира за идването на лятото, не на пролетта.

13:29 „знаете” Това или е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ или СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Последното поколение точно ще разпознае тези пророчески пасажии. Проблемът на църквата е, че всяко поколение от вярващи се опитва да напасва пророчествата в своята собствена културна и историческа обстановка. До тук всички предположения са погрешни. Благодарение на всички тези лъжливи предсказания църквата губи от своя авторитет!

□ **„Той”** В гръцкия текст няма МЕСТОИМИЕ. Спомагателният глагол „съм” може да бъде в МЪЖКИ или в СРЕДЕН РОД. Предвид стих 14, по-вероятно е да се касае за СРЕДЕН РОД. Ако е така, тогава се има предвид разрушаването на Йерусалим.

13:30 Това е граматична конструкция на силен ДВОЕН НЕГАТИВ. Може да се отнася до

1. разрушаването на Йерусалим
2. преобразението (вж. 9:1)
3. белезите на Второто идване

Проблемът е, че Исус смесва трите въпроса (вж. Мат. 24:3), които учениците задават в този контекст без да прави ясно разграничаване на събитията.

13:31 „Небето и земята ще преминат” Тази велика истина е загатната в старозаветната апокалиптична литература (вж. II Петър 3:7,10). Божието Слово никога няма да премине, но физическото творение, което е

повлияно от човешкия грях, ще бъде пречистено. Тази тема се повтаря многократно в Писанията (вж. Исус Навиев 21:45; 23:14-15; I Царе 8:56; Исаия 40:6-8; 55:8-11; Мат. 5:17-20).

13:32 „онзи ден” Това е съкращение на старозаветния израз „Денят Господен” (често споменаван в Амос и Йоиил). Отнася се до Второто идване или денят на съда (т.е.,временен= разрушаването на Йерусалим или есхатологичен = последният съд).

□ **„или час”** Вж. **Специално понятие:** ЧАС към 14:35.

□ **„никой не знае... но само Отец”** Това се отнася до Второто идване и новия век, а не за разрушаването на Йерусалим. Исус конкретно споменава това поколение в стих 30. Това е силен стих, имащ за цел да разубеди християните да определят конкретни дати за Второто идване.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: БАЩА

Старият Завет въвежда тази близка семейна метафора за Бог като Баща:

1. народът на Израил често е представян като „син” на *ЯХВЕ* (вж. Осия 11:1; Мал. 3:17)
2. аналогията за Бога като баща е използвана още в книгата Второзаконие (1:31)
3. във Второзаконие 32 глава Израилтяните са наречени „Негови деца”, а Бог е наречен „ваш баща”
4. тази аналогия е спомената и в Пс. 103:13 и развита по-подробно в Пс. 68:5 (баща на сираците)
5. често се използва от пророците (вж. Исаия 1:2; 63:8; Израил като „син”, Бог като „баща” 63:16; 64:8; Йер. 3:4,19; 31:9).

Исус говори арамейски, което означава, че на повечето места, където е спомената думата „Отец”, гръцката дума е *Pater* и отразява арамейската *Abba* (вж. 14:36). Това семейно обръщение „Татко” или „Тате” отразява близката Исусова връзка с Бог-Отец; Той разкрива това пред Своите последователи, което ни насърчава също да имаме близка връзка с Отец. В СЗ понятието „Отец” се използва умерено за *ЯХВЕ*, но Исус го използва често. Това е сериозно откровение за новата връзка на вярващите с Бог-Отец посредством Христос (вж. Матей 6:9).

□ **„нищо ангелите на небесата”** Ангелите са представени като служители, които са заинтригувани за Божиите действия по отношение на хората (вж. I Кор. 4:9; Ефес. 2:7; 3:10; I Петър 3:12). Независимо че са в присъствието на Бога, те не разбират изцяло Неговите планове. В Христос тези вечни намерения стават явни!

□ **„нищо Синът”** Тази липса на информация ясно показва истинската човешка същност на Исус. Бидейки изцяло човек и изцяло Бог, Исус изоставя част от Своите божествени атрибути в небето при Своето възплъщение (вж. Фил. 2:7). Това съзнателно ограничение е в сила само до Неговото възнесение.

Използвайки понятието „син”, Исус показва, че е наясно с връзката с Отца (*ЯХВЕ* е Бащата, Исус е избраният, Месиански Син). Това рядка употреба на понятието „Син”, в смисъла „Син на Отца” (Бог). Исус често нарича Себе Си „Човешки Син”, но слушателите Му разбират това в контекста на „човешка личност”, ако не са запознати с Дан. 7:13. Но Старият завет не изтъква тази титла.

Изразът „нито Синът” не е включен в Мат. 24:36, нито в някои древни гръцки, унциални ръкописи \aleph^a , К, L, W. Изразът е включен в повечето преводи, както и в \aleph , В и D, Диатесарон, и гръцките текстове познати на Иринея, Ориген, Йоан Златоуст, и старите латински ръкописи, използвани от Йероним. Това е един от текстовете, модифициран от православните книжници, за да подчертае божествеността на Христос в контраст на лъжливите учители (See Bart D. Ehrman’s *The Orthodox Corruption of Scripture*, Oxford University Press, 1993, pp. 91-92).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 13:33-37

33 Внимавайте, бдете и се молете, защото не знаете кога ще настане времето. 34 Това е както един човек, който отиде в чужбина, като остави къщата си и даде власт на слугите си – на всеки отделна работа, и на вратаря заповяда да бди. 35 Затова бдете, защото не знаете кога ще дойде господарят на къщата – дали вечерта, или посред нощ, или когато пеят петлите, или сутринта, 36 да не би като дойде неочаквано, да ви намери заспали. 37 А каквото казвам на вас, на всички го казвам. Бдете!

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 13:33-37

³³Take heed, keep on the alert; for you do not know when the appointed time will come. ³⁴It is like a man away on a journey, who upon leaving his house and putting his slaves in charge, assigning to each one his task, also commanded the doorkeeper to stay on the alert. ³⁵Therefore, be on the alert – for you do not know when the master of the house is coming, whether in the evening, at midnight, or when the rooster crows in the morning – ³⁶in case he should come suddenly and find you asleep. ³⁷What I say to you I say to all, ‘Be on the alert!’.

13:33 „Внимавайте, бдете” Глаголите са в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ (вж. ст. 5,9,23). Вярващите трябва да живеят в постоянна надежда за Второто идване. В ст. 33-37 са използвани две различни гръцки думи за „бдете”:

1. *blep_* (стих 33, вж. Гал. 6:1)
2. *gr_gore_* (стихове 34,35,37, вж. Ефес. 6:18)

В Louw и Nida, *Greek-English Lexicon of the New Testament Based on Semantic Domains*, том 1, стр. 333, тези думи се припокриват: „стойте будни” или „стойте бдителни” за #1 и „внимавайте” или „пазете се” за #2.

Независимо от това, че само едно поколение ще стане свидетел на Второто идване, всяко поколение вярващи живее в постоянна надежда за ежеминутното завръщане на Господа. Това обяснява защо Апостолите и ранната църква смятат, че завръщането предстои. 2000 –годишното забавяне е изненадващо, но Бог е дълготърпелив и не желае никой да погине (вж. I Тим. 2:4; II Петър 3:9). Той се бави, така че църквата да изпълни Великата заповед (вж. Мат. 28:19-20; Лука 24:46-47; Деяния 1:8) и така да се събере пълното число от повярвали евреи и езичници (вж. Римл. 11 глава). Христовото завръщане е чудесно събитие за вярващите, но катастрофално, с вечни последствия за невярващите.

□ [„и се молете”] Тези думи присъстват в много древни, гръцки унциални ръкописи, като \aleph , А, С, К, L, W, X, но липсват в В и D. Най-вероятно са част от оригинала (вж. NKJV). UBS⁴, поставя по-краткия вариант в категория „В” (почти сигурен).

□ „времето” Това не е понятието, което отбелязва хронологичното време *chronos*, което не е използвано в Марк, но дума за специално определено време (*kairos*, вж. 1:15). Става дума за специално, есхатологично събитие. Въпросът е кое по-точно: (1) разрушаването на Йерусалим; (2) появата на Човешкия Син; или (3) началото на Новия Век? Първото събитие се случва през 70г. сл. Хр. второто, в известен смисъл вече се е случило (въплъщението и живота на Исус), но в друг смисъл предстои в бъдеще (осъществяването на Божието царство при Второто Исусово идване). Третото събитие, подобно на второто, вече е налице до известна степен. Вярващите вече са част от царството – но все още не са навлезли в Новия Век, Божието Царство на земята (вж. Fee и Stuart, *How to Read the Bible for All Its Worth*, pp. 131-134).

13:34 „както един човек, който отиде в чужбина” Това понятие е познато от други Исусови притчи (вж. 12:1; Мат. 21:33; 25:14; Лука 15:13; 19:12; 20:9). Въпросът отново се свежда до времето (вж. ст. 35-37). Когато им е дадено достатъчно време, хората проявяват истинската си същност. Забавилото се завръщане дава възможност на хората да проявят истинските си приоритети и лоялност. Евангелието от Матей по-подробно описва това в Мат. 24:42-51.

□ **„на всеки отделна работа”** Това вероятно се отнася до дарбите на Духа, споменати в Римл. 12 гл.; I Кор. 12 гл. и Ефес. 4 гл. Християните ще бъдат съдени (вж. II Кор. 5:10), но за какво? Очевидно не за греховете им, защото кръвта на Исус очиства всеки грях (вж. Евр. 9 гл.). Вероятно християните ще дават отчет пред Бога за това как са служили на благовестието и как са използвали своите духовни дарби.

13:35

NASB „дали вечерта, в полунощ, или когато пее петелът, на сутринта”
NKJV „вечерта, в полунощ, при пеенето на петела, или на сутринта”
NRSV „вечерта, или в полунощ, или при петела, или при зазоряване”
TEV „вечерта или в полунощ, или преди зазоряване, или при изгрев”
NJB „вечер, полунощ, кукуригане на петел или зазоряване”

Тези думи отразяват четирите Римски стражи, всяка от които трае 3 часа:

1. вечер, 6 - 9 следобед
2. полунощ, 9 вечерта
3. петела, 12:00 - 3 след полунощ
4. изгрев, 3 - 6 след полунощ

13:37 Виж бележката към стих 33.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Каква е основната цел на тази глава?
2. Дали стихове 4-7 описват последното време?
3. Как Данаиловото пророчество от глави 7-12 е свързано с Второто идване на Христос?
4. Защо Исус използва апокалиптичен език, както в стих 24?
5. Може ли вяващите да знаят кога Господ ще дойде отново?
6. Дали Второто идване: предстои, ще се забави, или не се знае кога ще настъпи?
7. Как така Исус не знае времето на Своето завръщане?
8. Очакват ли Исус да се завърне, докато сте живи?

МАРК 14 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Заговор за убийството на Исус	Заговор за убийството на Исус	Исусовата смърт (14:1-15:47)	Заговорът срещу Исус	Конспирацията срещу Исус
14:1-2	14:1-2	14:1-2	14:1-2	14:1-2
Помазването във Витания	Помазването във Витания		Исус е помазан във Витания	Помазването във Витания
14:3-9	14:3-9	14:3-9	14:3-5 14:6-9	14:3-9
Юдовото съгласие да предаде Исус	Юда се съгласява да предаде Исус		Юда се съгласява да предаде Исус	Юда предава Исус
14:10-11	14:10-11	14:10-11	14:10-11	14:10-11
Пасхата с учениците	Исус празнува Пасхата с учениците Си	Последната вечеря	Исус яде пасхалната вечеря с учениците Си	Приготвления за пасхалната вечеря
14:12-21	14:12-21	14:12-16 14:17-21	14:12 14:13-15 14:16 14:17-18 14:19 14:20-21	14:12-16 Предателството на Юда – предсказано 14:17-21
Постановяване на Господнята вечеря	Исус постановява Господнята вечеря		Господната вечеря	Постановяването на Евхаристията
14:22-26	14:22-26	14:22-25 Гетсимания 14:26-31	14:22 14:23-25 14:26	14:22-25 Отричането на Петър – предречено 14:26-31
Петровото отричане - предречено	Исус предсказва отричането на Петър		Исус предсказва петровото отричане	
14:27-31	14:27-31		14:27-28 14:29 14:30 14:31a 14:31b	
Молитвата в Гетсимания	Молитвата в Гетсимания		Исус се моли в	Гетсимания

			Гетсимания	
14:32-42	14:32-42	14:32-42	14:32-34	14:32-42
			14:35-36	
			14:37-38	
			14:39-40	
			14:41-42	
Предателството и ареста на Исус	Предаването и ареста в Гетсимания		Арестът на Исус	Арестът
14:43-50	14:43-50	14:43-50	14:43-44	14:43-52
			14:45-49	
Младежът, който избяга	Един младеж бяга гол		14:50	
14:51-52	14:51-52	14:51-52	14:51-52	
Исус пред съвета	Исус, изправен пред Синедриона	Исус пред Кайафа	Исус пред съвета	Исус пред Синедриона
14:53-65	14:53-65	14:53-65	14:53-56	14:53-54
				14:55-64
			14:57-59	
			14:60	
			14:61	
			14:62	
			14:63-64a	
			14:64b	
			14:65	14:65
Петровото отричане от Исус	Петър се отрича от Исус и плаче		Петър се отрича от Исус	Петровото отричане
14:66-72	14:66-72	14:66-72	14:66-67	14:66-72
			14:68	
			14:69-70a	
			14:70b	
			14:71	
			14:72	

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте

съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

ПАРАЛЕЛНИ ТЕКСТОВЕ В СИНОПТИЧНИТЕ ЕВАНГЕЛИЯ

- A. Заговорът за убийството на Исус в Марк 14:1-2, е паралел на Мат. 16:1-5 и Лука 22:1-2.
- B. Помазването във Витания, описано в Марк 14:3-9, е паралелно на Мат. 16:6-13 и Йоан 12:2-8 (вероятно друго помазване в Галилея, описано в Лука 7:36-39).
- C. Съгласието на Юда да предаде Исус, описано в Марк 14:10-11, е паралел на Мат. 26:14-16 и Лука 22:3-6.
- D. Пасхата с учениците, описана в Марк 14:12-21, е паралел на Мат. 26:17-25, Лука 22:21-23, и Йоан 13:21-30.
- E. Постановяването на Господнята вечеря, описано в Марк 14:22-26, е паралел на Мат. 26:26-29 и Лука 22:17-20 (вж. I Кор. 11:23-26).
- F. Петровото отричане, предсказано в Марк 14:27-31, е паралел на Мат. 26:31-35.
- G. Исусовата молитва в Гетсимания, описана в Марк 14:32-42, е паралел на Мат. 26:36-46, Лука 22:39-40, и Йоан 18:1.
- H. Предаването и арестуването на Исус, описано в Марк 14:43-50, е паралел на Мат. 26:47-56, Лука 22:47-53, и Йоан 18:2-12.
- I. Съденето на Исус пред Синедриона, описано в Марк 14:53-65, е паралелно на Мат. 26:57-68 и Йоан 18:12,19-24.
- J. Разказът за отричането на Петър в Марк 14:66-72, е паралелен на Мат. 26:69-75, Лука 22:54-62, и Йоан 18:15-18,25-27.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 14:1-2

1 А след два дни щеше да бъде Пасхата и празникът на безквасните хлябове; и главните свещеници и книжници търсеха случай, за да Го уловят с хитрост и да Го убият. 2 Но казваха: Да не стане на празника, за да не се надигне вълнение сред народа.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 14:1-2

¹Now the Passover and Unleavened Bread were two days away; and the chief priests and the scribes were seeking how to seize Him by stealth and kill Him; ²for they were saying, „Not during the festival, otherwise there might be a riot of the people.”

14:1 „Пасхата и празникът на безквасните хлябове” Първоначално това са два отделни празника, възпоменавайки едно и също събитие, последната язва, която принуждава Фараона да пусне евреите от Египет. Изискванията за Пасхалната вечеря са описани в Изход 12:1-14,21-28,43-51. Процедурите за седемдневния празник на Безквасните хлябове са записани в Изход 12:8,15-20 (вж. Числа 28:16-25, Втор. 16:1-8, и Йосиф

Флавий, *Старини* 3.10.5).

□ „след два дни” Тъй като двата празника са комбинирани, евреите понякога наричат целия период „Пасха”. Затова, не е сигурно дали тези „два дни” означават (1) два дена преди осемдневния празник или (2) два дена преди самата Пасха.

Според Йоан 12:1-8 това става на същия ден; стихове 3 и следващите са ретроспекция. Хронологията на последните дни от Исусовия живот са описани по различен начин от четиримата автори на евангелията. По мое мнение, ранната църква разбира несъответствията в четирите евангелия и не се опитва да ги примири. Разликите са предизвикани от (1) това, че отразяват спомените на отделните очевидци на събитията (2) богословските/евангелски цели на всеки отделен автор. Всеки от тях има свободата (под вдъхновение) да подбере, адаптира и подреди Исусовите думи и действия, така че да се вмести в техните цели и да пасва на читателската им аудитория (вж. Gordon Fee и Doug Stuart, *How to Read the Bible for All Its Worth*, pp. 126-129).

□ „свещениците и книжниците” Матей добавя „и старейшините”, което е пълното описание на Синедриона. Вж. **Специалното понятие** към 12:13.

□ „да Го уловят с хитрост и да Го убият” Това не е нищо ново (вж. 3:6; 11:18), но когато Исус приема възхвалата на множеството при Своето триумфално влизане в Йерусалим и очиства двора на храма от търговците, Неговата участ вече е решена от фарисеите и садукееите.

14:2 „да не се надигне въстание сред народа” Исус е много популярен в Галилея. По време на Пасхата, Йерусалим до три пъти увеличава своето население заради поклонниците, които идват за празника от цялата Средиземноморска област, мнозина от които, са от Галилея. Вероятният „бунт” е споменат и в Мат. 26:5 и 27:24.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 14:3-9

3 И когато Той беше във Витания и седеше на трапезата в къщата на прокажения Симон, дойде една жена, която имаше алабастрен съд с миро от чист и скъпоценен нард. И като ступи съда, изля мирото на главата Му. 4 А имаше някои, които недоволстваха и говореха помежду си: Защо така се прахоса мирото? 5 Защото това миро можеше да се продаде за повече от триста динария и парите да се раздадат на бедните. И негодуваха против нея. 6 Но Исус каза: Оставете я. Защо ѝ досаждате? Тя извърши едно добро дело за Мен. 7 Защото бедните винаги се намират между вас и когато и да поискате, можете да им сторите добро; но Аз не винаги се намирам между вас. 8 Тя направи това, което можеше: предварително помаза тялото Ми за погребение. 9 Истина ви казвам: където и да се проповядва благовестието по целия свят, ще се разказва за неин спомен и за това, което тя направи.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 14:3-9

³While He was in Bethany at the home of Simon the leper, and reclining *at the table*, there came a woman with an alabaster vial of very costly perfume of pure nard; and she broke the vial and poured it over His head. ⁴But some were indignantly *remarking* to one another, „Why has this perfume been wasted? ⁵For this perfume might have been sold for over three hundred denarii, and *the money* given to the poor.” And they were scolding her. ⁶But Jesus said, „Let her alone; why do you bother her? She has done a good deed to Me. ⁷For you always have the poor with you, and whenever you wish you can do good to them; but you do not always have Me. ⁸She has done what she could; she has anointed My body beforehand for the burial. ⁹Truly I say to you, wherever the gospel is preached in the whole world, what this woman has done will also be spoken of in memory of her.”

14:3 „Витания” Град, построен на хълма, наречен Елеонски, недалеч от Йерусалим, популярно място за преспиване на поклонниците, които идват в столицата за трите известни ежегодни празници. Всяко еврейско семейство, което живее в близост до Йерусалим, по традиция е задължено да отвори дома си за пътуващите поклонници.

□ **„прокажения Симон”** В СЗ проказата е знак за Божието неодобрение. Има ужасни социални ограничения. Вероятно този човек е излекуван от Исус. В древния свят, проказата е сред множеството различни кожни болести (вж. Левит 13-14 гл.), няма се предвид само съвременната проказа.

Паралелният текст в Йоан 12:2-8 показва, че това е домът на Лазар и помазването се извършва от сестра му, Мария. Възможно ли е Симон да е техен баща, който е изцелен от Исус преди това?

□ **„седеше на трапезата”** По онова време няма столове, облягали се на малки трикраки маси под формата на подкови, подпирани на левия лакът, с крака прострени назад.

□ **„дойде една жена”** Лука 7:36-50 описва много подобно събитие с помазване, но е споменато, че жената е грешница. Йоан 12:3 споменава, че жената е Мария, сестрата на Лазар, но Марк споменава имена. Марк, който пише евангелието си сравнително рано, се страхува да назове Мария заради нейната сигурност, докато Йоан, който пише много по-късно не се колебае да каже, че Мария е последователка на Исус (вж. Lenski's *St. Mark's Gospel*).

Със сигурност, това е акт на любяща загриженост към Исус, предвид предстоящото Му погребение.

□
NASB „алабастрен съд”
NKJV „алабастрен флакон”
NRSV, TEV, NJB „алабастрена стомна”

Става дума за запечатан съд от бял матов камък от Албастрон, град в Египет. Отворен веднъж, той не може да се затвори повече. Йоан 12:3 ни казва, че тежи около половин килограм. Това вероятно е нейната зестра. Очевидно става дума за акт на екстравагантна обич и посвещение.

14:3

NASB „скъп парфюм от чист нард”
NKJV „много скъпо масло от чист нард”
NRSV „много скъп парфюм от нард”
TEV „много скъп парфюм, направен от чист нард”
NJB „много скъп парфюм, чист нард”

Нардът се прави от корен на Хималайско растение. Има много силен аромат. Думата чист е от гръцкото *pistikos*, което означава надеждно качество („истински” или „без примеси”, вж. Йоан 12:3).

Думата „нард” вероятно е от латински произход (вж. А. Т. Robertson *Word Pictures in the New Testament* том 1 стр. 380). В евангелието от Марк има повече думи и фрази от всяко друго евангелие. Вероятно е предназначено за Римляни.

□ **„на главата Му”** В евангелието от Йоан се казва, че нардът е излян на краката Му (вж. Йоан 12:3). Вероятно и двете описания са верни, защото половин килограм е твърде много само за главата и сигурно би облял цялото тяло.

Възможно е това помазване върху главата да напомни на тези юдеи как са помазвани царете (вж. I Царе 10:1; II Царе 9:3,6 и се има предвид I Царе 16:13). Това може би е царствен Месиански символ, както и погребална процедура/пророчество (вж. 15:46; 16:1; Лука 23:56; Йоан 19:39-40).

14:4 „някои” Йоан 12:4-5 споменава, че се касае за Юда Искариотски. Очевидно Исусовите ученици дискутират това помежду си (вж. 9:10; 10:26; 11:31; 12:7; 16:3).

□ **„които недоволстваха и говореха помежду си”** Това е **НЕСВЪРШЕНО ОПИСАТЕЛНО**. Учениците обсъждат помежду си необичайното действие на жената. Те са гневни, дори недоволстват. Това понятие е използвано за отношението на Исус в 10:14, когато учениците възпират децата, дошли при Него.

□ „можеше да се продаде за повече от триста динария” Съвременните парични еквиваленти не са от полза заради постоянно променящата се стойност на парите. Един динарий е дневната заплата на обикновен работник или войник; следователно, сумата се равнява почти на едногодишна заплата.

14:5 „парите да се раздадат на бедните” Раздаване пари на бедните по време на Пасхата е важно религиозно изискване, налагано от равините (вж. Йоан 13:29). Нарича се даване на милостиня.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: МИЛОСТИНЯ

I. Самото понятие

- A. Това понятие се заражда в юдаизма (в периода на Септуагинта).
- B. Свързано е с подпомагане на бедните и нуждаещите се
- C. Английската дума, превеждана като „подаание” идва от гръцката съставна дума *ele_mosun_*.

II. Старозаветна идея

- A. Идеята за подпомагане на бедните е изразена в началото на Петокнижието
 - 1. Типичния контекст, Втор. 15:7-11
 - 2. „пабирък”, оставяне част от жетвата за бедните, Левит 19:9; 23:22; Втор. 24:20
 - 3. „съботна година”, на бедните се разрешава да ядат от реколтата на седмата година, когато земята не се засява, Изход 23:10-11; Левит 25:2-7.
- B. Идеята търпи развитие в Литературата на Мъдростта (подбрани примери)
 - 1. Йов 5:8-16; 29:12-17 (нечестивите са описани в 24:1-12)
 - 2. Псалмите, 11:7
 - 3. Притчи 11:4; 14:21,31; 16:6; 21:3,13

III. Развитие в юдаизма

- A. Първият раздел от Мишна коментира какво трябва да бъде отношението към бедните, нуждаещите се и местните левити.
- B. Подбрани цитати
 - 1. Премъдрост на Иисус Син Сирахов 3:30, „както водата залива пламенния огън, така подаянието изкупва греха” (NRSV)
 - 2. Премъдрост на Иисус Син Сирахов 29:12, „складирай подаянието в съкровищницата си и то ще те избави от всяка беда” (NRSV)
 - 3. Товит 4:6-11, „защото онези, които постъпват в съгласие с истината, ще успяват във всичките си дела. На всички онези, които вършат правда,^b ⁷ дават милостиня от притежанията си, и не допускат околото ти да се свиди, когато даряваш. Не отвърщай лицето си от нито един бедняк и Божието лице не ще се отвърне от тебе. ⁸ Ако имаш много притежания, давай от тях съразмерно; ако имаш малко, не се бой да дадеш и от малкото. ⁹ така ще натрупаш добро съкровище за себе си за ден на нужда. ¹⁰ Защото даването на милостиня избавя от смърт и предпазва от отиване в Тъмнината. ¹¹ Наистина, за всички, които го практикуват, даването на милостиня, е отличен принос в присъствието на Всемогъщия.” (NRSV)
 - 4. Товит 12:8-9, „⁸ Молитвата и постът^d са добро нещо, но по-добро и от двете е да даваш с правда. Малкото, дадено с правда е по-добро от богатство с неправда^c. По-добре е да даваш милостиня, отколкото да събираш злато. ⁹ Защото милостинята спасява от смърт и очиства всеки грях. Тези, които дават милостиня, ще се радват на пълноценен живот.” (NRSV)
- C. Последният цитат от Товит 12:8-9 разкрива заформиящия се проблем. Човешките действия/човешките заслуги се разглеждат като механизъм за придобиване на прошка и изобилие.

Тази идея е развита още по-подробно в Септуагинта, където гръцката дума за „милостиня” (*ele_mosun_*) се превръща в синоним за „правда” (*dikaiousun_*). Двете думи могат да бъдат взаимозаменяеми при превод на еврейската дума „праведност” (BDB 842, Божията заветна любов и вяръност, вж. Втор. 6:25; 24:13; Исаия 1:27; 28:17; 59:16; Дан. 4:27).
- D. Човешките дела на съчувствие се превръщат в самоцел, за да се постигне лично благополучие на земята и спасение при смъртта. По-голямо богословско значение се отдава на самия акт, отколкото на мотива зад него. Бог гледа на сърцето, след това преценява делото на ръцете ни. Това е учението на

равините, но то някак си бива изкривено и изгубено в личната себеправедност (вж. Михей 6:8).

IV. Новозаветна реакция

- A. Понятието се среща в
 - 1. Мат. 6:1-4
 - 2. Лука 11:41; 12:33
 - 3. Деяния 3:2-3,10; 10:2,4,31; 24:17
- B. Исус адресира традиционното разбиране за „правда“ като (вж. II Климент 16:4)
 - 1. милостиня
 - 2. постене
 - 3. молитва
- C. В Исусовата проповед на планината (вж. Матей 5-7 гл.). Някои евреи се уповават на своите дела. Тези дела трябва да произтичат от любов към Бога, Неговото слово и заветните братя и сестри, не от личен интерес или себеправедност! Смирението и дискретността стават водещи при тези действия. Важното е какво диктува сърцето. Сърцето е отчайващо нечестиво. Бог трябва да промени сърцето. Новото сърце издига БОГА!

14:6 „Оставете я” Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Исус защитава това любящо, благодатно дело. Той гледа на него като на пророчески акт на подготовка за предстоящата Му смърт и погребение (вж. стих 8).

14:7 „защото бедните винаги се намират между вас” Това не е пренебрежителен коментар относно бедните(вж. Втор. 15:4,11), но изтъкване на Исусовата уникалност и Неговото специално време на земята.

14:8 „предварително помаза тялото Ми за погребение” Възможно ли е тя да осъзнава нещо, което учениците не успяват? Същият парфюм се използва при подготовка за погребение (вж. Йоан 19:40).

14:9 „истина” Това означава буквално „амин”. Вж. **Специалното понятие** към 3:28.

□ **„където и да се проповядва благовестието”** Под благовестие се има предвид Исусовото учение за Бога, за човека, за греха, за Него Самия, за спасението и за живота след смъртта. Исус разкрива тези истини на вдъхновените автори на НЗ чрез посредничеството на Духа. Тези истина са резултат от откровение, не са човешко откритие. Преди всичко благовестието представлява откровение на една личност и връзката с тази личност, то не е просто кредо или система от доктрини за въпросната личност. То включва лично взаимоотношение с Христос чрез вяра и разбиране за това кой е Той и защо е дошъл, което води до Христоподобен живот в светлината на тази нова връзка с Бога и един напълно нов светоглед.

□ **„по целия свят”** Исус очаква благовестието да обхване цялата планета (вж. 13:27 и Мат. 28:19-20; Лука 24:46-47; Деяния 1:8).

□ **„ще се разказва за неин спомен, и за това, което тя направи”** Исус не забравя делата на милост и посвещение. Това е записано в Писанията, но много други се пазят в сърцето на Бога и ще бъдат изявени във великия ден (вж. Гал. 6:7-9; I Тим. 5:25; Откр. 14:13; както и 2:1,19; 3:8).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 14:10-11

10 Тогава Юда Искариотски, един от дванадесетте, отиде при главните свещеници, за да им Го предаде. 11 А те, като чуха, се зарадваха и обещаха да му дадат пари. И той търсеше сгоден случай, за да Го предаде.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 14:10-11

¹⁰Then Judas Iscariot, who was one of the twelve, went off to the chief priests in order to betray Him to them.

¹¹They were glad when they heard *this*, and promised to give him money. And he *began* seeking how to betray Him at an opportune time.

14:10 „Юда Искариотски, един от дванадесетте” Има няколко теории относно Искариотски (думата се пише различно в различните гръцки ръкописи). Може да се отнася до

1. човек от Кериот, град на Юдовото племе
2. човек от Картам, град от Галилея
3. чантата, използвана за носене на парите
4. еврейската дума за „удушаване”
5. гръцката дума за ножа на убиец

Ако #1 е вярно, той е единственият юдеин сред дванадесетте. Ако #4 или #5 са верни, той е зелот като Симон. Неотдавна бе издадена интересна, но много спекулативна (омаловажаваща евангелието от Йоан) книга, която представя Юда в положителна светлина. Книгата се нарича *Judas, Betrayer or Friend of Jesus?* by William Klassen, Fortress Press, 1996.

□ **„един от дванадесетте”** Той е част от ученическата група, избрана от Исус. Той участва в мисионерските пътувания и участва по време на Исусовите проповеди, чудеса и Господнята вечеря.

Този израз има ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН „единият”. Това може да се тълкува по няколко начина: (1) Юда е водач на апостолската група. Той пази парите на групата и има специално място на последната Вечеря или (2) става дума за мърморенето в стих 4.

„отиде при главните свещеници” Лука 22:4 добавя и „храмовата полиция”. Юда пита колко ще получи (вж. Мат. 26:15). Това е цената на ранен роб (вж. Изход 21:32; Зах. 11:12).

Матей 26:16 ни казва, че става дума за „тридесет сребърника”. Това е изпълнение на пророчеството от Зах. 11:12-13 (вж. Мат. 27:9-10). Исус е отхвърленият „Пастир”. Евангелските автори цитират глави 9-14 от Захария като пророчески източник или типология за служението на Исус.

1. Мат. 21:4-5 цитира Зах. 9:9
2. Мат. 24:3 цитира Зах. 12:10
3. Мат. 26:15 цитира Зах. 11:12-13
4. Мат. 26:31 цитира Зах. 13:7
5. Мат. 27:9-10 цитира Зах. 11:12-13

□ **„предаде”** Това е гръцко понятие „да предам” (*paradid mi*). В английските Библии думата винаги е „предавам, издавам”, но значението не е установено. Може да има положителен смисъл – „поверявам” (вж. Мат. 11:27) или „възстановявам” или „заповядвам” (вж. Деяния 14:26; 15:40), както и негативен смисъл „да предам някого на властите” или „да оставя някого в ръцете на Сатана” (вж. I Кор. 5:5; I Тим. 1:20), или заради Бога да оставя някого на собственото му идолопоклонство (вж. Деяния 7:42). Очевидно е, че контекстът определя значението на този често използван глагол. Предателството пасва на Юдовите действия.

14:11 „те се зарадваха” Не се казва, че са били изненадани. Мотивите на Юда винаги са били предмет на спекулации. Тези религиозни водачи са наясно, че Юда се дели от групата и използват това, за да осъществят пъклените си цели!

□ **„сгоден случай”** Лука 22:6 добавя „надалеч от множеството.” Те се страхуват от Исусовата популярност сред поклонниците от Галилея, които са в Йерусалим за празника (вж. 11:18; 12:12; Мат. 26:5; 27:24).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 14:12-16

12 А на първия ден от празника на безквасните хлябове, когато колежа жертви за Пасхата, учениците Му казаха: Къде искаш да отидем и да приготвим, за да ядеш пасхата? 13 И Той изпрати двама от учениците Си, като им каза: Идете в града и там ще ви срещне един човек, който носи стомна с вода. Последвайте го. 14 И там, където влезе, кажете на стопанина на тази къща: Учителят казва: Къде е приготвената за Мен гостна стая, където ще ям пасхата с учениците Си? 15 И той ще ви посочи една голяма горна стая, постлана и готова: там ни пригответе. 16 И така, учениците излязоха и дойдоха в града; и намериха, както им беше казал, и

приготвиха пасхата.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 14:12-16

¹²On the first day of Unleavened Bread, when the Passover *lamb* was being sacrificed, His disciples said to Him, „Where do You want us to go and prepare for You to eat the Passover?“ ¹³And He sent two of His disciples and said to them, „Go into the city, and a man will meet you carrying a pitcher of water; follow him; ¹⁴and wherever he enters, say to the owner of the house, ‘The Teacher says, „Where is My guest room in which I may eat the Passover with My disciples?’“¹⁵ And he himself will show you a large upper room furnished and ready; prepare for us there.” ¹⁶The disciples went out and came to the city, and found it just as He had told them; and they prepared the Passover.

14:12 „първия ден от празника на безквасните хлебове” Трудно е да се определи в кой ден точно Исус и учениците му ядат Пасхата, Нисан 13^{-и} или 14^{-и}. Йоан изглежда има предвид 13^{-и} (вж. 18:29; 19:14,31,32), докато Синоптичните евангелия смятат, че е 14^{-и}. Вероятно разликата се дължи на

1. използването на Римски календар срещу еврейския лунен календар
2. различните начини за започване на деня, т.е., вечерта за евреите и сутринта за римляните
3. доказателство, че общността, живееща около Мъртво море, следваща соларния календар, празнува Пасхата един ден по-рано като символ за отхвърляне властта на първосвещениците.

Четири евангелия за свидетелски разкази, писани с богословски и евангелски цели. Авторите имат правото под вдъхновение на Духа да подбират, приспособяват и подреждат живота и думите на Исус. Това се отнася за евентуалните трудности и разлики в четирите евангелия (вж. Fee и Stuart, *How to Read the Bible for All Its Worth*, pp. 126-129). Самият факт, че са различни, говори за тяхната истинност. Ранната църква приема и четирите варианта, без да се опитва да ги уеднакви (като изключим Диатесарона на Тациан в края на втори век).

В херменевтичен смисъл евангелията трябва да бъдат тълкувани в светлината на техния собствен контекст (намерението на техния автор), а не сравнявани с другите евангелия, за да се придобият повече исторически сведения.

14:13 „двама от Неговите ученици” Лука 22:8 казва, че това са Петър и Йоан. От равинските писания знаем, че само двама от всеки дом са допускани в храма, за да принесат жертва с помощта на свещеника.

□ „ще ви срещне един човек, който носи стомна с вода” твърде необичайно е за мъж да носи вода в източната култура и особено да я носи в стомна. Ако се налага да носят големи количества вода, мъжете обикновено използват овчи или кози кожи, а не керамични съдове. Това е още една подробност, запомнена от очевидеца Петър.

14:14 „кажете на стопанина на тази къща” Мнозина смятат, че къщата е на Йоан Марк (който събира Петровите проповеди в Рим и ги превръща в Евангелие от Марк), където се провежда Господнята вечеря и повечето следвъзкресенски събития. Йоан Марк е племенник на Варнава и участник в първата част на първото мисионерско пътуване на Павел. Освен това той е и спътник на Петър и очевидно автор на първото Евангелие, използвайки Петровите проповеди или спомени. Изглежда това е планирано събитие, а не предсказание.

14:15 Това е и мястото, където Исус се появява след възкресението (вж. Деяния 1:12). Тази стая се превръща в главен щаб на учениците в Йерусалим.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 14:17-21

17 А като се свечери, Той дойде с дванадесетте. 18 И когато седяха на трапезата и ядяха, Исус каза: Истина ви казвам: един от вас, който яде с Мен, ще Ме предаде. 19 А те започнаха да скърбят и да Му казват един след друг: Да не съм аз? 20 А Той им каза: Един от вас дванадесетте е, който топи заедно с Мен в блюдото. 21 Защото Човешкият Син наистина отива, както е писано за Него; но горко на този човек, чрез когото Човешкият Син се предава! Добре би било за този човек, ако не се беше родил.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 14:17-21

¹⁷When it was evening He came with the twelve. ¹⁸As they were reclining *at the table* and eating, Jesus said, „Truly I say to you that one of you will betray Me – one who is eating with Me.” ¹⁹They began to be grieved and to say to Him one by one, „Surely not I?” ²⁰And He said to them, „*It is one of the twelve, one who dips with Me in the bowl.*” ²¹For the Son of Man *is to go* just as it is written of Him; but woe to that man by whom the Son of Man is betrayed! *It would have been good for that man if he had not been born.*”

14:17 „Когато се свечери” Еврейския ден започва при залез слънце (вж. Битие 1:5,8,13,19,23,31). Това е Пасхалната вечеря, защото еврейските вечери започват обикновено в късния следобед. Само Пасхалната вечеря се яде след 6:00 вечерта.

14:18 „седяха” Обикновено Пасхата се яде на крак заради Изход 12:11. Евреите в първи век не използват столове, обичай, който възприемат от персите (вж. Естир 1:6; 7:8). Те ядат на ниски възглавници, обикновено три на брой, около маса с форма на подкова (така че слугите по-лесно да сервират храната), облепени на възглавниците на левия лакът, с крака, поставени зад тях.

□ **„Истина”** Това буквално означава „амин”. Вж. **Специалното понятие** към 3:28.

□ **„един от вас дванадесетте е, който топи заедно с мен в блюдото”** Това е алюзия към Пс. 41:9. Това е културен начин да изтъкне вината на Юда (вж. Йоан 13:18). Общуването около масата е забележителен културен символ за приятелство. Да предадеш някого, с когото си ял заедно, е мерзост за източните хора.

14:19 „един след друг: Да не съм аз?” Всеки ученик си мисли, че може да е той. Това показва, че в този момент никой от тях не подозира Юда. Всеки се съмнява в себе си.

14:20 „който топи заедно с Мен в блюдото” Това е специално блюдо със сивкав плодов сос, който напомня за глина. Юда седи отдясно на Исус, на почетното място! Дори и в този късен час Исус се опитва да го достигне, да докосне душата му.

14:21 „но горко на този човек, чрез когото Човешкият син се предава! Добре би било за този човек, ако не се беше родил.” Според Йоан 13:27 и сл.ст. Юда напуска стаята след третата чаша на благословието, преди Господнята вечеря. Юда е загадка. Никога не става ясно какви са мотивите му, за да предаде Исус. Някои го смятат за благороден еврейски патриот (зелот), който се опитва да накара Исус да воюва с римляните. Други предполагат, че е посветен юдеин, който е възмутен, че Исус отхвърля устната традиция и общува с отхвърлените и грешните в еврейското общество. Евангелието от Йоан от самото начало го описва като крадец, някой, който е воден от жаждата си за пари. Обаче, Юдовите действия след ареста на Исус не потвърждават това. Каквито и да истинските му мотиви, каквото и да е участието на сатана, каквото и да е значението на предсказаните пророчества, Юда е отговорен за действията си, както сме и всички ние (вж. Гал. 6:7).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 14:22-25

22 И когато ядяха, Исус взе хляб и като благослови, разчупи, даде им и каза: Вземете, (яжте;) това е Моето тяло. 23 Взе и чашата, благодари и им даде; и те всички пиха от нея. 24 И им каза: Това е Моята кръв на (новия) завет, която се пролива за мнозина. 25 Истина ви казвам, че вече няма да пия от плода на лозата до онзи ден, когато ще го пия нов в Божието царство.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 14:22-25

²²While they were eating, He took *some* bread, and after a blessing He broke *it*, and gave *it* to them, and said, „Take *it*; this is My body.” ²³And when He had taken a cup and given thanks, He gave *it* to them, and they all drank

from it. ²⁴ And He said to them, „This is My blood of the covenant, which is poured out for many. ²⁵ Truly I say to you, I will never again drink of the fruit of the vine until that day when I drink it new in the kingdom of God.”

14:22 „взе хляб” Забележете, това не е Пасхалното агне (нито горчиви треви), но безквасен хляб (*azumos*, вж. 14:1). Тук гръцката дума е *artos*, която се използва за обикновен хляб (вж. 3:20; 6:8,16,36,37; 7:2,5,27; 8:4,14,16,17). Използва се и за безквасен хляб, както е в Мат. 26:26; Лука 22:19. Вероятно агнето има твърде силно националистично звучене. Въпреки всичките исторически връзки между Пасхата и Господнята вечеря, налице е целенасочена богословска разлика.

Ако има ясна типология между Изход и Исус, което очевидно е така, тогава хлябът може да бъде свързан с „манната” (вж. Изход 16), давана от *ЯХВЕ* по време на скитническия период в пустинята. Така Бог осигурява на евреите нужната питателна храна. Сега *ЯХВЕ* дава „истински” хляб от небето, осигурява „истинска” промисъл за живота, изпраща „свършения” водач и въвежда новата Пасха (избавление) от греха и смъртта. Новозаветните автори често използват Христологична типология, представяйки Исус с помощта на различни символи от СЗ. В Стария Завет виното е известно като кръвта на гроздето и често се използва като символ на осъждане (гроздето на гнева). В случая се касае за жертва, която осигурява вечен живот. Картината е ясно представена в Йоан 6 глава.

□ **„като благослови”** Пасхалната вечеря е строго установен ритуал. Най-вероятно, символизъмът на разчупения хляб и виното е най-ярко представен в момента на „третата чаша на благословението” (вж. I Кор. 10:16).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: РЕДЪТ НА ПАСХАЛНАТА СЛУЖБА В ЮДАИЗМА ОТ ПЪРВИ ВЕК

- A. Молитва
- B. Чаша с вино
- C. Миене на ръцете от домакина и предаване легена на всички останали
- D. Потапяне хляба в сос от горчиви треви
- E. Агне и основно ястие
- F. Молитва и топене в сос от горчиви треви
- G. Втора чаша с вино и време за въпроси и отговори към децата (вж. Изход 12:26-27)
- H. Изпяване на първата част от Хвалебните псалми (113-114) и молитва
- I. Водещият церемонията подава залък на всеки след измиването на ръцете
- J. Всички ядат до насита; завършват с парче агнешко
- K. Трета чаша с вино след измиването на ръцете
- L. Изпяване втората част от Хвалебните псалми (115-118)
- M. Четвърта чаша с вино

Мнозина смятат, че постановяването на Господнята трапеза става след точка „К”.

□ **„Вземете, това е Моето тяло”** Йоан 6:22 и сл. ст. и I Кор. 10:16 показват силната богословска символика на този ритуал. Исусовите думи за Неговото тяло и кръв сигурно шокират тези юдеи. Канибализъмът и пиенето на кръв са в нарушение на Левит 11 глава. Очевидно тези думи са символични, но въпреки това стряскащи.

Исус свързва разпятието със символично разчупване на хляб. Тъй както цветът на виното наподобява кръвта, така и цветът на хляба наподобява цвета на човешката плът. Исус е истинският хляб на живота (манна, вж. Йоан 6:31-33,51), истинската Пасха, новият Изход!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ГОСПОДНЯТА ТРАПЕЗА ОТ ЙОАН 6 ГЛАВА (коментар на д-р Ъгли, том. 4, ЙОАН)

- A. Евангелието от Йоан не описва самата Господня трапеза, макар че глави 13-17 съдържат разговора и молитвата в Горницата. Това може да е нарочно. Църквата в края на първи век започва да разглежда

Господнята трапеза като тайнствен ритуал. Смятат я за проводник на благодатта. Йоан вероятно реагира на това схващане, затова не описва нито Исусовото кръщение, нито Господнята трапеза.

- В. Йоан 6 глава е в контекста на нахранването на петте хиляди. Мнозина обаче я използват, за да говорят за тайнственото значение на Господнята вечеря. Това е източникът на Римокатолическата доктрина за преосъществяването (превръщане на хляба и виното в плът и кръв) (ст. 53-56).

Въпросът за връзката на глава 6 с Господнята трапеза показва двойствената същност на Евангелията. Очевидно е, че Евангелията описват думите и живота на Исус, при все това те са писани десетилетия след това, изразявайки вярата на отделните автори. И така, наблюдават се три нива в намерението на автора: (1) Духа; (2) Исус и първите читатели; и (3) авторите на Евангелията и тяхната аудитория. Как трябва да тълкуваме? Единственият достоверен метод трябва да бъде контекстуален, граматичен, лексикален подход, с познания върху историческата обстановка.

- С. Трябва да помним, че аудиторията е еврейска и културната обстановка се определя от равинските очаквания за Месия, който трябва да е супер-Мойсей (вж. ст. 30-31), особено по отношение на такива знакови събития, като „манната”. Равините биха цитирали Пс. 72:16 като доказателство. Необичайните твърдения на Исус (вж. ст. 60-62, 66), целят да осуетят лъжливите Месиански очаквания на множеството (вж. ст. 14-15).
- Д. Не всички отци от ранната църква са съгласни, че този пасаж се отнася до Господнята трапеза. Климент от Александрия, Ориген и Евсевий никога не споменават този пасаж, дискутирайки Господнята трапеза.
- Е. Метафорите от този пасаж много напомнят Исусовите думи, използвани в разговора „с жената при кладенеца”, в Йоан 4 глава. Водата и хлябът са използвани като метафори за вечния живот и духовните реалности.
- Ф. Умножаването на хляба е единственото чудо, което е записано и в четирите евангелия!

14:23 „благодари” Гръцката дума за „благодаря” е *eucharist*, откъдето идва и транслитерацията, Евхаристия, която е заместител на „Господня вечеря”.

14:24 „Това е Моята кръв на (новия) завет” Цветът на виното напомня цвета на човешката кръв. Този израз има три възможни старозаветни произхода.

1. Изход 24:6-8, въвеждане книгата на завета чрез кръвта на завета
2. Йер. 31:31-34, единственият старозаветен текст, който споменава израза „нов завет”
3. Зах. 9:11, част от глави 9-14, който е източник на много пророчества (Христологична типология) за Исусовия живот

Има два варианта в традиционните гръцки ръкописи.

1. „заветът”, следвайки Мат. 26:28, намерен в гръцките ръкописи \aleph , B, C, D², и L (а също и в D* и W с малки промени). The UBS⁴ окачествява по-краткия вариант с „A” (сигурен).
2. „новият завет”, следвайки Лука 22:20 и I Кор. 11:25, намерени в MSS A и E и Вулгата, Сирийските, Коптските и Арменските преводи (вж. NKJV). Това вероятно е добавка, свързваща Исусовите думи с „новия” завет от Йер. 31:31-34.

В цялата тази дискусия едно нещо е очевидно. Исусовата смърт е от съществено значение за възстановяване на връзката между падналото човечество и Бога (вж. 10:45). Исус идва, за да (1) покаже Отца; (2) да ни даде пример, който да следваме; и (3) да умре на наше място за греха. Няма друг начин за изкупление (вж. Йоан 10,14). Това е централният аспект на вечния Божий план (вж. Деяния 2:23; 3:18; 4:28; 13:29).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЗАВЕТЪТ

Старозаветното понятие *berith* (BDB 136), завет, не се дефинира лесно. Няма съответстващ ГЛАГОЛ в еврейския. Всички опити за извличане на етимологична дефиниция се оказват неубедителни. Тъй като обаче идеята е централна, учените са принудени да изследват употребата ѝ, за да определят нейния функционален смисъл.

Заветът е средството, чрез което единият истинен Бог взаимодейства със Своето творение. Идеята за завета, договора или съглашението е съществена за разбиране на библейското откровение. Напрежението между Божия

суверенитет и свободната човешка воля ясно се виждат в идеята за завета. Някои завети са основани изключително на Божия характер и действия.

1. самото сътворение (вж. Битие 1-2 гл.)
2. призоваването на Авраам (вж. Битие 12 гл.)
3. заветът с Авраам (вж. Битие 15 гл.)
4. опазването на Ной и обещанието към него (вж. Битие 6-9 глави)

Обаче, самата същност на завета изисква отговор.

1. чрез вяра Адам трябва да се довери на Бога и да не яде от дървото, което е насред Едем
2. чрез вяра Аврам трябва да напусне семейството си, да последва Бога и да вярва, че ще има наследници
3. чрез вяра Ной трябва да изгради огромен кораб далеч от вода и да събере животните
4. чрез вяра Мойсей извежда евреите от Египет, водейки ги на планината Синай и получава конкретни заръки за религиозния и социален живот с обещания за благословения и проклетия (вж. Втор. 27-28 гл.)

Същото напрежение, включващо Божията връзка с човечеството, е адресирано и в „новия завет“. Напрежението може да се види ясно, ако сравним Езекиил 18 глава с Езек. 36:27-37 (действието на *ЯХВЕ*). Дали заветът е основан на благодатните Божии дела или на човешкия отговор? Това е пламенният въпрос, който касае и Стария, и Новия Завет. И двата имат една цел: (1) възстановяване на загубеното общение с *ЯХВЕ*, описано в Битие 3 глава и (2) съграждане на праведен народ, който да отразява Божия характер.

Новият завет, споменат в Йер. 31:31-34 решава проблема с напрежението, заявявайки, че Бог не ни приема на основания на нашите дела. Божият закон се превръща в желание на сърцето, престава да бъде външен законов кодекс. Целта е същата – праведен Божий народ, но методите се променят. Грешното човечество доказва, че е неадекватно да отразява Божия образ. Проблемът не е в Божия завет, но в човешката греховност и слабост (вж. Римляни 7 глава; Галатяни 3 глава).

Същото напрежение между старозаветните безусловни и условни завети е налице и в НЗ. Спасението е абсолютно безплатно заради завършеното дело на Исус Христос, но изисква покаяние и вяра (като първоначален акт, и впоследствие). То е едновременно правна категория и призив за христоводие, заявление, че сме приети от Бога и заповед да бъдем свети! Вярващите не са спасени чрез техните дела, но заради послушанието (вж. Ефес. 2:8-10). Благочестивият начин на живот става доказателство за спасението, не средство за постигане на спасение. Вечният живот обаче има видими характеристики! Това напрежение ясно се вижда в Евреи.

– „**която се пролива за мнозина**“ Исусовата смърт, символизирана чрез проливане на кръвта Му, е жертва за грях (вж. Марк 10:45; Мат. 26:28; I Кор. 15:3; II Кор. 5:21; Евр. 9:11-15). Думата „мнозина“ не означава ограничена група, но е еврейска (или Семитска) метафора, за „всички, които ще откликнат“. Това е видно от паралелните стихове в Римл. 5:18 и 5:19, както и в Исаия 53:6 „всички“, сравнено с 53:11-12, „мнозина“. Вж. Бележката към 10:45.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИЗЛИВАНЕ

Общото понятие *che* означава „да изляе“. Интензивната форма, *ekche*, съдържа два нюанса.

1. Пролята невинна кръв, Мат. 23:35; Деяния 22:20
2. Принесена жертва, Мат. 26:28; Марк 14:24; Лука 22:20

Исус изпълнява и двете неща на Голгота (вж. Colin Brown, ed., *The New International Dictionary of New Testament Theology* том 2, pp. 853-855).

14:25 „Вече няма да пия“ Пасхалният ритуал включва четири чаши на благословение. Равините въвеждат тази процедура, на основание на Изход 6:6-7. Третата чаша символизира изкуплението. Тя е в основата на Господнята трапеза. Исус отказва да пие четвъртата чаша на благословение, защото тя символизира края. Исус я свързва със сватбената вечеря на Месията в последното време (вж. Исаия 25:6; 55; Мат. 8:11; Лука 13:29; 14:15,24; 22:30; Откр. 19:9,17).

□ „**до онзи ден**“ Това очевидно касае бъдещото идване на Исус в слава и сила, което е толкова различно от тази ситуация, в която той понася срам, болка, отхвърляне и смърт! Двете идвания на Исус отразяват различните

аспекти на изкупителната Му мисия (жертвено, заместническо изкупление) и победител/съдия. Повторното идване на Месията изненадва юдеите. Вероятно Самият Исус, по пътя за Емаус, показва пълното значение на ключовите старозаветни пасажии (Битие 3:15; Пс. 22; Исаия 53 гл. и Зах. 9-14 гл.).

□ „Божие царство” Вж. Специалното понятие към 1:15с.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 14:26

26 И като изпяха химн, излязоха на Елеонския хълм.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 14:26

²⁶After singing a hymn, they went out to the Mount of Olives.

14:26 „изпяха химн” Гръцкият глагол е в основата на думата „химн”. Това сигурно е част от хвалебните псалми (Пс. 113-118, вж. Мат. 26:30), което е последната част от Пасхалния ритуал. Тези псалми са израз на радост и благодарност за изкуплението на *ЯХВЕ*. Те се рецитират или припяват на части или цялостно във всички празнични дни, освен в Деня на изкуплението. Псалми 113-114 се пеят в началото на Пасхалната вечеря, а Псалми 115-118 – в края на вечерята.

□ „Елеонския хълм” Исус и учениците Му явно редовно използват това място за молитва по време на Пасхалния период (осемте дни).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 14:27-31

27 И Исус им каза: Всички вие ще се отвърнете (от Мен тази нощ), защото е писано: „Ще поразя пастира, и овцете ще се разпръснат.” 28 А след възкресението Си ще отида преди вас в Галилея. 29 Тогава Петър Му каза: Даже и всички да се отвърнат, аз няма! 30 Исус му каза: Истина ти казвам, че днес, тази нощ, преди петелът да пропее два пъти, ти три пъти ще се отречеш от Мен. 31 А той говореше още по-разпалено: Дори да стане нужда да умра с Теб, пак няма да се отрека от Теб! Същото казаха и другите.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 14:27-31

²⁷And Jesus said to them, „You will all fall away, because it is written, ‘I WILL STRIKE DOWN THE SHEPHERD, AND THE SHEEP SHALL BE SCATTERED.’” ²⁸But after I have been raised, I will go ahead of you to Galilee.” ²⁹But Петър said to Him, „Even though all may fall away, yet I will not.” ³⁰And Jesus said to him, „Truly I say to you, that this very night, before a rooster crows twice, you yourself will deny Me three times.” ³¹But *Петър* kept saying insistently, „Even if I have to die with You, I will not deny You!” And they all were saying the same thing also.

14:27

NASB, NJB „Всички ще се разпръснете”

NKJV „всички ще бъдете препънати”

NRSV „Всички ще станете отстъпници”

TEV „Всички ще избягат”

Глаголът е в БЪДЕЩЕ ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Това е още едно доказателство, че Исус знае и контролира бъдещите събития. Идеята за СТРАДАТЕЛНИЯ ЗАЛОГ най-добре е уловена в Американския стандартен превод: „всички вие ще бъдете оскърбени” (*skandaliz_*, което се използва за въдица със стръв). Има и втори глагол в БЪДЕЩЕ ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, „ще бъдете разпръснати”, от Зах. 13:7. Същата терминология на неверие („изоставяне”) е използвана за други хора, които отхвърлят Христос (вж. Мат. 11:6; 13:21,57; 24:10; 26:31). Вярата на учениците ще претърпи провал! Отричането на Петър е само един пример за всички техни страхове.

□ „защото е писано” Буквално „било е писано”, което е ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Това е характерна фраза (еврейски идиом), отразяваща боговдъхновеността на Стария Завет.

– „Ще поразя” Това е цитат от Зах. 13:7. Това е планът на Отец – Исус да даде живота си в жертва за греха (вж. Исаия 53:4,6,10; Марк 10:45; Лука 22:22; Деяния 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; II Кор. 5:21).

14:28 Исус многократно казва на учениците Си, че ще ги срещне на хълм в Галилея (вж. Мат. 26:32; 28:7,10,16). На тази специална среща, Той им дава Великата заповед (вж. Мат. 28:16-20), което вероятно става след възкресението и е описано в I Кор. 15:6. Не се касае за възнесението, което се случва на Елеонския хълм четиридесет дни след възкресението (вж. Деяния 1:12).

Това е предсказание за Неговото възкресение, но те не разбират значението му. Този израз е отлична възможност да покажем, че НЗ често приписва делото на изкуплението на трите личности на божеството.

1. Бог Отец възкресява Исус (вж. Деяния 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Римл. 6:4,9; 10:9; I Кор. 6:14; II Кор. 4:14; Гал. 1:1; Ефес. 1:20; Кол. 2:12; I Сол. 1:10)
2. Бог Син възкресява Себе Си (вж. Йоан 2:19-22; 10:17-18)
3. Бог Дух възкресява Исус (вж. Римл. 8:11). Същото изтъкване на Троицата е видно и в ст. 9-10. Вж. Специално понятие: ТРОИЦАТА към 1:11.

14:29 „Даже и” Това буквално е „дори и” (вж. NKJV и NJB). Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което е вярно от гледна точка на автора и служи на литературните му цели. Петър си представя как другите бягат, но не и той самият!

□ „аз няма” на гръцки, това е силният ПРОТИВОПОСТАВЯЩ СЪЮЗ *alla (но)*. Петър изрично подчертава, че няма да напусне Исус (вж. Лука 22:33; Йоан 13:37-38). Петър публично изразява увереност, която не ще успее да спази! Желанието му надхвърля възможностите!

14:30 „тази нощ преди петелът да пропее два пъти, ти три пъти ще се отречеш от Мене” Акцентът е върху местоимението „ти”! Глаголът е в БЪДЕЩЕ ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Описанието в Лука е по-дълго (вж. 22:31-34). Бидейки очевиден, Петър си спомня детайла за петела, който пропя два пъти. Тази подробност е спомената само в евангелието на Марк.

14:31

NASB „продължаваше да казва настоятелно”

NKJV „говореше по-разпалено”

NRSV „каза разпалено”

TEV „отговори още по-силно”

NJB „повтори още по-усърдно”

Това понятие (*perisseia*) за прекомерност или висша степен се среща в няколко форми в НЗ (вж. Мат. 5:20; 27:23; Деяния 26:11; Фил. 1:9; I Сол. 4:1). Интензивната форма с представката *ek* се среща единствено в Марк. Вероятно думата е използвана от самия Петър! Той помни колко разпалено е отричал!

□ „Дори да” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД, което означава потенциално действие. Буквално „дори ако трябва.”

□ „аз пак няма да се отрека от Тебе” Петър наистина се чувства така. Той смята да стои до Исус с цяло сърце и с всичка сила! Както греховете на Давид и последвалата прошка от Бога, служат за окуражаване на вярващите, така и провала и покаянието на Петър. Грешните, слаби човеци искат да вършат правилните неща (вж. Римл. 7), но виждат, че са неспособни! Исус може да прости провала, но не и непокаяното неверие.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 14:32-42

32 Дойдоха до едно място, наречено Гетсимания; и Той каза на учениците Си: Седете тук, докато се помоля. 33 И взе със Себе Си Петър, Яков и Йоан и започна да се страхува и да тъгува. 34 И им каза: Душата Ми е наскърбена до смърт. Постоите тук и бдете. 35 И като отиде малко напред, падна на земята и се молеше, ако е възможно, да Го отмине този час, като каза: 36 Авва, Отче, за Теб всичко е възможно. Отмени Ме с тази чаша; не обаче както Аз искам, а както Ти. 37 И дойде и ги намери заспали; и каза на Петър: Симоне, спиш ли? Не можа ли един час да бдиш? 38 Бдете и се молете, за да не паднете в изкушение. Духът е бодър, но плътта – немошна. 39 И пак отиде и се помоли, като каза същите думи. 40 А като дойде, пак ги намери заспали, защото очите им бяха натежали; и не знаеха какво да Му отговорят. 41 И дойде трети път и им каза: Спете и почивайте! Достатъчно е! Дойде часът! Ето, Човешкият Син се предава в ръцете на грешниците. 42 Станете да вървим. Ето, приближи се онзи, който Ме предава.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 14:32-42

³²They came to a place named Gethsemane; and He said to His disciples, „Sit here until I have prayed.” ³³And He took with Him Peter and James and John, and began to be very distressed and troubled. ³⁴And He said to them, „My soul is deeply grieved to the point of death; remain here and keep watch.” ³⁵And He went a little beyond *them*, and fell to the ground and *began* to pray that if it were possible, the hour might pass Him by. ³⁶And He was saying, „Abba! Father! All things are possible for You; remove this cup from Me; yet not what I will, but what You will.” ³⁷And He came and found them sleeping, and said to Peter, „Simon, are you asleep? Could you not keep watch for one hour? ³⁸Keep watching and praying that you may not come into temptation; the spirit is willing, but the flesh is weak.” ³⁹Again He went away and prayed, saying the same words. ⁴⁰And again He came and found them sleeping, for their eyes were very heavy; and they did not know what to answer Him. ⁴¹And He came the third time, and said to them, „Are you still sleeping and resting? It is enough; the hour has come; behold, the Son of Man is being betrayed into the hands of sinners. ⁴²Get up, let us be going; behold, the one who betrays Me is at hand!”

14:32 „Гетсимания” На еврейски, „Гетсимания” означава „преса за олио”. Вероятно става дума за частна градина, точно извън Йерусалим на Елеонския хълм. Незаконно е да има градини в града, защото наторяването им би го направило церемониално нечист. Вероятно Исус идва в тази градина доста често. Вероятно по време на Страдалната седмица Той лагерува там с учениците Си. Юда добре познава мястото.

□ **„Седете тук докато се помоля”** Подобно на Мат. 26:41 и Лука 22:40 Исус иска от тях да се молят, за да не изпаднат в изкушение.

14:33 „И взе със Себе Си Петър, Яков и Йоан” Това е вътрешният кръг от водещи ученици. Те са заедно с Исус на няколко специални събития, докато другите ученици отсъстват. Очевидно това води до тяхното специално обучение, но и завист от страна на останалите ученици. Не е ясно защо Исус подбира този вътрешен кръг. Списъкът с Дванадесетте винаги е на четири групи от по трима. Групите никога не се променят. Възможно е това да става на ротационен принцип, така че учениците да отиват периодично по домовете си, за да наглеждат семействата си. Вж. **Специално понятие** към 3:16.

□
NASB „започна да страда и да тъгува”
NKJV „започна да тъгува и да страда”
NRSV „започна да страда и да се вълнува”
TEV „Страдание и болка Го връхлетяха”
NJB „започна да изпитва ужас и болка”

Исус е в състояние на дълбоко безпокойство! Това са силни гръцки думи. Бидейки съвременни читатели, тук ние сме свидетели на един свещен момент, в който Божият Син е силно уязвим като човек. Исус вероятно

споделя това с учениците Си след своето възкресение. Очевидно това е от полза за онези, които са изправени пред изкушения и се опитват да разберат агонията и цената на Исусовото преживяване на Голгота.

□ „**Душата Ми е наскърбена до смърт**” Това е удивително категорично твърдение, изразяващо безпокойство, страх и мъка от страна на Исус. Независимо че текстът не споменава причината, изглежда Исус се бои от прекъсването на интимното общение, което е имал със Своя Отец. Това е видно от Исусовите думи в 15:34. Това е един от най-ярките моменти, в който сме свидетели на човешкото у Исус .

Изразът е старозаветен идиом (вж. Пс. 42:5), отразяващ изключителната интензивност, характерна за процеса на изкупление на грешното човечество. Целият Псалм 42 отразява Исусовото преживяване на отхвърляне, както и Неговата смърт, подобно на Псалм 22. Част от тази борба може да се види в паралелния пасаж от Лука 22:43-44 (независимо че UBS⁴ окачествява този стих с „А” [сигурен]), според който ангел дойде, за да послужи на Исус и Неговата пот стана на капки кръв. Победата над злото е спечелена още в градината. В този пасаж изцяло са разкрити мотивите на сатана, докато изкушава Исус в Матей 4 глава, както и наглед полезните, но напълно ненужни коментари на Петър в Мат. 16:22.

□ „**постояйте тук и бдете**” Тези глаголи са в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ И СЕГАШНО, ДЕЯТЕЛЕН, ПОВЕЛИТЕЛНО. Те трябва да бдят за идването на Юда и тълпата, но заспиват!

14:35 „падна на земята и се молеше” Тук и двата глагола са в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ. Обикновено това време означава продължително действие в миналото, но е очевидно, че не пасва в това изречение. Другата типична употреба на този гръцки глагол е начало на действие в миналото. Фактът, че Исус се моли, проснат на земята, показва силните Му чувства.

14:35 „ако е възможно” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно от перспективата на автора. Исус знае, че **ЯХВЕ** може да направи всичко (вж. стих 36, „всичко е възможно за Тебе!”).

□ „**часът**”

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЧАСЪТ

Понятието „час” се използва по няколко различни начина в Евангелията, например:

1. отнася се за време (вж. Мат. 8:13; Лука 7:21; Йоан 11:9)
2. метафора за време на изпитания (вж. Мат. 10:19; Марк 13:11; Лука 12:12)
3. метафора за начало на Исусовото служение (вж. Йоан 2:4; 4:23)
4. метафора за Деня на осъждението (Второто идване, вж. Мат. 24:36,44; 25:13; Марк 13:32; Йоан 5:25,28)
5. метафора за Исусовите страдания (вж. Мат. 26:45; Марк 14:35,41; Йоан 7:30; 8:20; 12:23,27; 13:1; 16:32; 17:1)

– „**да Го отмине този час**” Този глагол е в МИНАЛО СВЪРШЕНО, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Исус изтъква, че **ЯХВЕ** може да направи всичко и Исус се надява, че кръстът може да Го отмине (вж. стих 36). Това е същността на сатанинските изкушения в пустинята, вж. James Stewart’s *The Life u Teaching of Jesus Christ*, pp.39-46). От Мат. 26:39,42 и 44 и Марк 14:39 и 41 научаваме, че Исус се моли с тази молитва три пъти, което е еврейският начин за изтъкване на нещо интензивно.

14:36 „Авва” Това е арамейското обръщение, ползвано от децата към бащите: „тате, татко и пр.” Исус има близка семейна връзка с **ЯХВЕ** (вж. Евр. 1:2; 3:6; 5:8; 7:28). Неговата смърт осигурява същата тази връзка за нас.

Този контекст е единственият, в който Исус използва еврейската дума *Abba* (в гръцкия текст). Исус разкрива своята дълбока вътрешна борба в този момент на човешко изпитание (Той описва своите дълбоки емоции; Той пада на земята; Той се моли три пъти). Тези думи са кулминацията, последната възможност на

Исус да промени плана своя Отец относно Голгота. Той назовава Бога, използвайки най-интимното обръщение! Въпреки това всяка Исусова молитва завършва с думите: „Не Моята воля, а Твоята.” Бог Отец демонстрира Своята любов към падналото човечество като не отговаря на желанието на Исус. Жертвата за грях трябва да бъде свършена, но тя има висока цена – емоционално и физически, и за Исус, и за Отец! Исус ни познава, защото е бил изкушаван във всичко като човек (при все това без грях). Страхът и ужасът, и обезсърчението и сбогуването с илюзиите **не са** грях! Победата бе спечелена в Гетсимания.

□ „**Отче**” Евангелието от Марк често използва арамейски думи и фрази (вж. 3:17; 5:41; 7:34; 14:36;15:34). Арамейският е говоримият език на Исус и учениците. Марк превежда всяка от тях, което показва, че не пише до евреи, но вероятно до езичници, римляни, заради многото латински думи и изрази, които намираме в евангелието му. Вж. **Специално понятие:** БАЩА към 13:32.

□ „**тази чаша**” Това е старозаветна метафора за нечия съдба (вж. Пс. 16:5; 23:5; Йер. 51:2; Мат. 20:22). Обикновено се използва в контекст на осъждане (негативен смисъл, вж. Пс. 11:6; 75:8; Исаия 51:17,22; Йер. 25:15-16,27-28; 49:12; Плач на Йер. 4:21; Езек. 23:31-33; Авак. 2:16). Този идиом често се свързва с пиянство, което е друга старозаветна метафора (вж. Йов 21:20; Исаия 29:9; 63:6; Йер. 25:15-16,27-28). Исус търси изход! Страхът не е грях. Той посреща страха с вяра; така трябва да сторим и ние!

□ „**не обаче както аз искам, но както Ти**” МЕСТОИМЕНИЯТА „АЗ” и „ТИ” са с УДАРЕНИЕ в гръцкия. Това е постоянното Исусово покорство на волята на Отца. В този контекст засияват истинската човешка същност и вярата на Исус! Независимо че човешката природа на Исус плаче за избавление, сърцето Му е решено да изпълни волята на Отец, принасяйки Себе си в заместителна жертва (вж. 10:45; Мат. 26:39).

14:37,40 „ги намери заспали” Тези ученици заспиват и по време на Преображението (вж. Мат. 26:43 и Лука 9:32). Те не са лоши или безумни, просто са човечи! Преди да бързаме да осъждаме учениците, нека да забележим, че в Лука 22:45 изразът „те бяха заспали от скръб” показва, че те не са в състояние да понесат бремето на пророчеството за Исусовата смърт и тяхното разпръскване впоследствие. Независимо че Исус копнее за общение и човешко застъпничество в този сублимен за Него момент, Той трябва да го посрещне сам и Той го прави заради всички вярващи!

14:37 „Симоне” Това е единственият път, в който Исус го нарича „Симон”, след като е сменил името му в 3:16. Канарата (Петър) е стабилна, сигурна и надеждна. Петър сигурно си спомня тази „обратна” смяна на името с голяма болка. Сигурен съм, че е схванал идеята!

14:38 „Бдете и се молете” Тези два глагола са в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ и а СЕГАШНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ (отлагателен) ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Контекстът, който следва разкрива неприятеля.

□ „**за да не паднете в изкушение**” Има няколко теории относно това какво „изкушение” се има предвид в този контекст:

1. Непосредственото пророчество на Исус в стих 27
2. това, че учениците заспиват, вместо да се молят, ст. 37,40
3. това, че учениците ще изоставят Исус в стих 56
4. това, че Петър ще се отрече от Исус, ст. 69-75
5. изпитанията от страна на религиозните и политически власти (вж. Мат. 5:10-12; Йоан 9:22; 16:2)

Понятието „изкушение” (*peirasmos*) съдържа идеята на „да изкуша или изпитам някого с цел разрушение” (вж. Мат. 6:13; Лука 11:4; Яков 1:13). То често е в контраст с друго гръцко понятие за изпитание (*dokimazo*), което съдържа идеята на „да изпитам с цел утвърждаване”. Тези идеи обаче не винаги присъстват във всеки контекст. В богословски смисъл може да се каже, че Бог не изкушава и не изпитва Своите деца, за да ги погуби, но осигурява възможности за духовно израстване сред изпитанията (вж. Битие 22:1; Изход 16:4; 20:20; Втор.

8:2,16; Мат. 4; Лука 4; Евр. 5:8). Той обаче винаги осигурява изходен път (вж. I Кор. 10:13). Вж. **Специално понятие**: ГРЪЦКИ ПОНЯТИЯ ЗА ИЗПИТАНИЕ към 1:13.

– „духът е бодър, но плътта - немощна” Това може би е коментар към думите на Петър и другите ученици в ст. 29,31. Исус е съвсем наясно с това напрежение (вж. стих 36).

Употребата на „дух” във връзка с човешкия дук говори за вътрешния живот и мислите (вж. Пс. 51:10,12,17). В Павловите писания „дух” често се противопоставя на „плът” (вж. Римл. 8:1-11).

14:40 „не знаеха какво да Му отговорят” Те нямат друга обяснима причина (вж. 9:6), освен слабостта на плътта (вж. Лука 9:32).

14:41 „Спете и почивайте” Трудно е да разтълкуваме този гръцки идиом. Дали е въпрос? Дали е ирония? Дали е твърдение? Независимо че смисълът е неясен, очевидно е, че Исус е спечелил победата и сега Той е готов да поеме нощните изпитания, биенето на сутринта и разпятието.

□ „достатъчно е” Този израз води до няколко промени на преписвачите в гръцката ръкописна традиция. Дали се има предвид спането на учениците? Може да се преведе: (1) „достатъчно е”; (2) „решено е”; или (3) „свършено е” (вж. NJB „всичко е свършено”). Изразът е използван в гръцки папирус, написан на Койне, намерен в Египет и означава нещо, което е изцяло платено (вж. Moulton и Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*, pp. 57-58). Тогава сигурно се касае за паралел на Йоан 19:30, „свърши се” или „платено е всичко”. Вероятно се касае за Юда и неговото предателство, което струва скъпо на Исус. Исус извоюва духовната победа в Гетсимания!

14:41с-42 Тези градиращи се твърдения са подчертани от липсата на СВЪРЗВАЩИ ДУМИ или СЪЮЗИ (*asyndeton*) помежду им. Събитията се развиват точно както е предсказал Исус. Часът е настъпил.

□ „дойде часът” Вж. **Специалното понятие** към 14:35.

□ „предаде” Това понятие (*paradidomi*) обикновено означава „предаден в ръцете на” (вж. 9:31), но връзката му с Юда в повечето английски преводи засилва значението на думата „предаде”. Вж. По-подробната бележка към 14:10d.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 14:43-50

43 И веднага, докато Той още говореше, дойде Юда, един от дванадесетте, и с него едно множество с мечове и тояги от главните свещеници, книжниците и старейшините. 44 А онзи, който Го предаваше, им беше дал знак, казвайки: Когато целуна – Той е. Него хванете и отведете, като Го пазите здраво. 45 И когато дойде, веднага се приближи до Него и каза: Равви!; и Го целуваше. 46 И те сложиха ръце на Него и Го хванаха. 47 А един от стоящите там измъкна меч си, удари слугата на първосвещеника и му отрязва ухото. 48 Тогава Исус заговори и им каза: Като срещу разбойник ли сте излезли с мечове и тояги да Ме уловите? 49 Всеки ден бях при вас и поучавах в храма, и не Ме хванахте. Но това стана, за да се сбъднат Писанията. 50 Тогава всички Го оставиха и се разбягаха.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 14:43-50

⁴³Immediately while He was still speaking, Judas, one of the twelve, came up accompanied by a crowd with swords and clubs, *who came* from the chief priests and the scribes and the elders. ⁴⁴Now he who was betraying Him had given them a signal, saying, „Whomever I kiss, He is the one; seize Him and lead Him away under guard.” ⁴⁵After coming, Judas immediately went to Him, saying, „Rabbi!” and kissed Him. ⁴⁶They laid hands on Him and seized Him. ⁴⁷But one of those who stood by drew his sword, and struck the slave of the high priest and cut off his ear. ⁴⁸And Jesus said to them, „Have you come out with swords and clubs to arrest Me, as *you would* against a robber? ⁴⁹Every day I

was with you in the temple teaching, and you did not seize Me; but *this has taken place* to fulfill the Scriptures.”⁵⁰ And they all left Him and fled.

14:43 „Незабавно” Вж. Бележката към 1:10.

□ **„множество”** Йоан 18:3,12 споменава наличието на Римска кохорта. Лука 22:52 казва, че сред тълпата има представители на Синедриона, което означава храмовата полиция. Причината да има толкова много войници е Пасхата и страхът на властите от евентуален бунт (вж. 14:2; Мат. 26:5; 27:24).

□ **„мечове и тояги”** Понятието „мечове” се отнася до късия меч, който римските войници носят в пояса си. „Тоягите” са оръжията на хората от храмовата полиция.

□ **„главните свещеници, книжниците и старейшините”** Това са представителите на Синедриона. Вж. **Специалното понятие** към 12:13.

14:44 „да Го хванат” Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ.

□

NASB, NRSV, TEV „отведете Го под стража”

NKJV „отведете Го безопасно”

NJB „внимавайте да Го пазите добре, когато Го отвеждате”

Това е гръцкото понятие *sphallomai* („да падна или да се препъна”) с ОТРИЦАТЕЛНА ПРЕДСТАВКА, която отрича казаното. Това понятие е метафорично за „да бъде сигурен, твърд, стабилен”. Юда се бои, че Исус ще направи нещо, с което да осуети ареста си. Това разкрива страховете му. Той е виждал чудесата на Исус и знае силата му.

14:45 „Равви! И Го целуваше” Целувката по бузата или челото е обичаен поздрав в тази култура (особено между равини). Прочетете Иисусовите коментари на Юдовите действия в Мат. 26:50; Лука 22:48. Този белег показва, че сигурно наоколо има Римски войници, защото храмовите стражи биха разпознали Исус.

14:47 „Един от стоящите там измъкна меча си” От паралелните стихове в Йоан 18:10 и Лука 22:50-51, знаем, че това е Петър, а нараненият слуга се казва Малх. Учениците предварително са предупредени да си купят ножове (вж. Лука 22:36-38), но очевидно погрешно са разбрали истинското значение на Иисусовите думи. В полза на Петър трябва да признаем, че той е напълно готов да умре за своя Господ в този момент. Предвид голямата опасност, той изважда един от двата си меча. Импулсивността и неприемливостта на неговите действия отново отразяват характера му.

□ **„слугата на първосвещеника”** Йоан 18:10 споменава името Малх.

□ **„му отрязва ухото”** В Лука 22:51, Исус изцелява ухото, поставяйки го на мястото му!

14:48

NASB, NKJV „крадец”

NRSV, NJB „разбойник”

TEV „престъпник”

Те третираат Исус като престъпник, не като богохулник. Те постъпват с Исус така, както би трябвало да постъпят с Варава (за него е използвана същата дума, вж. Йоан 18:40).

14:49 „Всеки ден бях при вас и поучавах в храма” Тези думи се отнасят за членовете на Синедриона или храмовата полиция. Исус разкрива тайния им план.

□ „**Но това стана, за да се сбъднат Писанията**” В стих 50 „всички Негови ученици Го изоставиха” (вж. 14:27, което е цитат от Зах. 13:7 и Мат. 26:31). Човек се чуди как Йоан 18:15-16 пасва на това пророчество. Очевидно Йоан придружава Исус по време на всичките Му изпитания, присъства и на самото разпятие (вж. Йоан 19:26-27).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 14: 51-52

51 А един младеж Го следваше, обвит с ленено платно на голо; и те го хванаха. 52 А той остави лененото платно и избяга гол.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 14: 51-52

⁵¹A young man was following Him, wearing *nothing but* a linen sheet over *his naked body*; and they seized him. ⁵²But he pulled free of the linen sheet and escaped naked.

14:51-52 „младеж...Го следваше, обвит в ленено платно на голо” Според църковната традиция, това е Йоан Марк, съставителят на това Евангелие. Той е спътник на чичо си Варнава, един от първите мисионери (вж. Деяния 12:25), и Савел (Павел) от Тарс. Традицията е категорична, че той записва Петровите спомени за живота на Исус (Евангелието на Марк). Традицията също твърди, че в неговия дом е отслужена Господнята трапеза (вж. Деяния 12:12).

Не е ясно защо е бил облечен така. Вероятно докато е спял, са му казали, че арестуват Исус или може би се е опитвал да бъде близо до Исус и спял наблизко, в градината.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 14:53-65

53 И заведоха Исус при първосвещеника, при когото се събраха всичките главни свещеници, старейшините и книжниците. 54 А Петър Го беше следвал отдалеч и беше влязъл вътре в двора на първосвещеника, и седеше заедно със служителите и се грееше на огъня. 55 А главните свещеници и целият Синедрион търсеха свидетелство против Исус, за да Го убият, но не намериха. 56 Защото мнозина лъжесвидетелстваха против Него, но свидетелствата им не си съвпадаха. 57 После някои станаха и лъжесвидетелстваха против Него, като казаха: 58 Ние Го чухме да казва: Аз ще разруша този ръкотворен храм и за три дни ще съградя друг, неръкотворен. 59 Но и така свидетелствата им не си съвпадаха. 60 Тогава първосвещеникът се изправи на средата и попита Исус, като каза: Нищо ли не отговаряш? Какво свидетелстват тези против Теб? 61 А Той мълчеше и нищо не отговаряше. Първосвещеникът пак Го попита, като Му каза: Ти ли си Христос, Синът на Благословения? 62 А Исус каза: Аз съм. И ще видите Човешкия Син седящ отдясно на Силата и идещ с небесните облаци. 63 Тогава първосвещеникът раздра дрехите си и каза: Каква нужда имаме вече от свидетели? 64 Чухте богохулството. Как ви се вижда? И те всички Го осъдиха, че заслужава смъртно наказание. 65 А някои започнаха да Го заплюват, да Му закриват лицето, да Го блъскат и да Му казват: Пророкувай! И служителите, като Го хванаха, Му удряха плесници.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 14:53-65

⁵³They led Jesus away to the high priest; and all the chief priests and the elders and the scribes gathered together. ⁵⁴Peter had followed Him at a distance, right into the courtyard of the high priest; and he was sitting with the officers and warming himself at the fire. ⁵⁵Now the chief priests and the whole Council kept trying to obtain testimony against Jesus to put Him to death, and they were not finding any. ⁵⁶For many were giving false testimony against Him, but their testimony was not consistent. ⁵⁷Some stood up and *began* to give false testimony against Him, saying, ⁵⁸“We heard Him say, ‘I will destroy this temple made with hands, and in three days I will build another made without hands.’” ⁵⁹Not even in this respect was their testimony consistent. ⁶⁰The high priest stood up and *came* forward and questioned Jesus, saying, „Do You not answer? What is it that these men are testifying against You?” ⁶¹But He kept silent and did not answer. Again the high priest was questioning Him, and saying to Him, „Are You the Christ, the Son of the Blessed *One*?” ⁶²And Jesus said, „I am; and you shall see THE SON OF MAN SITTING AT THE RIGHT HAND OF

POWER, AND COMING WITH THE CLOUDS OF HEAVEN.”⁶³ Tearing his clothes, the high priest said, „What further need do we have of witnesses? ⁶⁴”You have heard the blasphemy; how does it seem to you?” And they all condemned Him to be deserving of death. ⁶⁵Some began to spit at Him, and to blindfold Him, and to beat Him with their fists, and to say to Him, „Prophecy!” And the officers received Him with slaps *in the face*.

14:53 „Те заведоха Исус при първосвещеника” Йоан 18:13а споменава Анна, но Кайафа е първосвещеник от 18-36 г. сл. Хр. (вж. Мат. 26:57). Синоптичните евангелия не записват разпита, воден от Анна. Той е предишният първосвещеник и очевидно е правителството в сянка (вж. Йоан 18:13b).

□ **„всичките първосвещеници, главни старейшини и книжници”** Този израз е използван, за да опише Великия събор, Синедриона (вж. стих 55). Вж. **Специалното понятие** към 12:13.

14:54 Този стих описва обстановката в двора, където предстои отричането на Петър. Петър не желае да стои настрана, но и не иска да се идентифицира с Исус. Каква ирония!

□

NASB „той седеше със служителите”

NKJV „той седна със слугите”

NRSV „той седеше с пазачите”

TEV „той седна с пазачите”

NJB „седеше с присъстващите”

Това е ОПИСАТЕЛНО НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТНО ПРИЧАСТИЕ (отлагателно) . Изглежда описва, че Петър се опитва да се представи за един от слугите. Той иска да се смеси с групата, но светлината на лицето му и галилейския акцент го издават. Петър добре помни онази нощ!

14:55 Това не е законен съдебен процес; това е фалшификация (вж. A. N. Sherwin-White, *Roman Society and Roman Law in The New Testament*, pp. 24-47).

14:56 „защото мнозина лъжесвидетелстваха против Него” глаголет е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ (два пъти в този стих и в ст. 57 и 59) показва многократните опити за лъжесвидетелстване, но всички те се разминават. Това е един пародия на лоши лъжци!

□ **„свидетелствата им не си съвпадаха”** Според СЗ нужно е поне двама души да свидетелстват едно и също (вж. Втор. 17:6; 19:15). Отново, съгласно СЗ, ако някой лъжесвидетелства, той трябва да понесе наказанието на обвиняемия.

14:58 „Аз ще разруша този ръкотворен храм” Този стих е добър пример за това как Исус използва метафори, за да опише предстоящи събития. Думата „храм” описва две неща в две различни ситуации.

1. Исусовото тяло (вж. Йоан 2:19-22), разпънато, но възкресено след три дни (знамението на Йона, вж. Мат. 12:39-40; Лука 11:29-32). Това предстои да стане.
2. Иродовият храм в Йерусалим ще бъде разрушен от римляните през 70 г. сл. Хр. и ще бъде построен отново. Това е събитие, което ще стане след 40 години, но отразява есхатологичното осъждане (II Сол. 2 глава; и Откровение).

Лесно се вижда как догматичните, легалистични религиозници объркват временното, земно царство с есхатологичното и морално царство на Исус, както тогава, така и днес.

□ **„за три дни”** Този конкретен период от време (вж. 8:31; 9:31; 10:34) е свързан със старозаветното пророчество в I Кор. 15:3-4. Периодът от три дни е свързан както с „новия храм”, така и с новото възкресенско тяло. Исус нарочно смесва двете понятия. Храмът на новия век е символ за вярващите, както поотделно, така и заедно (вж. I Кор. 3:16; 6:19).

□ „за три дни ще съградя друг, неръководен” Това е невероятно пророчество за Исусовата смърт и възкресение. В старозаветното поклонение храмът заема централно място, от тук нататък, това ще бъде Исус Христос. Той е отхвърленият крайгълен камък! Той е новият фокус на поклонение!

Той има властта да даде живота си и да го вземе отново (вж. Йоан 10:11,15,17,18). Той е в пълен контрол над Своя живот, смърт и възкресение.

14:60 „Първосвещеникът се изправи на средата и попита” Първосвещеникът се опитва да накара Исус сам да се изложи. Съгласно еврейския закон, това е незаконно, тъй като съдът става през нощта и присъдата е произнесена веднага.

14:61 „Той мълчеше” Това вероятно е изпълнение на Исая 53:7 (вж. Мат. 26:63; 27:12-14; Марк 15:5; Лука 23:9; Йоан 19:9).

□ „Първосвещеникът пак Го попита” Мат. 26:63 добавя, че Исус е под клетва.

□ „Христос” Това е гръцкият превод на еврейското понятие Месия, което означава „Помазаник”. В СЗ пророците, свещениците и царете са помазвани като специален символ за Божия избор и подготовката им да поемат възложената им мисия. Понятието започва да се използва за специалния божествен „Давидов Син” (вж. II Царе 7 гл.), който ще изкупи и възстанови Израил.

— „Синът на Благословения” „Благословеният” е известна еврейска титла (завоалирана) за Бога. Евреите не очакват Месията да бъде въплътен Бог, но надарен човек с власт, като Съдиите. Но Исус използва тази семейна връзка, за да подчертае Своето пълно равенство с Отца (вж. Йоан 5:18; 10:30,33; и също 1:1).

14:62 „Аз Съм” Това вероятно е алюзия към старозаветното име на заветния Бог, *ЯХВЕ*, което идва от еврейския ГЛАГОЛ „да бъда” (вж. Изход 3:14; Втор. 32:39; Исая 41:4; 43:10; 46:4; Йоан 4:26; 8:24,28,58; 13:19; 18:5). Вж. **Специално понятие: ИМЕНА НА БОГА** към 12:36. Този много директен отговор напомня Лука 22:70. При Матей отговорът е доста по-закодиран (вж. Мат. 26:64).

Евангелието от Марк от самото начало описва Исус като Божий Син и Месия (вж. 1:1). Демоните Го признават като такъв и Го потвърждават (вж. 1:24,34; 3:11), но учениците бавно схващат (вж. 8:29) истината за Исусовата личност и дело. Те продължават да гледат с очите на евреи от първи век (както прави Първосвещеникът).

□ „Човешкият СИН, СЕДЯЩ ОТДЯСНО НА СИЛАТА” Това е алюзия към Пс. 110:1. Това е антропоморфична метафора за мястото на власт. Понятието „власт” е взаимозаменяемо за *ЯХВЕ*. Исус (Човешкият Син, вж. 14:21,41,62) си служи с есхатологични понятия, които би трябвало да разбират, твърдейки, че Той е Месията, изпратен от *ЯХВЕ*. Независимо че в Пс. 110:4 идеята е свещеническа, като цяло това е царски псалм (вж. Евр. 1:3).

Трябва да се поясни, че смисълът, който Първосвещеникът влага във въпроса, зададен в 14:61, е различен от Исусовото разбиране (същото се отнася и за въпроса на Пилат в глава 15). Първосвещеникът го разбира като заплаха за неговата власт и авторитет, и властта и авторитета на Рим. Старозаветната идея за Месията като за побеждаващ Цар се споделя и от Апостолите (вж. Марк 10:37).

Исус обаче разглежда Своето царство като бъдещо и духовно (вж. Йоан 18:36). Ето защо цитира тези есхатологични пасажии от Псалм 110 и Данаил 7 глава.

Очевидно е налице парадокс относно двете идвания, при едното Месията е смирен, страдащ слуга, а при второто – прославен Цар и Съдия. Стария Завет представя и двете фигури, но евреите фокусират внимание само върху втората. Същото богословско напрежение е налице и при Божието царство – началото е поставено, но не е напълно осъществено! Не е лесно да си представим колко трудно е било за еврейските съвременници на Исус да разберат Неговото послание.

□ **„ИДЕЩ С НЕБЕСНИТЕ ОБЛАЦИ”** Това е цитат от Дан. 7:13. Този израз изтъква божествеността на Исус с много ярки старозаветни понятия. Никой не язди на облаците освен *ЯХВЕ*, но сега и Неговият Син също го прави (вж. 13:26; Деяния 1:9; Откр. 1:7).

14:63 „раздра дрехите си” Това е знак за дълбоко вълнение, предизвикано от евентуално богохулство. Съгласно Левит 24:15 наказанието за богохулство е убиване с камъни. Въз основа на Втор. 13:1-3 и 18:22 Исус заслужава да умре, ако не е идещият Месия, Синът на Бога, Спасителят на света. Средно положение няма. Той или е този, който твърди или е богохулник, който заслужава смърт (вж. Josh McDowell's, *Evidence That Demands a Verdict*).

14:64 „богохулства” Лъжесвидетелстването срещу ЯХВЕ заслужава смъртно наказание с камъни (вж. Левит 24:14-16).

14:65 „да Го заплюват” Това е старозаветен символ на отхвърляне (вж. Числа 12:14; Втор. 25:9; Йов 17:6; 30:10; Исаия 50:6). Членовете на Синедриона и Римските войници (вж. 15:19) заплюват Исус.

□ **„да Му закриват лицето, да Го блъскат и да Му казват: Пророкувай!”** Те слагат превръзка на лицето Му, удрят Го и питат: Кой те удари? Те се подиграват на твърдението Му, че е Божий пророк. Равините от времето на Исус тълкуват Исаия 11:3 така, че Месията може да разпознава хората и по миризмата, без да ги вижда. Този случай може би е подобен. Определено има връзка с Исаия 52:14. Равините тълкуват тези стихове, казвайки, че Месията има проказа, но най-вероятно се отнасят до жестокия побой, нанесен от различни групи войници.

Няколко гръцки ръкописа разширяват този текст от Марк, за да отразява Мат. 26:68 и Лука 22:64.

□
NASB „да Го бият с юмруци”
NKJV „да Го удрят с дланите на ръцете си”
NRSV „да Го удрят”
TEV „удряха Го”
NJB „удряйки Го”

Този разказ за побоя над Исус включва гръцкото понятие *kolaphiz*, което означава да бия с юмрук, и *hrapiz*, което означава да ударя с отворена длан (вж. Мат. 26:67). Ударът с отворена длан е ориенталски израз на презрение (вж. Мат. 5:39; Йоан 18:22; 19:3). Същата дума се използва за „бой с пръчки” в Деяния 16:27. Както Синедрионът, така и Римските войници унижават Исус и упражняват физическо насилие над Него (вж. Исаия 52:14; 53:4).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 14:66-72

66 И когато Петър беше долу на двора, дойде една от слугините на първосвещеника. 67 И като видя Петър, че се грее, се взря в него и каза: И ти беше с Исус Назарянина. 68 А той се отрече, като каза: Нито зная, нито разбирам какво говориш. И излезе във в предверието и петелът пропя. 69 Но слугинята го видя и пак започна да казва на стоящите там: Този е от тях. 70 А той пак се отрече. След малко стоящите там пак казаха на Петър: Наистина си от тях, защото си галилеянин (и говорят ти те издава). 71 А той започна да проклена и да се къдне: Не познавам този Човек, за когото говорите. 72 И петелът пропя втори път. И Петър си спомни думата, която му бе казал Исус: Преди петелът да пропее два пъти, ти ще се отречеш от Мен три пъти. И като размисли за това, заплака.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 14:66-72

⁶⁶As Peter was below in the courtyard, one of the servant-girls of the high priest came, ⁶⁷and seeing Peter warming himself, she looked at him and said, „You also were with Jesus the Nazarene.” ⁶⁸But he denied it, saying, „I neither know nor understand what you are talking about.” And he went out onto the porch, and a rooster crowed. ⁶⁹The servant-girl saw him, and began once more to say to the bystanders, „This is one of them!” ⁷⁰But again he denied it.

And after a little while the bystanders were again saying to Peter, „Surely you are *one* of them, for you are a Galilean too.” ⁷¹But he began to curse and swear, „I do not know this man you are talking about!” ⁷²Immediately a rooster crowed a second time. And Peter remembered how Jesus had made the remark to him, „Before a rooster crows twice, you will deny Me three times.” And he began to weep.

14:66 „дойде една от слугините на първосвещеника” Йоан 18:17 казва, че става дума за портиерката. Матей както винаги говори за две личности, но Марк споменава само една слугиня (вж. Мат. 26:69-71). Петър сигурно разказва на Йоан Марк тази срамна история, но може би Марк я чува в някоя от Петровите проповеди в Рим.

14:67 „като видя Петър” Пълнолуние е (по време на Пасха). Тя ясно вижда Петър, с помощта на светлината от огъня (вж. ст. 54, 67; Йоан 18:18,25) и луната.

□ **„Исуса Назарянина”** Евреите, израснали в Галилея (вж. Мат. 26:69) имат характерен акцент. Това свързва Исус с учениците Му (вж. стих 70). Вж. **Специално понятие** към 10:47.

14:68 „Нито зная, нито разбирам какво говориш” Точният ред на тези три обвинения е различен в отделните евангелия. Фактът, че Петър ефективно се отрича от Исус три пъти, се потвърждава от всички евангелисти.

□ **„И излезе във в предверието”** Очевидно Петър опитва да си тръгне. Древните гръцки унциални ръкописи не са единодушни дали изразът „и петелът пропя” трябва да е част от стих 68 (MSS A, C, D, включени и във Вулгата и Пешита, докато в N, B, L, и W липсва). Става ясно, че „петелът пропя втори път” от стих 72. Някои съвременни преводи (вж. NASB, NIV) пропускат този израз, в други (вж. NKJV, NRSV, TEV, NJB) присъства с бележка. UBS⁴ не може да определи кой е оригинален.

14:70 „след малко” В Лука 22:59 се казва „след около час.”

□ **„Галилеянин”** Вероятно диалектът или облеклото на Петър го издават.

14:71 „започна да проклена и да се кълне” Думата „проклена” (*anathematiz*_) първоначално описва думи, отнасяни към Бога (*anath_ma*), но по-късно се касае за клетва (вж. Деяния 23:12,14,21). Това е начин да се потвърди нечие твърдение, с призив към Бога човекът да бъде осъден, ако не казва истината. По възможно най-силен начин Петър (обрек и клетва) се предоставя на Божия съд! Направеното от Юда не е по-лошо! Петър публично и многократно се отрича от своя Господ с клетва (вж. Мат. 26:34,74).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПРОКЛЯТИЕ (*ANATHEMA*)

Има няколко еврейски думи за „клетва”. *Herem* се използва за нещо, дадено на Бога (вж. LXX като анатема, Левит 27:28), обикновено за погибел (вж. Втор. 7:26; Ис. Нав. 6:17-18; 17:12). Това е понятие, използвано в идеята за „свята война”. Бог заповядва унищожаването на Ханаанците и Йерихон е първата възможност, „първите плодове.”

В НЗ думата *anathema* и нейните форми се използват в няколко различни смисъла:

1. Като дар или принос на Бога (вж. Лука 21:5)
2. Като смъртен обет (вж. Деяния 23:14)
3. Да прокленам и да се кълна (вж. Марк 14:71)
4. Клетвена формула, свързана с Исус (вж. I Кор. 12:3)
5. Да предадеш някого на Божията присъда или унищожение (вж. Римл. 9:3; I Кор. 16:22; Гал. 1:8-9).

□ „**Не познавам този човек**” Възможно е изразът „този човек” да е пренебрежителен семитски идиом, отнасящ се за Исус.

14:72 „петелът пропя втори път” Петър си спомня Исусовите думи (вж. Лука 22:31-32). Лука 22:61 казва, че Исус поглежда Петър. Очевидно Исус е преместен от дома на Анна в двореца на първосвещеника Кайафа.

Изразът „втори път” липсва в някои гръцки ръкописи. Проблемът на преписвачите е, че другите трима евангелисти (Матей, Лука и Йоан) споменават само един петел, докато при Марк са два (вж. MSS A, B, C², D и W), но при много ръкописи изразът липсва (вж. MSS X, C и L).

□ „**и... заплака**” Като се отрича, Петър изпълнява едно пророчество и с това дава надежда на всички вярващи, които някога са се отричали от Исус със своя език, с начина си на живот или с приоритетите си. Има надежда за всеки един, който допуснал грешката да се отвърне от вярата си в Исус (вж. Йоан 21 гл.).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Има ли противоречие между Марк и Йоан относно деня на Господнята вечеря?
2. Защо Мария е толкова екстравагантна? Защо Исус го допуска?
3. Дали стих 7 означава, че Исус не е загрижен за бедните?
4. Защо религиозните водачи се опитват да убият Исус?
5. Какво да кажем за Юда, как да обясним действията му?
6. Каква е връзката между Господнята вечеря и Пасхата? Какво е значението на Господнята вечеря?
7. Защо случилото се в Гетсимания е толкова парадоксално (Исус иска чашата да Го отmine, но иска и да изпълни Божията воля)?
8. Защо Първосвещеникът толкова се смущава, когато Исус цитира Пс. 110 и Дан. 7:13?

МАРК 15 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Исус пред Пилат 15:1-5	Исус среща Пилат 15:1-5	Исус пред Пилат 15:1-5	Исус пред Пилат 15:1-2a 15:2b 15:3-4 15:5	Исус пред Пилат 15:1 15:2-5
Исус, осъден на смърт 15:6-15	Вземащ мястото на Варава 15:6-15	15:6-15	Исус е осъден на смърт 15:6-10 15:11-12 15:13 15:14a 15:14b 15:15	15:6-15
Войниците се присмиват на Исус 15:16-20	Войниците подиграват Исус 15:16-20	Разпятието 15:16-20	Войниците се присмиват на Исус 15:16-20	Исус, коронясан с тръни 15:16-20a
Разпъването на Исус 15:21-32	Царят на кръста 15:21-32	15:21-24 15:25-32	Исус е разпънат 15:21-28 15:29-30 15:31-32a 15:32b	Пътят на Кръста 15:20b-22 Разпятието 15:23-28 Разпънатият Христос бива подиграван 15:29-32
Смъртта на Исус 15:33-41	Исус умира на кръста 15:33-41	15:33-41	Смъртта на Исус 15:33-34 15:35-36 15:37 15:38-39 15:40-41	Смъртта на Исус 15:33-39 Жените на Голгота 15:40-41
Погребването на Исус	Исус – погребан		Погребението на Исус	Погребението

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)**ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ**

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ**ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 15:1-5**

1 А веднага на сутринта главните свещеници със старейшините и книжниците, и целият Синедрион направиха съвещание и като вързаха Исус, Го отведоха и Го предадоха на Пилат. 2 И Пилат Го попита: Ти ли си юдейският Цар? А Той му отговори и му каза: Ти казваш. 3 И главните свещеници Го обвиняваха в много неща. 4 А Пилат пак Го попита, казвайки: Нищо ли не отговаряш? Виж за колко неща Те обвиняват! 5 Но Исус вече нищо не отговори, така че Пилат се чудеше.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 15:1-5

¹Early in the morning the chief priests with the elders and scribes and the whole Council, immediately held a consultation; and binding Jesus, they led Him away and delivered Him to Pilate. ²Pilate questioned Him, „Are You the King of the Jews?” And He answered him, „It is as you say.” ³The chief priests *began* to accuse Him harshly. ⁴Then Pilate questioned Him again, saying, „Do You not answer? See how many charges they bring against You!” ⁵But Jesus made no further answer; so Pilate was amazed.

15:1 „На сутринта” Марк, подобно на други еврейски автори не обръща внимание на конкретното време. Вероятно евреите от времето на Исус разделят деня и нощта на по 12 часа (вж. Йоан 11:9), всеки от които на по 3 части от 4. Денонощието от 24 часа идва от Вавилон. Гърците и евреите го заимстват от тях. Слънчевият часовник има 12 сегмента.

В глава 15 Марк споменава няколко времеви момента;

1. изгрев, стих 1 (около 6 ЧАСА сутринта, в зависимост от годишния сезон)
2. третия час, стих 25 (около 9 ч. сутринта)
3. шестия час, стих 33 (около пладне)

4. деветия час, стих 34 (около 15 ч.)

5. вечерта, стих 42 (залез 18 ч.)

Лука 22:66-71 ни осигурява подробностите. Тази ранна среща е опит да се придаде някаква законност на незаконния среднощен съдебен процес (вж. А. N Sherwin-White, *Roman Society u Roman Law in the New Testament*, pp. 24-47). Хронологията на Исусовия разпит пред Пилат и Неговото разпъване, е както следва:

	<u>Матей</u>	<u>Марк</u>	<u>Лука</u>	<u>Йоан</u>
Присъдата на Пилат				6 ^{-и} час 19:14
Разпятието		3 ^{-и} час 15:25		
Пада мрак	6 ^{-и} -9 ^{-и} час 27:45	6 ^{-и} -9 ^{-и} час 15:33	6 ^{-и} -9 ^{-и} час 23:44	
Исус извиква	9 ^{-и} час 27:46	9 ^{-и} час 15:34		

При сравняване на таблицата са възможни две тълкувания: (1) таблиците са еднакви. Йоан използва Римско време, денят започва в 12:00 след полунощ (вж. Gleason L. Archer, *Encyclopedia of Bible Difficulties*, стр. 364), а синоптичните евангелия използват еврейски начин за отбелязване на времето, денят започва в 6:00 сутринта (2) Йоан изчислява по-късно време за разпятието, което е още един пример за разликите между Йоан и Синоптичните евангелия. Обаче, съдейки по Йоан 1:39 и 4:6 изглежда, че Йоан понякога използва еврейско време, друг път - римско (вж. M. R. Vincent, *Word Studies*, Vol. 1, стр. 403).

Отбелязването на времето може да е символично и в четирите евангелия, защото касае (1) времето на ежедневните жертви (постоянни) в храма (9 сутринта и 3 след обяд, вж. Деяния 2:15; 3:1) и (2) точно след пладне е традиционното време за заколване на Пасхалното агне, на 14-и Нисан. Бидейки книга от древния Изток, Библията не следва стриктна хронология, както съвременните западни исторически описания.

□ „главните свещеници, старейшините и книжниците, и целия Синедрион” Вж. Специално понятие: СИНЕДРИОН към 12:13.

□ „веднага” Марковото евангелие е характерно с действия („тогава”, „и”, „веднага”). Исус се разкрива главно чрез Своите действия. Ходът на разказа се определя от тези думи. Виж бележката към 1:10.

□ „като вързаха Исус” Това може би е типична процедура за всички престъпници или пък показва, че се боят от Исус. Мнозина се боят, че Исус е магьосник или чародеец и силата е в ръцете Му.

□ „Го предадоха на Пилат” Не е сигурно къде точно става това. Повечето учени смятат, че Пилат отсяда в двореца на Ирод, когато е в Йерусалим. Обикновено живее в Кесария, при морето, където използва друг от Иродовите дворци за своя претория. Други предполагат, че Пилат остава във военния гарнизон, който е крепостта Антония, близо до храма. Сигурно е в началото на деня, по Римските обичаи за ранно правораздаване (вероятно заради жегата). Пилат управлява Палестина като представител на императора от 25/26-36/37г. сл. Хр., след което е преместен поради многократни обвинения от Вителий, легат на Сирия.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОНТИЙ ПИЛАТ

I. Личността Пилат

A. Място и време на раждане - неизвестни

- В. От рода на Еквестрианите (висша средна класа в Римското общество)
 - С. Женен, но се знае дали е имал деца
 - Д. Предишни административни служби (най-вероятно няколко)- неизвестни
- II. Неговият характер
- А. Две различни мнения
 1. Филон (*Legatio u Gaium*, 299-305) и Йосиф Флавий (*Antiq.* 18.3.1 и *Jewish Wars* 2.9.2-4) го описват като жесток и безчувствен диктатор.
 2. Новият завет (Евангелията, Деяния) го представят като слаб, лесно манипулируем римски управител
 - В. Paul Barnett, *Jesus u the Rise of Early Christianity*, pp. 143-148, дава разумно обяснение на тези две схващания
 1. Пилат не е избран за прокуратор през 26г. сл. Хр. от Тиберий, който е настроен в полза на евреите (вж. Филон, *Legatio u Gaium*, 160-161) заради съвета на Сеяний, който е главен съветник на Тиберий, но срещу евреите.
 2. Тиберий губи политическата си власт за сметка на L. Aelius Sejanus, който е преториански префект и мрази евреите. Той се превръща във властта в сянка (*Philo, Legatio land Gaium*, 159-160).
 3. Пилат е протеже на Сеяний и се опитва да го впечатли като
 - a. Налага Римските стандарти в Йерусалим (26 г. сл. Хр.), което другите прокуратори не успяват. Тези символи на Римските богове разпалват духовете на евреите (вж. Йосиф *Старини* 18.3.1; *Еврейски войни*, 2.9.2-3).
 - b. сече монети (29-31 г. сл. Хр.), с гравирани на тях римски божества. Според Йосиф, Пилат целенасочено се опитва да премахне еврейските обичаи и традиции (вж. *Josephus, Antiq.* 18.4.1-2).
 - c. Взема пари от храмовата съкровищница, за да изгради акведукт в Йерусалим (вж. Йосиф, *Antiq.* 18.3.2; *Jewish Wars* 2.9.3).
 - d. Убива няколко галилеяни, докато принасят жертви на Пасха, в Йерусалим (вж. Лука 13:12).
 - e. Донася Римски щитове в Йерусалим през 31г. сл. Хр. Синът на Ирод Велики иска да бъдат премахнати, но Пилат не го прави, така че пишат до Тиберий, който заповядва да бъдат преместени в Кесария, до морето (вж. Филон, *Legatio u Gaium*, 299-305).
 - f. убива много Самаряни на хълма Геризин (36/37 г. сл. Хр.), докато търсят изгубените предмети на своята религия, за да им се покланят. Това принуждава неговият пряк началник (Вителий, префект на Сирия) да го отстрани от служба и да го върне в Рим (вж. Йосиф, *Старини* 18.4.1-2).
 4. Сеяний е екзекутиран през 31г. сл. Хр. и Тиберий отново има пълната политическа власт; следователно, #a, b, c и d вероятно са направени от Пилат, за да спечели доверието на Сеяний; #e и f вероятно са опити за спечелване доверието на Тиберий, но се провалят.
 5. С възстановяване на проеврейския император и изпратените до прокураторите писма да се държат добре с евреите (вж. Филон, *Legatio u Gaium*, 160-161), еврейските водачи в Йерусалим се възползват от политическата уязвимост на Пилат по отношение на Тиберий и го манипулират да разпъне Исус. Тази теория на Барнет правдоподобно примирява двете основни схващания за Пилат.
- III. Неговата участ
- А. Отзован е пристига в Рим точно след смъртта на Тиберий (37 г. сл. Хр.).
 - В. Не е назначен на нова служба
 - С. Не се знае как свършва животът му. Има много по-късни теории, но не и сигурни факти.

15:2 „Пилат Го попита” На какъв език? Има по-малка вероятност Пилат да е говорил арамейски, отколкото Исус да говори народния (Койне) гръцки. За добра дискусия по темата, виж

1. „Did Jesus Speak Greek” by Joseph A. Fitzmeyer, chapter 21, pp. 253-264 in *Approaches to the Bible: the Best of Bible Review*
2. „The Languages of the New Testament” by J. Howard Greenlee in *Expositor’s Bible Commentary*, том 1, pp. 410-411

□ „**Ти ли си Юдейският цар?**” „Ти” е подчертано и саркастично. Лука 23:1-2 описва и обвиненията на Синедриона. Йоан 19:8-19 описва най-подробно разговора между Исус и Пилат. Пилат не се интересува от религиозния аспект на обвинението, а от политическия елемент.

□
NASB, NKJV „**То е, както ти казваш**”
NRSV, TEV „**Ти го казваш**”
NJB „**Ти си, който го казва**”

Това буквално означава: „ти казваш, че Аз Съм”, което вероятно е еврейски идиом за потвърждение (вж. Мат. 26:25,64; Лука 22:70; 23:3) или кодиран отговор, означаващ, „Ти го казваш, но АЗ СЪМ един различен цар.” Това изглежда е личен разговор (вж. Йоан 18:33-38) вътре в Преторията. Исус може да е разказал на Йоан за него или самият Йоан е присъствал. Юдеите не могат да влизат вътре, защото това ще ги оскверни церемониално и няма да могат да ядат Пасхата.

Разказът за Исусовия разпит от Ирод Антипа не е записан от Марк, но се намира в Лука 23:6-12.

15:3

NASB „**започнаха да Го обвиняват жестоко**”
NKJV, NRSV „**обвиняваха Го в много неща**”
TEV „**обвиняваха Исус за много неща**”
NJB „**представиха много обвинения срещу Него**”

Това е НЕСВЪРШЕНО ВРЕНЕ, означаващо, че Го обвиняват отново и отново. Това явно се случва след личния разговор между Исус и Пилат (вж. стих 4). Списък с някои от обвиненията намираме в Лука 23:2.

15:5 „Исус нищо не отговори” Това може би е изпълнение на Исая 53:7 (вж. 14:61; Мат. 26:63; 27:12; Йоан 19:9).

□ „**така че Пилат се чудеше**” Защо Пилат е удивен?

1. Исус говори насаме с него, но не и в присъствието на обвинителите Си.
2. Първосвещеникът отправя толкова много обвинения към Исус и всичките са много яростни.
3. Исус не постъпва като повечето затворници, които разпалено се защитават.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 15:6-15

6 А на всеки празник той им пускаше по един затворник, когото биха поискали. 7 А имаше един на име Варава, затворен заедно с онези бунтовници, които във времето на бунта бяха извършили убийство. 8 А множеството, като викаше, започна да иска от Пилат да направи за тях, каквото имаше обичай да прави. 9 А Пилат в отговор им каза: Искате ли да ви пусна юдейския Цар? 10 Защото знаеше, че главните свещеници Го бяха предали от завист. 11 Но главните свещеници подбудиха множеството да иска да им пусне по-добре Варава. 12 Пилат пак в отговор им каза: Тогава какво да направя с Този, когото наричате юдейския Цар? 13 А те пак изкрещяха: Разпъни Го! 14 А Пилат им каза: Че какво зло е сторил? Но те още по-силно закрещяха: Разпъни Го! 15 Тогава Пилат, като искаше да угоди на множеството, им пусна Варава, а Исус би и Го предаде на разпятие.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 15:6-15

⁶Now at the feast he used to release for them any one prisoner whom they requested. ⁷The man named Barabbas had been imprisoned with the insurrectionists who had committed murder in the insurrection. ⁸The crowd went up and began asking him to do as he had been accustomed to do for them. ⁹Pilate answered them, saying, „Do you want me to release for you the King of the Jews?” ¹⁰For he was aware that the chief priests had handed Him over because of envy. ¹¹But the chief priests stirred up the crowd to ask him to release Barabbas for them instead. ¹²Answering again, Pilate said to them, „Then what shall I do with Him whom you call the King of the Jews?” ¹³They shouted back, „Crucify Him!” ¹⁴But Pilate said to them, „Why, what evil has He done?” But they shouted all the more, „Crucify Him!”

¹⁵Wishing to satisfy the crowd, Pilate released Barabbas for them, and after having Jesus scourged, he handed Him over to be crucified.

15:6 „празника” Отнася се за Пасхата. Учените често спорят колко е продължило публичното служение на Исус. Единствената причина, поради която църковната традиция утвърждава период от три години, е трите Пасхи, споменати в Евангелието от Йоан. Обаче, в Йоан се споменава „празника”, както и тук, което говори за друга Пасха. Според мен служението на Исус продължава четири години, а може би и пет или шест. Очевидно е, че евангелските автори не се интересуват от хронология, а - от теология. Евангелията не са западни истории, но - богословски разкази от Изтока. Те не са биографии или автобиографии. Те представляват отделен жанр сами по себе си. Бидейки боговдъхновени, авторите на евангелията адаптират и пренареждат думите и делата на Исус, за да Го представят пред тяхната читателска аудитория. Не смятам, че са били свободни да си измислят казани от Него думи; причината за различията в четирите Евангелия се дължи на материала на очевидците, който се появява по-късно, защото е насочен към различна аудитория и отговаря на богословските цели на различни автори.

□ **„той им пускаше по един затворник, когото биха поискали”** Това очевидно е ежегодна Римска традиция в Палестина по времето на Исус. Няма други исторически потвърждения за това, освен Йосиф, *Евр. старини*, 20:9:3. Пилат се опитва да предизвика симпатия към Исус от страна на множеството, за да може да Го освободи (вж. Марк 15:14; Лука 23:14-16; Йоан 18:38-39; 19:4).

15:7 „Варава” Това име е комбинация от *Bar* = „син на” и *Abbas* = „баща”. В неканоничното евангелие на евреите името е *Bar Rabbas*, „син на Равин”. В някои гръцки мазоретски ръкописи Мат. 27:16-17 името е „Исус Варава”, което е опит за ирония, основана на факта, че и двамата се наричат „Исус”, което всъщност е „Син на Отца.”

□ **„с онези бунтовници”** Мъжът, който множеството иска да освободи е престъпник – нещо, за което обвиняват Исус. Каква ирония!

15:8 „Множеството” Някои смятат, че приятелите на Варава са чакали добрата възможност. Други смятат, че множеството се състои не от поклонници, дошли за празника, а от лъжесвидетели, участвали в нощния съдебен разпит. Едните нямат нищо общо с другите, единственото, което ги свързва е – освобождаването на Варава, не на Исус.

Градът е пълен с поклонници, мнозина от Галилея, но те няма да дойдат толкова рано, не и в съда на Пилат.

□
NASB, NJB „отиде”
NKJV „крещяха”
NRSV „дойде”
TEV „събраха се”

Гръцките думи „възлизам” (*anabain_*) и „викам силно” (*anaboa_*) се пишат и произнасят подобно, което означава, че лесно могат да бъдат объркани при древния метод на преписване на НЗ, където един книжник чете високо на глас текста, а други няколко преписват. Традицията на гръцките ръкописи не е единодушна:

1. „възлезе” МИНАЛО СВЪРШЕНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ в MSS \aleph^* , В, и Вулгатата.
2. „извика високо” МИНАЛО СВЪРШЕНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ в MSS \aleph^2 , А, С, W, и Пешита.

„Извика високо” не се среща никъде другаде в Марк, докато „възлезе” се среща още девет пъти:

1. за неща, които нарастват (4:7)
2. за качване в кораб (6:51)
3. вървеж в посока нагоре (15:8)

Вероятно NASB и NJB са верни.

15:9 Марк, подобно на Лука (както в Евангелието, така и в Деяния), пише това, за да покаже, че по християнството не е заплаха за Римските власти.

15:10 „от завист” Пилат разбира мотивите на Синедриона (вж. Мат. 27:18), но отказва да раздаде правосъдие! Завистта е възможен мотив за еврейските водачи, но аз съм изненадан, че Пилат не съзира и техните политически и богословски мотиви (Лука 23:2). Възможно е Пилат да знае за Исус от свои шпиони или информатори (или дори от жена си, вж. Мат. 27:19).

15:12 „Този, когото наричате Юдейския Цар” Йоан 19:15 споменава, че това множество от евреи (бунтовници и еврейски водачи) казва: „Нямаме друг Цар, освен Цезар.” Каква ирония!

15:13

NASB, NRSV,

TEV, NJB „те изкрещяха”

NKJV

„те изкрещяха отново”

Съвременните тълкуватели превеждат гръцкото понятие *palin* като „обратно, на свой ред”. Както „отново”, така и „обратно” са стандартни преводни варианти при Bauer, Arndt, Gingrich и Danker, *A Greek-English Lexicon of the New Testament*, стр. 606. Тук контекстът предполага думата „обратно.”

15:14 „какво зло е сторил” Йоановото евангелие споменава тези думи на Пилат три пъти: 18:38; 19:4,6. Пилат се опитва да събуди симпатии към Исус и да Го освободи (вж. Йоан 18:38; 19:6,12), но тази предубедена тълпа не му позволява!

15:15

NASB, NRSV

„искайки да угоди на множеството”

NKJV

„искайки да задоволи множеството”

TEV

„искайки да угоди на множеството”

NJB

„загрижен да укроти тълпата”

За Пилат гражданският ред е по-важен от правосъдието. Тези еврейски водачи успяват да ядосат Пилат (вж. Йоан 19:12). Пилат е обвиняван в много неща пред властниците в Сирия и Рим. Той не може да си позволи още едно обвинение. Тълпата знае това и го използва!

Някои съвременни лингвисти отбелязват, че гръцките думи *hikanon poi_sai* представляват латински идиом (Bauer, Arndt и Gingrich, стр. 374; Moulton и Milligan, стр. 302; C. F. D. Moule, *An Idiom Book of the New Testament Greek*, стр. 192). Това е от значение, защото в Марк има много латински думи, изрази и идиоми, вероятно защото е написано до римляните.

□ **„бият”** Това е изпълнение на Исая 53:5. Бичуването е стандартна римска процедура, която се изпълнява преди разпятието. Бичуването е ужасно болезнено. Човек се навежда и ръцете му се завързват за нисък кол. След това двама войници, всеки от по едната страна го бият с камшик, направен от девет кожени върви, с твърди предмети, прикачени към всяка от лентите. Често пъти затворниците умират още при бичуването.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 15:16-20

16 И войниците Го заведоха вътре в двора, тоест в преторията, и свикаха цялата дружина. 17 И Му облякоха пурпурна мантия, сплетоха и венец от тръни и го положиха на главата Му. 18 И започнаха да Го поздравяват с думите: Привет, Царю юдейски! 19 И Го удряха по главата с тръстика и Го заплюваха, и Му се кланяха, като коленичеха. 20 И след като Му се подиграха, Му съблякоха пурпурната мантия, облякоха Го в Неговите дрехи и Го изведоха навън, за да Го разпънат.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 15:16-20

¹⁶The soldiers took Him away into the palace (that is, the Praetorium), and they called together the whole *Roman* cohort. ¹⁷They dressed Him up in purple, and after twisting a crown of thorns, they put it on Him ¹⁸and they began to acclaim Him, „Hail, King of the Jews!” ¹⁹They kept beating His head with a reed, and spitting on Him, and kneeling and bowing before Him. ²⁰After they had mocked Him, they took the purple robe off Him and put His *own* garments on Him. And they led Him out to crucify Him.

15:16 „Войниците Го заведоха” Тези Римски войници (вж. Мат. 27:27) мразят евреите заради презрителното им отношение към езичниците и затова стоварват враждебността си на Исус. Лука 23:11 споменава, че войниците на четверовластника Ирод също Му се подиграват, че е цар.

□

NASB „в двореца (тоест, Преторията)”
NKJV „в залата, наречена Претория”
NRSV „в двора на двореца (тоест, шаба на губернатора)”
TEV „вътре в двора на губернаторския дворец”
NJB „във вътрешната част на двореца, тоест, Преторията”

Това се отнася до резиденцията на Римските управници, докато пребивават в Йерусалим. Може да се касае за Антониевата крепост, която е близо до храма или по-вероятно – двореца на Ирод Велики в Йерусалим.

□

NASB „цялата Римска кохорта”
NKJV „целият гарнизон”
NRSV, NJB „цялата кохорта”
TEV „останалата част от компанията”

Гръцкото понятие *speiran* (кохорта, отряд) първоначално описва нещо, което е усукано като въже. Метафорично се използва за група мъже, обединени от обща цел. Кохорта е друго латинско понятие. Използва се за една десета част от легиона, обикновено 600 мъже. Но може да е и по-малка група (вж. Йоан 18:3). Римските военни се делят на (1) легиони, 6000; (2) кохорти, 600; (3) манипули, 200; и (4) центурии, 100 души.

15:17 „облякоха пурпурна мантия” Матей 27:28 споменава „пурпурна дреха” на Римски кавалерийски офицер. Пурпурното е символ на властта. Първоначално мантиите на Римските офицери са ярко червени, но с времето стават бледо пурпурни. Войниците се подиграват на Исус като предполагаем еврейски цар (вж. стих 18,20; Йоан 19:2).

Лука 23:11 споменава, че еврейските войници на четверовластника Ирод или Ирод Антипа също се подиграват на Исус като Цар/Месия, поставяйки Му мантия.

□ **„венец от тръни”** Това е един вид традиционно изтезание, защото тръните са били силно притиснати към челото на Исус, чак до веждите. Възможно е обаче да се касае за венец от палмови листа, което отново е с цел поругание (вж. Мат. 27:27-31; Марк 15:15-20). Гръцката дума „корона, венец” (*stephanos*) за лавровия венец, носен от победителите след игрите или от самия Император.

15:19 Този стих описва подигравките на Римските войници.

1. „Привет”, специален поздрав към водач (ст. 18)
2. „удряйки Го по главата с тръстика”, сигурно първо я слагат в ръцете на Исус като скиптър
3. „заплювайки Го”, знак за презрение или имитация на целувка (вид поздрав)
4. „коленичейки пред Него”, друг подигравателен символ пред царска особа
5. пурпурна мантия, поставена на раменете Му, символизираща царственост

Глаголите в 2,3 и 4 са в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, което означава повтарящо се действие в миналото. Много от войниците повтарят тези действия отново и отново, или всеки от тях го прави поотделно.

15:20 „и Го изведоха навън” Исус, както всички осъдени затворници трябва да носи Своя кръст, до мястото на разпятието извън градските стени. Те поемат по по-дългия път по улиците на Йерусалим, така че всички да ги видят и да се уплашат от римското правосъдие.

Това извеждане на престъпниците извън стените на Йерусалим може би се прави от уважение към еврейския закон (вж. Левит 24:14 и Числа 15:35-36). Римляните не искат бунт в тези, изпълнени с тълпи празнични дни.

□ **„за да Го разпънат”** Разпъването на кръст е въведено от финикийците. Александър Велики разпъва 2000 души след падането на Тир. Римляните усъвършенстват техниката, така че осъдените престъпници страдат по няколко дни преди да умрат. Това жестоко мъчение е с цел назидание. То не може да се извършва над Римски гражданин.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 15:21

21 И накараха някой си Симон Кириинеца, бащата на Александър и Руф, който минаваше на връщане от полето, да носи кръста Му.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 15:21

²¹They pressed into service a passer-by coming from the country, Simon of Cyrene (the father of Alexander and Rufus), to bear His cross.

15:21 „и накараха” Това е Персийска дума, която се използва при официално конфискуване на имуществото или събиране на военен данък в полза на държавата.

□
NASB „преминаващ, идващ от провинцията”
NKJV „докато идваше от провинцията”
NRSV „един преминаващ пътник, който идваше от провинцията”
TEV „който идваше в града от провинцията”
NJB „един преминаващ пътник... който идваше от провинцията”

Дали се отнася за човек, живеещ в Палестина или за посетител, дошъл за празника? Смятам, че се касае за поклонник, който е ношувал в някое от предградията на Йерусалим и в момента просто е минавал от там. Обаче, има и мнозина киринейци (Северна Африка), които живеят в Йерусалим. Те имат и специална синагога (вж. Деяния 6:9). Децата му са споменати, сигурно защото са били известни в ранната църква (не в Йерусалим, но в Рим).

□ **„Симон Кириинеца”** Киринейка е провинция в Северна Африка. Киринея е нейна столица. Името Симон обаче е еврейско. От Деяния научаваме, че в тази област има много евреи (вж. Деяния 2:10; 6:9; 11:20; 13:1). Не е сигурно от каква народност. Има и чернокожи евреи от времето на Соломон и Савската кралица (Етиопия).

□ **„бащата на Александър и Руф”** Очевидно това конкретно описание показва, че Симон и/или децата му са добре познати в ранната църква. Тъй като Марк пише до римляните, вероятно човекът на име Руф, споменат в Римл. 16:13, е същата личност.

□ **„кръста”** Римляните използват кръстове с различни форми: Т или Х, или платформа с няколко кръстосани греди. Всички те са открити при археологически изследвания на Палестина от първи век.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 15:22-26

22 И заведоха Исус на мястото Голгота, което значи Лобно място. 23 И Му дадоха да пие вино смесено със смирна, но Той не прие. 24 И като Го разпънаха, си разделиха дрехите Му и хвърлиха жребий за тях, за да определят кой какво да вземе. 25 А беше третият час, когато Го разпънаха. 26 И надписът на обвинението Му беше написан така: Юдейският Цар.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 15:22-26

²²Then they brought Him to the place Golgotha, which is translated, Place of a Skull. ²³They tried to give Him wine mixed with myrrh; but He did not take it. ²⁴And they crucified Him, and divided up His garments among themselves, casting lots for them *to decide* what each man should take. ²⁵It was the third hour when they crucified Him. ²⁶The inscription of the charge against Him read, „THE KING OF THE JEWS.”

15:22 „Голгота” Това е арамейско понятие. Понятието „калвари” е латинско и означава „череп”. Понятието не описва целия череп, а само челото. Мястото не е сигурно, но вероятно е зад старите стени на Йерусалим, вероятно на нисък, обезлесен хълм, на основна пътна артерия, водеща към светия град (вж. Левит 24:14; Числа 15:35-36; Йоан 19:20).

15:23 „И Му дадох да пие вино, смесено със смирна” Това е НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, което означава, че са опитвали няколко пъти. Талмудската традиция казва, че жените от Йерусалим вършат това като служение към осъдените затворници. Това е силен опиат, който цели да притъпи болката и да замъгли ума.

□ „но Той не прие” Причината е неизвестна.

15:24 „Го разпънаха” Римляните не приковават осъдените в дланите, но в китките на ръцете, които са омотани с въжета. Краката също биват приковани към малка триъгълна кутия. Това се прави с цел човекът да може да се повдига нагоре, за да диша. Има и малко парче дърво, наречено седло, където осъденият се обляга, за да поеме тежестта на тялото. Повечето разпънати умират от задушаване. Човекът бива издигнат на кръста малко над земята, на около 30 см .

□ „разделиха дрехите Му” Римските войници, които разпъват престъпниците, обикновено запазват притежанията им като част от своето възнаграждение.

□ „хвърлиха жребий” Това е предсказано в Пс. 22:18. Този псалм описва Исусовото разпятие (Христологична типология). Исус цитира първия стих от този Псалм в Марк 15:34. Пс. 22:7-8 съдържа и коментарите на минавачите, които се присмиват на Исус (вж. Марк 15:29).

15:25 „третият час” В Йоан 19:14 се казва, че е „шестият час”. Синоптичните евангелия постоянно използват еврейско време, докато Йоан обикновено, но не винаги използва римския начин за време.

□ „когато Го разпънаха” Евангелските автори не целят емоционални реакции с това описание. Богословският въпрос е не как умира Исус (макар че Втор. 21:23 е от значение, вж. Гал. 3:13), но Кой е Той и защо умира!

15:26

NASB, NRSV, NJB „надписът... четеше”

NKJV „надписът... надписан отгоре”

TEV „надписът на обвинението срещу Него гласеше”

Йоан 19:20 ни информира, че надписът е на три езика. Информацията, че надписът е поставен над главата на Исус, идва от Мат. 22:37.

Преводите на KJV и NKJV представят Марк 15:26 по такъв начин, че акцентът е върху думата „отгоре”, но понятието надпис се повтаря в ГЛАГОЛА, който означава да гравирам, да впиша, да надпиша, да напиша, но не и „отгоре.”

□ „обвинението, написано така” Римляните наричат този малък надпис *Titulus*. Обикновено са черни букви на бял фон. Официалното обвинение или (1) се носи пред обвиняемия или (2) е поставено върху врата му. На мястото на разпятието табелата е поставена над Исусовата глава, на кръста (вж. Мат. 27:37). See *Manners and Customs of the Bible* by James M. Freeman, pp. 395-6.

□ „Цар на юдеите” Интересно е да забележим какви са различните варианти на отделните евангелисти относно надписа над Исусовия кръст.

1. Мат. 27:37 – „Това е Исус, Царят на Юдеите”
2. Марк 15:26 – „Царят на Юдеите”
3. Лука 23:38 – „Това е Царят на Юдеите”
4. Йоан 19:19 – „Исус, Назарянинът, Царят на Юдеите”

Всеки е различен, но в основни линии е същият. Това е валидно и за останалите различия в историческите детайли на отделните евангелия. Всеки автор записва своите спомени (и източници) по различен начин, но те все пак са сведения на очевидци.

Искайки да подразни юдеите, Пилат поставя над кръста надписа, от който те се боят (вж. стих 21-22).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 15:27-32

27 И с Него разпънаха и двама разбойника – един от дясната Му страна и един от лявата Му страна. 28 (И се изпълни писанието, което казва: „И към престъпници беше причислен.”) 29 И минаващите оттам Го хулеха, като клатеха глави и казваха: Уха! Ти, който разрушаваш храма и за три дни пак го съграждаш, 30 спаси Себе Си и слез от кръста! 31 Подобно и главните свещеници с книжниците Му се подиграваха, като казваха помежду си: Други е избавил, а пък Себе Си не може да избави! 32 Нека Христос, Царят на Израил, слезе сега от кръста, за да видим и да повярваме. И разпънатите с Него Го ругаеха.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 15:27-32

²⁷They crucified two robbers with Him, one on His right and one on His left. ²⁸[And the Scripture was fulfilled which says, „And He was numbered with transgressors.”] ²⁹Those passing by were hurling abuse at Him, wagging their heads, and saying, „Ha! You who *are going to* destroy the temple and rebuild it in three days, ³⁰save Yourself, and come down from the cross!” ³¹In the same way the chief priests also, along with the scribes, were mocking *Him* among themselves and saying, „He saved others; He cannot save Himself. ³²”Let *this* Christ, the King of Israel, now come down from the cross, so that we may see and believe!” Those who were crucified with Him were also insulting Him.

15:27 „и двама разбойника” Това понятие означава „разбойници” или „бунтовници”. Това е конкретно изпълнение на Исаия 53:12.

Псалм 22 и Исаия 52:13-53:12 са конкретни в някои от детайлите, но не във всички! Тълкуването на тези месиански пророчества е трудно, защото само някои от детайлите съответстват на ситуацията на Исус. Другите може да са (1) символични; (2) поетични; или (3) да касаят само оригиналната историческа ситуация. Благодарение на вдъхновеността на новозаветните автори този вид христологична типология е достоверен. Съвременните вярващи са водени от Духа, когато четат Библията (просветление), но имаме разногласия относно детайлите, което показва, че вдъхновението превъзхожда просветлението.

Следновозаветните автори до такава степен са злоупотребили с типологията, че аз отказвам да приема този начин на библейско тълкуване освен ако не е използван от авторите на НЗ. Ние не можем да възпроизведем херменевтичните процедури на боговдъхновените библейски автори. Трябва да разчитаме на разбирането за казаното от тези оригинални, боговдъхновени автори на техните читатели (виж Уводната статия, „Good Bible Reading”). След това трябва да приложим тези духовни истини към нашата културна ситуация.

15:28 Този стих липсва в гръцките унциални ръкописи \aleph , A, B, C, и D. Пропуснат е и в следните преводи NRSV, TEV, NJB, и NIV. Вероятно е добавен като бележка в полето от древен преписвач, заимствал от Лука 22:37. Стихът не е част от оригиналния текст на Марк. За Марк, който пише до езичниците, не е типично да вмъква старозаветен цитат (стих 28 е алюзия към Исаия 53:12). The UBS⁴ дава оценка „A” на краткия вариант (сигурен).

15:29 „Минаващите оттам Го хулеха” Вероятно в съответствие с процедурите по разпъването в Римския закон, екзекуцията се провежда на място, което се намира на главния път, водещ към Йерусалим.

Тези преминаващи минувачи вероятно изпълняват пророчеството от Пс. 22:6-8,12-13,16-17.

□ **„Уха! Ти, който разрушаваш храма”** Тези присмивачи сигурно са лъжесвидетелите, които са в Синедриона по време на среднощния съдебен процес (вж. 14:58).

15:30 Този коментар е още една подигравка (вж. ст. 31-32) със силата на Исус. Те продължават да искат чудно знамение, дори и по това време. Твърдят, че ще повярват в Него (вж. стих 32).

15:31 „други е избавил” Понятието „избави” е в старозаветния смисъл на физическо избавление. Тези водачи не могат да отрекат Исусовите чудеса, но приписват силата Му на Сатана (вж. 3:22). Жителите на Йерусалим знаят, че Исус възкресява Лазар (вж. Йоан 11).

15:32 „Христос, Царят на Израил” Това е подигравката на първосвещениците с надписа, написан от Пилат, „Цар на Юдеите”, закован над Исусовата глава. Това е сарказъм, а не признание!

Тези подигравки добре се вметват в предсказанията от Пс. 22:6-8,12-13,16.

□ **„И разпънатите с Него Го ругаеха”** Разказът за покаялия се разбойник се намира единствено в евангелието от Лука 23:35-43.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 15:33-39

33 А в шестия час настана тъмнина по цялата земя и продължи до деветия час. 34 И в деветия час Исус извика със силен глас: Елои, Елои, лама савахтани?, което значи: Боже Мой, Боже Мой, защо си Ме оставил? 35 А някои от стоящите там като чуха, казаха: Ето, вика Илия. 36 И един изтича, натопи гъба в оцет, набучи я на тръстика и Му я даде да пие, като казваше: Оставете Го! Да видим дали ще дойде Илия да Го свали! 37 А Исус, като нададе силен вик, издъхна. 38 И завесата на храма се раздра на две от горе до долу. 39 А стотникът, който стоеше срещу Него, като видя, че така (извика и) издъхна, каза: Наистина този Човек беше Божи Син.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 15:33-39

³³When the sixth hour came, darkness fell over the whole land until the ninth hour. ³⁴At the ninth hour Jesus cried out with a loud voice, „ELOI, ELOI, LAMA SABACHTHANI?” which is translated, „MY GOD, MY GOD, WHY HAVE YOU FORSAKEN ME?” ³⁵When some of the bystanders heard it, they *began* saying, „Behold, He is calling for Elijah.” ³⁶Someone ran and filled a sponge with sour wine, put it on a reed, and gave Him a drink, saying, „Let us see whether Elijah will come to take Him down.” ³⁷And Jesus uttered a loud cry, and breathed His last. ³⁸And the veil of the temple was torn in two from top to bottom. ³⁹When the centurion, who was standing right in front of Him, saw the way He breathed His last, he said, „Truly this man was the Son of God!”

15:33 „шестия час” Ако е използвано еврейско време, става дума за 12 часа на обяд. Вж. Бележката към 15:1.

– **„настана тъмнина по цялата земя”** Това е едно от старозаветните знамения за осъждения, било в заветен смисъл (една от Египетските язви, вж. Изход 10:21; Втор. 28:28-29) или в апокалиптичен смисъл (вж. Йоил 2:2; Амос 8:9-10; Соф. 1:15). Символизира факта, че Бог Отец отнема присъствието Си от Своя Син, който поема греховете на човечеството. В Гетсимания Исус най-много се бои от това (доказателството е „Боже мой, Боже мой, защо си Ме оставил?” в стих 34). Исус става жертва за грях и поема греха на целия свят (вж. II Кор. 5:21). Той преживява лично отделяне от Отца. Тъмнината е физически символ за отвърщането на Отец от Неговия Син.

15:34 „до деветия час” Ако е използвано еврейско време, значи е три часът след обед.

□ **„БОЖЕ МОЙ, БОЖЕ МОЙ, ЗАЩО СИ МЕ ОСТАВИЛ”** Това е цитат от Пс. 22:1. Тъй като еврейските писания не са разделени на глави и стихове (те са добавени към библейския текст в средните векове), изглежда, че цитирайки първия стих, Исус иска да подчертае целия Псалм 22.

Библейските учени не са единодушни относно превода на този стих

1. В Септуагинта, преводът е: „О, Боже, мой Боже, стой до Мен” (което е характерно за Псалмите)
2. В Пешита (преведена от George M. Lamsa) думите са следните:
 - a. Пс. 22:1, „Боже мой, Боже мой, защо си ме оставил жив?”
 - b. Марк 15:34, „Боже мой, Боже мой, за това бях пощаден!”
3. в превода на Еврейската издателска асоциация на Америка, Пс. 22:1 звучи така: „Боже мой, Боже мой, защо си ме изоставил?”
4. В Кодекса Беза (пети век) думите са: „Боже мой, Боже мой, защо си ме поругал?” за подробна дискусия относно гностичните проблеми, свързани с този стих, виж Bart D. Ehrman's *The Orthodox Corruption of Scripture: The Affect of Early Christological Controversies on the Text of the New Testament*, pp. 143-145.

Исус преживява цялостното бреме на човешкия грях – отделяне от общението с Отца (вж. Исаия 54:2). Човеците са създадени за общение с Бога; без Него никога няма да бъдем пълноценни!

15:34,35 „Ето, вика Илия” Исус и апостолите (и всички юдеи от Палестина в първи век) говорят арамейски. Пишейки до римляните, Марк винаги превежда тези арамейски изрази, които Петър си спомня така добре. На арамейски това е името на пророк Илия. Арамейската фраза е записана и в Мат. 27:46. Това са най-поразителните думи, които Исус изрича на кръста. Той усеща, че е отделен от Бога. По традиция, Илия е пророкът, който се появява в проблемен момент и предшества Месията (вж. Мал. 3:1-6; 4:4-6), затова минаващите покрай кръста смятат, че Исус призовава Илия за помощ .

Един от любимите ми автори е F. F. Bruce. В своята книга *Answers to Questions*, стр. 65, той споменава статия от *Palestine Exploration Quarterly*, Jan. - April, 1951, от Alfred Guillam, според която местоимението „мой” се среща в ръкописите от Мъртво море като *_____iya*. Когато Исус казва, „Боже мой”, формата е *Eliya*, което звучи почти идентично с името на Илия. Това обяснява защо минавачите са объркали казаното от Исус.

15:36 „натопи гъба в оцет” Това е долнокачествено вино, което пият войниците и простолюдието. То може да се свърже с Пс. 22:15. Устните на Исус са толкова пресъхнали, че Той има нужда от вода, за да произнесе последните Си думи от кръста (вж. Йоан 19:28-30).

□ **„набучи я на тръстика”** Тръстиката се използва, за да достигне устата Му. Даване на пиене на разпънат човек не е израз на съчувствие, а начин да продължиш живота и агонията му.

□ **„Да видим дали ще дойде Илия да Го свали”** Това не се прави от съчувствие, а от желание да видят знамение (вж. Мат. 27:47-48).

15:37 „нададе силен вик” Йоан 19:30 споменава Исусовите думи: „Свърши се!” Тази дума се среща, записана сред търговски документи в гръцки папируси от Египет. Очевидно се касае за търговско понятие, което означава „платено изцяло” (Исаия 53 глава).

15:38 „завесата на храма се раздра на две, от горе до долу” В храмовото светилище има две завеси, една в Святото място и втора, пред Светая Светих. Ако втората е раздрана, никой няма да види освен свещениците, освен ако първата не е винаги дръпната настрана. Тези завеси са описани в Изход 26:31-37. По Исусово време, в ремонтирания храм на Ирод, завесата е с размери 60’ на 30’ и около 4 инча дебела! Ако външната завеса е раздрана, всички поклонници ще могат да видят това от различните ъгли на външните дворове. Това изглежда показва, че интимното общение с Бога е възстановено от Него посредством Христовата смърт (вж. Битие 3:15; В Мат. 27:51-53 са споменати и други знамения, които свидетелстват за това.

15:39 „стотникът” Това е най-ниският офицерски чин в Римската армия. Буквално означава „водач на сто човека”. Тези мъже са гръбнакът на Римската армия. Корнилий от Деяния 10 глава също е стотник. Марк пише с цел да евангелизира римляните!

□ **„Наистина този човек беше Божи Син”** Това буквално означава „този мъж е Син на Бога”. Липсата на определителен член не означава автоматично, че такъв няма (вж. Мат. 4:3,6; 14:33; 27:43; и Лука 4:3,9). Това е закоравял Римски войник. Той е наблюдавал мнозина умиращи (вж. Мат. 27:54). Това може би е „централният пасаж” на Марк, защото евангелието е написано конкретно за римляните. Има много латински думи и съвсем малко старозаветни цитати. Освен това еврейските обичаи и арамейските изрази са преведени и обяснени. Ето Римски стотник, който изповядва вяра в един разпънат еврейски бунтовник!

Сигурно има богословска цел във факта, че преминаващите главни свещеници и дори разпънатите се подиграват на Исус, но Римският стотник откликва с вяра и страхопочитание!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 15:40-41

40 Имаше още и жени, които гледаха отдалеч, между които бяха и Мария Магдалена, Мария, майката на малкия Яков и на Йосия, и Саломия; 41 които, когато Исус беше в Галилея, Го следваха и Му служеха. Имаше и много други жени, които бяха дошли с Него в Йерусалим.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 15:40-41

⁴⁰There were also *some* women looking on from a distance, among whom *were* Mary Magdalene, and Mary the mother of James the Less and Joses, and Salome. ⁴¹When He was in Galilee, they used to follow Him and minister to Him; and *there were* many other women who came up with Him to Jerusalem.

15:40 „Имаше още и жени, които гледаха отдалеч” Групата от апостоли е подпомагана както финансово, така и физически от няколко жени (готвене, миене и пр., вж. стих 41; Мат. 27:55; Лука 8:3).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЖЕНИТЕ В БИБЛИЯТА

I. Старият завет

- A. В културно отношение жените се считат за собственост
 - 1. включени са в списъка с притежания (Изход 20:17)
 - 2. отношението към робините (Изход 21:7-11)
 - 3. женските обречи могат да бъдат анулирани от отговорните за това мъже (Числа 30)
 - 4. жените като военна плячка (Второзаконие 20:10-14; 21:10-14)
- B. Практически има взаимност
 - 1. мъж и жена, направени по Божия образ (Битие 1:26-27)
 - 2. почитай бащата и майката (Изход 20:12 [Втор. 5:16])
 - 3. почитай майката и бащата (Левит 19:3; 20:9)
 - 4. мъже и жени могат да бъдат назареи (Числа 6:1-2)
 - 5. дъщерите имат право на наследство (Числа 27:1-11)
 - 6. част от заветния народ (Второзаконие 29:10-12)
 - 7. приемай поучението на бащата и майката (Притчи 1:8; 6:20)
 - 8. синовете и дъщерите на Еман (семејство левити) водят музикалното поклонение в храма (I Лет. 25:5-6)
 - 9. синовете и дъщерите ще прокуват в новия век (Йоил 2:28-29)
- C. Жените заемат ръководни позиции
 - 1. Мириам, сестрата на Мойсей е наречена пророчица (Изход 15:20-21, забележете и Михей 6:4)
 - 2. жени, надарени от Бога, тъкат платната, нужни за скинията (Изход 35:25-26)
 - 3. Дебора също пророчица (вж. Съдии 4:4), предвожда всички племена (Съдии 4:4-5; 5:7)
 - 4. Олда е пророчица, определена от цар Йосия да чете от новоотрикатата „Книга на закона” (IV Царе 22:14; II Лет. 34:22-27)

5. Благочестивата царица Естир спасява евреите в Персия
- II. Новият Завет
- A. в културно отношение, както при юдаизма, така и в Гръцко-римския свят жените се третираат като второ качество поданици с малко права или привилегии (с изключение на Македония).
- B. Жени на лидерски постове
1. Елисавета и Мария, благочестиви жени, посветени на Бога (Лука 1-2)
 2. Анна, благочестива жена, служеща в храма (Лука 2:36)
 3. Лидия, вярваща и водач на домашна църква (Деяния 16:14,40)
 4. Четирите дъщери-девици на Фили са пророчици (Деяния 21:8-9)
 5. Фива е дякониса на църквата в Кенхрея (Римл. 16:1)
 6. Приска (Прискила) е съработник на Павел и поучава Аполос (Деяния 18:26; Римл. 16:3)
 7. Мария, Трифена, Трифоса, Перса, Юлия, сестра на Нерей, това са все съработнички на Павел (Римл. 16:6-16)
 8. Юния (KJV), вероятно е жена апостол (Римл. 16:7)
 9. Еводия и Синтихия са съработници на Павел (Фил. 4:2-3)
- III. Как съвременният вярващ балансира различните библейски примери?
- A. Как да определим кои са историческите или културни истини, приложими за оригиналния контекст, и кои са вечните истини, валидни за всички църкви, всички вярващи от всички епохи?
1. Трябва много сериозно да приемем намерението на оригиналния автор, който е вдъхновен от Бога. Библията е Божието слово и е единственият източник на вярата и практиката.
 2. Трябва внимателно да определим кои са вдъхновените текстове, с характерен исторически контекст
 - a. религията (ритуала и литургията) на Израил (вж. Деяния 15; Гал. 3)
 - b. Юдаизма от първи век
 - c. Исторически обусловените твърдения на Павел в I Коринтяни
 - (1) правната система на езическия Рим (I Кор. 6)
 - (2) да останеш роб (I Кор. 7:20-24)
 - (3) безбрачие (I Кор. 7:1-35)
 - (4) девици (I Кор. 7:36-38)
 - (5) храна, принасяна на идол (I Кор. 8; 10:23-33)
 - (6) недостойни действия, свързани с Господнята трапеза (I Кор. 11)
 3. Бог ясно и пълно се разкрива в конкретна култура, в определен исторически момент. Трябва сериозно да приемем откровението, но не и всеки аспект от историческия контекст. Божието слово е написано с човешки думи, адресирано към конкретна култура, в конкретно време.
- B. Библейското тълкуване трябва да разкрие оригиналното намерение на автора. Какво казва той на своите съвременници? Това е от съществена важност за правилното тълкуване. След това обаче, трябва да приложим казаното към нас, днес. Тук възниква проблемът за жените на ръководни постове (може би същинският проблем на тълкуването се свежда до дефиниране на понятието. Има ли и други ръководни служби освен пастирската? Дали дяконисите и пророчиците се разглеждат като водачи?). От I Кор. 14:34-35 и I Тим. 2:9-15 става ясно, че Павел не допуска жените да заемат водещо място при публичното богослужение! Но как да приложим това днес? Не бих искал Павловата култура или моята култура да доминират над Божието слово и Неговата воля. Вероятно времето, в което Павел живее е твърде ограничено, но може да се окаже, че нашето време е твърде разкрепостено. Неудобно ми е да твърдя, че Павловите думи и поучения са условни истини, които касаят само местната ситуация в първи век. Кой съм аз, та моят ум и култура да критикуват един боговдъхновен автор?!
- Обаче, какво да кажем, когато срещаме примери за жени – водачи в Писанията (дори и в посланията на Павел, вж. Римляни 16 глава)? Добър пример за това е Павловата дискусия за общото богослужение в I Коринтяни 11-14 глави. В 11:5 той изглежда позволява на жените да проповядват и да се молят в богослужението с покрити глави, въпреки това в 14:34-35 той им заповядва да мълчат! Говори се за дякониси (вж. Римл. 16:1) и пророчици (вж. Деяния 21:9). Това разнообразие ми позволява да твърдя, че Павловите коментари (относно ограниченията на жените), се отнася за Коринт и Ефес. И в двете църкви има проблеми с жени, които срещат затруднения да упражнява новата свобода, която са получили (вж. Bruce Winter, *After Paul Left Corinth*), което сигурно пречи на църквата да достигне обществото за Христос. Тяхната свобода трябвало да бъде ограничена, за да бъде благовестието по-ефективно.

Аз живея във време, напълно различно от Павловото. В мое време евангелието може да бъде ограничено, ако способни и обучени жени са възпирани да водят и да разпространяват благовестието! Каква е крайната цел на публичното поклонение? Нима не е благовестване и създаване на ученици? Дали жените водачи са угодни на Бога? Изглежда Библията като цяло казва „да!“

Аз искам да се съобразя с Павел, моето богословие е предимно Павлово. Не бих искал да съм повлиян или манипулиран от съвременния феминизъм! Забелязвам обаче, че църквата забавено реагира на очевидни библейски истини, като неуместността на робството, тесногърдието, расизма и сексизма. Тя е бавна в реакциите си и по отношение на насилието над жени в съвременния свят. Бог в Христос освобождава робите и жените. Не бих искал някой културно обусловен текст да ги заробва отново.

Още нещо: като тълкувател зная, че Коринт е бил много разбунен град. Дарбите на Духа биват използвани неправомерно. Възможно е жените да са злоупотребявали с това. Зная също, че Ефес е бил под влияние на лъжливи учители, които се възползвали от жените, за да говорят в домашните църкви в Ефес.

Предложения за допълнителен прочит

How to Read the Bible For All Its Worth by Gordon Fee и Doug Stuart (pp. 61-77)

Gospel and Spirit: Issues in New Testament Hermeneutics by Gordon Fee

Hard Sayings of the Bible by Walter C. Kaiser, Петър Н. Davids, F. F. Bruce, и Manfred T. Branch (pp. 613-616; 665-667)

– **„Мария Магдалена“** Магдала е малък град на брега на Галилейското езеро, на пет километра северно от Тиберия. Мария следва Исус от Галилея, след като Той изгонва от нея няколко демона (вж. Лука 8:2). Тя несправедливо е обвинявана като проститутка, но няма новозаветни доказателства за това. Виж **Специалното понятие** към 16:1.

□ **„Мария, майката на малкия Яков и на Йосия“** В Мат. 27:56 тя е наречена „майка на Яков и Йосиф“. В Мат. 28:1 тя е наречена „другата Мария“. Истинският въпрос е „За кого е омъжена? В Йоан 19:25 се казва, че сигурно е жена на Клопа, макар че синът ѝ Яков е наречен „син на Алфей“ (вж. Мат. 10:3; Марк 3:18; Лука 6:15). Вж. **Специално понятие** към 16:1.

□ **„Саломия“** Това е майката на Яков и Йоан, част от вътрешния кръг на Исусовите ученици и съпруга на Заведей (вж. Мат. 27:56; Марк 15:40; 16:1-2). Вж. **Специално понятие: ЖЕНИТЕ, КОИТО СЛЕДВАХА ИСУС** към 16:1.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Марк 15:42-47

42 И когато вече се свечери, понеже беше денят на приготвянето, тоест денят преди съботата, 43 дойде Йосиф от Ариматея, един почтен съветник, който и сам очакваше Божието царство, и се осмели да влезе при Пилат и да поиска тялото на Исус. 44 А Пилат се учуди, че вече е умрял, и като повика стотника, го попита дали е мъртъв от дълго време. 45 И като разбра от стотника, отстъпи тялото на Йосиф. 46 А той купи плащаница и като Го сне, Го обви в плащаницата и Го положи в гроб, който беше изсечен в скала, и търколи камък върху вратата на гроба.

47 А Мария Магдалена и Мария, майката на Йосия, гледаха къде Го полагат.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – Марк 15:42-47

⁴²When evening had already come, because it was the preparation day, that is, the day before the Sabbath, ⁴³Joseph of Arimathea came, a prominent member of the Council, who himself was waiting for the kingdom of God; and he gathered up courage and went in before Pilate, and asked for the body of Jesus. ⁴⁴Pilate wondered if He was dead by this time, and summoning the centurion, he questioned him as to whether He was already dead. ⁴⁵And ascertaining this from the centurion, he granted the body to Joseph. ⁴⁶Joseph bought a linen cloth, took Him down, wrapped Him in the linen cloth and laid Him in a tomb which had been hewn out in the rock; and he rolled a stone

against the entrance of the tomb. ⁴⁷Mary Magdalene and Mary the *mother* of Joses were looking on *to see* where He was laid.

15:42 „когато вече се свечери” Марк е единственото евангелие, което споменава това. В Изход 12:6 вечери е в множествено число, сякаш става дума за две: (1) 15-18 ч. следобед и (2) след 18 ч. вечерта. Контекстът предполага, че сигурно е след 15 ч. следобед (времето на вечерната жертва), но преди 18 ч. вечерта (началото на Пасхалния Шабат).

□ **„денят на Приготовлението”** Отнася се до деня, в който всичко трябва да бъде готово за светия Шабат или Пасхалната седмица (Пасхата и Безквасните хлябове са празник, който трае осем дена, и включва две съботи), не само Пасхалната вечеря.

15:43 „Йосиф от Ариматей” Изглежда той е таен ученик, подобно на Никодим (вж. Мат. 27:57; Йоан 12:42). След Исусовата смърт обаче той открито отива при Пилат, за да поиска Исусовото тяло (вж. Йоан 19:38). Опасно е да бъдеш набеден за приятел на разпънат бунтовник.

Бидейки правоверен юдеин Йосиф рискува да се омърси церемониално; ако иска да празнува Пасхалния Шабат, ако:

1. влезе в дом на езичник
2. докосне мъртво тяло

Той обаче сигурно се опитва да се отърси от проклятието, записано във Втор. 21:22-23. Обикновено римляните оставят телата на разпънатите непогребани, на мястото на екзекуцията, но тъй като евреите имат специални закони за непогребаните тела, римляните им позволяват да погребат своите мъртъвци, но обикновено не веднага.

Думата „Ариматей” означава „височина” и вероятно е друго име за град Рама, който се намира на осем километра, североизточно от Йерусалим.

□ **„един почтен съветник”** Йосиф е член на Синедриона, както и Никодим. Вж. **Специално понятие:** СИНЕДРИОН към 12:13.

□ **„очакваше Божието царство”** Йосиф е религиозен човек (вж. Мат. 27:58). Божието царство е обичайно еврейско очакване сред фарисеите и народа. Исус често проповядва на тази тема. Тя е предмет на Неговата първа и последна проповед и фокус на Неговите притчи. Вж. **Специалното понятие** към 1:15.

Не е сигурно в какъв смисъл Йосиф е очаквал царството. Как може да е ученик и да не знае, че царството вече е дошло? Вероятно той още очаква едно земно царство (подобно на учениците, вж. Деяния 1:6).

□ **„влезе при Пилат да поиска тялото на Исус”** Това би го направило церемониално нечист и неспособен да участва в Светия Шабат на Пасхалната седмица. То би го отъждествило с Исус, разпънат бунтовник. Това е дръзко и решително действие.

□ **„поиска тялото”** Обикновено римляните оставят телата да изгният на кръста за назидание. Тези тела са собственост на Рим. Обикновено не ги връщат на семействата за почтено погребение, което е особено важно за юдеите. Това е специална, необичайна молба. Изпълнена е заради особената чувствителност на евреите към мъртвите тела, които церемониално оскверняват земята, особено по време на Пасха.

15:44 „Пилат се учуди, че вече е умрял” Разпъването е много бавна и болезнена смърт. Често отнема няколко дни. От време на време римските войници дават на жертвите вода или вино, не като проява на милост, но за да удължат смъртта им. Този път обаче осъдените трябва да умрат бързо, защото приближава Пасхата, затова войниците пречупват глезените на разпънатите (вж. Йоан 19:31 и сл.ст.). Така те не могат да се привдигат и да дишат по-лесно. Бързо след това умират. Исус, обаче вече е мъртъв, така че не счупват глезените Му. Това е изпълнение на пророчество (вж. Йоан 19:36, цитира от Изход 12:46. Вж. херменевтичния коментар към 15:27).

В случая „ако“ не е индикатор за УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ, но индиректен въпрос. Пилат е изненадан, че Исус е умрял така бързо, затова задава този индиректен въпрос на подчинените си.

15:45 „тяло“ Гръцката дума не е *soma* (тяло), но *pt_ma*, което означава труп. Исус е мъртъв!

15:46 „а той купи плащаница и като Го сне, обви Го в плащаницата“ Никодим също е там (вж. Йоан 19:39-40). Те бързо подготвят Исусовото тяло (поради приближаването на Шабат, в 6 следобед) според еврейската традиция. Евреите не балсамираат телата както египтяните, но имат специални процедури, включващи ленени платна и аромати.

□ **„и Го положи в гроб, който беше изсечен в скала“** Това изпълнява конкретното пророчество от Исая 53:9. Мат. 27:57-60 ни казва, че това е личният гроб на Йосиф.

□ **„изсечен в скала“** Исус не е погребан под земята, но във фамилната гробница на Йосиф. Тя е изсечена в скала и има няколко погребални ниши. Има много такива гробници в областта около Йерусалим.

□ **„скала“** Този огромен изсечен скален масив е оформен като гробница. Тези гробници често са обирани, затова ги запечатват с масивен камък. Размерът на камъка показва, че гробницата е на богат човек.

15:47 „гледаха къде Го полагат“ Това означава „да гледаш с интерес и внимание“. Те искат да бъдат сигурни, че Исус е погребан както трябва. Това обаче осигурява и нужните двама свидетели (Втор. 17:6; 19:15), които потвърждават нечие свидетелство. Исус вече е мъртъв и те не отиват на погрешен гроб!

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Кой арестува Исус? (т.е. съставът на множеството)
2. Защо съдът над Исус е невалиден, дори и по еврейските стандарти?
3. Колко са слугините в стихове 66-69, една или две?
4. Защо Петър е толкова нервен в двора на първосвещеника?
5. Прочетете разказите за съдебния процес над Исус в четирите евангелия и съставете ваша собствена хронология на събитията.
6. Опишете, ако е възможно мотивите на Пилат във всичко това.
7. Как може да обясним поведението на множеството?
8. Защо войниците се подиграват с Исус? Колко групи от хора Му се присмиват?
9. Опишете различни начини, по които се подиграват на Исус.
10. Къде беше разпънат Исус?
11. Защо Исус се чувства изоставен от Отца (вж. стих 34)?
12. Защо стих 39 е един от ключовите в Марковото евангелие?
13. Защо Йосиф иска Исус да бъде погребан бързо?

МАРК 16 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Възкресението	Той е възкресен	Първият Великден	Възкресението	Празният гроб. Посланието на ангела
16:1-8	16:1-8	16:1-8	16:1-5	16:1-2 16:3-8
			16:6-7	
			16:8	

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

КАНОНИЧНОСТТА НА СТИХОВЕ 9-20

- А. Аз не смятам, че стихове 9-20 са били част от оригинала на Марковото евангелие. Те не са боговдъхновени и не трябва да бъдат част от Новия Завет.
- В. Всичко след стих 8 липсва от древните гръцки унциални ръкописи на
 1. Sinaiticus (Синайският ръкопис), известен с първата буква от еврейската азбука ש. Този ръкопис включва целия НЗ и датира от четвърти век. Намерен е в манастира Св. Катерина на Йебул Муса, традиционното място на планината Синай
 2. Vaticanus (Ватиканският ръкопис), известен с гръцката буква В. Този ръкопис включва целия НЗ без Откровение и също датира от четвърти век.
Днес се намира във Ватиканската библиотека в Рим.
- С. Третият древен унциален гръцки свидетел за НЗ е Александрийския, Alexandrinus, известен с гръцката буква А. Той включва целия НЗ и датира от пети век. Той е от Александрия, Египет. Той

включва последните стихове на Марк (включени в Textus Receptus и KJV). Този дълъг край се среща първо при Иринея (120-202г. сл. Хр.) *Against Heresies* III:10:5; и Тициановия (110-172г. сл. Хр.) сборник от четирите евангелия, наречен Диатесарон. Обаче, Климент от Александрия и Ориген от Александрия нито веднъж не цитират тези стихове. Това показва, че тези стихове не се срещат в оригинала дори в Александринския ръкопис, който се появява там. Стиховете присъстват в MS С, който датира от пети век, също от Александрия.

- D. Евсевий (275-340г. сл. Хр.), историк на ранната църква от четвърти век казва следното: „най-точните преписи завършват” в стих 8.
- E. Йероним (347-420г. сл. Хр.), преводач на Латинската Вулгата казва, че повечето гръцки ръкописи завършват в стих 8.
- F. Стихове 9-20 съдържат 14-17 думи, които не са използвани преди това или са използвани по различен начин в евангелието на Марк. Налице е и значителна промяна в стила и синтаксиса. Очевидно небиблейските знамения от стих 18 говорят за небоговдъхновената същност на тези добавени стихове.
- G. Ръкописите от Египет (Коптските) завършват по четири различни начина след стих 8. Някои гръцки ръкописи съдържат дългия вариант (ст. 9-20) и след това късия, или първо по-късия, след това по-дългия или двата варианта в комбинация.
 - 1. Ето един кратък вариант на коптски ръкопис: „И всички неща, които Той заповяда на Петър и онези с Него, приключиха; и след това Исус им се изяви и ги изпрати да проповядват свещеното благовестие на вечното спасение, което не повяхва, от изток до запад.”
 - 2. Ето още един кратък вариант. „Но те разказаха накратко на Петър и онези, с него всичко, което им бе казано. А след това Исус изпрати всички тях, от изток до запад да прогласяват свещеното и неувяхващо благовестие на вечното спасение.” Това е така нареченият „кратък завършек” и се намира в древния гръцки ръкопис „К”.
- H. Главният проблем е, че евангелието от Марк изглежда завършва внезапно в стих 8. Има много теории, но никой не знае със сигурност защо Марк завършва писанието си така внезапно с нотка на страх.
- I. Има добро обяснение на този текстуален проблем в книгата на Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, издадена от Обединените Библейски дружества, pp. 122-126, или книгата на Robert G. Bratcher и Eugene Nida, *A Translator's Handbook on the Gospel of Mark*, издадена от Обединените библейски дружества, pp. 517-522.
- J. За кратка дискусия върху текстуалния критицизъм виж Приложение две в края на този коментар.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Марк 16:1-8

1 А когато се мина съботата, Мария Магдалена, Мария, майката на Яков, и Саломия купиха благоуханни масла, за да отидат и да Го помажат. 2 И в първия ден на седмицата дойдоха на гроба много рано, когато изгря слънцето. 3 И говореха помежду си: Кой ще ни отърколи камъка от вратата на гроба? 4 Но когато вдигнаха очи, видяха, че камъкът беше преместен, а той беше много голям. 5 И като влязоха в гроба, видяха, че един юноша облечен в бели дрехи седеше отдясно, и много се уплашиха. 6 А той им каза: Не се плашете. Вие търсите Исус Назарянина, който беше разпънат. Той възкръсна! Няма Го тук. Ето мястото, където Го положиха. 7 Но идете и кажете на учениците Му и на Петър, че Той отива преди вас в Галилея. Там ще Го видите, както ви каза. 8 И те

излязоха и побягнаха от гроба, защото трепет и ужас ги бяха обзели; и на никого нищо не казаха, защото се бояха.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – Марк 16:1-8

¹When the Sabbath was over, Mary Magdalene, and Mary the *mother* of James, and Salome, bought spices, so that they might come and anoint Him. ²Very early on the first day of the week, they came to the tomb when the sun had risen. ³They were saying to one another, „Who will roll away the stone for us from the entrance of the tomb?” ⁴Looking up, they saw that the stone had been rolled away, although it was extremely large. ⁵Entering the tomb, they saw a young man sitting at the right, wearing a white robe; and they were amazed. ⁶And he said to them, „Do not be amazed; you are looking for Jesus the Nazarene, who has been crucified. He has risen; He is not here; behold, *here is* the place where they laid Him. ⁷”But go, tell His disciples and Peter, ‘He is going ahead of you to Galilee; there you will see Him, just as He told you.’, ⁸They went out and fled from the tomb, for trembling and astonishment had gripped them; and they said nothing to anyone, for they were afraid.

16:1 „Когато се мина съботата” Древните евреи започваха да броят дните от залез слънце (вечерта), следвайки Битие 1:5,8,13,19,23,31. Римляните обаче (и гърците) възприемат Вавилонския метод за разделяне деня и нощта на дванадесет части. Тези раздели не са с еднаква дължина, заради промените в сезона и различната продължителност на светлите/тъмни периоди. В Марк 15 глава са споменати няколко от тези моменти (третия час, стих 25; шестия час, стих 33; деветия час, стих 34).

Изглежда този израз има предвид древния еврейски метод за определяне на времето, следователно денят започва в 6 следобед в петък до 6 следобед в събота (на Шабат).

□ **„Мария Магдалена и Мария, майката на Яков и Саломия”** Вж. **Специалното понятие** по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЖЕНИТЕ, КОИТО СЛЕДВАХА ИСУС

- A. Жените, които следват Исус и учениците Му, и им помагат, за първи път са споменати в Лука 8:1-3.
1. Мария, която се нарича Магдалена (ст. 2)
 - a. Мат. 27:56,61; 28:1
 - b. Марк 15:40,47; 16:1,9
 - c. Лука 8:2; 24:10
 - d. Йоан 19:25; 20:1,11,16,18
 2. Йоана, жената на Куза (Иродов слуга, стих 3) е спомената и в Лука 24:10
 3. Сусана (ст. 3)
 4. „и мнозина други, които помагат и служат на Исус с притежанията си” (ст. 3)
- B. Споменава се, че група жени стои до кръста по време на разпятието
1. списъкът на Матей
 - a. Мария Магдалена (27:56)
 - b. Мария, майката на Яков и Йосиф (27:56)
 - c. майката на Заведеевите синове (27:56)
 2. Списък на Марк
 - a. Мария Магдалена (25:40)
 - b. Мария, майката на малкия Яков и Йосия (15:40)
 - c. Саломия (15:40)
 3. Лука само казва, „жените, които Го придружаваха от Галилея” (23:49)
 4. Списък на Йоан
 - a. Мария, майката на Исус (19:25)
 - b. Лелята на Исус, сестра на майка Му (19:25)
 - c. Мария от Клопа [КJ Клеофа, може да означава жена на Клопа или негова дъщеря] (19:25)
 - d. Мария Магдалена (19:25)
- C. Споменава се, че група от жени присъства при Исусовото погребение
1. Списъкът на Матей
 - a. Мария Магдалена (27:61)

- b. Другата Мария (27:61)
- 2. Списъкът на Марк
 - a. Мария Магдалена (15:47)
 - b. Мария, майката на Йосия (15:47)
- 3. Лука просто казва, „жените, които бяха дошли с Него от Галилея” (23:55)
- 4. Йоан не е записал жените, които са били на гроба
- D. Група жени идват на гроба в неделя, рано сутринта
 - 1. Списък на Матей
 - a. Мария Магдалена (28:1)
 - b. другата Мария (28:1)
 - 2. Списък на Марк
 - a. Мария Магдалена (16:1)
 - b. Мария, майката на Яков (16:1)
 - c. Саломия (16:1)
 - 3. Списък на Лука
 - a. „те дойдоха на гроба” (24:1-5,24)
 - (1) Мария Магдалена (24:10)
 - (2) Йоана (24:10)
 - (3) Мария, майката на Яков (24:10)
 - 4. Йоан споменава само Мария Магдалена (20:1,11)
- E. Споменава се, че жени е имало и в горницата (Деяния 1:14)
 - 1. „жените” (1:14)
 - 2. Мария, майката на Исус (1:14)
- F. Не е ясно каква точно е връзката между тези жени. Мария Магдалена очевидно има доминираща роля. Добра статия за жените в Исусовия живот и служение може да намерите в *Dictionary of Jesus u the Gospels* published by IVP, pp. 880-886.

□ „купиха благоуханни масла... да Го помажат” Независимо че жените наблюдават Йосиф и Никодим, докато приготвят и полагат Исусовото тяло в гроба, очевидно поради ограниченото време (между 3 - 6 следобед) нещо от обичайните еврейски погребални процедури е било пропуснато (вероятно ароматните свещи или друго някое благоухание), и тези жени възнамеряват да завършат погребалната процедура, както му е редът.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОГРЕБАЛНИ АРОМАТИ

- A. Мирта, ароматна смола от арабски дървета
 - 1. Тази ароматна смола е спомената дванадесет пъти в СЗ, в повечето случаи в Литературата на мъдростта като парфюм
 - 2. Това е един от даровете, донесен от мъдреците на бебето Исус (вж. Мат. 2:11)
 - 3. Нейният символизъм е удивителен
 - a. използва се в „мироото за свято помазване” (Изход 30:23-25)
 - b. използва се като дар за царе (Мат. 2:11)
 - c. използвана е при помазването на Исусовото тяло при погребението му (вж. Йоан 19:39 и символично в Йоан 11:2). Това се прави съгласно еврейските обичаи и е описано в Талмуда (Berakhoth 53a).
- B. Алое, ароматен тип дърво
 - 1. свързано с ароматните парфюми (вж. Числа 24:6; Пс. 45:8; Пр. 7:17; Песен на песните 4:14)
 - 2. в комбинация с мирта се използва от египтяните в процеса на балсамиране
 - 3. Никодим донася голямо количество за Исусовото погребение и Го помазва с него (вж. Йоан 19:39). Това се прави съгласно еврейските обичаи, описани в Талмуда (Betsah 6a).

16:2 „В първия ден на седмицата дойдоха на гроба много рано... когато слънцето беше изгряло”
Отделните Евангелия сякаш споменават различно време.

1. В Матей 28:1 е „при зазоряване”
2. В Лука 24:1 е „в ранни зори”
3. В Йоан 20:1 „докато още беше тъмно”

Очевидно тези жени напускат дома си, докато още е тъмно, но докато пристигнат на гроба (вероятно са купували аромати), вече се е зазорило.

16:3 „И говореха помежду си” Глаголът е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ. Те очевидно се безпокоят и се питат една друга отново и отново, докато стигнат до гроба.

□ **„Кой ще ни отърколи камъка?”** Те вече вървят към гроба с ароматите, когато се сещат за огромния камък, който е поставен като печат върху гроба. Марк не пише нищо за стражи и запечатан гроб, както прави Мат. 27:62-66.

Този камък е кръгъл и е оформен така, че да пасне в точно във вдлъбнатината на скалата, представляваща отвор на гробницата. Сравнително лесно е камъкът да се отърколи върху гробницата но много трудно да бъде премахнат.

16:4 „Вдигнаха очи” Очевидно са много покрусени, защото гледат само в земята.

□ **„камъкът беше преместен”** От Мат. 28:2 става ясно, че камъкът е отместен от устието на гроба след земетресение (предизвикано от ангел, вж. Лука 24:4; Йоан 20:12) и стои отстрани.

□ **„а той беше много голям”** Обирането на гробници е често явление заради скъпите аромати и други погребални обекти, оставяни вътре. Мястото и видът на гробницата, както и големината на камъка показват, че е притежание на богат човек (вж. Исаия 53:9).

16:5 „влязоха в гроба” В Йоан 20:11 се казва, че Мария стои отвън и надниква в гроба, но Лука 24:3 потвърждава, че в някакъв момент жените влизат вътре.

□ **„видяха, че един юноша, облечен в бели дрехи, седеше отдясно** – обикновено при Матей хората са по двама (двама герасинци, двама слепци при Йерихон и пр.), но в случая Лука и Йоан споменават двама ангели, докато Марк и Матей – само един.

В Библията ангелите обикновено са от мъжки род, с изключение на Захария 5:9-10.

□ **„облечен в бели дрехи”** По-пълно описание на облеклото намираме в Мат. 28:3 (вж. Лука 24:4 казва „в блестящо облекло”).

16:6 „Не се плашете” Този глагол е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което означава да спреш вече действащ процес. Човеците винаги се плашат и възклихват при появата на същества от духовната сфера.

□ **„Исуса Назарянина”** Вж. По-подробната бележка към 14:67.

□ **„който беше разпънат”** Този глагол е в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ (вж. Мат. 28:5). Има ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН и може да бъде титла, „Разпънатият” (вж. I Кор. 1:23; 2:2; Гал. 3:1). Когато видим Исус, Той все още ще носи белезите от разпъването, които се превръщат в символи на почит и слава (вж. I Кор. 15:4 и Откр. 5:12). Исус е единствената Личност от Троицата с физическо тяло.

□ **„Той възкръсна”** Възкресението е централният стълб на християнската вяра (вж. I Кор. 15). Това показва, че Бог одобрява Исусовия живот и жертва. Тази тема се повтаря в проповедите на Петър (вж. Деяния 2:24-28,32, 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; I Петър 1:13, 3:18,21, и Павел, Деяния 13:30,33,34,37; 17:31; Римл. 4:24, 8:11; 10:9; II Кор. 4:14). Това е потвърждение, че Отец приема заместническата смърт на Сина (вж. I Кор. 15). В богословско

отношение и трите личности от Троицата активно участват в Исусовото възкресение: Отец (Деяния 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34; 17:31); Духът (Римл. 8:11); и Синът (Йоан 2:19-22; 10:17-18). Вж. **Специално понятие: ВЪЗКРЕСЕНИЕТО** към 8:31.

□ „**ето мястото, където Го положиха**” Това се отнася до една от скалните ниши в гробницата на Йосиф. Йоан 20:6-7 описва погребалното място и начина, по който са поставени ленените погребални савани.

16:7 „Но идете и кажете на учениците Му и на Петър” Защо Петър е споменат конкретно? Колко мило и предвидливо от страна на нашия Господ, който (чрез ангела) изтъква значението на отстъпилия и наранен Петър! Петър помни добре!

□ „**Той отива преди вас в Галилея**” Исус урежда среща със Своите ученици в Галилея след Неговото възкресение. Учениците не разбират ясно богословското приложение на това събитие (вж. 14:28; Мат. 28:32; 28:7,10; Йоан 21; I Кор. 15:6). Аз мисля, че това е времето и мястото на Великата заповед.

16:8 „защото трепет и ужас ги бяха обзели” Матей 28:8 добавя „голяма радост”.

□ „**на никого нищо не казаха**” Дали това е само временно или не се подчиняват на казаното от ангела в стих 7? Йоан 20:1-10 описва как Мария Магдалена разказва на учениците за празния гроб, но не споменава за послание на ангел!

□ „**защото се бояха**” Това евангелие завършва така внезапно и по такъв негативен начин, че очевидно древните преписвачи се опитват да добавят някакво подходящо обобщение в завършек.

16:9-20 Аз приемам боговдъхновените апостолски писания като истинско слово от Бога, единственият извор за вярата и практическия живот. Тези стихове обаче не са боговдъхновени, дори звучат еретично (пиене на отрова, пипане на змии). Отказвам да коментирам върху тях! За подробна дискусия по този текстуален проблем, виж Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary On the Greek New Testament*, pp. 122-126.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо има толкова разлики в разказите на четиримата евангелисти?
2. Защо евангелието от Марк завършва по такъв негативен начин?
3. Защо възкресението е централен стълб на християнската вяра??

ВЪВЕДЕНИЕ КЪМ I ПЕТЪР

I. АВТОРСТВО

- A. Вътрешни свидетелства за авторството на Петър
1. Твърдението в 1:1.
 2. Препратки към житейската обстановка на Исус и Дванайсетте.
 - a. примери от E. G. Selwyn's *The First Epistle of St. Петър*, 1946
 - (1) 1:3 – Йоан 21:27
 - (2) 1:7-9 – Лука 22:31; Марк 8:29
 - (3) 1:10-12 – Лука 24:25 и сл. ; Деяния 15:14 и сл.
 - (4) 3:15 – Марк 14:29,71
 - (5) 5:2 – Йоан 21:15 и сл.
 - b. примери от Alan Stibbs' *The First Epistle General of Петър*, 1971
 - (1) 1:16 – Мат. 5:48
 - (2) 1:17 – Мат. 22:16
 - (3) 1:18 – Марк 10:45
 - (4) 1:22 – Йоан 15:12
 - (5) 2:4 – Мат. 21:42 и сл.
 - (6) 2:19 – Лука 6:32; Мат. 5:39
 - (7) 3:9 – Мат. 5:39
 - (8) 3:14 – Мат. 5:10
 - (9) 3:16 – Мат. 5:44; Лука 6:28
 - (10) 3:20 – Мат. 24:37-38
 - (11) 4:11 – Мат. 5:16
 - (12) 4:13 – Мат. 5:10 и сл.
 - (13) 4:18 – Мат. 24:22
 - (14) 5:3 – Мат. 20:25
 - (15) 5:7 – Мат. 6:25 и сл.
 3. думи и фрази, сходни с проповедите на Петър от Деяния
 - a. 1:20 – Деяния 2:23
 - b. 2:7-8 – Деяния 4:10-11
 - c. 2:24 – Деяния 5:30; 10:39 (особено гръцката дума *xulon* – „кръст“)
 - d. 4:5 – Деяния 10:45
 4. мисионерски сравнения, характерни за Първи век
 - a. Силванус (Сила) – 5:12
 - b. Марк (Йоан Марк) – 5:13
- B. Външни свидетелства за авторството на Петър
1. приема се рано и нашироко от ранната църква
 - a. фразите са сходни (а може би и цитати) с тези на Климент Римски от Неговото Писмо до коринтяните (95 г.)
 - b. фразите са сходни (а може би и цитати) с тези на *Посланието на Варнава* (130 г.)
 - c. приписва му се от Папий – епископ на Йеропол (140 г.) в един цитат от Евсевий, *Църковна история*.
 - d. цитира се от Поликарп в неговото *Послание до филипяните* 8:1; обаче не споменава Първо Петрово послание по име (Поликарп умира през 155 г.)
 - e. цитира се от Иринеи Лионски (140-203 г.)
 - f. цитира се от Ориген (185-253 г.), според когото I Петър 5:13, където Петър нарича Марк „свой син“, показва, че евангелието всъщност е написано от Марк.

g. цитира се от Тертулиан (150-222 г.)

- C. Причини да се оспорва авторството на Петър
1. То не е включено в Мураториевия фрагмент – списък с канонични книги, съставени в Рим между 180 и 200 г.
 2. Гръцкият език на посланието е полиран *койне*, което е изненадващо за един „необразован“ (*a grammatos*, вж. Деяния 4:13) галилейски рибар.
 3. Много напомня на Павловите текстове от Римляни и Ефесяни.
 4. Гоненията, описани в I Петър, напомнят за по-късни събития.
 - a. при Дометиан (81-96 г.)
 - b. при Траян (98-117 г.)
- D. Възможни отговори за съвременните богословски търсения
1. Мураториевият фрагмент е увреден и от него липсва поне един цял ред с текст (вж. В. Ф. Westcott's *A General Survey of the History of the Canon of NT*, 6th ed., стр. 289).
 2. Петър не е бил необразован (вж. Деяния 4:13), а просто не е завършвал богословско образование в призната равинска школа. Повечето юдеи в Галилея са били двуезични по рождение. Другият важен въпрос по отношение на тази дискусия е употребата думата *книжник* от Петър. Според словоредата на I Петър 5:12 твърде е възможно той да е използвал Силванус (Сила).
 3. И Петър, и Павел често цитират литургични или учебни материали (документи с катехизиси), твърде характерни за ранната църква. Освен това с течение на годините двамата са поддържали топла връзка (вж. напр. Деяния, Галатяни и II Петър 3:15-16). Според мен най-вероятната причина за сходствата между писанията на Петър и Павел може да се обясни с това, че Петър всъщност използва спътника на Павел – Силванус (Сила) за свой писач.
 4. I Петър не говори непременно за гоненията из цялата Римска империя. Насърчението на Петър към вярващите, че е добре да се покоряват на управниците (вж. 2:13-17), би било доста необичайно, ако се даваше в контекста на повсеместно гонение срещу християните из Империята.
Задълбочаващото се умствено заболяване на Нерон (54-68 г.) с неговите мании за величие вдъхновява редица групи да развиват култ към личността – особено из Мала Азия. Именно това подбужда местните гонения срещу християните. Първото послание на Петър по-скоро отговаря на епохата на Нерон, отколкото на тези на Дометиан (81-96 г.) или на Траян (98-117 г.). Възможно е също така част от това гонение да е било подбудено от юдейски групи, а не само от местните управници или от имперските култове.
- E. Нищо в самото послание I Петър не наемква за по-късно написване или за друго авторство.

II. ДАТИРОВКА

- A. Датата очевидно е свързана с авторството.
- B. Според преданието и Петър, и Павел умират мъченически по времето на Нерон някъде около 65 г. Ако е така, тогава I Петър трябва да е било написано не по-късно от 63-64 г.
- C. Много е вероятно I Петър да се датира към средата на Първи век, понеже посланието се цитира от Климент Римски (95 г.).

- D. Според Робертсън Петър е бил убит около 67-68 г. е написал първото си послание през 65-66 г. Моето лично мнение е, че смъртта му е настъпила около 64-65 г., а посланието е съчинено малко преди това.

III. ПОЛУЧАТЕЛИ

- A. Както е характерно за писмата от Първи век, получателите се споменават в 1:1 като „пришълците, пръснати из Понт, Галатия, Кападокия, Азия и Витиния”. Всички тези римски провинции (ако приемем, че под „Галатия” се има предвид северната етническа Галатия) се намират на територията на днешна Турция. Тези области изглежда са места, на които нито Павел (вж. Деяния 16:6), нито Петър (вж. 1:12) са разпространявали благовестието. Възможно е църквите по тези места да са възникнали от юдейски обръщенци, завърнали се у дома след деня на Петдесетница (вж. Деяния 2:9-11).
- B. Макар тези църкви да са били основани от юдейски християни, по времето, когато им пише Петър, те са вече предимно езически църковни общности.
1. доскоро без познание за Бога (1:14)
 2. с наследени от предците им безплодни пътища (1:18)
 3. сега Божи народ (2:9-10 – заигравка с Осия 1:9-10; 2:23)
 4. сред езичниците (2:12)
 5. списъци с езически грехове (4:3-4)
- C. Книгата обаче съдържа и юдейски елементи
1. употребата на понятията „чужденци” и „диаспора” е израз на юдейски мироглед (вж. Йоан 7:35; Деяния 7:6)
 2. употреба на старозаветни текстове
 - a. Изход 19 (вж. 2:5,9)
 - b. Исаия 53 (вж. 1:19; 2:22,24,25)
- D. Тези примери обаче не означават непременно, че църквата е юдейска, а по-скоро:
1. че има прехвърляне на старозаветни наименования от Израил към Църквата (т.е. „царско свещенство”)
 - a. 2:5
 - b. 2:9
 2. че е вид църковен катехизис (за новоповярвали), използващ старозаветни препратки
 - a. 1:19 – Исаия 53:7 (*агне*)
 - b. 2:22 – Исаия 53:5
 - c. 2:24 – Исаия 53:4,5,11,12
 - d. 2:25 – Исаия 53:6
- E. Въпреки че Петър е бил призван конкретно да служи на юдеите (вж. Гал. 2:8), също като Павел той е извършвал служение и сред юдеи, и сред езичници (вж. Деяния 10 гл.). Обръщението на Корнилий показва на Петър радикалния начин, по който евангелието включва всякакви хора! Неговото послание е размишление върху това откритие.

IV. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ

- A. I Петър има както доктринален, така и практически аспект. Обаче докато обикновено Павел разделя своите писма на първоначална доктринална част и последвала практическа част, Петър смесва

двете. Неговото послание е далеч по-трудно за разделяне на части. В много отношения то прилича по-скоро на проповед, отколкото на писмо.

- В. Основният въпрос, който се обсъжда в писмото, е този за страданието и гоненията. Това се постига по два начина:
1. Исус е представен като висш пример за страдание и отхвърляне (вж. 1:11; 2:21,23; 3:18; 4:1,13; 5:1).
 2. Към последователите на Исус се отправя призив да отразяват Неговия пример и Неговото отношение (вж. 1:6-7; 2:19; 3:13-17; 4:1,12-19; 5:9-10).
- С. В светлината на страданията и гоненията, които са толкова характерни през ранните години на християнството, никак не е изненадващо колко често се споменава Второто идване на Христос. Тази книга, подобно на много други новозаветни писания, е изцяло есхатологическа.

V. ЖАНР

- А. Това послание има типично за I век гръко-римско начало и завършек
1. 1:1-2
 - a. автор
 - b. получатели
 - c. молитва
 2. 5:12-14
 - a. заключителни поздравии
 - (1) от кого
 - (2) за кого
 - b. молитва
- В. Основният текст на писмото напомня на проповед, а не толкова на послание. Според някои изследователи то е било:
1. първо проповед
 2. първо литургичен текст за кръщение
 3. съчетание между първите парчета от катехизис на ранната църква
- С. Писмото сякаш приключва в 4:11 с доксология, но нито един древен ръкопис не спира на това място. Възможно е пасажът 4:12-5:11 да е целенасочено обобщение на цялото послание .
- Д. Лично аз смятам, че I Петър функционира като циклично писмо до църкви, които Петър не основал – също както и Колосяни при Павел (изпратено до Колоса, Лаодикея и Йерапол, вж. Кол. 4:13). Но също така то вероятно е било общо насърчение към вярващите да не се изненадват от предстоящите проблеми – също както Галатяни и Ефесяни при Павел. Този цикличен жанр обяснява липсата на лично въведение и заключение на посланието. Той също така обяснява липсата на конкретни примери на гонение.

VI. КАНОНИЗАЦИЯ

- А. Включвам тук раздел за канонизирането на I Петър, понеже въпросът е още не по-малко противоречив при Второто послание на Петър.

- В. I Петър се споменава в съчинението на Евсевий *Църковна история* 3:3:25 като една от „книгите, за които няма спор”. В ранната църква то никога не е било оспорвано като истинско писмо от апостол Петър.
- С. Въпросът с каноничността се изостря поради огромното количество други подозрителни писма, чието авторство се приписва на апостол Петър. Ранната църква така и не възприема нито едно от тях, признавайки за канонични единствено I Петър и II Петър.
1. Деяния на Петър
 2. Деяния на Петър и Андрей
 3. Деяния на Петър и Павел
 4. Страстите на Петър и Павел
 5. Деянията на Петър и Дванайсетте
 6. Откровение на Петър
 7. Евангелие на Петър
 8. Страстите на Петър
 9. Беседите на Петър
 10. Славянските деяния на Петър

(За по-сериозно изследване на всяко от тези псевдонимни писания вж. *Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible* Vol. 4; pp. 721-723, 732-733, 740.) Нито едно от тези писание, приписвани на апостол Петър, не се възприема сериозно като евентуална част от канона на Новия Завет. Сам по себе си този факт вече говори достатъчно за включването на I и II Петър.

ПРОЧИТ НА ПЪРВИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете цялата библейска книга на един дъх. Посочете централната тема на книгата със свои собствени думи.

1. Тема на цялата книга
2. Тип литература (жанр)

ПРОЧИТ НА ВТОРИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Отново прочетете цялата библейска книга на един дъх. Очертайте основните тематични единици и ги озаглавете с по едно изречение.

1. Тема на първата литературна единица:
2. Тема на втората литературна единица:

3. Тема на третата литературна единица:
4. Тема на четвъртата литературна единица:
5. И т.н.

І Петър 1:1-2:3

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Поздрави	Поздрави до избраните поклонници	Приветствия	Въведение	Обръщение и поздрави
1:1-2	1:1-2	1:1-2	1:1a 1:b-2a 1:2b	1:1-2
Жива надежда	Небесно наследство	Радост в спасението	Жива надежда	Въведение и наследството на християните
1:3-9	1:3-12	1:3-9	1:3-5 1:6-9	1:3-5 Вярност към Христос и любовта на Христос 1:6-9 Надеждата на пророците
1:10-12		1:10-12	1:10-12	1:10-12
Призив за свят живот	Живот пред нашия Бог и Отец	Призив за святост	Призив за свято живеене	Изискванията на новия живот и святостта на новопокръстените
1:13-16	1:13-21	(1:13-2:10) 1:13-16	1:13-16	1:13-21
1:17-21		1:17-21	1:17-21	
	Непреходното Слово			Възраждане чрез Словото
1:22-25	1:22-2:3	1:22-2:3	1:22-25	1:22-2:3

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци ще ни помогнат да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение на 1 глава. Всеки абзац има една централна тема, истина или мисъл. Всеки библейски превод предава тази тема по свой отделен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочетете Библията и да се опитате сами да обособите нейните абзаци и теми. После съпоставяте вашето деление с това на

съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своето ежедневие и в своя живот.

Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I, II и III приложение.

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Петър 1:1-2

I Петър, апостол на Исус Христос, до пришълците, пръснати из Понт, Галатия, Кападокия, Азия и Витиния, 2 избрани по предумяното на Бог Отец чрез освещението на Духа, за да сте послушни и да бъдете поръсени с кръвта на Исус Христос: Благодат и мир да ви се умножи!

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – I Петър 1:1-2

¹Петър, an apostle of Jesus Christ, to those who reside as aliens, scattered throughout Pontus, Galatia, Cappadocia, Asia, and Bithynia, who are chosen ²according to the foreknowledge of God the Father, by the sanctifying work of the Spirit, to obey Jesus Christ and be sprinkled with His blood: May grace and peace be yours in the fullest measure.

1:1 „Петър” Петър е отявленият говорител сред Дванайсетте. Той е участник във вътрешния кръг (Петър, Яков и Йоан). Неговият разказ като очевидец за живота и поученията на Исус (вж. 5:1) е записан в Евангелието на Марк (което вероятно е първото записано евангелие, може би съставено от проповедите на Петър в Рим, събрани от Марк).

Специалното отношение на Исус към Петър се вижда в Матей 16 гл. и Йоан 21 гл. Това специално взаимоотношение обаче никъде не се посочва като основа за доктрината, че Петър е глава на църквата. Провъзгласяването му за глава на Западното християнство е историческо развитие (също както и римокатолическият възглед за ролята на Мария), а не ясно библейско поучение. I Петър ни отваря прозорец към пастирското сърце и бурния живот на този чудесен водач.

Думата *petros* на гръцки език означава „отчупен камък” за разлика от *petra* (Ж.Р.), чието значение е „канара” (вж. Мат. 16:18). На арамейски език обаче и двете думи се превеждат *кефас*. Затова всяко възможно различие между двете гръцки думи е липсвало в обръщението на Исус към Петър!

□ **„апостол”** Тази дума се използва в равинския юдаизъм с конотация „човек, който е изпратен с власт”. Петър винаги се изброява първи сред учениците. Исус избира своите дванайсет последователи, за да ги вземе със Себе си в по-особен смисъл. Затова ги нарича „апостоли” (вж. Лука 6:13). Това понятие често се използва и за самия Исус, който е изпратен от Отец (вж. Мат. 10:40; Марк 9:37; Лука 9:48; Йоан 4:34; 5:24,30,36,37,38; 6:29,38,39,40,57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3,8,18,21,23,25; 20:21). Дванайсетте се изброяват в Мат. 10:1-4; Марк 3:13-19; Лука 6:12-16; Деяния 1:12-13.

□ **„Исус”** Еврейското име означава „ЯХВЕ избавя” или „ЯХВЕ донася спасение”. Името се разкрива пред родителите му от ангел (вж. Мат. 1:21). „Исус” произхожда от еврейската дума *hosea*, „спасение”, към която е добавена наставка, произхождаща от заветното име на Бога ЯХВЕ. На еврейски език името се произнася *Йешуа*.

□ „**Христос**” Това е гръцкият еквивалент на еврейското понятие *messiah*, което означава „помазаник”. Тук значението е „някой, който е призван и подготвен от Бога за конкретна задача”. В Стария Завет са се помазвали три вида хора: свещеници, царе и пророци. Исус изпълнява и трите длъжности (вж. Евр. 1:2-3). Вж. **Специално понятие: ПОМАЗВАНЕТО В БИБЛИЯТА** към Марк 6:13.

□
NASB „до онези, които обитават като чужденци”
NKJV „до поклонниците от диаспората”
NRSV „до заточениците при Разпръсването”
TEV „до Божиите избрани, живеещи като чужденци”
NJB „до всички, живеещи като чужденци”

Това циклично писмо е изпратено до събрания, които се състоят предимно от езичници християни (1:14,18; 2:9-10,12; 4:3-4). Петър често прибегва до старозаветна терминология, когато описва църквата в Новия Завет (вж. I Петър 2:5,9).

□ „**пръснати из**” Буквално думата тук е *diaspora*, което идва от глагола „сея”. Обикновено това понятие се използва от палестински евреи, които описват живеещите извън Палестина юдеи (вж. Йоан 7:35). Петър прибегва до тази дума, за да опише смесени църкви с езичници и юдеи из северна Мала Азия. Тези вярващи сега са граждани на небето (вж. Фил. 3:20; Евр. 11:8-10,13-16), но през остатъка на земното си битие ще живеят като чужденци и странници.

□ „**Понт, Галатия, Кападокия, Азия и Витиния**” Понт не е римска провинция. Този списък се отнася по-скоро за расови групи. Изброяването сякаш отразява маршрута на носителя на писмото, който започва в Синопе на Черно море и се придвижва обратно към Витиния. Някои от споменатите групи се срещат също и на Петдесетница (вж. Деяния 2:9-11).

1:2 „избрани по предузнанието на Бог Отец” Тук се поставя силен акцент върху суверенитета на Бога (което е характерно за I Петър), което в Стария Завет е често срещан похват за признаване на избора на Израил от *ЯХВЕ* (вж. Втор. 4:37; 7:6-7; 14:2; Исая 65:9). В Стария Завет изборът е свързан със служение. В Новия Завет обаче това понятие по-скоро се съчетава с духовното спасение.

Предузнанието (СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО [*progn_sis*] е единствено тук и в Деяния 2:23; а ГЛАГОЛЪТ [*progin_sk_*] се използва богословски в Римл. 8:29; 11:2) няма връзка с усилията или заслугите на човека (вж. Ефес. 2:8-9; II Тим. 1:9; Тит 3:5). Бог е суверен и историята е настояща за него. Единствено хората възприемат историята като минало, настояща и бъдеща. Помнете, че тези думи са записани именно от Петър, който е говорител на Дванайсетте и отрицател на Господа. Петър е избран заради това, кой е Бог, а не заради това, кой е Петър! Божията благодат няма връзка с предузнанието; в противен случай спасението щеше да се основава на *бъдещи* човешки дела.

Тук се вижда активността на Троицата: Отец (ст. 3-5); Синът (ст. 6-9); и Светият Дух (ст. 10-12). Думата „Троица” не е библейско понятие; но триединният Бог често се споменава в контекст на единство между трите лица. Вж. **Специално понятие: ТРОИЦАТА** към Марк 1:11.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИЗБИРАНЕ

Избирането е прекрасна доктрина. Тя обаче не е зов за фаворитизъм, а по-скоро призив да бъдем посредници или средство за избавлението на другите! В Стария Завет понятието се използва предимно за служение. В Новия Завет се среща най-вече в контекста на спасението, което води до служение. Библията никъде не примирява привидното противоречие между Божия суверенитет и свободната воля на човека. Тя подкрепя и двете! Добър пример за това библейско напрежение може да се види в Римляни 9 глава (върху суверенния избор на Бога) и Римляни 10 глава (върху подобаващия отклик от човека; вж. 10:11,13).

Ключът към това богословско напрежение може би се крие в Ефесяни 1:4. Исус е избраният човек на Бога, в когото всички хора са потенциално избрани (Карл Барт). Исус е Божието „да” на нуждата на това паднало

човечество (Барт). Ефесяни 1:4 също така ни помага да изясним въпроса с твърдението, че целта на предопределението не е небето, а святостта (т.е. хриstopодобието). Ние често изпитваме привличане към ползите от благовестието и пренебрегваме отговорностите! Божият призив (избирането) е както за времето, така и за вечността!

Всяка доктрина е свързана с други истини и никога не е самостоятелна. Хубава аналогия тук би била съпоставката между съзвездието и самотната звезда. Бог представя истината с помощта на източни, а не на западни жанрове. Ние не трябва да отстраняваме напрежението, което се провокира от диалектическите (т.е. парадоксалните) двойки доктринални истини (т.е. трансцендентността на Бога срещу иманентността му; или сигурността на спасението срещу устояването на вярващите; или Исус като равен на Отец срещу Исус като покорен на Отец; или свободата на християнина срещу отговорността му да бъде заветен партньор и т.н.).

Богословската представа за „завет“ обединява суверенитета на Бога (който винаги поема инициативата и начертава дневния ред) и задължителния първоначален и траен отклик с покаяние и вяра от страна на човека (вж. Марк 1:15; Деяния 3:16,19; 20:21). Бъдете внимателни срещу изкушението да редактирате едната страна на парадокса за сметка на другата! Внимавайте и да не залагате своята собствена доктрина или богословска система!

□ **„чрез освещението на Духа“** „Освещение“ идва от същата гръцка дума, която е в корена на думите „свещец“ или „свят“. На арамейски език този корен обозначава „отделяне за специална задача“. В този смисъл вярващите са хора, които са „отделени с конкретна цел“ (вж. II Сол. 2:13 – текст, който също съдържа действието на цялата Троица).

Това начално твърдение за изкупителните роли на трите Лица в Троицата по отношение на греховния проблем на човечеството играе съществена роля за разбирането на цялото послание на Петър!

- a. Отец – избра
- b. Духът – освети
- c. Синът – даде живота си

След като тази същата фраза се среща и във II Сол. 2:13, и в I Петър 1:2, би било интересно да гадаем дали Силванус (вж. 5:12, където е наречен Сила) може да е бил книжникът, използван от Петър за написването на Първо Петрово послание, а впоследствие използван и от Павел за записването на Второто послание до солунците (вж. I Сол. 1:1; II Сол. 1:1). Съществуват няколко намека за това в I Петър. Вж. **Специално понятие: ЛИЧНОСТТА НА ДУХА** към Марк към 3:29. Това също така показва свободата на композицията (в т.ч. на думите и на изразите), дадена на този книжник по отношение на разпространената литургична изказност в ранната църковна общност.

□ **„да сте послушни на... Исус Христос“** Библията представя връзката на човека и Бога като вид завет. Бог винаги предприема инициативата и очертава дневния ред, но човекът трябва да откликне с покаяние, вяра, послушание, служба и устояване. Целта на спасението ни е да служим! Затова послушанието играе огромна роля (вж. Лука 6:46; Ефес. 2:10). Вж. **Специално понятие: ЗАВЕТ** към Марк 14:24.

□ **„и да бъдете поръсени с кръвта на Исус Христос“** Това е старозаветна метафора за:

1. очистване и опрощаване (вж. Левит 14:1-7)
2. въвеждане на книгата на Завета (вж. Изход 24:3-8)
3. поставяне в нова позиция (вж. Изход 29:20-22)

Жертвата на Исус (вж. Исаия 53 гл.; Марк 10:45; II Кор. 5:21) позволява на Неговите последователи да бъдат приети, очистени, опростени и да имат нова връзка с Бога (вж. Евр. 10:22; 12:24). Вярващите се изкупват с кръвта (за изкупление) и се поръсват с кръвта (за освещение).

□ **„Благодат и мир да ви се умножи!“** Това пожелание е сходно с II Петър 2:1 и Юда 2 стих. Павел също използва подобни уводи в посланията си. Петър може и да е бил запознат с някои писма на Павел – например с Римляни или Ефесяни. А може и двамата да са черпели вдъхновение от някакъв общ катехизис от I век (т.е. нещо, което полага основите за новопоявявали). Помнете, че Сила може би е служил като писач за Петър (вж. 5:12) и за Павел (вж. I и II Сол. 1:1). Сила също така заема мястото на Йоан Марк, който вероятно вече е

наставлявал други ученици. Ако е така, значи Сила също е бил плод на катехизмено обучение и в този смисъл е бил запознат с писмените материали, изготвени от ранната църква за новоповярвали хора.

Изразът „благодат и мир” е изцяло християнско обръщение. То е също така и богословско потвърждаване на важността на Божия благодатен характер и на Неговите изкупителни действия, които са положили основата за мира на човека – мир, осигурен от делата на Троициния Бог (вж. стих 2). Нашият мир става възможен единствено въз основа на личността и делото на Бога.

Би било търсене на теле под вола да се твърди, че този поздрав е някакво доказателство, че Петър пише едновременно и на езичници (заради думата *харис*, „благодат”, която има типично гръцки корен), и на евреи (заради думата *шалом*, „мир”, която е превод на характерния юдейски поздрав).

□ „да ви се умножи” Това е еврейски идиом, обичаен за молитва (вж. I Петър 1:2; Юда 2 ст.).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – I Петър 1:3-9

3 Благословен да бъде Бог и Отец на нашия Господ Иисус Христос, който според голямата Си милост ни новороди за жива надежда чрез възкресението на Иисус Христос от мъртвите, 4 за наследство нетленно и неопетнено, и което не повяхва, запазено на небесата за вас, 5 които с Божията сила сте пазени чрез вяра за спасение, готово да се открие в последното време, 6 в което вие се радвате, макар и за малко време да поскъrbите сега, ако е потребно, в различни изкушения, 7 така че изпитването на вашата вяра – по-скъпоценна от златото, което е преходно, но пак се изпитва чрез огън – да излезе за хвала и почит, и слава, когато се яви Иисус Христос, 8 когото любите, без да сте Го видели, в когото като вярвате, без сега да Го виждате, се радвате с неизказана и преславна радост, 9 като получавате следствието на вярата си – спасението на душите.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – I Петър 1:3-9

³Blessed be the God and Father of our Lord Jesus Christ, who according to His great mercy has caused us to be born again to a living hope through the resurrection of Jesus Christ from the dead, ⁴to obtain an inheritance which is imperishable and undefiled and will not fade away, reserved in heaven for you, ⁵who are protected by the power of God through faith for a salvation ready to be revealed in the last time. ⁶In this you greatly rejoice, even though now for a little while, if necessary, you have been distressed by various trials, ⁷so that the proof of your faith, being more precious than gold which is perishable, even though tested by fire, may be found to result in praise and glory and honor at the revelation of Jesus Christ; and though you have not seen Him, you love Him, ⁸and though you do not see Him now, but believe in Him, you greatly rejoice with joy inexpressible and full of glory, ⁹obtaining as the outcome of your faith the salvation of your souls.

1:3 „Благословен” Тази дума (*eulog_tos*) не е като думата „блажен” от Матей 5 гл. (*makarios*). Новият Завет я използва изключително за Бога. От нея произхожда името Евлоги. Думата е сходна със славословието към Троицата от Ефес. 1:3-14: стихове 3-5 се отнасят за Отец, стихове 6-9 за Сина, а стихове 10-12 за Духа.

□ „Бог и Отец” Тома Аквински се опитва докаже Божието съществуване чрез:

1. дизайна на света
2. логическата необходимост от първопричина
3. причината и следствието

Тези аргументи обаче боравят с човешки философски и логически необходимости. Библията разкрива Бога с лични категории, които не подлежат на човешкия разум или изследователска дейност. Единствено откровението показва Бога като Отец на нашия Господ Иисус Христос. Вж. **Специално понятие:** ОТЕЦ към Марк 13:22.

□ „Господ” Гръцката дума *kurios* може да се използва в общ смисъл или в строг богословски смисъл. Тя означава „господин”, „господар”, „собственик”, „съпруг” или „завършен богочовек” (вж. Йоан 9:36, 38). В Стария Завет употребата на сходната й дума (на иврит, *adon*) идва от неохотата на евреите да произнасят

заветното име на Бога *ЯХВЕ* (което идва от еврейския глагол „да бъда“; вж. Изход 3:14). Вж. **Специално понятие:** ИМЕНАТА НА БОГА към Марк 12:26. Те са се бояли да не нарушат заповедта „Не изговаряй напразно името на Господа, твоя Бог“ (вж. Изход 20:7; Втор. 5:11). Следователно те са смятали, че ако не го произнасят въобще, значи няма как да го произнасят и напразно. Ето защо при прочит на Свещените Писания те замествали еврейската дума *adon*, която има сходно значение с гръцката *kurios* (Господ). В Новия Завет това понятие се използва, за да опише пълната божественост на Христос. Фразата „Исус е Господ“ най-вероятно е представлявала първата публична изповед на вяра и е кръщелна формула за ранната църква (вж. Римл. 10:9-13; I Кор. 12:3; Фил. 2:11).

□ **„който според голямата Си милост“** Този текст възвеличава характера на Бог Отец (ст. 3-5) и е възможно да е цитат от някакъв ранен химн или поема, или катехизмена литургия. Основният герой на Библията е Бог! Именно заради Неговата цел, Неговия характер и Неговите действия човекът днес има надежда за приемане и устояване (вж. Ефес. 2:4; Тит 3:5).

□ **„ни новороди“** Този вид израз се използва, за да утвърди истината, че Божият суверенитет е единствената библийска истина по отношение на нашето спасение (вж. Деяния 11:18; Яков 1:18; Ефес. 1:4), но това е само едната страна на заветното взаимоотношение. Вж. **Специално понятие** към Марк 14:24.

Думата е от същия корен (*anagenna*, вж. 1:23) както и в Йоан 3:3 (*genna*). Това е ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ АОРИСТ, което говори за решително действие. Новият Завет също така прибегва и до други метафори, за да онагледни спасението ни: (1) „съживяване“ (вж. Кол. 2:13; Ефес. 2:4-5; (2) „ново творение“ (вж. II Кор. 5:17; Гал. 6:15); и (3) „съучастие в Божието естество“ (вж. II Петър 1:4). Павел много обича семейната дума „осиновен“, докато Йоан и Петър по-скоро прибегват до понятието „новорождение“.

Да бъдеш „роден отново“ или „роден отгоре“ е библийски израз за човешката необходимост от ново начало, от изцяло ново семейство (вж. Римл. 5:12-21). Християнството не е реформация или някаква нова моралност, а по-скоро изцяло ново взаимоотношение с Бога. Това става възможно поради:

1. милостта и благодатта на Отец
2. жертвената смърт и възкресението на Сина
3. действието на Святия Дух (вж. стих 2)

Божията воля и Божието действие дава на вярващия човек нов живот, нова надежда и сигурно наследство.

□ **„за жива надежда“** ПРИЛАГАТЕЛНОТО „жива“ ще се среща многократно в I Петър (вж. 1:3,23; 2:4,5,24; 4:5,6). Всяко едно нещо, което Бог пожелае и извърши, ще устои.

□ **„чрез възкресението на Исус Христос от мъртвите“** Исус е пратеник от Отец и средство за нашето изкупление (освен това чрез Него Отец е извършил и Сътворението, а един ден ще извърши и Съда). Неговото възкресение е централна истина на благовестието (вж. Римл. 1:4; I Коринтяни 15 гл.). Така възкресението е аспект на християнското послание, което гърците не са могли да схванат (вж. Деяния 17:16-34).

1:4 „за наследство нетленно и неопетнено“ В Стария Завет всяко едно племе с изключение на Леви е получило земя за наследство. Левитите, като племе на свещениците, храмовите служители и местните учители, имат за наследство самия *ЯХВЕ* (вж. Пс. 16:5; 73:23-26; 119:57; 142:5; Пл. Йер. 3:24). В Новия Завет авторите често вземат правата и привилегиите на левитите и ги прилагат към всички спасени вярващи. Това е техният начин да утвърдят истината, че последователите на Исус са истинните хора на Бога и сега всички вярващи са призвани да служат като свещеници на Бога (вж. I Петър 2:5,9; Откр. 1:6), също както Старият Завет утвърждава целия Израил (вж. Изход 19:4-6). Акцентът в Новия Завет не е върху отделния човек кат свещеник с определени права, а върху истината, че всички вярващи са свещеници, което изисква съвместно, общностно отношение на служители (вж. I Кор. 12:7). Новозаветните хора на Бога са получили старозаветната задача да разнасят благовестието до целия свят (вж. Битие 12:3; Изход 19:5b; Мат. 28:18-20; Деяния 1:8).

Това е представата за Исус като собственик на цялото творение, понеже чрез него Отец е сътворил света (вж. Йоан 1:3,10; I Кор. 8:6; Кол. 1:16; Евр. 1:2-3). Ние сме сънаследници, понеже Той е наследникът (вж. Римл. 8:17; Гал. 4:7; Кол. 3:24).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: НАСЛЕДСТВОТО НА ВЯРВАЩИТЕ

Писанието говори как вярващите са наследници (вж. Деяния 20:32; 26:18; Ефес. 1:4; Кол. 1:12; 3:24) на много неща поради семейната си връзка с Исус, който е наследник на всички неща (вж. Евр. 1:2). Заради това те са „сънаследници” с Него (вж. Римл. 8:17; Гал. 4:7) на:

- a. Царството (вж. Мат. 25:34, I Кор. 6:9-10; 15:50; Ефес. 5:5)
- b. вечния живот (вж. Мат. 19:29; Евр. 9:15)
- c. обещанията на Бога (вж. Евр. 6:12)
- d. изпълнението на Божиите обещания (вж. I Петър 1:4; 5:4)

□ **„нетленно и неопетнено, и което не повяхва”** В стих 4 се използват три описателни фрази за наследството на вярващия човек посредством старозаветни алюзии към Обещаната земя. Палестина се намира географски на единствената наземна точка на контакт между империите на Месопотамия и Египет. Това води до множество нашествия и всевъзможни политически маневри. Наследството на вярващия обаче не се влияе от никакви земни конфликти.

- (a) то е „нетленно” – т.е. защитено от нашествия
- (b) то е „неопетнено” – т.е. не се износва
- (c) то „не повяхва” – т.е. няма срок на годност

□ **„запазено на небесата за вас”** Изразът е в ПЕРФЕКТНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, което означава, че Бог не е спирал да пази наследството на вярващите. Думата „запазено” е от военния жаргон и се използва за охраняване на крепост (вж. Фил. 4:7).

Съществителното „небесата” е в МН.Ч. Това отразява еврейската дума, която също е в МН.Ч. в древния еврейски е имало много МНОЖЕСТВЕНИ СЪЩЕСТВИТЕЛНИ, което може да е прием за поставяне на акцент (т.е. по-късната равинска употреба на МНОЖЕСТВЕНТО ВЕЛИЧИЕ, което се прилага към Бога). Равините спорели дали има три нива на небесата (вж. Втор. 10:14; I Царе 8:27; Неем. 9:6; II Кор. 12:2) или седем небеса, понеже числото „седем” се считало за свършено (вж. Битие 2:1-3).

1:5 „които с Божията сила” Изразът е в СЕГАШНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Също както се пази нашето наследство (духовният живот), така се охранява и личността ни (физическият живот). Личността и обещанията на Бога обхващат всички аспекти на живота ни. Това насърчение е било много необходимо и полезно в една епоха на гонения, страдания и лъжеучения (вж. II Петър). Тук не се казва, че вярващите ще бъдат опазвани от убиване и мъчения, а по-скоро че Бог е с тях и за тях. И в края на краищата те ще бъдат победители чрез Него. Това е богословски сходно с посланието на книгата Откровение.

□ **„чрез вяра”** Обърнете внимание на заветния парадокс. Бог охранява тях и тяхното наследство, но те трябва да устояват чрез вяра. Именно напрежението между тези библейски диалектически понятия (Божия суверенитет и човешката свободна воля) поражда развитие на различни богословски системи, които поставят ударение или върху едната, или върху другата страна на парадокса. Но и двете страни са библейски. И двете страни са необходими! Бог работи с хората посредством безусловни завети (при които Той снабдява всичко) и условни завети (при които човекът трябва да откликне някак).

□ **„спасение, готово да се открие”** Библията използва всички ГЛАГОЛНИ ВРЕМЕНА е гръцкия, за да опише спасението. Ние ще бъдем напълно спасени едва при Деня на възкресението (вж. I Йоан 3:2). Този момент често се определя като „прославяне” (вж. Римл. 8:29-30). Вж. **Специално понятие** по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ГРЪЦКИ ГЛАГОЛНИ ВРЕМЕНА ЗА СПАСЕНИЕТО

Спасението не е продукт, а взаимоотношение. То не се завършва в момента на доверяването на Христос, а тепърва започва тогава! То не е безплатна застрахователна полица, нито билет за небето, а по-скоро живот на нарастващо христоподобие. Също както в брака колкото повече една двойка живее заедно, толкова повече двамата си заприличват един на друг. Ето това е целта на спасението!

A. СПАСЕНИЕТО КАТО ЗАВЪРШЕНО ДЕЙСТВИЕ (АОРИСТ)

1. Деяния 15:11
2. Римляни 8:24
3. II Тимотей 1:9
4. Тит 3:5
5. Римляни 13:11 (съчетание на АОРИСТ с БЪДЕЩА ориентация)

B. СПАСЕНИЕТО КАТО СЪСТОЯНИЕ (ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ)

1. Ефесяни 2:5,8

C. СПАСЕНИЕТО КАТО ПРОДЪЛЖАВАЩ ПРОЦЕС (СЕГАШНО ВРЕМЕ)

1. I Коринтяни 1:18; 15:2
2. II Коринтяни 2:15
3. I Петър 3:21

D. СПАСЕНИЕТО КАТО БЪДЕЩО ИЗПЪЛНЕНИЕ (БЪДЕЩЕ В ГЛ. ВРЕМЕ / В КОНТЕКСТА)

1. Римляни 5:9,10; 10:9,13
2. I Коринтяни 3:15; 5:5
3. Филипяни 1:28;
4. I Солунци 5:8-9
5. Евреи 1:14; 9:28
6. I Петър 1:5,9

Ето защо спасението започва с начално решение на вяра (вж. Йоан 1:12; 3:16; Римл. 10:9-13), но това трябва да доведе до процес на житейска вяра (вж. Римл. 8:29; Гал. 3:19; Ефес. 1:4; 2:10), която един ден ще се консумира окончателно (вж. I Йоан 3:2). Последният етап се нарича „прославяне”. Ето илюстрация:

1. първоначално спасение – оправдание (избавени от наказанието за греха)
2. прогресивно спасение – освещение (избавени от силата на греха)
3. окончателно спасение – прославяне (избавени от присъствието на греха)

□ **„в последното време”** Това е късното еврейско понятие за две епохи. От Новия Завет обаче ние разбираме, че тези епохи се припокриват. Последните времена започват при Въплъщението във Витлеем и ще продължат чак до Второто пришествие. Вече над две хиляди години живеем именно в тези „последни времена”. Вж. **Специално понятие: ТОЗИ ВЕК И ИДВАЩИЯТ ВЕК** към Марк 13:8.

1:6

NASB	„в това се радвате много”
NKJV	„в това се радвате”
NRSV (footnote)	„радвайте се в това”
TEV	„възрадвайте се за това”
NJB	„това е голяма радост за вас”

Тук виждаме СЕГАШЕН СРЕДЕН ИНДИКАТИВ (А. Т. Робъртсън) или ИМПЕРАТИВ (Барбара и Тимъти Фрайбърг). Вярващите трайно ликуват поради сигурното си взаимоотношение с Бога (вж. 1:3-5) сред този паднал в грях свят (вж. Яков 1:2-4; I Сол. 5:16; Римл. 5:3; 8:18).

□ **„макар и за малко време”** Изпитанията и гоненията сега не могат да се съпоставят с вечността, която ни очаква в присъствието на нашия Господ (вж. Римл. 8:18).

□ **„да поскърбите сега, ако е потребно, в различни изкушения”** Тук виждаме гръцкото понятие *dei*, което означава „необходимо, нужно” и което се свързва с УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ. Изпуснат е глаголът „да бъда”, като с неговото присъствие фразата би станала ПЕРИФРАСТИЧНО УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ КЛАС, описващо нещо сигурно и истинно. Петър допуска, че благочестивото живеене ще води до гонения. Той повтаря същата тема не един и два пъти (вж. 1:6-7; 2:19; 3:14-17; 4:1,12-14,19; 5:9).

□ **„да поскърбите сега”** Тук глаголът е СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ АОРИСТ. Неочакваният агент на СТРАДАТЕЛНИЯ ЗАЛОГ е „Злият”. Бог Може да използва дори и злото за своите добри намерения. Даже и самият Исус се усъвършенства посредством страдания (вж. Евр. 5:8-9). Страданието служи на една необходима цел за живота на вяра!

Богословската дилема е, че страданието може да има три източника:

1. да е от Злия
2. да е от падналия свят
3. да идва от Бога
 - a. за временно наказание на греха
 - b. за изграждане на христоводна зрялост

Проблемът е, че сам никога не мога да разбера кой е точният източник на дадено страдание! Затова съм решен да вярвам, че ако то дойде – и по-точно *когато* то дойде, – Бог ще го употреби за свои цели. Любимата ми книга по този въпрос е на Хана Уайтол Смит (Hannah Whithall Smith, *The Christian's Secret of a Happy Life*).

□ **„в различни изкушения”** Това гръцко ПРИЛАГАТЕЛНО означава „разнообразен” или „многоцветен” (вж. Яков 1:2). Съществуват много видове изпитания, изкушения и гонения. В I Петър 4:10 същата дума се използва за описание на разноликата благодат на Бога. Той никога не ни спуска изпитание или изкушение отвъд силите, които вече ни е дал, за да се справим (вж. I Кор. 10:13).

1:7 „така че изпитването на вашата вяра” Тук виждаме клауза *hina* – т.е. клауза за предназначение. Страданието действително укрепва вярата. Из цялата Библия Бог изпитва чадата си (вж. Битие 22:1; Изход 15:22-25; 16:4; Втор. 8:2,16; 13:3; Съдии 2:22; II Лет. 32:31; Мат. 4:1; Лука 4:1-2; Римл. 5:2-4; Евр. 5:8-9; Яков 1:2-4).

Този стих съдържа СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО *dikimon* и ПРИЧАСТИЕТО *dikimaz_*, които имат конотация на изпитание с оглед на укрепване и на одобрение. Вж. **Специално понятие** към ГРЪЦКИ ПОНЯТИЯ ЗА „ИЗПИТАНИЕ“ И ТЕХНИ КОНОТАЦИИ при Марк 1:13b.

□ **„по-скъпоценна от златото”** В сегашния живот дарът на Бога е нашата вяра (вж. Йоан 20:27; II Кор. 4:17). Във вечността вярата ще бъде заменена с виждане. Бог получава почит и радост, когато чрез вяра ние успеем да преодолеем препятствия, причинени от това, че вярваме в Него (вж. 4:12-16). Духовният растеж идва единствено чрез изпитана вяра (вж. Римл. 5:2-5; Евр. 12:11; Яков 1:2-4).

□ **„когато се яви Исус Христос”** Тази същата дума (*апokalipsis*) се използва за заглавието на последната книга в Новия Завет. Значението ѝ е „разкриване”, „разобличаване” или „изявяване”. Тук тя се отнася до Второто пришествие на Христос – тема, която е доста характерна за писанията на Петър (вж. 1:7,13; 2:12; 4:13; 5:4).

1:8 „без да сте Го видели” Даже и посред страданието вярващите трябва да Му се доверяват. Исус се моли за онези, които вярват в Него, но никога не са Го виждали (вж. Йоан 17:20; 20:29).

□ **„в когото като вярвате”** Етимологичната предистория на тази дума помага да разберем съвременното ѝ значение. Не забравяйте, че новозаветните автори са евреи, пишещи на гръцки *Койне*. В еврейския език думата първоначално е означавала човек, който е стъпил здраво (т.е. стъпалата му са стабилни и не можеш да го избуташ от мястото му). Впоследствие думата започва да придобива метафорично значение за човек, който е устойчив, лоялен и верен. Гръцкият ѝ еквивалент (*pistis* или *pisteu_*) се превежда с думите „вяра”, „доверие”, „упование”. Библейската вяра не е толкова нещо, което трябва да правим, колкото личност, на която да се осланяме. Във фокуса е Божията благонадеждност, а не нашата сила на вярата. Падналото в грях човечество се доверява на Божията благонадеждност, вярва в Божията вярност, доверява се на Божия възлюбен Син и на Неговата грижа. Във фокуса тук е не изобилието или интензивността на човешката вяра, а по-скоро предметът на тази вяра (вж. 1:8,21; 2:6-7). Вж. **Специално понятие** към: Марк 1:15.

□ „радвате с неизказана и преславна радост” Глаголът „радвате се” вече по-рано бе използван в стих 6. Той се отнася до интензивна радост, която обикновено се придружава от физически израз на възкликание, викове, танц и т.н. (вж. Лука 1:44,47; 10:21; Йоан 5:35; 8:56). Радостта, за която говори Петър, се изпитва дори посред страданията (вж. 4:13; Римл. 5:3; I Сол. 5:17). Същата тази радост е един от неочакваните дарове на Духа във времена на изпитни и гонения.

□ „преславна радост” Тук изразът е в ПЕРФЕКТНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Вярващите избликуват в неопишуема радост и слава чрез вяра (все още не чрез виждане)! Тази радост и слава не може да се скрие. Тя е като преливащ извор, идващ от Божия Дух (вж. Йоан 4:14; 7:38). Тя е свидетелство за силата на благовестието за всички, които бъдат докоснати от него във времена на гонения. Вж. **Специално понятие:** СЛАВА към Марк 10:37.

1:9 „като получавате следствието на вярата си” Тук изразът е в СЕГАШНО СРЕДНО ПРИЧАСТИЕ. Това показва, че нашата радост не е само за бъдеща консумация, а е също така и настояща действителност дори и всред страданията поради действията на Триединния Бог за нас (вж. стих 2).

□ „спасението на душите” Тук става дума за нашето прославяне. Спасението в Новия Завет се разглежда като взето решение (ВРЕМЕ АОРИСТ, вж. Римл. 8:24), но също така и като продължаващ процес (СЕГАШНО ВРЕМЕ, вж. I Кор. 1:18; 15:2; I Сол. 4:14), което има бъдеща консумация (БЪДЕЩЕ ВРЕМЕ, вж. Римл. 5:9,10; 10:9). Вж. **Специално понятие** към: I Петър 1:5. Този бъдещ аспект често се характеризира като „прославяне“ (вж. Римл. 8:29-30). Един ден вярващите ще видят Исус такъв, какъвто е, и тогава ще бъдат променени напълно според Неговия образ (вж. I Йоан 3:2).

Гръцката дума *psuch* (душа) се среща често в писанията на Петър (вж. 1:9,22; 2:11,25; 3:20; 4:19; II Петър 2:8,14). Нейното предназначение е да замества еврейската дума за цялостната личност на човека. Хората не са същества от две или от три части, а по-скоро едно цяло (вж. Битие 2:7). Истина е, че като човешки същества ние сме сътворени по образа и подобие на Бога и в този смисъл имаме връзка с духовната действителност. Затова сме граждани на две действителности.

Неуместно би било да градим цяло систематично богословие върху I Сол. 5:23 и Евр. 4:12 и по този начин да се опитваме да свързваме всички библейски текстове с някоя от тези три категории (тяло, душа и дух). Те просто се отнасят до цялостната личност на човека и до всепроникващата сила на Словото на Бога. Много внимавайте, когато някой започне да твърди, че е открил разковничето към цялата Библия в два не особено ясни пасажа, извадени от контекста си и превърната в някаква богословска парадигма, през която да се гледа цялото Писание (Уочмън Ний). Ако това беше разковниче, тогава Духът щеше да го е поставил в ясен и категоричен контекст и щеше да се повтаря многократно. Библията не е сборник с гатанки и умозрителни игрословици! Бог желае да общува с нас и затова ни изявява важните истини чрез ясни текстове.

НАСОКИ ЗА КОНТЕКСТА В СТИХОВЕ 1:10-21

А. Стихове 10-12 боравят със знанието на старозаветните пророци за новозаветното спасение в Христос.

В. Чрез пророците „Духът“ разкрива на вярващите три неща (11-12 ст.).

1. страданието на Месия (Битие 3:15; Псалм 22; Исаия 52:13-53:12)
2. предстоящото прославяне (Исаия 56-66 гл.)
3. пророците говорят не само за своя ден (Исаия, Езекиил, Даниил, Михей, Захария)

С. В стихове 13-17 Петър моли вярващите да се защитават по шест начина:

1. да пазят ума си, стих 13
2. да бъдат духовно трезвени, стих 13
3. да фиксират надеждата си върху предстоящата благодат, стих 13
4. да не се съобразяват с настоящата епоха, стих 14

5. да живеят свят живот, стих 15
6. да живеят в страх от Бога, стих 17
7. ревностно да се обичат помежду си (седмото е от стих 22)

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Петър 1:10-12

10 За това спасение търсиха и изследваха пророците, които пророкуваха за благодатта, която е за вас, 11 като издирваха кое или какво време посочваше Христовият Дух, който беше в тях, когато предизвестваше страданията на Христос и последващите ги слави. 12 И им се откри, че не за себе си, а за вас служеха те в това, което сега ви се извести чрез онези, които ви проповядваха благовестието чрез Светия Дух, изпратен от небесата, в което и ангели желаят да надникнат.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – I Петър 1:10-12

¹⁰As to this salvation, the prophets who prophesied of the grace that *would come* to you made careful searches and inquiries, ¹¹seeking to know what person or time the Spirit of Christ within them was indicating as He predicted the sufferings of Christ and the glories to follow. ¹²It was revealed to them that they were not serving themselves, but you, in these things which now have been announced to you through those who preached the gospel to you by the Holy Spirit sent from heaven – things into which angels long to look.

1:10 „За това спасение” Това е основната тема още от (1) стих 2, който описва делото на Триединния Бог в спасението; (2) ст. 3-5, които описват как Бог пази и защитава това спасение; и (3) ст. 6-9, които описват страданията на вярващите заради това спасение.

□ **„пророците”** Думата се отнася до пророците в Стария Завет (вж. стих 12). В мисълта на равините всички боговдъхновени автори са се наричали „пророци“. Мойсей е наречен „пророк“ (вж. Втор. 18:18); а т.нар. „исторически книги“ (от Исус Навиев до книгите на Царете) са били познати на евреите под наименованието „предишните пророци“.

□ **„пророкуваха за благодатта, която е за вас”** Според този израз пророците в Стария Завет са знаели нещо за предстоящия нов завет. Същото виждаме и в думите на Исус относно Авраам в Йоан 8:56 (вж. II Ездра 3:14). Същия нарек откриваме и в Евр. 11:13b. Трудно е да установим до каква степен пророците в Стария Завет са знаели за благовестието. Описанието на Новия Завет, което дава Йеремиа в 31:31-34 (вж. също Езек. 36:22-38), посочва към едно приемане, основано върху действията и любовта на Бога, а не върху постиженията на човека. Матей 13:17 твърди, че много старозаветни пророци са виждали и чували онова, което Исус извършва и казва.

Дори и пророчеството на Исаия за раждане от девица (7:14), ако бъде изтълкувано според контекста си, се отнася за естествено раждане в свръхестествен момент (вж. 7:15-16), а не непременно за идващото раждане на Месия. Едва Матей и Лука съзират пълното приложение на Исаево пророчество. Същото се отнася и за други конкретни пророчества, като тези на Осия (11:1) и Захария (9:9; 11:13; 12:10). Едва гръкоговорещите евреи в Новия Завет и апостолите напълно разкриват Исус от Стария Завет (което днес наричаме „христологическа типология“). Възможно е например те да са научили тези истини от самия Исус, когато той им е давал разяснения по пътя към Емаус (вж. Лука 24:13-35, и особено 27 стих).

□ **„като издирваха”** Тези думи изглежда са синоними (вж. *Greek-English Lexicon of the NT: based on Semantic Domains*, Vol. 1, стр. 331).

1:11

NASB

„като издирваха кой човек и кое време”

NKJV

„като търсеха кое или какво време”

NRSV „като проучваха за личността и времето”
TEV (под линия) „опитваха се да открият кога ще настъпи времето и как ще дойде”
NJB „проучвайки времето и обстоятелствата”

Стихът говори както за времето, така и за личността. Пророците са очаквали давидовски Месия да се намеси в историята в конкретния момент, определен от Бога. Подобно на нас, те са „гледали като чрез огледало“ (вж. I Кор. 13:9-13).

□ „Христовият Дух, който беше в тях” Божият Дух и Месия са свързани в Стария Завет (вж. Исаия 11:1-2; 48:16; 61:1). Обърнете внимание, че тук Духът е наречен „Христовият Дух“ (вж. Римл. 8:9; Гал. 4:6). Забележете също това, че Духът обитава в хората още от старозаветни времена. Задачите на Исус и на Св. Дух се припокриват донякъде. Вж. същата истина, изразена във II Петър 1:21.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИСУС И ДУХЪТ

Между делото на Духа и делото на Сина има известна флуидност. Г. Кембъл Морган посочва, че най-доброто наименование за Духа е „другият Исус“ (макар че не трябва да забравяме, че става дума за вечно различни личности). Ето едно схематично съпоставяне между делата и титлите на Сина и на Духа.

1. Духът се нарича „Христовият Дух” или с други подобни изрази (вж. Римл. 8:9; II Кор. 3:17; Гал. 4:6; I Петър 1:11).
2. И двамата се отъждествяват със следните три понятия:
 - a. „истина”
 - (1) Исус (Йоан 14:6)
 - (2) Духът (Йоан 14:17; 16:13)
 - b. „адвокат”
 - (1) Исус (I Йоан 2:1)
 - (2) Духът (Йоан 14:16,26; 15:26; 16:7)
 - c. „свят”
 - (1) Исус (Лука 1:35; 4:34)
 - (2) Духът (Лука 1:35)
3. И двамата обитават във вярващите:
 - a. Исус (Мат. 28:20; Йоан 14:20,23; 15:4-5; Римл. 8:10; II Кор. 13:5; Гал. 2:20; Ефес. 3:17; Кол. 1:27)
 - b. Духът (Йоан 14:16-17; Римл. 8:9,11; I Кор. 3:16; 6:19; II Тим. 1:14)
 - c. Отец (Йоан 14:23; II Кор. 6:16)

□ „предизвестяваше страданията на Христос” Именно това изненадва евреите. (вж. I Кор. 1:23). Страдащият Служител се превръща в основа на ранните проповеди на Петър и Павел в Деяния, които днес наричаме с понятието *kerygma* (т.е. онова, което се прогласява, вж. 2:23,24; 3:18; 4:11; 10:39; 17:3; 26:23). Именно това Исус се опитва да каже на Дванайсетте, докато разговаря с тях (вж. Мат. 16:21; 20:17-19; Марк 8:31; Лука 9:22), но те не могат да го преглътнат (вж. Марк 9:31-32; 10:32-34; Лука 9:44-45; 18:31-34).

В Стария Завет има някои намеци за предстоящите страдания на Месия (вж. Битие 3:15; Псалм 22; Исаия 53 гл.), но старозаветните израилтяни са очаквали Месия да дойде като завладяващ герой, който ще съди цялото човечество и ще възстанови Израил в цялото му величие и слава. Те просто изпускат факта, че има две идвания на Месия. Именно това ни показва животът и ученията на Исус – че Той идва първо като Спасител, а сетне като Съдия.

По-долу следва интересен анализ на думата *kerygma*, който открих в книгата на Уейн Хаус *Chronological and Background Charts of NT*, (p. 120).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: KERYGMA на РАННАТА ЦЪРКВА

- A. Божиите обещания в Стария Завет сега се изпълняват чрез идването на Исус Месията (Деяния 2:30; 3:19,24; 10:43; 26:6-7,22; Римл. 1:2-4; I Тим. 3:16; Евр. 1:1-2; I Петър 1:10-12; II Петър 1:18-19).

- В. Исус е помазан като Месия от Бога при кръщението си (Деяния 10:38).
- С. Исус започва служението си в Галилея веднага след като се кръщава (Деяния 10:37).
- Д. Неговото служение е белязано от извършване на добри и велики дела чрез силата на Бога (Марк 10:45; Деяния 2:22; 10:38).
- Е. Месия бива разпънат според вечното Божие намерение (Марк 10:45; Йоан 3:16; Деяния 2:23; 3:13-15,18; 4:11; 10:39; 26:23; Римл. 8:34; I Кор. 1:17-18; 15:3; Гал. 1:4; Евр. 1:3; I Петър 1:2,19; 3:18; I Йоан 4:10).
- Ф. Той е възкресен от мъртвите и се явява на учениците си (Деяния 2:24,31-32; 3:15,26; 10:40-41; 17:31; 26:23; Римл. 8:34; 10:9; I Кор. 15:4-7,12 и сл.; I Сол. 1:10; I Тим. 3:16; I Петър 1:2; 3:18,21).
- Г. Възнася се и му се дава името „Господ“ (Деяния 2:25-29,33-36; 3:13; 10:36; Римл. 8:34; 10:9; I Тим. 3:16; Евр. 1:3; I Петър 3:22).
- Н. Дава Светия Дух, за да се сформира новата общност на Бога (Деяния 1:8; 2:14-18,38-39; 10:44-47; I Петър 1:12).
- И. Ще дойде отново за съд и за възстановяване на всички неща (Деяния 3:20-21; 10:42; 17:31; I Кор. 15:20-28; I Сол. 1:10).
- Ј. Всички, които чуят това послание, трябва да се покаят и да се кръстят (Деяния 2:21,38; 3:19; 10:43,47-48; 17:30; 26:20; Римл. 1:17; 10:9; I Петър 3:21).

Тази схема служи като основа за прогласяването на посланието на ранната църква, макар че различни автори из Новия Завет може да прескачат част от нея или да поставят акцент върху друга част в проповедите си. Цялото Евангелие на Марк плътно следва Петровата последователност на новозаветната *керигма*. Марк традиционно се приема като съставител на Петровите беседи, изнасяни в Рим, комплектовайки ги под формата на евангелие. По-късно и Матей, и Лука следват същата структура.

□ „последващите ги слави” За това се намеква в Исая 53:10-12.

1:12 „не за себе си, а за вас служеха те” Има няколко места в писанията на Павел, където той утвърждава същата истина (вж. Римл. 4:23-24; 15:4; I Кор. 9:9-10; 10:6,11). В най-общи линии това е същото богословие, което се разкрива във II Тим. 3:15-17. Божиите действия (при откровението) и тяхното описание и тълкуване (при вдъхновението) са предназначени за всички вярващи, във всички времена (при просветлението).

Ако Петър пишеше най-вече на езичници християни, тази фраза придобива допълнително богословско утвърждение за включването и на езичниците, което винаги е представлявало част от Божия план (вж. Битие 3:15; Римляни 9-11; Ефес. 2:11-3:13).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВЪЗГЛЕДЪТ НА ПАВЕЛ ЗА МОЙСЕВИЯ ЗАКОН

Законът е добър и идва от Бога (вж. Римл. 7:12,16).

- А. Той не е начин за праведност и приемане от Бога (може даже да бъде проклятие; вж. Гал. 3 гл.).
- В. Все пак той е Божия воля за вярващите, понеже в него Бог се разкрива (Павел често цитира Стария Завет, за да убеждава и/или насърчава вярващите).
- С. От Стария Завет вярващите се информират (вж. Римл. 4:23-24; 15:4; I Кор. 10:6,11), но той не може да ги спаси (вж. Деяния 15 гл.; Римляни 4 гл.; Галатяни 3 гл.; Еврей).
- Е. От гледна точка на новия завет той служи, за да:
 1. изявява греховността (вж. Гал. 3:15-29);
 2. ръководи изкупения човек в обществото;
 3. информира християнина кои решения са етични.

Именно този богословски спектър – от проклятието до предаването на благословието и постоянното положение – предизвиква проблем при опитите ни да разберем какъв е възгледът на Павел върху Мойсеевия закон. В книгата си *A Man in Christ* (р. 26) Джеймс Стюарт показва парадоксалното мислене на Павел:

„Обикновено бихте очаквали да видите, че човек, който се е захванал да конструира мисловна система и доктрина, ще я изглади възможно най-прилежно и ще полира значенията на термините си. Бихте очаквали той да се стреми към прецизност на фразеологията във водещите си идеи. Бихте искали когато той използва дадено понятие в определен смисъл, това да бъде систематично. Но ако търсите всичко това у Павел, ще останете много разочаровани. Голяма част от неговата фразеология е флуидна, а не вкочанена.

[...] „Законът е свят – пише той, – и аз се наслаждавам в Божия закон с вътрешния човек“ (Римл. 7:12,22). Съвсем очевидно е обаче, че напълно друго значение на думата *nomos* го кара в различен контекст да пише: „Христос ни е изкупил от проклятието на Закона“ (Гал. 3:13)”.

□ „**чрез онези, които ви проповядваха благовестието**” Изглежда тук се казва, че Петър не е започнал всички тези църкви. Възможно е те да са били основани от повярвали евреи, завърнали се след деня на Петдесетница (вж. Деяния 2 гл.), или пък от проповедите на Павел и други ранни благовестители.

□ „**чрез Светия Дух, изпратен от небесата**” Светият Дух се споменава на няколко ключови места в I Петър (вж. 1:2,11; 4:14). Тази конкретна фраза е еврейски идиом, който утвърждава, че новата епоха на правда, която е от Бога и се донася от Духа, вече окончателно е настъпила (вж. Деяния 2 гл.).

□ „**в което и ангели желаят да надникнат**” Изразът тук буквално гласи: „се приклонят, за да видят” – също както и в Йоан 20:5,11. В Яков 1:25 тази фраза се превежда „взирам се“. Тук изглежда се говори и за добрите, и за злите ангели (вж. Ефес. 3:10; I Кор. 4:9).

В равинския юдаизъм ангелите се възприемат като посредници между *ЯХВЕ* и Мойсей на планината Синай (вж. Деяния 7:53; Гал. 3:19; Евр. 2:2). Също така там се казва, че те ревнуват поради любовта и вниманието на Бога към човешките същества. В Евреи 1:14 ангелите са описани като служители на „онези, които ще наследят спасението“. Павел често намеква, че вярващите ще съдят ангелите (вж. I Кор. 6:3).

Бог по уникален начин разкрива ебе си на ангелите, като използва взаимоотношенията си с падналото в грях човечество (вж. I Кор. 4:9; Ефес. 2:7; 3:10).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – I Петър 1:13-16

13 Затова, препашете се през слабините на вашите мисли, бъдете трезви и имайте пълна надежда за благодатта, която ще ви се даде при явяването на Исус Христос. 14 Като деца на послушанието не се съобразявайте с предишните страсти, които имахте във вашето незнание, 15 а както е свят Този, който ви е призовал, така бъдете и вие свети в цялото си поведение, 16 защото е писано: „Бъдете свети, понеже Аз съм свят.”

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – I Петър 1:13-16

¹³Therefore, prepare your minds for action, keep sober *in spirit*, fix your hope completely on the grace to be brought to you at the revelation of Jesus Christ. ¹⁴As obedient children, do not be conformed to the former lusts *which were yours* in your ignorance, ¹⁵but like the Holy One who called you, be holy yourselves also in all your behavior; ¹⁶because it is written, „You shall be holy, for I am holy.”

1:13 „Затова” Тази дума (*dio*, вж. II Петър 1:10,12; 3:14) показва, че увещанията по-надолу в текста са резултат от досега казаното.

□
NASB „подгответе умовете си за действие”
NKJV „препашете се през чреслата на ума си”
NRSV „подгответе ума си за действие”
TEV „нека умът ви да е готов за действие”
NJB „умовете ви – да са нащрек за действие”

Изразът тук е СРЕДНО ПРИЧАСТИЕ АОРИСТ, което обаче се използва с функция на ИМПЕРАТИВ. Неговата форма показва, че се изисква решително действие и личен избор. Това е еврейски идиом, който съвсем буквално се превежда „стегнете слабините на разума си“. В древния Близък изток и мъжете, и жените са носели роби. Когато човек издърпа между краката си задния плащ на робата и го затъкне отпред в колана си, дрехата се превръща на панталон. А това вече му позволява по-енергични действия. Подобно увещание да се настроим за умствена дейност се среща и в Римл. 12:2; Ефес. 4:17,23.

□ **„бъдете трезви”** Тук изразът е СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ в една поредица от ИМПЕРАТИВИ и ПРИЧАСТИЯ, които се използват с ИМПЕРАТИВНА СИЛА. Това не е призив за трезвеност, а метафора за бодро състояние нащрек и целеустременост (вж. 4:7; 5:8; I Сол. 5:6,8; II Тим. 4:5).

□ **„имайте пълна надежда”** Тук фразата се намира в ДЕЯТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ АОРИСТ, което означава „бъдете решителни да се осланяте изцяло на Христовото завръщане”. Думата „надежда” в Новия Завет често се отнася до Второто идване на Исус (вж. Тит 2:13). Нашата надежда се основава върху сигурния характер и действията на триединния Бог (вж. ст. 2,3-5).

□ **„за благодатта, която ще ви се даде при явяването на Исус Христос”** Тук става дума за същата благодат, която старозаветните пророци са издирвали (вж. стих 10). Тук ясно виждаме, че надеждата на вярващия човек се основава върху характера и действията на триединния Бог (вж. 1:2,3-5), както и че Неговата благодат ще бъде изявена в съвършенство при завръщането на Исус (вж. I Йоан 3:2). Спасението се описва с помощта на всички видове ГЛАГОЛНИ ВРЕМЕНА в гръцкия. Вж. **Специално понятие** към: I Петър 1:5.

1:14 „Като деца на послушанието” Тук изразът е еврейски идиом за нашето семейно отношение с Бог Отец и Божия Син (докато в Ефес. 2:2; 5:6 виждаме негативните следствия от това взаимоотношение). Вярващите са сънаследници чрез Него (вж. Римл. 8:15-17). Удивително е, че грешниците са част от Божието семейство чрез поканата на Отец и жертвата на Сина.

□
NASB, NRSV „не се конформирайте”
NKJV „без да се конформирате”
TEV „не допускате животът ви да се оформя”
NJB „не позволявайте да бъдете оформени”

Тук изразът е СЕГАШНО СРЕДНО или СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, използвано като ИМПЕРАТИВ. Често в Новия Завет вярващите хора се описват като обект на действията на Отец или на Духа (с помощта на СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ). Но съществува и граматическа вероятност този призив да е отправен именно към тях – да живеят в новото си отношение с Бога чрез силата на Духа (СРЕДЕН ЗАЛОГ).

Както спасението е условен завет, иницииран от Бога, но със задължителна реакция от човека, по същия начин е и при християнския живот. Вечният живот има наблюдаеми характеристики (вж. стих 15). Много от термините на Петър са заимствани от писанията на Павел. Тук препратката е към Римл. 12:2.

□ **„с предишните страсти, които имахте във вашето незнание”** Този израз се отнася за неморалното и безбожно минало на езическите християни (вж. 4:2-3; Ефес. 4:17-19).

1:15
NASB „но като Святия, който ви е призовал”
NKJV „но също както е свят Онзи, който ви е призовал”
NRSV „вместо това, както е свят Този, който ви призовава”
TEV „вместо това [...], както е свят Богът, който ви призовава”
NJB „по примера на Святия, който ни призовава”

Тук фразата поставя акцент върху характера и суверенния избор на Бога (вж. 2:9; 5:10). Никой човек не може да дойде при Бога, освен ако не е бил привлечен от Духа (вж. Йоан 6:44,65). Това е поредният богословски прием за отхвърляне на учението, че Бог ни приема въз основа на нашите постижения (вж. Ефес. 2:8-9).

□ **„бъдете и вие свети”** Тук фразата се намира в СТРАДАТЕЛЕН (депонентен) ИМПЕРАТИВ АОРИСТ. Тук има призив към вярващите да бъдат свети. Бог желае Неговите чада да отразяват Неговия характер (вж. Тит 2:14). Целта на християнството не е само небето след смъртта, а и христоводобие сега (вж. Римл. 8:29-30; II Кор.

3:18; 7:1; Гал. 4:19; Ефес. 1:4; 2:10; 4:13; I Сол. 3:13; 4:3,7; 5:23). Исус има за цел не само да ни прости греховете, но и да възстанови образа на Бога в падналото в грях човечество. Ние винаги трябва да изпитваме подозрение към всяко уверяване в спасението, на което му липсва христоводобие! Евангелието е (1) личност, която да приемем; (2) истина за тази личност, в която да повярваме; и (3) живот, който излъчва духа на тази личност (вж. Ефес. 4:1; 5:1-2,15; I Йоан 1:7; 2:4-6). Спомнете си шокиращите думи на Исус в Мат. 5:20, 48! Винаги се пазете от търговското християнство. Бог ни спасява, за да служим. Той ни призовава към святост в едни несигурни времена. Нека Бог да се смили над днешната Западна църква, хваната в капана на просперитета, материализма и проповядването на здраве и богатства!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ОСВЕЩЕНИЕТО

Новия Завет настоява, че когато грешниците се обърнат към Исус с покаяние и вяра, той мигновено ги оправдава и спасява. Това е тяхната нова позиция в Христос. Неговата праведност им се вмениява (вж. Римл. 4 гл.). Те са обявени за оправдани и святи.

Но Новия Завет също така подтиква повярвалите хора да се стремят към святост и осветение. Тази богословска истина виждаме в завършеното дело на Исус Христос, както и в призива да бъдем уподобени на Христос в отношенията си и в ежедневието си. Спасението е съчетание от безплатен дар и скъпо костващо отричане от стария човек. Абсолютно същото се отнася и за осветението.

Първоначален отклик

Деяния 20:23; 26:18
 Римляни 15:16
 I Коринтяни 1:2-3; 6:11
 II Солунци 2:13
 Евреи 2:11; 10:10,14; 13:12
 I Петър 1:12

Прогресивно христоводобие

Римляни 6:19
 II Коринтяни 7:1
 Ефесяни 1:4; 2:10
 I Солунци 3:13; 4:3-4,7; 5:23
 I Тимотей 2:15
 II Тимотей 2:21
 Евреи 12:14
 I Петър 1:15-16

□ „в цялото си поведение” Забележете акцента върху думата „цялото”. Предизвикателството пред нас е да не се задоволяваме с подобрени елементи от праведността, а с всецяло проникваща святост (вж. I Йоан 3:3).

1:16 „защото е писано: Бъдете свети, понеже аз съм свят.” Думата „писано” е в ПЕРФЕКТЕН СТРАДАТЕЛЕН ИНДИКАТИВ, което е идиом за Писанието, често използван от Исус, но единствено тук от Петър. Тук изразът е цитат от Левит 11:44-45; 19:2; 20:7,26. Това не е някакво ново изискване, а условие, което се повтаря многократно (вж. Мат. 5:48). В Стария Завет святостта не е безгрешност, а съобразяване със заветните изисквания на Бога (вж. Изход 19:6; 22:31; Втор. 14:2,21; 26:19). В Новия Завет също така има изисквания – да бъдем христоводобни (вж. Римл. 8:28-29; II Кор. 3:18; 7:1; Гал. 4:19; Ефес. 1:4; 4:13; I Сол. 3:13; 4:3,7; 5:23). Вж. Специално понятие по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СВЯТ

I. Старият Завет

- Етимологията на понятието *kadosh* (BDB 872) е несигурна, вероятно идва от Ханаан. Възможно е част от корена (*kd*) да означава „да разделя.” Това е източникът на популярната дефиниция „отделени (от ханаанската култура, вж. Втор. 7:6; 14:2,21; 26:19) за Божия употреба.”
- Отнася се до Божието присъствие в неща, места, време и личности. Не се използва в Битие, но често се среща в Изход, Левит, и Числа.
- В пророческата литература (особено Исаия и Осия) преобладава личностният елемент, но без да излиза на преден план. Превръща се в начин за определяне на Божието присъствие (вж. Исаия 6:3). Бог е свят. Неговото име представя характера Му като Свят. Неговите деца, които трябва да разкриват характера Му пред нуждаещия се свят, са свети (ако с вяра се покоряват на завета).

- D. Божията милост и любов са неотделими от богословските идеи за завет, правосъдие и същност на характера. Отгук и напрежението в Бога по отношение на несветото, паднало, бунтовно човечество. Има много интересна статия относно връзката между Бога като „милостив” и Бог като „свят” в книгата на Robert V. Girdlestone, *Синоними в Стария Завет*, pp. 112-113.

II. Новият Завет

- A. Авторите на НЗ (с изключение на Лука) мислят на еврейски, но са под влияние на гръцкия *койне* (Септуагинта). Техният речник е под влияние на гръцкия превод на СЗ, а не на класическата гръцка литература, мисъл или религия.
- B. Исус е свят, защото е от Бога и като Бога (вж. Лука 1:35; 4:34; Деяния 3:14; 4:27,30). Той е Светият и Праведният (вж. Деяния 3:14; 22:14). Исус е свят, защото е безгрешен (вж. Йоан 8:46; II Кор. 5:21; Евр. 4:15; 7:26; I Петър 1:19; 2:22; I Йоан 3:5).
- C. Тъй като Бог е свят, Неговите деца също трябва да са свети (вж. Левит 11:44-45; 19:2; 20:7,26; Мат. 5:48; I Петър 1:16). Защото Исус е свят, Неговите последователи трябва да бъдат свети (вж. Римл. 8:28-29; II Кор. 3:18; Гал. 4:19; Ефес. 1:4; I Сол. 3:13; 4:3; I Петър 1:15). Християните са спасени, за да служат в христоводобие (святост).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Петър 1:17-21

17 И ако призовавате като Отец Този, който без пристрастие съди според делото на всекиго, то прекарайте със страх времето на вашето пребиваване, 18 като знаете, че не с преходни неща – сребро или злато – сте изкупени от суетния живот, предаден ви от бащите ви, 19 а със скъпоценната кръв на Христос, като на агне без недостатък и петно. 20 Той наистина е бил предузнат преди създанието на света, но се яви в тези последни времена за вас, 21 които чрез Него вярвате в Бога, който Го възкреси от мъртвите и Му даде слава, така че вашата вяра и надежда да бъдат в Бога.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – I Петър 1:17-21

¹⁷If you address as Father the One who impartially judges according to each one's work, conduct yourselves in fear during the time of your stay *on earth*; ¹⁸knowing that you were not redeemed with perishable things like silver or gold from your futile way of life inherited from your forefathers, ¹⁹but with precious blood, as of a lamb unblemished and spotless, the blood of Christ. ²⁰For He was foreknown before the foundation of the world, but has appeared in these last times for the sake of you who through Him are believers in God, ²¹who raised Him from the dead and gave Him glory, so that your faith and hope are in God.

1:17 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно от перспективата на автора и служи на литературната му цел.

□ **„призовавате като Отец”** Това е СЕГАШЕН ВЪЗВРАТЕН ИНДИКАТИВ (вж. Осия 11:1-3; Йер. 3:19), което подсказва, че вярващите ще продължават да призовават *ЯХВЕ* като техен баща (вж. Римл. 8:15; Гал. 4:6), както Исус ги е научил (вж. Мат. 6:9). Вж. **Специално понятие:** ОТЕЦ към Марк 13:32.

□ **„Този, който без пристрастие съди”** Бог ще търси сметка не само от онези, които никога не са Го познали, но и от онези, които твърдят, че Го познават (вж. 4:5,17-18; Римл. 14:12; II Кор. 5:10). На когото много е дадено, от него ще се изисква много (вж. Лука 12:48)!

Ако Го наричаме свой баща, тогава трябва да отразяваме семейните черти, както го прави единородният Син! Нашият баща, Светият е нелицеприятен съдия (вж. Втор. 10:17; II Лет. 19:7; Деяния 10:34; Римл. 2:11; Гал. 2:6; Ефес. 6:9; Кол. 3:25; I Петър 1:17).

Човешките същества имат избор (вж. Втор. 30:15-20; Исус Навиев 24:15; Езек. 18:30-32) как да се отнасят към Бога. Той може да бъде любящ баща, ако хората се доверят на Христос (вж. Йоан 1:12; Римл. 10:9-13) или да бъде свят съдия, ако разчитат на собствените си заслуги или изпълняване на религиозни ритуали, правила и процедури (вж. Мат. 25:31-46; Кол. 2:20-23). Милост ли искате или правосъдие?

Понятието нелицеприятен отразява един старозаветен идиом, „да повдигнеш лице”. Съдиите не трябва да се влияят от това кой е обвиненият, а да съдят според техните действия.

□ **„според делото на всекиго”** Живеем в една морална вселена. Бог е съдията. Човеците ще дават отчет пред Бога за дара на живота (вж. Мат. 25:31-46; II Кор. 5:10; Откр. 20:11-15). Всички ние сме настойници и жънем каквото посеем (вж. Йов 34:11; Пс. 28:4; 62:12; Притчи 12:14; 24:12; Исаия 3:10-11; Йер. 17:10; Осия 4:9; Мат. 16:27; 25:31-46; Римл. 2:6; I Кор. 3:8; Гал. 6:7; Кол. 3:25; Откр. 2:23; 20:12-13; 22:12).

□ **„прекарайте със страх”** Светият Бог изисква подобавашо страхопочитание (вж. II Кор. 5:21). Това означава, че Неговите деца трябва да живеят благочестиво, знаейки, че ще дават отчет пред Бога за своя живот и за благовестието.

□ **„времето на вашето пребиваване”** Отнася се за вярващите, които са спътници в този чужд за тях свят (вж. стих 1; 2:11; Евр. 11:9-10). Този свят не е наш дом!

1:18 „като знаете” Знанието ни за Христовото дело за нас ни кара да живеем живот на христово подобно покорство.

Съществува спекулация сред коментаторите относно начина, по който Петър използва веруюто, химните и литургията на ранната църква. I Петър 1:18-21 и 2:21-25 показват елементи на поетично творчество. Павел също си служи с такъв литургичен и даже катехизисен материал, който е представен в поетична форма, за да се запомня по-лесно (вж. Ефес. 5:19; Фил. 2:6-11; Кол. 1:15-16; 3:15-20; I Тим. 3:16; II Тим. 2:11-13).

□ **„изкупени”** Понятието изкупени отразява старозаветния израз „да откупя някого” от бедност или робство. Има две еврейски понятия (откупвам, изкупвам). Едното включва идеята „да бъдеш откупен от близък сродник” (*go'el*, сродникът изкупител, вж. Рут 4:1,3,6,8,14). Исус е нашият сродник-изкупител, изкупил нашата прошка със собствения Си живот (вж. Исаия 53; Марк 10:45; II Кор. 5:21). Вж. **Специално понятие:** ОТКУП/ИЗКУПЛЕНИЕ към Марк 10:45.

□
NASB, NJB „от безплодния си начин на живот”
NKJV „от безцелното си поведение”
NRSV „от безполезните си пътища”
TEV „от безсмисления стил на живот”

Има два начина за тълкуване на тази фраза.

1. Свързана е със старозаветните традиции (вж. Исаия 29:13; Мат. 15:1-20; Марк 7:1-23) и отразява еврейското понятие „суетен”, „празен” или „замъглен” (вж. Йер. 2:5; Зах. 10:2). Другият израз е свързан с жертвената система на СЗ. Ако е така, тогава Петър говори на повярвали юдеи.
 2. Изразът е свързан със стих 14 и касае аморалното, езическо минало на повярвалите езичници.
- Относно общия смисъл на това понятие, виж Деяния 14:15; I Кор. 15:17; Тит 3:9 и Яков 1:26.

1:19 „със скъпоценната кръв... като на агне” Тази фраза е алюзия към жертвената система на Израил (вж. Левит 1-7). Бог благодатно позволява на грешното човечество да се приближи до Него чрез жертви. Грехът изисква живот. Животът е в кръвта (вж. Левит 18:11,14). Бог изисква живота на животно в замяна. Йоан Кръстител нарича Исус „Божия Агнец, който взема греха на света” (вж. Йоан 1:29). Исусовата смърт, за която е пророкувано (вж. Исаия 53:7-8), ще покрие греха на целия свят (вж. Йоан 3:16,17; 4:42; I Йоан 2:2; 4:14).

□ **„без недостатък и петно”** Това са старозаветните жертвени метафори за приемливи жертвени животни (вж. Левит 22:19-20), но тук думите касаят непорочността на Исус (вж. Йоан 8:46; 14:30; Лука 23:41; II Кор. 5:21; Евр. 4:15; 7:26-27; I Петър 2:22, 3:18, I Йоан 3:5). Той е приемлива, свята жертва.

1:20 „Той наистина е бил предузнат” Това е ПЕРФЕКТНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Божието изкупително дело е описано със същото понятие в 1:2. Смъртта на Христос не е резервен вариант (вж. Битие 3:15; Пс. 22; Исая 53; Марк 10:45; Деяния 2:23; 3:18; 4:28; 13:29). Исус дойде, за да умре!

□ **„преди създаването на света”** Тази фраза е използвана няколко пъти в НЗ. Тя описва делата на бога за човешкото изкупление, още преди сътворението (вж. Мат. 25:34; Йоан 17:24; Ефес. 1:4; I Петър 1:19-20; Откр. 13:8). Това ни говори и за предсъществуването на Исус (вж. Йоан 1:1-2, 8:57-58; II Кор. 8:9; Фил. 2:6-7; Кол. 1:17; Откр. 13:8).

□ **„но се яви”** Това е АОРИСТ, СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, което означава „Бог Го накара да се изяви ясно” (вж. Евр. 9:26; I Йоан 1:2; 3:5,8).

□ **„в тези последни времена”** Става дума за Исусовото въплъщение във Витлеем. Той съществува като божество отпреди цялата вечност, но е ясно разкрит в човешка форма във Витлеем, съгласно пророчеството (вж. Михей 5:2).

Последните дни започват с Исусовото раждане, тъй като Той въвежда Божието царство. То ще се изяви напълно при Второто идване на Исус. Вж. **Специално понятие:** ТОЗИ ВЕК И ИДВАЩИЯТ ВЕК към I Петър 1:5.

□ **„които чрез Него вярват в Бога”** Това буквално означава „тези... вярващите.” ПРИЛАГАТЕЛНОТО *pistos* е използвано като ЗАМЕСТИТЕЛ („вярващите”).

Етимологичният произход на понятието вярвам (евр. *emeth*, гр., *pistis*) ни помага да установим съвременното му значение. Оригиналното еврейско значение е за човек, който стои в стабилна поза. Започва да се използва метафорично за някой, който е верен, надежден и заслужава доверие. Гръцкият еквивалент се превежда с понятията „вяра”, „вярвам”, и „доверие.” Библейската вяра или доверие не е нещо, което основно ние правим, но личност, на която се доверяваме. Фокусът е върху Божията надеждност, не - нашата. Падналото човечество се доверява на Божията надеждност, вярва в Неговата вяроност и в Неговия Възлюбен Син. Фокусът не е върху изобилието и силата на човешката вяра, но върху обекта на тази вяра.

1:21 „който Го възкреси от мъртвите” Това показва, че Бог одобрява Исусовия живот и смърт. Тази тема често се повтаря в писанията на Петър (вж. Деяния 2:24-28,32, 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; I Петър 1:13, 3:18,21) и на Павел (Деяния 13:30,33,34,37; 17:31; Римл. 4:24, 8:11; 10:9; II Кор. 4:14). Това потвърждава, че Отец приема заместническата смърт на Сина (вж. I Кор. 15 гл.). В богословско отношение и трите личности от Троицата са активно включени в Христовото заключение.

1. Отец (Деяния 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34; 17:31)
2. Духът (Римл. 8:11)
3. Синът (Йоан 2:19-22; 10:17-18)

□ **„и Му даде слава”** В този контекст Отец приема и одобрява думите и делата на Сина, което е изразено в две велики събития.

1. Исусовото възкресение от мъртвите
 2. Исусовото възнесение от дясната страна на Отца
- Вж. **Специално понятие:** СЛАВА към Марк 10:37.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Петър 1:22-25

22 Тъй като сте очистили душите си чрез послушание на истината за нелицемерно братолюбие, любете се един друг горещо, с чисто сърце, 23 тъй като се новородихте не от тленно семе, а от нетленно, чрез Божието слово, което живее и трае (до века). 24 Защото: „Всяко създание е като трева и цялата му слава – като цвят от трева. Тревата изсъхна и цветът ѝ окапа, 25 но словото Божие трае до века.” И това е словото, което ви е благовестено.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – I Петър 1:22-25

²²Since you have in obedience to the truth purified your souls for a sincere love of the brethren, fervently love one another from the heart, ²³for you have been born again not of seed which is perishable but imperishable, that is, through the living and enduring word of God. ²⁴For, „All flesh is like grass, And all its glory like the flower of grass. The grass withers, And the flower falls off, ²⁵But the word of the Lord endures forever.” And this is the word which was preached to you.

1:22 „чрез послушание” Послушанието е често срещана тема в глава първа (вж. 1:2,14,22). Отнася се до приемане на евангелието (истина, вж. Йоан 17:17; II Сол. 2:12) и ходене според него. Помнете, че благовестието е (1) личност; (2) истината за тази личност; и (3) живот, в подражание на тази личност. Исус ясно изразява важността на покорството в Лука 6:46. Послушанието е доказателство, че наистина сме Го срещнали и сме били променени от Него. Вечният живот има очевидни характеристики.

□ **„на истината”** Буквално, „чрез послушание на истината”, което е ГЕНИТИВ НА ДОПЪЛНЕНИЕТО. Истината е характеристика не само на Бога, но и на Неговите деца. Вж. **Специално понятие:** ИСТИНА към II Петър 1:12.

□ **„сте очистили душите си”** Това е ПЕРФЕКТНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Послушанието на истината води до лично очистване (вж. Яков 4:8; I Йоан 3:3). Това духовно очистване не се прави с цел да заслужим Божията любов и прощение, но по-скоро е тяхно отражение. Този процес на очистване започва при спасението и продължава през целия живот (ПЕРФЕКТНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ). Той води до искрена любов към братята (вж. I Йоан 4:7-21). Християнството е и двете (1) лична вяра в отговор на Божията покана за спасение в Христос и (2) обща опитност на служение в тялото на Христос (вж. I Кор. 12:7). Вярващите изразяват любовта си към Бога като обичат другите Негови деца (вж. Римл. 14:1-15:13). Виж по-подробната бележка на „души” към 1:9.

□ **„братолюбие, любете се един друг”** Първата употреба на „любов” в този израз е сложно съставната гръцка дума *philadelphia* (братска любов). Втората АОРИСТ ДЕЯТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ на ГЛАГОЛА *agapa*. Тези понятия (*phile* и *agapa*) се използват взаимозаменяемо в НЗ (вж. Йоан 5:20 срещу 3:25 и 16:27 срещу 17:23). В някои пасажки, като Йоан 21:15-17, може да изразяват различни аспекти на любов. Ранната църква взема сравнително неупотребяваното СЪЩЕСТВИТЕЛНО (*agap*) и започва да го използва, за да отрази уникалната, саможертвена любов на Бога в Христос.

1:23 „тъй като се новородихте” Това е ПЕРФЕКТНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. То развива богословската мисъл от 1:3. Това е семейна метафора, използвана, за да опише християните като нови членове на Божието семейство чрез тяхната вяра в Христос (вж. Йоан 1:12-13). Подобно е по смисъл на Йоановото „раждане отгоре” в Йоан 3:3.

Забележете чудната истина, отразена в ГЛАГОЛА.

1. ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ = нашето спасение започва в миналото и продължава в настоящето
2. СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ = ние не спасяваме себе си, спасението е външен акт на Триединния Бог
3. Същата ГЛАГОЛНА форма (различен гръцки глагол) се намира в Ефес. 2:5,8, което също е чудесен стих, описващ сигурността и увереността на вярващия.

□ **„не от тленно семе”** Семето е библейска метафора за (1) възпроизвеждане (използвана от равините за сперма) или (2) физическо потомство (вж. Битие 12:1-3 за потомците на Авраам). Семето дава живот.

□ **„чрез Божието слово, което живее и трае”** Проповядването на Евангелието е представено като средство, чрез което Отец възпроизвежда вярващите (вж. Яков 1:18). Това апостолско проповядване на истината за благовестието е описано като живо и трайно (вж. Евр. 4:12), и двете неща са характерни за *ЯХВЕ*!

1:24 Стихове 24-25а са цитат от Септуагинта от Исая 40:6-8 (вж. Йов 14:1-2; Пс. 90:5-6, 103:15-17), което изтъква крехкостта и ограничеността на човешкия живот (вж. Яков 1:10-11) в сравнение с вечността на Божието слово (вж. Яков 1:21). В техния оригинален контекст, тези стихове се отнасят до Израил, но в случая касаят църквата (вж. 2:5,9). Това пренасяне е характерно за I Петър.

1:25 „словото Божие” Има две гръцки думи, които обикновено се превеждат „слово” или „послание.” В гръцкия койне *logos* (вж. Йоан 1:1; I Петър 1:23) и *r_ma* (вж. Старозаветния цитат от Септуагинта в 1:25а и алюзията към стих 25b) обикновено са синоними. Синонимността се определя от контекста, а не от лексиката. Бог е изявил Себе Си (т.е. откровение)!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – I Петър 2:1-3

1 И така, като отхвърлите всяка злоба, всяко лукавство, лицемерие, завист и всяко одумване, 2 пожелавайте като новородени деца чистото мляко на словото, за да пораснете чрез него към спасение, 3 ако наистина сте опитали, че Господ е благ.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – I Петър 2:1-3

¹Therefore, putting aside all malice and all deceit and hypocrisy and envy and all slander, ²like newborn babies, long for the pure milk of the word, so that by it you may grow in respect to salvation, ³if you have tasted the kindness of the Lord.

2:1 „И така” Това показва, че дискусията, която следва е основана на казаното по-горе.

□ **„като отхвърлите”** Това е АОРИСТ ВЪЗВРАТНО ПРИЧАСТИЕ, което буквално означава някой, който „се съблича.” Свалянето на дрехите е позната библейска метафора, описваща духовния живот (вж. Йов 29:14; Псалм 109; 29; Исая 61:10; Римл. 13:12; Ефес. 4:22,25,31; Кол. 3:8; Евр. 12:1).

Забележете ВЪЗВРАТНИЯ ЗАЛОГ, който подчертава действието на подлога. Вярващите веднъж завинаги (АОРИСТЪТ означава завършено минало действие) са премахнали всяко зло. Това е възможно единствено заради факта, че предварително са запознати с богословското представяне на делото на Триединния Бог (вж. стих 2). Падналото човечество не е в състояние да се отвърне от греха и злото без помощ отвън, но Бог в Христос чрез Духа помагат на вярващите да се обърнат изцяло към Бога (вж. Римл. 6 гл.). Трагедията е, че вярващите продължават да отхвърлят дадената им от Бога сила и избират да се завърнат към злото (вж. Римл. 7 гл.).

□ **„всяка злоба”** Отнася се до „активно желание на волята да върши зло”(вж. Римл. 1:29; I Кор. 5:8; 14:20; Ефес. 4:31; Кол. 3:8; Тит 3:3; I Петър 2:16). Списъците с пороци са типични за римския свят (т.е. стоиците) и НЗ (вж. Марк 7:21-27; Римл. 1:29-31; 13:13; I Кор. 5:10; 6:9-10; II Кор. 12:2; Гал. 5:19-20; Ефес. 4:31; Кол. 3:8; I Тим. 1:9-10; II Петър 2:10-14; Откр. 21:8, 22:15).

□ **„всяко лукавство”** Това понятие се използва за „рибарска стръв.” Отразява опита да впримчиш някого посредством измама (вж. I Кор. 12:16; I Сол. 2:3; I Петър 2:1,22; 3:10).

□ **„лицемерие”** Буквално означава „да съдиш под.” Театрално понятие, използвано за актьори, които говорят изпод маска.

□ **„завист”** Това е ревност, причинена от желанието да имаш нещо, което другият притежава (вж. Мат. 27:18; Марк 15:10; Римл. 1:29; Фил. 1:15; I Тим. 6:4; Тит 3:3; Яков 4:5).

□ **„одумване”** Когато говорим лоши неща за другите, за да ги опозорим (вж. Римл. 1:30; II Кор. 12:20; I Петър 2:1,12; 3:16). Тази дейност е спомената както в СЗ, така и в НЗ, за да опише сатана. От самото споменаване става ясно, че е проблем в ранните църкви, които са подложени на гонение.

2:2 „като новородени деца” Това вероятно е свързано с Исусовите увещания към Неговите ученици да имат вяра към малките деца (вж. Мат. 18:3 и сл.). свързано е и с предишната семейна метафора да се родиш отново (вж. I Петър 1:3,23; Йоан 3:3).

Във 2 глава Петър използва няколко метафори, за да опише вярващите.

1. новородени бебета, 2:1
2. живи камъни, формиращи духовен дом, 2:5
3. свещенство, 2:5,9
4. народ, 2:9-10
5. чужденци и странници, 2:11
6. овце, 2:25

□ **„пожелавайте”** Това е АОРИСТ ДЕЯТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ. Това е силна дума за желание (вж. Фил. 1:8; 2:26). Духовният растеж и зрялост не стават автоматично в християнския живот. Същността на тази заповед може да бъде видяна в Пс. 42:1-4 и Мат. 5:6.

□ **„чистото”** Това е понятие, взето от винената индустрия на Първи век. Думата е *dolon* (измама, вж. стих 1) с ОТРИЦАТЕЛНА ПРЕДСТАВКА. Виното често се смесва с вода, особено по-старото вино. Търговците често се опитват да продават разрежено или разводнено вино. Следователно, това понятие се използва метафорично за нещо „истинско”, „без примеси.”

Имайки предвид метафората за новородените бебета християни, има се предвид необходимата храна, от която се нуждаят всички бебета. Тези хора са спасени чрез Божието слово (вж. 1:23); сега те имат нужда да се развиват в него. Това е очакваният и наложителен резултат от новото раждане. Ох, каква трагедия е, когато вярващите християни си остават бебета.

□ **„мляко”** Тертулиан дава на новите вярващи „мляко и мед” след тяхното кръщение като за техния нов живот в Христос, основано на същия този текст. Ние се нуждаем от Божията истина, разкрита в Христос и от постоянното проповядване на апостолите (вж. Евр. 5:12).

□
NASB, NKJV „на словото”
NRSV, TEV, NJB „духовно”

Това е философското понятие *logikos*, както и в Римл. 12:1. Може да се отнася до логика на ума (вж. NASB, NKJV) или метафорично за духовно проумяване (вж. NRSV, TEV, NJB). Очевидно е свързана с нуждите на новите вярващи от проповядването и поучаването на апостолите (вж. 1:23-25). Вярващите трябва да четат и да познават Библията.

□ **„за да пораснете чрез него към спасение”** Това е СТРАДАТЕЛЕН АОРИСТ, ПОДЧИНИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Апостолското проповядване е скритият подлог на този СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, което кара вярващите да израстват. В НЗ спасението се разглежда като

1. минало решение (МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ)
2. продължителен процес (СЕГАШНО ВРЕМЕ)
3. минало събитие, кулминиращо в настоящето (ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ)
4. бъдещо изпълнение (БЪДЕЩЕ ВРЕМЕ)

Съгласно този контекст духовният растеж посредством изявената Божия истина (вж. 1:23,25; 2:2) е съществен за християнския живот като цяло. Вж. **Специално понятие** към: 1:5.

2:3 „ако наистина сте опитали, че Господ е благ” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно. От вярващите, които са опитали Божията благодат се очаква да желаят Божията истина и да израстват в нея до пълно и свършено спасение. Стих 3 е алюзия към Пс. 34:8. Псалмът говори за *ЯХВЕ*, но в случая се

отнася до Исус. Според United Bible Societies, *Handbook on the First Letter from Peter* това се отнася до първото причастие на вявация (р. 53).

- a. Игра на думи между добрина (*chr_stos*) и Христос (*christos*)
- b. Псалм 34 се използва в ранната църква по време на Господня вечеря
- c. „опитали” (МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ) отнася се до първата Господня трапеза (вероятно след кръщение)

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Дали Петър пише до евреи или езичници, или и двете?
2. Каква е централната истина в молитвата на Петър в ст. 3-9?
3. Защо християните страдат?
4. Защо се казва, че спасението ни предстои в бъдеще?
5. Какво копнееха да узнаят старозаветните пророци в ст. 10-12?
6. Избройте заповедите, които намираме в ст. 13-22.
7. От какво най-много се нуждаят новите вяваци?

I ПЕТЪР 2:4-25

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Живият камък и светият народ	Вечното Слово	Призив към святост	Живият камък и светият народ	Възраждане чрез Словото
	(1:22-2:3)	(1:23-2:10)		(1:22-2:3)
2:1-8	Избраният Камък и неговият избран народ		2:1-8	Новото Свещенство
	2:4-10	2:4-8		2:4-8
2:9-10		2:9-10	2:9-10	2:9-10
Живейте като Божи слуги	Живеещи пред света	Задължението на християните	Слуги на Бога	Задълженията на християните към невярващите
		(2:11-4:11)		
2:11-12	2:11-12	2:11-12	2:11-12	2:11-12
	Покорност пред властите			Задълженията на християните към светските власти
2:13-17	2:13-17	2:13-17	2:13-17	2:13-17
Примерът на Христовото страдание	Подчиняване на господарите		Примерът на Христовото страдание	Задълженията на християните към господарите
2:18-25	2:18-25	2:18-25	2:18-25	2:18-20
				2:21-25

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац
3. Трети абзац

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Петър 2:4-8

4 При Него като идвате, като при жив камък, от хората отхвърлен, но от Бога избран и скъпоценен, 5 вие също като живи камъни се съграждате в духовен дом, свято свещенство, да принасяте духовни жертви, благоприятни на Бога чрез Исус Христос. 6 Защото е писано в Писанието: „Ето, полагам в Сион крайъгълен камък, избран, скъпоценен; и който вярва в Него, няма да се посрами.” 7 За вас обаче, които вярвате, Той е скъпоценност, а за тези, които не вярват: „Камъкът, който отхвърлиха зидарите, Той стана глава на ъгъла”, 8 и „Камък на препъване и канара на съблазън”, защото се препъват, бивайки непокорни, за което бяха и определени.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – I Петър 2:4-8

⁴And coming to Him as to a living stone which has been rejected by men, but is choice and precious in the sight of God, ⁵you also, as living stones, are being built up as a spiritual house for a holy priesthood, to offer up spiritual sacrifices acceptable to God through Jesus Christ. ⁶For this is contained in Scripture: „BEHOLD, I LAY IN ZION A CHOICE STONE, A PRECIOUS CORNER STONE, AND HE WHO BELIEVES IN HIM WILL NOT BE DISAPPOINTED.” ⁷This precious value, then, is for you who believe; but for those who disbelieve, „THE STONE WHICH THE BUILDERS REJECTED, THIS BECAME THE VERY CORNER STONE”, ⁸and, „A STONE OF STUMBLING AND A ROCK OF OFFENSE”; for they stumble because they are disobedient to the word, and to this *doom* they were also appointed.

2:4 „При Него като идвате” Това е СЕГАШНО ВЪЗВРАТНО (отлагателно) ПРИЧАСТИЕ. NKJV, NRSV и TEV го превеждат като ИМПЕРАТИВ. Забележете личния елемент „при Него.” Евангелието е преди всичко личност, която приемаш, на която се доверяваш и на чийто живот подражаваш. Това понятие съдържа идеята за пристъпване при Бога като свещеник или поклонник (вж. Евр. 4:16; 7:25; 10:1,22; 11:6). Петър променя метафората за млякото в ст. 2-3, използвайки строителна метафора в ст. 4-8 (вярващите като живи камъни и Исус като крайъгълен камък). Вероятно това е алюзия, продължение на Пс. 34:4 от Септуагинта.

□ **„като при жив камък”** В Стария Завет Божията стабилност, сила и устояване често се описват с помощта на аналогията за камъка, който се превръща в нарицателна титла (вж. Втор. 32:4,15,18,30; Пс. 18:2,31,46; 28:1; 31:3; 42:9; 71:3).

Метафората за Исус като камък се намира в следните пасажи

1. Отхвърлен камък (Пс. 118:22)
2. Съграждащ камък (Пс. 118:22; Исаия 28:16)
3. Камък за препъване (Исаия 8:14-15)
4. Побеждаващ камък, царство, (Дан. 2:45)

Исус използва тези пасажи, за да опише Себе Си (вж. Мат. 21:40; Марк 12:10; Лука 20:17).

□ **„от хората отхвърлен”** Това е ПЕРФЕКТНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Това може да е алюзия към стих 7, което е от Септуагинта, от Пс. 118:22. Камъкът не е одобрен от „строителите”, което може да се отнесе до еврейските водачи, но Петър я използва в по-широк смисъл за всички невярващи човеци. Това понятие е съставено от *apo* и *dokimaz*_, означава да изпиташ нещо или някого, за да установиш неговата истинност. Юдеите продължават да отхвърлят Исус като Месия и това отхвърляне се превръща в състояние на духовна слепота (вж. Марк 8:31; Мат. 6:23).

□ **„но от Бога избран и скъпоценен”** Това е в директен контраст с предишната фраза. Понятието „избор” буквално е „избран” в смисъл на „предузнат” (вж. 1:2,20). Отхвърленият (разпънат или неприет) Месия винаги е бил единственият план за спасение (вж. Лука 22:22; Деяния 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; Ефес. 1:11).

2:5 „като живи камъни” Новият завет използва няколко общи метафори, за да опише църквата.

1. лоза (Йоан 15:5)
2. стадо (Йоан 10:16)
3. невеста (семейство, вж. Ефес. 5:27; Откр. 19:7, 21:9)
4. тяло (Ефес. 1:22-23, I Кор. 12)
5. семейство (Римл. 8:15-17; I Тим. 3:15)
6. град (Евр. 11:10,16; 12:22, 13:14; Откр. 2:2,10)
7. тук, храм (вж. I Кор. 3:9,16; 6:19)

□ **„се съграждате в духовен дом”** Това вероятно е СЕГАШЕН СТРАДАТЕЛЕН ИНДИКАТИВ, макар че по форма може да бъде СЕГАШЕН СТРАДАТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ. Същият този ГЛАГОЛ е използван в Мат. 16:18, за да опише църквата, изградена на канарата на личната вяра (вж. Петър като пример). Целият контекст продължава да развива метафората от стих 4. Исус е новият Храм (вж. Йоан 2:18-22). Вярващите в Христос са истинското свещенство. Невярващите юдеи се препъват върху (вж. ст. 7-8) същите онези камъни, които *ЯХВЕ* използва, за да съгради Своя духовен храм – (1) Исус и (2) Църквата (вж. I Тим. 3:15). Само онези, които имат вяра в Христос могат да служат като духовен храм на Бога, принасящи приемливи духовни жертви (свят, отдаден живот, вж. 1:14-16; Римл. 12:1-2).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИЗГРАЖДАНЕ

Това понятие *oikodome* и другите му форми се използват често от Павел. Буквално означава „да изградиш дом” (вж. Мат. 7:24), но започва да се използва метафорично за:

1. Христовото тяло, Църквата, I Кор. 3:9; Ефес. 2:21; 4:16
2. изграждайте
 - a. слабите братя, Римл. 15:1
 - b. ближните, Римл. 15:2
 - c. един друг, Ефес. 4:29; I Сол. 5:11
 - d. светиите за служение, Ефес. 4:11
3. ние се изграждаме и наставляваме чрез
 - a. любов, I Кор. 8:1; Ефес. 4:16
 - b. ограничавайки личната свобода, I Кор. 10:23-24
 - c. избягвайки спекулациите, I Тим. 1:4
 - d. ограничаване на говорещите при богослужение (певци, учители, пророци, говорещи езици и тълкуватели), I Кор. 14:3-4,12
4. всички неща трябва да служат за назидание
 - a. авторитета на Павел, II Кор. 10:8; 12:19; 13:10
 - b. заключителните изявления в Римл. 14:19 и I Кор. 14:26

□ **„свято свещенство”** Петър използва имената на старозаветния Божи народ, Израил, за да опише църквата (вж. Изход 19:5; I Петър 2:9-10; Откр. 1:6). В Стария завет *ЯХВЕ* обещава чрез потомството на Ева да изкупи цялото човечество (вж. Битие 3:15). *ЯХВЕ* призовава Аврам (вж. Битие 12:1-3), за да създаде царство от свещеници (вж. Изход 19:5-6), които да достигнат целия свят (вж. Битие 12:3 и Изход 19:5). Израил се проваля в тази задача (вж. Езек. 36:27-38). Затова, Бог определя нов народ на вярата (вж. Йер. 31:31-34; Езек. 36:22-38) да достигне света (вж. Мат. 28:19-20; Лука 24:47; Деяния 1:8; I Петър 2:9).

Мартин Лутер използва авторитета на Библията и Павловата истина за оправдание по благодат чрез вяра, за да отхвърли традициите на Католическата църква. Той използва израза „свещенството на вярващия” (В ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО). Западният индивидуализъм взема този лозунг и го използва като разрешение за лична свобода по отношение на вярата и начина на живот. Но тази идея касае общността, не – отделната личност (вж. забележете МЕСТОИМЕННИЯ В МН.Ч. в ст. 5,7,9). Акцентът е върху прогласяване на благовестието, не – върху личната свобода. Вярващите получават задачата, дадена на Израил, да споделят благовестието с целия свят (вж. Римл. 15:16; Евр. 13:15-16). Вярно е, че можем да разглеждаме идеята за свещенството като средство за достъп до Бога чрез Христос, но това не е целта на метафората. Свещеникът стои между нуждаещия се народ и светия

Бог. Той не изтъква своята роля, а нуждите на народа. Новият завет потвърждава идеята за свещенството на вярващите (МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО, общността), защото те довеждат изгубения свят до вяра в Христос.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ХРИСТИЯНСТВОТО Е ОБЩНОСТНО

- A. Павловите метафори в множествено число
 - 1. тяло
 - 2. нива
 - 3. сграда
- B. Понятието светия винаги е в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО (освен във Фил. 4:21, но дори и там касае общността)
- C. Реформаторският акцент на Мартин Лутер върху „свещенството на вярващия“ не е напълно библиейски. Касае се за свещенството на вярващите (вж. Изход 19:6; I Петър 2:5,9; Откр. 1:6).
- D. Всеки вярващ има дарби за ползата на общността (вж. I Кор. 12:7)
- E. Божиите хора могат да бъдат ефективни само ако си сътрудничат. Служението е общностно (вж. Ефес. 4:11-12).

□ „да принасяте духовни жертви“ След разрушаването на храма през 70 г., юдеите наблюдават на старозаветните пасажи, които акцентират жертвите без животни (вж. Пс. 50:14, 51:27, 69:30-31, 107:22, 141:2; Осия 14:2). Еврей 13:5 отразява този тип християнска жертва. В контекста това се отнася до вярващите, които живеят свят и отдаден живот, описан в глава 1 (особено ст. 14-16; Евр. 13:15-16).

2:6 „крайъгълен камък, избран, скъпоценен“ Това е цитат от Исая 28:16. Тази идея за Месията като канара или камък се повтаря многократно в СЗ (вж. Пс. 118:22; Дан. 2:34-35; Исая 8:14, 28:16). Тези старозаветни пасажи често се цитират в НЗ (вж. Мат. 21:42; Марк 12:10; Лука 20:17; I Кор. 10:4; Ефес. 2:22; I Петър 2:6-8), за да представят Исус като Обещания от Бога. Петър също го използва в своята проповед в Деяния 4:11. Вж. коментара към 2:4b. Вж. **Специално понятие: КРАЕЪГЪЛЕН КАМЪК** към Марк 12:10.

□

NASB „и който вярва в Него, няма да се разочарова“

NKJV „и който вярва в Него, никога няма да бъде посрамен“

NRSV „и който вярва в Него, няма да се посрами“

TEV „който вярва в Него, няма никога да остане разочарован“

NJB „никой, който разчита на волята Му, няма да бъде опозорен“

Тази фраза е от Септуагинта от Исая 28:16. Забележете, че поканата е отправена към всички (вж. Йоан 1:12; 3:16; Римл. 10:9-13; I Тим. 2:4; II Петър 3:9). Това е ДВОЕН НЕГАТИВ, „никога, не, никога няма да бъде разочарован“ или „посрамен.“ Относно думата „вярва“ Вж. **Специално понятие** към: Марк 1:15.

F. F. Bruce, *Answers to Questions* (p. 158) посочва разликата между Септуагинта и Мазоретските еврейски текстове.

1. Септуагинта – „няма да бъдат разочаровани“ (NASB) или „посрамени“ (NJB), което е ГЛАГОЛЪТ *y_b_sh*
2. Мазоретският текст – „няма да бъдат смутени“ (NASB, полето), „притеснени“, което е ГЛАГОЛЪТ *yahish*

На страница 157 Брус коментира, че новозаветните автори вероятно използват най-често използвания вариант в ранната църква, освен ако нямат специална богословска причина да използват друга дума. Основната идея на пасажа е ключ към темата за вдъхновението, не се касае за всяка дума поотделно. Човеците имат надеждно откровение!

2:7 „зидарите“ Еврейските Таргуми (арамейски превод с коментар) използват това понятие като титла за книжниците. Това е цитат от Пс. 118:22. Исус използва същия този старозаветен цитат в Своята притча за нечестивите наемници в Мат. 21:42. Тази притча описва юдейските водачи от времето на Исус. Не е сигурно

дали силните Исусови думи на осъждане се отнасят до това, че (1) Той отхвърля идеята за еврейски водачи, които не са от Аароновия род (вж. Анна и Кайафа), и купуват постове си от Рим или (2) Той отхвърля целия еврейски народ (вж. Израил), защото отказват да повярват в Него (вж. Римл. 9-11 гл.).

2:8 „Камък на препъване и канара на съблазън” Това е цитат от Исаия 8:14. То е цитирано и в Римл. 9:32, където е свързано с Исус. Специалният камък е отхвърлен и става обект на разрушение!

□ **„бивайки непокорни”** Това е СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Те (невярващите ор времето на Петър, както евреи, така и езичници) продължават да са непокорни, защото отхвърлят Исус като Страдащия Месия. Те отхвърлят както проповядването на Исус, така и поучението на Неговите апостоли (вж. 1:24,25). Те отхвърлят вечното слово (т.е. благовестието, вж. 1:22-2:2).

□
NASB „и за такава участ са били определени”
NKJV „за което те също са определени”
NRSV „за което и бяха определени”
TEV „каквато е Божията воля за тях”

Калвинистите използват този стих и Римл. 9:22; I Сол. 5:9, за да подчертаят, че Бог е избрал някои за спасение, а други – за осъждане. Обаче, стихове като Йоан 3:16; I Тим. 2:4; II Петър 3:9 показват, че това не може да бъде истина. Божието избиране е преди всичко за святост (вж. Ефес. 1:4; 2:10); за христоводобие (вж. Римл. 8:29).

Този стих ми напомня за Исаия 6:9-13. Заветният народ на Бога разполага с нужната светлина, за да откликне подобаващо на Божия призив, но не го прави. Това непрекъснато отхвърляне води до закоравяване на сърцата. Остава единствено осъдението. Богът на времето и историята знае какво ще сторят човечите, но им позволява да го направят, след което потвърждава последствията от техния вечен избор.

За тези еврейски вярващи сигурно е трудно да се справят с това, че еврейската нация отхвърля Исус. Как е станало това? Тези ранни вярващи започват да четат Писанията, за да открият свидетелства за това изненадващо неверие.

1. Исаия 6:9-10; 8:14-15; 43:8
2. Йеремиа 5:21; 7
3. Мат. 21:33-44; Марк 12:1-12
4. Лука 2:34; 20:9-18
5. Римляни 9-11
6. I Коринтяни 1:23

Следният цитат е от F. F. Bruce, *Answers to Questions*, pp. 196-197, относно „избиране” срещу „подбиране”.

Дали „избирането за спасение” и „избирането за осъждане” са съотнасящи се понятия?

Това е така в някои богословски системи, но е добре да изпитваме всички богословски системи, сравнявайки ги с Писанията и да помним, че когато учението на Писанието бива систематизирано, нещо в процеса бива пропускано. Понятието „избиране” е толкова износено поради множеството богословски спорове, че по-добре бихме схванали смисъла на това библиейско учение, ако на мястото на тази дума, използваме небиблейската „подбор”. Христос подбра дванайсет мъже да бъдат апостоли (Лука 6:13); той подбра Савел от Тарс да бъде „избран съд” (Деяния 9:15); но подбирането на тези мъже със специална цел не омаловажи останалите, които не бяха подбрани. Бог подбра Израил от сред народите (Деяния 13:17) – за да бъде от полза на останалите народи, не това да им навреди. Когато се касае за избиране на Божи народ в настоящия век, акцентът не е толкова върху тяхното „избиране за спасение”, колкото, за да бъдат свети. Това е така, например в Ефес. 1:4 и I Петър 1:1 и сл.; и подобно, в Римл. 8:29, причината, поради която Бог предопределя онези, които предуднава е, за да бъдат „съобразени с образа на Неговия Син.” В никое от тези места няма и намек за „избиране за проклятие”. Трябва да внимаваме, когато правим обобщения въз основа на отделни препратки, като тази в Римл. 9:22 (‘съдове на гнева, създадени за проклятие’) и I Петър 2:8 „те се

препъват, защото са непокорни на словото, за което и бяха определени'). Общата аналогия на библейското учение по този въпрос подсказва, че някои са избрани и подбрани от Бога – не с цел останалите, които не са избрани, да погинат, но да бъдат благословени посредством избраните.”

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Петър 2:9-10

9 Но вие сте избран род, царско свещенство, свят народ, народ, който Бог придоби, за да възвестявате добродетелите на Този, който ви призова от тъмнината в Своята чудна светлина, 10 които някога не бяхте народ, а сега сте Божи народ, не бяхте получили милост, а сега сте получили.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – I Петър 2:9-10

⁹But you are A CHOSEN RACE, A ROYAL PRIESTHOOD, A HOLY NATION, A PEOPLE FOR GOD'S OWN POSSESSION, so that you may proclaim the excellencies of Him who has called you out of darkness into His marvelous light; ¹⁰for you once were NOT A PEOPLE, but now you are THE PEOPLE OF GOD; you had NOT RECEIVED MERCY, but now you have RECEIVED MERCY.

2:9 „Но вие” Забележете МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО „вие” и контраста. Авторът използва комбинирана алюзия към Изход 19:6 и 19:5.

□ **„ИЗБРАН РОД”** Същата описателна титла откриваме и във Втор. 7:6; 10:15; Исаия 43:20-21. Избрани за служение! Това е старозаветна титла за избраните служители.

□ **„ЦАРСКО СВЕЩЕНСТВО”** тази титла се намира в Изход 19:6; Исаия 61:60; 66:21. Както Израил е избран, за да запознае света със знанието за *ЯХВЕ*, така и църквата е призвана да информира и доведе нуждаещите се, грешни хора при *ЯХВЕ*.

□ **„СВЯТ НАРОД”** Същата титла откриваме и в Изход 19:6; Втор. 7:6; 14:2,21; 26:19. Израил е призван да бъде уникално свят и с това да покаже един на падналия свят един свят Бог (вж. Мат. 5:48; I Петър 1:15-16).

□ **„НАРОД, КОЙТО БОГ ПРИДОБИ”** Същата описателна титла намираме и в Изход 19:5; Втор. 4:20; 7:6; 14:2; 26:18; Мал. 3:17. Този пасаж говори за църквата като духовен Израил (вж. Гал. 6:16). Тези старозаветни титли за Божия народ, сега са приложими към новозаветното Тяло на Христос (вж. Римл. 2:28-29; Гал. 3:29, 6:16; Ефес. 2:11-3:13; Откр. 1:6). В известен смисъл църквата замества Израил, по отношение на мандата ѝ да благовества на света (вж. Мат. 28:19-20; Лука 24:47; Деяния 1:8).

□ **„за да възвестявате добродетелите на Този”** Целта на Божия народ е да свидетелства за величието на един истински създател/изкупител Бог! Те са избрани и подготвени да живеят и да прогласяват благовестието.

□ **„който ви призова от тъмнината в своята чудна светлина”** Тъмнината и светлината са библейски метафори за грях, бунт и зло срещу надежда, истина, изцеление и доброта (вж. Йоан 1:4-5; 3:19-21; 8:12; 12:35-36,46; Деяния 26:18; II Кор. 4:6; I Йоан 1:5; 2:8-9,11). както предишната фраза може да е алюзия към Исаия 42:12, тази може да е свързана с Исаия 42:16.

2:10 „някога не бяхте народ” Това въвежда цитат от Осия 1:10 и 2:23. Ключовото понятие е *lo ammi* (името на едно от Осиевите деца), което всъщност се отнася до Израил, който не е Божи народ, защото служи на идоли и животът му е в разрез с изискванията на завета. Те се (1) надяват на политически съглашения, а не на Бога и (2) се покланят на Ваал, използвайки името на *ЯХВЕ*.

□ „**а сега сте БОЖИ народ**” Това е още един цитат от Осия 2:23. В неговия старозаветен контекст този пасаж подчертава, че макар и Израил да е съгрешил и да е отделен от своя заветен Бог, *ЯХВЕ* е готов да възстанови заветния им статус (семейна метафора). Същият този любящ и прощаващ Бог сега протяга ръка към непокорните езичници.

Този пасаж от Осия, което оригинално касае отклонилото се царство на Израил, в осми век преди Христос, сега се използва от Петър и описва непокорните езичници. Това използване на старозаветни текстове от еврейско/езическия контекст, отнесени към контекста на невярващи/вярващи, е характерно за НЗ! Сега вярващите езичници са включени в заветния Божи народ (вж. Ефес. 2:11-3:13).

□ „**не бяхте получили милост**” Пророк Осия има три деца, на които дава пророчески имена
Момче, на име *Jezreel*, което означава „Бог прави плодороден”
Момиче, на име *Lo-Ruhamah*, което означава „без милост, съчувствие”
Момче, на име *Lo-Ammi*, което означава „не мои хора”

Тъй като част от стих 10 използва името на третото дете, последната част от стих 10 използва името на второто дете (вж. Осия 1:6; 2:20,23). Бог напълно приема грешниците, защото изпитва съчувствие към тях.

Грамматичните форми, използвани в стих 10 помагат за изразяване на богословската истина. Езичниците отхвърлят Бога под влиянието на Сатана (ПЕРФЕКТНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ), но заветният Бог вече се е намесил в историята посредством Месията и езичниците имат нова възможност да станат част от Божия народ (МИНАЛО СВЪРШЕНО, СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ). Тази истина напомня за тайната на Божия план, който някога е бил скрит, но сега е изявен (вж. Ефес. 2:11-3:13).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – I Петър 2:11-12

11 Възлюбени, умолявам ви, като пришълци и чужденци на света да се въздържате от плътски страсти, които воюват против душата, 12 да живеете благоприлично между езичниците, така че за каквото ви хулят като злосторници, да могат чрез добрите ви дела, които виждат, да прославят Бога в деня на посещението.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – I Петър 2:11-12

¹¹Beloved, I urge you as aliens and strangers to abstain from fleshly lusts which wage war against the soul. ¹²Keep your behavior excellent among the Gentiles, so that in the thing in which they slander you as evildoers, they may because of your good deeds, as they observe *them*, glorify God in the day of visitation.

2:11 „пришълци” Това старозаветно понятие описва емигранти с ограничени права, живеещи на място, което не е техен дом, подобно на Авраам (вж. Битие 23:4; Пс. 39:12; Евр. 11:13; I Петър 2:11). Тук думата е използвана метафорично за вярващите, които живеят в греховната светска система.

□ „**чужденци**” Това понятие подсказва кратък престой (вж. 1:1,17). Алюзията е свързана с факта, че вярващите са поданици на небесната сфера, а не само на тази ограничена физическа реалност. Ние сме същества от плът и дух (вж. Битие 1:26-27).

□ „**да се въздържате**” Това буквално означава „продължавате да се въздържате” (СЕГАШЕН ВЪЗВРАТЕН ИНФИНИТИВ). Вярващите трябва да продължат да се борят с греха и изкушението (вж. Римляни 7). Битката със злото не приключва в момента на спасението (вж. Ефес. 6:10-20). В много отношения тя става по-интензивна. Когато някой повярва и приеме Христос той/тя бива изпълнен със Светия Дух (вж. Римл. 8:9) и получава божествена природа (вж. II Петър 1:4). Това обаче не означава, че старата греховна природа е премахната. Тя е възпряна от завършеното дело на Христос в наша полза (вж. Римляни 6).

Равините казват, че във всяко човешко сърце има по едно черно и бяло куче. Онова, което най-много храниш, става най-голямо. Вярващите са изправени пред постоянния избор да търсят доброто, да живеят праведно, да ходят в светлината или да възраждат старата греховна природа! Вярващите са поданици на две

царства (старата човешка природа и Духа, вж. Римл. 8:5-17); два века (т.е. настоящият зъл век и века на правдата, вж. Тит 2:11-14); кой оказва по-силно влияние?

□ „от плътски страсти” Тялото само по себе си не е зло (гръцкото мислене), но то е бойно поле за егоизма и сатанинските изкушения (вж. Римляни 6-8; Гал. 5:16-24).

□ „които воюват” това е ВЪЗВРАТЕН ИНДИКАТИВ. Тази война е описана в Яков 4:1-4.

2:12 „да живеете благоприлично между езичниците” Това е СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, използвано като ИМПЕРАТИВ. Невярващите наблюдават! Реакциите на вярващите в обикновените житейски борби е силно свидетелство за всички, които ги познават. Често животът ни говори по-силно от думите!

□ „за каквото ви хулят като злосторници” Ранните християни са обвинявани в

1. канибализъм (заради понятията, използвани при Господнята трапеза)
2. кръвосмешение (защото се обичат помежду си)
3. атеизъм (защото техният Бог е невидим)
4. предателство (защото не искат да служат в армията или да се заклеват във вярност на Цезар)
5. аморалност (вероятно заради святата целувка)

Оклеветяването на Пътя (вж. 24:14; Деяния 28:22) явно процъфтява в проимператорските източни провинции или Римската империя (Мала Азия).

□ „да могат чрез добрите ви дела...да прославят Бога” Начинът ни на живот като християни отразява Бога, който познаваме и комуто служим (вж. 2:15; 3:16; Мат. 5:16; Фил. 2:15; Тит 2:7-8). ПОДЧИНТЕЛНОТО наклонение говори за евентуалност. Нашето най-висше призвание е Божията слава и мисията ни да благовестваме (вж. 4:11,16).

□ „в деня на посещението” Касае се за всеки период от време, в който Бог се приближава, било да благославя или да осъжда (вж. Исаия 10:3; Йер. 8:12; 10:15; 11:23; 23:12; 46:21; 48:44; 50:27; 51:18; Осия 9:7; Михей 7:4). Посещението може да бъде временно или есхатологично (вж. Лука 19:44). Някои смятат, че това се отнася за преследваните вярващи, но в контекста очевидно се касае за всяка възможност, дадена на спасените да чуят за Исус и да Го приемат като Спасител, преди да Го срещнат като Съдия.

КРАТЪК ПЛАН НА ПРАКТИЧНАТА ЧАСТ ОТ I ПЕТЪР

1. Покорство на властите и обществото (2:13-17)
2. Покорство на земните господари (2:18-25)
3. Покорство в християнския дом (3:1-7)
4. Покорство по време на преследване (3:8-22)

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Петър 2:13-17

13 Покорявайте се заради Господа на всяка човешка власт – било на царя, като на върховна власт, 14 било на управниците, като на такива, които са пратени от него за наказание на злосторниците и за похвала на тези, които вършат добро. 15 Защото това е Божията воля – като правите добро, да накарате да замълчи невежеството на безумните хора, 16 като свободни, но не употребяващи свободата за покривало на злото, а като Божии слуги. 17 Почитайте всички, любете братството, от Бога се бойте, царя почитайте.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – I Петър 2:13-17

¹³Submit yourselves for the Lord's sake to every human institution, whether to a king as the one in authority, ¹⁴or to governors as sent by him for the punishment of evildoers and the praise of those who do right. ¹⁵For such is the will of God that by doing right you may silence the ignorance of foolish men. ¹⁶Act as free men, and do not use your

freedom as a covering for evil, but *use* it as bondslaves of God. ¹⁷Honor all people, love the brotherhood, fear God, honor the king.

2:13 „покорявайте се” Това е АОРИСТ СТРАДАТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ, но NASB и NKJV го превеждат като ВЪЗВРАТЕН (вж. 2:18). Местоимението „се” не е в гръцкия текст. Това означава, че трябва да направят решаващ избор да се покорят (вж. 2:18; 3:1). Това е военно понятие, използвано за поредица от заповеди. Буквално означава „да организираш някого под нечия власт.” Това е често срещана тема при Петър (вж. 2:13,18; 3:1,5,22; 5:5). Покорството не означава неравноправие, защото Исус също е описан с това понятие. Касае се за отношение на покорство, когато си подвластен. В Ефес. 5:21 покорството е една от петте характеристики на изпълнения с Духа живот (взаимно покорство в Христос).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОКОРСТВО (*HYPOTASS*)

A. Септуагинтата използва това понятие, за да преведе десет еврейски думи. Основното старозаветно значение е „да заповядам, да наредя” или „правото да командваш.” То е използвано в Септуагинта (LXX).

1. Бог заповядва (вж. Левит 10:1; Йона 2:1; 4:6-8)
2. Мойсей заповядва (вж. Изход 36:6; Втор. 27:1)
3. царете заповядват (вж. II Лет. 31:13)

B. В НЗ същият смисъл се запазва, както в Деяния 10:48, където един апостол заповядва. В НЗ обаче думата има и нови нюанси.

1. появява се аспект на доброволност (често ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ)
2. това самоограничително действие може да се види при Исус, който се покорява на Отец (вж. Лука 2:51)
3. вярващите се покоряват на отделни културни аспекти, за да не възпрепятстват благовестието
 - a. другите вярващи (вж. Ефес. 5:21)
 - b. вярващите жени (вж. Кол. 3:18; Ефес. 5:22-24; Тит 2:5; I Петър 3:1)
 - c. вярващите по отношение на езическите власти (вж. Римл. 13:1-7; I Петър 2:13)
4. Вярващите действат, подбудени от любов към Бога, към Христос, към Царството, за доброто на другите.
5. Подобно на *agapa* (обич) църквата изпълва това понятие с нов смисъл, базиран на нуждите на Царството и на околните. Понятието съдържа нов благороден елемент на несебичност, който не е основан на заповед, но на нова връзка със себеотдадения Бог и Неговия Месия. Вярващите се подчиняват и покоряват за доброто на всички и заради благословието на Божието семейство.

□ „заради Господа” Това е мотивът за всичките ни действия (вж. 4:11; I Кор. 10:31; Кол. 3:17; Ефес. 6:5).

□ „на всяка човешка власт” Относно „институция”, Вж. Специално понятие към: Марк 10:6. От онова, което следва, касае се за увещание да се покоряваме на светските и граждански власти, подобно на Римл. 13:1-7 и Тит 3:1. Това е от още по-голяма важност в светлината на преследването от страна на властите, на което са подложени вярващите. Не е ясно дали преследването е от страна на еврейските власти или местната езическа власт или Империята като цяло. Нашето най-силно свидетелство за силата на евангелието се проявява в периоди на гонение. Нашето отношение, думи и дела в моменти на несправедливо преследване, карат невярващите да ни забележат.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЧОВЕШКАТА ВЛАСТ

I. ВЪВЕДЕНИЕ

- A. Определение – човешката власт е организирана така, че да снабдява определени нужди (вж. Битие 4 и 11). Човеците са социални същества (дори преди грехопадението (вж. Битие 2:18). Семействата, племената, народите формират обществото.
- B. Цел – Бог е решил, че този ред е за предпочитане пред анархията.

1. Мойсеевият закон и по-конкретно Декалогът са Божията воля за човешкото общество. Те балансират поклонението и живота.
 2. В Писанията няма предпочитание към определена форма или структура на властта, макар че теокрацията в древния Израил се счита за очаквания небесен ред. Нито демокрацията, нито капитализмът отразяват библейската истина. Християните трябва да постъпват адекватно, независимо каква е държавната власт. Целта на християнина е да евангелизира и да служи, не да прави революции. Всяка държавна власт е преходна!
- С. Произход на човешката власт
1. Католицизмът твърди, че човешката власт е вродена нужда, дори преди грехопадението. Вероятно Аристотел първи изразява това предположение. Той казва: „човекът е политическо животно и с това има предвид, че властта „съществува, за да осигури добър живот.“
 2. Протестантството, особено Мартин Лутер твърди, че човешката власт е заложена в грехопадението. Лутер я нарича „лявата ръка на Божието царство.“ Той казва, че „Божият начин да контролира лошите е като ги държи под контрол.“
 3. Карл Маркс твърди, че човешката власт е средство, чрез което избран елит контролира масите. За него, властта и религията играят подобна роля.

II. БИБЛЕЙСКИ МАТЕРИАЛ

A. Стар завет

1. Израил е моделът, който ще бъде следван в небето. В древния Израил *ЯХВЕ* е Цар. Теокрацията е понятие, описващо директното Божие управление (вж. I Царе 8:4-9).
2. Божият суверенитет в човешката власт може да се види ясно, когато Той поставя
 - a. всички царе, Дан. 2:21; 4:17,24-25
 - b. Месианското царуване, Дан. 2:44-45
 - c. Навуходоносор (новия Вавилон), Йер. 27:6; Дан. 5:28
 - d. Кир II (Персия), II Лет. 36:22; Ездра 1:1; Исаия 44:28; 45:1
3. Божиите хора трябва да са покорни и да уважават дори окупационните власти:
 - a. Данаил 1-4 гл., Навуходоносор (новия Вавилон)
 - b. Данаил 5 гл., Валтасар (новия Вавилон)
 - c. Данаил 6 гл., Дарий (Персия)
 - d. Ездра и Неемия (Персия)
4. Възстановеното Юдово царство трябва да се моли за царуването на Кир и неговите наследници
 - a. Ездра 6:10; 7:23
 - b. Юдеите трябва да се молят за властите, Мишна, Авот. 3:2

B. Нов завет

1. Исус показва респект към човешката власт
 - a. Матей 17:24-27; Той плаща храмовата такса (религиозната и гражданската власт трябва да са едно, вж. I Петър 2:17)
 - b. Матей 22:15-22; Марк 12:13-17; Лука 20:20-26, Той не отхвърля римските данъци и следователно римската власт
 - c. Йоан 19:11, Бог допуска човешката власт
2. Павловите думи, касаещи човешката власт
 - a. Римляни 13:1-5, вярващите трябва да се покоряват на властите, защото са от Бога
 - b. Римляни 13:6-7, вярващите трябва да плащат данъци и да почитат властите
 - c. I Тимотей 2:1-3, вярващите трябва да се молят за властите
 - c. Тит 3:1, вярващите трябва да се покоряват на гражданските власти
3. Петровите думи, свързани с човешката власт
 - a. Деяния 4:1-31; 5:29, Петър и Йоан пред Синедриона (това е библейски прецедент за гражданско неподчинение)
 - b. I Петър 2:13-17, вярващите трябва да се покоряват на властите за доброто на обществото и заради благовестието
4. Думите на Йоан относно човешката власт
 - a. Откровение 17 гл., блудницата на Вавилон символизира човешката власт, която функционира без Бога
 - b. Откровение 18 гл., Вавилонската блудница е унищожена

III. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

- A. Човешката власт (в падналия свят) е поставена от Бога. Не се касае за „божественото право на Кралете”, но божествена задача да управляват. Никоя форма на управление не е за предпочитане.
- B. Вярващите имат религиозното задължение да се молят за властите и да се покоряват.
- C. Вярващите трябва да подкрепят човешката власт с плащане на данъци и почтително поведение.
- D. Човешката власт цели да налага граждански ред. Те са Божи слуги и имат тази задача.
- E. Човешката власт не е върховна. Тя е ограничена. Вярващите трябва да постъпват по съвест, отхвърляйки човешката власт, ако тя противоречи на божествените наредби. Съгласно думите на Августин в *Божия град*, ние сме граждани на две царства, временното и вечното (вж. Фил. 3:20). Имаме отговорности и в двете, но Божието царство е върховно! Налице е индивидуален и обществен фокус в нашата отговорност пред Бога.
- F. Трябва да насърчаваме вярващите от демократичните страни да участват активно в процеса на управление, така че при възможност да въвеждат библейските принципи.
- G. Преди да е налице социална промяна, нужно е лично обръщение. В човешката власт няма есхатологична надежда. Всяко човешко управление, макар и допуснато и използвано от Бога е само греховен израз на човешката организация без Бога. Тази идея е изразена в Йоановата употреба на понятието „свят” (вж. I Йоан 2:15-17).

□ „на върховната власт” В класическия гръцки това понятие означава „човешки основател на град”; обаче в НЗ винаги се използва за Божията власт (вж. Мат. 22:21; Римл. 13:1-7; I Тим. 2:1-7; Тит 3:1-8), която често се дава на човешки организации. Бог предпочита реда пред анархията.

2:14 „било на управниците, които са пратени от него” Това е СЕГАШНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Бог е в контрол на всички неща. Този текст не оправдава идеята за „божественото право на Кралете”, но потвърждава факта, че Бог подкрепя закона и реда (т.е. стабилно общество) пред анархията.

МЕСТОИМЕНИЕТО „него” може да се отнася до (1) Бог или (2) управителя.

□ „за наказание на злосторниците” Управниците имат дадената от Бога власт да налагат ред и да ограничават и наказват безредието. Смъртното наказание е част от тази задача (вж. Римл. 13:4; Деяния 25:11).

2:15 „защото това е Божията воля” Вж. Специално понятие по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВОЛЯТА (*thel ma*) НА БОГА

A. ЕВАНГЕЛИЕТО ОТ ЙОАН

- 1. Исус дойде да върши волята на Отца (вж. 4:34; 5:30; 6:38)
- 2. да възкреси в последния ден всички, които Отец Му е дал (вж. 6:39)
- 3. всички да повярват в Сина (вж. 6:29,40)
- 4. да отговори на молитви, свързани с вършене на Божията воля (вж. 9:31 и I Йоан 5:14)

B. СИНОПТИЧНИТЕ ЕВАНГЕЛИЯ

- 1. вършенето на Божията воля е съществено важно (вж. Мат. 7:21)
- 2. вършенето на Божията воля обединява вярващите с Исус (вж. Мат. 12:50; Марк 3:35)
- 3. Божията воля е никой да не погине (вж. Мат. 18:14; I Тим. 2:4; II Петър 3:9)
- 4. Голгота е Божията воля за Исус (вж. Мат. 26:42; Лука 22:42)

C. ПОСЛАНИЯТА НА ПАВЕЛ

- 1. зрелостта и служението на всички вярващи (вж. Римл. 12:1-2)
- 2. вярващите да бъдат избавени от злия век (вж. Гал. 1:4)
- 3. Божията воля е Неговият изкупителен план (вж. Ефес. 1:5,9,11)
- 4. вярващите да водят живот, изпълнен с Духа (вж. Ефес. 5:17-18)
- 5. вярващите, изпълнени с познание за Бога (вж. Кол. 1:9)
- 6. вярващите – свършени и завършени (вж. Кол. 4:12)
- 7. вярващите - осветени (вж. I Сол. 4:3)
- 8. вярващите трябва да благодарят за всичко (вж. I Сол. 5:18)

D. ПИСМАТА НА ПЕТЪР

1. вярващите да вършат правда (т.е. покорни на властите), смълчавайки непокорните и създавайки възможност за благовестие (вж. I Петър 2:15)
2. вярващите да страдат (вж. I Петър 3:17; 4:19)
3. вярващите да не живеят себично (вж. I Петър 4:2)

E. ПОСЛАНИЯТА НА ЙОАН

1. вярващите да пребъдват вечно (вж. I Йоан 2:17)
2. вършенето на Божията воля – ключ за отговорени молитви (вж. I Йоан 5:14)

□ „да замълчи” Буквално „да запуша устата” (вж. Марк 1:25, 4:39).

□ „невежеството” Отнася се за някого, на когото липсва духовно прозрение (вж. I Кор. 15:34).

□ „на безумните хора” Това понятие е включено в списък с грехове в Марк 7:22. Описва невярващите еврейски учители в Римл. 3:20, но в Ефес. 5:17 описва вярващите. Следователно, става дума за леност на ума, която може да засегне както неспасените, така и спасените. Тук става дума за невежите езичници, които обвиняват вярващите в неща, които не са истина (вж. 2:12).

2:16 „като свободни” Това е загатнат ИМПЕРАТИВ (вж. NASB, TEV, NIV). Споменава се в контраст с езичниците, които са роби на греха. Вярващите имат избор. Исус ги освобождава от робството на греха (вж. Римляни 6), но те често използват новата си свобода, за да грешат отново.

□ „но не употребяващи свободата за покривало на злото” Това е (СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ) с отрицателна частица, използвана като ИМПЕРАТИВ. Колко често свободата се превръща в разрешение за грях (вж. I Кор. 8:9; Гал. 5:13), вместо в живот на жертвено свидетелство (вж. Римл. 14:1-15:13). Свободата носи и отговорност, но внимавайте с легализма и ритуализма (вж. I Кор. 8-10; Кол. 2:16-23). Сега вярващите са свободни от греха, за да служат на Бога (вж. Римляни 6 гл.) и един на друг (вж. I Кор. 9:19-23).

□ „а като Божи слуги” Вярващите са освободени от греха и свободни да служат на Бога (вж. Римл. 6:22).

2:17 „Почитайте всички” Това е АОРИСТ ДЕЯТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ, първата от четирите строги заповеди в стих 17. Това означава да зачитаме достойнството на всички човеци в Божиите очи (вж. Битие 1:26-27; Йоан 3:16) и да живеем така, че да ги привлечем към вярата в Христос (вж. Мат. 28:18-20; Лука 24:47; Деяния 1:8).

□ „обичайте братството” Това е СЕГАШЕН ДЕЯТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ. Християните трябва да продължат да се обичат (вж. 1:22; Йоан 13:34, 15:12,17; Римл. 12:10; I Сол. 4:9; Евр. 13:1; I Йоан 2:7-8, 3:11, 23; 4:1,11; II Йоан 5 гл.). Любовта е истинско доказателство, че познаваме Бога, че сме се доверили на Христос, и че сме водени от Духа. Това е семеината черта на Бога. Вярващите трябва да обичат всички човеци заради благовестието и да обичат другите християни, защото са част от Божието семейство.

□ „от Бога се бойте” Това е СЕГАШЕН ВЪЗВРАТЕН (отлагателен) ИМПЕРАТИВ (вж. Йов 28:28; Пс. 111:10; Притчи 1:7;15:33). Оттам идва и думата фобия. Използва се в смисъл на страх и респект. Всички действия на вярващите трябва да произтичат от тяхната връзка с Бога и от респект към Него!

□ „царя почитайте” Тези два глагола в СЕГАШНО ПОВЕЛИТЕЛНО може да са алюзия към Притчи 24:21. Спомнете си, че в дните на Петър, императорът е Нерон (вж. 2:13)!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – I Петър 2:18-25

18 Слуги, покорявайте се на господарите си с пълен страх – не само на добрите и кротките, а и на опърничавите, 19 защото това е благодат, ако някой от съзнанието за Бога претърпява скръб, като страда

несправедливо. 20 Защото каква похвала, ако понасяте търпеливо, когато ви бият за престъпленията ви? Но когато вършите добро и страдате, ако понасяте търпеливо, това е благодат пред Бога. 21 Защото за това сте призовани; понеже и Христос пострада за вас, като ви остави пример, за да следвате по Неговите стъпки; 22 който грях не е сторил, нито се е намерило лукавство в устата Му; 23 който, когато Го хулеха, с хула не отвръщаше; когато страдеше, не заплашваше, а предаваше делото Си на Този, който съди справедливо; 24 който Сам понесе в тялото Си нашите грехове на дървото, така че ние, като сме умрели за греховете, да живеем за правдата; чрез чиито рани вие оздравяхте. 25 Защото вие бяхте като овце, които блуждаят, но сега се върнахте при Пастира и Надзорника на вашите души.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – I Петър 2:18-25

¹⁸Servants, be submissive to your masters with all respect, not only to those who are good and gentle, but also to those who are unreasonable. ¹⁹For this *finds* favor, if for the sake of conscience toward God a person bears up under sorrows when suffering unjustly. ²⁰For what credit is there if, when you sin and are harshly treated, you endure it with patience? But if when you do what is right and suffer *for it* you patiently endure it, this *finds* favor with God. ²¹For you have been called for this purpose, since Christ also suffered for you, leaving you an example for you to follow in His steps, ²²WHO COMMITTED NO SIN, NOR WAS ANY DECEIT FOUND IN HIS MOUTH; ²³and while being reviled, He did not revile in return; while suffering, He uttered no threats, but kept entrusting *Himself* to Him who judges righteously; ²⁴and He Himself bore our sins in His body on the cross, so that we might die to sin and live to righteousness; for by His wounds you were healed. ²⁵For you were continually straying like sheep, but now you have returned to the Shepherd and Guardian of your souls.

2:18 „Слуги, покорявайте се на господарите си” Това е СЕГАШНО ВЪЗВРАТНО ПРИЧАСТИЕ, използвано като ИМПЕРАТИВ (вж. Бележката и **Специалното понятие** към 2:13). Вярващите слуги уважават земните си господари от уважение към Бога! Това дори се отнася към невярващите господари, които са несправедливи и жестоки или към робовладелците християни, които се държат неподобаващо. В наши дни приложението на това увещание касае работодателите християни и съответно служителите. Това напомня за павловото учение от Ефес. 6:5-9. Забележете #3 в **Специалното понятие** по-долу.

Това е добър момент да дискутираме културния аспект на библейското тълкуване. Ако евангелието бе предизвикало (1) гръко-римската патриархална култура от Първи век или (2) робовладелството, това би довело до отхвърляне на благовестието и разрушаване на обществото. В хода на проповядване на благовестието, с времето тези бариери падат! Библията винаги трябва да бъде тълкувана в нейния исторически контекст и след това вдъхновените истини да бъдат прилагани към нашето време и култура със същата сила и въздействие. Това не означава, че се опитваме да възпроизведем културата на Първи век като Божия воля за всяко общество и епоха. Целта е проповядване на вечната сила на евангелието, която въздейства на отделни личности и впоследствие на цялото общество.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СЪВЕТИ ОТ ПАВЕЛ КЪМ СЛУГИТЕ

1. Бъдете доволни, но ако има възможност да се освободите, възползвайте се (I Кор. 7:21-24)
2. В Христос няма роб или свободен (Гал. 3:28; Кол. 3:11; вж. I Кор. 12:13)
3. Работете като пред Господа; Той ще ви възнагради (Ефес. 6:5-9; Кол. 3:22-25; вж. I Петър 2:18-20)
4. В Христос слугите стават братя (I Тим. 6:2; Филимон ст. 16-17)
5. Благочестивите слуги принасят слава на Бога (I Тим. 6:1; Тит 2:9)

Увещания на Павел към притежателите на роби:

Християнските роби и робовладелци имат един и същи господар; затова, трябва да се отнасят с уважение един към друг (Ефесияни 6:9; Колосяни 4:1)

2:19

NASB „защото това намира благоволение”

NKJV „защото това е препоръчително”
NRSV „защото това ви се счита за заслуга”
TEV „Бог ще ви благослови за това”
NJB „Виждате ли, струва си”

Това показва, че Бог изисква покорство дори и в периодите на гонение, когато страданието ни е свързано с нашите християнски убеждения и вярата ни в Христос (вж. 3:14,17; 4:13-14,16). „Благоволение” е гръцката дума *charis* (благодат), използвана в нейния небогословски смисъл.

□ „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно от перспективата на автора и за неговите литературни цели. Робите-християни страдат от ръката на жестоки господари заради Христос.

□ „съзнание” Вж. коментара към I Петър 3:16.

2:20 „защото каква похвала” Това е понятие за чест, свързана с нечия репутация (вж. Лука 6:32-34). Идва от гръцкия ГЛАГОЛ *kale_*, което означава да призова. Следователно, думата означава да почетеш или прославиш някого.

□ „ако” Има две УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЯ ОТ ПЪРВИ ВИД в този стих, които се приемат за верни. Първото УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ е използвано в негативен смисъл, а второто е в положителен смисъл. На Бога е угодно, когато вярващите страдат несправедливо и търпеливо за вярата си (вж. 1:29; 3:24,27; 4:12-16; Мат. 5:10-16).

2:21 „защото затова сте призовани” Това е АОРИСТ СТРАДАТЕЛЕН ИНДИКАТИВ. В контекста този израз означава, че вярващите са призовани да подражават живота на Исус, което прославя Бога и спасението, даде на човечеството. Това е призив за покорство към всички християни, което ще произведе духовна зрялост и ще бъде силно свидетелство за благовестието.

Фактът, че вярващите са призовани да страдат, е стряскащ, особено за западната култура, която разглежда християнството по следния начин (1) „какво ще получи от него” или (2) здраве, богатство или просперитетно евангелие. Преследването на вярващите е реална възможност в падналия свят (вж. Деяния 14:22; Римл. 5:3-4; 8:17; Фил. 1:29; I Сол. 3:3-4; II Тим. 3:12; Яков 1:2-4; I Петър 3:14; 4:12-19).

□ „Христос пострада за вас” Страданието на Месията е изненада за евреите, които очакват един войнствен, побеждаващ Месия. В СЗ има конкретни белези (вж. Битие 3:15; Пс. 22; Исаия 53 гл.). Самият Исус показва на (1) Своите апостоли (вж. 16:21; 17:12,22-23; 20:18-19) и (2) на ранната църква тези пророчески пасажи (вж. Лука 24:25-27).

Неговото страдание и смърт са интегрална част от проповядването на ранната църква в Деяния, и се нарича *Kerygma* (вж. Деяния 2:23; 3:13-14,18; 17:3; 26:23). Вж. **Специално понятие** към: 1:11.

Има няколко ключови богословски истини, свързани с Христовото страдание.

1. Христос е нашият пример (ст. 21)
2. Христос понесе нашите грехове на кръста (ст. 24)
3. Христовото дело ни кара да умрем за греха и да живеем за Бога (ст. 24)
4. Христос е Пастирът и Пазителят на нашите души (ст. 25)

Понятието „страда” (*epathen*) се среща в MSS P⁷², A, B, и C, но в други древни ръкописи MSS, P⁸¹, думата е „умря” (*apethanen*). UBS⁴ дава на първия прочит степен „А” (сигурно), като допуска, че думата „умря” е била прехвърлена от преписвачите от 3:18.

□ „пример” НЗ изтъква три причини за идването на Христос:

1. За да бъде заместническа, изкупителна жертва. Той, невинният, непорочен (вж. 2:22) Божи Агнец (вж. Йоан 1:29), принесе Себе Си за нас (вж. 2:24).
2. За да бъде пълно откровение за Отца (вж. Йоан 1:1-14; 14:8-9).
3. За да бъде пример за вярващите (вж. 2:21), който да подражават. Той е съвършеният израелтянин, идеалният човек, какъвто човечеството трябва да бъде, може да бъде и един ще бъде.

2:22 „КОЙТО ГРАХ НЕ Е СТОРИЛ” Това е цитат от Исаия 53:9. Тази идея е изразена и в Йоан 8:46, 14:30; Лука 23:41; II Кор. 5:21; Евр. 4:15, 7:26-27; I Петър 1:19; 2:22; 3:18, I Йоан 3:5. Той можа да умре вместо нас и заради нас, защото не трябваше да умира за собствените Си грехове!

□ **„НИТО СЕ Е НАМЕРИЛО ЛУКАВСТВО В УСТАТА МУ”** Исус е идеалният израелтянин (вж. Исаия 53:9 и Ефес. 3:13).

2:23 „когато Го хулеха, с хула не отвърщаше” Това е поредица от три глагола в ИМПЕРФЕКТ, ДЕЯТЕЛЕН ИНДИКАТИВ, което означава повтарящо се действие в миналото. Първият е алюзия към Исаия 53:7. Исус изпълнява това пророчество, когато е разпитван от Кайафа, първосвещеника Анна, Пилат и Ирод.

□ **„когато страдаше, не заплашваше”** Той прощава на всички, които участват в Неговата смърт (вж. Лука 23:34).

□ **„предаваше делото си на този, който съди справедливо”** Това доверяване е обичайно за живота на Исус. То е силно изявено в Лука 22:42 и 23:46.

2:24 „ понесе нашите грехове на дървото” Това очевидно е от Исаия 53:4,11,12. Думата „понесе” е използвана за жертва в Левит 14:20 и Яков 2:21. Това е същността на жертвеното, заместническо изкупление (вж. Марк 10:45; Римл. 5:6,8,10; II Кор. 5:21).

□ **„понесе в тялото си”** Независимо че няма конкретен гностичен елемент, свързан с I Петър (ранна християнско-гръцка философия, според която Исус не е наистина човек, вж. Кол.; I Тим.; I Йоан). Този текст е още едно силно потвърждение за истинската човешка същност на Исус от Назарет (вж. Кол. 1:22).

Фразата „на дървото” може да има връзка с Втор. 21:23, според който, всеки, който виси на дърво и не е погребан подобаващо, е проклет от Бога. По времето на Исус равините включват в това число и римското разпятие. Исус е обвинен в богохулство, което според Мойсеевия закон изисква убиване с камъни. Тогава защо еврейските водачи искат Той да бъде разпънат, което изисква одобрение от римляните и церемониално оскверняване за тях преди Пасхата. Някои смятат, че причината е в това, че според римските закони евреите нямат право да издават смъртни присъди, но тогава какво да кажем за Стефан в Деяния 7 глава?

Според мен те искат Исус да бъде разпънат, защото искат да покажат, че този претендент за Месия е проклет от Бога! Точно това се случва. Исус стана проклет за нас (вж. Гал. 3:13). Самият СЗ става проклетие (Кол. 2:14). Според Стария Завет душата, която греша трябва да умре (вж. II Царе 14:6; Езек. 18:4,20). Но всички съгрешиха (Римл. 3:9-18,23; Гал. 3:22). Затова, всички заслужават смъртна присъда. Исус, безгрешният Божи Агнец (Йоан 1:29) понесе греха на целия паднал свят (вж. Римл. 5:12-21)

– **„като сме умрели за греховете, да живеем за правдата”** Това е причината (*hina*). Това е целта на християнството (вж. Римл. 6:20; Гал. 2:20). Възстановяването на Божия образ в хората възстановява близката връзка с Бога.

□ **„чрез чиито рани вие оздравяхте”** Това е АОРИСТ СТРАДАТЕЛЕН ИНДИКАТИВ. В Исаия 53:4-6 се говори за нашето духовно, а не физическо изцеление. Не отричам физическото изцеление като възможно дело на благодатния Бог, но отхвърлям идеята това да е обещан аспект от Христовото изкупление. В СЗ грехът е описан като физическа болест (вж. Исаия 1:5-6; Пс. 103:3). Това е метафора за прощение на греховете, не обещание, че ако вярващите имат достатъчно вяра, Бог ще разреши всеки физически проблем на вярващия.

Добра дискусия върху Исаия 53:4 и цитирането му в Мат. 8:17, ще намерите в книгата на Ф. Ф. Bruce's *Answers to Questions*, pp. 44-45.

2:25 „като овце, които блуждаят” Това е алюзия към Исая 53:6. Глаголът е НЕСВЪРШЕН СТРАДАТЕЛЕН ОПИСАТЕЛЕН, което се отнася до продължително действие в миналото или начало на ново действие. Дали се касае за

1. старозаветните евреи (вж. Римл. 3:9-18, което е поредица от старозаветни цитати)
2. цялото човечество
3. вярващите езичници, които отстъпват пред изкушенията (вероятно се отричат от Исус)
4. вярващи евреи и езичници, които губят всекидневната битка с греховната природа

□ **„но сега се върнахте”** Това е АОРИСТ СТРАДАТЕЛЕН ИНДИКАТИВ, което означава решително действие под влияние на Бог, Христос, или Духа (вж. ТЕV „вие сте били върнати”). Повечето английски преводи превеждат като ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ (вж. NASB, NRSV, NJB, NIV). В СЗ „връща” или „завръща” (*shub*) често се използва за Божия народ, който се покаява и се връща при Бога.

□ **„Пастир”** Тази титла се отнася за Бога (вж. Пс. 23:1, Езек. 34) и в случая за Исус, както и в Йоан 10:1-18 и Евр. 13:20. Описва нежна и любяща загриженост. Тази титла може да отразява и дискусията на Петър с Исус в Йоан 21 (вж. 5:1-3).

□
NASB, NRSV, NJB **„Пазител”**
NKJV **„Надзорник”**
TEV **„Пазител”**

Тук понятието *episkopos* е използвано за Исус, но обикновено касае местните църковни водачи. Понятието се превежда като „епископ” или „надзорник” и произходът му е свързан с гръцката провинция, докато синонимното название „старейшина” (*presbuteros*) има еврейски племенен произход. Тези понятия обикновено се използват като синоними и описват новозаветната роля на пастира (вж. Деяния 20:17,28; Тит 1:5,7).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Всички християни започват като бебета? Защо?
2. Защо Петър използва толкова много старозаветни титли, за да опише новозаветните вярващи?
3. Какво е значението на понятието „камъни”, приписано на вярващите?
4. Защо начинът ни на живот е толкова важен?
5. Защо като християни трябва да се подчиняваме на светските власти?
6. Защо християнството не се обявява срещу робството?
7. Какъв е съветът на Петър към онези, които са в несправедливо положение?
8. Какво е значението на Христовата смърт?

І ПЕТЪР 3 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Съпруги и съпрузи	Подчиняване на съпрузите	Задълженията на християните (2:11-4:11)	Съпруги и съпрузи	Задълженията на християните: в брака
3:1-6	3:1-6	3:1-6	3:1-6	3:1-6
	Увещание към съпрузите			
3:7	3:7	3:7	3:7	3:7
Страдане заради правдата	Призовани към благословение		Страдание за праведни дела	Задълженията на християните: любов към братята
3:8-12	3:8-12	3:8-12	3:8-12	3:8-12
	Страдание за правдата и неправдата			Задължения на християните: при гонения
3:13-22	3:13-17	3:13-22	3:13-22	3:13-17
	Христовото страдание и нашето			Възкресението и слизането в ада
	3:18-4:6			3:18-22

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Петър 3:1-6

1 Също така и вие, жени, покорявайте се на мъжете си, така че даже ако някои от тях не се покоряват на словото, да се спечелят без слово, чрез поведението на жените си, 2 като видят вашето поведение в страх и чистота. 3 Вашето украшение да не е външно, тоест плетене на косата, кичене със злато или обличане със скъпи дрехи, 4 а скритият човек на сърцето, с нетленното украшение на кротък и тих дух, което е скъпоценно пред Бога. 5 Защото така някога и светите жени, които се надяваха на Бога, украсяваха себе си, като се покоряваха на мъжете си, 6 както Сара се покоряваше на Авраам и го наричаше господар, чиито деца станяхте и вие, като правите добро и не се боите от никаква заплаха.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – I Петър 3:1-6

¹In the same way, you wives, be submissive to your own husbands so that even if any *of them* are disobedient to the word, they may be won without a word by the behavior of their wives, ²as they observe your chaste and respectful behavior. ³Your adornment must not be *merely* external braiding the hair, and wearing gold jewelry, or putting on dresses; ⁴but *let it be* the hidden person of the heart, with the imperishable quality of a gentle and quiet spirit, which is precious in the sight of God. ⁵For in this way in former times the holy women also, who hoped in God, used to adorn themselves, being submissive to their own husbands; ⁶just as Sarah obeyed Abraham, calling him lord, and you have become her children if you do what is right without being frightened by any fear.

3:1 „Също така” Това ни връща към увещанията към християните като поданици (вж. 2:13) и слуги/роби (вж. 2:18).

□ **„вие жени, покорявайте се”** Това е СЕГАШНО ВЪЗВРАТНО ПРИЧАСТИЕ, като 2:18. Това е военно понятие, което означава „да организиращ някой, който е подвластен” (вж. Ефес. 5:21-33; Кол. 3:18-19; Тит 2:4-5). Цялата глава е свързана с дискусията на Петър за „покорството” на вярващите към властите (2:13-17) и подчинението на робите към техните господари (2:18-20). Покорството не е негативно понятие; то е характерно за Самия Иисус. Той е покорен на земните Си родители. Покорен е и на Своя небесен баща.

□ **„така че даже”** Това е причинно следствена (*hina*) клауза, поясняваща богословската причина за покорството на съпругата. Целта винаги е свързана с благовестието! Вярващите трябва всекидневно да живеят по образа на Божието царство (вж. Проповедта на планината, Матей 5-7).

□ **„ако”** Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно от гледна точка на автора за неговата литературна цел. Този контекст дискутира невярващите съпрузи. В Първи век има много смесени бракове, след като единият от съпрузите става християнин. Това не е пожелателен библейски текст, разрешаващ женитбата с невярващи!

□ **„някои от тях не се покоряват”** Това е СЕГАШЕН ДЕЯТЕЛЕН ИНДИКАТИВ, който изразява продължително действие. Библейската вяра е продължителен процес, същото се касае и за неверието!

□ **„на словото”** В I Петър „словото” (*logos*) е метафора за апостолското проповядване на евангелието. Вярващите са новородени чрез словото (вж. 1:23). Те трябва да желаят истинското духовно мляко на словото (*logikos*, вж. 2:2).

□ **„спечелят”** Това е БЪДЕЩЕ ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ИНДИКАТИВ. Думата означава „да придобиеш печалба.” Използвана е за спасението в I Кор. 9:19-22. Естествената цел на вярващата жена е спасението на семейството ѝ. Това трябва да бъде целта на всички вярващи.

□ „**без слово**” Нейният живот на вяра ще говори по-високо и по-ясно от думите! В някакъв момент, обаче, думите са нужни, за да предадат евангелското послание!

□ „**чрез поведението**” Начинът ни на живот често говори по-силно от думите ни.

3:2 „видят” Това понятие се използва за очевиден. Петър го използва три пъти в своите послания (вж. I Петър 2:12; 3:2; II Петър 1:16). Животът на вярващите е на показ. Звучи клиширано, но е вярно, че животът на вярващите е единствената Библия, която някои хора някога ще прочетат. Животът на вярващите е единствената възможност на някои хора да видят Исус. Каква изключителна отговорност!

□

NASB „вашето безукорно и почтително поведение”
NKJV „вашето безукорно поведение *придружено от страх*”
NRSV „чистотата и почтеността на вашия живот”
TEV „колко чисто и почтено е вашето поведение”
NJB „почтеността и чистотата на вашия начин на живот”

Петър използва понятието „страх”, в смисъл на уважение по-рано в 1:17 и 2:18 (вж. Деяния 9:3; 10:2; Римл. 3:18; 13:7; Ефес. 5:33; Откр. 11:18). Вярващите живеят несебичен, благочестив живот, съобразен с местната култура с цел да прогласяват Царството и да бъдат свидетели за него.

Понятието „непорочен” (*agnos*) се превежда по няколко начина (чист, непорочен, умерен, невинен, безупречен). Използва се за жените във II Кор. 11:2; Тит 2:5 и тук.

3:3 „вашето украшение да не е външно” Изтъкната е вътрешната ценност на вярващия, не се касае за забрана на украшенията. Външните украшения могат да се превърнат в проблем, ако са проява на зло и горделиво сърце (вж. Исая 3:18-24). Облеклото е прозорец на сърцето (вж. стих 4).

Понятието „украшение” е уникална употреба на думата *kosmos* (ГЛАГОЛНАТА форма в стих 5). Оттам идва и думата „козметика.”

□ „**плетене на косата, кичене със злато или обличане със скъпи дрехи**” Всички тези изрази отразяват модните тенденции на жените в гръко-римската култура от Първи век. Вярващите не трябва да се стремят да подражават на невярващите и техните украшения, имайки същата страст за приемане от обществото. Това не означава, че трябва да носим дрипи, но че вярващите трябва да се обличат така, че да не привличат излишно внимание към себе си и все пак да са в крак с времето и културата.

3:4 „скритият човек на сърцето” Става дума за новата личност след спасението. Новият завет дава ново сърце и дух (вж. Езек. 36:22-38). Относно „сърце” Вж. **Специално понятие** към: Марк 2:6.

– „**нетленното украшение**” Петър използва това понятие за (1) Божието нетленно наследство, което се пази на небесата за вярващите (вж. 1:4) и (2) за вярващите, които са родени отново от непорочно семе (вж. 1:23).

Павел използва същото понятие за нашите нови възкресени тела в I Кор. 15 и за неувяхващия венец на вярващите в I Кор. 9:25.

□ „**кротък и тих дух**” Първото понятие *praus* (кротък, нежен) описва Исус в Мат. 11:29 и 21:5 и характеризира вярващите в блаженствата (Мат. 5:5). Използвано е и в 3:15, за да опише свидетелството на вярващия.

Второто понятие, *h_suchios* или *h_suchia*, е използвано няколко пъти в Павловите писания, за да опише вярващите като кротки, спокойни, мирни и тихи (вж. I Сол. 4:11; II Сол. 3:12; I Тим. 2:2,11,12).

Има ярък контраст между променящия се стил на живот в света (вж. стих 3) и стабилния характер на изкупения живот (вж. стих 4).

3:5 „като се покоряваха” Това е общата тема на целия контекст (вярващите, покорни на властите, 2:13-17; слугите, покорни на господарите, 2:18-20; Христос, покорен на плана на Отца 2:21-25; вярващите жени,

покорни на съпрузите, 3:1-6). Налице е смяна на ориентацията след грехопадението в Битие 3. Вярващите не живеят вече за себе си, но - за Бога.

3:6 „Сара... го наричаше господар” Това е старозаветен пример за покорството (вж. Битие 18:12) на една благочестива жена.

□ **„чиито деца станахте и вие”** Старозаветните светии често се ползват като пример за насърчаване на вярващите (вж. Евр. 11 гл.). Освен това, те показват, че вярващите са изцяло приети от Бога чрез вяра в Христос (вж. Римл. 2:28-29; 4:11; Гал. 3:7,9). Ние сме от семейството на вярата на Авраам и Сара. Ние сме новият Божи народ. Новият Израил по вяра (вж. Гал. 6:16; I Петър 2:5,9).

□ **„като правите добро”** Вж. коментара към 2:14. В английския текст има условна частица „ако” (NASB, NKJV, TEV), която липсва в гръцкия текст, но е загатната. Животът на вяра има видими характеристики.

□ **„не се боите от никаква заплаха”** Това е друга характеристика на живота на вяра (вж. 3:6,14). Това може да е алюзия към Пр. 3:25 и истината от Пс. 23:4; 27:1; и 91:5.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – I Петър 3:7

7 Също и вие, мъже, живеете благоразумно, като с по-слаб съсъд, с женския пол и им отдавайте почит като на сънаследници на благодатта на живота, за да не бъдат възпрепятствани молитвите ви.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – I Петър 3:7

⁷You husbands in the same way, live with *your wives* in an understanding way, as with someone weaker, since she is a woman; and show her honor as a fellow heir of the grace of life, so that your prayers will not be hindered.

3:7 „вие, мъже” Тази част, отправена към вярващите мъже е доста по-кратка, отколкото тази към жените; тя обаче отразява радикално позитивния баланс, характерен за времето на Петър, подобно на Павел (вж. Ефес. 5:21-31).

□ **„живеете благоразумно”** Това може да се отнася до (1) истините на Писанието (вж. Битие 1:26-27; 2:18-25; Гал. 3:28) или (2) предвид уникалната физическа структура на жените (вж. Бележката по-долу).

□ **„по-слаб съсъд”** Има се предвид физическият аспект (вж. Йов 4:19; 10:9; 33:6; II Кор. 4:7), не духовният или интелектуалният (вж. Гал. 3:28). Някои коментатори го свързват със социалния статус. Същата дума за „съд” може да бъде използвана в I Сол. 4:4 за нечия жена (или идиом, описващ вечния елемент на физическото тяло, което е направено от пръст, вж. Битие 2:7; 3:19).

□ **„отдавайте почит като на сънаследници на благодатта на живота”** Това отразява духовната еднаквост (т.е. сънаследници, вж. 1:4-5) на мъжете и жените (вж. Битие 1:27; 2:18; Гал. 3:28). В известен смисъл дори и сега спасението премахва някои от последиците на грехопадението (вж. Битие 3:16) и възстановява взаимността между мъжете и жените от Битие 1-2 глави.

□ **„за да не бъдат възпрепятствани молитвите ви”** Отношението между вярващите съпрузи влияе на тяхната връзка с Бога (вж. I Кор. 7:5).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – I Петър 3:8-12

8 А най-после, бъдете всички единомислени, състрадателни, братолюбиви, милостиви, смирени. 9 Не връщайте зло за зло или хула за хула, а напротив, благославяйте, като знаете, че за това бяхте призвани, за да наследите

благословение. 10 Защото, „който желае да люби живота и да види добри дни, нека пази езика си от зло и устните си – от лъжливо говорене; 11 нека се отклони от злото и да върши добро; нека търси мир и да се стреми към него. 12 Защото очите на Господа са върху праведните и ушите Му – към тяхната молитва, но лицето на Господа е против онези, които вършат зло.”

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – I Петър 3:8-12

⁸To sum up, all of you be harmonious, sympathetic, brotherly, kindhearted, and humble in spirit; ⁹not returning evil for evil or insult for insult, but giving a blessing instead; for you were called for the very purpose that you might inherit a blessing. ¹⁰For, „THE ONE WHO DESIRES LIFE, TO LOVE AND SEE GOOD DAYS, MUST KEEP HIS TONGUE FROM EVIL AND HIS LIPS FROM SPEAKING DECEIT. ¹¹HE MUST TURN AWAY FROM EVIL AND DO GOOD; HE MUST SEEK PEACE AND PURSUE IT. ¹²FOR THE EYES OF THE LORD ARE TOWARD THE RIGHTEOUS, AND HIS EARS ATTEND TO THEIR PRAYER, BUT THE FACE OF THE LORD IS AGAINST THOSE WHO DO EVIL.”

3:8

NASB „Да обобщим”
NKJV, NRSV, NJB „Накрая”
TEV „Да заключим”

Това е гръцки идиом („сега накрая”), което означава „в резюме”, не на цялото послание, но на този контекст за покорството (вж. 2:13-17,18-25; 3:1-7,8-22).

□ „**бъдете всички**” Това е адресирано към цялата общност от вярващи. В този списък с насърчителни атрибути липсват ГЛАГОЛИ .

□
NASB „хармонични”
NKJV „единомислени”
NRSV „единство на духа”
TEV „същото отношение”
NJB „всички вие трябва да сте съгласни помежду си”

Буквално това е сложно съставна дума от *homos* (един или същият) и *phr_n* (ум или мислене). Същата идея е насърчена и в Йоан 17:20-23; Римл. 12:16; Фил. 1:27 и 2:2.

□
NASB, NJB „съчувствителни”
NKJV „имащи съчувствие един към друг”
NRSV „симпатия”
TEV „имащи същите чувства”

Буквално това е сложна дума, съставена от *sun* (със) и *pasch_* (да страдам). От нея идва думата „симпатия”. Това е особено важно в период на преследване и изпитания, както и останалите качества, споменати в стих 8.

□
NASB „братски”
NKJV „обичайте се като братя”
NRSV „обичайте се един друг”
TEV „обичайте един друг”
NJB „обичайте братята”

Това е сложна дума, съставена от *philos* (любов) и *adelphos* (брат). Разбира се, това е общата употреба на думата. Вероятно по-добрия начин на изразяване е „показвайте семейна обич към всички братя”(вж. Римл. 12:10; I Сол. 4:9). Това отразява заповедта на Исус в Йоан 13:34; I Йоан 3:23; 4:7-8,11-12,19. В гръцкия койне *philos* и *agap_* обикновено са синоними (сравни Йоан 3:35 и 5:20).

□	
NASB	„милостиви по сърце”
NKJV	„нежни по сърце”
NRSV	„нежно сърце”
TEV	„бъдете милостиви”
NJB	„имайте съчувствие”

Това е сложна дума, съставена от *eu* (добро) и *splagchnon* (вътрешности). Древните вярват, че вътрешностите (вж. Деяния 1:18) са седалище на емоциите (вж. Лука 1:28; II Кор. 6:12; Фил. 1:8). Тази дума призовава вярващите да имат „добри чувства” едни към други (вж. Ефес. 4:32).

□	
NASB	„смирени по дух”
NKJV	„любезни”
NRSV	„смирена ум”
TEV	„смирени”
NJB	„скромни”

Думата е съставена от *tapeinos* (смирена) и *phr_n* (склонена). Използвана е в Деяния 20:19; Ефес. 4:2 и Фил. 2:3. Това е уникална християнска добродетел. Тя е противоположна на себеизтъкването и егоцентричната гордост.

3:9 „не отвръщайте зло за зло” Това е СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, използвано като ИМПЕРАТИВ. Отнася се за истинско прощение (вж. Притчи 17:13, 20:22; Римл. 12:17, I Сол. 5:15). Помнете, че I Петър е написано да преследвани и страдащи вярващи, но те трябва да отговорят на несправедливото отношение по примера на Христос.

□ „хула за хула” Това отразява живота на Исус (вж. 2:23).

□ „напротив, благославяйте” Това е друго СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, използвано като ИМПЕРАТИВ. Буквално означава „да говориш добре за” или „да благославяш” (вж. Мат. 5:10,12,44, 6:14-15; Лука 6:28; Римл. 12:143; I Кор. 4:12).

3:9 „за това бяхте призвани” Абсолютно същата истина е подчертана и в 2:21. Когато страда по примера на Христос вярващият демонстрира зрялост (вж. Евр. 5:8) и е добро свидетелство (вж. стих 15).

□ „да наследите благословение” Това отразява думите на Исус в Мат. 5:44 и Лука 6:28. Наследството на вярващия е тема, която се повтаря (вж. 1:4-5; 3:7,9). Ние сме членове на Божието семейство и сънаследници с Исус (вж. Римл. 8:17).

3:10-12 Това е цитат от Псалм 34, от Мазоретския текст, а не от Септуагинта. Има алузии към псалма и в

1. 2:3 – Пс. 34:8 (вж. Евр. 6:5)
2. 2:22 – Пс. 34:13
3. 3:10 – Пс. 34:12-13
4. 3:11 – Пс. 34:14 (вж. Римл. 14:19; Евр. 12:14)
5. 3:12 – Пс. 34:15-16

□ Забележете трите увещания.

1. да пазим езика си от зло (ст. 10, Вж. **Специално понятие:** ЧОВЕШКАТА РЕЧ към Марк 7:20)
2. да се отклоняваме от злото (ст. 11)
3. да търсим мира и да се стремим към него (ст. 11)

Това показва човешкия аспект на заветния отклик на вярващия. Причините за действията на вярващия са дадени в стих 12:

1. Господ лично наблюдава праведните
2. Господ слуша праведните
3. Господ лично се опълчва срещу нечестивите

В Псалмите „ГОСПОД” обикновено е *ЯХВЕ*, заветният Бог на Израил, но в този контекст се отнася до Исус, носителят на новия завет (както и в 1:25 и 2:3). Това е обичайна техника на новозаветните автори за утвърждаване божествената същност на Исус.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Петър 3:13-22

13 И кой ще ви стори зло, ако сте станали ревностни за доброто? 14 Но ако пострадате за правдата, блажени сте; а „от тяхното заплашване не се бойте, и не се смущавайте.” 15 Но пазете свят в сърцата си Христос като Господ и бъдете винаги готови да отговаряте на всеки, който ви пита за причината за вашата надежда, но с кротост и страхопочитание, 16 като имате чиста съвест, така че във всичко, в което ви одумват като злосторници, да се посрамят онези, които клеветят доброто ви поведение в Христос. 17 Защото е по-добре да страдате, като вършите добро, ако е такава Божията воля, а не като вършите зло. 18 Защото и Христос един път пострада за греховете – Праведният за неправедните – за да ни приведе при Бога, бидейки умъртвен по плът, но оживотворен по Дух; 19 в когото Той също отиде да проповядва на духовете в тъмницата, 20 които едно време бяха непокорни, когато Божието дълготърпение ги чакаше в дните на Ной, докато се правеше ковчегът, в който малцина, тоест осем души, се спасиха през вода, 21 чийто образ, кръщението, и сега ви спасява – не измиването на плътската нечистота, а молбата към Бога за чиста съвест – чрез възкресението на Исус Христос, 22 който се е възнесъл на небето и е отдясно на Бога и на когото се покориха ангели, власти и сили.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – I Петър 3:13-22

¹³Who is there to harm you if you prove zealous for what is good? ¹⁴But even if you should suffer for the sake of righteousness, *you are* blessed. AND DO NOT FEAR THEIR INTIMIDATION, AND DO NOT BE TROUBLED, ¹⁵but sanctify Christ as Lord in your hearts, always *being* ready to make a defense to everyone who asks you to give an account for the hope that is in you, yet with gentleness and reverence; ¹⁶and keep a good conscience so that in the thing in which you are slandered, those who revile your good behavior in Christ will be put to shame. ¹⁷For it is better, if God should will it so, that you suffer for doing what is right rather than for doing what is wrong. ¹⁸For Christ also died for sins once for all, *the just for the unjust*, so that He might bring us to God, having been put to death in the flesh, but made alive in the spirit; ¹⁹in which also He went and made proclamation to the spirits *now* in prison, ²⁰who once were disobedient, when the patience of God kept waiting in the days of Noah, during the construction of the ark, in which a few, that is, eight persons, were brought safely through *the water*. ²¹Corresponding to that, baptism now saves you – not the removal of dirt from the flesh, but an appeal to God for a good conscience – through the resurrection of Jesus Christ, ²² who is at the right hand of God, having gone into heaven, after angels and authorities and powers had been subjected to Him.

3:13 „Кой ще ви стори зло” Това може би е алюзия към Пс. 118:6, защото този псалм е цитиран в I Петър 2:7 и 9. Същата тази истина е изразена и в Римл. 8:31-34.

Вярващите трябва непрекъснато да си напомнят, че този свят не е техен дом и физическата сфера не е окончателната реалност! Тук сме чужденци, които само преминават. Не трябва да се боим (вж. стих 14).

Ироничното е, че онези, които са под Божията закрила, често са преследвани. Онези, които познават, обичат Бога и Му служат, не са изолирани от болката, несправедливото отношение, дори смъртта. Може да изглежда, че злото е победило, но не бързайте, дори и наред с страданието, вярващият е благословен (вж. Мат. 5:10-12; Деяния 5:41).

– „ако сте ревностни за доброто?” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД, което означава потенциално действие. Те страдат (вж. стих 14; 2:19; 3:16; 4:16). Обаче, забележете евентуалността (ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ), „ревностни за доброто”!

3:14 „Но ако пострадате” Това е рядко срещано УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ЧЕТВЪРТИ ВИД (условие, далечно от реалността), което означава възможно, но не сигурно действие (вж. II Тим. 3:12). Не всички вярващи навсякъде страдат. Страданието никога няма да бъде преживяване на всеки християнин, но всеки трябва да е готов (вж. 4:12-16; Йоан 15:20; Деяния 14:22; Откр. 8:17)!

□ **„правдата”** В този контекст се касае за благочестивия начин на живот или нашето устно свидетелство за благовестието. Вж. **Специално понятие** по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПРАВДАТА

Темата за „правдата” е толкова съществена, че всеки, който изучава Библията трябва внимателно да изследва това понятие.

В СЗ Божият характер е описан като „справедлив” или „праведен” (BDB 841). Месопотамското понятие идва от думата за речна тръстика, която се използва като отвес в строителството за определяне точността на стени и огради. Бог избира това понятие, за да опише метафорично Своята същност. Той е точният отвес (линеал), по който се оценява всичко. Тази идея утвърждава както Божията правда, така и правото Му да съди.

Човекът е създаден по образа на Бога (вж. Битие 1:26-27; 5:1,3; 9:6). Човечеството е създадено да общува с Бога. Цялото творение е сцена или екран, разкриващи Божието взаимодействие с човека. Бог иска Неговото висше творение, човечеството да Го познава, да Го обича, да Му служи и да бъде като Него! Първите хора биват изпитани (вж. Битие 3 глава) и се провалят на теста. Това води до разруха в отношенията между Бога и човечеството (вж. Битие 3 глава; Римл. 5:12-21).

Бог обещава да възстанови общението (вж. Битие 3:15). Той прави това по Своята воля и чрез Своя Син. Хората не са в състояние сами да прекосят пропастта (вж. Римл. 1:18-3:20).

След грехопадението, първата стъпка на Бога към възстановяването е идеята за завета, основан на Неговата покана и отклика на човечеството с покаяние и вяра. Поради грехопадението, хората не са способни на адекватни действия (вж. Римл. 3:21-31; Галатяни 3). Самият Бог трябва да поеме инициативата, за да възстанови завета, нарушен от хората. Той прави това като

1. обявява хората за праведни чрез делото на Христос (юридическа правда).
2. осигурява безплатна правда на хората заради делото на Христос (вменена правда).
3. осигурява пребъждането на Духа, който произвежда правда (христоводие, възстановяването на Божия образ) в човека.

Бог обаче изисква заветен отклик. Бог обявява (дава безплатно) и подsigурява, но хората трябва да се отзоват и да продължат да откликват с

1. покаяние
2. вяра
3. живот на покорство
4. устояване

Следователно, правдата е заветно, реципрочно действие между Бога и най-висшето Му творение. Тя е основана на Божия характер, делото на Христос, и пребъждането на Духа, и всеки трябва поотделно и постоянно да откликва на нея по подобаващ начин. Понятието се нарича „оправдание чрез вяра.” То е изявено в евангелията, но не със същите думи. Основно е дефинирано от Павел, който използва гръцкото понятие „правда” в неговите различни форми над 100 пъти.

Бидейки равин, Павел използва понятието *dikaiosun* в еврейския смисъл на думата *SDQ*, използвана в Септуагинта, не в гръцката литература. В гръцките писания понятието е свързано с някого, който отговаря на изискванията на божеството и обществото. В еврейския смисъл, думата винаги е част от заветните понятия. *ЯХВЕ* е справедлив, етичен, морален Бог. Той иска Неговите хора да отразяват характера Му. Изкупеното човечество става ново създание. Това води до нов, благочестив начин на живот (римокатолически фокус върху оправданието). Тъй като Израил е теокрация, няма ясна разлика между светското (социалните норми) и свещеното (Божията воля). Тази разлика е изразена в еврейските и гръцки понятия, преведени като „правосъдие” (във връзка с обществото) и „правда” (свързано с религията).

Евангелието (добрите вести) за Исус се състои във възстановяване на връзката между Бога и падналото човечество. Това е възможно благодарение на любовта, милостта и благодатта на Отца; живота, смъртта и възкресението на Христос; и привличането на Духа, който ни тегли към благовестието. Оправданието е дело по инициатива на Бога, но то трябва да произведе благочестие (позиция на Августин, която отразява както акцента

на Реформацията върху дара на благовестието, така и акцента на Католическата църква върху променения живот на любов и вяност). За реформаторите понятието „Божията правда” е ГЕНЕТИВ НА ДОПЪЛНЕНИЕТО (грешното човечество е направено приемливо за Бога [освещение на положението], докато за католиците се касае за ГЕНЕТИВ НА ПОДЛОГА, или процеса на уеднаквяване с Бога [преживяно прогресивно осветление]. На практика и двете са верни!!)

По мое мнение, цялата Библия от Битие 4 глава до Откровение 20 глава е разказ за възстановяване общението между Бога и човека, каквото беше в Едем. Библията започва с Бога и човека, общуващи на земята (вж. Битие 1-2 гл.) и завършва във същата обстановка (вж. Откровение 21-22 глави). Божият образ и цел ще бъдат възстановени!

В илюстрация на горната дискусия, разгледайте подбраните новозаветни пасажии, които са от една езикова група.

1. Бог е праведен (което често се свързва с истината, че Бог е съдия)
 - a. Римляни 3:26
 - b. II Солунци 1:5-6
 - c. II Тимотей 4:8
 - d. Откровение 16:5
2. Исус е праведен
 - a. Деяния 3:14; 7:52; 22:14 (месианска титла)
 - b. Матей 27:19
 - c. I Йоан 2:1,29; 3:7
3. Бог желае творението Му да е праведно
 - a. Левит 19:2
 - b. Матей 5:48 (вж. 5:17-20)
4. Божиите начини за подsigуряване и произвеждане на праведност
 - a. Римляни 3:21-31
 - b. Римляни 4 гл.
 - c. Римляни 5:6-11
 - d. Галатяни 3:6-14
 - e. Правдата се дава от Бога:
 - 1) Римляни 3:24; 6:23
 - 2) I Коринтяни 1:30
 - 3) Ефесяни 2:8-9
 - f. Правдата се получава с вяра
 - 1) Римляни 1:17; 3:22,26; 4:3,5,13; 9:30; 10:4,6,10
 - 2) II Коринтяни 5:21
 - g. Правдата е чрез делата на Сина
 - 1) Римляни 5:21
 - 2) II Коринтяни 5:21
 - 3) Филипяни 2:6-11
5. Бог желае Неговите ученици да са праведни
 - a. Матей 5:3-48; 7:24-27
 - b. Римляни 2:13; 5:1-5; 6:1-23
 - c. I Тимотей 6:11
 - d. II Тимотей 2:22; 3:16
 - e. I Йоан 3:7
 - f. I Петър 2:24
6. Бог ще съди света чрез своята праведност
 - a. Деяния 17:31
 - b. II Тимотей 4:8
7. Правдата е характеристика на Бога, свободно дадена на грешното човечество чрез Христос. Тя е
 - a. постановена от Бога
 - b. подарена от Бога
 - c. дело на Христос,

Но тя представлява и процес на оправдание, към който трябва да се стремим, защото един ден ще бъде завършен при Второто идване на Исус. При спасението общението с Бога е възстановено, но то търпи прогрес през целия ни живот, докато се срещнем с Него при смъртта или при *Второто Му идване!*

Ще завърша тази дискусия с един добър цитат. Той е взет от *Dictionary of Paul u His Letters* на IVP „Калвин, в по-голяма степен от Лутер изтъква сродния аспект на Божията правда. Лутеровото схващане за Божията правда изглежда съдържа аспект на оправдание. Калвин изтъква чудесната същност на предаването или вменяването на Божията правда на нас” (р. 834).

За мен връзката на вярващия с Бога има три аспекта.

1. евангелието е личност (акцентиран от Източната църква и Калвин)
2. евангелието е истина (акцентиран от Августин и Лутер)
3. евангелието е променен живот (акцентиран от католиците)

Всички те са истина и трябва да се разглеждат заедно, за да е налице здраво и сериозно библиейско християнство. Ако някой от тези елементи е омаловажен или се изтъква много, се появяват проблеми.

1. Трябва да приемем Исус!
2. Трябва да вярваме в благовестието!
3. Трябва да се стремим към христоподобие!

□ **„блажени сте”** Това понятие е различно от намиращото се в стих 9. То е използвано в Исусовата проповед за блаженствата в Проповедта на планината (вж. Мат. 5:10-12). Вярващите са свързани със старозаветните пророци, които са Божията светлина и откровение за изгубения свят. Благодарение на нашето свидетелство, макар и в сред гонения, невярващият може да се обърне и да прослави Бога (вж. 3:1,8-9).

□ **„И ОТ ТЯХНОТО ЗАПЛАШВАНЕ НЕ СЕ БОЙТЕ”** Това е алюзия към Исая 8:12-13 (вж. Подобна идея в Исая 50:9; 54:17; Римл. 8:31-38). Буквално преведено: „не се бойте от заплахите им.” Този израз може да бъде разбран по два начина: (1) страхът от Бога, който гонителите са изпитали или (2) страхът, който всяват у другите. Липсата на страх е характеристика на Божието дете (вж. стих 6).

3:15 „но освещавайте” Това е АОРИСТ ДЕЯТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ, което говори за решаващо минало действие, при което някой е отделен за Божия употреба (това може да отразява и Исая 8:14, където е използвана думата „светилище”). Вярващите трябва да освещават Христос в сърцата си, както Христос е осветил Себе Си за тях (вж. Йоан 17:19).

Забележете, че в I Сол. 5:23 Бог е този, който освещава вярващите. Тук на вярващите е заповядано на освещават себе си. Това е заветният парадокс на библиейската истина (сравни Езек. 18:31 с 36:26-27). Бог е суверен, но човешките са свободни и трябва да упражнят тази свобода в Божията воля. Как може ние да осветим Христос?

1. С любов един към друг (вж. ст. 8-9)
2. С нашия живот (вж. ст. 13-14)
3. С нашето устно свидетелство (вж. стих 15)

□ **„Христос като Господ”** В превода KJV изразът е „Господ Бог”, което отразява Исая 8:12-13, където изразът е „Господ на силите”, докато стих 14 е месиански текст. Обаче, в древните гръцки ръкописи P⁷², S, A, B, и C изразът е „Христос като Господ”, което по-добре пасва на този контекст.

□ **„в сърцата си”** „Сърца” е старозаветен идиом, отнасящ се до цялата личност. Вж. **Специално понятие:** СЪРЦЕТО към Марк 2:6.

□ **„бъдете винаги готови да отговаряте”** Това е гръцкото понятие *apologia*, съставено от *apo* (от) и *logos* (слово). Описва правна защита в съдебна зала (вж. Деяния 19:33; 22:1; 25:16; 26:1,2,24). Този текст често се използва, за да насърчи вярващите да свидетелстват за евангелието, което е необходимо, но в този контекст вероятно се касае за официален съдебен процес или разпит. Забележете, че е важно всички вярващи да бъдат подготвени да представят логично вярата си в Христос, независимо дали това ще стане в съда или пред съседа. Всеки вярващ трябва да е готов устно да изповяда вярата си!

□ **„за вашата надежда”** В случая надеждата е сборно понятие, което включва евангелието и бъдещото Божие царство. Сега вярващите живеят благочестиво, защото са уверени в обещанията и завръщането на Христос.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: НАДЕЖДАТА

Павел често използва това понятие, в няколко различни смисъла, имащи взаимна връзка. Често думата е свързана със завършека на християнската вяра (напр., I Тим. 1:1). Това може да се представи като слава, вечен живот, окончателно спасение, Второ идване и пр. Завършекът е сигурен, но не се знае точно кога. Думата често е използвана заедно с „вяра” и „любов” (вж. I Кор. 13:13; I Сол. 1:3; II Сол. 2:16). Следва частичен списък на някои от употребите на Павел:

1. Второто идване на Исус, Гал. 5:5; Ефес. 1:18; 4:4; Тит 2:13
2. Исус е нашата надежда, I Тим. 1:1
3. Вярващият да бъде представен пред Бога, Кол. 1:22-23; I Сол. 2:19
4. Надеждата е положена в небесата, Кол. 1:5
5. Доверие в благовестието, Кол. 1:23; I Сол. 2:19
6. Окончателно (завършено) спасение, Кол. 1:5; I Сол. 4:13; 5:8
7. Божията слава, Римл. 5:2, II Кор. 3:12; Кол. 1:27
8. Спасението на езичниците чрез Христос, Кол. 1:27
9. Увереност в спасението, I Сол. 5:8
10. Вечен живот, Тит 1:2; 3:7
11. Резултати от християнска зрялост, Римл. 5:2-5
12. Изкупление на творението, Римл. 8:20-22
13. Осъществяване на осиновлението, Римл. 8:23-25
14. Титла за Бога, Римл. 15:13
15. Желанието на Павел за вярващите, II Кор. 1:7
16. СЗ като наричник за новозаветните вярващи, Римл. 15:4

□ **„с кротост и страхопочитание”** Първото понятие се използва за съпругите в 3:4, където описва отношение, угодно на Бога. Това касае не само междуличностните отношения в дома, но и отношението на вярващите към другите, дори и към онези, които ги преследват (вж. II Тим. 2:25).

Второто понятие често се използва в I Петър и също отразява време на преследване и притеснение (вж. 1:17; 2:17,18; 3:2,15). Ние трябва да почитаме Бога и заради това трябва да бъдем почителни дори към невярващите господари, съпрузи и гонители, докато свидетелстваме за Божията сила и царство.

3:16 Има известно объркване относно началото на стих 16. NASB и NKJV започват тук, а UBS⁴, NRSV, TEV, и NJB започват с една фраза по-напред.

□ **„като имате чиста съвест”** Това е СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, използвано като ИМПЕРАТИВ.

Това не е старозаветен еквивалент на гръцкото понятие „съвест,” освен ако еврейското понятие „душа” не касае самоосъзнаване на мотивите. В оригиналния контекст гръцкото понятие „съвест” касае петте сетива. Започва да се използва за вътрешната интуиция (вж. Римл. 2:15). Павел на два пъти използва тази дума, докато е разпитван в Деяния (вж. 23:1 и 24:16). Отнася се за неговото усещане, че не е нарушил съзнателно задълженията, наложени му от Бога (вж. I Кор. 4:4).

Съвестта е градивно разбиране за мотивите и действията на вярващите, базирани на

1. библейски светоглед
2. обитаващ Дух
3. знание за Божието слово
4. личното приемане на благовестието

Петър използва този израз три пъти, 2:19; 3:16 и 21. Това е нещо, което религиозният легализъм не може да осигури, но евангелието може.

□ „така че във всичко, в което ви одумват като злосторници, да се посрамят онези, които клеветят доброто ви поведение в Христос” Вж. коментара към 2:12 и 2:15.

3:17 „ако е такава Божията воля” Това е рядко УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ЧЕТВЪРТИ ВИД, както в стих 14. Петър постоянно говори за евентуалността на страданието и преследването, но не като нещо напълно сигурно (вж. 1:6; 2:15; 3:17; 4:14).

3:18-22 Richard N. Longenecker, *Biblical Exegesis In the Apostolic Period*, pp. 69, 172, смята, че тези стихове са взети от химн, изпълняван при кръщение. Grant Osborne, *The Hermeneutical Spiral*, мисли, че само стих 18 е поетичен (никой от използваните преводи не представя тези стихове в поетична форма). Ако се касае за химн или поезия, не трябва да се използва, за да „налага” някаква доктрина!

3:18 „защото Христос един път пострада за греховете” Тази фраза е използвана в Септуагинта за жертва за грях” (вж. Левит 5:7, 6:30; Исаия 53; II Кор. 5:21). Тя описва жертвената, заместническа смърт на Исус, както и 2:22-24.

Има две части на тази фраза, които се появяват в различни гръцки варианти.

1. „Христос умря” (вж. NASB, TEV, NJB). Този израз се намира в гръцките ръкописи P⁷², ℵ, A, B, и C. В други гръцки унциални ръкописи думата е „пострада” (NKJV, NRSV, напр., MSS B, K и P). Глаголът „пострада” както на контекста, така и на речника на Петър (той използва глагола „пострада” единайсет пъти), но ако присъства в оригинала, защо преписвачите биха го сменили с „умря”?
2. „за греховете” – има над седем варианта на тази част от стиха. В повечето от тях е добавено „за нас” или „заради нас.” Проблемът е, че гръцкият предлог *peri* е използван с думата *грях*, вместо очаквания *hyper*.

□ „един път” Това е темата на Посланието до Евреите (вж. Римл. 6:10; Евр. 7:17; 9:12,18,26,28; 10:10). Христос е перфектната, ефективна жертва за грях, дадена веднъж завинаги!

□ „праведният за неправедните” Това може би е алюзия към Исаия 53:11-12 и трябва да се преведе „праведният за неправедните” (вж. NRSV). „Праведният” изглежда е титла за Исус в ранната църква (вж. Деяния 3:14; 7:52; I Йоан 2:1,29; 3:7). Тя подчертава Неговия безгрешен живот (вж. 1:19; 2:22), даден заради грешните (вж. 2:24).

□ „така че” Това е причинно следствена (*hina*) връзка.

□ „за да ни приведе при Бога” Става дума за „достъпа” или „идването” при божеството (вж. Римл. 5:2; Ефес. 2:18; 3:12). Смъртта на Исус възстановява връзката с Бога, загубена при грехопадението. Божият образ в човечеството е възстановен чрез Христос. Вярващите имат възможност за близка връзка с Бога, подобно на Адам и Ева в Едем, преди грехопадението, описано в Битие 3 гл.

□ „бидейки умъртвен по плът, но оживотворен по Дух” Налице е контраст (паралелизъм) между физическото тяло на Исус (вж. 4:1) и Неговото духовно тяло (вж. 4:6; I Кор. 15:45). Същата истина е отразена и в кредото на ранната църква или химна, описан в I Тим. 3:16.

И двете фрази са СТРАДАТЕЛНИ ПРИЧАСТИЯ В МИНАЛО СВЪРШЕНО, което говори за историческо събитие (разпятие и възкресение, вж. Римл. 1:3-4), извършено от някой отвън (т.е. Отец или Светият Дух). Тук е трудно да определим дали „дух” трябва да бъде с главни букви (т.е. Свети Дух) или не (т.е. човешкия дух на Исус). Аз предпочитам второто (както и А. Т. Robertson), но F. F. Bruce подкрепя първия вариант.

□ „да проповядва на” Това е гръцкото понятие *k_russ_*, което означава да проглася публично. В свързания с този стих, 4:6, ГЛАГОЛЪТ е *euangeliz_*, който се използва изключително за проповядване на евангелието. Не е

сигурно дали трябва да се прави разлика между двете в този контекст (вж. Марк 5:20; Лука 9:60, където *k_russ* се използва за прогласяване на евангелието). Смятам, че са синоними.

□ „духовете” Има две теории относно това: (1) мъртвите (4:6; Евр. 12:23) или (2) злите ангели (Битие 6 гл.; II Петър 2:4-5; Юда 6 ст.; I Енох). В НЗ човеците не са наричани „духове,” без допълнителни обяснения (вж. F. F. Bruce, *answers to Questions*, стр. 128).

□ „в тъмницата” В текста има няколко елемента, които трябва да бъдат свързани по някакъв начин, за да разберем какво има предвид Петър:

1. Исус е „в духа” (ст. 18)
2. Исус проповядва на затворените духов (ст. 19)
3. тези духове са били непокорни в дните на Ной (ст. 20)

Когато всички тези елементи бъдат съпоставени, изглежда единственото обяснение е, че се касае за послание, отправено към падналите ангели от Битие 6 глава или хората от Ноево време, които потънаха. Дните на Ной са споменати и във II Петър 2:4-5, заедно със Содом и Гомор (вж. II Петър 2:6). В Юда, Ной (вж. Юда 6) и Содом и Гомор (вж. Юда 7 ст.) също са споменати заедно .

От по-широкия контекст не става ясно защо Петър споменава тази тема, освен ако не е свързана с кръщението (т.е. спасени чрез вода, вж. стих 20).

Два от основните елемента при тълкуване на този пасаж са: (1) кога и (2) какво е съдържанието на Исусовата проповед?

1. предсъществуващият Христос проповядва чрез Ной (вж. 1:11, докато Духът на Христос проповядва чрез старозаветните автори) на неговите съвременници, сега затворени (Августин)
2. Христос, между смъртта и възкресението проповядва на затворените от дните на Ной
 - a. Осъждане за тях
 - b. спасение за тях (Климент от Александрия)
 - c. добри неща за Ной и семейството му (в рай) пред тях (в *Tartar*)
3. В периода между смъртта и възкресението Христос проповядва на
 - a. ангелите, които вземат жени и имат деца от тях (вж. Битие 6:1-2)
 - b. полчовеци, полуангели, потомци на описаните в Битие 6:4 (Вж. **Специално понятие** към Битие 6 в интернет, на www.freebiblecommentary.org). Той им говори за тяхното осъждане и Неговата победа. Според I Енох тези безплътни полуангели/полухора са демоните от НЗ.
4. Христос като победоносен Месия се изкачва на небесата (т.е. ангелските нива на гностиците или седемте небеса на равнините, вж. 3:22; Ефес. 4:9). II Енох 7:1-5 казва, че падналите ангели са затворени във второто небе. С това, Той прогласява победата Си над ангелските сили (т.е. цялата духовна опозиция, вж. *the Jerome Bible Commentary*, стр. 367). Смятам, че това е най-добрият вариант в този контекст.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: КЪДЕ СА МЪРТВИТЕ?

I. Стар Завет

A. Всички човеци отиват в *Sheol* (*Шеол*) (етимологията е несигурна, BDB 1066), което е начин да се опише смъртта или гроба, главно в литературата на Мъдростта и Исаия. В СЗ това е призрачно, съзнателно, но безрадостно съществуване (вж. Йов 10:21-22; 38:17; Пс. 107:10,14).

B. *Sheol* е характерен и

1. свързан с Божието осъждане (огън), Втор. 32:22
2. свързан с наказанието дори преди Съдния ден, Пс. 18:4-5
3. свързан с *авадон* (погибел), където Бог също присъства, Йов 26:6; Пс. 139:8; Амос 9:2
4. свързан с „Рова” (гроба), Пс.16:10; Исаия 14:15; Езек. 31:15-17
5. нечестивите слизат живи в *Шеол*, Числа 16:30,33; Пс. 55:15
6. често е представян като звяр с голяма уста, Числа 16:30; Исаия 5:14; 14:9; Наб. 2:5
7. хората там се наричат *Repha'im* (*Рефаим*), Исаия 14:9-11)

II. Нов завет

- A. Еврейското *Шеол* се превежда с гръцкото *Хадес* (невидимият свят)
- B. Характеристики на *Хадес*:
1. отнася се до смъртта, Мат. 16:18
 2. свързано със смъртта, Откр. 1:18; 6:8; 20:13-14
 3. често аналогично с мястото на вечно наказание (*Геена*), Мат. 11:23 (старозаветен цитат); Лука 10:15; 16:23-24
 4. често синоним за гроба, Лука 16:23
- C. Вероятно е разделен (равините)
1. мястото на праведните се нарича рай (синоним за небе, вж. II Кор. 12:4; Откр. 2:7), Лука 23:43
 2. мястото на нечестивите се нарича *Тартар*, II Петър 2:4, където са държани злите ангели (вж. Битие 6; I Енох)
- D. *Геена*
1. Отразява старозаветния израз, „долината на Еномовите синове”, (на юг от Йерусалим). Това е мястото, където се покланят на финикийския бог на огъня, *Молах* (BDB 574), принасяйки деца в жертва (вж. II Царе 16:3; 21:6; II Лет. 28:3; 33:6), което е забранено в Левит 18:21; 20:2-5.
 2. Йеремиа го променя от място на езическо поклонение в място за осъждане от *ЯХВЕ* (вж. Йер. 7:32; 19:6-7). Става място за огнено, вечно осъждане в I Енох 90:26-27 и Сиб. 1:103.
 3. Юдеите от Исусово време са отвлечени от факта, че техните предци са участвали в езически жертвоприношения на деца, затова превръщат това място в сметището на Йерусалим. Много от Исусовите метафори за вечно осъждане идват от това място (огън, дим, червеи, смрад, вж. Марк 9:44,46). Понятието *Геена* е използвано само от Исус (с изключение на Яков 3:6).
 4. Исусовата употреба на *Геена*
 - a. огън, Мат. 5:22; 18:9; Марк 9:43
 - b. вечен, Марк 9:48 (Мат. 25:46)
 - c. място на погибел (както за душата, така и за тялото), Мат. 10:28
 - d. паралелно на *Шеол*, Мат. 5:29-30; 18:9
 - e. описва нечестивия като „син на ада”, Мат. 23:15
 - f. резултат от съдебна присъда, Мат. 23:33; Лука 12:5
 - g. идеята за *Геена* е паралелна на втората смърт (вж. Откр. 2:11; 20:6,14) или огненото езеро (вж. Мат. 13:42,50; Откр. 19:20; 20:10,14-15; 21:8). Вероятно огненото езеро става постоянно обиталище на човеците (от *Шеол*) и злите ангели (от *Тартар*, II Петър 2:4; Юда, стих 6 или бездната, вж. Лука 8:31; Откр. 9:1-11; 20:1,3).
 - h. не е създадена за човеците, но за сатана и неговите ангели, Мат. 25:41
- E. Възможно е поради припокриването на *Шеол*, *Хадес*, и *Геена*,
1. първоначално всички хора да отиват в *Шеол/Хадес*
 2. тяхното преживяване там (добро/лошо) се засилва след Съдния ден, но мястото на нечестивите остава същото (затова KJV превежда *хадес* (гроб) като *геена* (ад).
 3. единственият новозаветен текст, който споменава мъки преди Съда е притчата от Лука 16:19-31 (Лазар и богатия). *Шеол* е описан като място за наказание сега (вж. Втор. 32:22; Пс. 18:1-5). Човек, обаче, не може да основава доктрини върху притчи.

III. Междинно състояние между смъртта и възкресението

- A. НЗ не учи относно „безсмъртието на душата”, което е едно от древните схващания за живот след смъртта.
1. човешките души съществуват преди физическия живот
 2. човешките души са вечни преди и след физическата смърт
 3. често физическото тяло се разглежда като затвор и смъртта освобождава душата
- B. НЗ намека за безтелесно състояние между смъртта и възкресението
1. Исус говори за разделяне на тялото и душата, Мат. 10:28
 2. Авраам може да има тяло сега, Марк 12:26-27; Лука 16:23
 3. Мойсей Илия имат физически тела при Преображението, Матей 17
 4. Павел твърди, че при Второто идване на Исус душите с Христос първи ще получат своите тела, I Сол. 4:13-18

5. Павел твърди, че вярващите получават новите си духовни тела в деня на възкресението, I Кор. 15:23,52
6. Павел заявява, че вярващите не отиват в *Хадес*, но след смъртта са с Исус, II Кор. 5:6,8; Фил. 1:23. Исус побеждава смъртта и взема праведните на небето със Себе Си, I Петър 3:18-22.

IV. Небе

- A. Това понятие е използвано в три различни смисъла в Библията.
 1. атмосферата над земята, Битие 1:1,8; Исаия 42:5; 45:18
 2. звездните небеса, Битие 1:14; Втор. 10:14; Пс. 148:4; Евр. 4:14; 7:26
 3. мястото на Божия престол, Втор. 10:14; I Царе 8:27; Пс. 148:4; Ефес. 4:10; Евр. 9:24 (трето небе, II Кор. 12:2)
- B. Библията не разкрива много за живота след смъртта, вероятно защото падналите човеци нямат способността да разберат (вж. I Кор. 2:9).
- C. Небето е едновременно място (вж. Йоан 14:2-3) и личност (вж. II Кор. 5:6,8). Небето може да е възстановената едемска градина (Битие 1-2 гл.; Откровение 21-22 гл.). Земята ще бъде очистена и възстановена (вж. Деяния 3:21; Римл. 8:21; II Петър 3:10). Божият образ (Битие 1:26-27) е възстановен в Христос. Сега близкото общение от едемската градина отново е възможно. Обаче, може да се касае за метафора (небето като огромен, квадратен град от Откр. 21:9-27), а не за буквална картина. I Коринтяни 15 глава описва разликата между физическото тяло и духовното тяло с помощта на сравнението семе - растение. I Кор. 2:9 (цитат от Исаия 64:4 и 65:17) е още едно голямо обещание и надежда! Знай, че когато Го видим, ще бъдем като Него (вж. I Йоан 3:2).

V. Полезни източници

- A. William Hendriksen, *The Bible On the Life Hereafter*
- B. Maurice Rawlings, *Beyond Death's Door*

3:20 „когато Божието дълготърпение ги чакаше” Думата е съставена от *m_kos* (далечен, отдалечен) и *thumos* (гняв). Глаголът е в ИМПЕРФЕКТ ВЪЗВРАТЕН (отлагателен) ИНДИКАТИВ, което подсказва, че Бог продължава да чака. Божието любящо дълготърпение, което възпира гнева Му, е характерно за отношенията Му с бунтовните човеци (вж. 3:20; Изход 34:6; Неем. 9:16-23; Пс. 103:8-14; Йоил 2:13; Михей 6:18-20; II Петър 3:15; Римл. 2:4; 9:22). Този благочестив характер трябва да бъде налице и у Неговите деца (вж. II Кор. 6:6; Гал. 5:22; Ефес. 4:2; Кол. 1:11; 3:12; I Тим. 1:16; II Тим. 3:10; 4:2).

В писанията на Петър Бог е представен като търпеливо чакаш и въздържащ осъждението, така че хората да могат да се спасят.

1. Той чака в дните на Ной, I Петър 3:20
2. Той забавя Второто идване на Исус, II Петър 3:9

Бог иска всички хора да се спасят (вж. II Петър 3:9,15)!

□ **„които едно време бяха непокорни... Ной”** Това вероятно се отнася за ангелите от Битие 6 глава (вж. II Петър 2:4-5; Юда, стих 6) или невярващите човеци от дните на Ной.

□ **„се спасиха чрез вода”** В настоящия контекст Петър напомня историческия разказ за Ной и потопа, говорейки за „спасение” (физическото избавление в СЗ срещу духовното спасение в НЗ) чрез вода (вж. Разказа за потопа в Битие 6-9 глави, сравнен с християнското кръщение). Ако сведенията са от I Енох, тогава Ной и семейството му (т.е. цялото човечество) са спасени чрез водите на потопа от злата смесена раса на хора и ангели.

3:21

NASB	„съответно на това”
NKJV	„има и прототип”
NRSV	„който създава предварителна представа”
TEV	„който е символ сочещ на”
NJB	„съответно на това”

Това е гръцкото понятие *antitupon*, което е съставено от *anti* (срещу или съответно на) и *tipos* (образ или копие). Това е единственият пример за ПРИЛАГАТЕЛНО в НЗ, но СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО е в Евр. 9:24. Тази фраза показва символичната, типологична същност на Петровата препратка.

□ **„кръщение”** Кръщението е възможност за вярващите от ранната църква публично да изповядат вярата си. То не е механизъм за спасение, но случай устно да изявиш вярата си. Помнете, че в ранната църква няма сгради, а се събират в домове и често на тайни места заради гонението.

Много коментатори смятат, че I Петър е проповед за кръщение. Това е възможно, но не е единственият вариант. Вярно е, че Петър често използва кръщението като съществен акт на вярата (вж. Деяния 2:38,41; 10:47). То обаче не е ритуално тайнство, но събитие на вярата, символизиращо смъртта, погребението и възкресението на Христос и отгъждествяването на вярващия с Него (вж. Римл. 6:7-9; Кол. 2:12). Актът е символичен, не сакраментален; той е възможност за изповед, а не - механизъм за спасение.

□ **„ви спасява”** В СЗ това понятие се използва за физическо избавление, но в НЗ смисълът е духовно избавление. В този контекст на преследване, вероятно се касае и за двете.

□ **„молбата към Бога за чиста съвест”** Това показва, че не ритуалът на кръщението спасява, но отношението на вярващия към Бога (вж. стих 16). Аз бих добавил, че кръщението не е възможност, но (1) пример, даден от Исус (вж. Мат. 3:13-17; Марк 1:9-11; Лука 3:21-22; Йоан 1:31-34 и (2) заповед от Исус (вж. Мат. 28:19) за всички вярващи хора. НЗ не казва нищо за некръстени вярващи. В НЗ кръщението е неразривно свързано с личната изповед на вяра.

Вж. Бележката върху „съвест” към 3:16.

□ **„чрез възкресението на Исус Христос”** Това показва, че същността на спасението е във възкресението на Исус (вж. Римл. 1:4-5), не – в нашето кръщение. Същият ход на мисълта е явен и в Римл. 6:3-4. По аналогия, кръщението чрез потапяне символизира смърт, погребение и възкресение. На практика самото действие не е толкова важно, колкото е сърцето на кандидата.

3:22 „който е от дясната страна” Това е антропофична метафора за власт, сила и престиж (вж. I Йоан 2:1). Символиката е взета от Пс. 110:1.

Библията описва човешки език, за да опише личности, места и събития. Очевидно смисълът е аналогичен, символичен и метафоричен. Той представя реалността, но ограничено (1) заради ограничените човешки възприятия и (2) ограничената от времето, културна специфичност). Символът е адекватен, но не изчерпателен.

□ **„на когото се покориха ангели, власти и сили”** Явно се касае за ангелска йерархия (вж. Римл. 8:38-39; I Кор. 15:24; Ефес. 1:20-21, 6:12; Кол. 2:15; I Enoch). Това показва пълната власт и сила на Христос над небесната сфера.

Независимо че I Петър не адресира директно гностицизма, от новозаветните писания е ясно (Колосяни, Ефесяни, I Тим., Тит и I Йоан), че културният контекст на гръко-римския свят от Първи век е повлиян от това философско/богословско мислене. В гностицизма от Втори век (и текстовете *Наг Хамади*) гръцкото понятие *pleroma* (пълнота), използвано често от Павел, касае „пълнотата на Бога”, ангелските нива (*aeons* напр., вероятно еврейските седем небеса) между добрия върховен бог и по-нисшите божества. Исус е ключът към небето, а не тайни пароли или знание, свързано с тези ангелски/демонски същества, които служат като посредници.

Този пасаж може да не е фокусиран върху гностичните *еони*, но определено ангелите са във фокуса! Това означава, че „духовете в тъмницата” вероятно са непокорните ангели, които се женят и раждат потомство (вж. Битие 6:1-4).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ГНОСТИЦИЗЪМ

- A. Голяма част от информацията за тази ерес идва от писанията на гностиците от Втори век. Идеите, обаче са познати още от Първи век (Ръкописите от Мъртво море) и писанията на апостол Йоан.
- B. Проблемът в Ефес (I Тимотей), Крит (Тит) и Колоса (Колосяни) е хибрид от зараждащ се гностицизъм и легалистичен юдаизъм.
- C. Някои догми на Валентинианския и Керинтианския гностицизъм от Втори век.
 - 1. Материята и духът са вечни от начало (онтологичен дуализъм). Материята е зла, духът е добър. Бог, който е добър, не може директно да променя злата материя.
 - 2. Между Бога и материята има еманации (*еони* или ангелски нива). Последната и най-нисщата е *ЯХВЕ* of Старият Завет, който създава вселената (*kosmos*).
 - 3. Исус е еманация като *ЯХВЕ*, но по-високо на скалата, по-близо до истинския Бог. Някои Го поставят най-отгоре, но все още по-ниско от Бога и не е въплътено божество (вж. Йоан 1:14). Тъй като материята е зла, Исус не може да има човешко тяло и да остане божествен. Той изглежда като човек, но всъщност е само дух (вж. I Йоан 1:1-3; 4:1-6).
 - 4. Спасението се постига чрез вяра в Исус плюс специално познание, което е известно само на специални личности. За да минеш през небесните сфери е нужно специално познание (пароли). Юдейският легализъм също се изисква, за да достигнеш до Бога.
- D. Лъжеучителите гностици подкрепят две противоположни етични системи.
 - 1. За някои, начинът на живот няма никаква връзка със спасението. За тях, спасението и духовността се свеждат до тайно знание (пароли) чрез ангелските сфери (*еони*).
 - 2. За други е съществено важно какъв живот водиш. В тази книга лъжеучителите наблягат на аскетичния начин на живот като свидетелство за истинско спасение (вж. 2:16-23).
- E. Добра книга с препратки е *The Nag Hammadi Library* от James M. Robinson и Richard Smith

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Дали авторите на Новия Завет са мъжки шовинисти?
2. Как трябва да се обличат жените? (Може да поискате моята касета #1337, озаглавена „Богословие на християнското облекло”)
3. Как семейните ни взаимоотношения могат да повлияят на молитвите ни?
4. Избройте характеристиките, които трябва да направляват нашите социални взаимоотношения.
5. Защо християните страдат?
6. Дали всеки християнин трябва да бъде свидетел?
7. Кой са духовете в тъмницата?
8. Дали кръщението ни спасява?

І ПЕТЪР 4 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Добри настойници на Божията благодат	Христовото страдание и нашето (3:18-4:6)	Задълженията на християните (2:11-4:11)	Променен живот	Скъсване с греха
4:1-6		4:1-6	4:1-6	4:1-6
	Служение за Божия слава		Добри управители на Божиите дарове	Откровението на Христос е близо
4:7-11	4:7-11	4:7-11	4:7-11	4:7-11
Да страдаш като християнин	Страдание за Божия слава	Резюме	Да страдаш като християнин	Страдание за Христос
4:12-19	4:12-19	4:12-19	4:12-19	4:12-19

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – І Петър 4:1-6

1 И така, понеже Христос пострада по плът, вьоръжете се и вие със същата мисъл, защото този, който е пострадал по плът, се е оставил от греха, 2 за да живеете през останалото в плътта време не вече по човешките страсти, а по Божията воля. 3 Защото достатъчно е миналото време, когато постъпвахте като езичниците, като живеехте в разпуснатост, страсти, пианство, гуляи, опивания и омразни идолслужения. 4 Затова те се и чудят и ви хулят, че не тичате в същия поток на разпуснатостта, 5 но те ще отговарят пред Онзи, който е готов да съди живите и мъртвите. 6 Затова именно беше проповядвано благовестието и на мъртви, за да бъдат съдени по човешки в плът, но да живеят по Бога в дух.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – I Петър 4:1-6

¹Therefore, since Christ has suffered in the flesh, arm yourselves also with the same purpose, because he who has suffered in the flesh has ceased from sin, ²so as to live the rest of the time in the flesh no longer for the lusts of men, but for the will of God. ³For the time already past is sufficient *for you* to have carried out the desire of the Gentiles, having pursued a course of sensuality, lusts, drunkenness, carousing, drinking parties and abominable idolatries. ⁴In *all* this, they are surprised that you do not run with *them* into the same excesses of dissipation, and they malign *you*; ⁵but they will give account to Him who is ready to judge the living and the dead. ⁶For the gospel has for this purpose been preached even to those who are dead, that though they are judged in the flesh as men, they may live in the spirit according to *the will of God*.

4:1 „Понеже” Това свързва предишната дискусия с онова, което следва.

□ **„Христос пострада по плът”** Това е свързано с 3:18. Думата плът касае физическия живот на Исус. Той наистина беше един от нас (човек). Той умря на наше място (вж. стих 18; Исаия 53; Марк 10:45; II Кор. 5:21). I Петър изтъква Христовото страдание (вж. 2:21,23; 3:18; 4:1) и реалната възможност Неговите последователи също да страдат като Него (вж. 2:19-20; 3:14,17; 4:15,19; 5:10).

Заместническата същност на Христовото страдание е спомената в 3:18 и 2:21 се подчертава в няколко гръцки ръкописа, с добавката „пострада за вас” (N) или „за нас” (N^c, A, K, и P).

Същият вид добавяне на специално МЕСТОИМЕНИЕ може да се види и в стих 3. Книжниците от ранната църква се опитват да изяснят тези текстове.

– **„въоръжете се и вие”** Това е АОРИСТ, ВЪЗВРАТЕН ИМПЕРАТИВ. „Въоръжете се” е военен термин, означаващ да сложиш тежко снаряжение и да се подготвиш за битка. В ежедневието ни живот сме изправени пред духовен конфликт (вж. Ефес. 6:10-20; Римл. 13:12; I Сол. 5:8).

□ **„със същата мисъл”** Исусовото отношение към страданието, в това число невинното страдание, е нормативно за благочестивите в този паднал свят (вж. Йоан 15:20; Римл. 8:17; Фил. 1:29; II Тим. 3:12; I Петър 4:12-19).

□ **„защото този, който е пострадал по плът, се е оставил от греха”** Тази фраза може да бъде тълкувана по няколко начина в зависимост от граматичната форма. Христос е нашият пример за невинно страдание, дори жертвено (АОРИСТ ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ). Вярващите са включени в страданието, защото се отъждествяват с Него.

Основният ГЛАГОЛ може да бъде или ВЪЗВРАТЕН (A. T. Robertson's *Word Pictures of NT*, стр. 121) или СТРАДАТЕЛЕН (Moulton, *Analytical Greek Lexicon* и Barbara and Tim Friberg, *Analytical Greek New Testament*). Ако е СТРАДАТЕЛЕН, това насърчава вярващите да бъдат активни и да не грешат, следвайки примера на Христос. Ако е СТРАДАТЕЛЕН, това подчертава духовния факт, че вярващият е избавен от греха.

Смъртта слага край на връзката с греха. Това може да е свързано с богословските идеи от Римл. 6. Смъртта за стария живот означава потенциално служение за Бога (вж. Римл. 6:2,6,7), така както кръщението символизира новия живот на вярващия (вж. Римл. 6:4; Кол. 2:12).

Смисълът е следният: вярващите не само следват примера на Христовото страдание, но и този на победа над греха. Ние сме нови творения в Христос! Трябва да живеем като такива. Христоподобие е Божията воля (вж. Римл. 8:28-29; II Кор. 3:18; 7:1; Гал. 4:19; Ефес. 1:4; 4:13; I Сол. 3:13; 4:3,7; 5:23; I Петър 1:15). То отразява факта, че Божият образ, загубен при грехопадението (вж. Битие 3), е напълно възстановен в Христос. Християните отново имат избор как да живеят. Те не са вече робини на греха! Ходят в Него!

4:2 „за да живеете през останалото в плътта време не вече по човешките страсти” Това отразява същата богословска истина, каквато и Римляни 6. Вярващите са умрели за греха и сега живеят, за да служат на Бога (вж. Римл. 6:20). Спасението е нов живот, ново творение. То е видимо за околните.

□ „но по Божията воля” Вж. Специално понятие: ВОЛЯТА НА БОГА към I Петър 2:15.

4:3 Този стих осъжда езическия живот, който читателите са водели в миналото. Това е един от стиховете, който кара коментаторите да смятат, че църквите, до които Петър пише, са основно общности от повярвали езичници. Езическото общество е много аморално, дори и в практиките си за поклонение. Християнството трябва да произведе забележителна и драматична промяна в живота и навиците на вярващите. Често тази промяна е повод за преследване от страна на езичниците. Грехът обича компанията.

След уводното „защото”, някои гръцки текстове добавят „вие”, а други - „нас.” И двете са добавени от преписвачите в опит да пояснят фразеологията на автора.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОРОЦИ И ДОБРОДЕТЕЛИ В НОВИЯ ЗАВЕТ

В Новия Завет можем да срещнем списъци и на пороците, и на добродетелите в християнския живот. Често те са отражение на вече съществуващи равински или културно обособени (елинистични) списъци. В Новия Завет съпоставка между добрите и лошите навици може да се намери на следните места:

	<u>Пороци</u>	<u>Добродетели</u>
1. при Павел:	Римл. 1:28-32 Римл. 13:13 I Кор. 5:9-11 I Кор. 6:10 II Кор. 12:20 Гал. 5:19-21 Ефес. 4:25-32 Ефес. 5:3-5 --- Кол. 3:5,8 I Тим. 1:9-10 I Тим. 6:4-5 II Тим. 2:22a,23 Тит 1:7, 3:3	--- Римл. 12:9-21 --- I Кор. 6:6-9 II Кор. 6:4-10 Гал. 5:22-23 --- --- Фил. 4:8-9 Кол. 3:12-14 --- --- II Тим. 2:22b,24 Тит 1:8-9; 3:1-2
2. при Яков:	Яков 3:15-16	Яков 3:17-18
3. при Петър	I Петър 4:3 II Петър 1:9	I Петър 4:7-11 II Петър 1:5-8
4. при Йоан	Откр. 21:8; 22:15	---

□ „като живеете в” Това е ПЕРФЕКТНО ВЪЗВРАТНО ПРИЧАСТИЕ. Невярващите целенасочено и постоянно живеят в грях, водени от себичност.

□
NASB „чувственост”
NKJV, NRSV „разпуснатост”
TEV „непочтеност”
NJB „с развратно поведение”

Това понятие подсказва пълна липса на самоконтрол, нарочно погазване на социалните норми, особено в сексуалната област (вж. Марк 7:22; Римл. 13:13; II Кор. 12:21; Гал. 5:19; Ефес. 4:19; I Петър 4:3; II Петър 2:7,18; Юда 6 ст.).

□ „страсти” Това понятие означава силно да желаеш нещо или някого. Силното желание може да бъде позитивно (вж. Лука 22:15; I Тим. 2:1; I Петър 1:12), но обикновено е негативно (вж. I Петър 1:14; 2:11; 4:2,3; II Петър 1:4; 2:10,18; 3:3; Марк 4:19).

□ „пиянство” Това е сложно понятие, което се среща само тук в НЗ „вино” (*oinos*) и „пеня се” (*phlu_*). В древния свят пиенето на вино е обичайна практика, както за Исус (вж. Мат. 11:18-19), така и за ранната църква. Осъдена е прекалената употреба (вж. Притчи 23:29-35; Римл. 13:13; Гал. 5:21).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: БИБЛЕЙСКИ ГЛЕДИЩА ЗА АЛКОХОЛА И АЛКОХОЛИЗМА

I. Библейски понятия

A. Стар завет

1. *Yayin* – Това е общо понятие за вино (BDB 406), използвано 141 пъти. Етимологията не е ясна, защото думата няма еврейски корен. Винаги означава ферментирал плодов сок, обикновено грозде. Някои типични пасажи са Битие 9:21; Изход 29:40; Числа 15:5,10.
2. *Tirosh* – Това означава „ново вино” (BDB 440). Поради климатичните условия в Близкия Изток, ферментацията започва шест часа след изстискването на сока. Тази дума се използва за вино, което е в процес на ферментация. Някои от типичните пасажи са: Втор. 12:17; 18:4; Исаия 62:8-9; Осия 4:11.
3. *Asis* – Това е думата за алкохолни напитки („сладко вино”, BDB 779, напр. Йоил 1:5; Исаия 49:26).
4. *Sekar* – Това е понятието за „силно питие” (BDB 1016). Еврейският корен е използван в понятието „пиян” или „пияница.” Към питието се добавя нещо, за да бъде по-опияняващо. Думата е паралел на *yayin* (вж. Притчи 20:1; 31:6; Исаия 28:7).

B. Нов завет

1. *Oinos* – гръцкият еквивалент на *yayin*
2. *Neos oinos* (ново вино) – гръцкият еквивалент на *tirosh* (вж. Марк 2:22).
Gleuchos vinos (сладко вино, *asis*) – вино в ранен етап на ферментация (вж. Деяния 2:13).

II. Библейска употреба

A. Стар завет

1. Виното е дар от Бога (Битие 27:28; Пс. 104:14-15; Екл. 9:7; Осия 2:8-9; Йоил 2:19,24; Амос 9:13; Зах. 10:7).
2. Виното е част от жертвения принос (Изход 29:40; Левит 23:13; Числа 15:7,10; 28:14; Втор. 14:26; Съдии 9:13).
3. Вино се използва в медицината (II Царе 16:2; Притчи 31:6-7).
4. Виното може да бъде истински проблем (Ной – Битие 9:21; Лот – Битие 19:33,35; Самсон – Съдии 16:19; Навал – I Царе 25:36; Урия – II Царе 11:13; Аммон – II Царе 13:28; Ила – I Царе 16:9; Венадад – I Царе 20:12; Владетелите – Амос 6:6; и жените – Амос 4 гл.).
5. С виното може да се злоупотребява (Притчи 20:1; 23:29-35; 31:4-5; Исаия 5:11,22; 19:14; 28:7-8; Осия 4:11).
6. Виното е забранено за определени групи (свещеници в служение, Левит 10:9; Езек. 44:21; назареи, Числа 6 гл.; и владетели, Притчи 31:4-5; Исаия 56:11-12; Осия 7:5).
7. Виното е използвано в есхатологичен контекст (Амос 9:13; Йоил 3:18; Зах. 9:17).

B. Междубиблейска

1. В умерени количества виното е много полезно (Иисус син Сирахов 31:27-30).
2. Равините казват, „Виното е най-доброто лекарство, ако нямате вино, ще ви трябват лекарства.” (BB 58b).

C. Нов завет

1. Исус превърна голямо количество вода във вино (Йоан 2:1-11).
2. Исус пиеше вино (Мат. 11:18-19; Лука 7:33-34; 22:17 и сл.).
3. На Петдесетница Петър е обвинен, че е пиян от „ново вино” (Деяния 2:13).
4. Виното може да се използва като лекарство (Марк 15:23; Лука 10:34; I Тим. 5:23).
5. владетелите не трябва да прекаляват с виното. Това не означава, че изобщо не трябва да пият (I Тим. 3:3,8; Тит 1:7; 2:3; I Петър 4:3).

6. Виното е използвано в есхатологичен контекст (Матей 22:1 и сл.; Откр. 19:9).
7. Пиянството е порицано (Мат. 24:49; Лука 12:45; 21:34; I Кор. 5:11-13; 6:10; Гал. 5:21; I Петър 4:3; Римл. 13:13-14).

III. Богословско прозрение

- A. Диалектическо напрежение
 1. Виното е дар от Бога.
 2. Пиянството е голям проблем.
 3. В някои култури вярващите трябва да ограничават свободата си заради благовестието (Мат. 15:1-20; Марк 7:1-23; I Коринтяни 8-10; Римляни 14 гл.).
- B. Тенденция да се погават ограниченията
 1. Бог е източникът на всички добри неща.
 2. падналото човечество злоупотребява с всички Божии дарове, като нарушава предвидените от Бога ограничения.
- C. Злоупотребяваме ние, нещата не са виновни. Във физическото творение няма нищо зло (вж. Марк 7:18-23; Римл. 14:14,20; I Кор. 10:25-26; I Тим. 4:4; Тит 1:15).

IV. Еврейска култура и ферментация от Първи век

- A. Ферментацията започва много бързо, около 6 часа след намачкване на гроздето.
- B. според еврейската традиция, ако на повърхността има лека пяна (знак за ферментация), виното е готово, за да бъде дадено десетък от него (*Ma aseroth* 1:7). Нарича се „ново вино” или „сладко вино.”
- C. Основната алкохолна ферментация трае една седмица.
- D. Вторичната ферментация трае 40 дни. На този етап виното се счита за „старо вино” и може да се принася на олгара (*Edhuyyoth* 6:1).
- E. Отлежалото вино (старо вино) се счита за добро, но трябва да се прецеди добре преди употреба.
- F. Виното се счита за висококачествено обикновено след една година на ферментация. Три години е максималният период за сигурно съхранение на виното. Нарича се „старо вино” и трябва да се разрежда с вода.
- G. В последните 100 години със стерилната среда и добавка на химикали, ферментацията бива удължена. В древния свят не са могли да спрат естествения процес на ферментация.

V. Заключениелни твърдения

- A. Внимавайте вашият опит, богословие и библиейско тълкуване да не омаловажава Исус и еврейско/християнската култура от Първи век! Очевидно те не са били пълни въздържатели.
- B. Не съм привърженик на употребата на алкохол в социална среда. Обаче, мнозина прекаляват с акцентирание на богословската позиция по темата и имат надменни претенции за праведност, основани на културни/деноминационни предразсъдъци.
- C. За мен, Римляни 14 и I Коринтяни 8-10 осигуряват прозрение и насоки, основани на любов и респект към вярващите и с мисъл за разпространението на евангелието в нашата култура, а не ръководени от личната свобода или осъдителен критицизъм. Ако Библията е единственият източник за вяра и практика, тогава може би всички ние трябва да преосмислим позицията си по темата.
- D. Ако налагаме пълното въздържание като Божия воля, тогава какво да кажем за Исус, както и за вярващите в онези съвременни култури, които редовно ползват вино (напр., Европа, Израил, Аржентина)?

NASB	„пиршества”
NKJV	„пируване”
NRSV	„гуляи”
TEV	„оргии”

Тази дума *k_tos* е свързана с гръцкото понятие за село, *k_m_*. Става дума за голямо обществено празненство, включващо преяждане, препиване и разюздана сексуалност (вж. Римл. 13:13; Гал. 5:21).

□ „опивания” Това понятие е свързано с предишното. Преводът на NJB ги комбинира в израза „с диви гуляи и пиянски оргии.”

□

NASB, NKJV „омразни идолослужения”

NRSV „незаконно идолослужение”

TEV „мерзко поклонение на идоли”

NJB „светотатствено поклонение на лъжливи богове”

Този списък с грехове е свързан с езическите богослужбни практики, които често включват препиване, преяждане и сексуална аморалност от много примитивен вид. Прилича на ханаанските ритуали на плодородието, които са осъдени строго в СЗ.

4:4 Този стих е свързан с 2:12,15; 3:16. Християните са разбирани погрешно и атакувани, защото (1) техният живот и навици се променят така радикално, че семейството, приятелите и съседите забелязват това, (2) някои от християнските понятия и практики са разбирани погрешно (празниците на любовта се третират като кръвосмешение, Господнята трапеза като канибализъм и пр.).

4:5 „те ще отговарят пред Онзи, който е готов да съди” Осъдението е сигурно (вж. Мат. 12:36; Евр. 9:27; 10:27; II Петър 2:4,9; 3:7). Този, който съди е

1. Бог (вж. Римл. 2:2-3; 14:10,12; I Петър 1:17; 2:23; Откр. 20:11-15)
2. Христос (вж. Йоан 9:39; Мат. 16:27; 25:31-46; Деяния 10:42; 17:31; II Кор. 5:10; II Тим. 4:1)
3. Отец чрез Сина (вж. Йоан 5:22-27; Деяния 17:31; Римл. 2:16)

Осъдението е неприятна тема, но често се среща в Библията. Основана е на няколко непоклатими библейски истини.

1. Живеем в морална вселена, създадена от етичен Бог (жънем каквото посеем, вж. Гал. 6:7).
2. Човечеството е паднало в грях; ние сме бунтовници.
3. Светът не е такъв, какъвто Бог иска да бъде.
4. Всички съзнателни творение (ангели и човеци) ще дават отчет пред Създателя си за дара на живота. Ние сме настойници.
5. Нашата вечност ще бъде завинаги определена от действията и избора ни, правени в този живот.

□ „живите и мъртвите” Това означава всички човеци, които са живи и вече починали (вж. Фил. 2:10; Откр. 2:13).

4:6 „Затова именно бе проповядвано благовестието и на мъртви” Има няколко теории относно тази фраза:

1. тя е свързана с 3:18-20 („духовете в тъмницата”)
2. отнася се за всички хора, защото всички те, вярващи или невярващи умират физически поради греха (паралел на стих 5)
3. отнася за онези, които са приели евангелието, но вече са сред починалите (и двата глагола са в СТРАДАТЕЛЕН АОРИСТ)
4. отнася се за духовно мъртвите (изгубените), според Августин, Биде, Еразъм и Лутер (вж. Лука 15:24,32; Ефес. 2:1,5; 5:14; Кол. 2:13)

Последната теория дава възможност да се спекулира, че онези (които никога не са чули евангелието) ще имат шанс да приемат Христос след смъртта. Тази теория е привлекателна за човешкия разум, но е напълно чужда за останалата част от Писанията (вж. Евр. 9:27). Тя отрича спешната нужда от благовестие и мисионерстване сега! Според мен точки 1 или 3 най-добре пасват на контекста.

□ „за да бъдат съдени по човешки в плът, но да живеят в Бога в дух” Тази фразеология много прилича на описанието на Исус в 3:18. Тя потвърждава реалността на задгробния живот. Библията ясно говори за възкресението както на спасените, така и на изгубените (вж. Дан. 12:2; Мат. 25:46; Йоан 5:28-29; Деяния 24:15).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Петър 4:7-11

7 А краят на всичко е близо, затова бъдете благоразумни и бодърствайте в молитвите си. 8 Преди всичко имайте усърдна любов помежду си, защото любовта покрива множество грехове. 9 Бъдете гостолюбиви едни към други, без да роптаете. 10 Според дарбата, която всеки е приел, служете с нея един на друг като добри настойници на многообразната Божия благодат. 11 Ако говори някой, нека говори като Божии думи; ако служи някой, нека служи според силата, която му дава Бог; за да се слави във всичко Бог чрез Исус Христос, на когото е славата и господството до вечни векове. Амин.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – I Петър 4:7-11

⁷The end of all things is near; therefore, be of sound judgment and sober *spirit* for the purpose of prayer. ⁸Above all, keep fervent in your love for one another, because love covers a multitude of sins. ⁹Be hospitable to one another without complaint. ¹⁰As each one has received a *special* gift, employ it in serving one another as good stewards of the manifold grace of God. ¹¹Whoever speaks, *is to do so* as one who is speaking the utterances of God; whoever serves *is to do so* as one who is serving by the strength which God supplies; so that in all things God may be glorified through Jesus Christ, to whom belongs the glory and dominion forever and ever. Amen.

4:7 „краят на всичко е близо” Това е ПЕРФЕКТ ДЕЯТЕЛЕН ИНДИКАТИВ. Второто идване на Исус е повтаряща се тема в I Петър (вж. 1:5,6; 4:13,17; 5:1,10). Физическата земя ще бъде унищожена/очистена с пречистващ огън (вж. II Петър 3:10). Идеята за скорошното Второ идване е видна и от думите на Исус (вж. Марк 1:15; Лука 21:32); Павел (вж. Римл. 13:11); Яков (вж. Яков 5:8); и Йоан (вж. Откр. 1:1,3; 3:11; 22:6,7,10,12,20).

Заплахата от завръщането на Исус е тема на много проповеди за последните две хиляди години, но Той все още не се е завърнал. Това означава ли, че (1) Той няма да се върне или (2) че НЗ греши относно Неговото скорошно идване? Исус не знаеше времето на Своето завръщане (вж. Мат. 24:36). Това ни изненадва и е част от мистерията на възплъщението.

Изглежда авторите на НЗ изграждат една перспектива за непосредствено завръщане на Исус. Какво става? Първо, нека си припомним, че времето е от значение само за онези, които зависят от него. Бог не се бави, но и Бог е над времето. Близостта на Исусовото завръщане е била насърчение и мотиватор за благочестивия живот на всяко поколение от вярващи. При все това, в богословско отношение II Солунци описва едно отложено завръщане (не и „преди да се яви беззаконникът”). Второто идване на Исус е повтаряща се тема, но ще бъде реалност само за едно единствено поколение от вярващи (вж. II Петър 3).

□

NASB	„съдете здраво и с трезвен дух”
NKJV	„бъдете сериозни и бдителни”
NRSV	„бъдете сериозни и се обучавайте”
TEV	„трябва да бъдете себеобуздани и бдителни”
NJB	„така че, пазете умовете си спокойни и бдителни”

Това е началото на поредица от ИМПЕРАТИВИ ИЛИ ПРИЧАСТИЯ, използвани като ИМПЕРАТИВИ, които акцентират на благочестивия живот (вж. 4:6с). Тези две понятия касаят бдителността на ума, особено в областта на молитвата. Първото понятие е *s_phrone_*. То (и неговите форми) засягат спокойното, сериозно, стабилно и уверено мислене (често се използва в Пасторалните писма на Павел, вж. I Тим. 2:9,15; 3:2; II Тим. 1:7; Тит 1:8; 2:2,4,5,6,12). Второто понятие е *n_ph_* (и свързаните с него форми), което буквално е свързано с пиянството, но фигуративно описва премерено, здраво мислене, вероятно придружено от самоконтрол (вж. I Сол. 5:6,8; I Тим. 3:11; Тит 2:2; и I Петър 1:13; 5:8).

Забележете, обаче, че говорейки за Христовото завръщане, Петър не споменава за събития, свързани с последното време. Той използва неговата реалност като мотивация за благочестив живот. И двата глагола са ИМПЕРАТИВИ В МИНАЛО СВЪРШЕНО. Това вероятно е свързано с преживяването на Петър в Гетсимания (вж. Мат. 26:40-41). Непосредственото очакване на Второто идване е реално насърчение за христоводобен живот във всяка епоха, особено по време на преследване.

□ **„в молитвите си”** Молитвата е силно оръжие в периоди на преследване и изкушение (вж. Ефес. 6:18-19), не само за нас самите, но и за околните (вж. I Сол. 5:17,25; Яков 5:16). Докато стих 3 непочтеното поведение на невярващите езичници, ст. 7-11 описва поведението, очаквано от вярващите.

4:8

NASB, NRSV, NJB „над всичко”

NKJV „над всички неща”

TEV „над всичко”

Това е гръцки идиом за приоритет (вж. Яков 5:12). Любовта е приоритет (вж. 1:22; 3:8; Йоан 13:34; 15:12,17; I Кор. 13; I Йоан 2:7-8; 3:11,23; 4:7-21).

□ **„имайте усърдна любов”** Това е СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, използвано като ИМПЕРАТИВ. Това е заповед за непрекъснатата любов към вярващите – тема, която I Петър вече е дискутирана (вж. 1:22; 3:8).

□ **„помежду си”** забележете тройната употреба на „помежду си” (вж. ст. 8,9, и 10). Християнството е общностно. Ние сме дадени един на друг (вж. I Кор. 12:7).

□ **„любовта покрива множество грехове”** Има няколко теории относно тази фраза.

1. това е старозаветен цитат от Притчи 10:12 (от МТ, не от Септуагинта), където се казва, че любовта не помни злините, извършени спрямо нея
2. свързано е с Яков 5:20, където любовта помага на другия вярващ да се върне от отстъплението и да промени духовните последствия от него
3. свързано е с Мат. 6:14-15 и Марк 11:25, според които, прощавайки на другите, ние доказваме, че сме били простени (вж. Ориген и Тертулиан)
4. свързано е с I Кор. 13:7, способността на любовта да не забелязва очевидните слабости на другите християни, особено когато са преследвани

4:9 „бъдете гостолюбиви едни към други” Това е сложно понятие, съставено от *phile_* (любов) плюс *xenos* (странник). Тази любов към странниците е особено нужна за пътуващите християни във времена, когато хановите са места на разврата (вж. Мат. 25:35 и сл.; Римл. 12:13; I Тим. 3:2; Тит 1:8; Евр. 13:2; II Йоан 5-8). В гръцкия текст на тази фраза липсва ГЛАГОЛ. Предвид броя на ИМПЕРАТИВИТЕ, вероятно това също е постоянна заповед.

□ **„без да роптаете”** Отношението на вярващите е особено съществено. Вярващите осъзнават, че нищо не притежават, но са настойници на всичко. Тази политика на отворените врати е нужна не само на пътуващите църковни работници, но и на местните вярващи, загубили работата и домовете си заради гоненията. Подобно на другите заповеди, тази също изтъква общностния характер на християнската вяра.

4:10 „според дарбата, която всеки е приел” Това е АОРИСТ ДЕЯТЕЛЕН ИНДИКАТИВ, което означава завършено действие в миналото. Понятието дарба (*charisma*) идва от корена за „благодат” (*charis*). Тези дарби са незаслужени дарби на любов с цел служение. Всеки вярващ има духовна дарба, дадена от Бога при спасението, с цел да служи на и за Църквата (вж. Римл. 12:6-8; I Кор. 12:7,11,18; Ефес. 4:7). Тези дарби могат да бъдат и естествени таланти, но дори и да е така, те са свръхестествено подсилени за слава на Христос!

Практичният аспект на тази новозаветна истина е следният: всеки вярващ е призован и надарен служител на Христос, на пълно работно време (вж. Ефес. 4:12). Затова, всеки вярващ е от съществено значение за ефективната работа на местната църква. Това е библейската корекция на модела на съвременната църква, разделена на клир и паство, което е много нефункционален. Светът никога няма да бъде достигнат и обучен за Христос само с шепа платен персонал!

□ **„служете един на друг”** Това е СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, използвано като ИМПЕРАТИВ. Идва от гръцката дума за служител (*diakonos*). По-късно от там идва думата дякон (вж. Фил. 1:1). В християнството

водачите са слуги, не - началници. Духовните дарби са за другите, не - за нас самите (вж. I Кор. 12:7). Духовните дарби не са „табелки за заслуги,” но „кърпи за подсушаване на краката.”

□ **„като добри настойници”** Буквално това означава „управители на дома.” Църквата е Божият дом (вж. стих 17). Вярващите ще дават отчет на Бога в Христос за тяхното настойничество на духовните дарби (вж. I Кор. 3:10-17; II Кор. 5:10).

□ **„на многообразната Божия благодат”** Думата „многообразна” се появява два пъти в I Петър, и означава „многолика”, подобно на светлина, минаваща през призма. Този пасаж балансира I Петър 1:6. За всяко изпитание (вж. Яков 1:2) е обещана благодат от Бога и Той избира да я раздава, използвайки другите вярващи. Никой вярващ не е самотен остров.

4:11 „някой... някой” Това са две УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЯ ОТ ПЪРВИ ВИД. От надарените Божии служители се очаква да говорят и служат чрез Неговата сила. Ако говорим, Той го прави чрез нас. Ако служим, правим го чрез Неговата сила.

□ **„според силата, която му дава Бог”** Това е СЕГАШЕН ДЕЯТЕЛЕН ИНДИКАТИВ на дума, използвана за човек, който финансира „хор” (*chor_g_o*, съставна дума от *choros* и *h_geomai*). Бог продължава богато да снабдява онези, които е надарил (вж. II Кор. 9:10, същата дума с наставка *epi* се появява във II Петър 1:5,11).

Интересно е, че Павел приписва духовните дарби на Духа (вж. Римл. 12) или на Христос (вж. Ефес. 4:11), но Петър ги приписва на Бог Отец. Това е друг пример за всички личности на божеството, включени в делата на Царството (вж. I Кор. 12:4-6).

□ **„за да се слави във всичко Бог чрез Исус Христос”** Това е причинно (*hina*) следствена връзка. Духовните дарби трябва да прославят Бога, не – човешкия носител. Нашата надареност сочи към Него (вж. Мат. 5:16; I Кор. 10:31; I Петър 2:12).

□ **„на когото е славата и господството до вечни векове”** В този контекст, това се отнася до Исус (вж. II Тим. 4:18; II Петър 3:18; Откр. 1:6). В Откр. 5:13 думата е използвана както за Отца, така и за Сина. Обикновено тази фраза се отнася до Отца (вж. I Петър 5:11; Римл. 11:36; 16:27; Ефес. 3:21; Фил. 4:20; I Тим. 1:17; I Петър 5:11; Юда 25; Откр. 7:12). За бележка относно „слава”, виж 1:21.

□ **Прославата на Бога (доксология)** е нещо обичайно в НЗ. Новозаветните автори често се отклоняват от основния текст, за да прославят Бога (вж. Римл. 11:33-36; Ефес. 3:20-21; I Петър 5:11).

□ **„Амин”** Вж. **Специално понятие:** АМИН към Марк 3:28.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – I Петър 4:12-19

12 Възлюбени, не се чудете на огненото изпитание, което идва върху вас, за да ви изпита, като че ви се случва нещо чудно, 13 а се радвайте, доколкото сте участници в страданията на Христос, за да се радвате и ликувате и когато се яви Неговата слава. 14 Блажени сте, ако ви опозоряват за Христовото Име, защото Духът на славата и на Бога почива на вас; (откъм тях се хули, а откъм вас се прославя). 15 Но нека никой от вас не страда като убиец или крадец, или злодей, или като такъв, който се бърка в чужди работи. 16 Но ако страда някой като християнин, да не се срамува, а да слави Бога с това име. 17 Защото дойде времето да се започне съдът от Божия дом; и ако започне първо от нас, какъв ще бъде краят на тези, които не се покоряват на Божието благовестие? 18 И ако праведният едва се спасява, то къде ще се яви безбожният и грешният? 19 Затова и тези, които страдат по Божията воля, нека предават душите си на верния Създател, като вършат добро.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – I Петър 4:12-19

¹²Beloved, do not be surprised at the fiery ordeal among you, which comes upon you for your testing, as though some strange thing were happening to you; ¹³but to the degree that you share the sufferings of Christ, keep on rejoicing, so that also at the revelation of His glory you may rejoice with exultation. ¹⁴If you are reviled for the name of Christ, you are blessed, because the Spirit of glory and of God rests on you. ¹⁵Make sure that none of you suffers as a murderer, or thief, or evildoer, or a troublesome meddler; ¹⁶but if *anyone suffers* as a Christian, he is not to be ashamed, but is to glorify God in this name. ¹⁷For *it is* time for judgment to begin with the household of God; and if *it begins* with us first, what *will be* the outcome for those who do not obey the gospel of God? ¹⁸AND IF IT IS WITH DIFFICULTY THAT THE RIGHTEOUS IS SAVED, WHAT WILL BECOME OF THE GODLESS MAN AND THE SINNER? ¹⁹Therefore, those also who suffer according to the will of God shall entrust their souls to a faithful Creator in doing what is right.

4:12 „Възлюбени” Това е думата, с която Отец описва Своя Син (при Исусовото кръщение, вж. Мат. 3:17; цитат от Исаия 42:1,12:18; при Исусовото преображение, 17:5). По-късно тази титла е приписана на Неговите последователи (вж. 2:11; 4:12; II Петър 1:17; 3:1,8,15,15,17 и често използвана в Павловите писма).

□ **„не се чудете”** Това е СЕГАШЕН СТРАДАТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ С ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което означава да спреш действие, което вече е в процес. Тези вярващи са изненадани от гоненията.

□ **„на огненото изпитание”** Това е метафора за изпитания и преследване (не обичайните проблеми от ежедневието, вж. ст. 14,18; справянето с културата, в която живеем е своеобразно свидетелство). Има толкова библейски текстове, които изтъкват, че преследването и страданието са нормални за онези, които следват Христос (вж. Мат. 5:10-12; Йоан 15:18-21; 16:1-3; 17:14; Деяния 14:22; Римл. 5:3-4; 8:17; II Кор. 4:16-18; 6:3-10; 11:23-30; Фил. 1:29; I Сол. 3:3; II Тим. 3:12; Яков 1:2-4; I Петър 4:12-16). Те са Божието средство да произведе христоводие (вж. Евр. 5:8).

□ **„което идва върху вас”** Това не е БЪДЕЩЕ ВРЕМЕ, но – СЕГАШНО ПРИЧАСТИЕ. Касае се за настояща неочаквана реалност!

□ **„за да ви изпита”** Това е гръцкият ГЛАГОЛ *periaz_*, Вж. **Специално понятие** към: Марк 1:13, #2, с.

□ **„като че ви се случва нещо чудно”** В тази фраза има сложен ГЛАГОЛ (СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ) с ПРЕДЛОГА *sun*, което означава „участвам със.” Тези вярващи преминават през изпитания. Те трябва да знаят, че

1. това не е необичайно за вярващите
2. то не е резултат от грях (вж. Втор. 27-28)
3. Божията воля е допусната с цел

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЗАЩО ХРИСТИЯНИТЕ СТРАДАТ?

1. Поради личен грях (земно осъждане). Това не означава, че всички проблеми и негативни обстоятелства са в резултат на грях (вж. книгата Йов; Пс. 73; Лука 14:1-5; Неем. 9; Деяния 5:1-11; I Кор. 11:29-30; Гал. 6:7).
2. За да изградят христоводие (Евр. 5:8). Дори и Исус, казано по човешки, трябваше да порасне, същото се отнася и за Неговите последователи (вж. Римл. 5:3-4, 8:28-29; II Кор. 12:7-10; Фил. 3:10; Евр. 12:5-12; Яков 1:2-4; I Петър 1:7).
3. да изградят силно, ефективно свидетелство (вж. Мат. 5:10-12; Йоан 15:18-22; I Петър 2:18-21, 3:13-17).
4. като знак за родилните болки на новия век (вж. Мат. 24:6; Марк 13:8).

4:13 „участници” Вж. **Специално понятие** по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: *KOIN NIA*

Понятието „общение” (*koin_nia*) означава

1. близка връзка на личността
 - a. със Сина (вж. I Йоан 1:6; I Кор. 1:9)
 - b. с Духа (вж. II Кор. 13:13; Фил. 2:1)
 - c. с Отца и Сина (вж. I Йоан 1:3)
 - d. с другите заветни братя/сестри (вж. I Йоан 1:7; Деяния 2:42; Гал. 2:9; Филимон 17)
2. близка връзка с неща или групи
 - a. с евангелието (вж. Фил. 1:5; Филимон 6)
 - b. с кръвта на Христос (вж. I Кор. 10:16)
 - c. не с тъмнината (вж. II Кор. 6:14)
 - d. със страданието (вж. Фил. 3:10; 4:14; I Петър 4:13)
3. дар или принос, даден щедро (вж. Римл. 12:13; 15:26; II Кор. 8:4; 9:13; Фил. 4:15; Евр. 13:16)
4. Благодатният Божи дар чрез Христос, което възстановява общението на човека с Него и между братята и сестрите

Това изтъква хоризонталната връзка (човек с човек), възможна поради вертикалното взаимоотношение (човек и Създател). Изтъква и необходимостта и радостта от християнското общуване. Глаголното време изтъква началото и продължителността на тази опитност на общността (вж. 1:3 [два пъти], 6,7). Християнството е общностно!

□ **„а се радвайте”** Това е СЕГАШЕН ДЕЯТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ. Удивително е, че страданието за Христос е свързано с радост. Това показва радикално новия светоглед, който вярващите получават чрез вяра, когато положат пълното си доверие в Христос. Самият Исус първи изявява тази истина в Мат. 5:10-12. Павел подчертава същата истина в Римл. 5:2,3.

□ **„за да се радвате и ликувате, когато се яви Неговата слава”** Отнася се до славното завръщане на Христос да вземе Своите Си (вж. Йоан 14:1-3).

4:14 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно и служи съгласно перспективата или литературните цели на автора.

□ **„опозоряват”** Думата „опозорен” или „засегнат” е използвана и в Мат. 5:11. Петър сигурно е слушал Исус да говори на тази тема.

□ **„за Христовото име”** „В името на...” е старозаветен идиом, визиращ личността. Да призовеш Господнето име означава (вж. Йоил 2:32; Деяния 2:21, вж. Римл. 10:9-13) да се довериш на Исус като Спасител. Молитвата в името на Господа (вж. Йоан 14:13; 15:16; 16:23-24) означава да се молиш в Неговата личност и характер.

□ **„блажени сте”** Това е гръцката дума *makarios*, използвана от Исус в Блаженствата (вж. Мат. 5:3-9). Този стих отразява Мат. 5:10-12. Същата истина (и същата дума) се среща и в I Петър 3:14. За западните материалисти е много изненадващо, че страданието и преследването могат да носят радост и блаженство.

□ **„Духът на славата и на Бога почива на вас”** Това или е алюзия към (1) опитност, подобна на Христовото кръщение (вж. Мат. 3:16; Йоан 1:32) или (2) как Духът овластява Месията (вж. Исая 11:2, 42:2, 59:21, 61:1). Сега Исусовата опитност на страдание е ваша (вж. Римл. 8:17). Присъствието на Духа не носи здраве, богатство и просперитет, но - преследване (вж. Йоан 15:18; 17:14). Исус обещава присъствието на Духа и помощ в дни на преследване (вж. Мат. 10:16-23, особено стих 20).

Има няколко варианта на тази фраза (4) в гръцките ръкописи. The UBS⁴ gives the one cited in NASB a „А” rating (certain).

На това място TP добавя фраза, която е отразена в KJV и NKJV: „От тях Той е похулен, но от вас Той е прославен.” Този израз се появява в различни форми само в по-късните унциални ръкописи (K от 9^{ти} век, L от 8^{ти} век; и P от 6^{ти} век) и вероятно не е оригинален. The UBS⁴ определя липсата като „сигурна.”

4:15 „никой от вас да не страда като” Това е СЕГАШЕН ДЕЯТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което обикновено означава да спреш действие, което вече е в процес.

□ „злодей” Тази дума е използвана само тук в цялата гръцка литература. Съставена е от две гръцки думи, „принадлежащ на друг” (*allogrios*) и „надзиравам” или „инспектирам” (*episkopos*). Следователно се касае за някой, който се меси в чуждите работи, интригант.

4:16 „ако” Това е друго УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно. Християните страдат просто защото са християни.

□ „християнин” Първоначално това е подигравателно прозвище (вж. Деяния 11:26; 26:28). Използвано е само три пъти в НЗ. Означава „малък Христос” (*Christianos*). Започва да се използва за вярващите в средата на Първи век (вж. Тацит, *Ann.* 15:44).

□ „да не се срамува” Това е СЕГАШЕН СТРАДАТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което означава да спреш вече действащ процес. Това може би напомня на Петър за срамната нощ на съда над Исус (вж. Мат. 26:69-75; Марк 14:66-72; Лука 22:56-62; Йоан 18:16-18,25-27).

4:17 „защото дойде времето да се започне съдът” Това може да е алюзия към Мал. 3:1-6, където съдът започва с внезапното идване на Месията, за изненада на Неговия собствен народ (комуто много е дадено, много ще се изисква, вж. Йер. 25:29). Ако сред Божиите хора има съзнателно съгрешаващи, те ще бъдат съдени първи. Единствената им надежда е непроменимий характер на *ЯХВЕ* (вж. Мал. 1:6).

Фразата може да означава и еврейски идиом за Второто идване на Исус Христос като Съдия. Старозаветните евреи (и новозаветните апостоли) предвиждат катастрофален завършек на човешката история, често наричан „родилните болки на новия век”, което ясно е подчертано от Самия Исус в Марк 13:8.

□ „Божия дом” В I Петър има две строителни метафори, описващи църквата: (1) църквата като храм, изграден от живи камъни (вж. 2:4-10) и (2) църквата като дом на Бога (обща метафора за голям семеен дом, вж. 4:17; I Тим. 3:15; Евр. 3:6).

□ „ако” Това е друго УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, каквито са и ст. 16 и 18.

4:18 „АКО ПРАВЕДНИЯТ ЕДВА СЕ СПАСЯВА” Това е алюзия към Притчи 11:31 в Септуагинта („ако праведният едва се спасява, нечестивият и грешният къде ще се явят?”).

4:19 „тези, които страдат по Божията воля” Ако в този свят „праведните” страдат (УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД от стих 18), какво ще стане с неправедните в деня на Господния съд? Господ е със спасените (вж. 3:12,14), но е против бунтовните невярващи и гонителите (вж. 3:12).

□ „нека предават душите си” Това е СЕГАШЕН ВЪЗВРАТЕН ИМПЕРАТИВ, показващ, че те самите трябва да продължават да се доверяват на Бога. Павел поверява благовестието на Тимотей (вж. I Тим. 1:18). Павел поверява евангелието на вярващите, за да го предадат нататък (вж. II Тим. 2:2). Думата е банково понятие за „депозит.” Исус използва същото понятие, докато умира на кръста. Той поверява душата си на Отца (вж. Лука 23:46).

□ „на верния Създател” Бог е верен! Това е основното потвърждение на Библията (вж. Числа 23:19; Втор. 7:9; Исая 40:8; 49:7; 55:11; I Кор. 1:9; 10:23; II Кор. 1:18; I Сол. 5:24; II Сол. 3:3; II Тим. 2:13 и I Петър 1:19). Това е непроменимий характер на Бога (вж. Мал. 3:6), което е сигурната надежда на всеки вярващ. Бог ще направи онова, което е казал, че ще направи!

□ „**като вършат добро**” тази гръцка дума означава „върши добро” или „добре свършено.” Тази тема се повтаря в I Петър (вж. 2:14,15,20; 3:6,17; 4:19). Това писмо е пълно с увещания за праведен живот и подготовка за страдания. Вж. **Специално понятие: ЗАЩО ХРИСТИЯНИТЕ СТРАДАТ?** към 4:14.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Избройте нещата, които вярващите трябва да правят, предвид скорошното Второ идване на Исус.
2. Дали новозаветните автори очакват Господнето идване скоро или доста по-късно?
3. Как така любовта покрива грехове? Чии грехове?
4. Дали всеки отделен християнин има духовна дарба? Ако е така, защо?
5. Дали преследването (гонението) е нормално или ненормално за вярващите?
6. Каква е целта, когато вярващите страдат и търпят изпитание в живота си без да са виновни?
7. Как трябва да реагира един християнин, който е гонен без причина?
8. Ще бъдат ли съдени християните? Как? Защо? Кога? Къде?

І ПЕТЪР 5 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Почувайте стадото на Бога	Пасете стадото	Заклучителни увещания и поздравя	Стадото на Бога	Инструкции към старейшините
5:1-4	5:1-4	5:1-5	5:1-4	5:1-4
	Покорете се на Бога; противете се на дявола			Инструкции към верните
5:5	5:5-11		5:5-7	5:5-11
5:6-7		5:6-11		
5:8-11			5:8-11	
Финални поздравя	Сбогуване и мир		Финални поздравя	Поздравя и последни думя
5:12-14	5:12-14	5:12-14a	5:12	5:12
			5:13-14a	5:13
		5:14b	5:14b	5:14

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

2. Втори абзац

3. Трети абзац

3. И т.н.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Петър 5:1-5

1 И така, старейшините, които са между вас, увещавам аз, който също съм старейшина и свидетел на страданията на Христос, и участник на славата, която има да се яви: 2 пасете Божието стадо, което е между вас; надзиравайте го не по принуда, а с добра воля, като за Бога, нито за гнусна печалба, а с усърдие, 3 нито като чели сте господари над онези, които са ви поверени, а като сте пример на стадото. 4 И когато се яви Пастироначалникът, ще получите венеца на славата, който не повяхва. 5 Така и вие, по-младите, се покорявайте на старейшините. Да! А всички се облечете със смирение, като се покорявате един на друг, защото „Бог се противи на горделивите, а на смирените дава благодат.”

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – I Петър 5:1-5

¹Therefore, I exhort the elders among you, as *your* fellow elder and witness of the sufferings of Christ, and a partaker also of the glory that is to be revealed, ²shepherd the flock of God among you, exercising oversight not under compulsion, but voluntarily, according to *the will of God*; and not for sordid gain, but with eagerness; ³nor yet as lording it over those allotted to your charge, but proving to be examples to the flock. ⁴And when the Chief Shepherd appears, you will receive the unfading crown of glory. ⁵You younger men, likewise, be subject to *your* elders; and all of you, clothe yourselves with humility toward one another, for GOD IS OPPOSED TO THE PROUD, BUT GIVES GRACE TO THE HUMBLE.

5:1 „старейшини... също старейшина” Това е игра на думи с понятието старейшина (*presbuteros*) в ст. 1 и 5. Очевидно е използвано като титла на водач (вж. стих 1) и подчертава възрастта (вж. стих 5). Употребата на това понятие е изненадваща, предвид факта, че се използва основно за еврейските водачи, докато „епископ” и „надзорник”(*episcopos*) са гръцки думи, обозначаващи градските управници. I Петър използва еврейски понятия, пишейки до повярвалите езичници.

Петър също нарича себе си „старейшина”, понятието *presbuteros* плюс ПРЕДЛОГА *syn*, което говори за „съвместно участие с”. Петър не изтъква своята апостолска власт (вж. II Йоан 1, където друг апостол нарича себе си „старейшина”), но увещава („аз увещавам”, СЕГАШЕН ДЕЯТЕЛЕН ИНДИКАТИВ) местните водачи да постъпват и живеят подобаващо в светлината на:

1. Христовия пример;
2. близостта на Неговото завръщане.

Ранните църкви нямат платени водачи, но разпознават дадените от Бога дарби за служение и водачество във всяка местна църква. Това потвърждение на дарбата трябва да бъде в баланс с културното изискване за почит към „мъдростта на възрастните”, особено в общността на еврейските вярващи. Затова, Петър има предвид и двата типа водачи.

Обърнете внимание, че думата „старейшини” е в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО. Може да се има предвид (1) няколко водачи на домашни църкви (вж. Деяния 20:17) или (2) различни духовни дарби в групата от водачи (вж. Ефес. 4:11), което ясно показва, че служението касае всички вярващи. Това е в хармония с идеята за „царството от свещеници” (вж. 2:5,9).

□ **„свидетел на страданията на Христос”** Това е потвърждение за спомените на Петър, като очевидец на Исусовите страдания (вж. Деяния 3:15; 10:39). Може да отразява и спомените на Петър за думите на Исус, записани в Деяния 1:8. Понятието „страдание” се отнася до разпятието. Петър често използва това понятие (вж. 1:11; 2:19,20,21,23; 3:14,17,18; 4:1[два пъти],13,15,19; 5:1,10). Тази дискусия за Исусовото страдание касае както изкуплението, така и примера, който вярващите трябва да следват. Това е основна тема в I Петър.

□ **„участник на славата, която има да се яви”** Това не е само препратка за бъдещето Второ идване на Исус (вж. 1:5,7; 4:13; 5:4), но вероятно е ретроспект (спомен) към момента на Преображението (вж. Мат. 17; Марк 9:2-8; II Петър 1:16-18). Вж. **Специално понятие:** СЛАВА към Марк 10:37.

5:2 „пазете Божието стадо” Това е АОРИСТ ДЕЯТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ. „Пастир” е старозаветна метафора за Бога (вж. Пс. 23:1; 100:3). Превръща се в титла за водачите (вж. Езек. 34:7-10). Овцете се нуждаят от постоянна грижа, протекция и внимание. Исус е наречен „добрият пастир” в Йоан 10 и Той казва на Петър да бъде пастир на Неговите овце в Йоан 21 глава.

В НЗ има няколко титли за водачите на местните църкви.

1. старейшини
2. надзорници или епископи
3. овчари или пастири
4. изглежда се използват взаимозаменяемо (вж. Деяния 20:17,28 и Тит 1:5,7).

□

NASB „упражнявайки надзор”
NKJV „служещи като надзорници”
NRSV „упражнявайки надзираване”
TEV (липсва)
NJB (липсва)

Няколко древни гръцки ръкописа (P⁷², S², A, P, и Вулгата) включват ГЛАГОЛНАТА форма (СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ) на „надзорник,” използвана във връзка с работата на старейшините. В някои древни гръцки ръкописи липсва ПРИЧАСТИЕТО (S* и В). Не е сигурно дали преписвачите съзнателно са пропуснали думата, защото смесва ролята и службата на старейшините и надзорниците

5:2-3 Това е началото на поредица (вж. ст. 2-3) от контрастни характеристики на църковните водачи.

<u>положителни</u>	<u>отрицателни</u>
1. доброволно	не по принуждение
2. с усърдие	не за гнусна печалба
3. да служат за пример	не да господстват

Човек се чуди доколко изброените отрицателни качества отразяват реалното състояние на водачите на местни домашни църкви или пък се касае за лъжливите учители (вж. II Петър).

□ „с добра воля, като за Бога” Тази фраза присъства в много древни гръцки ръкописи (P⁷², S, A², и P), но липсва в MSS B, K, и L. Присъства в съвременните английски преводи, но липсва в KJV. Петър често използва тази фраза в I Петър (вж. 2:15; 3:17; 4:2,3,19). Вероятно, изразът присъства в оригинала.

□ „пример” Вж. Специално понятие по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ФОРМА (TUPOS)

Проблемът е в това, че думата *typos* има много и разнообразни употреби.

1. Moulton и Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*, стр. 645
 - a. модел
 - b. план
 - c. форма или начин на писане
 - d. указ или постановление
 - e. присъда или решение
 - f. форма на човешко тяло като обречена жертва, принесена на бога на изцелението
 - g. ГЛАГОЛ, използван в смисъл на налагане постановленията на закона
2. Louw и Nida, *Greek-English Lexicon*, том 2, стр. 249
 - a. белег (вж. Йоан 20:25)
 - b. образ (вж. Деяния 7:43)
 - c. модел (вж. Евр. 8:5)
 - d. пример (вж. I Кор. 10:6; Фил. 3:17)
 - e. прототип (вж. Римл. 5:14)
 - f. вид (вж. Деяния 23:25)

- g. съдържание (вж. Деяния 23:25)
- 3. Harold K. Moulton, *The Analytical Greek Lexicon Revised*, стр. 411
 - a. удар, отпечатък, белег (вж. Йоан 20:25)
 - b. очертание
 - c. образ (вж. Деяния 7:43)
 - d. формула, схема (вж. Римл. 6:17)
 - e. форма, значка (вж. Деяния 23:25)
 - f. вид, копие (вж. I Кор. 10:6)
 - g. очакван вид, тип (вж. Римл. 5:14; I Кор. 10:11)
 - h. модел образец (вж. Деяния 7:44; Евр. 8:5)
 - i. морален образец (вж. Фил. 3:17; I Сол. 1:7; II Сол. 3:9; I Тим. 4:12; I Петър 5:3)

В този контекст подточка (i) най-горе пасва най-добре. Евангелието има както доктринално, така и морално приложение, касаещо начина на живот. Безплатният дар на спасение в Христос изисква и живот, подобен на Христос!

5:4 „Пастироначалникът” Петровите понятия за Христос като пастир (вж. 2:25) може да са в резултат от разговора с възкръсналия Господ, записан в Йоан 21:15-17. Тук Петър назовава Христос със сложно съставно понятие *archi* плюс *poimen*, което означава висш или първи пастир (вж. Йоан 10:1-18). В Евреи 13:20 Христос е описан като „Великия Пастир”. Всички други водачи („старейшини” или „надзорници”) са Му подчинени.

Възможно е Петър да използва думата като алюзия към Исая 63:11, където Мойсей е наречен „пастир”.

□ **„яви”** Това е още една препратка към Второто идване на Исус (вж. стих 1; 1:5,7; 4:13).

□ **„венецът на славата, който не повяхва”** В контекста (вж. ст. 1-5) това се отнася за „подчинените пастири.” Петър използва метафора от спорта (вж. I Кор. 9:23) с флорален мотив. Този неповяхващ венец на слава може да се отнася до наследството на вярващия, пазено от Бога в I Петър 1:4. То е паралел на

1. „венеца на правда”, споменат от Павел във II Тим. 4:8
2. „венеца на живота,” споменат в Яков 1:12
3. „венеца на живота”, на Исус от Откр. 2:10; 3:11

Той е символ на победата на вярващия в битката срещу греха, себето, както и символ за търпеливото, вярно страдание заради Христос.

5:5 „вие по-младите” В еврейското общество човек се счита за млад до четиридесетгодишна възраст. В общността от вярващи не трябва да има воюване или противопоставяне на отделните поколения, но взаимно уважение (вж. „подобно” от стих 5).

□ **„се покорявайте на старейшините”** Това е АОРИСТ СТРАДАТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ, описващ установен начин на живот. Контекстът подсказва, че „старейшините” от стих 1 са същите, за които се споменава и в стих 5. Думата „по-млади” изглежда отразява разликата във възрастта (вж. I Тим. 5:1, което описва по-възрастен човек, докато I Тим. 5:17 има предвид църковен водач). Вж. **Специално понятие:** ПОКОРСТВО към 2:13.

– „**всички**” От увещания към църковните водачи и другите мъже в църквата, Петър преминава към наставления, касаещи всички членове (вж. Ефес. 5:21). Важно е вярващите да осъзнават своята лична отговорност за мир и единство при общуването (вж. Ефес. 4:2-3).

□ „**се облечете**” Това е АОРИСТ ВЪЗВРАТЕН ИМПЕРАТИВ. Събличането и обличането е еврейски идиом за моралния живот на вярващите (вж. Йов 29:14; Пс. 109:29; Исаия 61:10; Ефес. 4:22,24,25,31). Те трябва да облекат Божиите качества и да съблекат всеки дух на съревнование.

Гръцката дума за „обличам” буквално е „опасвам.” Възможно е Петър да си спомня действията на Исус в горницата, описани в Йоан 13:2-11 (Исус опасва престилка и изми краката на учениците). Петър е бил свидетел на истинско смирение и сега призовава вярващите да подражават на Христос (вж. Фил. 2:8; Яков 4:10).

□ „**смирение**” Това е сложно понятие, съставено от „смирение” и „ум.” Вж. коментара към 3:8.

□ „**един на друг**” Акцентът е върху общността (вж. 3:9; Ефес. 5:21). Вярващите са дадени (и надарени, вж. I Кор. 12:7) един на друг. Ние стоим и падаме заедно!

□ „**БОГ СЕ ПРОТИВИ НА ГОРДЕЛИВИТЕ, А НА СМИРЕНИТЕ ДАВА БЛАГОДАТ**” Това е цитат от Притчи 3:34 (вж. Яков 4:6). Думата „благодат” се използва в старозаветния смисъл на „благоволение”.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – I Петър 5:6-11

6 И така, смирете се под мощната ръка на Бога, за да ви възвиси своевременно, ⁷ и всяка ваша грижа възложете на Него, защото Той се грижи за вас. 8 Бъдете трезви, бъдете бдителни, защото вашият противник, дяволът, обикаля като ревящ лъв и търси кого да погълне. 9 Съпротивете му се, стоейки твърди във вярата, като знаете, че същите страдания се понасят и от братството ви в света. 10 А Бог на всяка благодат, който ви е призовал за Своята вечна слава в Христос (Иисус), да ви усъвършенства, утвърди, укрепил и направи непоколебими, след като пострадате малко. 11 На Него да бъде господството до вечни векове. Амин.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – I Петър 5:6-11

⁶Therefore humble yourselves under the mighty hand of God, that He may exalt you at the proper time, ⁷casting all your anxiety on Him, because He cares for you. ⁸Be of sober *spirit*, be on the alert. Your adversary, the devil, prowls around like a roaring lion, seeking someone to devour. ⁹But resist him, firm in *your* faith, knowing that the same experiences of suffering are being accomplished by your brethren who are in the world. ¹⁰After you have suffered for a little while, the God of all grace, who called you to His eternal glory in Christ, will Himself perfect, confirm, strengthen and establish you. ¹¹To Him *be* dominion forever and ever. Amen.

5:6 „смирете се” Това е АОРИСТ СТРАДАТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ. Това е характеристика на Исус (вж. Мат. 11:29), която се превръща в стандарт за Неговите последователи (вж. Яков 4:10).

□ „**мощната ръка**” Това е антропоморфична фраза (вж. Яков 4:6,10), която говори за Божията грижа, промисъл и вярна любов, дори при гонение. Той е „невидимата ръка”, както в книгата Естир!

□ „**за да ви възвиси**” Това отразява Исусовите думи в Мат. 23:12 и увещанията на Яков в 4:6. *ЯХВЕ* непрекъснато е описван като противящ се на горделивите и издигащ смирените (вж. Йов 5:11; Пс. 138:6; Притчи 3:34; Езек. 17:24; 21:26).

□

NASB „на подходящото време”

NKJV, NRSV, NJB „на нужното време”

TEV „на Неговото собствено време”

В контекста, изразът обслужва две богословски цели: (1) в момента тези читатели търпят гонение, а не издигане и (2) издигането ще бъде при Второто идване на Исус. Бдителност, смирение и липса на безпокойство са съществени пред лицето на вдъхновеното от дявола преследване.

5:7 „всяка ваша грижа възложите на Него” Това е АОРИСТ ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, използвано като ИМПЕРАТИВ и може да е алюзия към Пс. 55:22 в Септуагинта. Това е идиом, означаващ в ума си да предоставим всичките си грижи на Христос (вж. Мат. 6:25). Той ги носи вместо нас, дори и по време на гонение и страдание. Той понесе нашия грях и сега носи нашето безпокойство и страх!

Вярващите могат да се справят, защото знаем, че Той е с нас. Знаем го от:

1. Неговата смърт (вж. 2:22-24; 3:18)
2. Неговото възкресение (вж. I Йоан 2:1-2)
3. Неговата пастирска грижа (вж. 2:25; 5:4)

5:8 „Бъдете трезви, бъдете будни” Тези глаголи са в АОРИСТ ДЕЯТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ. Вярващите трябва да бъдат решителни в бдителността на своя ум (вж. Мат. 24:42; 25:13; 26:41; Марк 13:35,37; 14:38; Деяния 20:31; I Кор. 16:13; Кол. 4:2; I Сол. 5:6,10; Откр. 3:2-3; 16:15). Петър изтъква тези неща и в предишните глави (трезвени и будни, вж. 1:13; 4:7). Бдителността и спокойното мислене могат да преодолеят безпокойствието и изкушението.

– „вашият противник, дяволът” Понятието „противник” отразява еврейското име за сатана (използвано 36 пъти в НЗ), което означава неприятел. Титлата „дявол” (използвана 37 пъти в НЗ) е сложна гръцка дума „да хвърля насреца”, което означава да опозоря. Вж. **Специално понятие** по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЛИЧНОСТНОТО ЗЛО

Това е много трудна тема по няколко причини.

4. СЗ не разкрива никакъв свръхнеприятел на доброто, но го описва като слуга на *ЯХВЕ*, който предлага алтернатива на човечеството и го обвинява за неправдата му.
5. Представата за личен, свръхнеприятел на Бога, създадена по време на междубиблейската (неканонична) литература под влиянието на персийските дуалистични религии (*Зороастринство*). Те на свой ред силно повлияват на равинския юдаизъм).
6. НЗ разработва старозаветни теми в изненадващо ярки, но селективни категории.
 - d. Ако човек подходи към анализиране на злото от перспективата на библейското богословие (всяка книга, автор или жанр изучавани и схематизирани поотделно), тогава налице са различни схващания за злото.
 - e. Ако обаче човек подходи към изучаване на злото от небиблейска или извънбиблейската перспектива на световните или източните религии, тогава голяма част от новозаветните идеи са загатнати в персийския дуализъм и гръко-римския спиритизъм.
 - f. Ако човек е изцяло посветен на категоричния авторитет на Писанието, тогава новозаветните идеи и доктрини трябва да се разглеждат като прогресивно откровение. Християните трябва да са внимателни и да не допускат идеите им да са под влиянието на еврейския фолклор или западната литература (Данте, Милтън). Определено има мистерия и неяснота в тази област на библейското откровение. Бог е избрал да не разкрива всички аспекти на злото, неговия произход, развитие и цел, но Той разкрива неговото поражение!

В СЗ понятието „сатана” или „обвинител” (BDB 966) може да се отнася до три различни групи.

1. човешки обвинители (вж. I Царе 29:4; II Царе 19:22; IV Царе 11:14,20,29; Пс. 109:6)
2. ангелски обвинители (вж. Числа 22:22-23; Йов 1-2; Зах. 3:1)
3. демонични обвинители (вж. I Лет. 21:1; IV Царе 22:21; Зах. 13:2)

Едва по-късно в междузаветния период, змията от Битие 3 глава започва да се идентифицира със сатана (вж. *Премъдрост* 2.23-24; *II Енох* 31:3), и едва тогава започва да се използва от равините (вж. *Sot* 9b и *Sanh*. 29a). „Божиите синове” от Битие 6 гл. стават ангели в *I Енох* 54:6. Споменавам това не с цел да изтъкна неговата богословска акуратност, но за да покажа, че идеята търпи развитие. В Новия Завет тези старозаветни дейности се приписват на зли ангели (вж. I Кор. 11:3; Откр. 12:9).

Трудно или невъзможно (в зависимост от схващането) е да определим произхода на личностното зло от информацията, дадена в СЗ. Една от причините за това е силният монотеизъм на Израил (вж. I Царе 22:20-

22; Екл. 7:14; Исаия 45:7; Амос 3:6). Всяка причинност се приписва на *ЯХВЕ*, за да се демонстрира Неговата уникалност и превъзходство (вж. Исаия 43:11; 44:6,8,24; 45:5-6,14,18,21,22).

Източници на информация по темата са (1) Йов 1-2 глави, където Сатана е представен като един от „синовете на Бога” (т.е., ангелите) или (2) Исаия 14 глава и Езекиил 28 глава, където гордите царе от Близкия Изток са използвани (Вавилон и Тир), за да илюстрират гордостта на Сатана (вж. I Тим. 3:6). Този подход ме навежда на смесени чувства. Езекиил използва метафори от Едемската градина, не само за Тирския цар като Сатана (вж. Езек. 28:12-16), но също и за царя на Египет като Дървото за познаване на доброто и злото (Езекиил 31 гл.). Обаче Исаия 14 глава, особено 12-14 ст., изглежда описват ангелски бунт, предизвикан от гордост. Ако Бог иска да ни разкрие конкретната същност и природа на Сатана, това е много уклончив начин и място да го стори. Трябва да внимаваме с тенденцията на систематичното богословие, което взема малки, неясни части от различните завети, автори, книги и жанрове, и ги комбинира като парчета от един божествен ребус.

Съгласен съм с Алфред Едерщайм, че равинският юдаизъм е силно повлиян от персийския дуализъм и спекулация с демоничното. Равините не са добър автентичен източник в тази област (вж. Alfred Edersheim *The Life and Times of Jesus the Messiah*, том 2, appendices XIII [pp. 748-763] и XVI [pp. 770-776]). В това отношение Исус радикално се отклонява от поученията на синагогата. Смятам, че идеята за архангела – неприятел на *ЯХВЕ* възниква под влияние на иранския дуализъм и двете върховни божества, *Ahkiman* и *Ormaza*, и по-късно е разработен от равините под формата на библейски дуализъм за *ЯХВЕ* и Сатана.

В НЗ определено е налице прогресивно откровение относно персонификацията на злото, но не е подробно формулирано, както равинското. Добър пример за тази разлика е „войната в небесата.” Падането на сатана е логична необходимост, но подробности не са дадени. Дори и казаното по темата е завоалирано в апокалиптичния жанр (вж. Откр. 12:4,7,12-13). Макар и победен от Исус и заточен на земята, Сатана продължава да служи като слуга на *ЯХВЕ* (вж. Мат. 4:1; Лука 22:31-32; I Кор. 5:5; I Тим. 1:20).

Трябва да обуздаем любопитството си в тази област. Налице е личностна изкусителна и зла сила, но при все това Бог е само един и ние продължаваме да носим отговорност за нашия избор. Духовна битка има както преди, така и след спасението. Победата е възможна единствено в и чрез Триединния Бог. Злото е победено и ще бъде премахнато!

□ **„обикаля като ревящ лъв”** Тази метафора за сатана, представяща го като звяр, идва от СЗ и е символ за силен противник. (вж. Пс. 7:2; 10:2; 17:12; 22:13,21; II Тим. 4:17), един от Божиите начини да съди своя народ (вж. II Царе 17:25; Исаия 15:9; Йер. 50:17)

□ **„търси кого да погълне”** разкрита е крайната цел на сатана – разрушение и смърт. Той е враг на всичко, което е добро, благочестиво и истинско.

5:9 „съпротивете му се” Това е друг АОРИСТ ДЕЯТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ. В Исус вярващите имат силата да се съпротивят на злото и лукавия! В Яков 4:7 същото увещание е свързано с бягането на сатана, но тук е свързано със страдание и преследване. Победата над дявола не означава липса на страдание!

□ **„твърди във вярата”** Вярващите трябва да продължат във вярата (вж. Кол. 2:5). Благодействието и здравето не винаги са белег на Божието благословение (вж. книгата Йов, Пс. 73 и др.). вярващите трябва да упражняват вярата си при всички обстоятелства. Постоянството е от съществена важност (вж. Деяния 14:22; Римл. 8:17).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: УСТОЯВАНЕТО

Библейските доктрини, свързани с християнския живот са трудни за обяснение, защото са представени в типичните за Изтока диалектични двойки. На пръв поглед те звучат противоречиво, но въпреки това са библейски. Западните християни имат тенденцията да избират една истина и пренебрегват или омаловажават противоположната. Някои примери:

1. Дали спасението е единично решение да следваш Христос или посвещение за ученичество, за цял живот?
2. Дали спасението е избор на суверенен Бог по благодат или човешки отклик с покаяние и вяра на божествена покана?

3. Възможно ли е веднъж получено, спасението да бъде изгубено или е нужно постоянно старание?

Темата за устояването е предмет на дискусии в хода на цялата църковна история. Проблемът започва с наглед противоречиви пасажи от НЗ:

1. текстове относно сигурността в спасението
 - a. изявления на Исус в евангелието на Йоан (Йоан 6:37; 10:28-29)
 - b. твърдения на Павел (Римл. 8:35-39; Ефес. 1:13; 2:5,8-9; Фил. 1:6; 2:13; II Сол. 3:3; II Тим. 1:12; 4:18)
 - c. твърдения на Петър (I Петър 1:4-5)
2. текстове върху нуждата от устояване
 - a. изявления на Исус в Синоптичните евангелия (Мат. 10:22; 13:1-9,24-30; 24:13; Марк 13:13)
 - b. изявления на Исус в евангелието от Йоан (Йоан 8:31; 15:4-10)
 - c. твърдения на Павел (Римл. 11:22; I Кор. 15:2; II Кор. 13:5; Гал. 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Фил. 2:12; 3:18-20; Кол. 1:23; II Тим. 3:2)
 - d. твърдения на автора на Евреи (2:1; 3:6,14; 4:14; 6:11)
 - e. изявления на Йоан (I Йоан 2:6; II Йоан 9; Откр. 2:7,17,20; 3:5,12,21; 21:7)

Библейското спасение произтича от любовта, милостта у благодатта на суверенния триединен Бог. Няма човек, който да е спасен без инициативата на Духа. Божеството поема инициативата и поставя условията, но изисква хората да откликнат с покаяние и вяра, както в началото, така и след това. Бог установява заветна връзка с човека. Има привилегии и отговорности!

Спасението се предлага на всички човече. Смъртта на Исус решава проблема с греха на падналото творение! Бог е премислил начин и иска всички, които са създадени по Неговия образ, да откликнат на Неговата любов и промисъл, изявени в Исус.

Ако искате да прочетете повече по темата, вижте:

- a. Dale Moody, *The Word of Truth*, Eerdmans, 1981 (pp. 348-365)
- b. Howard Marshall, *Kept by the Power of God*, Bethany Fellowship, 1969
- c. Robert Shank, *Life in the Son*, Westcott, 1961

Библията адресира два различни проблема в тази област: (1) да приемеш сигурността в спасението като разрешение да водиш безплоден, себичен живот или (2) да насърчаваш онези, които се борят с греха и устояват в служението. Проблемът е, че погрешното послание се подема от неправилните групи хора, които изграждат богословски системи, основани на ограничени библейски пасажи. Някои християни отчаяно се нуждаят от посланието за сигурността, докато други имат нужда от предупреждения да устояват! В коя група сте вие?

Налице е исторически богословски диспут, включващ Августин срещу Пелагий и Калвин срещу Арминий (полупелагианец). Диспутът включва въпроса за спасението: ако човек е наистина спасен, трябва ли да устоява в своята вяра и плодотворност? Калвинистите застават зад онези библейски текстове, които подчертават суверенитета на Бога и Неговата пазеща сила (Йоан 10:27-30; Римл. 8:31-39; I Йоан 5:13,18; I Петър 1:3-5) и ГЛАГОЛНИ ВРЕМЕН като ПЕРФЕКТНИ СТРАДАТЕЛНИ ПРИЧАСТИЯ от Ефес. 2:5,8.

Арминияните изтъкват онези библейски текстове, които предупреждават вярващите да „се държат“, „да издържат“, или „да продължат“ (Мат. 10:22; 24:9-13; Марк 13:13; Йоан 15:4-6; I Кор. 15:2; Гал. 6:9; Откр. 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7). Лично аз не смятам, че Евреи 6 и 10 са приложими, но много арминияни ги използват, за да предупредят срещу евентуално отстъпление. Притчата за сеяча в Матей 13 и Марк 4 адресира въпроса за вярата, която се вижда, същото прави и Йоан 8:31-59. Докато калвинистите цитират ГЛАГОЛИ В ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, за да опишат спасението, арминияните цитират пасажи в СЕГАШНО ВРЕМЕ, като I Кор. 1:18; 15:2; II Кор. 2:15.

Това е перфектен пример за злоупотребата на богословските системи с метода на тълкуване, наречен „пожелателен прочит.“ Обикновено се използва водещ принцип или текст, който служи като богословска мрежа (сита), през която се пресяват останалите библейски текстове. Внимавайте за мрежи (сита) от всякакъв вид. Те произтичат от Западната логика, не са дело на откровение. Библията е книга от Изтока. Тя представя истината под формата на парадоксални двойки, които наглед са изпълнени с напрежение. Християните са призвани да приемат и двете и да съумеят да се справят с напрежението. НЗ говори както за сигурността на вярващия, така и за необходимост от постоянна вяра и благочестие. Християнството представлява първоначален отклик на покаяние и вяра, следван от продължителен процес, в който вярата и покаянието неизменно присъстват. Спасението не е продукт (билет за небето или застраховка срещу пожар), а - взаимоотношение. То е решение и ученичество. В НЗ то е представено с всички ГЛАГОЛНИ ВРЕМЕНА:

1. АОРИСТ (завършено действие, Деяния 15:11; Римл. 8:24; II Тим. 1:9; Тит 3:5)
2. ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ (завършено действие с продължаващи резултати), Ефес. 2:5,8
3. СЕГАШНО (продължително действие), I Кор. 1:18; 15:2; II Кор. 2:15

4. БЪДЕЩЕ (бъдещи събития или сигурни събития), Римл. 5:8,10; 10:9; I Кор. 3:15; Фил. 1:28; I Сол. 5:8-9; Евр. 1:14; 9:28

□ „**знаейки, че същите страдания се понасят и от братството ви в света**” Петър използва преживяванията на другите вярващи, пръснати из Римската империя, за да насърчи тези преследвани християни. Тяхната опитност не е необикновена, а обичайна.

5:10 „след като пострадате малко” Това е свързано с този живот (вж. 1:6).

□ „**Бог на всяка благодат**” Надеждата на всички вярващи е в установения, непроменен характер на един любящ, благодатен и милостив Бог. Макар да живеем в паднал свят, изпълнен със зло и бунт, когато Му се доверим, нищо не може да ни отдели от Него (вж. Римл. 8:31-39).

В *NIDOTTE*, том 2, pp. 78-79, има чудесен списък с фрази в ГЕНЕТИВ, използвани, за да опишат Бога.

1. Бог на мира – Римл. 15:33; 16:20; I Кор. 14:33; I Сол. 5:23; Фил. 4:9; Евр. 13:20
2. Бог на милостта – Лука 1:78
3. Бог на всяка утеха – Римл. 12:1; II Кор. 1:3
4. Бог на всяка благодат – I Петър 5:10,12
5. Бог на любовта – I Кор. 13:11
6. не Бог на безредието – I Кор. 14:33

□ „**който ви е призовал във своята вечна слава в Христос**” Това е още един пример за нашето отъждествяване с Христос. Сега ние сме отъждествени с Неговата смърт (вж. Римл. 6:4) и страдание (вж. Римл. 8:17), но и с Неговото възкресение и слава (вж. II Кор. 4:17; II Тим. 2:10). Вечната слава ще бъде вкусена едва при физическата ни смърт или Второто идване на Исус!

5:11 „да ви усъвършенства, утвърди и укрепил, и направи непоколебими” Божията цел за всички вярващи е христоводие чрез страдание и борби (вж. 4:13; Римл. 8:17; II Кор. 1:5,7; Фил. 3:19; II Тим. 2:12; Евр. 2:10; 5:8). Въпреки това, Той Самият ни снабдява с всичко необходимо. Отново сме изправени пред парадоксалната заветна идея. Бог върши своята част и ние трябва да извършим нашата!

□ „**на Него да бъде господството до вечни векове**” Това е повторение на 4:11, ту обаче няма ГЛАГОЛ. Голяма част от темите в I Петър (подобно на I Йоан) са като модели в гоблен или музикални мелодии, в различни вариации. Бог е в контрол на всичко (вж. Римл. 11:36).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Петър 5:12-14а

12 Чрез Сила, верния брат, както мисля, ви писах накъсо, като ви насърчавам и заявявам, че това е истинската Божия благодат, в която вие стоите. 13 Поздравява ви и избраната заедно с вас църква във Вавилон, а също и синът ми Марк. 14 Поздравете се един друг с целувка на любов.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – I Петър 5:12-14а

¹²Through Silvanus, our faithful brother (for so I regard *him*), I have written to you briefly, exhorting and testifying that this is the true grace of God. Stand firm in it! ¹³She who is in Babylon, chosen together with you, sends you greetings, and *so does* my son, Mark. ¹⁴Greet one another with a kiss of love.

5:12 „Чрез Сила” Това е Сила от Деяния 15:40. Този човек снабдява Петър (заедно с Йоан Марк), с информация за теологията и писанията на Павел. В много отношения писанията на Петър са подобни на павловите.

Има много спекулации относно връзката на тази фраза с авторството на I Петър. Според мен няма съмнение, че Петър използва секретар, но дали това е Сила? Една интересна статия от *Journal of the Evangelical*

Theological Society, Vol. 43 No. 3, pp. 417-432, озаглавена „Сила не е секретар на Петър” by E. Randolph Richards, ме убеди, че тази фраза вероятно означава, че Силванус (Сила) е куриерът, който разнася писмата на Петър, а не – негов секретар.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СИЛА (СИЛВАНУС)

Сила или Силванус е човекът, който Павел избира да го придружи на второто му мисионерско пътуване, след като Варнава и Йоан Марк заминават за Кипър:

- A. За първи път той е споменат в Библията, в Деяния 15:22, където е наречен водещ сред братята от църквата в Йерусалим.
- B. Той е пророк (вж. Деяния 15:32).
- C. Той е римски гражданин като Павел (вж. Деяния 16:37).
- D. Той и Юда Варсава са изпратени в Антиохия от църквата в Йерусалим, за да проверят ситуацията (вж. Деяния 15:22,30-35).
- E. Павел го споменава във II Кор. 1:19 като съработник, проповядващ евангелието.
- F. По-късно е идентифициран с Петър в написване на I Петър. (вж. I Петър 5:12).
- G. както Павел, така и Петър го наричат Силванус, докато Лука го нарича Сила (арамейската форма на Савел). Вероятно Сила е неговото еврейско име, а Силванус е латинското му име (вж. F. F. Bruce, *Paul: Apostle of the Heart Set Free*, стр. 213).

□ „**истинската Божия благодат**” По времето, когато Петър пише писмото си, вече има и други схващания за Исус. Петър подчертава, че има само една истинска благодат - евангелието. В своето писмо Петър често изтъква истината за Божията благодат (вж. 1:10,13; 2:3; 3:7; 4:10; 5:5,10,12). Благовестието на Исус Христос наистина отразява сърцето на *ЯХВЕ*. Тук то е наречено „истинско”, защото е опитано в живота на тези страдащи вярващи!

□ „**в която вие стоите**” Това е АОРИСТ ДЕЯТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ. Това е значително в дни на гонение. „Устояването” е свързано с твърдостта във вярата в стих 9. То е свързано с приближаване към Бога и Христос и отдалечаване от греха, егото и сатана. В Ефес. 6:11,13,14 е представено като военно понятие. Павел използва думата по няколко различни начина.

- 1. обобщение на евангелието в I Кор. 15:1
- 2. обяснение на „оправдание чрез вяра” в Римл. 5:2
- 3. увещания към езичниците да устояват във вярата си в Римл. 11:20
- 4. предупреждение срещу духовната арогантност в I Кор. 10:12

Вярващите имат заветна отговорност да стоят твърди! Вж. **Специално понятие: УСТОЯВАНЕТО** към 5:9.

5:13 „църква” Църквата е в женски род (вж. II Йоан) вероятно заради старозаветната идея за *ЯХВЕ* като съпруг и Израил като негова жена (вж. Осия 1-3). Църквата е невяста на Христос (вж. Ефес. 5:21-31).

□ „**Вавилон**” Това вероятно е закодирано название за Рим (вж. Откр. 14:8; 17:5; 18:2,10; Пророчествата на Сибил 5:143,152; Варух 9:1). В дните на Петър Рим е символ за светската власт от С3 (Асирия, Вавилон, Персия). Типично е за светската система на власт, арогантност и идолослужение, отделени от Бога (вж. Ефес. 2:2а).

Петър пише от самото леговище на звяра. Църквата на Бога е установена на територията на врага.

□ „**Марк**” Отнася се за Йоан Марк. Ранната църква се събира в неговия дом, в Йерусалим (вж. Деяния 12:12). Това е мястото, където Господ се появява на три пъти след Своето възкресение и където се излива Духът.

Йоан Марк придружава Павел и своя братовчед Варнава (вж. Кол. 4:10) на първото мисионерско пътуване (вж. Деяния 12:25-13:13). По някаква причина той напуска групата и се връща у дома (вж. Деяния 15:38). Варнава иска да го включи във второто мисионерско пътуване, но Павел отказва (вж. Деяния 15:36-41). Това води до разделянето на Павел и Варнава. Варнава и Йоан Марк отиват в Кипър (вж. Деяния 15:39). По-късно,

когато Павел е в затвора, той споменава Йоан Марк в положителна светлина (вж. Кол. 4:10) и по-късно, по време на второто му затворничество в Рим, точно преди смъртта си, той отново споменава Йоан Марк (вж. II Тим. 4:11).

Очевидно Йоан Марк става част от мисионерския екип на Петър (вж. I Петър 5:13). Евсевий Кесарийски (*Църковна история* 3:39:12) дава интересно описание за връзката на Йоан Марк с Петър.

„В своята собствена книга Папиас ни разказва за думите на Господа, чути от Аристион или научени директно от презвитера Йоан. След като съм предоставил тази информация на вниманието на учените, ще продължа с нещата, цитирани от него, по-конкретно относно Марк, автора на евангелието:

Презвитерът обичаше да казва следното: „Марк, който бил тълкувател на Петър, записвал внимателно, но не по ред всичко, което си спомнял от думите и делата на Господа. Защото Марк не е слушал Господа лично и не е бил един от последователите Му, но по-късно, както вече казах, бил ученик на Петър. Петър обикновено приспособявал своето учение според случая без да подрежда систематично казаното от Господа, така че Марк доста точно е записал всичко, както го е запомнил от него. Защото той имал едничка цел – да не пропусне нищо, което е чул, нито да го представи по неправилен начин” (р. 152).

В този цитат Папиас споменава „Йоан презвитера”. В своята книга *Срещу ересите* 5:33:4 Иринеи Лионски казва „за тези неща се свидетелства в писанията на Папиас, слушател на Йоан и спътник на Поликарп.” Това подсказва, че Папиас ги е чул от апостол Йоан. Йоан Марк записва спомените и проповедите на Петър относно Исус и съставя своето евангелие.

5:14 „целувка на любов” Това е типичен поздрав сред вярващите. Възприет е от самото начало в Бижето семейство (вж. Римл. 16:16; I Кор. 16:20; II Кор. 13:12; I Сол. 5:6). До четвърти век целувката е ограничена само между представителите на един и същи пол, поради злоупотребите в църквата и неразбирането на поздрава извън нея. Този ритуален поздрав е неизменна част от Господнята трапеза или Празника на любовта.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – I Петър 5:14b

14b Мир на всички вас, които сте в Христос. Амин.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – I Петър 5:14b

^{14b}Peace be to you all who are in Christ.

5:14b Само онези в Христос могат да имат мир (вж. Лука 2:14). Онези, които имат мира на Христос, нямат мира на света (вж. Мат. 10:34; Лука 12:49-53; Йоан 14:27).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Избройте и обяснете новозаветните понятия, използвани за местни домашни църкви.
2. Избройте четирите увещания към пастирите в ст. 2-3.
3. Избройте алюзииите относно личния контакт на Петър с Исус, които са споменати в тази глава.
4. Каква е връзката между страданието и християнската зрялост? Каква е връзката между страданието на християнина и дявола?

ВЪВЕДЕНИЕ КЪМ II ПЕТЪР

I. УВОДНИ ДУМИ

А. Целта или обхватът на това въведение не е да обсъжда в подробности проблемите, свързани с авторството на II Петър. Лично аз съм стигнал до заключението, че няма никаква убедителна обосновка да се отрича авторството на апостол Петър. Три източника помагат изключително много в това отношение:

1. Статията на Bruce M. Metzger „Literary Forgeries and Canonical Pseudepigrapha” in *The Journal of the Society of Biblical Literature*, 1972, pp. 3-24.
2. Статията на Michael J. Kruger „The Authenticity of 2 Петър” in *The Journal of the Evangelical Theological Society*, Vol. 42, No. 4, pp. 645-671.
3. Книгата на E. M. B. Green *2 Петър Reconsidered*, Tyndale Press, 1961.

В. Когато се замислям над вероятността Второ Петрово послание да не е било написано от Петър, през ума ми минават няколко неща.

1. Въпросът кой е писал Второ Петрово послание не променя моя възглед, че това писмо е боговдъхновено и достоверно. Авторството може да влияе на херменевтиката, но не и на боговдъхновеността на книгата. То е предпоставка за вярата и напълно документируем исторически процес.
2. Защо би могла да ме притеснява псевдонимността? Съвсем очевидно е, че гръко-римският свят от Първи век е бил свикнал с нея (вж. статията на Метцгер).
3. Дали не съм склонен да го допусна поради собствените си предпочитания? Или съм готов откровено да оценя нейните исторически и текстуални свидетелства? Дали пък традицията не ме е предразположила към някакво определено заключение?
4. Древната църква може да е поставяла под въпрос авторството на Петър, но не и посланието на книгата (с изключение на Сирийската църква). Това послание е напълно ортодоксално и е в хармония с другите новозаветни книги. То има немалко препратки към проповедите на апостол Петър.

С. Евсевий Кесарийски обобщава християнските писания в три категории:

1. възприети
2. дискутируеми
3. съмнителни

Той включва II Петър наред с Яков, Юда, II Йоан и III Йоан в категория 2 (дискутируеми). Евсевий приема I Петър; изразява известни съмнения за II Петър и отхвърля като съмнителни други приписвани на Петър произведения: (1) Деяния на Петър; (2) Евангелие според Петър; (3) Беседите на Петър и (4) Откровението на Петър.

II. АВТОРСТВО

Това е най-дебатираната новозаветна книга по отношение на традиционно приписваното ѝ авторство. Причините за тези съмнения са както вътрешни (в стила и съдържанието), така и външни (възприемането на книгата впоследствие).

A. ВЪТРЕШНИ СЪОБРАЖЕНИЯ

1. Стилът
 - а. Стилът на книгата е много различен от този на I Петър. До това заключение първи достигат Ориген и Йероним Блажени.

- (1) Ориген признава, че според някои хора Петър не е автор на част от текста. Но в същото време той цитира II Петър поне шест пъти в своите съчинения.
 - (2) Според Йероним Блажени това се дължи на различен книжник, когото е използвал Петър. Той също посочва, че някои негови съвременници не приемат авторството на Петър.
 - (3) Евсевий Кесарийски адресира този проблем в своето съчинение *Църковна история* 3:3:1: „Така нареченото „второ“ послание ние не сме приели като канонично, а по-скоро като полезно за четене и затова се изучава наред с другите Писания.”
 - b. Стилът на II Петър е ясно отчетлив. В своя коментар *The Epistle of James, Peter and Jude* (Anchor Bible, pp. 146-147) Б. Райке го нарича „азийство”.
„Предпочетохме да използваме понятието „азийско”, понеже основните му представители са родом от Мала Азия. Това означава, че се характеризира с натоварен, издигнат, изтънчен език. Изразността му клони към новаторското и необичайното. Тя пренебрегва класическите идеали за опростено изразяване... Нашето послание несъмнено е писано в съгласие с правилата на Азиатската школа, която все още е имала немалко влияние през първия век на християнството.”
 - c. Възможно е Петър да се е опитвал да пише на някакъв език (в случая гръцки *Койне*), който не е владее с пълна функционалност. Неговият майчин език в крайна сметка си е арамейският.
2. Жанрът
 - a. Дали това е характерно за Първи век послание?
 - (1) Има характерно начало и край.
 - (2) В същото време прилича на циклично писмо, каквото е било изпратено до галатяните. В същата категория изглежда влизат и Яков, и I Йоан.
 - b. Възможно е да е част от еврейския жанр „заветни писания”, които се характеризират с:
 - (1) думи на сбогуване
 - (a) Второзаконие 31-33 гл.
 - (b) Исус Навиев 24 гл.
 - (c) Заветът на Дванайсетте патриарси
 - (d) Йоан 13-17 гл.
 - (e) Деяния 20:17-28
 - (2) предсказване на предстояща смърт (вж. II Тимотей)
 - (3) насърчение към слушателите да следват в същата традиция
 3. Паралелите между II Петър 2 гл. и Посланието на Юда
 - a. Видимо е, че има някакви литературни заемки помежду им.
 - b. Препратката към неканоничен източник подтиква мнозина да оспорят както Юда, така и II Петър. В същото време обаче дори I Петър прави препратки към I Енох, а апостол Павел цитира даже гръцки поети.
 4. Самото послание твърди, че е писано от апостол Петър.
 - a. В 1:1 авторът се нарича Симеон Петър. Петър е името, което му подарява Исус (вж. Мат. 16 гл.). Симеон (а не Симон!) е рядко и необичайно име. Ако друг човек пише това писмо, представяйки се за апостол Петър, тогава изборът на това семитско изписване е изключително изненадващ и би бил контрапродуктивен за псевдонимността.
 - b. Авторът твърди, че е очевидец на Преображението (вж. Мат. 17:1-8; Марк 9:2-8; Лука 9:28-36) в 1:16-18.
 - c. Той също така твърди, че е писал по-рано е писал първо послание (вж. 3:1), което най-вероятно е препратка към I Петър.

5. Ортодоксалност
 - a. В това писмо няма нищо, което да противоречи на учението на Новия Завет.
 - b. Съществуват няколко уникални момента (унищожаването на света чрез огън; възприемането на Павловите съчинения като част от Писанието), но няма нищо гностическо или адопционистко, или еретично.

В. ВЪНШНИ СЪОБРАЖЕНИЯ

1. Евсевий Кесарийски обобщава християнските писания в три категории:
 - a. възприети
 - b. дискутируеми
 - c. съмнителни

Той включва II Петър наред с Яков, Евреи, II Йоан и III Йоан в категория 2. II Петър, наред с Евреи, Яков, II и III Йоан са изброени в категорията „дискутируеми”.
2. II Петър не се появява в *Канона на Маркион* (154 г. сл. Хр.), обаче Маркион също отрича и много други новозаветни книги.
3. II Петър не се среща и в *Мураториевия фрагмент* (180-200 г. сл. Хр.), но пък този списък изглежда е бил увреден. В него също така отсъстват и Евреи, Яков или I Петър.
4. Посланието не се приема от Източната (т.е. Сирийската) църква.
 - a. Нито в *Пешита* (от първата половина на Пети век)
 - b. Включва се във *Филоксениана* (507 г. сл. Хр.) от Ирак и от *Харклийската версия* (616 г. сл. Хр.) от Северна Африка.
 - c. Йоан Златоуст и Теодор Мопсуестийски (водачи на Антиохийската школа за тълкуване на Библията) отхвърлят всичките съборни послания.
5. II Петър изглежда се цитира в *Евангелието на истината* и в *Апокрифа на Йоан*, които се намират в гностическите текстове *Nag Hammadi* (вж. *The Nag Hammadi Gnostic Texts u the Bible* by Andrew K. Helmbold, стр. 91). Тези писания на коптски език са преводи от някакви по-стари гръцки текстове. Ако II Петър наистина се цитира там, тогава става невъзможно това послание да е било написано чак през Втори век.
6. То се включва в P⁷², датиран от UBS⁴ (8 стр.) към трети или четвърти век сл. Хр.
7. Споменава се или се цитира от Климент Римски (95 г. сл. Хр.)
 - a. I Климент 9:2 – II Петър 1:17
 - b. I Климент 23:3 – II Петър 3:4
 - c. I Климент 35:5 – II Петър 2:2
8. Може би II Петър 2:1 се споменава в *Диалог с Трифон* 82:1 на Юстин Мъченик (115-165 г. сл. Хр.). Това са единствените две места в древните християнски писания, където се използва гръцкото понятие *псевдопророчай*.
9. Иринеи Лионски (130-200 г. сл. Хр.) вероятно прави алюзия с Второ петрово послание, цитиран от Евсевий Кесарийски в *Църковна история* 5:32:2 (II Петър 3:8) и 3:1:1 (II Петър 1:15).
10. Климент Александрийски (150-215 г. сл. Хр.) написва първия християнски коментар (днес изгубен) именно върху II Петър.

11. Посланието се появява във *Възкресенското писмо* на Атанасий (367 г. сл. Хр.), което съдържа актуален списък на каноничните книги.
 12. Приема се за канонично от ранноцърковните събори в Лаодикея (372 г. сл. Хр.) и Картаген (397 г. сл. Хр.).
 13. Любопитно е, че други приписвани на Петър съчинения (Деяния на Петър, Деяния на Андрей и Петър, Деяния на Петър и Павел, Страстите на Петър и Павел, Деяния на Петър и Дванайсетте апостоли, Откровение на Петър и Беседите на Петър) биват единодушно отхвърлени от ранните църкви като съмнителни (и следователно небоговдъхновени).
- C. Ричард Лонгенекър (Richard N. Longenecker, *Biblical Exegesis in the Apostolic Period*, p. 174) прави интересно наблюдение, че II Петър може да е случай, в който Петър пише без книжник (Сила в I Петър 5:12; Йоан Марк за Евангелието). Като свидетелство за това той посочва, че I Петър използва само Септуагинтата за цитиране на старозаветни текстове, докато II Петър използва МТ за цитат от Притчи 26:11, което показва наличие на еврейска закваска (вж. 2:22).

III. ДАТИРОВКА

- A. Зависи от авторството.
- B. Ако изследвателят е убеден в авторството на Петър, тогава датата е някъде преди неговата смърт (вж. 1:14).
- C. Според църковното предание Петър е умрял в Рим по времето на Нерон. Императорът подхванал гонение срещу християните през 64 г. и се самоубил през 68 г. сл. Хр.
- D. Ако някой последовател на Петър пише от името на апостола, тогава датата може да бъде чак около 130-150 г. сл. Хр. Това е възможно, понеже II Петър се цитира в *Откровение на Петър* също както и *Евангелието на Истината* и *Апокриф на Йоан*.
- E. Известният американски археолог У. Ф. Олбрайт твърди, че посланието е написано преди 80 г. сл. Хр. поради близките си характеристики със Свитъците от Мъртво море.

IV. ПОЛУЧАТЕЛИ

- A. Ако във II Петър 3:1 се цитира I Петър, значи получателите са едни и същи хора (живеещи някъде из древна Мала Азия).
- B. II Петър може да е свидетелство за насърчение на всички християни да устояват по време на гонения, да се противопоставят на фалшивите учители и да живеят с вяност в евангелската традиция, очаквайки Второто идване на Христос.

V. ПОВОД ЗА НАПИСВАНЕТО

- A. Докато I Петър адресира гоненията и страданията, II Петър поставя акцент върху идването на фалшиви учители.

- В. Точното естество на фалшивите учения във Второ Петрово послание не е сигурно, но може да е свързано с антиноминиански гностицизъм (вж. 2:1-22; 3:15-18). Това послание използва технически език, какъвто се среща в речта на зародишния гностицизъм и на мистичните религии. Възможно е апостолът нарочно да прибегва до подобна апологетична техника, атакувайки тяхното богословие.
- С. Подобно на II Солунци това послание адресира темата за отложеното, но сигурно Второ идване на Христос, при което Божиите чада ще бъдат прославени, а невярващите ще бъдат осъдени (вж. 3:3-4). Интересно е, че I Петър характерно използва понятието *апокалипсис* за идването на Исус Христос, докато във II Петър предпочитаната дума е *парусия*. Възможно е това също да е знак за участие на различни книжници (вж. Йерноим).

ПРОЧИТ НА ПЪРВИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете цялата библейска книга на един дъх. Посочете централната тема на книгата със свои собствени думи.

1. Тема на цялата книга
2. Тип литература (жанр)

ПРОЧИТ НА ВТОРИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Отново прочетете цялата библейска книга на един дъх. Очертайте основните тематични единици и ги озаглавете с по едно изречение.

1. Тема на първата литературна единица:
2. Тема на втората литературна единица:
3. Тема на третата литературна единица:
4. Тема на четвъртата литературна единица:
5. И т.н.

II ПЕТЪР 1 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Поздрави	Поздрав към верните	Поздрав	Уводни думи	Приветствия
1:1-2	1:1-4	1:1-2	1:1 1:2	1:1-2
Призивът и изборът на християнина		Призив за святост	Призивът и изборът на Бога	Щедростта на Бога
1:3-11		1:3-11	1:3-9	1:3-11
	Плодоносен растеж във вярата			
	1:5-11			
	Приближаващата смърт на Петър			Апостолското свидетелство
1:12-15	1:12-15	1:12-15	1:12-15	1:12-15
Христовата слава и пророческото слово	Достоверното пророческо слово		Очевидци на Христовата слава	
1:16-21	1:16-21	1:16-18	1:16-18	1:16-18
				Стойността на пророчеството
		1:19-21	1:19-21	1:19-21

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци ще ни помогнат да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение на 1 глава. Всеки абзац има една централна тема, истина или мисъл. Всеки библейски превод предава тази тема по свой отделен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочетете Библията и да се опитате сами да обособите нейните абзаци и теми. После съпоставяте вашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своето ежедневие и в своя живот.

Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I, II и III приложение.

2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА на 1-11 стихове

- A. Стихове 1-11 на гръцки език са едно цяло изречение, което съчетава и двата аспекта на завета – суверенната свободна благодат на Бога и възложения ни христов подобен живот.
- B. Схемата на главата изглежда така:
 1. традиционни уводни думи (ст. 1-2)
 - a. от кого
 - b. за кого
 - c. поздрав
 2. стихове 3-4 – Божията роля
 3. стихове 5-7 – ролята на вярващия
 4. стихове 8-9 – положителни и отрицателни аспекти на верността
 5. стихове 10-11 – увереност чрез житейско благочестие

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – II Петър 1:1-11

1 Симон Петър, слуга и апостол на Исус Христос, до онези, които чрез правдата на нашия Бог и Спасител Исус Христос са получили еднаква с нас скъпоценна вяра: 2 Благодат и мир да ви се умножи в познаването на Бога и на Исус, нашия Господ! 3 Понеже Неговата божествена сила ни е подарила всичко потребно за живота и за благочестието чрез познаването на Този, който ни е призовал чрез Своята слава и съвършенство, 4 чрез които ни се подариха най-големи и скъпоценни обещания, за да станете чрез тях участници на божественото естество, като сте избягали от произлязлата от страстите поквара в света – 5 точно затова, като положите всяко старание, прибавете на вярата си добродетел, на добродетелта – познание, 6 на познанието – себеобуздание, на себеобузданието – търпение, на търпението – благочестие, 7 на благочестието – братолюбие и на братолюбието – любов. 8 Защото, ако тези добродетели се намират у вас и се умножават, те ви правят да не сте безделни, нито безплодни в познаването на нашия Господ Исус Христос. 9 Защото онзи, у когото те не се намират, е спял, късоглед и е забравил, че е бил очистен от старите си грехове. 10 Затова, братя, постарайте се още повече да затвърдявате вашето призвание и избиране, защото, като вършите тези неща, никога няма да се спънете. 11 Понеже така изобилно ще ви се даде достъп във вечното царство на нашия Господ и Спасител Исус Христос.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – II Петър 1:1-11

¹Simon Петър, a bond-servant and apostle of Jesus Christ, to those who have received a faith of the same kind as ours, by the righteousness of our God and Savior, Jesus Christ: ²Grace and peace be multiplied to you in the knowledge of God and of Jesus our Lord; ³seeing that His divine power has granted to us everything pertaining to life and godliness, through the true knowledge of Him who called us by His own glory and excellence. ⁴For by these He has granted to us His precious and magnificent promises, so that by them you may become partakers of *the* divine nature, having escaped the corruption that is in the world by lust. ⁵Now for this very reason also, applying all diligence, in your faith supply moral excellence, and in your moral excellence, knowledge, ⁶and in your knowledge, self-control, and in your self-control, perseverance, and in your perseverance, godliness, ⁷and in your godliness, brotherly kindness, and in your brotherly kindness, love. ⁸For if these qualities are yours and are increasing, they render you neither useless nor unfruitful in the true knowledge of our Lord Jesus Christ. ⁹For he who lacks these qualities is blind or short-sighted,

having forgotten his purification from his former sins. ¹⁰Therefore, brethren, be all the more diligent to make certain about His calling and choosing you; for as long as you practice these things, you will never stumble; ¹¹for in this way the entrance into the eternal kingdom of our Lord and Savior Jesus Christ will be abundantly supplied to you.

1:1 „Симон” Буквално името тук е „Симеон” (вж. Bruce Metzger, *A Textual Commentary On the Greek New Testament*, стр. 699). Тук виждаме еврейското име на Петър, както и името на едно от Дванайсетте племена. Същата форма се среща единствено в Деяния 15:14. Ако това писмо беше писано от друг човек, авторът със сигурност щеше да използва обичайното изписване „Симон”.

□ **„Петър”** Буквално това е *Petros*, което е гръцката дума за огромен камък, канара. Това е прякорът, който Исус дава на Симон в Мат. 16:18. В Йоан 1:42 се среща арамейската форма на същата дума – *Cephas* (Кифа). В ежедневната реч Исус е употребявал арамейски, а не еврейски или гръцки. Апостол Павел често използва *Cephas* (вж. I Кор. 1:12; 3:22; 9:5; 15:5; Гал. 1:18; 2:9,11,14).

Съществуват немалко дискусии между католически и протестантски библейски изследователи за значението на тази именна промяна (която се среща в Стария Завет и при Аврам, Аков и др.). Според Матей 16:18 Петър-канарата ще бъде основата на църквата. Протестантите винаги са подчертавали, че тук думата „Петър” е в МЪЖКИ РОД (*Petros*), докато „канара” е в ЖЕНСКИ РОД (*Petra*). Това значи, че изповедта на Петровата вяра, а не самият човек Петър, ще бъде основополагащ краеъгълен камък за църквата. Това различие на гръцки език обаче не присъства на арамейски, където и на двете места би се използвала думата *Cephas*.

Като богослов аз не отричам очевидното водачество на апостол Петър. В същото време обаче се вижда, че останалите апостоли не са разпознавали неговото еднолично лидерство (вж. Марк 9:34; Лука 9:46; 22:24-27; Мат. 20:20-24). Въпреки че Исус не е говорил на устен гръцки, боговдъхновенният текст е записан именно на този език. И следователно граматическото разграничение би следвало също да е боговдъхновено.

□ **„слуга”** Тук се използва гръцката дума *doulos*, която обозначава роб или слуга. Или Петър цитира старозаветното понятие „Господен служител” (което се среща при Мойсей, Исус Навиев, Давид и Исаия), или това е новозаветен начин да се предаде смирение по отношение на Исус като Господ (вж. Мат. 10:24-25).

□ **„апостол”** Очевидно тук имаме литературен начин II Петър да подчертае статута си на очевидец, последовател и избран ученик на Исус Христос.

Понятието „апостол” идва от гръцкия ГЛАГОЛ „изпращам” (*apostell*_). Исус избира дванайсет от своите ученици, за да бъдат с него в специален смисъл, и ги нарича „апостоли” (вж. Лука 6:13). Това понятие често се използва за самия Исус, че е бил изпратен от Отец (вж. Мат. 10:40; 15:24; Марк 9:37; Лука 9:48; Йоан 4:34; 5:24, 30, 36, 37,38,40,57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3,8,18,21, 23,25; 20:21). Според юдейските източници то се употребява за човек, който е изпратен като официален представител на друго – един вид „посланик” (вж. II Кор. 5:20). В този смисъл Петър подчертава своя авторитет, даден му от Христос!

С течение на времето понятието започва да се използва не само за Дванайсетте (вж. Деяния 14:4,14 за Варнава; Римл. 16:7 за Андроник и Юния; I Кор. 4:6, 9; 12:28-29; 15:7 за Аполос; Фил. 2:25 за Епафродит; I Сол. 2:6 за Силванус и Тимотей). Точната роля на тези хора не е напълно сигурна, но включва прогласяване на благовестието и служещо водачество спрямо църквата. Възможно е дори Римл. 16:7 (KJV „Юния”) да се отнася за жена апостол!

□ **„Исус Христос”** Вж. коментара към I Петър 1:1.

□
NASB, NRSV, NJB „до онези, които са получили вяра”
NKJV „до онези, които са приели като скъпоценна вярата”
TEV „до онези... на които е подарена вяра”

Тук изразът е в ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ АОРИСТ от глагола (*lagchan*_), който касае хвърляне на жребий:

1. при хазартни игри (вж. Йоан 19:24)

2. като израз на задължение или дълг (вж. Лука 1:9)
3. като начин да се провери Божията воля (вж. Деяния 1:17)

Думата може просто да означава „получавам, приемам”, но пък е възможно да има и добавената конотация на употребата от Септуагинта „по Божия воля”. Същата тема се среща в стихове 3 и 4 с думите „подарила” (два пъти) и „призовал”, както и в стих 10 „вашето призвание и избиране”.

Двузначността тук е абсолютно същата като тази при парадокса за спасението на човека. Дали то е по Божи избор или човек сам решава да го приеме? Отговорът е двойно ДА! Библията категорично казва, че този свят принадлежи на Бога. Бог е включен във всичко случващо се. Той е избрал да борави със съзнателни същества под формата на заветни отношения. Контактът се инициира от Него. Той поставя дневния ред, но в същото време изисква от нас отклик и реакция (и първоначално, и впоследствие).

Тези читатели са получили вяра, която е Божията воля за тях (и за всички нас).

Съществителното „вяра” е производно на гръцката дума *pistis*, която на съвременен език се превежда „вяра”, „доверие”, „упование”, „вярване”. Първоначално на еврейски език това понятие се е отнасяло за стабилна позиция, но с течение на времето е започнало да обозначава човек, който е верен, устойчив, достоверен и благонадежден. В Библията акцентът е не толкова върху вярата на вярващия, колкото върху верността на Бога; не толкова върху надеждата на надяващия се, колкото върху благонадеждността на Бога. Вж. **Специално понятие** към: Марк 1:15.

□

NASB „същата като нашата”
NKJV „също толкова ценна”
NRSV, TEV, NJB „скъпоценна, колкото и нашата”

Тук срещаме съставното гръцко съществително *isotimos*, което се състои от *isos* („еднакъв, сходен, същият”) и *tim_* („стойност, ценност” с конотация на нещо скъпо). Подарената ни от Бога вяра има безценна стойност (вж. I Петър 1:7) и всички вярващи участват в нея. Не съществува една вяра за апостолите, друга за евреите и езичниците, а трета за останалите вярващи (вж. I Кор. 12:13; Гал. 3:28; Кол. 3:11). Дарбите може да са разнообразни, но вярата е една и съща (вж. Ефес. 4:5).

□ **„правдата”** Тук не се говори за вменената ни правда (вж. Римляни 4 гл.), а за праведността на Исус Христос (вж. Деяния 3:14; 7:52; 22:14; I Йоан 2:1,29; 3:7). Вж. **Специално понятие**: ПРАВДАТА към I Петър 3:14. Това е най-категоричното място в Новия Завет, където съществителното *Theos* („Бог”) се прилага за Исус.

Този корен на гръцки език (произлизащ от еврейския корен ____, BDB 841) се среща неколкократно в II Петър.

1. праведен, справедлив (*dikaios*) – 2:8, праведен човек
2. правда, справедливост (*dikniosun_*)
 - a. 1:1 – Исусовата правда
 - b. 2:5 – праведността на Ной (вж. Битие 7:1)
 - c. 2:21 – пътят на правдата
 - d. 3:13 – новото небе и новата земя, в които обитава праведността
3. право (*dikaion*)
 - a. 1:13 – право, правилно
 - b. 2:7 – праведният Лот
 - c. 2:8 – праведният човек

Исус е праведен. Християните са праведни в Него. следователно те трябва да живеят в праведност, която отразява идващата нова епоха!

- **„нашия Бог и Спасител Исус Христос”** Тази фраза се използва единствено за Исус Христос.
1. ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН има само преди първото СЪЩЕСТВИТЕЛНО (правилото на Granville Sharp)
 2. граматическата форма на четирите думи „Бог”, „Спасител”, „Исус” и „Христос” (МЪЖКИ РОД, ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО, РОДИТЕЛЕН ПАДЕЖ).
 3. настоящата граматическа форм (освен „Господ” вместо „Бог”) in 1:11; 2:20 и 3:18.

4. Робъртсън ни напомня, че във II Петър *gn_sis* и *epign_sis* винаги се използват за Исус Христос (вж. А. Т. Robertson, *Word Pictures in the NT*, Vol. 6, стр. 148).
5. Има и други места в Новия Завет, където се утвърждава божественото естество на Исус Христос (вж. Йоан 1:1; 8:57-58; 20:28; Римл. 9:5; Фил. 2:6-11; II Сол. 1:12; Тит 2:13; Евр. 1:8; I Йоан 5:20), което е шокиращо предвид категоричния монотеизъм на Стария Завет.

В Стария Завет думата „Спасител” обикновено се използва за *ЯХВЕ*, макар че понякога се прилага и за Месия. В Новия Завет тя обикновено касае Бог Отец. В Посланието на Тит фразата се среща три пъти за Отец (вж. 1:3; 2:10; 3:4), но в същия контекст и за Исус (вж. 1:4; 2:13; 3:6). Във II Петър думата се използва многократно и единствено за Исус (вж. 1:1,11; 2:20; 3:2,18).

1:2 „Благодат и мир да ви се умножи” Изразът тук е сходен с I Петър 1:2. Павел често използва думите „благодат и мир”, но обикновено те се следват от уточнението „от Бога нашия Отец” и добавката „и от Господ Исус Христос”.

Благодатта отразява истината, че спасението на съгрешилото човечество и общението с Бога са резултат от характера и от даровете на Бога. Това ново (възстановено) взаимоотношение с Бога води до мир. Човешките същества са създадени за общение с Бога, по чийто образ са сътворени, както и за общение помежду си. Благодатта винаги предшества мира! ГЛАГОЛЪТ тук е СТРАДАТЕЛЕН ОПТАТИВЕН АОРИСТ. Тоест това е молитва. Петър желае Бог да ни подари и благодат, и мир.

□ **„в познаването на Бога”** Благодатта и мирът са подарък от Бога (СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ) чрез опитно познание (*epign_sis*) на Него и на Неговия Син.

Знанието/познанието е повтаряща се тема във II Петър може би заради лъжливите учители (гностиците), също както и Колосяни и I Йоан.

1.	<i>epignosis</i> (пълно познание) –	<i>epign_sk_</i> (да познавам пълно)
	1:2	2:21 (twice)
	1:3	
	1:8	
	2:20	
2.	<i>gnosis</i> (познание) –	<i>gin_sk_</i> (да познавам)
	1:5	1:20
	1:6	3:3
3.		<i>gn_riz_</i> (да бъде познат)
		1:16

Лъжливите учители от втора глава сякаш имат характеристиките на антиноминиански гностицизъм. Тази система на богословско-философска ерес се развива през II век сл. Хр., но корените ѝ се крият още в I век. Тя се характеризира с ексклузивизъм, основаващ се на тайно познание. Спасението е свързано не с етиката, а именно с това познание. Вж. **Специално понятие** към: I Петър 3:22.

□ **„на Бога и на Исус, нашия Господ!”** Забелязвам следните граматически моменти в 1:1, свързани с една сходна фраза, отнасяща се единствено за Исус:

1. един ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН
2. всички форми са в РОДИТЕЛЕН ПАДЕЖ

Тези същите граматически черти се срещат и в този израз, което би трябвало да добави известна степен на скептицизъм относно това, дали 1 стих се отнася единствено за Исус или касае и Отец, и Сина. Разликата обаче идва от една сложна вариация в гръцките манускрипти. Граматиката на 1:1 няма никаква вариация в гръцките ръкописи. За пълен набор на вариациите вж. бележката под линия към *Greek New Testament, United Bible Society, fourth edition*, стр. 799, както и Bart Ehrman, *The Orthodox Corruption of Scripture*, стр. 85.

1:3-7 На гръцки език това е дно дълго изречение.

1:3 „Неговата” Това МЕСТОИМЕНИЕ се отнася или за Бог Отец, или за Сина. Всички МЕСТОИМЕНИЯ в тези начални стихове сякаш носят подобна двузначност. За Петър това е характерно. Възможно е тази двузначност да е целенасочена (т.е. да има двойно значение, както при писанията на Йоан). В 1 стих Исус е определен като „Бог”; във 2 стих и Отец, и Синът са свързани граматически; а ПРИЛАГАТЕЛНОТО „божествена” в 3 стих се отнася и за двамата.

□ **„ни е подарила”** Това е ПЕРФЕКТНО СРЕДНО (депонентно) ПРИЧАСТИЕ. Подобна форма на гръцка дума (*d_reomai* от *did_mi*) се среща единствено при Марк (вж. 15:45) и Петър (вж. I Петър 1:3,4). Този факт би могъл да илюстрира литературната връзка между Евангелието на Марк и I Петър.

□ **„всичко потребно за живота”** Трети стих в общи линии е противопоставяне срещу учението на лъжливите гностически учители, според които има богословско разграничение му спасението чрез тайно познание и ежедневния благочестив живот. Бог ни е подарил всичко необходимо за вечния живот (*zoe*) и за ежедневното христоводие (*eusebeia*). Истинното познание е вяра в Исус Христос, която оказва влияние на ежедневното живеене. В Христос вяращите разполагат с всичко, което им е потребно за духовността! Не е необходимо да се ровим за някакъв по-дълбок достъп до истината.

□ **„благочестието”** Тази съставна дума (*eusebia*) произлиза от думите „добро” и „поклонение”. Тя съдържа конотация за ежедневно живеене, което е приемливо за Бога. Петър многократно поставя акцент върху благочестието, понеже лъжливите учители са обърнали гръб на личната етика и моралност (вж. 1:3,6,7; 2:9; 3:11). По-пълна информация вж. в бележката към 1:6.

NASB „истинното познание”
NKJV, NRSV, NJB „познанието”
TEV „нашето знание”

Тук виждаме поредната плесница по тайното познание (вж. 2:20-21). Благовестието, което проповядват апостолите, е истинското познание, а Исус лично е истината (вж. Йоан 14:6). Тук се използва подсилена *epign_sis* („познание”), която съдържа конотация за лично знание (вж. ст. 2,3,8; 2:20). Евангелието е личност, която следва да се опознава, а не да се дефинира богословски.

□ **„на Този, който ни е призовал”** Този ГЛАГОЛ се среща неколкократно в посланията на Петър (I Петър 1:15; 2:9,21; 3:9; 5:10; II Петър 1:3). На всяко от тези места той се отнася за призив от Бога. Няма човек, който да е дошъл при Бога, освен ако не е бил привлечен от Духа (вж. Йоан 6:44.65; Ефес. 1:4-5).

□ **„чрез Своята слава и съвършенство”** На това място има вариации в гръцкия текст.

1. Манускрипти P⁷², В, К, L и повечето минускули съдържат *dia* („чрез”) слава и съвършенство (вж. NKJV).
2. Манускрипти N, А, С, Р и повечето древни преводи обаче съдържат *idia* („в своята”) слава и съвършенство (вж. NASB, NRSV, TEV, NJB).

Екзегетическият въпрос е: „Дали вяращите са били призовани (1) посредством Божиите качества? Или по-скоро (2) за да споделят тези качества?” Преводът на комисията към UBS⁴ дава оценка „В” (т.е. почти сигурно) на първата от тези две възможности.

1:4 „чрез които ни се подариха” Това е ПЕРФЕКТЕН СРЕДЕН (депонентен) ИНДИКАТИВ, който отговаря на ПРИЧАСТИЕТО от стих 3. Божията сила и власт е дала и продължава да дава на вяращите всичко, което им е необходимо, понеже те се нуждаят както от първоначално (чрез оправданието, така и от продължително (чрез освещението) приложение на Божиите благодатни обещания.

□

NASB	„най-големи и скъпоценни обещания”
NKJV	„изключително големи и ценни обещания”
NRSV	„скъпоценни и много големи обещания”
TEV	„самите велики и скъпоценни дарове, които ни е обещал”
NJB	„най-великите и скъпоценни обещания”

Тези описателни понятия трябва да се отнасят за благовестието, чрез което вярващите съучастват в божественото естество (т.е. в обитаването на Светия Дух). Надеждата на падналото в грях човечество е в стабилния и благодатен характер на Бога, изразен чрез Неговите обещания (в Стария Завет, но най-вече в Исус Христос; вж. Евр. 6:17-18). Последователността на тези две понятия варира в гръцките ръкописи.

Прилагателното „скъпоценни” се среща в I Петър 1:19 за жертвената кръв на Христос. Това понятие лежи в корена на името „Гимотей”.

□ **„участници на божественото естество”** Тази фраза се отнася за (1) обитаването на Св. Дух (вж. 3 ст.), което идва при спасението; или пък е (2) друг начин за изразяване на новородението (вж. I Петър 1:3,23). Подобна представа силно се отличава от гръцката философска мисъл (въпреки че подобрите термини са със стоически произход), според която още от началото на света във всички човешки същества има заложена някаква божествена искрица. Идеята на Петър тук не е, че всички ние сме или ще бъдем богове, а по-скоро, че предназначението ни е да приличаме на Исус Христос (вж. Римл. 8:29; Ефес. 1:4; Йоан 3:2). Вярващите хора трябва да бъдат пример за семейните черти на Бога (понеже са образ на Бога). В такъв случай думата „божествен” (*theios*; вж. 3 и 4 ст.) трябва да се разбира като „подобен на Бога”.

□ **„като сте избягали”** Тази дума се използва единствено във II Петър от целия Нов Завет (вж. 1:4; 2:18,20). Формата ѝ е АКТИВНО ПРИЧАСТИЕ АОРИСТ, което говори за завършено действие (т.е. спасението, моментът на приемането на благовестието; вж. стих 1).

□ **„от произлязлата от страстите поквара в света”** Във II Петър нашироко се излага темата за фалшивите учители, които претендират за специално тайно знание (при гностицизма), но обезценяват нуждата от благочестив живот (вж. I Петър 1:14; 2:11; 4:3; II Петър 2:10,18). Първа глава обръща внимание на това лъжеучение в ст. 3-11!

Животът на вярващите е свидетелство (а не основание) за тяхното истинско обръщение (вж. Яков и I Йоан). Ако няма плодове, значи няма корени (вж. Марк 4:1-20).

1:5 „точно затова” Тук иде реч за отклика на вярващите хора спрямо подаръците и обещанията на Бога в ст. 3-4 (вж. Фил. 2:12-13). Вж. **Специално понятие: ПОРОЦИ И ДОБРОДЕТЕЛИ В НОВИЯ ЗАВЕТ** към I Петър 4:3.

□	
NASB	„като положите всяко старание, прибавете”
NKJV	„с всяко усърдие добавете”
NRSV	„положете всяко усилие, за да подкрепите”
TEV	„сторете всичко по силите си, за да прибавите”
NJB	„постарайте се да подкрепите”

Буквално текстът казва: „донасяйки всяко усърдие, добавяйте...” Тук изречението съдържа ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ АОРИСТ, което се използва като ИМПЕРАТИВ, както и ДЕЯТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ АОРИСТ. По един чудесен начин Бог е подсигурил нашето спасение (вж. ст. 3-4); а сега вярващите хора трябва да ходят в него (вж. ст. 5-7). Благовестието е напълно безусловен подарък (1) от Божията воля, (2) чрез завършеното дело на Христос и (3) с помощта на Светия Дух, който се настанява у спасения човек и го направлява в ежедневен живот на скъпо костващо ученичество. Именно това е парадоксът на благата вест. Спасението е подарък (вж. Йоан 4:10; Римл. 3:24; 6:23; Ефес. 2:8; Евр. 6:4), но в същото време то е и заветно отношение с привилегии и отговорности. Истинското благовестие прониква едновременно до ума, до сърцето и през ръцете на вярващия!

□ „**вярата**” Това понятие може да има няколко конотации.

1. старозаветното му значение – „вярност” или „достоверност”;
2. приемането на Божията прошка в Христос;
3. вярното и благочестиво живеене;
4. сборното значение на християнската истина за Исус (вж. Деяния 6:7 и Юда 3,20 ст.).

В настоящия контекст (1 ст.) това се отнася за приемането на Христос като спасител. Вярващите хора сега трябва да растат и да се развиват.

Очакването за растеж на християните се вижда и в Римл. 5:3-4; Яков 1:3-4 и др.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: РАСТЕЖЪТ НА ХРИСТИЯНИНА

Римляни 5:3-4

Гоненията създават:

- * устояване
- * доказан характер
- * надежда (вж. стих 2)
- * дълготърпение
- * милост
- * благод
- * вярност
- * кротост
- * себевладение

Галатяни 5:22-23

Плодът на Духа е:

- * любов
- * радост
- * мир

Яков 1:3-4

Изпитните водят до:

- * устояване
- * зрелост
- 1. твърдост
- 2. завършеност
- * благочестие
- * братска обич
(*philadelphia*)
- * християнска любов
(*agap_*)

II Петър 1:5-7

Усърдието се изразява в:

- * примерна нравственост
- * познание
- * самоконтрол
- * устояване

□ „**добродетел**” В 2 стих това качество се използва за Христос (за Бог Отец). Именно това е един от плодовете на Духа от Галатяни 5:22-23. Антонимът на тази дума е съществителното „алчност” (вж. 2:3,14). Вж. **Специално понятие: ПОРОЦИ И ДОБРОДЕТЕЛИ В НОВИЯ ЗАВЕТ** към I Петър 4:2.

□ „**познание**” Познанието (*gn_ sis*) на благовестието, което води до христоводие, е нещо прекрасно. Тук лъжливите учители защитават фалшиво познание, което води до поквара.

□ „**себеобуздание**” Тази добродетел описва човек, способен да обуздава егоцентричното влечение на своето паднало в грях естество (вж. Деяния 24:25; Гал. 5:23; Тит 1:8). В определен контекст (например I Кор. 7:9) думата навява асоциация за неуместно сексуално поведение. Именно поради антиноминиалните тенденции на въпросните лъжливи учители можем да смятаме, че конотацията тук е точно такава.

□ „**търпение**” Това съществително означава активно, доброволно и трайно устояване. Тази богоподобна характеристика описва търпението и към хора, и към обстоятелства (вж. Римл. 5:3-4; Яков 1:3).

□ „**благочестие**” Това понятие има особена тежест в пастирските послания на Павел, като и във II Петър (вж. бележката към 1:3). Ще цитирам собствения си коментар върху I Тимотей 4:7:

Тази дума има ключово значение в пастирските послания. Тя се отнася за доктриналния и ежедневен начин на живот, основан върху евангелието (вж. I Тим. 3:16). Думата описва не нещо изключително, а нещо, което се очаква. Тя е съставна от корените „добро” (*eu*) и „отдавам почит” (*sebomai*). Истинското поклонение е ежедневно практикуване на правилното мислене (вж. 4:16а). Обърнете внимание колко пъти се среща това понятие в Пастирските послания:

1. СЪЩЕСТВИТЕЛНО (*eusebeia*) – I Тим. 2:2; 3:16; 4:7,8; 6:3,5,6,11; II Тим. 3:5; Тит 1:1
2. НАРЕЧИЕ (*euseb_s*) – II Тим. 3:12; Тит 2:12
3. ГЛАГОЛ (*eusebe_*) – I Тим. 5:4
4. в родствената дума *theosebeia* – I Тим. 2:10
5. в отрицателната форма с АЛФА ПРЕДСТАВКА (*asebeia*) – II Тим. 2:16; Тит 2:12.

1:7

NASB, NKJV „на братолюбието – любов”

NRSV „взаимна обич с любов”

TEV „християнска обич и любов”

NJB „доброта с любов към братята”

Тук виждаме сложно съставната гръцка дума *phile_* (любов) и *adephos* (брат). Тя се среща и в I Петър 1:22. В настоящия контекст думата се отнася до заветни братя и сестри.

Често се казва, че *phile_* се отнася за по-малка любов от *agape_* (вж. стих 7), обаче в гръцкия *койне* тези понятия са синонимни (вж. Йоан 5:20, където се използва думата *phile_* за любовта на Отец към Исус). Обаче тук и в Йоан 21 гл. вероятно има заложено различие между двете понятия.

1:8 „защото” Това не е обичайната форма на УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ на гръцки (вж. обаче NJB, в А. Т. Robertson, *Word Pictures in the NT*, том 6, стр. 151, където Робъртсън определя тази фраза като две СЕГАШНИ ДЕЯТЕЛНИ ОБСТОЯТЕЛСТВЕНИ [условни] ПРИЧАСТИЯ). По-скоро тук виждаме посочено нужното свидетелство за увереност, която се основава на променен – и променящ се – живот на покаяние, вяра, послушание, служение и устояване. Вечният живот (т.е. божественото естество) има наблюдаеми черти.

(а) вярващите демонстрират християнски качества, ст. 5-7

(б) вярващите имат тези качества и ги умножават (СЕГАШНИ ДЕЯТЕЛНИ ПРИЧАСТИЯ), стих 8

(с) вярващите са полезни и плодотворни за Бога, стих 8

(д) вярващите живеят на дело истинното познание на Бога (чрез христоводобие, вж. стих 8)

□ **„да не сте безделни, нито безплодни”** За съжаление, твърде често такава е духовното състояние на вярващите хора.

1. безполезно и непродуктивно – Яков 2:20

2. безплодно – Мат. 7:16-19; 13:22; Марк 4:19; Кол. 1:10; Тит 3:14

3. Павел използва тази дума като предупреждение: „Не участвайте в безплодните дела на мрака.”

Пазете се от липсата на плод или от лошите плодове! Вечният живот има видими характеристики. Ако няма плод, значи няма и корен!

1:9 Също както 8 стих описва истинния християнин, 9 стих дава описание на вярващите, които прекалено лесно се повлияват от лъжливото разграничение на фалшивите учители между познание и живот, между богословие и нравственост, между ортодоксалност и ортопрактика.

□ **„късоглед”** Буквално думата тук е „мигане”, „примигване” или „примижаване”. Тя се използва като метафора за човек, който се опитва да вижда ясно, но не е способен, най-вероятно защото съзнателно се е отвърнал от светлината (вж. James Hope Moulton, George Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament: Illustrated from the Papyri and Other Non-literary Sources*, стр. 420).

□

NASB „забравил е очистването си от предишните си грехове”

NKJV „е забравил, че е бил очистен от старите си грехове”

NRSV „е забравил за очистването на миналите грехове”

TEV „е забравил, че сте очистени от старите си грехове”

NJB „забравяйки как греховете на миналото са били отмити”

Тук се намеква, че тези хора са вярващи, но пък са били подмамани обратно да се върнат към езически живот без Бога по учението на лъжепророците (вж. 2 гл.). Каква трагедия!

1. Този стил на живот не дава радост, мир или увереност.

2. Този стил на живот изопачава благовестието.

3. Този стил на живот съсипва ефективното служение.

4. Този стил на живот води до ранна смърт.

В тази фраза Петър говори за очистването от греха, което се случва чрез победоносната и жертвена заместническа смърт на Исус Христос заради нас (вж. I Петър 1:18; 2:24; 3:18).

1:10 „постарайте се още повече” Глаголът тук е АОРИСТ ДЕЯТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ. Тази дума (вж. 1:15; 3:14) може да означава няколко неща:

1. да правиш нещо бързо (вж. Тит 3:12)
2. да се постараяш колкото можеш (вж. Ефес. 4:3)
3. да бъдеш ревностен (вж. Деяния 20:16; Гал. 2:10)

На мен ми се струва, че вариант номер 3 е най-подходящият (вж. NRSV).

□

NASB	„да гарантирате”
NKJV	„да затвърдявате”
NRSV	„да утвърждавате”
TEV	„да правите трайно”
NJB	„никога не допускате... да се поклаща”

Това понятие се използва с различни значения:

1. увереност чрез установяване (вж. Римл. 4:16)
2. благонадеждност (вж. II Петър 2:19 и Евр. 3:14; 6:19)
3. проверимост (като думата се среща в папируси от Египет, написани на *койне*, със значение на документи, които удостоверяват истинността на завещание)

Християните могат да имат увереност (вж. Фил. 2:12-13; I Йоан 5:13). Вж. **Специално понятие** по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: УВЕРЕНОСТТА

- A. Възможно ли е християните да са уверени, че са спасени (вж. I Йоан 5:13)? I Йоан предлага три проверки или свидетелства.
1. доктринална (вяра) (ст. 1,5,10; 2:18-25; 4:1-6,14-16; 5:11-12)
 1. житейска (послушание) (ст. 2-3; 2:3-6; 3:1-10; 5:18)
 3. социална (любов) (ст. 2-3; 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12, 16-21)
- B. Увереността може да се превърне в деноминационен спор.
1. Жан Калвин основава увереността върху Божия избор. Той посочва, че човек никога не може да бъде сигурен в този живот.
 2. Джон Уесли основава увереността върху религиозното преживяване. Той смята, че хората имат способност да живеят над познатите грехове.
 3. Римокатолическата и Христовата църква базират увереността върху авторитета на Църквата. Отговорът се крие в принадлежността на християнина.
 4. Повечето евангелски християни основават увереността върху обещанията на Библията, свързани с плода на Духа в живота на вярващия (вж. Гал. 5:22-23).
- C. Според мен основната увереност на падналото в грях човечество се крие единствено в характера на триединния Бог.
1. В любовта на Бог Отец
 - a. Йоан 3:16; 10:28-29
 - b. Римляни 8:31-39
 - c. Ефесяни 2:5,8-9
 - d. Филипяни 1:6
 - e. I Петър 1:3-5
 - f. I Йоан 4:7-21
 2. В действията на Сина
 - a. който умира вместо нас
 - (1) Деяния 2:23
 - (2) Римляни 5:6-11
 - (3) II Коринтяни 5:21

- (4) I Йоан 2:2; 4:9-10
- b. който се моли като първосвещеник за нас (Йоан 17:12)
- c. който продължава трайно да се застъпва за нас
 - (1) Римляни 8:34
 - (2) Евреи 7:25
 - (3) I Йоан 2:1
- 3. В служението на Светия Дух
 - a. който ни призовава (Йоан 6:44,65)
 - b. който ни запечатва
 - (1) II Коринтяни 1:22; 5:5
 - (2) Ефесяни 1:13-14; 4:3
 - c. който ни вдъхва сигурност
 - (1) Римляни 8:16-17
 - (2) I Йоан 5:7-13
- D. Хората обаче трябва да откликнат на заветното предложение на Бога (и първоначално, и трайно)
 - 1. Вярващият трябва да се отвърне от греха (с покаяние) и да се обърне към Бога (с вяра)
 - a. Марк 1:15
 - b. Деяния 3:16,19; 20:21
 - 2. Вярващият трябва да приеме Божието предложение в Христос
 - a. Йоан 1:12; 3:16
 - b. Римляни 5:1 (и по аналогия: 10:9-13)
 - c. Ефесяни 2:5,8-9
 - 3. Вярващият трябва да устоява във вярата
 - a. Марк 13:13
 - b. I Коринтяни 15:2
 - c. Галатяни 6:9
 - d. Евреи 3:14
 - e. II Петър 1:10
 - f. Юда 20-21 ст.
 - g. Откровение 2:2-3,7,10,17,19,25-26; 3:5,10,11,21
 - 4. Вярващият се изправя пред три проверки:
 - a. доктринална (ст. 1,5,10; 2:18-25; 4:1-6,14-16)
 - b. житейска (ст. 2-3; 2:3-6; 3:1-10)
 - c. социална (ст. 2-3; 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12, 16-21)
- E. Увереността е нещо трудно, защото:
 - 1. често вярващите търсят преживявания, които не се обещават в Библията
 - 2. често вярващите не схващат добре същността на благовестието
 - 3. често вярващите продължават съзнателно да съгрешават (вж. I Кор. 3:10-15; 9:27; I Тим. 1:19-20; II Тим. 4:10; II Петър 1:8-11)
 - 4. определени личностни типове (със склонност към перфекционизъм) така и не успяват да приемат Божиата безусловна прошка и любов
 - 5. в Библията има примери за лъжливи изповеди на вяра (вж. Мат. 13:3-23; 7:21-23; Марк 4:14-20; II Петър 2:19-20; I Йоан 2:18-19)

□ „вашето призвание” Най-висшата надежда на вярващите хора е в характера на Отец, в делото на Сина и в присъствието на Духа. Тези неща обаче за всеки отделен вярващ се потвърждават чрез живота му на вяра, благочестие и т.н. (вж. ст. 5-7; Фил. 2:12-13). Бог борави с човечеството посредством завети. Той очертава дневния ред, Той инициира срещата, Той ни привлича към себе си. А нашата задача е първоначално и след това трайно да откликваме с покаяние, вяра, служение, послушание и устояване. Благовестието е да приветстваш Спасителя, да повярваш в истината, да изживееш живота. Ако някое от тези неща се изпусне, библиейското спасение става невъзможно.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПРИЗВАН

Бог винаги поема инициативата в призоваването, избирането и изпълването на вярващите за Себе Си (вж. Йоан 6:44, 65; 15:16; I Кор. 1:12; Ефес. 1:4-5,11). Понятието „призвание” се среща в няколко богословски значения:

1. Грешниците са призвани към спасение чрез Божията благодат посредством завършеното дело на Христос и убеждението на Духа (*kl_tos*, вж. Римл. 1:6-7; 9:24, което е богословски сходно с I Кор. 1:1-2 и II Тим. 1:9; II Петър 1:10).
2. Грешниците призовават името на Господа, за да се спасят (*epikale_*, вж. Деяния 2:21; 22:16; Римл. 10:9-13). Това твърдение се основава на юдейски идиом за поклонението.
3. Вярващите са призвани да живеят христов подобен живот (*kl_sis*, вж. I Кор. 1:26; 7:20; Ефес. 4:1; Фил. 3:14; II Сол. 1:11; II Тим. 1:9).
4. Вярващите са призвани да се включват в служение (вж. Деяния 13:2; I Кор. 12:4-7; Ефес. 4:1).

□ „**вашето... избиране**” Съществителното *eklog_* винаги се използва за избор, правен от Бога.

1. Яков/Израил – Римл. 9:11
2. верният остатък – Римл. 11:5,28
3. вярващите в Новия Завет – Римл. 11:7
4. Църквата – I Сол. 1:4; II Петър 1:10

Вж. Специално понятие към Марк 13:20 и към I Петър 1:2.

□ „**като вършите тези неща, никога няма да се спънете**” Под „тези неща” се имат предвид ст. 3-7. Вечният живот има наблюдаеми характеристики.

Грамматиката тук (с ДВОЙНИЯ НЕГАТИВ) и понятието *pote* („по всяко време” или „всякога”) дават голяма увереност за притеснените вярващи сред страданията и гоненията (вж. I Петър) и сред лъжливите учения (вж. II Петър).

А. Т. Робъртсън бележи ГЛАГОЛА „практикувам” (*pioe_*) като СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ОБСТОЯТЕЛСТВЕНО [условно] ПРИЧАСТИЕ, подобно на 8 стих (вж. *Word Pictures in the NT*, том 6, стр. 153, А. Т. Robertson). NASB, NKJV, NRSV и TEV включват условната дума „ако” в превода си (подобно на стих 8).

□ „**никога няма да се спънете**” Това е граматическа структура (ДВОЙНО ОТРИЦАНИЕ и ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ), която е възможно най-силният начин да се отхвърли дадено твърдение. Същата истина се изразява и в Юда 24 ст.

Подобно на Евреи обаче (вж. 2:1-4; 3:7-4:11; 5:11-6:12; 10:9-39; 12:14-29), II Петър дава шокиращи предупреждения (вж. 2:1,20-22; 3:17). Спасението е сигурно (вж. I Петър 1:4-6), но трябва да се поддържа.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ОТСТЪПЛЕНИЕТО (*APHIST_MI*)

Гръцката дума *aphist_mi* има широко семантично поле. Нейният превод „отстъпление” може да се разбира погрешно днес. Както винаги, ключът към тълкуването ѝ е нейният контекст, а не днешната дефиниция.

Това е сложно съставно съществително, което се състои от представката *apo*, означаваща „от” или „откъм” и *hist_mi* – „сядам”, „ставам”, „оправям”. Забележете следните небогословски употреби на същото понятие:

1. премахвам физически
 - a. от Храма, Лука 2:37
 - b. от вкъщи, Марк 13:34
 - c. от човек, Марк 12:12; 14:50; Деяния 5:38
 - d. отвсякъде, Мат. 19:27,29
2. премахвам политически, Деяния 5:37
3. премахвам връзката между, Деяния 5:38; 15:38; 19:9; 22:29
4. премахвам правно (чрез развод), Втор. 24:1,3 (LXX) и NT, Мат. 5:31; 19:7; Марк 10:4; I Кор. 7:11
5. отстранявам дълг/заем, Мат. 18:24

6. показвам незаинтересованост, като си тръгвам, Мат. 4:20; 22:27; Йоан 4:28; 16:32
7. показвам загриженост, като не си тръгвам, Йоан 8:29; 14:18
8. допускам, позволявам, Мат. 13:30; 19:14; Марк 14:6; Лука 13:8

В богословски смисъл ГЛАГОЛЪТ също има широка употреба:

1. отменям, опрощавам, премахвам вината за грях, Изход 32:32 (LXX); Числа 14:19; Йов 42:10, Мат. 6:12,14-15; Марк 11:25-26
2. въздържа се от грях, II Тим. 2:19
3. пренебрегвам, като се отстранявам от греха
 - a. Законът, Мат. 23:23; Деяния 21:21
 - b. вярата, Езек. 20:8 (LXX); Лука 8:13; II Сол. 2:3; I Тим. 4:1; Евр. 2:13

Съвременните вярващи задават немалко богословски въпроси, за които едва ли някой новозаветен автор се е замислял. Един от тях касае съвременната тенденция да се прави разграничение между вяра и вяръност.

Има личности в Библията, които се включват в Божия народ и нещо се случва

I. В Стария Завет

- A. Онези, които чуват разказа на съгледвачите и се уплашват, Числа 14 гл. (вж. Евр. 3:16-19)
- B. Корей, Числа 16 гл.
- C. синовете на Елий, I Царе 2, 4 гл.
- D. Саул, I Царе 11-31 гл.
- E. Фалшивите пророци (примери)
 1. Втор. 13:1-5 18:19-22 (как да се разпознае фалшивият пророк)
 2. Йеремиа 28
 3. Езекиил 13:1-7
- F. Фалшивите пророчици
 1. Езекиил 13:17
 2. Неемия 6:14
- G. Злите водачи на Израил (примери)
 1. Йеремиа 5:30-31; 8:1-2; 23:1-4
 2. Езекиил 22:23-31
 3. Михей 3:5-12

II. В Новия Завет

- A. Гръцкото понятие буквално е *apostasize*. И в Стария Завет, и в Новия Завет се потвърждава, че ще има засилване на злото и на лъжливите учения преди Второто идване на Исус (вж. Мат. 24:24; Марк 13:22; Деяния 20:29,30; II Сол. 2:9-12; II Тим. 4:4). Тук гръцкото понятие вероятно подчертава Исусовите думи в Притчата за почвите от Матей 13 гл.; Марк 4 гл. и Лука 8 гл. Тези лъжливи учители очевидно не са християни, но пък са излезли изсред редиците на християните (Деяния 20:29-30; I Йоан 2:19). Те могат да подлъжат и пленят незрелите вярващи (Евр. 3:12). Богословският въпрос тук е дали лъжливите учители въобще някога са били вярващи. На това е трудно да дадем отговор, понеже още в ранната църква е имало лъжеучители (I Йоан 2:18-19). Често нашите богословски или деноминационни традиции отговарят на този въпрос без препратка към библейски текстове.
- B. Привидна вяра
 1. Юда, Йоан 17:12
 2. Симон Магьосника, Деяния 8 гл.
 3. хората от Мат. 7:13-23
 4. хората от Матей 13 гл.; Марк 4 гл.; Лука 8 гл.
 5. евреите от Йоан 8:31-59
 6. Александър и Именей, I Тим. 1:19-20
 7. хората от I Тим. 6:21
 8. Именей и Филет, II Тим. 2:16-18
 9. Димас, II Тим. 4:10
 10. лъжеучителите, II Петър 2:19-22; Юда ст. 12-19
 11. антихристи, I Йоан 2:18-19
- C. Вяра без плодове
 1. I Коринтяни 3:10-15
 2. II Петър 1:8-11

Ние рядко се замисляме за тези текстове, понеже нашето систематично богословие диктува определен отговор. Моля, не подхождайте към мен с предразсъдък заради това, че повдигам темата. Моята грижа е подходящата херменевтична процедура. Ние трябва да позволим на Библията да ни говори и да не се опитваме да я вметим в настоящото си богословие това често е болезнено и шокиращо, понеже до голяма степен нашето богословие е деноминационно, културно или релационно обусловено (повлияно от родител, приятел, пастир), а не библейски аргументирано. Има хора, които обаче са ръководели Божия народ в миналото, а се е оказвало, че не са *от* Божия народ (вж. напр. Римл. 9:6).

1:11 „вечното царство” Тук става дума за вечното управление на *ЯХВЕ* и неговия Месия (вж. Исаия 9:7; Дан. 7:14,27; Лука 1:33; I Тим. 6:16; Откр. 11:15, 22:5). Фразата не говори за хилядагодишното царство. За него не се споменава и в нито един друг новозаветен текст, с изключение на Откровение 20 гл. (макар че според някои I Кор. 15:25-28 пренасоча именно към него; аз не смятам така).

□ **„Господ и Спасител”** Същата фраза се използва и за Императора. Това е рядка титла, но се среща няколкократно в това малко послание (вж. 1:11; 2:20; 3:2,18).

□ **„изобилно ще ви се даде достъп”** Глаголът тук е в БЪДЕЩ СТРАДАТЕЛЕН ИНДИКАТИВ. Формата за ИМПЕРАТИВ е използвана в 1:5. Бог ще се погрижи за нуждите на всички вярващи хора (вж. 1:3). Затова на вярващите се заповядва да откликват подобаващо в светлината на Божията проявена грижа (вж. 1:4). Тяхната реакция не е основата, на която ще ги приеме Бог, а по-скоро свидетелство, че са били приети от Бога.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – II Петър 1:12-15

12 Затова винаги ще бъда готов да ви напомням за тези работи, ако и да ги знаете и да сте утвърдени в истината, която сега имате пред вас. 13 Мисля, че е правилно, докато съм в тази телесна хижа, да ви подтиквам чрез напомняне, 14 понеже зная, че скоро ще напусна хижата си, както и ми извести нашият Господ Исус Христос. 15 Даже ще се постарая, така че вие и след смъртта ми да можете винаги да си припомните тези работи.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – II Петър 1:12-15

¹²Therefore, I will always be ready to remind you of these things, even though you *already* know *them*, and have been established in the truth which is present with *you*. ¹³I consider it right, as long as I am in this earthly dwelling, to stir you up by way of reminder, ¹⁴knowing that the laying aside of my *earthly* dwelling is imminent, as also our Lord Jesus Christ has made clear to me. ¹⁵And I will also be diligent that at any time after my departure you will be able to call these things to mind.

1:12 „Затова” Въз основа на евангелските истини дотук в 1 глава.

□ **„винаги ще бъда готов да ви напомням”** Темата се повтаря (вж. 1:12-13,15; 3:1-2; Фил. 3:1; Юда 5,17 ст.). Тези истини на евангелието трябва да се утвърждават отново и отново за информация на новите вярващи и за утвърждаване на зрелите.

Стихове 12-15 често се идентифицират с жанра „свидетелства”. Обикновено се свързват с последните думи на човека преди смъртта (вж. Ис. Нав. 23-24 гл.; I Царе 12 гл.; II Тим. 4:6-8; II Петър 1:12-15).

□ **„ако... и да сте утвърдени”** Изразът тук е в ПЕРФЕКТНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Това може да се отнася до (1) проповядването на евангелието или (2) чудодейни изявления. Обърнете внимание, че именно силата на Бога (СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ) дава на вярващия стабилност (вж. I Петър 5:10). На свой ред обаче вярващият трябва да я пази (вж. 3:17; I Петър 5:9).

□ „в истината” Думата „истина” и нейните производни са толкова важна библейска концепция, че бих искал да споделя тук две свои бележки от коментара върху Йоан.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИСТИНА

В един смисъл Йоан съчетава еврейското с гръцкото значение на *al_theia* „истина” – също както го прави и с думата *logos* (вж. 1:1-14). В еврейския *emeth* (BDB 53) обозначава нещо, което е истинно или достоверно (и често се свързва с *pisteu_* от Септуагинта). На гръцки тя се асоциира по-скоро с представата на Платон за съпоставка между действителност и недействителност, на небесно срещу земно. Това добре пасва на дуализма при Йоан. Бог ясно е разкрил (етимологията на *al_theia* идва от понятията „разкривам”, „представям”, „ясно показвам”) Себе си чрез своя Син. Това се изразява по няколко начина.

1. СЪЩЕСТВИТЕЛНО, *al_theia*, истина
 - a. Исус е пълен с благодат и истина (вж. 1:14,17 – заветни понятия от СЗ)
 - b. Исус е във фокуса на свидетелството на Йоан Кръстител (вж. 4:33; 18:37 – последният пророк на Стария Завет)
 - c. Исус говори истината (вж. 8:4,44,45,46 – откровението е и пропозиционно, и лично)
 - d. Исус е и пътят, и истината, и животът (вж. 14:6)
- a. Исус (the *Logos*, 1:1-3) е истината (вж. 17:17)
2. ПРИЛАГАТЕЛНО, *al_th_s*, верен, достоверен
 - a. Исусовото свидетелство (вж. 5:31-32; 7:18; 8:13-14)
 - b. Исусовите отсъждания (вж. 8:16)
3. ПРИЛАГАТЕЛНО, *al_thinus*, истински
 - a. Исус е истинската светлина (вж. 1:9)
 - b. Исус е истинският хляб (вж. 6:32)
 - c. Исус е истинската лоза (вж. 15:1)
 - d. Исус е истинният свидетел (вж. 19:35)
4. НАРЕЧИЕ, *al_th_s*, наистина
 - a. Самарянката свидетелства, че Исус наистина е Спасител на света (вж. 4:42)
 - b. Исус наистина ни нахранва и напоява, за разлика от манната на Мойсеевите дни (вж. 6:55)
5. Понятието „истина” и неговите производни изявяват свидетелството на другите за Исус, *al_th_s*
 - a. Свидетелството на Йоан Кръстител е истинно (вж. 10:41)
 - b. Свидетелството на един от войниците под кръста е истинно (вж. 19:35)
 - c. Истинно е и свидетелството на евангелист Йоан (вж. 21:24)
 - d. Исус е истинният Пророк (вж. 6:14; 7:40)

За един добър анализ на понятието „истина” в Стария Завет и в Новия Завет вж. George E. Ladd, *A Theology of the New Testament*, pp. 263-269.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: „ИСТИНА” В ПИСАНИЯТА НА ЙОАН

- A. Бог Отец
 1. Бог е истинен/верен (вж. Йоан 3:33; 7:18,28; 8:26; 17:3; Римл. 3:4; I Сол. 1:9; I Йоан 5:20; Откр. 6:10)
 2. Божиите пътища са истинни (вж. Откр. 15:3)
 3. Божиите отсъждания са истинни (вж. Откр. 16:7; 19:2)
 4. Божиите изказвания са истинни (вж. Откр. 19:11)
- B. Бог Син
 1. Синът е Истината
 - a. истинската светлина (вж. Йоан 1:9; I Йоан 2:8)
 - b. истинската лоза (вж. Йоан 15:1)
 - c. пълен с благодат и истина (вж. Йоан 1:14,17)
 - d. Той е истината (вж. Йоан 14:6; 8:32)
 - e. Той е верен (вж. Откр. 3:7,14; 19:11)
 2. Свидетелството на Сина е истина (вж. Йоан 18:37)
- C. Понятието може да има съпоставителна функция

1. Законът на Мойсей срещу благодатта и истината на Исус (вж. Йоан 1:17)
 2. Скинията в пустошта срещу небесната Скиния (вж. Евр. 8:2; 9:1)
- D. Както се случва често в Йоан, това понятие има няколко конотации (на еврейски и на гръцки). С негова помощ Йоан описва и Отец, и Сина като личности, като говорещи и като автори на вест, която следва да се предаде на последователите им (вж. Йоан 4:13; 19:35; Евр. 10:22; Откр. 22:6).
- E. За Йоан тези две прилагателни описват Отец като единственият и истинен достоверен Бог (5:44; I Йоан 5:20), а Исус – като Неговото пълно откровение за целите на изкуплението (а не само като информационен факт!).

□

NASB „която сега ви се представя”
NKJV „в настоящата истина”
NRSV „която е дошла при вас”
TEV „която сте получили”
NJB (липсва тази фраза)

Изразът буквално гласи „в настоящата истина”. Как може истината да е „настояща”? Тази дума се отнася или до (1) благонадеждността на характера и Словото на Бога; или до (2) описание на Исус, когато става дума за евангелската вест (т.е. за Живото Слово и за Писменото Слово).

Думата „настоящ” на гръцки език е *parous*. Тя се използва за описване на Второто идване на Исус – неговото „присъствие/пришествие” предстои да се разкрие (вж. 1:16; 3:4,12).

1:13 „телесна хижа” И Павел използва тази фраза във II Кор. 5:1-10, за да опише физическото си тяло. Стихове 14-15 ясно показват, че Петър очаква скоро да бъде убит заради вярата си.

1:14 „нашият Господ Исус Христос” Тази титла е означавала няколко богословски истини за юдеите и християните читатели от Първи век.

□ **„Господ”** Гръцката дума „Господ” (*kurios*) може да се използва в общ смисъл или в разработено богословско значение. Тя може да означава „господин”, „собственик”, „съпруг” или „пълноценният богочовек” (вж. Йоан 9:36,38). Старозаветната ѝ употреба (евр. *adon*) идва от неохотата на евреите да произнасят заветното име на Бога *ЯХВЕ*, което произлиза от ГЛАГОЛА „да бъде” (вж. Изход 3:14). Вж. **Специално понятие: ИМЕНАТА НА БОГА** към Марк 12:36. Евреите се страхували да не нарушат една от Десетте заповеди, която гласи: „Да не произнасяш името на Господа твоя Бог напразно” (Изход 20:7; Втор. 5:11). Ето защо те преценили, че ако въобще не го произнасят, няма как да го сторят „напразно”. Затова го замествали с еврейската дума *adon*, която има сходно значение с гръцката *kurios*. Авторите на Новия Завет използват същото понятие, за да подчертаят божествеността на Исус Христос. Изразът „Исус е Господ” е една от първите публични форми за изповед на вярата, както и кръщелна изповед в ранната църква (вж. Римл. 10:9-13; I Кор. 12:3; Фил. 2:11).

□ **„Исус”** Това еврейско име означава „*ЯХВЕ* спасява” или „*ЯХВЕ* донася спасение”. То се разкрива на родителите му от един ангел (вж. Мат. 1:21). „Исус” произлиза от еврейската дума за „спасение” (*hosea*), свързана чрез наставка със заветното име на Бога (*ЯХВЕ*). На еврейски името се е произнасяло Йешуа.

□ **„Христос”** Това е гръцкият еквивалент на еврейското съществително *messiah*, което означава „помазаният”. Понятието говори за човек, който е „призован и подготвен от Бога за конкретна задача”. В Стария Завет се помазвали три групи служители: свещеници, царе и пророци. Исус изпълнява всяка една от тези три роли (вж. Евр. 1:2-3).

□ **„както и ми извести”** Това може да се отнася за смъртта на Петър (вж. Йоан 13:36) или пък за начина, по който Петър ще бъде убит според откровението на Исус в Йоан 21:18-19.

1:15 „след смъртта ми” Тук съществителното е „изход” (вж. Лука 9:31). То се използва със значение на „смърт” като евфемизъм. Смъртта е изходът от този свят към небето.

□ „вие... да можете винаги да си припомняте тези работи” Тук авторът може да говори или за I Петър, или за II Петър, или за Евангелието на Марк (вж. Иринеи Лионски). Петър осъзнава, че Духът ще използва неговите думи дълго след смъртта му. Вероятно той е имал усещане, че Духът говори чрез него, за да могат християните да го четат и чуват дълги години след смъртта на Петър.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – II Петър 1:16-18

16 Защото, когато ви обявихме силата и пришествието на нашия Господ Иисус Христос, ние не следвахме хитро измислени басни, а бяхме очевидци на Неговото величие. 17 Защото Той прие от Бог Отец почест и слава, когато от великолепната Слава дойде до Него такъв глас: „Този е Моят възлюбен Син, в когото благоволих.” 18 И ние чухме този глас да идва от небето, когато бяхме с Него на святата планина.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – II Петър 1:16-18

¹⁶For we did not follow cleverly devised tales when we made known to you the power and coming of our Lord Jesus Christ, but we were eyewitnesses of His majesty. ¹⁷For when He received honor and glory from God the Father, such an utterance as this was made to Him by the Majestic Glory, „This is My beloved Son with whom I am well-pleased” ¹⁸and we ourselves heard this utterance made from heaven when we were with Him on the holy mountain.

1:16

NASB	„умно съчинени разкази”
NKJV	„хитро измислени басни”
NRSV	„умно скалъпени митове”
TEV	„измислени истории”
NJB	„хитро измислени митове”

Изразът тук е ПЕРФЕКТНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, което означава трайно състояние на заблуда (в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ), което се нанася от неидентифициран външен агент (СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ), който може да бъде лъжеучител или дори бащата на всяка лъжа. От тази гръцка дума произлиза съвременното понятие „мит”. Тя се среща също в:

1. I Тим. 1:4; 4:7
2. II Тим. 4:4
3. Тит 3:9,14
4. II Петър 1:16

След като лъжеучителите (от описанието на 2 глава) са ревностни гностици с еврейски тенденции (#2), тези митове вероятно се отнасят до:

1. ангелските нива между светия Бог и по-нисшите духовни същества (*ео̀ни*) и техните тайни имена
2. родословия, представящи Месия като небесна фигура, отделена от истинския човек Иисус
3. целенасоченото богословско разделение между спасение и морал

За едно добро изложение на различните начини, по които се използват „митовете”, вж. G. B. Caird, *The Language and Imagery of the Bible*, chapters 12-13, pp. 201-243.

□ „пришествието на нашия Господ” Поредната централна тема на книгата. Понятието *parousia*, което означава „пришествие” или „присъствие” (със същия корен като в стих 12), се използва в гръцкия *койне* за кралска визита на монарх. Думата *parousia* обикновено се свързва с Второто идване на Иисус (вж. 3:4,12), но може да означава и неговото Въплъщение. Тук значението би могло да е точно това поради алюзията в контекста с Преображението в следващата фраза.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОНЯТИЯ ЗА ВТОРОТО ИДВАНЕ

Буквално текстът гласи „до *parousia*“, което означава „присъствие“ и се използва за визитация на царска особа. Другите новозаветни думи, които се използват за Второто идване на Исус, са: (1) *epiphaneia*, „явяване лице в лице“; (2) *apokalypis*, „разкриване“; и (3) „Господният ден“ и вариациите на този израз.

Като цяло Новия Завет е писан в мирогледа на Стария Завет, което означава:

1. че сегашната епоха е нечестива и бунтовна
2. че идва нова епоха на праведност
3. че това ще се осъществи от Духа чрез делото на Помазания

Богословската презумпция за прогресивно откровение е необходима тук, понеже новозаветните автори леко модифицират очакванията на Израил. Вместо идването на Месия да е свързано с военни действия с националистически привкус, всъщност вече се говори за две пришествия. Първото идване на Месия е Въплъщението на Бога при зачатие и раждането на Исус от Назарет. Той пристига като невоенния и несъдещ „страдащ служител“ от Исаия 53 гл. Също така Той е кроткият ездач на магаренцето (а не на военен кон) от Захария 9:9. Първото идване поставя началото на Месианската епоха, на Божието царство тук, на земята. В един смисъл Царството вече е тук, но разбира се, в друг смисъл то все още е далеч. Именно това напрежение между двете идвания на Месия в един смисъл касае двете юдейски епохи, които от гледна точка на Стария Завет са невидими или най-малкото неясни. В действителност това двойно идване подчертава колко много *ЯХВЕ* се е посветил на това, да изкупи човечеството (вж. Битие 3:15; 12:3; Изход 19:5, както и проповедите на пророците – особено на Исаия и Йона).

Църквата не очаква изпълнението на Стария Завет пророчество, понеже повечето такива пророчества се отнасят за Първото идване на Месия (вж. *How to Read the Bible For All Its Worth*, pp. 165-166). Вярващите обаче със сигурност очакват славното идване на възкресения Цар на царете и Господар на господарите – очакваното историческо изпълнение на новата епоха на правда на земята, както това е на небето (вж. Мат. 6:10). В Стария Завет изявленията не са неточни, но пък са непълни. Месия ще дойде отново точно както пророкуват пророците – с пълната власт и авторитет на *ЯХВЕ*.

Второто идване на Исус не е библейски термин, а по-скоро концепция, която формира мирогледа и позицията на целия Нов Завет. Бог ще изправи всичко. Общението между Бога и направения по Негов образ човек ще бъде възстановено. Злото ще бъде осъдено и отстранено. Божието намерение не може и няма да се провали!

□ **„бяхме очевидци на Неговото величие“** Това изречение подчертава авторството на Петър като очевидец на земния живот на Исус. То се отнася по-конкретно за Преображението (вж. стих 18 и Марк 9:2-8). Този израз също така се използва за инициране в тайни религиозни преживявания на среща с дадено божество. Подобно на Павел апостол Петър често използва фразите на опонентите си като средство за опровергаване или като начин на коригиране на истинското им значение.

Исус тук е описан с думата „величие“. В следващия стих (17) Бог Отец е идентифициран със същата дума. Същността на божественото естество в Исус е разкрито пред вътрешния кръг ученици (Петър, Яков и Йоан) на онази планина.

□ **1:17 „почест и слава“** Тук виждаме възможна референция към „славата *Shekinah*“ (понятие, използвано от равините за облака в Изход и Числа) – облакът, от който говори Бог (вж. Марк 9:2-8). Вж. **Специално понятие: СЛАВА** към I Петър 1:21.

□ **„Отец“** Вж. **Специално понятие** към: Марк 13:32.

□ **„глас“** Равините наричат това *Bath Kol* („глас от небето“), което е потвърждение за волята на Бога от времето на Малахия до Йоан Кръстител, през което не е имало никакъв пророчески глас. Бог Отец утвърждава Исус както в неговото кръщение, така и при Преображението Му (вж. Марк 1:11; Мат. 17:5-6).

□ **„Моят възлюбен Син“** Ето е месианската титла от Пс. 2:7.

□ **„в когото благоволих“** Тук фразата се намира в паралел с Исаия 42:1 (вж. Мат. 3:17; 17:5). Като свързва Псалм 2 и Исаия 42 гл., Петър поставя ударение едновременно върху царските аспекти и върху служителските

аспекти на Месия. Тези два аспекта също дефинират двете Му идвания: Въплъщението е за Страдания Служител; а Второто идване – за Царя Съдия.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – II Петър 1:19-21

19 И така, ние държим пророческото слово още по-твърдо и вие добре правите, че внимавате на него като на светило, което свети в тъмно място, докато се зазори и зорницата изгрее в сърцата ви. 20 И това да знаете преди всичко, че никое пророчество в Писанието не става от собствено разяснение, 21 защото никога не е идвало пророчество по волята на човека, а (светите) Божии хора са говорили, движени от Светия Дух.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – II Петър 1:19-21

¹⁹So we have the prophetic word *made* more sure, to which you do well to pay attention as to a lamp shining in a dark place, until the day dawns and the morning star arises in your hearts. ²⁰But know this first of all, that no prophecy of Scripture is *a matter* of one's own interpretation, ²¹for no prophecy was ever made by an act of human will, but men moved by the Holy Spirit spoke from God.

1:19 „пророческото слово” Този израз се отнася или за (1) старозаветни текстове (вж. стих 17) или за (2) новозаветното свидетелство на апостолите (вж. стих 12; I Йоан 1:1-5).

□ **„държим... още по-твърдо”** Старозаветното откровение на Бога се потвърждава чрез откровението в Новия Завет. Старият Завет играе огромно значение за пълното разбиране на НЗ (вж. Марк 1:1-3).

Целият този абзац е свързан с отложеното Второ пришествие, в което някои са започнали да се усъмняват.

Петър желае да увери читателите си:

1. чрез собственото си преживяване на новата епоха (т.е. Исусовото Преображение)
2. чрез изпълнението на пророчествата в живота, ученията, смъртта и възкресението на Исус.

Новият ден е настъпил и ще се консумира (т.е. като лампа, която огрява). Вж. F. F. Bruce, *Answers to Questions*, стр. 130.

□ **„светило, което свети в тъмно място”** Тук фразата се намира в съпоставка с Пс. 119:105 и може би с Притчи 6:23. Бог е подсигурил за падналия в грях човек цялата необходима информация, за да може да откликне с вяра (откровение, боговдъхновение и просветление). Себеразкриването на Бога чрез Стария Завет и най-вече чрез Христос, което се пояснява и записва от авторите на Новия Завет, е напълно достатъчно (макар и не изчерпателно). Това откровение (в Стария Завет и Новия Завет) е като светлина, която свети в мрака на човешкия и ангелския грях и бунт. Ала един ден ще изгрее далеч по-добрата светлина (личната среща с Христос), която ще освети сърцето и ума на всеки вярващ човек. Целта на откровението не е информация, а спасение (т.е. възстановяване на близкото общение).

Лъжеучителите претендират за специално откровение свише, но Петър настоява, че Исус е пълното себеразкриване на Бога.

□ **„зорницата”** Буквално тук изразът гласи: „носител на виделина” или „дневна звезда” (вж. Откр. 2:28; 22:16). От същото гръцко понятие произлиза днешната дума „фосфор”. Този аспект на светлината има няколко старозаветни конотации:

1. Свързан е с еврейската дума *helel*, която се превежда „утринна звезда” (на латински *Луцифер*, вж. Исайа 14:12), и обикновено се отнася до планетата Венера.
2. Свързан е с идващия Месия според Числа 24:17 („звезда ще изгрее от Яков”) и Мал. 4:2 („Слънцето на правдата ще изгрее”).
3. Свързан е с възкресените светии от Дан. 12:3 (които „ще светят ярко като яркостта на небесната шир”).
4. Свързан е царствения въплътен Месия от Откр. 22:16 („потомството на Давид, ярката утринна звезда”).

□ **„изгрее в сърцата ви”** Този израз в контекста си се отнася за екзистенциалната среща с Бога, която се осигурява чрез Неговото себеразкриване в Писанието (в Стария Завет), в Исус (чрез Въплъщението) и в апостолските писма (в Новия Завет). В даден момент човекът просто му просветва за какво става дума. Божията истина прониква в нашия разум. Този процес на разбиране и убеждаване се направлява от Св. Дух (вж. Йоан 6:44,65).

Християнският живот започва, когато човек се срещне с Бога в Христос и откликне на поканата му. това произвежда реакция за корпоративна семейна любов и семейно служение (вж. I Кор. 12:7). Вж. **Специално понятие: СЪРЦЕ** към Марк 2:6.

1:20 „в Писанието” Този един от стиховете в Новия Завет, където ясно се говори за себеразкриването на Бога в Стария Завет и Новия Завет. Ето тези текстове:

- a. Матей 5:17-19
- b. I Коринтяни 2:9-13
- c. I Солунци 2:13
- d. II Тимотей 3:16
- e. I Петър 1:23-25
- f. II Петър 1:20-21
- g. II Петър 3:15-16

Същността на всички тези стихове е, че Писанието е от Бога и за Бога, а не е човешко по произход. Бог вдъхновява и авторите (вж. II Петър 1:20-21), и техните съчинения (вж. II Тим. 3:16).

□ **„не става от собствено разяснение”** Този израз със сигурност дава израз на напрежението, което създават лъжеучителите в църквите. Възможно е те да цитират Писанието и след това да добавят свои собствени тълкувания (което ни така познато днес).

В контекста е трудно да се разбере дали фразата се отнася за (1) старозаветните автори или за (2) съвременните лъжеучители. Ако е вярно първото, тогава тук се говори за богословската концепция *боговдъхновение* (вж. II Тим. 3:16). Следващият стих изглежда потвърждава това тълкуване. Ако обаче е вярно второто, тогава тук иде реч за богословското понятие *просветление* (т.е. че Духът направлява вярващите в тълкуването на Библията).

Трябва да се подчертае, че евангелската представа за „свещенството на вярващите” обикновено се тълкува като способност от Духа човек да си обяснява Библията сам. Обаче от библейска гледна точка тази фраза се отнася за църквата като агент за изпълнението на Великото поръчение (вж. I Петър 2:5,9; Откр. 1:6). Обърнете внимание, че в Стария Завет (Изход 19:6) и Новия Завет фразата „свещенство на вярващите” е в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО. Тоест това е корпоративно, а не индивидуално нещо.

1:21 „Божии хора са говорили, движени от Светия Дух” Буквално тук изразът гласи: „носени”, което в СЕГАШНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Това добавя акцент върху истината, че Библията е Божие, а не човешко послание! Истина е, че Библията е записана с помощта на човешки слова, но пък тези хора са били ръководени от Духа по неповторим начин. Библията не е изчерпателна истина, понеже нито един човек не би могъл да схване подобно ниво на действителността. Тя обаче е благонадеждна и адекватна истина за Бога, за греха, за спасението, за благочестието и за вечността.

Точният метод на боговдъхновение достига до библейските автори по различни начини:

- 1. чрез теофании
- 2. чрез Урим и Тумим
- 3. чрез сънища
- 4. чрез видения
- 5. чрез транс
- 6. чрез ангели
- 7. чрез символни действия
- 8. чрез специални събития и интерпретации

Остават два въпроса. (1) Дали Бог дава на човека и съдържанието, и формата? (2) Или Бог дава и двете?

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Християнският живот предимно Божие дело ли е или предимно наше?
2. Каква роля играят хората в отношенията си с Бога?
3. Може ли живеенето на християнина да се изолира от спасението му?
4. Условно ли е спасението?
5. С какво лъжливо учение се конфронтира Петър в това писмо?
6. Какво е значението на думите на Отец в стих 19?
7. Какво казват 20-21 стихове за Библията?

II ПЕТЪР 2 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Лъжепророци и лъжеучители	Разрушителни учения	Атака срещу лъжеучителите	Лъжеучителите	Лъжеучителите
2:1-3	2:1-3	2:1-3	2:1-3	2:1-3
	Участта на лъжеучителите			Уроци от миналото
2:4-10a	2:4-11	2:4-10a	2:4-10a	2:4-10a
				Предстоящото наказание
2:10b-16	Покварата на лъжеучителите	2:10b-16	2:10b-16	2:10b-12
	2:12-17			2:13-16
2:17-22	Заблудите на лъжеучителите	2:17-22	2:17-22	2:17-22
	2:18-22			

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА на II Петър 2:1-22

- A. Този раздел е паралелен на Посланието на Юда. Очевидно е, че голяма част от текста е взета назаем, но не е много ясно кой от кого я е взел. Възможно е Юда да цитира пророчествата във II Петър, понеже след смъртта на Петър те са се изпълнили (коментар в *NET Bible*).
- B. Тези лъжеучители изглежда са номиниани, зараждащи се гностици със сериозно разработена ангелология (което може да е белег за персийско влияние; вж. I Тим. 6:3-5). Всички споменати случки от Стария Завет по някакъв начин включват ангели.
- C. Петър заимства от общоприетото знание за епохата (старозаветни случки; I Енох; езически писания).
- D. Библията се изказва доста смътно за произхода, падението и заниманията на ангелския свят. Не позволявайте на вашето любопитство да премине отвъд подадената ни от Бога информация (напр. при съвременните романи).
- E. Предлага ни се пространен списък с характерните черти на лъжеучителите:
1. тайно вмъкват пагубни ереси (ст. 1)
 2. отричат Господаря (ст. 1)
 3. следват плътски страсти (ст. 2)
 4. водят се от алчност (ст. 3)
 5. оспорват авторитетите (ст. 10)
 6. държат се като животни (ст. 12)
 7. търсят сладострастието (ст. 13)
 8. подронват смисъла на вечерите на любовта у християните (ст. 13)
 9. подхлъзват към грях слабите във вярата (ст. 14)
 10. обещават свобода, но сами са роби (ст. 19).

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – II Петър 2:1-3

1 Но е имало също и лъжливи пророци между народа, както и между вас ще има лъжливи учители, които ще въведат тайно гибелни ереси, като се отричат даже от Господаря, който ги е купил, и ще навлекат на себе си бърза погибел. 2 И мнозина ще последват техните безчинства и заради тях пътят на истината ще се похули. 3 От алчност те ще ви използват с престорени думи; но тяхната присъда, отдавна приготвена, не се забавя и тяхната погибел не дреме.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – II Петър 2:1-3

¹But false prophets also arose among the people, just as there will also be false teachers among you, who will secretly introduce destructive heresies, even denying the Master who bought them, bringing swift destruction upon themselves. ²Many will follow their sensuality, and because of them the way of the truth will be maligned; ³and in *their* greed they will exploit you with false words; their judgment from long ago is not idle, and their destruction is not asleep.

2:1 „лъжливи пророци“ В 1:19-21 се говори за истинските пророци. Старият Завет споменава често за лъжепророци (вж. Втор. 13:1-5, 18:19-22; I Царе 18:19, 22:6 и сл.; Йер. 5:3, 23:9-18), също както и Новият (вж. Мат. 7:15; 24:11,24; Марк 13:22; Лука 6:26; Деяния 13:6; II Петър 2:1; I Йоан 4:1; Откр. 16:13; 19:20; 20:10). Вж. **Специално понятие:** ОТСТЪПЛЕНИЕТО към II Петър 1:10.

□ „**между народа**“ Този израз се отнася за старозаветния Божи народ. Обърнете внимание на паралела между първите две подчинени изречения (с повторената дума „между“). Лъжепророците идват изсред Божиите хора, а не някъде отвън.

□ „лъжливи учители” Във 2 глава ни се подсказва, че тези хора изповядват зародишен гностицизъм. Вж. **Специално понятие: ГНОСТИЦИЗЪМ** към I Петър 3:22.

□ „ще въведат тайно” Тази сложна дума, съставена от *para* и *eisag*_, има конотация на „прокрадвам се покрай” някого (вж. Гал. 2:4 и Юда 4 ст.).

□ „гибелни ереси” Понятието „ереси” (разделения) се използва с три значения в Новия Завет.

1. за религиозна секта/група (вж. Деяния 24:14; 26:5)
2. за разделения в християнството (вж. I Кор. 11:19)
3. за учения, които са противни на ортодоксалното

Обикновено става дума за смесица от истина и лъжа. Често такива хора поставят акцент върху дадена истина, но изключват други библейски истини или представят някаква изопачена христология. Ереста винаги идва изсред общността на християните (вж. Мат. 7:15-23, 24:24; I Тим. 4:1-5; I Йоан 2:18-25). Едно описание на техните действия може да се види в началото на тази глава (вж. НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА на II Петър 2:1-22, подточка Е.), както и в Галатяни 5:19.

□ „като се отричат даже от Господаря” Тук изразът е СЕГАШНО СРЕДНО (депонентно) ПРИЧАСТИЕ, което говори за трайно отричане на Христос от лъжеучителите. Става дума или за отричане на Исус (1) чрез богословие, или (2) чрез начина на живот (вж. Юда 4 ст.). Тук е първата от четири описателни фрази (ст. 1-3) за това, как лъжеучителите отричат Господаря чрез:

1. своите действия и убеждения
2. своите неморални пътища
3. своята алчност
4. своята самозаблуда

Думата „Господаря” на гръцки е *despot_s*, което означава или „господ”, или „господар”. Тя се използва за собственици на слуги (вж. I Тим. 6:1,2; Тит 2:9; I Петър 2:18).

Любопитно е да се отбележи, че понятието „господар” обикновено се използва за Бог Отец (вж. Лука 2:29; Деяния 4:24 [quoting the LXX of Изход 20:11 или Пс. 146:6]). В много случаи обаче то се използва и за Христос (вж. II Тим. 2:21; Юда 4 ст.; Откр. 6:10). Ето я поредната титла, която се прехвърля от Отец към Сина, за да се утвърди Неговата божественост.

□ „който ги е купил” Тук изразът е ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ АОРИСТ. Подобно на ст. 20-22 изглежда този текст намеква, че някога тези хора са имали спасение, но не и сега! Тук изразът е препратка към (1) думите на *ЯХВЕ* към Неговия народ в Стария Завет или към (2) изкупителното дело на Христос в Новия Завет (вж. Марк 10:45; Деяния 20:28; I Кор. 6:20; Ефес. 1:7; I Тим. 2:6; Евр. 2:9; I Петър 1:19; I Йоан 2:2; Откр. 5:9). Когато в Стария Завет някой човек е бил „купен” от робството (като откуп или за изкупление), това се отнася за физическото му избавление. В Новия Завет обаче обикновено това понятие се среща за духовното спасение. В Стария Завет да продадеш човек в ръцете на враговете му е било равносилно на осъждане.

Преводът на NJB добавя интересен детайл: „...който им е купил свобода”. Очевидно според тези преводачи контекстът във 2 и 3 ст. се отнася за вярващи, които са водели безбожен живот и са донасяли подигравки срещу Христос и християнството. В такъв случай фразата се отнася за вярващи, които умират рано заради безбожния си живот и разрушителното влияние.

_ „ще навлекат на себе си бърза погибел” Никой християнин от Първи век не би задал подобен въпрос. Съвременните вярващи обаче доста разсъждават по темата – особено във връзка с груповите си възгледи за увереността! Някои свързват тази фраза с „*ЯХВЕ*” или с „народа”, което би я съотнесло към книгата Изход (и скитанията из пустошта).

Истинският въпрос обаче е: „Дали еретиците са наистина спасени?” Според мен библейските учения ни се подават в диалектически или парадоксално звучащи двойки. Това е характерно за литературата на Близкия изток. Съвременните западни читатели и интерпретатори изпадат в склонност да генерализират и деконтекстуализират библейските текстове. Аз със сигурност подкрепям сигурността на вярващия човек, ала

същевременно изпитвам все по-нарастващо безпокойство за изрази като „веднъж спасен, завинаги спасен”. Причината се крие именно в текстовете като този. Сигурността се засвидетелства от (но не се основава на) благочестивото живеене (вж. Яков и I Йоан). Вярващият човек изпитва борби и пада в грях, но продължава да се уповава на Христос и да откликва (е, понякога със закъснение) на корекциите от Светия Дух.

В Притчата за различните почви обаче (вж. Матей 13 гл.) и дори активните, но изгубени законници от Матей 7:15-27 се съгласяват, че има лъжливо изповядване на вяра (вж. ст. 20-22; I Йоан 2:18-19).

Лъжеучителите са причинявали и продължават да причиняват голям хаос в църквата. В I Йоан има няколко проверки за истинския вярващ човек:

1. готовност да изповядва греха си (1:5; 2:22)
2. живот на послушание (2:3-6)
3. житейска обич (2:7-11)
4. победа над злото (2:12-14)
5. забравяне на света (2:15-17)
6. устояване (2:19)
7. здраво учение (2:20-24)

Петър също изброява неуместните грехове на тези лъжеучители (вж. НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА на II Петър 2:1-22, подточка Е.). Ако наистина благовестието е (1) личност; (2), послание за тази личност; и (3) отразяващ тази личност живот, тогава тези лъжеучители извращават всяко от трите неща. Може ли човек да бъде „изкупен” от Исус и в същото време да го отрича? Ето тук се крие и проблемът. Спасението е подарък за всички, които решат да откликнат с покаяние и да го приемат с вяра, послушание и устояване. Ала зрелостта е въпрос на ученичество, което може да ни коства всичко. Трябва да се държим здраво за тези две библейски истини. Доктрината идва под формата на заредени с напрежение двойки, понеже християнството не е само библейско богословие (вж. Римл. 6 гл.), но и е ежедневна борба за благочестие (вж. Римл. 7 гл.). Спасението е взаимоотношение, а не еднократно решение.

2:2 „мнозина ще последват” Каква огромна трагедия е да въвеждаш околните в заблуда (вж. Мат. 18:6-7)! Петър често използва това понятие (вж. 1:16; 2:2,15,21; Мат. 18:6).

□

NASB „тяхната чувственост”

NKJV „техните пагубни пътища”

NRSV „техните разгулни пътища”

TEV „техните безнравствени пътища”

NJB „разгулното им поведение”

Понятието *aselgeia* може да се преведе „безпътица”, „развратност” или „чувственост”, като контекстът говори за невъздържана сексуална активност (вж. 2:2,7,18; I Петър 4:3; Юда 4 ст.). Често тя се включва в списъците с греховете на езическото общество (вж. Римл. 13:13; I Кор. 12:21; Гал. 5:19).

□ **„заради тях пътят на истината ще се похули”** Има огромно значение какъв живот водят вярващите хора. От тях се очаква да отразяват семейните характеристики на Бога (т.е. вярата в Исус възстановява образа на Бога в човека; вж. I Тим. 6:1; Тит 2:5).

□ **„пътят на истината”** Думата „Пътят” е едно от ранните наименования на християните (вж. Деяния 9:2; 18:25-26; 19:9,23; 22:4; 24:14,22). То отразява старозаветната представа, че библейската вяра е ясно обозначен път, който да следваме (вж. Пс. 119:105; Притчи 6:23). Този израз се отнася до посланието на благовестието. Очевидно благочестивият живот е интегрална част от спасението на човека (Ефес. 1:4; 2:10).

□ **„ще се похули”** Езичниците не разбират вярващите хора и ги обвиняват в неморални практики. Животът на тези лъжеучители само налива масло в това криво разбиране.

2:3 „От алчност” Това понятие има отрицателна конотация както в Септуагинта, така и в Новия Завет. Лъжеучителите се характеризират със стремеж да придобиват повече и повече на всяка цена (вж. 2:14; Михей

3:11; I Тим. 6:5; Тит 1:11; Юда 16 ст.). Това понятие се използва многократно в Новия Завет (вж. Марк 7:22; Лука 12:15; Римл. 1:29; II Кор. 9:5; Ефес. 5:3; Кол. 3:5; I Сол. 2:5; II Петър 2:3,14), понеже характеризира себещентричното естество на падналото в грях човечество. Това може да касае финансова алчност, сексуална алчност или дори места за поклонение в църквата.

□ „те ще ви използват” Английският превод KJV предава този израз така: „те ще търгуват с вас”.

□
NASB „с лъжливи думи”
NKJV, NRSV „с престорени думи”
NJB „с неистинни разкази”

ПРИЛАГАТЕЛНОТО тук обозначава нещо, което се моделира или прави (вж. Римл. 9:20). От тази гръцка дума произлиза съвременното прилагателно „пластичен”. Лъжеучителите причиняват проблеми както в общността на вярващите, така и в обществото. Техният живот провокира хули към благовестието, а техните лъжи изопачават евангелското послание.

□ „тяхната присъда” Винаги е имало лъжеучители сред Божиите хора. Старият Завет ги осъжда (вж. Втор. 13:1-5,6-11,12-18). Тяхното осъждане – и временно, и есхатологично – е сигурно и няма да се отложи. (вж. Гал. 6:7). В този текст думите „присъда” и „погибел” са персонифицирани.

Това е духовен принцип. Бог е етично-нравствен. Творението му – също. Хората сами решават да се откъснат от Божия стандарт. И затова жънем каквото сме посели. Това се отнася и за вярващите (но не засяга спасението им), и за невярващите хора (вж. Йов 34:11; Пс. 28:4; 62:12; Притчи 24:12; Екл. 12:14; Йер. 17:10; 32:19; Мат. 16:27; 25:31-46; Римл. 2:6; 14:12; I Кор. 3:8; Гал. 6:7-10; II Тим. 4:14; I Петър 1:17; Откр. 2:23; 20:12; 22:12).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – II Петър 2:4-10а

4 Защото, ако Бог не пощади и ангели, когато съгрешиха, а ги хвърли в мрачните ровове на ада и предаде да бъдат пазени за съд; 5 и ако не пощади стария свят, но запази с още седем души Ной, проповедника на правдата, като докара потоп върху света на безбожните; 6 така също, ако Той осъди на разорение градовете Содом и Гомора, като ги обърна на пепел и ги постави за пример на онези, които след това щяха да вършат нечестие, 7 но избави праведния Лот, който се измъчваше поради развратния живот на безбожните – 8 защото този праведник, като живееше между тях, от ден на ден измъчваше праведната си душа, като гледаше и слушаше беззаконните им дела – 9 то знае Господ как да избави благочестивите от изкушения, а неправедните да държи под наказание за съдния ден, 10 а особено тези, които следват плътта в нечисти похоти и презират властта.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – II Петър 2:4-10а

⁴For if God did not spare angels when they sinned, but cast them into hell and committed them to pits of darkness, reserved for judgment; ⁵and did not spare the ancient world, but preserved Noah, a preacher of righteousness, with seven others, when He brought a flood upon the world of the ungodly; ⁶and if He condemned the cities of Sodom and Gomorrah to destruction by reducing *them* to ashes, having made them an example to those who would live ungodly lives thereafter; ⁷and if He rescued righteous Lot, oppressed by the sensual conduct of unprincipled men ⁸(for by what he saw and heard *that* righteous man, while living among them, felt his righteous soul tormented day after day by *their* lawless deeds), ⁹then the Lord knows how to rescue the godly from temptation, and to keep the unrighteous under punishment for the day of judgment, ¹⁰and especially those who indulge the flesh in its corrupt desires and despise authority.

2:4 „ако” Тук изразът е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ I КЛАС, което обикновено се приема за нещо истинно от гледна точка на автора или на неговите литературни цели. Така започва едно продължително изречение, което продължава чак до началото на 10 стих. Възможно е този условен модел да обхваща и цялото това изречение. В

този смисъл NRSV поставя по една дума „ако” в стихове 4,5,6,7; а NIV поставя „ако” в ст. 4,5,6,7,9. В гръцкия текст обаче тази дума се среща единствено в стих 4. Контекстът тук очертава една поредица старозаветни присъди за ангелите.

□ „ангели, когато съгрешиха” Фразата тук е паралелна на Юда 6 ст. По-долу предлагам записките си от моя коментар върху Яков и Юда.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: БЕЛЕЖКИ ОТ КОМЕНТАРА КЪМ ПОСЛАНИЕТО НА ЮДА

Юда стих 6 „И ангелите, които не опазиха подобаващото им първенство, а напуснаха своето собствено жилище, Той държи под мрак във вечни връзки за съда на великия ден” Содом и Гомора – също както и ангелите – са се отдавали на отвратително безморалие и са ламтели за плът. И едните, и другите сега са пример за наказанието с вечния огън.

Юда стих 6 „и ангелите” Този стих добавя ангелите към списъците с онези, които някога са се покланяли на *ЯХВЕ*, но впоследствие са се възбунтували против Него и затова са осъдени или унищожени. Ала за кои ангели иде реч? Ето как се описва тази конкретна група ангели:

1. не са опазили подобаващото им владение
2. напуснали са своето жилище
3. ще бъдат държани във вечни връзки под мрак до деня на съда
4. съгрешиха (II Петър 2:4)
5. Бог ги е предал *на Тартар* (II Петър 2:4)
6. Бог „ги хвърли в мрачните ровове на ада и предаде да бъдат пазени за съд” (II Петър 2:4)

Кои ангели в Стария Завет са се възбунтували и са съгрешили?

1. ангелите като сили зад езическото поклонение
2. по-нисшите ангелски същества, наречени с конкретни имена в Стария Завет: Лилит (вж. Исаия 34:14), Азazel (вж. Левит 16:8) и кози бесове (вж. Левит 17:7)
3. т.нар. „Божии синове” от Битие 6 гл. (неколкократно споменавани в апокалиптичната литература от епохата между Стария и Новия Завет: I Енох 86-88, 106 гл.; II Енох 7,18 гл.; II Варух 56 гл.; Празници 5 гл.)
4. ангели се споменават като пример за юдейски апокалиптични инструментални писания (поради цитирането на други книги от този вид в Юда ст. 9 и 14)

□

NASB „които не опазиха собственото си владение”

NKJV „които не опазиха подходящото си владение”

NRSV „които не опазиха положението си”

TEV „които не останаха в рамките на подходящия си авторитет”

NJB „които не опазиха авторитета, който имаха”

В 6 ст. има игра на времето в ГЛАГОЛА „опазиха”. Ангелите не са опазили своето място (ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ АОРИСТ) и затова Бог ги е предал на затвор до Съдния ден (ПЕРФЕКТЕН ДЕЯТЕЛЕН ИНДИКАТИВ). Онези ангели, които са изопачили Божията воля, се изправят пред времева и есхатологична присъда – също както и бунтовният Израил пострада с през странстванията си из пустинята; също както обитателите на Содом и Гомора понесоха наказание за нечестие си.

Понятието „владение” е гръцката дума *arch*, която означава „начало” или „произход” на нещо.

1. началото на сътворения ред (вж. Йоан 1:1; I Йоан 1:1)
2. началото на евангелието (вж. Марк 1:1; Фил. 4:15)
3. първите очевидци (вж. Лука 1:2)
4. началните знамения (чудеса, вж. Йоан 2:11)
5. началните принципи (вж. Евр. 5:12)
6. първоначална сигурност/убеждение (вж. Евр. 3:14)

С течение на времето тя придобива значение на „владение” или „власт”

1. на човешки власти
 - a. Лука 12:11
 - b. Лука 20:20

- c. Римляни 13:3; Тит 3:1
- 2. за ангелски авторитети
 - a. Римляни 8:38
 - b. I Кор. 15:24
 - c. Ефес. 1:21; 3:10; 6:10
 - d. Кол. 1:16; 2:10,15

Тези лъжеучители презират всякакви авторитети – и земни, и небесни. Те са антиноминиански либертарианци. Те поставят себе си и желанията си пред Бога, пред ангелите, пред гражданските власти и пред църковните ръководители.

- - NASB** „а напуснаха подобаващото им обиталище”
 - NKJV** „а напуснаха своето седалище”
 - NRSV** „а напуснаха подобаващото им жилище”
 - TEV** „а изоставиха своето местообитание”
 - NJB** „а напуснаха предадената им сфера”

Тези ангели са напуснали небесното си владение и са се заселили в друго – на земята. Това много добре пасва на ангелското тълкуване на Битие 6:1-4. Това действие е съзнателно отхвърляне на волята и авторитета на Бога.

□ „**във вечни връзки**” Вериги се използват за връзване на ангели в I Енох. А Сатана е завързан с „големи окови” Откр. 20:1-2. Понятието „вечни” може да означава „мощни”, „съответни” или „сигурни”. Не е задължително тези връзки непременно да са „вечни”, понеже ангелите са хванати с тях само до Съдния ден, когато ще им бъде наложен друг вид възмездие и затваряне (вж. Откр. 20:10,14-15). Идеята тук е, че някои ангели са арестувани още отсега, за да се възпрат техните злодеяния.

□ „**под мрак**” Понятието *Tartarus* (което не се среща в Юда, но присъства във II Петър 2:4 и I Енох 20:2) се използва в гръцката митология за местоположението, където са пленени Титаните – същества с полубожествен и получовешки произход. Това отговаря на ангелското тълкуване на Битие 6 гл. I Енох описва новото обиталище на тези възбунтували се ангели (вж. I Енох 10:5,12) като „вечен мрак”. Колко много се различава това описание от небесната светлина (и слава)! Равините разделят *Шеол* на „Рай” (място за праведните” и *Tartar* (място за нечестивите). Понятието „бездна” (вж. Лука 8:3, Откр. 9:1; 11:7; 20:3) е синоним на метафорите за мрака от стих 13б.

□ „**за съда на великия ден**” Ето още един начин да се опише Съдният ден – когато Бог ще потърси отговорност от всяко съзнателно творение за подарения му живот (вж. Фил. 2:10-11; Исаия 45:23; Римл. 14:10-12).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: БОЖИИТЕ СИНОВЕ ОТ БИТИЕ 6 ГЛ.

- A. Фразата „Божиих синове” предизвиква немалко дискусии и противоречиви тълкувания. Има няколко основни предположения за нейното значение:
 - 1. отнася се за благочестивото потомство на Сит (вж. Битие 5 гл.)
 - 2. отнася се за група ангелски същества
 - 3. отнася се за царе или тирани от потомството на Каин (вж. Битие 4 гл.)
- B. Свидетелства относно благочестивото потомство на Сит
 - 1. Конкретният литературен контекст на Битие 4 и 5 гл. показва развитие на бунтовната линия на Каин и благочестивото потомство на Сит. Следователно контекстуалните свидетелства изглеждат поддържат тълкуването, че тук иде реч за Ситовите потомци.
 - 2. Равините не са единодушни относно тълкуването на този текст. Някои смятат, че става дума за Ситовите потомци, но според повечето тук се визират ангели.
 - 3. Изразът „Божиих синове”, макар и често да се употребява за ангелски същества, в някои случаи се отнася до хора:
 - a. Втор. 32:5
 - b. Псалм 73:15; 82:1-4

- с. Осия 1:10
- C. Свидетелства относно група ангелски същества
1. Това е най-разпространеното традиционно разбиране на пасажа. По-широкият контекст на Битие подкрепя този възглед като поредния пример как свръхестественото зло се опитва да извърти Божията воля за човешката раса (според равнините това е от ревност).
 2. В Стария Завет изразът „Божии синове” се използва предимно за ангели:
 - a. Йов 1:6
 - b. Йов 2:1
 - c. Йов 38:7
 - d. Данаил 3:25
 - e. Псалм 29:1
 - f. Псалм 89:6,7
 3. Междузаветната книга I Енох, доста популярна сред новозаветните вярващи наред с *Апокрифното битие* от Скрижалите от Мъртво море и *Празници 5:1*, тълкува тези същества като разбунтували се ангели (I Енох 12:4; 19:1; 21:1-10).
 4. Непосредственият контекст на Битие 6 гл. изглежда подсказва, че тези „могъщи мъже от стари дни, известни мъже” са произлезли от неуместно объркване на порядъците в Божието творение.
 5. I Енох даже подсказва, че Ноевият потоп е целял именно премахването на този ангелско-човешки съюз, който се е разбунтувал против *ЯХВЕ* и неговия план за творението (вж. I Енох 7:1 и сл.; 15:1 и сл.; 86:1 и сл.)
- D. Свидетелства относно царе или тирани от потомството на Каин
1. Има няколко древни превода, които подкрепят този възглед.
 - a. *Таргум* или *Onkelos* (II век сл. Хр.) превежда израза „благородни синове”.
 - b. Гръцкият превод на Стария Завет *Symmachus* (II век сл. Хр.) превежда израза „синовете на царе”.
 - c. Понятието *elohim* в някои случаи се използва за израелски ръководители (вж. Изход 21:6; 22:8; Пс. 82:1,6).
 - d. *Нефилим* се свързват с *гиборим* от Битие 6:4. *Gibborim* е МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО на *Gibbor*, което означава „могъщ мъж с доблест, сила, състояние или власт”.
 2. Това тълкуване и неговите свидетелства съм заимствал от *Hard Sayings of the Bible*, pp. 106-108.
- E. Привърженици на двете тълкувания в историята на християнската мисъл:
1. за благочестивото потомство на Сит

a. Кирил Александрийски	e. Жан Калвин
b. Теодорит	f. Кайл
c. Августин	g. Глийсън Арчър
d. Йероним	h. Уотс
 2. за ангелски същества

a. авторите на Септуагинта	g. Тертулиан	m. Олфърд
b. Филон	h. Ориген	n. Уестърман
c. Йосиф Флавий (<i>Antiquities</i> 1.3.1)	i. Лутер	o. Уенъм
d. Юстин Мъченик	k. Делич	p. <i>NET Bible</i>
e. Климент Александрийски	l. Хенгстенберг	
- F. Как тези „нефилим” от Битие 6:4 се съотнасят към „Божии синове” и „човешките дъщери” от Битие 6:1-2?
1. Те са титаните, които са произлезли от съюза между ангели и жени (вж. Числа 13:33).
 2. Няма връзка. Просто се споменава, че те са на земята в дните, когато се случват събитията от Битие 6:1-2 и след това.
 3. Р. К. Harrison, *Introduction to the OT*, стр. 557, дава следното загадъчно обяснение: „...да се пропусне безценното антропологическо прозрение за взаимовръзките между *Хомо Сапиенс* и предадамовия вид, които се съдържат в този текст и които са податливи за онези изследователи, подготвени да следват тази нишка”.
- За мен това означава, че Харисън вижда тези две групи като различни видове хуманоиди. Това би означавало, че Бог първо е създал *Хомо Еректус* чрез еволюционно развитие, а по-късно е направил Адам и Ева чрез допълнително специално сътворение.
- G. Тук идва моментът да разкрия и собственото ми разбиране на този противоречив текст. Първо, нека да припомним на всички ни, че текстът в Битие е доста сбит и неясен. Първите слушатели на Мойсей вероятно са притежавали допълнително историческо познание. Или пък е възможно Мойсей да се е

позовавал на друга устна или писмена традиция от периода на Патриарсите, която самият той не е разбирал добре. Този въпрос не е толкова съществен от богословска гледна точка. Ние често изпитваме любопитство за неща от Писанието, за които само ни се намеква. Би било зловещо да изградим някакво сложно богословие върху подобен кратък текст с библейска информация. Ако тази информация ни беше особено нужна, Бог щеше да ни я предостави в по-ясен и завършен вид. Лично аз вярвам, че тук става дума за среща на ангели и хора. Ето защо:

1. Изразът „Божии синове” се използва многократно, ако не и ексклузивно, за ангели в Стария Завет.
2. Септуагинтата (александрийски превод от I век пр. Хр.) превежда израза „Божии ангели”.
3. Псевдоепиграфната апокалиптическа книга I Енох (писана вероятно около 200 г. пр. Хр.) категорично пояснява, че става дума за ангели (вж. 6-7 гл.).
4. II Петър 2 гл. и Юда говорят за ангели, които са съгрешили и са се отказали от съответното им обиталище. Знаем, че това изглежда в противоречие с Матей 22:30, но тези конкретни ангели не са нито на небето, нито на земята, а в специален затвор, наречен *Тартар*.
5. Струва ми се, че една от причините толкова много събития от Битие 1-11 гл. да се срещат в митологиите на различни древни култури (сходни описания на Сътворението, сходни истории за Потопа, сходни разкази как ангели са си вземали жени) се дължи на това, че през този период всички хора са живеели заедно и са имали едно и също познание за *ЯХВЕ*. Но след разпръскването покрай Вавилонската кула това познание е пострадало и е било адаптирано към политеистични представи.

Хубав пример тук е гръцката митология, където наполовина човешки, наполовина свръх човешки гиганти, наречени Титани, са затворени в *Тартар* – същото това наименование, което се използва един-единствен път в Библията (II Петър) за тъмницата, в която ангелите се държат, понеже са изоставили подходящото си обиталище. В равинската литература адът (*Хадес*) се разделя на място за праведните (Раят) и място за нечестивите (*Тартар*).

□

NASB, NKJV, NRSV, TEV, NIV „на ада”
NJB „на подземния свят”
Weymouth „на Тартар”

Вж. коментара по-горе върху „под мрак” в бележките към Юда 6 ст.

□ **„мрачните ровове”** Понятието *sirois* се среща в древните гръцки ръкописи \aleph , A, B, и C. Английският превод KJV поставя тук думата „вериги” (*seirais*), което е сходно със значението на думата „връзки” (*demois*) от Юда 6 ст. Именно тази дума се среща в древния ръкопис P⁷² (вж. също I Енох 10:12).

2:5 „не пощади стария свят” Този израз се отнася Божията присъда върху нечестията на човешкия род (вж. Битие 6:5, 11-12, 13; 8:21b). Осъждението чрез вода е описано в Битие 6-9 гл. Същото събитие се споменава и в I Петър 3:18-22.

□ **„Ной”** Един човек и неговото семейство „намериха благоволение в очите на Господа” (за историята на Ной вж. Битие 6:8-9, 18). Това събитие се описва и в съчинението на Йосиф Флавий *Древните времена на юдеите* 1.3.1; *I Климент* 7.6, 9.4; и *Sibylline Oracles* 1.128).

□ **„проповедника на правдата”** Старият Завет не споменава Ной да е проповядвал, но това многократно се споменава в равинските предания (вж. *Празници* 7:20-29; *Sibylline Oracles* 1.128-129).

□ **„потоп”** От тази гръцка дума произлиза съвременното съществително „катаклизъм”. Според I Енох това е Божията присъда върху смесената раса между хора и ангели от Битие 6:1-4.

2:6 „Содом и Гомора” Унищожението на тези нечестиви градове се описва в Битие 19:24-28. Ангели служат за избавлението на Лот и неговото семейство – както и в самото унищожение на тези два града в долината.

Тук има паралел с Юда стих 7. Изглежда Ной е пример за осъждане чрез вода, а Содом и Гомора са пример за осъждане чрез огън.

Включвам тук моята бележка от коментара към Юда стих 7.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: БЕЛЕЖКИ ОТ КОМЕНТАРА КЪМ ПОСЛАНИЕТО НА ЮДА

v. 7 „Содом и Гомора” Това е третият пример за бунт срещу Бога, който включва сексуална активност извън Божия разкрит план за брака:

1. ханаанските молитви за плодovitост пред *Шитим* (вж. Числа 25 гл.)
2. опитът на ангелите да разбъркат порядъка на творението (вж. Битие 6:1-4; II Петър 2:4)
3. хомосексуалната активност на Содом и Гомора спрямо агнелите (вж. Битие 19 гл.; II Петър 2:6)

□ **„и околните на тях градове”** Тези градове поименно се изреждат във Втор. 29:23.

□ **„подобно на тях”** Тук фразата се намира във **ВИНИТЕЛЕН ПАДЕЖ**, което граматически се свързва с ангелите (вж. стих 6), а не с „околните им градове”. Според някои изследователи Юда използва тези старозаветни илюстрации, понеже както ангели са си вземали жени в Битие 6 гл., така и хора са се опитвали да си вземат ангели (вж. Битие 18:22; 19:1). Ако това обяснение е вярно, то ще бъде поредният пример за опит да се разбърка порядъкът на Божието творение. Обаче на мен ми се струва, че жителите на Содом не са знаели, че става дума за ангели и са ги взели за момчета (вж. Битие 18:22).

□ **„се предадох на блудство и тръгнах след чужда плът”** Тук става дума за „различен вид (*heteros*) плът”. Изглежда това се съотнася както за (1) ангелите и жените според Йосиф Флавий (*Antiquities of the Jews* 1:3:1), така и за (2) хомосексуалността (вж. Римл. 1:26-27), която е била толкова разпространена по времето на Содом.

□ **„са поставени за пример, като търпят наказанието на вечния огън”** Юда използва тези примери от Стария Завет като ясно предупреждение за читателите да се пазят от всякакъв вид сексуална експлоатация.

Новият Завет ясно говори за вечно наказание (вж. Мат. 25:41,46; II Сол. 2:8-9; Откр. 19:20; 20:11,14-15; 21:28; както и I Енох 54:1). Тази тема е трудна за дискусия, понеже Библията не ни дава изчерпателна информация за небето и ада. Тя утвърждава, че и двете места са напълно реални, но не ни разкрива конкретна информация и обикновено ги описва с помощта на метафори и алюзии. Исус използва израза „долината на синовете на Хином”, която се намира на юг от Йерусалим и по времето на цар Манасия е била поле за поклонение към Молох – огнения ханаански бог, който е изисквал жертвоприношения на деца. От срам и съжаление за своето участие в тези ритуали за изпросване на плодovitост юдеите впоследствие са превърнали района в бунище. Метафорите на Исус за огън, жупел и червеи се отнасят за същото място, познато още като *Геена*.

Това място на мъчение е сътворено не за човечеството, а за възбунтувалите се ангели (вж. Мат. 25:41). Злото във всички свои нива ще бъде отстранено и премахнато от Божието творение. Адът е начинът, по който Библията описва това вечно разделение.

Преди да приключа с тази тема, нека да изразя болката, с която подхождам към въпроса с ада. Това е единственото страдание в Библията, за което няма изкупление. Бог не желае нито един човек да бъде сполетян от такава участ. Тя е следствие от съзнателното и трайно бунтуване – както у ангелите, така и у хората. За Божието сърце това е отворена рана, която няма никога да зарасне! Готовността на Бога да даде свободна воля на всички свои творения води до някои болезнени и вечни загуби.

The Jerome Biblical Commentary, том II, стр. 379 споменава, че описанието на Юда за наказанието на тези ангели много прилича на това от I Енох 10:4-6,11,13; 12:4; 15:3; 19:1. Това наблюдение сякаш отново потвърждава колко запознат е бил Юда с междубиблейската апокалиптична литература.

2:7-8 „праведния Лот” Това може да е алюзия към (1) неканоничната юдейска книга Премъдрост на Соломон 10:6 или (2) някакво равинско писание. Лот е духовно наранен от деянията на неговите нечестиви съвременници (в стих 8 и I Климент 11:1 има цитирани равински писания) – по същия начин, както читателите на II Петър са смутени от безнравствените лъжеучители.

Целият този раздел е форма на старозаветна типология. Някои неща, които са се случвали в историята на Израил, сега се повтарят в дните на Петър.

2:9 Това е заключението на дългото изречение, започнало в стих 4. Бог ще избави своите си (вж. Ной, 5 ст., и Лот, 7 ст.) и ще потърси сметка от виновните за техните дела (в т.ч. и ангели, и хора).

2:10 „които следват плътта в нечисти похоти” Този израз се отнася за човешките инстинкти, които Бог дава с определени ограничения (напр. сексуалността при хората е ограничена само за брака). Падналото в грях човечество приема даровете на Бога, но ги използва далеч отвъд рамките им, за да задоволява своите себични цели и стремления.

□ **„и презират властта”** Тук има паралел с Юда стих 8 в няколко отношения.

II Петър 2:10

1. угаждат на плътта
2. презират властите
3. хулят славните същества

Юда стих 8

1. опорочават плътта
2. отхвърлят авторитетите
3. хулят ангелските слави

Юда очевидно говори за ангели в тази фраза, но II Петър може би свързва това изречение с 4 стих и споменатото там отхвърляне на Христос.

По-долу включвам своите бележки върху Юда 8 ст.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: БЕЛЕЖКИ ОТ КОМЕНТАРА КЪМ ПОСЛАНИЕТО НА ЮДА

v. 8 „При все това” Лъжеучителите от епохата на Юда имат сходства със старовремските бунтовници. Точното естество на това сходство не се дава.

□ **„и тези”** Това е приемът на Юда да опише лъжеучителите, които са проникнали в църквата (вж. ст. 8,10,12,14,16,19).

□ **„със съновиденията си”** Това понятие се използва от лъжепророците в Стария Завет (вж. Втор. 13:1-5; Йер. 23:25-32), които са твърдели, че разполагат със специални откровения свише (вж. Кол. 2:18).

□ **„оскверняват плътта”** Ето я метафоричната употреба на думата „опетнявам”. Очевидно тук става дума за безнравствения аспект на техните учения/деяния. Всички примери от Стария Завет включват някаква форма на сексуален грях (вж. II Тим. 3:1 и сл.; II Петър 2 гл.).

□ **„презират властта и хулят славните същества”** Има три характеристики на „тези”:

1. „оскверняват плътта”
2. „отхвърлят властите” (NASB, NKJV, NRSV)
„презират Божия авторитет” (TEV)
„пренебрегват Авторитета” (NJB)
3. „хулят ангелските слави” (NASB)
„злословят за достойните” (NKJV)
„похулват славните” (NRSV)
„обиждат славните същества горе” (TEV)
„злоупотребяват и със Славите” (NJB)

Очевидно е, че първото от тези три неща има връзка с някакви сексуални грехове. Но какво да кажем за второто и третото? Второто определение – че отхвърлят властите – се тълкува най-малко по два начина:

1. гръцката дума за „власт” в *kuriot_a*, което се свързва с думата „Господ” (*kurios*). Затова според някои има връзка между това отхвърляне (въпреки че ГЛАГОЛИТЕ са различни) с отричането на Исус в стих 4.
2. гръцката дума за „власт” в *kuriot_ta*, което се свързва с *kuriot_s*, от II Петър 2:10 (вж. Ефес. 1:21; Кол. 1:16) и се отнася за ангелите.

Този контекст изглежда говори за ангели и затова вторият вариант е за предпочитане.

Третата характеристика прибъгва до старозаветната дума „слава” (*kabod*) – дума, която се използва единствено за Бога (вж. ст. 24,25; II Петър 1:3,17; 3:18) и за свързаните с Бога неща – особено в небето и в предстоящия живот. В този конкретен случай Юда цитира междузаветната употреба на това понятие, която изразява ангелски същества с власт и авторитет.

Това може да се отнася и за отхвърлянето на старозаветния Закон, понеже юдеите са смятали, че ангелите служат като посредници на *ЯХВЕ* за даването на Закона на Мойсей на Синайската планина (вж. Деяния 7:35).

В този момент от контекста основната идея касае начина на живот на „тези“ лъжеучители, които напълно са излезли от рамките в сферата на морала и авторитета. Списъкът с характерните за тях черти, започнал в стихове 1-4, се продължава: (1) те отхвърлят властите, 10 ст.; (2) приличат на животни, 13 ст.; (3) търсят удоволствия, 13 ст.; (4) извращават *агапе* вечерите, 13 ст.; (5) карат слабите във вярата да съгрешават, 14 ст.; и (6) обещаваат свобода, макар самите те да са роби, 19 ст.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – II Петър 2:10b-16

10b Дръзки и самонадеяни, те не се страхуват да хулят славните същества; 11 докато ангелите, които са по-големи по мощ и сила, не представят против тях хулителна присъда пред Господа. 12 Тези обаче като диви животни, по природа създадени, за да бъдат хващани и изстребвани, хулят за неща, които не разбират, и ще погинат изцяло в своята поквара, 13 като получат заплатата на неправдата. Те считат за удоволствие да разкошават денем, те са петна и позор, които се наслаждават на измамите си, докато се гощават с вас, 14 като очите им са пълни с прелюбодейство и с непрестанен грях, като подмамват неутвърдени души. Сърцето им е научено на алчност, те са деца на проклятие, 15 които оставиха правия път и се отклониха, като последваха пътя на Валаам Веоров, който обикна заплатата на неправдата, 16 но беше изобличен за своето беззаконие, когато няма магаре проговори с човешки глас и възпря безумието на пророка.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – II Петър 2:10b-16

^{10b}Daring, self-willed, they do not tremble when they revile angelic majesties, ¹¹whereas angels who are greater in might and power do not bring a reviling judgment against them before the Lord. ¹²But these, like unreasoning animals, born as creatures of instinct to be captured and killed, reviling where they have no knowledge, will in the destruction of those creatures also be destroyed, ¹³suffering wrong as the wages of doing wrong. They count it a pleasure to revel in the daytime. They are stains and blemishes, reveling in their deceptions, as they carouse with you, ¹⁴having eyes full of adultery that never cease from sin, enticing unstable souls, having a heart trained in greed, accursed children; ¹⁵forsaking the right way, they have gone astray, having followed the way of Balaam, the *son* of Beor, who loved the wages of unrighteousness; ¹⁶but he received a rebuke for his own transgression, *for* a mute donkey, speaking with a voice of a man, restrained the madness of the prophet.

2:10b „дръзки“ (вж. Марк 12:34; 15:43)

□ **„самонадеяни“** (вж. Тит 1:7)

– **„не се страхуват“** (вж. Мат. 28:4; Лука 8:47; Деяния 7:32; I Кор. 2:3).

Трите предходни думи описват липсата на уважение у лъжеучителите към духовните сили и власти. Те вероятно се свързват с пространното богословие на гностиците за различните нива на ангели (*еони*) и тайните наименования на тези ангели, необходими им, за да преминават от своето ниво към общение с висшия добър бог.

□
NASB „ангелски величия“
NKJV „да говорят зло за великите“
NRSV „хулят славните същества“
TEV „не зачитат славните същества над тях“
NJB „оскъряват славния“

Вж. бележката към предишния раздел от Юда върху „слави“ (*doxai*).

2:11 „не представят против тях хулителна присъда пред Господа” Паралелът тук е с Юда 9 ст., който пък може би е цитат от *Възнесението на Мойсей*. Стихът се свързва с една случка между архангел Михаил (покровител на Израил) и Сатана, които се препират за тялото на Мойсей (вж. Втор. 34:6).

Във фразата има различия между някои гръцки ръкописи.

1. пред Господа (*para* с ЛОКАТИВ, Ⲣ, Β, С, К, Ρ, вж. NASB, NKJV, TEV, NJB)
2. от Господа (*para* с АБЛАТИВ, Ρ⁷², вж. NRSV)

2:12 Паралелът тук е с Юда 10 стих. Предишният стих в Юда описва срещата на архангела със Сатана. В този стих (както и в Юда 10 ст.) се описва как лъжеучителите реагират на ангелската власт.

- a. държат се като неразумни животни;
- b. те са създания с животински инстинкти.

Онова, което знаят (и начинът, по който се държат), ще им докара унищожение.

□ „изтребвани... ще погинат” Вж. Специално понятие по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: РАЗРУШАВА, СЪСИПВА, ПОГУБВА (*phtheir_*)

Основното значение на думата *phtheir_* е „унищожавам”, „съсипвам”, „покварявам”. Тя се използва за:

1. финансов крах (вероятно в II Кор. 7:2)
2. физическо унищожение (вж. I Кор. 3:17a)
3. морална корупция (вж. Римл. 1:23; 8:21; I Кор. 15:33,42,50; Гал. 6:8; Откр. 19:2)
4. сексуална съблазън (вж. II Кор. 11:3)
5. вечно унищожение (вж. II Петър 2:12,19)
6. преходните човешки традиции (вж. Кол. 2:22; I Кор. 3:17b)

Често това понятие се използва в същия контекст като неговото противоположно (вж. Римл. 1:23; I Кор. 9:25; 15:50,53). Забележете, че паралелът прави контраст между нашите земни тела и небесните ни вечни тела.

1. покваряеми срещу непокваряеми, I Кор. 15:42,50
2. безчестни срещу славни, I Кор. 15:43
3. слабост срещу сила, I Кор. 15:43
4. естествено тяло срещу духовно тяло, I Кор. 15:44
5. първият Адам срещу последния Адам, I Кор. 15:45
6. образ на земното срещу образ на небесното, I Кор. 15:49

2:13 „като получат заплата на неправдата” Тук фразата се намира в необичайна конструкция, която или е (1) идиом, или (2) игра на думи (*adikoumenoi*, което означава „зло страдание” и *adikias*, което се превежда „за неправда”).

□ „да разкошестват денем” Те парадират с действията си пред всички. Този изрази и последната фраза от стих 12 казват едно и също нещо.

□

NASB „петна и дефекти”
NKJV „петна и недостатъци”
NRSV „петна и позор”
TEV „срам и позор”
NJB „нелицеприятни петна”

The first term *spilas* (and its forms) has two distinct meanings: (1) originally it refers to unseen dangers, literally, hidden или shallow reefs (вж. Юда стих 12) и (2) stains или spots (вж. Ефес. 5:27; Яков 3:6; II Петър 2:13; Юда стих 23).

The second term is somewhat synonymous. It is used metaphorically of „blemishes” или „spots.” Both of these refer to the immoral лъжеучители’ sexually preying on believers at the Christian love feasts (the Lord’s Supper meal).

-
- NASB** „докато пируват заедно с вас”
- NKJV, NRSV** „докато се гощават с вас”
- TEV** „се включват в гощавките ви”
- NJB** „даже когато споделят масата ви”

Паралелът тук е с Юда стих 12. Става дума за „агапе вечерите” (вж. I Кор. 11:17-22), общите благодарствени евхаристии на ранните християни.

2:14 „очите им са пълни с прелюбодейство” Те възприемат всяка жена на Христовата маса като сексуален предмет. Тези лъжеучители са сексуални експлоататори (вж. 2:2,10,14,18). Равините казват, че очите са прозорците на душата. Грехът започва с мисълта. Очите на тези лъжеучители нямат почивка!

- „подмамват неутвърдени души” Те залагат капани за новите и слаби във вярата християни (вж. Мат. 18:6; II Тим. 3:6).

- „сърцето им е научено на алчност” Тук изразът е ПЕРФЕКТНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Днешната дума „гимназия” и два от тази дума. Те редовно се тренират да се грижат все повече и повече за самите себе си! Вж. Специално понятие: СЪРЦЕ към Марк 2:6.

-
- NASB** „прокълнати деца”
- NKJV** „и са прокълнати деца”
- NRSV** „деца на проклятието”
- TEV** „те са под Божието проклятие”
- NJB** „те са под проклятие”

Тук изразът е еврейски идиом (вж. Ефес. 2:3). Те демонстрират характеристиките и чертите на своя баща – Дявола! Антонимът на този идиом е „послушни чада” в I Петър 1:14!

2:15 „оставиха правия път” Това отразява еврейския идиом за „грях” (вж. NRSV, TEV, NJB). Праведността се описва като „път”. Благочестивите избират да го следват (вж. Пс. 119:105; Притчи 6:23). Всяко отклоняване от този път само по себе си е грях.

- „и се отклониха” Тук се среща гръцката дума, от която произлиза нашето съществително „планета”. Първоначалното ѝ значение е „странник”. Паралелът тук е с Юда стих 13.

- „пътя на Валаам Веоров” Същият старозаветен инцидент се споменава и в Юда стих 11. Той е записан в Числа 22-25; 31:8,16. Както Валаам копнее за пари, така е и при тези лъжеучители (вж. „алчност” в стих 14).

-
- NASB, NKJV, TEV** „Валаам Веор”
- NRSV, NJB** „Валаам Восор”

Първият прочит е от Септуагинтата на Числа 22 гл. Така е и прочитът на MS В. Вторият прочит е от MSS P⁷², S², A^c, C, а UBS⁴ го класира като степен „А” (т.е. сигурен). Никъде другаде обаче не се среща пример за това име.

2:16 „нямо магаре проговори с човешки глас” Този израз се отнася за Числа 22:24 и 31 – поредният пример от Стария Завет с участие на ангел

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – II Петър 2:17-22

17 Те са безводни кладенци, мъгли, гласкани от буря, за които е запазена тъмнината на мрака (до века). 18 Защото, като говорят с надуту празнословие, те подмамват чрез плътски страсти и безнравственост онези, които едвам са избягали от живеещите в заблуда. 19 Обещават им свобода, докато те сами са роби на покварата; защото, от когото е победен някой, от него бива и поробен. 20 Защото, ако след като са избягали от мръсотииите на света чрез познаването на Господа и Спасителя Иисус Христос, те пак се заплитат в тях и са победени, то последното състояние е по-лошо за тях от първото. 21 Понеже за тях щеше да бъде по-добре да не бяха познали пътя на правдата, отколкото, след като са го познали, да се отвърнат от предадената им свята заповед. 22 С тях се е случило според истинската пословица: „Псето се върна на бълвоча си и окъпаната свиня се върна да се валя в тинята.”

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – II Петър 2:17-22

¹⁷These are springs without water and mists driven by a storm, for whom the black darkness has been reserved. ¹⁸For speaking out arrogant *words* of vanity they entice by fleshly desires, by sensuality, those who barely escape from the ones who live in error, ¹⁹promising them freedom while they themselves are slaves of corruption; for by what a man is overcome, by this he is enslaved. ²⁰For if, after they have escaped the defilements of the world by the knowledge of the Lord and Savior Jesus Christ, they are again entangled in them and are overcome, the last state has become worse for them than the first. ²¹For it would be better for them not to have known the way of righteousness, than having known it, to turn away from the holy commandment handed on to them. ²²It has happened to them according to the true proverb, „A DOG RETURNS TO ITS OWN VOMIT”, and, „A sow, after washing, returns to wallowing in the mire.”

2:17 „безводни кладенци” Паралелът тук е с Юда стих 12. Те обещаваат благословение, но дават само смърт.

□ „за които е запазена тъмнината на мрака” Буквално тук изразът гласи: „плътен мрак от тъмнина” (вж. 2:4; Юда 6,13 ст.). ГЛАГОЛЪТ е в ПЕРФЕКТЕН СТРАДАТЕЛЕН ИНДИКАТИВ, което означава трайно осъждение и пленяване от Бога.

Паралелът тук е с Юда стих 13. Това е метафора за вечно наказание чрез мрак (вж. Мат. 8:12; 22:13; 25:30 и I Енох 10:4-5; 63:6).

2:18

NASB „говорят с арогантни думи на суета”
NKJV „приказват големи надуту думи на празнота”
NRSV „говорят с надуту празнословие”
TEV „правят горди и глупави изказвания”
NJB „празнословия на висок глас”

Паралелът тук е със стих 17 и Юда 12-13,16 ст. Те изглеждат духовни и истинни, но това е заблуда.

□

NASB „мамят с плътски желания”
NKJV „подвеждат чрез страстите на плътта”
NRSV „подмамват чрез плътски страсти”
TEV „използват неморалните телесни страсти като капан”
NJB „изкушават, заигравайки се с обърканите желания на човешката природа”

Отново виждаме сексуалния аспект на лъжеучителите. Те са изпаднали не само в богословска заблуда, но и в морален разпад.

□

NASB „онези, които едвам са избягали”
NKJV „онези, които истински са избягали”
NRSV „онези, които току-що са избегнали”

TEV „онези, които тъкмо започват да избягват”

NJB „хората, които едва избягват”

В тази фраза има лека вариация в гръцките ръкописи.

1. *olig_s*, „почти” (вж. MSS P⁷², S², A, B, и Вулгата; сирийските и коптските преводи);

2. *ont_s*, „наистина” или „действително” (вж. MSS S^{*}, C, и арменските и славянските преводи).

Богословският въпрос тук е дали тези вярващи са били заблудени (вж. NKJV, NRSV, NIV) или те са били „почти” вярващи (вж. NASB, NRSV [бел.], TEV). Контекстът на 20-21 ст. със сигурност показва, че са били вярващи (УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ I КЛАС).

2:19 „обещавайки им свобода” Тези лъжеучители обещават свобода в две отношения: (1) богословска свобода, основаваща се на тайно познание от ангелските сфери и (2) свобода от морални задръжки, която се основава на спасение чрез интелектуално постижение (при либертинците и антиноминианските гностици).

Павел подтиква вярващите да не използват свободата си като разрешително да съгрешават (вж. Гал. 2:16). Същото прави и Петър (вж. I Петър 2:16). Свободата винаги е била един вид забранен плод. Себеобузданиято е белег на духовна зрелост (вж. Гал. 5:23). Това не е стоическият смисъл на самоусъвършенстването, а в християнския смисъл, че християнинът се предава на Духа, който обитава в него и се съобразява с Божието откровение в Новия Завет. Истинският въпрос тогава е какво точно контролира и/или характеризира нашия живот.

□ „покварата” Вж. **Специално понятие** към: 2:12.

2:20 „ако” Тук изразът е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ I КЛАС, което се приема за истинно от гледна точка на автора или за неговите литературни цели. С други думи, жертвите от 18 стрих са били вярващи.

□ „след като са избягали от мръсотииите на света” Тук фразата се намира в ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ АОРИСТ, което говори за завършено действие (изповядана вяра в Исус Христос). Евангелието ги е освободило от властта на грешното им естество (вж. Римл. 6 гл.).

□ „чрез познаването на Господа” Това е думата *epign_sk_*, която има конотация на пълно опитно познание (вж. 1:2). Начинът за тяхното спасение е благовестието, което е личност, истина за тази личност и живот подобен на тази личност. Лъжеучителите изопачават всяко едно от тези три неща!

_ „те пак се заплитат в тях и са победени” Първият ГЛАГОЛ е в СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ АОРИСТ, докато вторият е в СЕГАШЕН СТРАДАТЕЛЕН ИНДИКАТИВ. Обърнете внимание на СТРАДАТЕЛНИЯ ЗАЛОГ, който показва външно влияние (лъжеучителите или Нечестивият). Непосредственият контекст определя клопката като чувственост и плътски желания. За едно добро изследване на този стих вж. *Hard Sayings of the Bible*, pp. 729-730. Изцяло се подписвам под техните заключения.

□ „последното състояние е по-лошо за тях от първото” Това може да се отнася или до новите вярващи (ст. 14b, 18b, 21), или до лъжеучителите (ст. 17, 18a). Същото двусмислие съществува и в стих 19.

2:21 Как може състоянието им да е по-лошо? (1) Те са станали ваксинирани срещу истинната вяра. Те са като хората от Евр. 2:1-4; 6:4-6 и 10:26-31 (невярващи в присъствието на голяма светлина). (2) Това може да означава, че слабите или новите вярващи губят свидетелството си, а не личното си спасение. Има интензивно напрежение между старото и новото естество на християнина (вж. Римляни 7 гл.) – както преди спасението, така и след него.

□ „пътя на правдата” Този израз се отнася за благовестието – също както и „светата заповед” в стих 21 и „познанието на Господа” в стих 20 (вж. 3:2).

2:22 „истинската пословица” Пословицата за кучето е взета от МТ, а не от LXX превод на Притчи 26:11. Поговорката за прасето идва от арамейската книга „Ахикан” (вж. 8:18), която е добре позната на юдеите през асирийското им заточение. „Ахикан” се споменава и в юдейската книга *Товит*. Според нея това е мъдър човек от някое от десетте северни племена, изпратени в заточение. Според юдейската традиция той се е издигнал до висока правителствена позиция (подобно на Данаил) при управлението на Санахериб и Есархадон. Тези лъжеучители приличат на вярващи (и то мъдри вярващи), но техните действия показват, че това е само повърхностна промяна без истинско покаяние (вж. Матей 7 и 13 гл.).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Били ли са лъжеучителите истински християни? (ст. 1)
2. Дали техните последователи са християни?
3. Избройте характеристиките на тези лъжеучители.
4. Защо толкова много се говори за ангели в тази глава?
5. Какво е приложението на стихове 20-22?

II ПЕТЪР 3 ГЛАВА

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Обещанието за Господното идване 3:1-7	Божие обещание не е празни приказки 3:1-9	Господният ден 3:1-7	Обещанието, че Господ ще се завърне 3:1-7	Господният ден: Пророците и апостолите 3:1-2
3:8-13	Господният ден 3:10-13	3:8-10	3:8-9 3:10-13	Господният ден: Лъжеучителите 3:3-7 3:8-10
3:14-18	Стойте твърдо! 3:14-18	3:11-13 3:14-18	3:14-16 3:17-18	Нов призив за святост: доксология 3:11-18

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац
3. Трети абзац
4. И т.н.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – II Петър 3:1-7

1 Ето, възлюбени, пиша ви това второ писмо; и в тези двете събуждам чрез напомняне вашия чист разум, 2 за да помните думите, изговорени по-напред от светите пророци, и заповедта на Господа и Спасителя, дадена чрез изпратените при вас апостоли. 3 Преди всичко знайте това, че в последните дни ще дойдат подиграватели с подигравки, които ще ходят по своите собствени страсти и ще казват: 4 Къде е обещаното Му пришествие? Защото, откакто са се поминали бащите ни, всичко си стои така, както е било от началото на създанието. 5 Защото те своеволно не признават това, че чрез Божието слово от началото е имало небеса и земя, сплотена от водата и сред водата, 6 но пак посредством нея тогавашният свят, потопен от водата, загина. 7 Така, със същото слово, са съхранени и днешните небе и земя, пазени за огън до деня на съда и погибелта на нечестивите хора.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – II Петър 3:1-7

¹This is now, beloved, the second letter I am writing to you in which I am stirring up your sincere mind by way of reminder, ²that you should remember the words spoken beforehand by the holy prophets and the commandment of the Lord and Savior *spoken* by your apostles. ³Know this first of all, that in the last days mockers will come with *their* mocking, following after their own lusts, ⁴and saying, „Where is the promise of His coming? For *ever* since the fathers fell asleep, all continues just as it was from the beginning of creation.” ⁵For when they maintain this, it escapes their notice that by the word of God *the* heavens existed long ago and *the* earth was formed out of water and by water, ⁶through which the world at that time was destroyed, being flooded with water. ⁷But by His word the present heavens and earth are being reserved for fire, kept for the day of judgment and destruction of ungodly men.

3:1 „възлюбени” Това понятие за първи път се използва от Бог Отец за Сина при неговото кръщение (вж. Мат. 3:17) и неговото преображение (вж. Мат. 17:5 и II Петър 1:17). То се превръща в наименование за Божиите люде (вж. Римл. 1:7). В I Петър то се използва веднъж (вж. 2:11; 4:12), но във II Петър 3 гл. се среща няколкократно (вж. 3:1,8,14,15-17). Най-широко то се използва в I и III Йоан.

_ „това второ писмо” Очевидно тази фраза се отнася за I Петър.

□

NASB „искрени умове”

NKJV „вашия чист разум”

NRSV „вашите чисти намерения”

TEV „чистите ви мисли”

NJB „непомраченото ви разбиране”

Това понятие може да означава „чист” в смисъла на искрен или нравствено прав (вж. Фил. 1:10). Лъжеучителите не са чисти в никакъв смисъл на думата. Те са неморални и манипулативни егоисти.

□ „чрез напомняне” Това са почти точно думите от 1:13-14 (вж. Юда стих 17). В Библията хората често биват призовавани да си спомнят за Бога, за неговото Слово и за неговите дела. Към Бога обаче се отправят молби да забравя нашия грях (вж. Йер. 31:34; Исаия 43:25; метафорично в Пс. 103:3; Исаия 1:18; 38:17; 44:22; Михей 7:18).

3:2 „за да помните думите” Тук изразът е СТРАДАТЕЛЕН ИНФИНИТИВ АОРИСТ. Това поставя силен акцент върху познаването (1) на Стария Завет (вж. 1:21); (2) на думите на Исус (вж. 2:21); и (3) на тяхното апостолско приложение (вж. 1:1). Паралелът тук е с Юда стих 17.

Знаенето/помненето е предназначено да подсилва увереността на вярващия във Второто идване на Исус и да му припомня да живее христоподобно!

□ **„изговорени по-напред от светите пророци”** Тук изразът е ПЕРФЕКТНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, което говори за постоянно откровение (ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, вж. Мат. 5:17-19; I Петър 1:25), което се дава от Духа (СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, вж. II Петър 1:20-21).

Този израз се отнася за целия Стар Завет. Юдеите са вярващи, че цялото Писание е съчинено от пророци. Ето защо Мойсей е наречен „пророк” във Втор. 18:15, а книгата на Исус Навиев навсякъде в книгите на Царете се нарича „предишните пророци”.

□ **„заповедта на Господа и Спасителя”** Това е идиом, свързан с евангелието („светата заповед”, вж. 2:21; „заповедта”, I Тим. 6:14). Той е свързан с идиома „Христовият закон” (вж. Гал. 6:2).

□ **„изпратените при вас апостоли”** Както пророците са дали първия завет, сега апостолите дават новия!

3:3 „Преди всичко знайте това” Тази същата фраза се среща в 1:20. Петър използва литературен идиом, за да подчертае мисълта си.

□ **„в последните дни”** Тук фразата от Стария Завет обозначава периода точно преди кулминацията на човешката история. Петър не уточнява точно за кой период става дума. Във 2 гл. той говори за това, че лъжеученията „идват”, но те вече са налични в негово време. Това е богословски сходно с Йоановия текст за Антихрист: „Антихрист... антихристи” (I Йоан 2:18). Тези лъжеучители и подигравачи ще се виждат във всеки бъдещ период на църковната история – започвайки с Първи век. Вж. **Специално понятие** към: Марк 13:8.

□ **„ще дойдат подиграватели с подигравки”** Паралелът тук е с Юда стих 18. ИМЕНИТЕЛНИТЕ И ИНСТРУМЕНТАЛНИ форми на същото СЪЩЕСТВИТЕЛНО се използват за акцент. Тези лъжеучители се подиграват и ще продължат да се подиграват с библейските обещания за завръщането на Исус Христос (вж. стих 4).

□ **„които ще ходят по своите собствени страсти”** Лъжеучителите се различават по своите думи и дела (вж. Мат. 7:15-20 и II Тим. 3:2-5). Паралелът тук е с Юда стих 18.

3:4 „Къде е обещаното Му пришествие?” Това може да се отнася или за (1) старозаветния ден на идването на *ЯХВЕ*, или за (2) новозаветното Второ пришествие на Исус Христос.

□
NASB, NKJV „отците”
NRSV, TEV „предците ни”
NJB „бащите ни”

Старозаветният период се споменава в стих 2, следователно „отците” би трябвало да са патриарсите на Израил. Това се потвърждава в ст. 4-6, където се говори за Сътворението.

Контекстът ясно показва, че става дума за Божието идване да съди (вж. II Петър 2 гл.). Старият Завет казва, че хората един ден ще отговарят пред Бога за настойничеството си с дара на живота (вж. Мат. 25:31-46; 20:11-15). Тези подигравачи не само обезценяват Въплъщението на Исус, но се подиграват на неговото завръщане като Съдия.

□ **„са се поминали”** Тук фразата е старозаветен евфемизъм за смърт, което се подема и в Новия Завет (вж. Матей 27:53; Марк 5:39; Йоан 11:11; I Кор. 11:30; 15:51; Ефес. 5:14; I Сол. 4:14).

– **„всичко си стои така, както е било от началото на създанието”** Човешката история, макар и кратка в сравнение с геологическата история, дава на хората усещане за ритмичност и правилност. Именно такава е презумпцията на съвременната наука, според която естествените процеси и ритмичността на природните закони могат да се проектират напред и назад във времето. Библията обаче твърди, че това творение е имало начало и ще има и свой край. Бог е създал всичко това с определено намерение. Това намерение е да има общение със съществата, които е направил по Свой образ и които отразяват неговия характер. Светът е отговорен пред един нравствен и морален Бог. Обаче илюзията за безграничното време и регулярността на

природата кара лъжеучителите да отхвърлят откровението на Писанието, Исусовите думи и апокалиптичните предупреждения. Човешката история е достатъчно дълга, за да подведе хората в лъжливо усещане, че „утрешният ден ще е точно като днешния”!

3:5

NASB „убягва им на вниманието”

NKJV „съзнателно забравят”

NRSV, NJB „своеволно не признават”

TEV „целенасочено игнорират”

Това понятие има конотация на забравяне на нещо или скриване на нещо. В този смисъл преднамереността и целенасочеността се съдържа в думата (вж. 1:9; 3:5,8). Тези лъжеучители удобно забравят или предпочитат да забравят намесата на Бога в Неговото творение и за Неговото намерение да търси отчет от цялото създание.

□ „**чрез Божието слово**” Това е творение чрез изговореното Слово (вж. Битие 1:3,6,8,14,20,24). То се описва в богословието с латинското понятие „*fiat*”, което означава „с помощта на изговорено слово”; вж. John L. Walter, *Изгубеният свят на Битие 1 глава*, където Уолтър подчертава, че Битие 1 гл. не е сътворението на материята, а на функциониращата вселена. Гностиците лъжеучители отричат, че един свят Бог може да формира или да създава греховна материя.

□

NASB, TEV „земята се е формирала от вода и чрез вода”

NKJV „земята се е изправила от водата и във водата”

NRSV „земя, сплотена от водата и сред водата”

NJB „земята се е формирала... от вода и между водите”

Водата е значим елемент в Битие 1:2 („дълбините” и „водите”). Текстът там не споменава, че тя е била конкретно извикана в съществуване, както другите елементи. Гръцкият ПРЕДЛОГ „посредством” (*dia*) водата може да означава също и „сред”, „заобиколен от”, „всред”, „поради” или „в” (вж. Пс. 24:2; 136:6). Този израз може да се отнася до Битие 1:2; 1:6 или 1:9.

3:6 „тогавашният свят, потопен от водата, загина” Този израз се отнася за Ноевия потоп (вж. Битие 6-8 гл.). По-долу включвам кратък откъс от моя коментар към Битие 1-11.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: БИТИЕ

„Има предположение, че този термин (BDB 550) е свързан с асирийския термин „унищожавам”. Дали потопът в дните на Ной е бил повсеместен, или е ограничен само в Близкия изток? Терминът „земя” (*epes*) често се превежда „суша” в местен смисъл (вж. Битие 41:57). Ако хората не се разпростират до всички краища на земята, което става ясно от разказа за Вавилонската кула в глави 10-11, тогава местен потоп би бил достатъчен. Най-добрата книга, която съм чел в подкрепа на теорията за местен потоп е на Бернард Рам, *The Christian View of Science and Scripture*” (p. 62).

3:7

NASB „с Неговото слово”

NKJV, NRSV „със същото слово”

TEV „със същата заповед”

NJB „същото Слово заповядва”

Също както Бог твори чрез Словото и управлява чрез Словото (т.е. Христос, вж. Йоан 1:1), той ни новоражда и обитава в нас чрез Божието Слово (I Петър 1:23). Освен това Той ни очиства чрез Словото (т.е. било чрез потоп, било чрез огън). Метафората за Исус в Откр. 19:15 като завръщащ се с двуостър меч, излизаш от неговата уста, изразява същата истина.

□ „са съхранени и днешните небе и земя, пазени за огън” Тук изразът е ПЕРИФРАЗИРАНО ПЕРФЕКТНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, което говори за нещо, вече случило се. Тук се използва в пророческия смисъл на сигурност за бъдещо събитие, основана на благонадеждността на Божието Слово. Този целият контекст поставя акцент върху силата и предвечността на Божието Слово (вж. 1:19; 3:5,7; I Петър 1:23; 2:8; 3:1).

Огнената присъда може би идва от Стария Завет в два смисъла: (1) Псалмите говорят за огън, който идва пред Господа (вж. 18:8; 50:3; 97:3) или (2) присъдите на *ЯХВЕ* по време на скитанията из пустошта (вж. Левит 10:2; Числа 11:1-3; 16:35; 26:10) или в есхатологичен смисъл (вж. Дан. 7:10; Исаия 30:27,30,33).

Огънят често съпътства присъствието на *ЯХВЕ* в Стария Завет. Това може да се асоциира: (1) с Бога като агент на знанието и откровението (т.е. светлината); (2) с Бога като извършител на очистването или (3) с Бога като Съдия (т.е. унищожител).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ОГЪН

Огънят има както положителни, така и отрицателни конотации в Писанието:

А. Положителни

1. топлини (вж. Исаия 44:15; Йоан 18:18)
2. светлини (вж. Исаия 50:11; Мат. 25:1-13)
3. готвачи (вж. Изход 12:8; Исаия 44:15-16; Йоан 21:9)
4. за очистване (вж. Числа 31:22-23; Притчи 17:3; Исаия 1:25; 6:6-8; Йер. 6:29; Мал. 3:2-3)
5. за святост (вж. Битие 15:17; Изход 3:2; 19:18; Езек. 1:27; Евр. 12:29)
6. за ръководството на Бога (вж. Изход 13:21; Числа 14:14; I Царе 18:24)
7. за приемане на сила от Бога (вж. Деяния 2:3)
8. закрила (вж. Зах. 2:5)

В. Отрицателни

1. той изгаря (вж. Ис. Нав. 6:24; 8:8; 11:11; Мат. 22:7)
2. той унищожавя (вж. Битие 19:24; Левит 10:1-2)
3. на гняв (вж. Числа 21:28; Исаия 10:16; Зах. 12:6)
4. на наказание (вж. Битие 38:24; Левит 20:14; 21:9; Ис. Нав. 7:15)
5. за лъжливи есхатологични белези (вж. Откр. 13:13)

С. Божият гняв срещу греха се изразява с огнени метафори

1. Гневът му пояжда (вж. Осия 8:5; Ефес. 3:8)
2. Той излива огън (вж. Наум 1:6)
3. вечен огън (вж. Йер. 15:14; 17:4)
4. есхатологично осъждане (вж. Мат. 3:10; 13:40; Йоан 15:6; II Сол. 1:7; II Петър 3:7-10; Откр. 8:7; 16:8)

Д. Подобно на много други метафори в Библията (квасът, лъвът), огънят може да бъде или благословение, или проклятие в зависимост от контекста.

□ „пазени за огън до деня на съда и погибелта на нечестивите хора” Тук изразът е СЕГАШНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Както II Петър 2 гл., така и Юда неколкократно подчертават, че и ангели, и нечестиви хора се пазят за деня на възмездието. Всички съзнателни творения (вж. Фил. 2:9-11) един ден ще бъдат подведени под отговорност как са се справили с настояществото на дара на живота (вж. Гал. 6:7).

Този есхатологичен ден е моментът на присъда за нечестивите, но и на голяма награда за верните. Гонената църква трябва да помни, че един ден Бог ще възстанови и правдата, и справедливостта!

□ „погибелта” Английската дума *Apollyon* идва от този корен (вж. Откр. 9:11).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – II Петър 3:8-10

8 Но това да не бъде скрито от вас, възлюбени, че за Господа един ден е като хиляда години и хиляда години – като един ден. 9 Господ не забавя това, което е обещал, както някои смятат това за забавяне, а дълго ни търпи;

понеже не иска да погинат някои, а всички да дойдат на покаяние. ¹⁰ Но Господният Ден ще дойде като крадец, когато небето ще отмине с бучене и елементите нажежени ще се разпаднат, и земята и делата по нея ще изгорят.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – II Петър 3:8-10

⁸But do not let this one *fact* escape your notice, beloved, that with the Lord one day is like a thousand years, and a thousand years like one day. ⁹The Lord is not slow about His promise, as some count slowness, but is patient toward you, not wishing for any to perish but for all to come to repentance. ¹⁰But the day of the Lord will come like a thief, in which the heavens will pass away with a roar and the elements will be destroyed with intense heat, and the earth and its works will be burned up.

3:8

NASB „не допускайте да ви убегне този *факт*”

NKJV „не забравяйте това едно нещо”

NRSV „не игнорирайте този *факт*”

TEV „не забравяйте едно”

NJB „име едно нещо, което никога не трябва да забравяте”

Тук изразът е СЕГАШЕН ИМПЕРАТИВ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което обикновено означава „прекратяване на действие, което е в процес”. Заради гонението (вж. I Петър) и лъжеучителите (вж. II Петър) вярващите хора започват да изпитват съмнения в благонадеждността на библейските есхатологични събития.

– „един ден е като хиляда години” Тук фразата се намира във връзка с Пс. 90:4. Тя подчертава истината, че времето не е фактор за вечния Бог. Само неговите създания изпитват минало, настояще и бъдеще. Ние сме обвързани във времето. Вярващите хора трябва да прегърнат истината, че Бог ще извърши онова, което ни е обещал (вж. I Царе 8:24,26,56). Ние вярваме в неговия характер, в обещанията му, в Словото му и в сина му. Времето няма особено значение тук, въпреки че Бог го използва за своите цели.

Първото поколение вярващи очаквали Исус да се завърне бързо (вж. Марк 13:30). Поради тази причина те не записвали думите и делата на Исус в продължение на няколко години. Но забавянето довело до няколко следствия:

1. очевидците започнали да измират;
2. лъжеучителите започнали да заблуждават хората;
3. някои се чудели защо се получава така.

Както Павел (вж. II Солунци 2 гл.), така и Петър (вж. II Петър 3 гл.) адресират темата за забавеното Второ идване. Дори в ученията на Исус има напрежение между предстоящото му непосредствено завръщане (вж. Мат. 10:23; 24:27,34,44; Марк 9:1; 13:30) и „някои събития трябва да се случат преди това”:

1. благовестието трябва да достигне по целия свят; вж. Мат. 24:15; Марк 13:10;
2. разкриването на „човека на греха”; вж. Мат. 24:15; II Солунци 2 гл.; Откровение 13 гл.;
3. Голямото гонение срещу Църквата; вж. Мат. 24:21,24; Откровение 13 гл.

Петър единствен свързва закъснението с Божието състрадание към изгубените. Бог отлага идването на Христос, за да може още хора да се покаят и да се обърнат към Него чрез Христос. Благочестивият живот на вярващите е онова, което насочва очите на невярващите хора към Бога!

3:9 „Господ не забавя” Тази употреба на „Господ” се отнася за *ЯХВЕ*. Разгръщащият се план на Бога (вж. Авак. 2:3) за сътворението и изкуплението изглежда бавен за хората. Времевият елемент ни помага да упражняваме доверие в рамките на времето. Този период от нашия живот е единственото време, когато вярващите живеят по вяра – нещо, което радва Бога. Нашето търпение и благочестие са израз и свидетелство за доверието и посвещението ни към Него.

□ „а дълго ни търпи” Една от характеристиките на Бога е неговото дълготърпение както към грешниците, така и към светиите. С Неговото търпение обаче злоупотребяват и двете групи. Той ни търпи с определена цел – възстановяването на изгубения по време на Грехопадението Негов образ у нас.

□ „не иска да погинат някои” Тук изразът е СЕГАШНО СРЕДНО (депонентно) ПРИЧАСТИЕ. Бог желае всички хора да се спасят (вж. Езек. 18:23,32; 33:11; Йоан 3:16; 4:42; Деяния 17:30; Римл. 11:32; I Тим. 2:4,6; 4:10; Тит 2:11; Евр. 2:9; I Йоан 2:2). Тъй като всички хора са направени по Негов образ за лично общение с Него, Бог изпрати Сина си, за да умре и по този начин да провокира нашия отклик на поканата (вж. Римл. 5:12-21). Тук фразата се намира във важен баланс за богословските системи, които наблягат върху Божията роля в спасението и свеждат до минимум заветната реакция на човешките същества. По-долу включвам своите бележки от коментара върху I Тим. 2:4 (Vol. 9, стр. 25) по отношение на тази тема.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЦИТАТ ОТ МОЯ КОМЕНТАР КЪМ I ТИМОТЕЙ 2:4

2:4 „Който иска да се спасят всички човещи” Вярващите трябва да се молят за всички хора, понеже Бог желае всички хора да се спасят. Това твърдение е изненадващо за лъжеучителите екслюзивисти – били те гностици или юдеи, или както обикновено се вижда в пастирските послания, съчетание между едните и другите. Такава е великата истина за Божията любов към цялото човечество (вж. Езек. 18:23,32; 33:11; Йоан 3:16; Деяния 17:30; Римл. 11:22; I Тим. 2:4,6; 4:10; Тит 2:11; Евр. 2:9; II Петър 3:9; I Йоан 2:2). Този стих показва неравновесие на догматичното, суперлапсарианско, двуостро учение за предопределението, при което акцентът се поставя изключително върху Божия суверенитет за сметка на каквато и да било реакция или отклик от страна на човека. Акцентираните „пет точки” на калвинизма – особено „неустоимата благодат” и „ограниченото изкупление” – изопачават заветния аспект на библейската вяра. Неправилно е да свеждаме Бога до зависима от човешката воля кукла. Но в същото време е неправилно и да свеждаме човека като кукла, зависима изцяло от Божията воля. В своя суверенитет Бог е избрал да общува с човека посредством завети. Той винаги инициира и структурира завета (вж. Йоан 6:44,65), но едновременно с това настоява човекът да откликне и да продължава да откликва с покаяние и вяра (вж. Марк 1:15; Деяния 3:16,19; 20:21), както и с послушание и устояване!

Често богословските спорове за Божия суверенитет (чрез предопределението) и човешката свободна воля се свеждат до надпревара кой по-добре чете Библията. Писанието ясно разкрива суверенитета на *ЯХВЕ*. В същото време обаче то посочва и че Неговото най-висше творение – човечеството, – създадено по Негов образ, е получило невероятното лично качество да може лично да взема морални решения. Хората трябва да си сътрудничат с Бога в абсолютно всяка една сфера на живота.

Думата „мнозина” често се привежда като аргумент, че Бог е избрал някои (т.нар. „избрани”), но не и всички. Както и че Исус е умрял за някои, но не и за всички. Внимателният прочит на следните текстове показва, че думите „всички” и „мнозина” се използват в паралелен смисъл!

Исаия 53 гл.

1. „всички” (ст. 6)
2. „мнозина” (ст. 11-12)

Римляни 5 гл.

1. „всички” (ст. 18)
2. „мнозина” (ст. 19)

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЕВАНГЕЛСКИТЕ ВЪЗГЛЕДИ НА АВТОРА

Тук се налага да признаем на читателя, че имам известни пристрастия като автор. Систематичното ми богословие не е нито калвинистко, нито диспенсационалистично. То се основава най-вече на Великото поръчение (вж. Мат. 28:18-20; Лука 24:46-47; Деяния 1:8). Вярвам, че Бог е имал предвечен план за изкуплението на цялото човечество (вж. напр. Битие 3:15; 12:3; Изход 19:5-6; Йер. 31:31-34; Езекиил 18; 36:22-39; Деяния 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; Римл. 3:9-18,19-20,21-31) – т.е. на всички онези, които са били сътворени по Негов образ и подобие (вж. Бит. 1:26-27). Заветите се обединяват в Христос (вж. Гал. 3:28-29; Кол. 3:11). Исус е Божията тайна, скрита през вековете, но сега разкрита (вж. Ефес. 2:11-3:13)! Ключът към Писанието е новозаветното благовестие, а не нацията на Израил.

Този възглед оцветява всички мои интерпретации на Писанието. През тези очила прочитам всеки един текст! Признавам, че този възглед е предварителна наклонност (впрочем всеки интерпретатор си има такава), но съм убеден, че се основава на Писанието.

□ **„а всички да дойдат на покаяние”** Забележете акцента върху думата „всички” – а не само „някои” (т.е. „избраните”). Всеки един човек е потенциално избран да повярва в Христос. Вж. **Специално понятие:** ПОКАЯНИЕ към Марк 1:4.

3:10 „Господният Ден ще дойде като крадец” Този израз „денят на Господа” е фраза от Стария Завет за края на времето. Често крадците се използват като метафора за неочаквано посещение от Бога (вж. Мат. 24:43-44; Лука 12:39; I Сол. 5:2; Откр. 3:3; 16:15).

□ **„небето ще отмине”** Тук изразът е поредната проява на същата тема. Физическото творение ще отмине, но не и Божието Слово (вж. Марк 13:31; Мат. 5:18; 24:35). Така се описва преходността и крайността на физическото творение (вж. Откр. 21:1).

□
NASB, NJB „с бучене”
NKJV „с голям шум”
NRSV „с огромен шум”
TEV „с пронизителен звук”

Тази дума има конотация на пронизителен звук от нещо, което бързо се движи във въздуха. Консумирането и очистването на новата епоха ще дойдат със звук и пламък – подобно на въвеждането на епохата на Новия Завет по времето на Петдесетница (вж. Деяния 2:2-3).

□ **„елементите”** Много думи започват от буквално значение и постепенно придобиват метафорично, разширено значение. Това понятие (*stoicheia*) първоначално се е отнасяло за нещо, което е в редица, за поредица. С времето то е развило няколко конотации:

1. основните тухли, от които е съграден светът (въздух, вода, земя, огън; вж. II Петър 3:10, 12).
2. основните учения по дадена тема (вж. Евр. 5:12; 6:1 за юдаизма).
3. ангелските сили зад небесните тела (вж. I Енох 52:8-9; ранните църковни отци; Кол. 2:8, 20; I Кор. 15:24) или ангелските степени (*еони*) при гностиците лъжеучители (вж. Кол. 2:10, 15; Ефес. 3:10).
4. враждебните към човека ангели, които се опитват да спрат предаването на Закона на Мойсей (вж. Деяния 7:38; Евр. 2:2).
5. вероятно безличните структури на нашия паднал в грях свят, които позволяват на падналия човек да се явява независим пред Бога (образование, правителства, медицина, религия и т.н.; вж. Гал. 4:3, 8-9 и Hendrik Berkhof's *Christ and the Powers* by Herald Press, стр. 32).

□ **„нажежени”** Тук изразът е СЕГАШНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Неназованият извършител е Бог. Терминът е медицински и означава висока температура.

□
NASB „и земята и делата ѝ ще изгорят”
NKJV „и земята и делата по нея ще изгорят”
NRSV „и земята и всичко, което се върши по нея, ще се разкрият”
TEV „и земята и всичко по нея ще изчезне”
NJB „и земята и всичко, което съдържа, ще изгорят”

В тази фраза има много разночетения в гръцките ръкописи:

1. „ще се разкрият” (вж. MSS \aleph , B, K, P)
2. „ще се намерят унищожени” (вж. MS P⁷²)
3. „ще бъдат изгорени” (вж. MS A)
4. „ще бъдат укрити” (вж. MS C)

Тук нямаме сигурност за оригиналния гръцки текст. Не разполагаме дори и с най-вероятен прочит на фразата.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – II Петър 3:11-13

11 И така, понеже всичко това ще се разпадне, какви трябва да сте вие в своя свят живот и благочестие, 12 като очаквате и ускорявате идването на Божия Ден, за който небето възпламенено ще се разпадне и нажежените елементи ще се стопят? 13 Но ние според обещанието Му очакваме нови небеса и нова земя, в които обитава правда.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB* – II Петър 3:11-13

¹¹Since all these things are to be destroyed in this way, what sort of people ought you to be in holy conduct and godliness, ¹²looking for and hastening the coming of the day of God, because of which the heavens will be destroyed by burning, and the elements will melt with intense heat! ¹³But according to His promise we are looking for new heavens and a new earth, in which righteousness dwells.

3:11 „какви трябва да сте вие” Лъжеучителите обезценяват моралността и житейското благочестие и затова Петър продължава да издига тези неща високо.

□ **„в своя свят живот и благочестие”** Понятието „благочестие” е важен термин във II Петър, както и във всички пастирски послания. По-долу копирам записките си от I Тим. 4:7 (вж. Vol. 9, стр. 53). II Петър използва СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО в 1:3,6,7 и 3:11, а НАРЕЧИЕТО в 2:9.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЦИТАТ ОТ МОЯ КОМЕНТАР КЪМ I ТИМОТЕЙ 4:7

□ **„благочестие”** Тази дума има ключово значение в пастирските послания. Тя се отнася за доктриналния и ежедневен начин на живот, основан върху евангелието (вж. I Тим. 3:16). Думата описва не нещо изключително, а нещо, което се очаква от всички нас. Тя е съставна от корените „добро” (*eu*) и „отдавам почит” (*sebomai*). Истинското поклонение е ежедневно практикуване на правилното мислене (вж. 4:16а). Обърнете внимание колко пъти се среща това понятие в Пастирските послания:

1. съществително (*eusebeia*) – I Тим. 2:2; 3:16; 4:7,8; 6:3,5,6,11; II Тим. 3:5; Тит 1:1
2. наречие (*euseb_s*) – II Тим. 3:12; Тит 2:12
3. глагол (*eusebe_*) – I Тим. 5:4
4. в родствената дума *theosebeia* – I Тим. 2:10
5. в отрицателната форма с алфа представка (*asebeia*) – II Тим. 2:16; Тит 2:12.

3:12

NASB, NKJV , **NRSV** „очаквате и ускорявате идването на Божия Ден”

TEV „докато очаквате Деня на Бога и правите всичко по силите си да го ускорите”

NJB „докато очаквате идването на Деня на Бога и се опитвате да ускорите настъпването му”

И двете думи тук са СЕГАШНИ ДЕЯТЕЛНИ ПРИЧАСТИЯ, с което се описват два аспекта, свързани с Второто идване на Исус, което единствено тук е наречено „Божия Ден”. Първата дума в общи линии означава „очаквам напрегнато, с нетърпение” (вж. Деяния 3:5; 10:24) или „очаквам с разбиране” (вж. Лука 21:26; Деяния 27:33; 28:6). Тя се използва три пъти във II Петър – 3:12,13 и 14. Вярващите очакват Деня на възмездието, а невярващи се страхуват от него.

Второто понятие има две значение, свързани с граматическата структура, в която се срещат:

1. Ако е ПРЕХОДЕН ГЛАГОЛ (т.е. предава действието върху ПРЯКО ДОПЪЛНЕНИЕ), думата означава „подтиквам” или „копнея за” (вж. footnotes of NRSV, ASV, NEB, NIV, Peshitta и NCV – подобно на думата *maranatha* в поклонението на ранната църква).
2. Ако е НЕПРЕХОДНА граматическа конструкция (т.е. описва състояние или се фокусира върху извършителя на действието), означава „ускорявам” (вж. Лука 19:5; Деяния 22:18). Богословско разбиране, че действията на вярващите хора могат да ускорят завръщането на Господ, се среща в Мат. 6:10 (чрез молитва), Деяния 3:19-20 (чрез съживление) и Римляни 9-11 гл. (след достигане на пълния

брой езичници и евреи за спасяване). В този контекст благочестивият начин на живот на вярващите се насърчава от непосредствената есхатологична надежда.

Тук изразът изглежда труден поради нашето съвременно мислене, което обезценява ролята на парадокса. Бог е суверен и е постановил датата на Христовото завръщане, но пък действията на вярващите (молитва, свидетелство, благочестие) могат да променят тази дата (за да се ускори или да се забави). Такъв е заветният аспект на библейската истина, която е толкова обръкваща за съвременния човек на Запад. Бог позволява на чадата си известна роля (и положително, и отрицателно)! Именно поради тази истина има смисъл от застъпническите молитви на вярващите хора.

□ „за който небето възпламенено ще се разпадне и нажежените елементи ще се стопят” Тук въпросът е: „Дали тези алузии са буквални или апокалиптични?” Подобни старозаветно звучащи изявления са обичайни за Исая 10:10-13; 34:4; 51:6; Йоил 2:28-32; Михей 1:4. Този контекст на няколко пъти описва, че физическото време и пространство ще завършат с огън. Това очистване полага духовната основа за новото небе и новата земя. Дали те ще бъдат физически (с възстановяване на Райската градина) или ще бъдат духовни (вж. I Кор. 15:35-58)? Не е лесно да се описват висшите духовни действителности с човешки понятия. Действителността не се влияе от жанра на литературата, която я описва!

3:13 „Но ние според обещанието Му” (вж. Исая 65:17-25; 66:22-24)

□ „нови небеса и нова земя” (вж. Исая 11:6-9; 65:17; 66:22; Откр. 21:1-27)

– „в които обитава правда” Бог желае да види църква и вярващи, които а съизмерими с Неговия характер (вж. Исая 45:24-25). Святият Бог изисква свят народ (вж. Исая 60:12; Мат. 5:48). Това творение е ново, понеже се съпоставя с падналото в грях досегашно творение (вж. Битие 3 гл.).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – II Петър 3:14-18

14 Затова, възлюбени, като очаквате тези неща, старайте се да се намерите от Него в мир, чисти и непорочни. 15 И считайте дълготърпението на нашия Господ за спасение, както ви е писал и възлюбеният ни брат Павел според дадената му мъдрост, 16 както пише и във всичките си писма, когато говори в тях за тези работи – в които има някои неща, мъчни за разбиране, които невежите и неутвърдените изопачават, както и другите Писания, за своя собствена гибел. 17 И така, вие, възлюбени, като знаете това предварително, се пазете, да не би да се завлечете от заблудението на беззаконните и да отпаднете от твърдостта си. 18 Но растете в благодатта и познанието на нашия Господ и Спасител Иисус Христос. На Него да бъде слава и сега, и в деня на вечността. Амин.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB – II Петър 3:14-18

¹⁴Therefore, beloved, since you look for these things, be diligent to be found by Him in peace, spotless and blameless, ¹⁵and regard the patience of our Lord *as* salvation; just as also our beloved brother Paul, according to the wisdom given him, wrote to you, ¹⁶as also in all *his* letters, speaking in them of these things, in which are some things hard to understand, which the untaught and unstable distort, as *they do* also the rest of the Scriptures, to their own destruction. ¹⁷You therefore, beloved, knowing this beforehand, be on your guard so that you are not carried away by the error of unprincipled men and fall from your own steadfastness, ¹⁸but grow in the grace and knowledge of our Lord and Savior Jesus Christ. To Him *be* the glory, both now and to the day of eternity. Amen.

3:14 „старайте се да се намерите от Него в мир” Тук фразата се намира в ДЕЯТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ АОРИСТ, което говори за спешност. Вярващите носят отговорност да водят благочестив живот. Трябва да има подобаващ заветен отклик на Божията любов.

Вторият ГЛАГОЛ е в СТРАДАТЕЛЕН ИНФИНИТИВ АОРИСТ. Очевидно той се отнася до „Божия ден” от 12 ст. Иисус често прибягва до илюстрацията, че вярващите са настояници, които отговарят за имуществото на своя

Господар. Те трябва да са готови по всяко време за неговото завръщане, за да дадат отчет за настойничеството си (вж. Марк 13:33-37; Лука 18:8).

Мирът може да е възможен единствено ако (1) човекът е откликнал на благовестието; (2) човекът разбира евангелското послание и (3) човекът ежедневно живее според благата вест. Лъжеучителите и техните последователи се провалят във всяка една от тези три точки. Затова на тях не се обещава мир!

□ **„чисти и непорочни”** Този израз се среща в I Петър 1:19 по отношение на Христос (вж. Йоан 8:46; 14:30; Лука 23:41; II Кор. 5:21; Евр. 4:15; 7:26-27; I Петър 2:22; 3:18; I Йоан 2:2; 4:14). Той е старозаветна метафора, която описва чистотата на жертвените животни (вж. Левит 22:19-20). Ние трябва да живеем в светлината на: (1) Христовия пример; (2) Христовите заповеди и (3) Христовото завръщане!

3:15

NASB, NRSV „считайте дълготърпението на нашия Господ за спасение”

NKJV „считайте, *че* дълготърпението на нашия Господ *е* спасение”

TEV „гледайте на Господното търпение като на възможност да бъдете спасени”

NJB „мислете за търпението на Господ като за шанс да се спасите”

За кого се отнася това? (1) За християни, които вече са спасени? (2) Или за неблагочестивите и бунтовни лъжеучители и техните последователи? Очевидно текстът гледа назад към Божието търпение в стих 9. Някои хора се възползват от Божията милост, за да съгрешават и да водят себечетричен живот. Други прегръщат Божията прошка и изразяват характера на Бога.

□ **„възлюбеният ни брат Павел”** Този израз ясно показва, че няма напрежение между Павел и Петър. Всеки от двамата разбира какво е призванието и какви са дарбите на другия (вж. Гал. 2:7-10). Инцидентът, записан в Гал. 2:11-21, не причинява траен разрыв между тях.

□ **„както ви е писал”** Не е сигурно за кое Павлово писмо говори тук Петър. Ако получателите (в Мала Азия) са същите като в I Петър и ако Павел пише Галатяни до северна група църкви в Мала Азия, тогава Галатяни е написано преди II Петър до същите райони. В такъв случай най-доброто предположение е, че тук иде реч за Галатяни. Но истината е, че не знаем със сигурност.

Вторият вариант е, че след като общата тема на тази глава е Второто идване на Исус, тогава е възможно тук да се говори за ранните писма на Павел до солунците. Третата възможност е, че според някои изследователи една част от Посланието до Римляните първоначално е циркулирала като циклично писмо до много църкви. За мен лично най-вероятно визираното писмо е или Римляни, или Галатяни – двете писма, в които Павел поставя най-силен акцент върху доктрината за спасението на човека.

3:16 „пише и във всичките си писма” Много от съмненията дали II Петър действително е написано от апостол Петър се свързват именно с това споменаване на Павловите послания. Истина е, че всички Павлови писма са били събирани и са циркулирали заедно под общото наименование „Апостола”, но това става много след смъртта на Петър при император Нерон (64-68 г. сл. Хр.). Този текст обаче не уточнява за колко Павлови писма говори тук Петър, нито пък дава някакъв намек за циркулирането на цялостния пакет послания.

□ **„когато говори в тях за тези работи – в които има някои неща, мъчни за разбиране”** Какви неща? Може би става дума за (1) откровението (вж. 3:2); (2) последните дни (3:3-4а); (3) Сътворението (3:4б-5); (4) Потопа на Ной (3:6); (5) Съдния ден (3:7,10); (6) Божието време (3:9); (7) Второто идване на Исус (3:12); (8) новата епоха на правдата (3:12-13); (9) личното спасение (3:14а, 15а); (10) благочестивия живот (3:11, 14б) или (11) за нещо друго от първа и втора глава?

Независимо за какво иде реч, лъжеучителите явно са го разбирали погрешно и са го изопачавали за своя погибел. В този смисъл е възможно да става дума за акцента на Павел върху спасението като безусловен дар от Бога, независещ от човешките дела и човешката правда и оправдание чрез дела. Възможно е Яков (вж. Яков 2:14-26) да коригира друго погрешно тълкуване на Павловите беседи.

□ **„които невежите и неутвърдените изопачават, както и другите Писания”** За мен самия беше ценно да осъзная, че даже апостолите, които лично ходеха с Исус в продължение на няколко години, невинаги го разбираха добре (вж. Марк 9:32; Лука 2:50; 9:45; 18:34; Йоан 2:22; 10:6; 12:16; 16:18). Нито пък винаги всеки от апостолите е разбирал добре какво казват другите апостоли. Нашето призвание е да бъдем верни свидетели и да благочестиви заветни братя. Никой от нас не разбира всички неща.

В Новия Завет думата „Писания” се отнася винаги за Стария Завет. Новият Завет се завършва и комплектова едва към края на Първи век. Повечето познати ни текстове за боговдъхновението и за достоверността на Писанието се отнасят всъщност за Стария Завет (вж. Мат. 5:17-19; I Кор. 2:9-13; I Сол. 2:13; II Тим. 3:16; I Петър 1:23-25; II Петър 1:20-21).

Това е едно от малкото места в Библията, където писанията на Новия Завет се поставят на едно и също ниво със Стария Завет. С тази фраза Петър утвърждава авторитета на Павел като автор на тези вдъхновени от Бога думи.

□ **„за своя собствена гибел”** Библията е Божието откровение към един изгубен и изпаднал в нужда свят. Грешните люде (лъжеучителите) я изопачават за своя собствена погибел. Денят на съда идва. Исус е единствената надежда. Всички един ден ще се изправят пред Бога!

3:17 „като знаете това предварително” Лъжеучители винаги има! Читателите се тревожат за това, как лъжеучителите използват Писанията (Стария Завет) и апостолските писма (вж. 3:2). Има няколко библейски начина да разобличаваме един лъжеучител:

1. ако извършва чудеса и знамение в името на друго божество (Втор. 13:1-5)
2. ако предсказва точно бъдещето, но в името на друго божество (Втор. 18:18-22)
3. чрез начина му на живот (Мат. 7 гл.; Яков; I Йоан; II Петър)
4. чудесата не са непременно белег за Божие дело (Мат. 24:24)
5. ако посланието не е христоцентрично (I Йоан 4:1-6)
6. погрешно тълкуване на Божието откровение (II Петър 3:2)

□ **„се пазете”** Тук изразът е СЕГАШЕН СРЕДЕН ИМПЕРАТИВ. Подобно на I Петър 1:4 този глагол е военен термин. Вярващите носят лична отговорност да проверяват и преценяват какво говорят хората за Бог или за Христос. Има заблуждаващи гласове както в църковната общност, така и извън нея (вж. Ефес. 4:14; 6:11-12). Не бъдете духовно наивни хора!

□ **„да не би да се завлечете”** Тук фразата се намира в СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ АОРИСТ. Това е точно обратното на старозаветната представа, че вярата е да стоиш, стъпил здраво на краката си (устойчиво и стабилно). Същото понятие описва собствените действия на Петър в Гал. 2:13.

3:18 „Но растете в благодатта и познанието на нашия Господ и Спасител” Тук изразът е СЕГАШЕН ДЕЯТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ. Това е централната тема на посланието. Вярващите хора се пазят от грешки, като растат в познание на благовестието и в прилагане на това знание. Паралелът тук е с Юда стих 20.

□ **„На Него да бъде слава”** Този израз среща предимно за Бог Отец (вж. бележката към I Петър 4:11; вж. Юда ст. 24-25), но понякога и за Христос (вж. II Тим. 4:18; II Петър 3:18; Откр. 1:6).

В Стария Завет най-разпространената еврейска дума за „слава” (*kbd*) първоначално била търговски термин, който се отнасял за везни и е означавал буквално „тежест”. Ако дадено нещо било тежко, това значи, че в него има стойност или вътрешна ценност. Впоследствие се добавя представата за блясък, за да се илюстрира величието на Бога (вж. Изход 19:16-18; 24:17; Исаия 60:12). Единствено Той е достоен за почит. Той е твърде бляскав, за да може падналото в грях човечество да го гледа (вж. Изход 33:17-23; Исаия 6:5). Единственият начин истински да опознаем Бога е посредством Исус Христос (вж. Йер. 1:14; Мат. 17:2; Евр. 1:3; Яков 2:1).

Понятието „слава” е донякъде разностранно.

1. То може да е синоним на „Божията праведност”;
2. Може да се отнася за святостта и съвършенството на Бога;

3. Може да се отнася за образа на Бога, по който е сътворен човекът (вж. Битие 1:26-27; 5:1; 9:6), но който е обезобразен при грехопадението (вж. Битие 3:1-22).

Тази дума се използва за първи път за присъствието на *ЯХВЕ* при Неговия народ в Изход 16:7,10; Левит 9:23; Числа 14:10.

□

NASB, NRSV „и сега, и в деня на вечността”

NKJV „и сега, и завинаги”

TEV „сега и завинаги”

NJB „във времето и във вечността”

Буквално тук изразът гласи: „и сега, и до деня на века”. Това е уникална форма на разпространен завършек за писмо, донякъде сходна с Юда стих 25. Юдеите гледат на историята като на две епохи – Епохата на нечестието и Епохата на правдата. Тази предстояща епоха е синонимна на Вечното царство на Бога. Вж. **Специално понятие** към: Марк 13:8.

— „**Амин**” Тази дума отсъства от древния унциален ръкопис на гръцки В (Vaticanus), но може да се намери в P⁷², S, A, и C. Вж. **Специално понятие** към: Марк 3:28.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо гностиците отричат Второто идване на Исус?
2. Какво е основното послание на Новия Завет във връзка с Второто идване на Исус?
3. Защо Петър говори за писмата на Павел?

ПЪРВО ПРИЛОЖЕНИЕ

КРАТКО ОПИСАНИЕ НА ГРЪЦКИТЕ ГРАМАТИЧЕСКИ ТЕРМИНИ

Гръцкият „койне”, често наричан също елинистичен гръцки, е общият език на средиземноморския свят от времето на завоеванията на Александър Велики (336-323 г. пр. Хр.) в продължение на осемстотин години след това (300 г. пр. Хр. – 500 г. сл. Хр.). Той не е само опростен класически гръцки език, а в много отношения е нова форма на гръцкия, която се превръща във втория език на близкия изток и средиземноморието в древността.

Новозаветният гръцки език е уникален в много отношения, защото авторите му, с изключение на Лука и авторът на Евреи, вероятно са използвали арамейския като основен език. Затова и текстовете им са повлияни от идиомите и структурните форми на арамейския език. Те също така четат и цитират Септуагинта (гръцкия превод на Стария Завет), който също е написан на койне. Септуагинта обаче е писан от еврейски учени, чийто майчин език не е гръцкия.

С това искам да кажа, че не можем да очакваме да намерим стройна граматическа структура в Новия Завет. Езикът му е уникален, но има много общо със: (1) Септуагинта; (2) юдейските писания, като например Йосиф; и (3) папирусите, намерени в Египет. Как тогава можем да направим граматичен анализ на Новия Завет?

Грамматическите свойства на койне и новозаветния койне са променливи. Това е време, в което граматиката се опростява. Контекстът е основен водещ знак за нас. Думите са значещи само в един по-голям контекст и затова граматическата структура може да се разбере единствено в светлината на: (1) стила на конкретния автор и (2) определения контекст. Не можем да правим крайни заключения за гръцките форми и структури.

Койне е предимно устен език. Често ключът за разбирането му е видът и формата на глаголите. В повечето главни изречения глаголът е поставен на първо място, което показва значимостта му. Когато анализираме гръцкия глагол, трябва да имаме предвид три основни неща: (1) основата на структурата като ВРЕМЕ, ЗАЛОГ и НАКЛОНЕНИЕ (в употреба или морфология); (2) основното значение на конкретния глагол (лексикология); и (3) хода на речта и контекста (синтаксис).

I. ВРЕМЕ

A. Времето представя отношението на ГЛАГОЛИТЕ към действието по отношение завършеност и продължителност. Често това се нарича „ПЕРФЕКТ” и „ИМПЕРФЕКТ”.

1. ПЕРФЕКТНИТЕ ВРЕМЕНА говорят за случването на действието. Не ни се дава никаква допълнителна информация, освен че нещо се е случило! Не се говори за началото, продължителността или кулминацията на действието.
2. ИМПЕРФЕКТНИТЕ ВРЕМЕНА се фокусират върху продължаващото действие. Това може да се опише като линеарно събитие, продължително дело, прогресивно действие и др.

B. Времената могат да се категоризират според възгледа на автора по отношение на продължителността на действието

1. Случило се е = АОРИСТ
2. Случило се е и резултатите са в действие = ПЕРФЕКТ
3. Случвало се е в миналото и резултатите са били в действие, но вече не са = ПЛУПЕРФЕКТ
4. Случва се = ПРЕЗЕНТ
5. Случвало се е = ИМПЕРФЕКТ
6. Ще се случи = ФУТУР

Как тези времена биха ни помогнали при тълкуването, можем да видим с конкретния пример на

глагола „спасявам”. Той се използва в няколко различни времена, за да покаже и процеса, и изпълнението му.

1. АОРИСТ – „спасен” (вж. Римл. 8:24)
2. ПЕРФЕКТ – „спасен и резултатът продължава” (вж. Ефес. 2:5,8)
3. ПРЕЗЕНТ – „спасява се” (вж. I Кор. 1:18; 15:2)
4. ФУТУР – „ще се спаси” (вж. Римл. 5:9, 10; 10:9)

С. Когато разглеждат ВРЕМЕНАТА НА ГЛАГОЛИТЕ, коментаторите търсят причината авторът да избере точно дадено конкретно време в текста. Основното време на глагола е АОРИСТ. Той е „неспецифицираната”, „немаркирана”, „непосочена” форма на ГЛАГОЛА. Тя може да се използва с множество функции, които стават ясни от контекста. Тя казва просто, че нещо се е случило. Аспектът на минало време само се маркира с ИЗЯВИТЕЛНОТО НАКЛОНЕНИЕ. Ако се използва друго време, значи целта да се наблегне на нещо конкретно. Но какво?

1. ПЕРФЕКТ. Показва завършено действие с резултати в действие. В един смисъл това е комбинация от АОРИСТ и ПРЕЗЕНТ. Обикновено фокусът е върху резултата или завършването на действието. Пример: Ефесяни 2:5,8: „бяхте спасени и сега сте спасени”.
2. ПЛУПЕРФЕКТ. Подобно на ПЕРФЕКТ, с тази разлика, че резултатите вече не са в действие. Пример: „Петър стоеше във вратата” (Йоан 18:16).
3. ПРЕЗЕНТ. Предава незавършено действие. Фокусът обикновено е върху продължаването на случващото се. Пример: „Никой, който стои в Него, не съгрешава” и „никой, който е род от Бога, не върши грях” (I Йоан 3:6,9).
4. ИМПЕРФЕКТ. В това време отношението към ПРЕЗЕНТ е същото, каквото е между ПЕРФЕКТ и ПЛУПЕРФЕКТ. ИМПЕРФЕКТ предава или незавършено действие, което се е случвало, но сега е спряло, или началото на някакво действие в миналото. Пример: „Тогаваше излизаше при Него Йерусалим” или „тогава Йерусалим започна да излиза при Него” (Мат. 3:5).
5. ФУТУР. Предава действие, за което се очаква да се случи в бъдещ момент спрямо говоренето. То говори повече за възможност нещо да се случи, отколкото за сигурност. Често обаче предава увереност. Пример: „Блажени са... които...” (Мат. 5:4-9).

II. ЗАЛОГ

- A. Залогът описва отношението между действието на ГЛАГОЛА и неговия ПОДЛОГ.
- B. АКТИВНИЯТ ЗАЛОГ е нормалният, очакван, немаркиран начин да се посочи, че подлогът върши действието на ГЛАГОЛА.
- C. ПАСИВНИЯТ ЗАЛОГ посочва, че ПОДЛОГЪТ приема върху себе си действието на ГЛАГОЛА, извършено от външен агент. Този външен агент в новозаветния гръцки се посочва от следните ПРЕДЛОЗИ и падежи:
1. личен пряк агент чрез *hupo* с АБЛАТИВ (вж. Мат. 1:22; Деян. 22:30).
 2. личен посредстващ агент чрез *dia* с АБЛАТИВ (вж. Мат. 1:22).
 3. безличен агент обикновено чрез *en* с ИНСТРУМЕНТАЛ.
 4. понякога и личен, и безличен агент само чрез ИНСТРУМЕНТАЛ.
- D. СРЕДЕН ЗАЛОГ означава, че ПОДЛОГЪТ извършва действието на ГЛАГОЛА и също е директно включен в действието на ГЛАГОЛА. Често се нарича залог на повишения личен интерес. Тази конструкция подчертава по някакъв начин ПОДЛОГА в изречението. В английския език няма такъв модел. Той има много различни значения и преводи от гръцки. Ето някои примери:
1. ВЪЗВРАТНО – директното действие на подлога върху самия себе си. Пример: „Обеси се” (Мат. 27:5).
 2. ЕМФАТИЧНО – подлогът сам извършва действието. Пример: „Сатана сам се преправя на светъл ангел” (II Кор. 11:14).

3. ВЗАИМНО – взаимодействие между два подлога. Пример: „Те се съветваха помежду си” (Мат. 26:4).

III. НАКЛОНЕНИЕ

- A. В *койне* има четири НАКЛОНЕНИЯ. Те показват връзката на ГЛАГОЛА с реалността, поне в ума на автора. НАКЛОНЕНИЯТА се разделят в две общи категории: такива, които изявяват реалността (ИНДИКАТИВ) и такива, които изявяват потенциалност, възможност (КОНЮНКТИВ, ИМПЕРАТИВ и ОПТАТИВ).
- B. ИНДИКАТИВ е нормалното НАКЛОНЕНИЕ за изразяване на действие, което се е случило или се случва, поне от гледна точка на автора. Това е единственото наклонение на гръцки, което изразява определено време, като дори и тук този аспект е вторичен.
- C. КОНЮНКТИВ изразява възможно бъдещо действие. Нещо не се е случило, но е твърде вероятно да се случи. То е свързано до голяма степен с ФУТУР ИНДИКАТИВ. Разликата е в това, че КОНЮНКТИВЪТ предава определена степен на съмнение. На английски той често се изразява с термини като „би могло”, „може” или „възможно е”.
- D. ОПТАТИВ предава желание, което е теоретично възможно. То е една стъпка по-далеч от реалността от КОНЮНКТИВА. ОПТАТИВЪТ изразява вероятност при определени обстоятелства. Среща се рядко в Новия Завет. Най-често се наблюдава в известната фраза на Павел: „Да не бъде” (КJV, „Боже, опази”), която се среща петнайсет пъти (вж. Римл. 3:4, 6, 31; 6:2, 15; 7:7, 13; 9:14; 11:1, 11; I Кор. 6:15; Гал. 2:17; 3:21; 6:14). Други примери можем да видим в I Солунци 1:38, 20:16, Деяния 8:20 и I Солунци 3:11.
- E. ИМПЕРАТИВ изразява заповед, която може да се случи, но ударението е върху намерението на говорещия. То показва само желание и възможност, но зависи от избора и решенията на друг човек. Специална употреба на ИМПЕРАТИВ виждаме в молитвите и в молбите в трето лице. Тези форми се срещат само в ПРЕЗЕНТ и АОРИСТ в Новия Завет.
- F. Някои граматикари посочват ПРИЧАСТИЯТА като вид НАКЛОНЕНИЕ. Използват се в Новия Завет, обикновено дефинирани като ОТГЛАГОЛНО ПРИЛАГАТЕЛНО. Превеждат се във връзка с основния ГЛАГОЛ, към който се отнасят. При превода на причастията има различни варианти. Проверете английските преводи. Препоръчвам *The Bible in Twenty Six Translations* (Baker).
- G. АОРИСТ АКТИВ ИНДИКАТИВ е нормалният или „немаркиран” начин да се опише дадено събитие. Всеки друг глагол, залог или наклонение имат конкретно интерпретативно значение, което авторът е искал да предаде.

IV. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНИ ПОМАГАЛА

За всеки незапознат с гръцкия език препоръчвам следните помагала:

- A. Friberg, Barbara и Timothy. *Analytical Greek New Testament*. Grand Rapids: Baker, 1988.
- B. Marshall, Alfred. *Interlinear Greek-English New Testament*. Grand Rapids: Zondervan, 1976.
- C. Mounce, William D. *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament*. Grand Rapids: Zondervan, 1993.
- D. Summers, Ray. *Essentials of New Testament Greek*. Nashville: Broadman, 1950.
- E. Moody Bible Institute в Чикаго предлага академично акредитирани кореспондентски курсове по койне.

V. СЪЩЕСТВИТЕЛНИ

- A. В синтактично отношение СЪЩЕСТВИТЕЛНИТЕ се класифицират по своя падеж. Падежът е склонение на

СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО, което показва отношението му към ГЛАГОЛА и към другите части на изречението. В койне много от функциите на падежа се изявяват чрез ПРЕДЛОЗИ. Падежната форма често може да означава няколко различни вида отношения и затова ПРЕДЛОЗИТЕ са се развили да дават по-ясно разделение на тези възможни функции.

- В. Гръцките падежи се категоризират по следните осем начина:
1. НОМИНАТИВ се използва за наименование и обикновено изразява подлога в изречението. Той се използва и за ПРЕДИКАТИ СЪЩЕСТВИТЕЛНИ или ПРИЛАГАТЕЛНИ, заедно със спомагателния глагол „да бъда“.
 2. ГЕНИТИВ се използва за описание и обикновено предава атрибут или качество на думата, към която се отнася. Той отговаря на въпроса „Какъв?“
 3. АБЛАТИВ използва същата форма, като ГЕНИТИВ, но се използва за разграничаване, обикновено във времето, пространството, произхода или степента.
 4. ДАТИВ се използва за предаване на личен интерес. Този интерес може да има позитивен или негативен аспект. Често това е непрякото допълнение в изречението.
 5. ЛОКАТИВ има същата форма, както и ДАТИВ, но предава място или положение в пространството, времето или логическите рамки.
 6. ИНСТРУМЕНТАЛ има същата форма, както и ДАТИВ и ЛОКАТИВ. Той изразява средства или връзки.
 7. АКУЗАТИВ се използва за предаване на края на някакво действие. Той изразява ограничения. Обикновено се изразява с прякото допълнение. Отговаря на въпросите: „Докъде?“ или „В каква степен?“
 8. ВОКАТИВ се използва за пряко обръщение.

VI. СЪЮЗИ и СВЪРЗВАЩИ ЧАСТИЦИ

Гръцкият е много точен език, защото има множество съюзи. Те свързват мисловни елементи (ПОДЧИНЕНИ ИЗРЕЧЕНИЯ, ИЗРЕЧЕНИЯ и АБЗАЦИ). Толкова често се употребяват, че липсата им (*asyndeton*) често има конкретно екзегетично значение. Съюзите дори указват посоката на мисълта на автора. Често те са основата за определяне на конкретното послание.

Предлагаме списък с някои СЪЮЗИ и техните значения (тази информация е взета предимно от Н. Е. Dana и Julius K. Mantey's *A Manual Grammar of the Greek New Testament*).

1. Съюзи за ВРЕМЕ
 - (a) *epei, epeidē, hopote, hōs, hote, hotan* (КОНЮНКТИВ) – „когато“
 - (b) *heōs* – „докато“
 - (c) *hotan, epan* (КОНЮНКТИВ) – „когато и да е“
 - (d) *heōs, achri, mechri* (КОНЮНКТИВ) – „докогато“
 - (e) *priv* (ИНФИНИТИВ) – „преди“
 - (f) *hōs* – „откакто“, „в момента, когато“
2. Съюзи за ЛОГИЧЕСКА ВРЪЗКА
 - a. Цел
 - (1) *hina, hopōs, hōs* – „за да може да“, „за да“
 - (2) *hōste* (АРТИКУЛАРЕН АКУЗАТИВЕН ИНФИНИТИВ) – „че“
 - (3) *pros* или *eis* (АРТИКУЛАРЕН АКУЗАТИВЕН ИНФИНИТИВ) – „че“
 - b. Резултат (има близка връзка между граматичните форми за цел и за резултат)
 - (1) *hōste* (най-често ИНФИНИТИВ) – „така че“
 - (2) *hiva* (КОНЮНКТИВ) – „за да“
 - (3) *ara* – „така че“
 - c. Причина
 - (1) *gar* (причина/следствие или довод/заключение) – „за“, „затова“

- (2) *dioti, hotiy* – „защото”
 - (3) *epei, epeidē, hōs* – „след като”
 - (4) *dia* – „защото”
 - d. Дедуктивни
 - (1) *ara, poinun, hōste* – „затова”
 - (2) *dio* (най-силен дедуктивен КОНЮНКТИВ) – „заради което”, „където”, „затова”
 - (3) *oun* – „затова”, „така”, „тогава”, „следователно”
 - (4) *toinouin* – „затова”
 - e. Противопоставящи или контрастни
 - (1) *alla* (силно ПРОТИВОПОСТАВЯНЕ) – „но”, „освен”
 - (2) *de* – „но”, „обаче”, „още”, „от друга страна”
 - (3) *kai* – „но”
 - (4) *mentoi, oun* – „обаче”
 - (5) *plēn* – „въпреки това” (предимно в Лука)
 - (6) *oun* – „обаче”
 - f. Сравнение
 - (1) *hōs, kathōs* (въвеждат СРАВНИТЕЛНИ ИЗРЕЧЕНИЯ)
 - (2) *kata* (заедно с *katho, kathoti, kathōsper, kathaper*)
 - (3) *hosos* (на еврейски език)
 - (4) *ē* – „отколкото”
 - g. За продължителност или серия
 - (1) *de* – „,„, „сега”
 - (2) *kai* – „и”
 - (3) *tei* – „и”
 - (4) *hina, oun* – „че”
 - (5) *oun* – „както и” (в Йоан)
3. Емфатична употреба
- a. *alla* – „сигурно”, „да”, „всъщност”
 - b. *ara* – „наистина”, „определено”, „истински”
 - c. *gar* – „но наистина”, „определено”, „всъщност”
 - d. *de* – „всъщност”
 - e. *ean* – „дори”
 - f. *kai* – „дори”, „всъщност”, „наистина”
 - g. *mentoi* – „всъщност”
 - h. *oun* – „наистина”, „задължително”

VII. УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЯ

- A. УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ е такова, което съдържа едно или повече условни подчинени клаузи. Тази граматична структура помага на тълкуването, понеже предлага условията, причините и доводите защо се случва или не се случва действието на основния ГЛАГОЛ. Съществуват четири типа УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЯ. Те са в целия спектър от това, което авторът счита за вярно за целите на посланието си до това, което остава само в сферата на пожеланието.
- B. УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ КЛАС изразява действие или състояние, което авторът счита за вярно за целите на текста, дори и да е въведено с „ако”. В определен контекст то може да се преведе с „понеже” (вж. Мат. 4:3; Римл. 8:31). Това обаче не означава, че всички изречения от ПЪРВИ КЛАС отразяват реалността. Често те се използват, за да докажат нещо в спор или да подчертаят нечия грешка (вж. Мат. 12:27).
- C. УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ВТОРИ КЛАС често се нарича „противоположно на фактите”. То изразява нещо,

което не е вярно, с цел да докаже някаква мисъл. Например:

1. „Този човек, ако беше пророк, щеше да познае коя и каква е жената, която се допира до Него” (Лука 7:39).
2. „Ако вярвахте на Мойсей, щяхте да повярвате и на Мен” (Йоан 5:46).
3. „Ако бях още угаждал на хора, нямаше да съм служител на Христос” (Гал. 1:10).

- D. ТРЕТИ КЛАС предава възможно бъдещо действие. Често се изявява вероятността на подобно действие. Обикновено се предполага някаква степен на евентуалност. Действието на главния ГЛАГОЛ зависи от действието на изречението с „ако”. Примери можем да видим в I Йоан: 1:6-10; 2:4,6,9,15,20,21,24,29; 3:21; 4:20; 5:14,16.
- E. ЧЕТВЪРТИ КЛАС е най-далече от вероятността. Той се среща рядко в Новия Завет. Всъщност нямаме пълно УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ЧЕТВЪРТИ КЛАС, в което и двете части на условието да отговарят на дефиницията. Пример за частичен ЧЕТВЪРТИ КЛАС се среща в първото изречение на I Петър 3:14. Друг такъв пример е второто изречение на Деяния 8:31.

VIII. ЗАБРАНА

- A. ПРЕЗЕНТ ИМПЕРАТИВ с ЧАСТИЦАТА *МЕ* често (но не винаги) изразява спирането на вече протичащо действие. Ето някои примери: „спрете да трупате богатства на земята...” (Мат. 6:19); „спрете да се притеснявате за живота си...” (Мат. 6:25); „спрете да отдавате на греха части от тялото си като инструменти за грехове...” (Римл. 6:13); „трябва да спрете да обиждате Божия Свети Дух...” (Ефес. 4:30); „спрете да се опивате с вино...” (5:18).
- B. АОРИСТ КОНЮНКТИВ с ЧАСТИЦАТА *МЕ* предава идеята „дори не започвайте да вършите определено действие”. Ето някои примери: „Дори не си мислете, че...” (Мат. 5:17); „не започвайте да се притеснявате...” (Мат. 6:31); „недейте никога да се срамувате...” (II Тим. 1:8).
- C. ДВОЙНИЯТ НЕГАТИВ с НАКЛОНЕНИЕ КОНЮНКТИВ е изключително емфатично отрицание. „Никога, не, никога” или „при никакви обстоятелства”. Някои примери: „той никога, не, никога няма да изпита смърт” (Йоан 8:51); „Аз никога, не, никога...” (I Кор. 8:13).

IX. ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН

- A. В койне ПЪЛНИЯТ ЧЛЕН се използва по начин, подобен на английския. Основната му функция е да посочи, да прикове вниманието към дума, име или фраза. Различните автори в Новия Завет го употребяват по различен начин. ПЪЛНИЯТ ЧЛЕН може да функционира също и:
1. като контрастиращо средство, като показателно МЕСТОИМЕННИЕ;
 2. като знак за предварително въведен ПОДЛОГ или личност;
 3. като начин да се посочи подлога в изречението със свързан ГЛАГОЛ. Примери: Бог е Дух”, Йоан 4:24; „Бог е светлина”, I Йоан 1:5; „Бог е любов”, I Йоан 4:8,16.
- B. В койне няма НЕПЪЛЕН ЧЛЕН. Липсата на пълен член може да означава:
1. фокус върху характеристиките или качествата на нещо;
 2. фокус върху категорията на нещо.
- C. Новозаветните автори използват ОПРЕДЕЛИТЕЛНИЯ ЧЛЕН по разнообразни начини.

X. ИЗРАЗЯВАНЕ НА АКЦЕНТ В ГРЪЦКИЯ НОВ ЗАВЕТ Т

- A. Техниките за изразяване на ударение са различни за различните автори в Новия Завет. Най-постоянните и формални автори са Лука и авторът на Евреи.
- B. По-рано казахме, че АОРИСТ АКТИВ ИНДИКАТИВ е стандартният и немаркиран начин за изразяване на определено ударение, а всички други времена, залози и наклонения имат значение за тълкуването. Това не означава, че АОРИСТ АКТИВ ИНДИКАТИВ не се използва често в значим граматичен смисъл. Пример за това е Римляни 6:10 (два пъти).
- C. Словоред в койне
1. Койне е падежен език, който не зависи от подредбата на думите, както е например в английския. Затова авторът може да разнообразява нормалния и очакван словоред, за да покаже:
 - a. какво конкретно иска да покаже на читателя;
 - b. мисъл, която да бъде изненадваща за читателя;
 - c. най-възбуждащите неща в мисълта си.
 2. Нормалният словоред в гръцкия език не е все още дефиниран. Предполага се обаче, че той е:
 - a. за връзки ГЛАГОЛИ
 - (1) ГЛАГОЛ
 - (2) ПОДЛОГ
 - (3) ДОПЪЛНЕНИЕ
 - b. за транзитивни ГЛАГОЛИ
 - (1) ГЛАГОЛ
 - (2) ПОДЛОГ
 - (3) ДОПЪЛНЕНИЕ
 - (4) НЕПРЯКО ДОПЪЛНЕНИЕ
 - (5) ПРЕДЛОЖНА ФРАЗА
 - c. за ИМЕННИ фрази
 - (1) СЪЩЕСТВИТЕЛНО
 - (2) МОДИФИКАТОР
 - (3) ПРЕДЛОЖНА ФРАЗА
 3. Словоредът може да има изключително важно значение за екзегетиката. Примери:
 - a. „дясна ръка дадох на мен и на Варнава на общение” (Гал. 2:9). Фразата „дясна ръка на общение” е разделена и изтеглена в началото, за да се покаже значението ѝ.
 - b. „с Христос” (Гал. 2:20) е в началото. Смъртта Му е най-важното.
 - c. „малко по малко и по много различни начини” (Евр. 1:1) стои на първо място. Контрастът е върху начина на изявяване на Бога, а не върху факта на откровението.
- D. Обикновено се изразява някаква степен на ударение чрез:
1. Повтаряне на СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО, което вече се вижда в склонението на ГЛАГОЛА. Пример: „Самият аз ще бъда с вас...” (Мат. 28:20).
 2. Липсата на очакван СЪЮЗ или друга връзка между думите, фразите, клаузите и изреченията. Това се нарича *asyndeton* („не свързан”). Очаква се да има някаква връзка и липсата ѝ привлича вниманието. Примери:
 - a. Блаженствата, Матей 5:3 и сл. (всичко се подчертава)
 - b. Йоан 14:1 (нова тема)
 - c. Римляни 9:1 (нов раздел)
 - d. II Коринтяни 12:20 (подчертава се целият списък)
 3. Повторението на думи или фрази в даден контекст. Примери: „за похвала на славата” (Ефес. 1:6, 12 и 14). Тази фраза се използва, за да се изяви делото на всяка Личност в Троицата.
 4. Употребата на идиом или игра на думи (звукове) между термините
 - a. евфемизми – заместващи думи за теми-табу, както „заспиване” за „смърт” (Йоан 11:11-14) или „крака” за „мъжки полови органи” (Рут 3:7-8; I Царе 24:3).
 - b. заобиколни термини – заместващи думи за Божието име, като „небесното царство” (Мат. 3:21)

- или „глас от небето” (Мат. 3:17).
- с. СРАВНЕНИЯ и ПРЕНОСНИ ИЗРАЗИ
- (1) невъзможни преувеличения (Мат. 3:9; 5:29-30; 19:24).
 - (2) леки преувеличения (Мат. 3:5; Деян. 2:36).
 - (3) персонификации (I Кор. 15:55).
 - (4) ирония (Гал. 5:12)
 - (5) поетични пасажи (Фил. 2:6-11).
 - (6) игра на звукове между думите
 - (a) „църква”
 - (i) „църква” (Ефес. 3:21)
 - (ii) „призвание” (Ефес. 4:1,4)
 - (iii) „призвани” (Ефес. 4:1,4)
 - (b) „свободни”
 - (i) „свободна жена” (Гал. 4:31)
 - (ii) „свобода” (Гал. 5:1)
 - (iii) „свободни” (Гал. 5:1)
- d. идиоми – културно обособен език:
- (1) Такъв е фигуративната употреба на „храна” (Йоан 4:31-34).
 - (2) Такъв е фигуративната употреба на „Храм” (Йоан 2:19; Мат. 26:61).
 - (3) Такъв е еврейският идиом за милост, „омраза” (Битие 29:31; Втор. 21:15; Лука 14:36; Йоан 12:25; Римл. 9:13).
 - (4) „Всички” или „мнозина”. Сравнете Исаия 53:6 („всички”) с 53:11 и 12 („много”). Термините са синонимни в Римляни 5:18 и 19.
5. Употребата на пълна лингвистична фраза, вместо една дума. Пример: „Господ Исус Христос”.
6. Специалната употреба на *autos*
- a. когато е с ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН (атрибутивна позиция), се превежда „същият”.
 - b. когато е без ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН (предикативна позиция), се превежда като ИНТЕНЗИВНО РЕФЛЕКТИВНО МЕСТОИМЕННИЕ – „той самият”.
- Е. Ако изследвате Библията и не познавате гръцки език, можете да определите ударението по няколко начина:
1. С аналитичен лексикон и двуезичен библейски текст.
 2. Сравнение на английските преводи, особено ако предават различни теории. Пример: сравнение на преводите „дума по дума” (KJV, NKJV, ASV, NASB, RSV, NRSV) с „динамичен еквивалент” (Williams, NIV, NEB, REB, JB, NJB, TEV). Можете да ползвате също и *The Bible in Twenty-Six Translations* от Baker.
 3. С *The Emphasized Bible* от Joseph Bryant Rotherham (Kregel, 1994).
 4. Чрез съвсем буквален превод
 - a. *The American Standard Version* от 1901
 - b. *Young’s Literal Translation of the Bible* от Robert Young (Guardian Press, 1976).

Изследването на граматиката е тежка задача, но е необходима за правилното тълкуване. Тези кратки дефиниции, бележки и примери целят да насърчат онези, които не говорят гръцки, като им дадат възможност да използват граматическите бележки, предложени в този коментар. Разбира се, това са твърде опростени дефиниции. Не можем да ги използваме като краен авторитет, а само като помагало за по-доброто разбиране на синтаксиса на Новия Завет. Надявам се те да бъдат полезни и на всички, които искат да разберат и други технически пособия върху новозаветния текст.

Необходимо е да можем да проверяваме тълкуванията си чрез информацията, която намираме в текста на Библията. Граматиката е една изключително важна наука в тази насока. Други възможни посоки за изследване са конструиране на историческия контекст, разглеждане на литературния контекст, употребата на думите и сравнението с паралелни пасажи.

ВТОРО ПРИЛОЖЕНИЕ

ТЕКСТУАЛЕН КРИТИЦИЗЪМ

Целта на това приложение е да поясним текстуалните бележки в този коментар. Ще използваме схемата:

- I. Текстуални източници на английските преводи на Библията
 - A. За Стария Завет
 - B. За Новия Завет
- II. Кратко пояснение на проблемите и теориите на тексткритиката
- III. Предложения за допълнителен прочит

I. Текстуални източници на английските преводи на Библията

A. За Стария Завет

1. Масоретски текст (MT). Еврейският текст със съгласни знаци, установен от Равин Акива през края на I век сл. Хр. Маркерите за гласни звуци, ударенията, бележките в полето, пунктуацията и всички останали необходими знаци са били добавени през VI век сл. Хр. и са довършени чак през IX век сл. Хр. Цялата тази дейност се извършва от Школата на масоретите. Те са използвали текстуална форма, същата като тази в Мишна, Талмуда, Таргумите, Пешита и Вулгатата.
2. Септуагинтата (LXX). Според традицията LXX е изготвена от 70 юдейски книжници за период от седемдесет дена в Александрийската библиотека под спонсорството на цар Птолемей II (285-246 г. пр. Хр.). Преводът бил поръчан от юдейски водач, живеещ в Александрия по това време. Тази история се разказва в „Посланието на Аристей“. В много от случаите LXX се базира на различна текстуална традиция от използваната от Равин Акива (MT).
3. Ръкописите от Мъртво море (DSS). Тези текстове са писани през Римския период (ок. 200 г. пр. Хр. до 70 г. сл. Хр.) от група юдейски сепаратисти, познати като „есеите“. Всички еврейски манускрипти, открити в различни пещери из района на Мъртво море са основани на текстуална традиция, която се различава и от MT, и от LXX.
4. Ето някои конкретни примери как съпоставянето на тези текстове помага на преводачите да разбират Стария Завет.
 - a. LXX помага за тълкуването на MT.
 - (1) Исая 52:14 (LXX): „Мнозина се чудеха на него.“
 - (2) Исая 52:14 (MT): „Мнозина се чудеха на теб.“
 - (3) в 15 ст. се потвърждава местоимението от LXX:
 - (a) LXX: „много народи му се удивяват“
 - (б) MT: „той поръсва много народи“
 - б. DSS помага за разбирането на MT.
 - (1) Исая 21:8 (DSS): „Гледачът извика: На стража стоя“
 - (2) Исая 21:8 (MT): „И извиках лъв! Господи, винаги стоя на стражевата кула денем“
 - в. LXX и DSS помагат за изясняване на Исая 53:11.
 - (1) LXX и DSS: „след тежкия труд на душата му той ще види светлина и ще се удовлетвори“
 - (2) MT: „той ще види... от тежкия труд на душата си и ще се удовлетвори“

B. За Новия Завет

1. Над 5300 ръкописа на всички части на гръцкия НЗ са налични. Около 85 са записани на папируси, а 268 са манускрипти изцяло с главни букви (*унциали*). Гръцките манускрипти в писмена форма наброяват около 2700. Разполагаме също така с 2100 копия на списъци с библейски пасажии, използвани за литургични цели.
2. Около 85 гръцки манускрипти, съдържащи части от Новия Завет на папируси, се пазят в различни музеи. Някои от тях са датирани до II век сл. Хр., но повечето са от третото и четвъртото столетие.

Нито един от тези ръкописи не съдържа целия НЗ. Фактът, че тези копия са най-древните, не гарантира, че ще имат най-малко разночетения. Много от наличните документи са били преписвани набързо за местна употреба, невинаги с достатъчно грижа и прецизност. Това е причината да имат различни вариации.

3. *Codex Sinaiticus*, познат с еврейската буква **א** (*aleph*) или (01), е открит в манастира „Св. Катерина” на връх Синай от Тишендорф. Той е датиран до около IV век сл. Хр. и съдържа както LXX на СЗ, така и гръцкия НЗ. Този текст е от „Александрийски” тип.
4. *Codex Alexandrinus*, познат като „А” или (02), е гръцки манускрипт от V век сл. Хр., открит в египетския град Александрия.
5. *Codex Vaticanus*, познат като „В” или (03), е открит във Ватиканската библиотека в Рим и датира от средата на IV век сл. Хр. Той съдържа както LXX, така и гръцкия НЗ и е от „Александрийски” тип.
6. *Codex Ephraemi*, познат като „С” или (04), е гръцки манускрипт от V век сл. Хр., частично унищожен.
7. *Codex Bezae*, познат като „D” или (05), е гръцки ръкопис от V или VI век сл. Хр. Той е основният представител на т.нар. „Западен” тип текст. Съдържа множество добавки и е бил основната за изготвянето на превода KJV.
8. Новозаветните манускрипти могат да се групират в три или четири семейства, които споделят определени общи черти.
 - a. *Александрийски текстове* от Египет
 - (1) P⁷⁵, P⁶⁶ (ок. 200 г. сл. Хр.), с четирите евангелия
 - (2) P⁴⁶ (ок. 225 г. сл. Хр.), с посланията на Павел
 - (3) P⁷² (ок. 225-250 г. сл. Хр.), с посланията на Петър и Юда
 - (4) *Codex B*, наричан *Vaticanus* (ок. 325 г. сл. Хр.), включващ целия СЗ и НЗ
 - (5) Ориген цитира от Александрийските текстове
 - (6) други манускрипти от този тип са: **א**, С, L, W, 33
 - b. *Западни текстове* от Северна Африка
 - (1) цитати от северноафриканските църковни отци Тертулиан, Киприан и от старолатинския превод
 - (2) цитати от Иринея Лионски
 - (3) цитати от Тациан и старосирийския превод
 - (4) *Codex D* „*Bezae*” следва Западните текстове
 - c. *Византийски източни текстове* от Константинопол
 - (1) този тип текстове е наличен в над 80% от всички налични 5300 манускрипти
 - (2) цитирани от Антиох Сирийски, Кападокийските отци, Йоан Златоуст и Теродорит
 - (3) *Codex A*, само в евангелията
 - (4) *Codex E* (VIII век сл. Хр.) за целия НЗ
 - d. *Цезарийски текстове* от Палестина
 - (1) виждат се предимно в Марк
 - (2) някои свидетели за тях са P⁴⁵ и W

II. Проблеми и теории на тексткритиката

A. Как се появяват разночетенията

1. по невнимание и случайност (в огромния брой случаи)
 - a. при недовиждане при ръчно преписване, когато има две сходни думи и окото несъзнателно прескача на втората, изпускайки текста между тях (*хомойотелевтон*)
 - (1) недовиждане при изпускане на двойна буква в дадена дума или фраза (*халлография*)
 - (2) несъзнателно повтаряне на израз или ред от гръцкия текст (*дитография*)
 - b. при недочуване при диктовка, когато се появява погрешно изписване (*итацизъм*); често води до изписване на друга, сходна дума на гръцки език.
 - c. най-ранните гръцки текстове не са имали разделение по глави и стихове; не е имало почти

- никаква пунктуация; не е имало дори разстояние между отделните думи, при което е възможно да настъпи неправилно разделяне на думата, формирайки нови думи.
2. преднамерени промени
 - a. промени за подобряване на граматическата форма на текста
 - b. промени за съгласуване с други библ. пасаж (хармонизиране на паралелни текстове)
 - c. промени за съчетаване на два или повече вариантни прочита в един дълъг съчетан пасаж (конфлация)
 - d. промени за коригиране на забелязан проблем в текста (вж. I Кор. 11:27 и I Йоан 5:7-8)
 - e. допълнителна информация относно историческата обстановка или правилната интерпретация на текста се поставя в полето от някой книжник, а с течение на времето други преписвачи я вмъкват в самия текст (вж. Йоан 5:4)
- В. Основни принципи на текстуалния критицизъм (логически насоки, определящи оригиналното значение на даден текст, когато има наличие на разночетения)
1. Най-тромавият или граматически необичаен текст обикновено е оригиналният.
 2. Най-краткият текст обикновено е оригиналният.
 3. Най-старият текст получава повече тежест поради историческата му близост с оригинала. Всичко друго се третира равнопоставено.
 4. Географски разнообразните ръкописи обикновено имат оригинална тежест.
 5. Доктринално по-слабите текстове, особено онези, които са свързани с по-основни богословски дискусии от периода на манускриптните разночетения (като стиха за Троицата в I Йоан 5:7-8), би трябвало да се предпочитат.
 6. Текстът, който най-добре обяснява произхода на другите варианти.
 7. Ето два цитата, които показват баланса между многобройните безпокоителни варианти:
 - a. Дж. Х. Грийнлий:

„Нито една християнска доктрина не зависи от дискутируем текст. Всеки изследовател на Новия Завет трябва да се пази от стремежа даден текст да бъде по-ортодоксален или по-силен доктринално от боговдъхновения оригинален пасаж” (J. Harold Greenlee, *Introduction to New Testament Textual Criticism*, стр. 68).
 - b. У. А. Крисвел казва в интервю за в. „Бирмингам нюз”:

„Не можем да наречем *вдъхновена* всяка една дума в Библията – особено когато иде реч за думи, претърпели множество преводи през вековете. Вярвам в текстуалния критицизъм. В този смисъл, според мен, последната половина от Марк 16 гл. си е чиста проба ерес. Този текст не е боговдъхновен, а си е направо измислен... Когато съпоставите тези манускрипти с оригиналните, ще видите, че първоначалният вариант на Евангелието според Марк е бил оставен недовършен. Някой впоследствие е добавил този текст.”

Малко по-нататък в интервюто Крисвел заявява, че подобна „интерполация” се вижда и в Йоан 5 гл., където е случката с Исус пред къпалнята Витезда. Освен това той съпоставя двата различаващи се разказа за самоубийството на Юда (вж. Матей 27 гл. и Деяния 1 гл.) така:

„Това е просто различна гледна точка на самоубийството. Ако тези текстове са в Библията, за тях ще има някакво обяснение. А и двата разказа за самоубийството на Юда са си библейски текстове... Текстуалният критицизъм сам по себе си е чудесна наука. Той не е нито ефимерен, нито безочлив, а по-скоро е динамично и основополагащо начинание...” (W. A. Criswell в интервю пред Greg Garrison за в. *The Birmingham News*).

III. Манускриптни разночетения – за допълнителен прочит

1. *Biblical Criticism: Historical, Literary u Textual*, by R. ;H. Harrison;
2. *The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption u Restoration* by Bruce M. Metzger;
3. *Introduction to New Testament Textual Criticism*, by J. H Greenlee.

ТРЕТО ПРИЛОЖЕНИЕ

ДОКТРИНАЛНА ПОЗИЦИЯ

Самият аз не съм особен привърженик на формулировките на символ верую. Предпочитам да се насочвам към самата Библия. Добре съзнавам обаче, че едно изказване на вярата ще предостави платформа на онези, които не ме познават, за да си изградят мнение за моята доктринална гледна точка. В нашето съвремие, изпълнено с богословски изопачения и измами, ето накратко в какво точно вярвам аз.

1. Библията – и Старият Завет, и Новият Завет – е боговдъхновено, непогрешимо, авторитетно и вечно Божие Слово. Тя е себеразкриването на Бога, записано от множество хора под свръхестествено ръководство. Тя е единственият ни източник на ясна истина за Бога и за Неговите намерения. Освен това тя е единственият източник за вярата и практиките на Божията църква.

2. Съществува само един вечен Създател и Изкупител – Бог. Той е Творец на всички неща, видими и невидими. Той разкрива себе си като любящ и грижовен, макар че същевременно е и строг и справедлив. Бог се е разкрил в три ясно различими личности – Отец, Син и Дух; напълно отделни, но съвсем еднакви по същността си.

3. Бог активно контролира своя свят. Той има както вечен план за цялото творение (който е непроменлив), така и индивидуално фокусиран план (допускащ наличието на свободна воля). Не съществува абсолютно нищо отвъд Божието знание и позволение, макар че Той разрешава право на избор както на ангелите, така и на хората. Исус е избраният Човек на Отец и всички хора са потенциално избрани в Него. Предузнанието на Бога за случващите се събития не свежда хората до пионки в предварително написан сценарий. Всеки един от нас носи отговорност за своите мисли и постъпки.

4. Макар сътворено по Божи образ и свободно от греха, човечеството е взело решение да се разбунтува срещу Бога. Изкушени от свръхестествен агент, Адам и Ева все пак носят отговорност за съзнателното си себично решение. Техният бунт оказва влияние върху цялото човечество и цялото творение. Ние всички се нуждаем от Божията милост и благодат – както заради нашето общностно паднало в грях състояние, така и заради личния си съзнателен бунт срещу Бога.

5. Бог е осигурил начин за опрощаване и възстановяване на падналия в грях човек. Единственият Божи Син Исус Христос става човек, води безгрешен живот и чрез заместническата си смърт изплаща наказанието за греха на цялото човечество. Той е единственият път да бъдем възстановени за взаимоотношение с Бога. Не съществува друга форма за спасение освен чрез вяра в Неговото завършено изкупително дело.

6. Всеки един от нас би трябвало лично да приеме Божията покана за прошка и възстановяване в Исус. Това се постига посредством съзнателно доверие, положено в Божиите обещания чрез Исус Христос, и решение да се отвърнем от греха си.

7. Всеки един от нас получава пълна прошка и възстановяване въз основа на доверието си в Христос и покаянието си от греха. В същото време обаче свидетелството за това ново взаимоотношение се вижда в променения и непрестанно променящия се живот. Целта на Бога за хората е не само да отидат на небето един ден, но и да бъдат като Христос сега. Онези, които са истински изкупени, макар и понякога да съгрешават, ще продължават да живеят с вяра и покаяние.

8. Святият Дух е „другият Исус“. Той е даден на света, за да води изгубените към Христос и да развива христоводност в спасените хора. Дарбите на Духа се придават при спасението. Те са животът и служението на Исус и са разпределени сред Неговото тяло Църквата. Дарбите са най-вече нови отношения и мотиви за Исус трябва да бъдат мотивирани от плода на Духа. Духът работи в нашето съвремие, също както е работил и в библейски времена.

9. Отец е постановил възкръсналият Исус Христос да бъде Съдия на всичко. Той ще се завърне на земята, за да съди цялото човечество. Всички онези, които са се доверили на Исус и чиито имена са записани в Книгата на живота, ще приемат вечните си осветени тела при Неговото завръщане. Те ще бъдат завинаги с Него. От друга страна, всички онези, които са отказвали да откликнат на Божията истина, ще бъдат завинаги отделени от радостите на общението с триединния Бог. Те ще получат осъждение наред с Дявола и неговите паднали ангели.

Със сигурност горното изложение не е изчерпателно. Но се надявам, че поне ще ви предостави възможност да вкусите богословското състояние на моето сърце.

Следното изречение ми допада много:

В същностното – единство.

В периферното – свобода.

Във всичко – любов.